Digitized by Google

XXIX
F
20

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XXIX
F
20
NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

VLYSSIS ALDROVANDI

PATRICII BONONIENSIS

SERPENTVM, ET DRACONV̄ HISTORIÆ

LIBRI DVO

BARTHOLOMÆVS AMBROSINVS

In Patrio Bonon Gymnaſio ſimplicium med.

Profeſſor ordinarius,

Horti publici, nec non Muſei Illmi. Senatus Bonon.

Præfectus

Summo labore opus

concinnauit

AD ILLVSTRISSIMVM REVERENDISSIMVM,

ET EXCELLENTISSIMV̄ VIRVM

D. FRANCISCV̄ PERETTVM

ABBATEM

VENAFRI PRINCIPEM NOMENTI MARCHIONĒ,

ET CELANI COMITEM MERITISSIMVM

Cum Indice memorabilium, nec non uariarū linguarū locupletiſſimo.

DOMINIVM

VIGILANTIA

Sumptibus M. Antonij Bernię Bibliopol. Bononienſis

SALVS

IMMORTALITAS

BONONIÆ apud Clementem Ferronium MDCXXXX. Superiorū permiſſu.

Io. Bapt. Coriolanus F.

ILLVSTRISSIMO
AC REVERENDISSIMO D.
D. FRANCISCO
PERETTO
ABBATI PRINCIPI EXCELLENTISSIMO.
HIERONYMVS BERNIA F.

PRODVCIT ſuas hic tibi Serpentes VLYSSES ALDROVANDVS, hoc æuo Phyſiologorum omnium longè optimus vnus. Sunt quidem Serpentes, non tamen ictu veneficæ, non morſu lethales, non ſputo, vel halitu tabificæ, non aſpectu exitiales, quales Afris arenoſa gignit Libya; ſed innocuæ, cicures, fructuoſæ: quia illas Sapientia in Muſarum viridario, Apollineo gramine enutriuit. Et licet omnes, vt Scytale multiformibus circumueſtitæ coloribus, ſingulari rerum, & eruditionum varietate ad miraculum præfulgeant; nihilominus in obſcuro humi reperent, liuoris infectæ cœno; ni te (Præſul Ampliſsime) Muſageten reſpicerent, qui circummulcentium anguium familiam ſuo fouere patrocinio non aſpernetur. Eruditiſſimus auctor iampridem magnanimum PERETTÆ gentis Leonem ſuis litterarijs obſequijs ad officia non vulgaris erga ſe amoris, & beneficentiæ demulſerat, Cardinali ALEXANDRO Patruo tuo Purpuratorum Phœnici dicatis, & ab eo liberaliſſima manu exceptis Ornithologiæ libris. Mox ab Aldrouandi fatis, Marcus Antonius parens meus, per illuſtrem I.C. Franciſcum Angelellum inclyti tui nominis religioſiſſimum cultorem obtinuit; vt alterum de Quadrupedibus digitatis eiuſdem Auctoris opus, ſub auſpicatiſſimo nomine tuo euulgaret. à prolixiore tui in patrem amoris argumento, animaſti filium (humaniſſimè patrone) ad renouandas hoc pignore vtriuſque ſeruitutis vindicias, quibus agnoſcent exteri, poſteriq; te nobis eſſe optimum Mecœnatem, qui ſæculi ingenijs, vt ſalutare ſidus affulgeas. Fatemur equidem (Princeps benefi-

centiſſime) palamq; profitemur, è profluentibus liberalitatis tuæ nimbis, quos in egenorum, merentiumq; ſinus effundis; nos illud in re verum comprobaſſe, quod fictum veteres de Lucrio Celtarum duce prædicarunt, cui ſcilicet currus veſtigia aurum, & beneficia mortalibus procreare. Hęc dum attentiore meditaremur animo, neminem cogitauimus inter præſtantiſſimos huius æui Heroas, cui deberemus æquiùs, quàm tibi iſtos Aldrouandi ſingularis doctrinæ viri de Serpentibus commentarios, quos tibi iam dudum ſuos fecerat veteris clientelæ ratio, publicis auctoris noſtri monumentis atteſtata. equidem arctiſſimo tibi ſeruitutis nexu obſtricti haud valemus verbis; nedum reapsè explicare quo cultu, & ardore veneremur diuinæ tuæ virtutis genium; in honoris ſacrario iam tibi infulas, tibi faſces, & purpuras pleno ſinu deferentem. Sunt (fateor) in tua familia proceres, qui Cæleſti tiara in Terris induti ſceptra in gentes, in animos imperia tenuere; quorum vt nomina celebramus, ſic numina veneramur. Sed eorum vetus gloria, quam Orbis Chriſtianus grata recolit memoria, ab hodierno heroicarum tuarum virtutum iubare ſplendorem recipit, nulla fortunæ nouercantis caligine obtenebrandum. glorioſum Nepotibus à maiorum ſanguine ampliſſimis honorum titulis cunas illuſtrari; at longè glorioſius proprios alienis inſerere, ſuiſq; meritis ad exempla poſterorum in æui luce reſplendere. Fortuna tua (ſapientiſsime Princeps) in eminenti eſt; quia in conſpicuo virtus, quia vtraq; ſine ambitione micat, magnique animi ſemina ſpargit, in æternitatis ſolo ſolidæ gloriæ trunco inhæſura. Dum verò hoc typorum volumen; quod nobis Aldrouandi exoticarum rerum diues Muſæum ſuggeſſit, dignitatis tuæ aris appendere decreuimus; quid aliud agere tecum viſi ſumus, quàm æs diſſoluere, ex obligatione præcedenti contractum? fallor (humaniſsime Patrone) nominis nouationem fecimus à nomine tuo famam operi nundinati. Excipe igitur illud ſolito ſerenitatis vultu; protege ſolido auctoritatis ſcuto; foue aperto humanitatis ſinu. Sic tuæ ſuccreſcenti ad maximos gloriæ apices virtuti propenſiùs applaudemus. Vale. Bononiæ iij. Non. IXBR. M. DC. XXXIX.

BARTHOLOMÆVS AMBROSINVS

Beneuolo Lectori Salutem.

HOMINEM alienum natum eſſe commodis, in confeſſo omnibus eſſe arbitror: ideò facere non poſſum, quin grauiter peccare aſſeuerem eos, qui ſcientiam ſummo conquiſitam ſtudio, ſeduloque labore partam condere nituntur; cum hoc præclaro animi munere, manifeſtò abutantur. Quemadmodum viciſſim innumeros laudum buccinatores merentur, qui admirabili rationis vi, & intelligentia referti, hoc prædiuinum naturæ munus agnoſcentes, nihil intactum relinquunt, vt iuri litterarum in dies faueant. Inter hos autem præclariſſimus & immortalis famæ Vlyſſes Aldrouandus iure meritò recenſendus eſſe videtur; qui tanto, & præpotenti Dei dono inſignitus, docendo atq; ſcribendo (ita enim ciuilis vitæ ſocietas inter homines conciliatur) non mediocri ætatis ſuæ ſtudioſis, poſteriſq; adiumento fuit; cum non ſolum opera ab ipſo viuente conſcripta vitalibus auris commiſerit; verum quoque icones conſcribendorum inciſas Illuſtriſſimo Bononiæ Senatui legauerit; vt tantorum virorum tutela, atq; nutu, omnes tandem rerum naturalium icones ſuis adornatæ hiſtorijs in manus hominum venirent. Itaq; librorum numerum ab ipſo promulgatorum, titulis breuiter explicatis, Lector curioſus intelliget. Docuit primò Inſectorum, Cruſtaceorum, & mollium animantium naturam, deinde Ornithologiam tribus diſtinctam tomis publicauit (cum libri Piſcium, necnõ Quadrupedum ſolipedum, & Biſulcorum poſthumi fuerint) At deinceps cura reliquorum componendorum operum ab Illuſtriſſimis, & Prudentiſſimis Bononiæ Senatoribus mihi demandata, duobus ab hinc annis, hiſtoriam Quadrupedum digitatorum peruigili concinnatam labore, ope tamen Hyacinthi fratris mei, iconibus in Muſæo inuentis addidi. Pariterque in præſentia icones Serpentum, & Draconum deſcriptionibus graphicè exornatas promo in publicum vt, Deo dante, ad alia opera non pauca euulganda accedere valeam. Vale candide Lector, erratiſq; facile condona, cum non ex mente, ſed ex properante calamo, vel ex incuria Typographi dimanaſſe deprehendas.

Summa Priuilegij Sacræ Cæſareæ Maieſtatis.

PRiuilegio Sacræ Cæſareæ Maieſtatis cautũ eſt, ne quis aliquam Hiſtoriarum Vlyſsis Aldrouandi Bonon. quæ agunt de Animalibus, & per conſequens etiam de Serpentibus, & Draconibus, vel in parte abſque voluntate, & proprio Authoris, aut eius Hæredum conſenſu, intra decennium, à die, quo abſolutum fuerit volumen inchoandum, recudat, aut alibi recuſam vendat, ſub pœna, quotieſcunque deprehenſus fuerit, priuationis omnium librorum, & decem marcharum auri puri, prout latius patet in dyplomate Cæſareo dato in Arce Regia Pragæ, die prima Aprilis, Anno milleſimo quingenteſimo nonageſimo nono.

Rodulphus Imperator,

Rodulphus Coradutius.

Ad mandatum Sacræ Cæſareæ Maieſtatis proprium
Io. Barnitius.

AB informi Chao Vlyſſis Aldrouandi ingenium, ſtudiumuè Excellentiſs. D. Bartholomæi Ambroſini in hanc formam, ſpeciemuè tractatum de Serpentibus, & Draconibus eduxit, opus ſanè incredibili eruditione refertum, & improbo labore probè elaboratum mihi viſum eſt, numeriſque abſolutiſſimum. In quo nihil mutandum, nihil delendum, corrigendum, aut expoliendum nihil, & non cenſura, ſed laude dignum omni dubio, omni aſſentatione procul iudicatur. Celſa illius, & plauſibilis doctrina non modo ad vſum cum magno Studioſorum fructu, & emolumento ſufficiet, ſed in ſtuporem, in miraculum vſq; procedet. Hoc tanti Doctoris iudicium feci, cuius (faxit optimus Deus) vlterius in dies progrediatur calamus; verùm interim præſens opus mandandum prælo iure optimo fore cenſeo, & ſubſcribo.

Ego D. Octauianus Finatius Cler. Reg. S. Pauli, & Sacra Bonon. Pænitent. Rector pro Eminentiſs. ac Reuerendiſs. D. D. Card. Archiepiſc. Bonon.

OPus hoc de Serpentibus, & Draconibus Illuſtriſs. D. Vlyſſis Aldrouandi omni eruditione refertum, ac ſingulari labore Excellentiſs. Bartholomæi Ambroſini elaboratum, atq; omnibus vtiliſſimum vidi ego Infraſcriptus, vel libentiſſimè, & quia in ipſo nihil reperi, quod fidei, ac bonis moribus repugnet, ideo typis dari poſſe in commune bonum cenſeo,

Ergo Imprimatur

Fr. Hieronymus Onuphrius Sac. Theol. Doct. Colleg. ac Sanctiſs. Inquiſitionis Conſultor pro Reuerendiſs. . . Mag. Paulo de Garrexio Inquiſitore Bonon.

A

VLYSSIS ALDROVANDI PATRITII BONON.

B

SERPENTVM, ET DRACONVM HISTORIAE.

Liber Primus.

C

ORDINIS RATIO.

PHILOSOPHORVM princeps,& communis præceptor Ariſtoteles, cum in hiſtoria Animalium non immeritò ſcriptum reliquerit Serpentes ad animantia ſanguine prædita referendos eſſe: non à ratione alienum eſſe arbitrati ſumus, poſt exaratam cunctorũ quadrupedum hiſtoriam, Serpentium, & Draconum naturam, & mores, omni ſolertia, monimentis mandare: non ſolùm vt huius immodici laboris coronide, animalium irrationaliũ opus adornemus, ſed etiam quia, ſi quadrupedum nonnullorum natura homini adeò improba, & exitioſa eſt, vt armati homines ad eorum venationem accedere cogantur (quemadmodum nuper in poſtremo digitatorum
D quadrupedum tomo euulgatum fuit) Serpentium etiam mores ità ſunt noxij, & humanæ naturæ adeò refragantur (dentibus enim, & veneno obſunt) vt ad eos ſuperandos, & interimendos non venatio, ſed interdum pugna formidabilis ſit incunda. Legimus enim in hiſtorijs Indorum, quòd Venatores, ad expugnandos colubros immenſæ magnitudinis, exeuntes, prima facie Ducem conſtituunt, cuius nutibus cęteri obtemperare poſſint, exploratores in ſpeculis diſponunt, hoſtem prouocant, inſidias abdunt, per ſaltus pedites præmittunt, campos apertos, & loca plana equitum alis muniunt, ſigna tandem prædæ, & victoriæ, tùm clangore tubarum, tùm ſtrepitu cornuum manifeſtant. Hanc itaq; Draconum, & Serpentum Hiſtoriam in duas diſtribuere claſſes decreuimus, in quarum altera de Serpentibus vulgò dictis pedibus carentibus tanquam notioribus primò diſſeremus, in altera verò de Serpentibus magnis, & interdum etiam pedatis, Draconibus nuncupatis verba fient. Quamuis Authores non proletarij hæc nomina Draconum, & Serpentum ſæpè ſæpiùs confundere videantur; veluti in progreſſu huius operis manifeſtarium euadet.

 E

DE SERPENTE IN GENERE.

Cap. Primum.

ÆQVIVOCA. F

CVM hoc nomen (Serpens) apud Latinos non ſitum ſit extra omnem ambiguitatis notam; prima fronte noſtra intererit id ab omni æquiuocatione eruere. Nam aliquando Serpens eſt participium deductum à verbo Serpo, indicatque illud omne, quod longiùs, & latiùs ſerpit, atq; diuagatur. Alioquin eſt nomen ſubſtantiuum promiſcui generis, comprehenditque omnia animantia terreſtria, quæ gradiendo ſe non attollunt, ſed humi repunt; etiamſi quatuor ſint inſignita pedibus, vt Seps,
Seps, & Salamandra Serpẽtes dicuntur. & Salamandra, atq; etiam multis pedibus prædita, vt Scorpio, & Scolopendra. Quare perperàm reprehenditur à nonnullis Cornelius Celſus, qui ſemel inter Serpentes, Scorpios, & Araneos connumerauit. Plinius etiam Salamandras Serpentes nuncupauit. Immò apud aliquos Pediculi cognominati fuerunt Serpentes; cum ſcripſerint nonnulli Pherecydem Syrum Pythagoræ præceptorem Serpentibus perijſſe, & tamen morbo pediculari confectum fuiſſe liquidò conſtat. Græci quoque ἑρπυστικὰ, καὶ ἑρπετὰ non
Quibus nominibus Graci angues vocẽt. ſolum appellarunt ea animalcula, quæ Serpentium more, repunt, vt vermes, ſed etiam G
paruas quadrupedes, quæ breuioribus innixæ pedibus ſerpere quodammodo videntur. Etenim ἕρπειν in Græcorum ſcholis, quamuis propriè greſſui Serpentum, & vermium competat; attamen Pedeſtribus etiam lentè incedentibus conuenire videtur. Hinc ἑρπετὸν reptilis dimanat: quod vocabulum propriè Serpentes, ſed impropriè Lacertos, Scorpiones, & cætera huius generis parua animalia comprehendit. Aliter nomine Serpentis intelligendum eſt animal ſanguineum, & ouiparum, quod citra vſum pedum, & tantùm vi coſtarum repit; in quo ſenſu acceptum fuit ab Ariſtotele in libris de Generatione animalium, & à Galeno in libro de Theriaca ad Piſonem. Hic autem
Lib. 29. intellectus noſtræ hiſtoriç magis eſt conſonus. Niſi teſtante Plinio Serpens pro vna tãtum ſpecie, vt ὄφις apud Græcos, nempè pro vipera ſumitur, quod præſtitit Oppianus, quando de cõgreſſu murenæ, & Serpentis verba fecit. Cçterùm eſt aduertendum, quod H
Serpens in hoc ſignificatu ſydus etiam cæleſte denotat, quod ab Auſonio inter ſeptentrionalia ſydera collocatur, dum canit.
Idyll. 13.

Ad Boreæ partes arcti iunguntur, & anguis.

Interdum Serpens à Poetis pro quocumq; animali venenato vſurpari ſolet, quod præ-
Ecloga 4. ſtitit Virgilius, quando ſcripſit.

Occidet, & Serpens, & fallax herba veneni
Occidet, Aſſyrium vulgò naſcetur Amomum.

Per metaphoram poſtea Serpens nuncupatur homo malignus, & qui inſidioſis illecebris, vaniſſimiſque commentis cæterorum mentes decipere conatur: propterea Chriſtus
Cap. 23. apud Mattheum, Phariſæos Serpentes appellauit his verbis. *Veh vobis Scribæ, & Phariſæi hypocritæ*, & paulò inferius. *Serpentes genimina viperarum*. Pariter hoc vocabulum
Serpens nomẽ Viri, & fluminis. ὄφις, quod apud Grçcos Serpentem indicat, ambiguitate non caret. Primitùs viri cuiuſdam proprium nomen eſt, cuius meminit Euſtathius; deinde nomen fluminis in Ponto regionem Colchorum alluentis, vt Arrianus in Periplo Ponti Euxini atteſtatur. Amplus

plus

A plius ab Heſychio pro piſce ſumitur, & apud Aratum pro ſydere ophis legitur, apud quem griphus eſt huius generis: Quænam eadem ſint in Cælo, in terra, & in mari, ibiq; reſpondetur, Serpens, Vrſus, Aquila, Canis, & Lepus, ad id autem alludens Reuſnerus in Paradiſo poetico loquitur hunc in modum. *Serpens eſt piſcis, & ſydus.*

Serpentes, Lepores, Vrſos, Aquilaſq; Caneſq;,
Terra ſimul, ſimul, & Pontus, & Aether habet.

Inſuper ὄφις quandam capitis affectionem ſignificat, quæ aliter ὀφίασις in Medicorum ſcholis exponitur: fitq; quando capilli primùm extenuantur, poſtmodum certis ſpatijs ad ſimilitudinem Serpentis decidunt, qui affectus ad alopeciam eſt referendus. Apud Cælium Rhodiginum ὄφις legitur Pericarpium, Armilla, ſeu brachiale ornamentum, nec præter rationem, quoniam in modum circuli, vel Serpentis brachium ſtringit. Demùm ὄφις muliebre capitis ornamentum deſignat, quoniam crines lubrico implexu in modum ſerpentum faſtigientur, quod ornamẽtum Statius Papinius ſuggeſtum comæ indigitauit.

B

SYNONIMA, EORVMQVE ETYMVM.

HOC animal Serpentis nomen mutuauit ab occultis acceſſibus, quibus ſerpit, cũ nõ apertis paſſibus progrediatur. Feſtus tamen deriuat hoc vocabulũ à verbo græco ἕρπειν, ita vt in latina verſione littera S. pro aſpiratione addatur, quẽadmodum ἕξ, quod verbum latinè ſex exponitur. Nomen hoc (Serpens) tam maſculini, quàm fæminini generis animantia omnia, quæ repunt citra vſum pedum complectitur, vel quæ tam exiguos habent, vt repere potius quam pedibus incedere videantur: quamuis lacertæ, & cæteræ huius generis beſtiæ ventre, & pectore reptantes non *Serpens nomen promiſcui generis.*
C Serpentes, ſed potius repentes dicendæ ſint. Olim Serpens à Priſcis vocabatur Serpula, ſi Feſtus veritatem aſſecutus eſt: Alioquin vocatur etiam Coluber, quia in lubricos tractus flexibus ſinuoſis labatur: nam lubricum nuncupatur, quicquid dum tenetur, facilè labitur. Alij deducunt etymum à verbo græco κολοβουρος. Verùm hoc nomen apud Authores claſſicos non legitur: ſignificat enim id, quod cauda eſt mutilum, & ſi aliquid de huius vocabuli origine dicendum eſt: aliquem à chelydro, vel cherſydro Serpente, non magna litterarũ mutatione, Colubrum deducere potuiſſe pronunciandum eſt. Alij à colendis vmbris Colubrum cognominarunt, quod etymum reſpiciens Virgilius ſic canit. *Colubri etymum.*

Aut tecto aſſuetus Coluber ſuccedere, & vmbræ. *L. 3. Georg.*

Idem Baptiſta Mantuanus repetit hoc carmine.

Sæpè latet molli Coluber ſub graminis vmbra. *In Bucol.*

Quamuis Priſcorum multi Colubrum pro Serpente, & viciſſim Serpentem pro Colubro acceperint: Alij tamen pro ſpecie peculiari, nempè pro Serpente domeſtico; Alij
D pro Serpente potiſſimum aquæ Colubrum intellexerunt. Ideoq; Theophraſtus ſcripſit hydrum ſtagnis exiccatis marceſcere, & Theodorus Gaza pro hydro colubrum tranſtulit. Ponzettus quoque de hac verba faciens, tradidit Colubrum eſſe callidiorem multis alijs, nam accedit ad aquas, vt ſe refrigeret, & venenum deponat. Præter hoc nomen (Coluber) apud probatos authores legitur, & Colubra, quæ pro Serpente fœmina vſurpatur. Victorius tamen per cacas venti is Colubras non Serpentes, ſed alui lumbricos intellexit. Prædictis ſynonimis additur anguis, quoniam Serpens ita cognominatur, cum ſit quaſi anguloſus, ferè ſemper plicatus, & nunquàm rectus conſpiciatur. Eſtque promiſcui generis veluti Serpens, verùm ſæpiùs in maſculino genere interdum in fæminino à Varrone vſurpatur. Immò in caſu auferendi, angue, vel angui inflectitur. Eſt quoque nomen generale non minus quàm Serpens; & licet Seruius hoc vocabulum ad Serpentes in aquis tantummodo degentes traxerit: tamen de terreſtribus etiam dicitur. Præterea Celſus Serpentem, & anguem idem eſſe animal atteſtatur his verbis. *Serpentium quoq; morſus non nimium diſtantem curationem deſiderant, quam-* *Lib. 2. hiſt. plant. ca. 6.* *Anguis etymum.* *Lib. 5.*

nis in illa multum Antiqui variarunt, vt in ſingula genera anguium, ſingula medendi genera præciperent. His addamus Vuottoni viri doctiſſimi ſententiam, qui Serpentem, anguem, & ὄφιν pro ſynonimis accepit, nec præter rationem, nam alij multi anguem Serpentem, & Colubrum ſynonima eſſe conſtituerunt nixi clariſſimorum virorum authoritatibus. Etenim Virgilius libro ſecundo Aeneidos, cum ibi angues nominaſſet, paulò poſt Serpentes appellauit. Idem libro ſeptimo Aeneidos memorans Alecto furiam, quæ Serpentem in ſinum Amatæ iniecerat, primò anguem, deinde Colubrum vocitauit. Ariſtoteles quoq; in libris de hiſtoria Animalium, vbi nominat ὄφεις, Theodorus Gaza vertit angues, & vetus quidam interpres Serpentes exponit. E

Thyrus quid denotet. Amplius Serpens vocatur etiã Thyrus, & quamuis Thyrus præcipuè ſignificet viperam, vt multi autumant, nihilominus Thyrus pro Serpente ſimpliciter apud Albertum paſſim legitur, & ratio eſt (vt opinamur) quoniam θηρία, ex Dioſcoride, dicuntur beſtiæ venenatæ, quæ morſu, vel ictu venenum relinquunt: hinc θηριακὰ φάρμακα medicamenta, quæ venenatorum animalium morſibus, virus profligando, medentur, vnde θηριακή; nempè ἀντίδοτος antidotus aduerſus omnia venena efficax, quæ ex multis ſimplicibus, & viperarum carnibus concinnatur. Appellatur etiam echydna, quod vocabulum viperam fœminam propriè indicat. Verùm Ouidius id pro hydra ab Hercule occiſa vſurpauit his verſibus. F

Lib. 3. faſt.

Sanguine Centauri Lernææ ſanguis Echydnæ
Mixtus ad auxilium tempora nulla dabat.

Idem Ouidius pro quocunque Serpente hoc vocabulum poſuit, quando ſcripſit.

Li. 9. metamor.

Pars quoq; Lernææ Serpens eris vnus Echydnæ.

Tandem Draco pro quouis etiam Serpente apud Authores non ſpernendos legitur. Græcè ὄφις, & hodie apud græcum vulgus, vero nomine corrupto, ὀφίδι pronuntiatur. Hoc nomen depromitur παρὰ τὸ ὄπτω, vel ὄπτομαι, nempè video, vel quia Serpens inter cæteras animantes acutiſſimè cernat, vel quia oculis apertis ſomnum capiat. Cretenſes (referente Heſychio) ὄζιν δίφατον nuncuparunt. Aliter Heſychio ἀργᾶς, vel ἀργῆς dicitur, nec præter rationem, nam Dores, maximè verò Argiui ἀργᾶν τὸν ὄφιν indigitarunt. Nonnulli voluerunt hoc eſſe Serpentis epitheton: cum ἀργὸς albus, interdum piger, & otioſus, & quandoq; celer per antiphraſim exponatur. Timarchus autem Rhodius non κατὰ γλῶσσαν, ita Serpentem vocari, ſed quoddam Serpentis genus eſſe autumat. Verùm quidem eſt, quòd aliquibus authoribus ἀργᾶς, vel ἀργῆς Serpentis quædam ſpecies eſſe fertur, ſed poſtea quanam ſit, & quibus cõditionibus gaudeat, non exponitur. Hippocrates etiam meminit Serpentis, qui Arges dicitur his verbis. *Adoleſcens quidam multo meraco poto, ſupinus in habitaculo quodam dormiebat. Huic Serpens Arges apellatus in os ingreſſus eſt, & cum ſenſiſſet, & loqui non poſſet, dentibus ſtridit, & Serpentem deuorauit, & dolore magno tenebatur, & manus prætenſas adhibebat, veluti qui ſtrangularetur, & conuulſus mortuus eſt.* Verumtamen ex hoc ſermone Hippocratis non poteſt elici, quænam Serpentis ſpecies per Argen intelligenda ſit. Satius igitur erit, ex Pauſania, atteſtari nomen hoc eſſe generale, & quemcunque Serpentem comprehendere: etenim ipſe Mercurium argiphontem appellauit, quia ὀφιοκτόνος, nempè Serpenticida fuerit. Prædictis addamus, quòd Demoſthenes ἀργᾶς fuit cognominatus, quoniam longè omnium mores Serpentinos habuerit. Præterquamquòd multi Authores Græci ἀργῆν pro ὄφιν ſcribunt; Serpentes tandem apud Nicandrum κνώδαλα vocitantur: Scholiaſtes tamen ibi abuſiuè dici tradit, ſiquidem κνώδαλα in proprio intellectu nuncupantur θαλάσσια, nempè maritima animantia, παρὰ τὸ κινεῖσθαι ἐν τῇ ἁλί, ideſt quoniam in mari moueantur. Cæteri autem poetæ græci hoc vocabulum etiam pro beſtia terreſtri vſurparunt.

Arges quid ſit. G

Lib. 5. de morb. popul.

Mercurius cur Argiphontes dictus. H

In Theriacis.

Nomina hebraica.

Hebraicæ voces Nachaſch, & Schephiphon Serpentem deſignant: quãuis nonnulli ſcribant ſchephiphon eſſe ſpeciem Serpentis à ſibilando ita nuncupati. Leuiathan verò ab aliquibus Serpens aquatilis exponitur. Alioquin Thaninim Hebraicè, & Thaninaiah Chaldaicè Dracones, & Serpentes indicat, quam vocem Moſes adhibuiſſe dicitur, quando coram Pharaone virgam in Serpentem tranſmutauit. Arabicè, & potiſſimum apud Auicennam Haie pro Serpente legitur. Id confirmat Andreas Bellunenſis; quando Haie, ſeu Hadare nomina Serpentibus communia conſtituit. Hiſpanicè Sierpe. Gallicè vn Serpent. Germanicè Ein ſchlang, nomine forſan ab angue detorto.

C. 7. Exod.

A to. Italicè Serpe, & Serpente: licet aliqui ſcribant *Scorzone* eſſe nomen genericum, omneſque comprehendere Serpentes. Bononienſibus Biſcia. At Teſtuh, Tenſtu, Ageſtim, Apartias, Atuſſi nomina ſunt barbara, quibus Syluaticus ad Serpentes ſignificandos vtitur.

DIFFERENTIÆ.

SI diſcrimina Serpentum proſequamur, aduertendum eſt, hæc animantia inter ſe paruitate, & magnitudine, colore, loco, odore, noxa, & tandem aſpectu, alijſq; accidentibus diſſidere. Ratione primi (poſtpoſita magnitudine, & paruitate, ſexum reſpiciente; ſiquidem Serpens mas fœmina ſemper minor eſſe dicitur, vt etiam in cęteris ouiparis contingit) pronunciamus primo Serpentes admodum paruos inueniri. Scribit enim Gaudentius Merula, quòd in plaga ſeptentrionali, ineunte æſtate, multi
B Serpentes parui ſecus radices quercuum, & aliarum arborum inueniuntur, qui ſuum regem criſta inſignitum, more apum, cognoſcunt, & venerantur: quo occiſo, totus grex Serpentum fugit. Paruum etiam Serpentem ſtabulari circa Theſſaliam notat Vincentius in Speculo naturali, qui ſola voce animalia interimere dicitur, immò ipſo conſpecto, viperæ, & cęteri Serpentes illicò fugę ſe committunt: ibiq; verſari etiam paruum, & hirſutũ Serpentem, quem Incolę facium vocãt. *Lib. 20. c. 11.* Viciſſim in regionibus calidioribus, angues admirãdę magnitudinis viſuntur: huius autem mirę auctionis cauſa eſt humiditas calida, ſi verum ſcriptis mandauit Ariſtoteles. Propterea alibi idem Philoſophus ſe intellexiſſe narrat in Africa vaſtos verſari angues, qui ad homines deuorandos triremem aggredi non reformidant: immò ibi viſa a nauigantibus oſſa boum, quos à prædictis Serpentibus abſumptos fuiſſe multi opinantur. *In lib. de long. & breu. vitæ.* Quamobrem Sueſſanus in Commentarijs ad Ariſtotelem, inter prædictos Serpentes connumerandum eſſe illum exiſtimat, qui occiſus fuit ab Attilio Regulo Romanorum Conſule in primo bello punico, quod bellum non multò poſt Ariſtotelis ætatem confectum fuit. *Lib. 8. de hiſt. An. c. 28.* Ille autem Ser-
C pens apud Bragadam fluuium prope Africanum littus cum magna totius exercitus conflictatione fuit interemptus; cuius poſtea corium longum pedes viginti ſupra centum Romam aduectum fuiſſe recitat Gelius. Neq; id magnopere demirari debemus, cum ſcribat Poſſidonius (referente Aeliano) in loco *Macra* nuncupato Serpentem mortuum iugeri longitudine ſpectatum fuiſſe, & tanta craſſitudine, vt equites ex vtraque parte animali adſtantes ſe inuicem intueri non poſſent. *Corium Serpentis longum pedes 120.* Immò, teſte eodem Aeliano, Alexander in nauigatione maris rubri Serpentem longitudine quadraginta cubitorum conſpicatus eſt. Item Serpentum triginta cubitorum meminit Pauſanias. *Lib. 9. cap. 9.* In ſylua etiam proxima *Sabo* permagnos Serpentes, nempe ſexdecim, octodecim, & viginti pedum longitudinem ſuperantes verſari aſſeuerat Cluſius, quos Incolę coercere non reformidant. Nonne Porus Indorum Rex (authore Strabone) vt Auguſtum, & honoribus, & muneribus proſequeretur, Serpentem decem cubitorum, teſtudinem trium, *In Curis poſt.* *Lib. 15.*
D & perdicem Vulture maiorem ad eum deferri curauit? In Malabar Serpentes aſpectu horribiles octonum pedum eſſe multi hiſtoriographi referunt, qui diuturno puerorum aſpectu, ſine maleficio, delectati, eorum tandem amore capiuntur, quocirca Scaliger huiuſmodi angues pæderotas nuncupauit. Hi iacentes anguinam eſſe facie dicuntur, turgentes vero illam adeò dilatant, vt ad humanam effigiem proprius accedere videatur. Inſuper Carolus Cluſius in Exoticis, pellem Serpentis peregrini longam nouem pedem (pedes romanos delineat) & capite ſubſequenti Serpentem octo pedes romanos longum deſcribit, quos cuiuſnam ſint generis pronunciare difficile eſſe arbitratur; *Lib. 5. cap. 18.* quandoquidem, ex Aeliano, multa, & varia ſunt Serpentum genera, quorum ſpecies omnes perſequi infinitum foret. *cap. 19.* Nihilominus hunc poſtremum in illorum genere eſſe collocandum Cluſius putat, quos idem Aelianus pigmentis diſtinctos, & verſicolores indigitauit, magnitudine tamen inferiores ijs, qui in India ſexdecim cubitorum eſſe ferũtur. *Lib. 17. c. 11.* Vidimus & nos corium Serpentis Indici, apud magnum Hetruriæ Ducem, duodecim dodrantum, ſeu ſæpè pedum nouem, latitudine præſertim in medio vnius dodrantis. Vnde nulla admiratione teneri debemus, ſi Gillius ſcripſerit in Calecutho Serpentes magnitudinẽ ſuum adæquare: quamuis hanc immodicam auctionem

aſſequi dicantur, quia nemo illis inſidias tendere audeat: cum edicto regio cautum E
ſit, ne quis has beſtias offendat. Etenim qui Serpentem confecerit, non minus acerba
morte punitur, quam ſi hominem necaſſet. Nemo igitur impoſterum deridebit Aelianũ
Lib. 9. cap. 10. ſcribentem in nouo orbe Senegæ Serpentes tã vaſtos pandere hiatus, vt capras integras
deglutire poſſint, immò tauros, vt retulit Textor. De magnis Serpẽtibus, qui plura intel-
ligere cupit, petat Diodorũ, Lucanũ, & Strabonẽ, qui incredibilia ferè de his referunt.
Huius generis fortè illi erant Serpentes, qui Laocoonta vna cum Antiphante, & Tym-
L. 2. Aeneid. bræo filijs interemerũt: ideoq; Virgilius non iniuria hos immenſis orbibus angues nun-
cupabat. In tertia parte hiſtoriæ Indiæ Luſitanicæ legitur, quòd ibi nõ longè à mari, va-
ſti reperiuntur Serpentes, ferè ſemper in fluminibus degentes, quorum magnitudo à
cibo arguenda eſt; quandoquidem ceruos integros deuorare dicuntur.

Ratione coloris, quem in Serpentina cute licet obſeruare: primitus notandum eſt co-
rium anguium aliud eſſe lene, aliud aſperum. Siquidem iuxta caput S. Auguſtini, Ser-
pens obſeruatur, quem Hiſpani à ſono Caſcauellam, quaſi tintinnabulum vocitant;
Lib. 7. de rer. var. c. 29. huncq; ſonum inde oriri opinatur Cardanus, quia corium ſquamis duris, & mobilibus F
ſit armatum: cum veriſimile ſit permagnos Serpentes duris ſquamis tamquam tot cly-
peis munitas in motu corium concutiendo non leuem ſtrepitum edere. Præterquam-
quod intuentibus ob colorum diuerſitatem, magnam admirationem incutiunt, cum
nigro, candido, cinereo, rubro, & guttis diſtincto colore pellem refertam habeant.
In regione aquilonari nõnulli huius generis Serpentes varijs coloribus inſigniti vagan-
tur; Sed horum maior copia, ex Aeliano, in India generatur. Vittis enim à capite ad
Lib. 17. c. 2. caudam pertingentibus alijs æreis, alijs aureis, alijs argenteis conſpicui peſtifero mor-
Lib. 2. hiſ. Amer. ſu celerrimè interimunt. Item Andreas Teuethus in Inſula murium nuncupata, an-
gues pulcherrimè coloratos recenſet: alios enim rubeſcentes, cum ſquamis verſicolo-
ribus; alios tantum virides ad inſtar foliorum lauri enumerat. Virides Serpentes apud
Heſychium Sauritæ nominantur, fortè quia viridi lacerto aſſimilentur, qui Græcis
σαυρὸς appellatur. Huius etiam generis angues apud Valleſianos verſantur, quos à
colore *Grunling* cognominant, ſed Geſnerus illos perquam venenatos eſſe intellexit.
Tandem ſcribit Nicander colores Serpentum pro diuerſitate locorum variare: Pro- G
pterea ex Plinio vulgatum eſt pleroſque Serpentes illius Soli colore eſſe decoratos; ſub
quo ſingulis annis occultantur.

De differentijs à loco petitis, conſulendus eſt Ariſtoteles, qui in hiſtoria Anima-
Lib. 2. cap. 14. lium, poſt examinatam piſcium naturam, Serpentes ad animantia ſanguinea reducit,
illoſq; in terreſtres, & aquaticos diſtribuit, deinde horũ maximam partem terreſtrem,
Differentiæ Serpentũ ratione loci. exiguam verò aquatilem, nimirum amnis incolam eſſe docet. Item maris etiam indi-
genas Serpentes eſſe ſtatuit, qui non in altiſſimis gurgitibus, ſed in locis parum pro-
fundis verſantur: quorum de natura, & ſpeciebus in hiſtoria piſcium vbertim actum
fuit. Demum terreſtrium variæ aſſignantur ſpecies: ſiquidem alij locis planis, alij mon-
Lib. 3. cap. 24. toſis delectantur, alij in latibulis, & ſecus radices fagorum, & quercuum libenter de-
gunt, vt Dryinus. Alij ſolũ ſalſuginoſum amant, vt Dipſas. Alij tandem ancipitis ſunt
naturæ, vt Cherſydrus, qui partim loca aquoſa, partim loca arida colit: ideoq; huius
Lib. 2. obſer. cap. 4. generis Serpentes amphibij ſunt appellandi. Ad rem narrat Belonius ſe in Abydeno H
portu obſeruaſſe quoddam Serpentis genus interdiù in mari viuens, noctuque ad Con-
tinentẽ, quietis cauſa, progrediens; cuius pellis ruber color in leucophæo refulgebat.

Odor inter hæc Serpentum diſcrimina non eſt ſpernendus; cum ſint inter Serpen-
Differentiæ ratione odoris. tes, qui moſcati ab odore cognominentur, quemadmodum Serpens Aeſculapij, qui
Bononienſibus *Biſſa angela* dicitur, eſtque duorum generum, vt ſuo loco exponetur.
Verſatur etiam in Cypro Serpens, quem incolæ *Cuffi* ſuo idiomate indigitant (ſunt qui
aſpidem ſurdum dicunt, quia vno menſe ſurdus, & altero cæcus obſeruetur) hoc ani-
mal eſt venenoſum, capite magno, & corpore ex oſſe, & vbi agnum cœpit, integrum
vorat, deinde arborem petit, cui tandiù corpus affricat, donec oſſa deuorata detrudat;
hoc igitur quando moritur gratum moſci odorem ſpirat.

Si contemplemur nocumentum, quod ab huiuſmodi beſtijs dimanare ſolet, Serpen-
Lib. 9. cap. 10. tes, in nocuos, & innocuos diſtribuemus. De innoxijs legimus apud Aelianum in In-
ſula Hiſpaniola magnos verſari Serpentes, ſed tam mites, vt nullam hominibus noxam
afferant. Alij generantur in India, quibus natura nullam mordendi poteſtatem conceſ-

ſit,

A ſit, dentibus enim carent. Item habetur in prima parte Chronicorum Peru, quod in montibus vrbis *Cuzco* Serpentes immanes, & innocui diuagantur; cuius rei hanc Indi rationem reddunt; nimirum cum olim iuſſu Yngæ Regis multi Duces cum exercitu ad montes exierint, vt illos ſubiugarent, Serpentes montium incolæ maiorem exercitus partem interfecerunt. Vnde quædam anus Regi pollicita eſt ſe velle cantionibus huiuſmodi Serpentes ſoporare, ita vt Duces vnà cum militibus illic innocuè tranſire valerent: quo peracto, illi Serpentes impoſterum innocui redditi ſunt. Quod figmentum, vel fabulam eſſe opinamur. Nicander quoque in Theriacis inter Serpentes innoxios moluros reponit his verſibus.

Serpentes aliqui innocui.
cap. 96.

Plures reptilium, quæ non ita noxia formæ
Per denſas habitant ſyluas, per opacaque luſtra,
Quos Elopes, Libyaſque coronatoſq; Myagros
Dicunt, ſunt iaculis inſignes, ſuntq; moluri.
Sunt cæteque aly ſed neſcia lædere turba.

B Lonicerus hos Serpentes quaſi cauda gradientes interpretatur, & plura de his apud Authores nõ leguntur. Μολουρίς enim vox eſt æquiuoca: nam Scholiaſtes Nicandri moluridas locuſtis ſimiles eſſe ſcribit; idem notat Hermolaus in Corollario de locuſtis. Ariſtophanes tamen hoc vocabulo beſtiolam inter molas naſcentem appellat. Alioquin apud Heſchium μολουρίς eſt μόλις οὐρῶν, ſcilicet ægre vrinam reddens. Reliqui verò Serpentes ob venenum peſtiferi eſſe creduntur, in ſexu maſculi plus veneni habent, licet quidam viri docti fœminas maribus deteriores eſſe cẽnſeant. Senes iunioribus maiori veneni copia redundant. Deinde magni paruis (dummodo ſermo fiat de eadem ſpecie) venenoſiores dicuntur. Amplius famelici ſaturis. Item irati, & audaciores, & venenoſiores euadunt. Sunt & qui ſolo halitu inficiant: tradit enim Pomponius Mela, circa Rhyndacum amnem Bithyniæ conterminum, angues generari immanes, qui ſępius apricantes hiant, & ſuperuolantes aues halitu inficiunt, quas poſtea cadentes abſorbent.

Moluri qui Serpentes.

Ad finem ſi meditemur aſpectum, & reliqua ipſum concomitantia. Primò maxi-
C mam in oculis anguium differentiam inuenimus: quoniam alij habent oculos prę-grãdes, vt Serpentes Libyę, alij paruos, locuſtiſq; ſimiles, alij referti ſunt oculis ſanguineo, vel luteo colore ſuffuſis, alij tandem acutiſſimè cernunt, alij obtuſę ſunt viſionis: os etiam angues inter ſe diſcriminat: quandoquidem ſeps, & marinus Serpens acuto ore donati ſunt, lato ore eſt Parus, vaſtum verò Serpens libycus oſtentat. quidam cono in vertice tanquam criſtula decorantur: vnde ſcribebat Aelianus, ſicuti Ceruus cornibus fœminę pręſtat, & Leo iuba Leęnæ antecellit, & mas cicadarum voce, ita Serpens maſculus criſta exornatus à fœminis diſtinguitur: quamuis poſtea id in omnibus ſpeciebus veritatem non attingere conſtet. Hoc quidem verum eſt aliquos Serpentes à natura cornibus fuiſſe donatos: quoniam in aſpide duo ſupra oculos calloſa tubercula viſuntur, quę maiorem in oculis cauitatem efficiunt. Alij vnum tantùm cornu habent, vt vipera monoceros, quę in Hiſtria generatur, Ceraſtes bina cornua, alij
D quadrigemina gerunt: hac de cauſa non eſt doctrina Alberti explodenda, vbi Serpentes vnicornes, bicornes, tricornes, & multicornes, enumerat. Cęterum aduertendum eſt, quòd Serpentum cornua non dura, & cornea, ſed potius carnea, vel calloſę quędam eminentię apparent. Propterea Vitriacus, in hiſtoria Orientis, Serpentum cornibus inſtar arietis munitorum meminit, quibus inſtar flabelli motis, homines verberant. Neq; pręterinittendi ſunt angues alati, qui aluntur in monte Regnũ Senege à Malabaris diuidente. Hi ſolo afflatu, vel etiã intuitu homines proprius accedentes interimunt. Poſtremò ſi ſpecies vltimas inueſtigemus, Nicander, referente Lonicero, duas anguiũ ſpecies ſupra viginti enumerat. Hę autem ſunt Vipera, Aſpis, Ceraſtes, Hęmorrhous, Sepedon, Dipſas, Chuſydrus, Amphisbena, Scytale, Baſiliſcus, Dryinus, ſeu Chelydrus, vel Hydrus, Draco, Cenchrynes, Aſcalabus, Elopes, Libyes, Myagri coronati, Acontiæ Typhlopes, & Moluri.

Halitus anguium necans aues.
Lib. 16. c. 62.
Serpentum aliqui cornua habẽt.

FOR-

E

FORMA, ET DESCRIPTIO.

OMNIA ferè corporis membra lacertis valdè ſimilia Serpentes habent: etenim lacerta demptis pedibus perbellè Serpentem æmulatur. Verùm ſi prima facie contēplemur caput; illud non eiuſdem figurę, & qualitatis omnibus ineſt: nam quibuſdam caput eſt leue, alijs graue, alijs latum, alijs anguſtum, alijs album, alijs flauum, alijs coloribus varijs inſignitum. Tandem alij illud adeò velociter in vtramq; partem vertuat, vt intuenti bicipites, vel anphicephali videantur. Præterea Serpentes habent omnia ſenſoria ceteris animalibus ſimilia, nimirum nares ad olfaciendum, oculos ad videndum, aures ad audiendum, ſed hę non eminent, quemadmodum neque in auibus, ſed foramina tantùm apparent: vnde ſcribebat Plinius pennatorum animalium Buboni ſolum, & Oto plumę veluti aures ſunt, ceteris ſunt cauernę ad audiendum, quas intuemur in Serpentibus. Meatus etiam narium ante os habent, ſed non ita explanatos, vt nares appellari poſſint; ſufficit enim vt ſpirandi munere tantummodo fungantur. Palpebram ſuperiorem non mouent ſicut neque aues, ſed inferiore tantùm conniuent; & oculis ſunt durioribus quàm aues. Cæterùm quamuis inter Serpentes cæcula Serpens luminibus priuus recenſeatur: hoc inter tot anguium ſpecies admirationem afferre non debet, quandoquidem inter tot animalia quadrupeda talpa etiam oculis caret, licet in illa, ad mentem Philoſophi, ablata pelle, locus oculorum appareat. Amplius ſerrati dentes his animalibus aſſignantur: ſiquidem Plinius tradit illos dentes vocari ſerratos, qui pectinatim coeunt, ne contrario occurſu atterantur, veluti in Serpentibus, piſcibus, & canibus obſeruatur. Item collo carent. Hinc Porta non immeritò eliciebat angues aduerſus colli ęgritudines, & ſignaturam, & prerogatiuam habere. Quamuis poſtea ceruicem non eādem in omnibus, ſed latam in Cherſydro, & anguſtam in Sepe intueamur. Deinde cortice tanquam pelle Serpentes teguntur, quoniam Ariſtotelis ſententia fuit animalia nō pennata ouipara cortice G muniti; cum viuipara pilis exornentur. Itaque animalia ouum enitentia etiam ad mentem Plinij, aut pennas, aut ſquamas, aut teſtam, aut corticem, aut puram cutem induunt. Meatus excrementorum, ſeu podex propè extremitatem caudę in quibuſdam Serpentibus, velut in Vipera, & hęmorrhoo fęminis, conſpicitur: in maribus verò in loco altiori, & ventri proximiori obſeruatur. Tandem cauda omnium Serpentum eandem non ſortitur formam; quandoquidem vipera fęmina caudam ex carnem, & ſquamis duriuſculis aſperam gerit. Dipſas gracilem, & nigram habet, reliquo corpore albicante. Immò in alijs Serpentibus breuior, in alijs longior, in alijs hirta ſquamis eſt, quemadmodum in deſcriptione peculiari cuiuſcumque Serpentis docebimus.

Senſoria Serpentum qualia.

Ouipara animalia quo tegantur.

F

ANATOMICA.

H

AB extimarum partium deſcriptione, ne ſenſim ad penitiores partes anguium explorandas accedamus. Primitus caput Serpentis oſſe vnico tegitur coni retuſi figura, ſicuti aſtruit Cardanus. Immò in hoc eſſe oculorum foramina natura non inſculpſit, quod ideo factum eſt, ne facile læderentur, dum humi ſerpunt. Dentes habent ſerratos, & acutos, quemadmodum paulò ante in deſcriptione huius animalis fuit exaratum: ſed, vt notat Edoardus Vuot, duo ſunt in ſuprema parte dextra, leuaque longiſſimi, tenui fiſtula, inſtar aculei Scorpionum perforati, per quam poſtea venenum, data occaſione, eiaculantur. Lingua Serpentū tenuis longa, atroq; colore reſperſa eſt, ideoq; longius protrahitur: in ſummitate verò eſt bifida, & ſecundùm nonnullos piloſa, ſeu potiùs exilis inſtar pili, vt in capite de lacertis fuit explicatum. Plinius linguam Serpentum triſulcam vocauit, quia tanta celeritate illam vibrant, vt triplicem linguam exerere videantur. Sub lingua in quibuſdam cuticula inuenitur, quæ tanquam veſicula dentes operit, in qua venenum occultatur, quod poſt-

Lib. 2. de rerū var. c. 29.

Lib. 6. de differ. Anim.

Lingua ſerpentū qualis.

mocum

A modum mordendo per cauitatem dentis communicant. Cor exiguum longum, & fi-
guram renum repræſentans poſtremæ adhæret arteriæ, & natura valdè calidum eſt: ob
hanc cauſam tradebat Galenus Serpentes inter cæteros animantes maxima audacia *In Lib. de*
eſſe refertos. Arteria eſt admodum longa, & iuxta os, ſuam trahit originẽ, itaut ſub lin- *Anat. viuo*
gua eſſe videatur: immò linguæ quodammodo videtur præminere, quia ipſa contrahi- *rum.*
tur, neq; eodem loco, vt in cæteris animalibus, permanet: Hæc poſtea defertur in pul-
monem, quo angues, ad differentiam piſciũ, vtuntur: quocirca notabat Plinius Serpen-
tum, & piſcium omnia eſſe ſimilia, preter pulmonem, quem natura Serpentibus, & non
piſcibus largita eſt: cum piſces loco pulmonis, branchias adhibeant. Hic pulmo ſimplex
eſt fibroſus fiſtulis diuiſus, prælongus, fungoſus, & cordi non multùm proximus. Lin- *Pulmo Ser-*
gulam verò, quam Græci ἐπιγλωττίδα vocant, arteriæ ſuperpoſitam angues non ha- *pentũ qua-*
bent, ſed ipſum meatum ad libitum, modò contrahunt, modò laxant, idq; praſtant, *lis.*
ne aliquid in pulmonem dilabatur. Ventriculum habent Serpentes veluti amplum *Ventricu-*
inteſtino canino ſimilem, nempè anguſtum, & figuræ longæ. Inteſtinum verò ſpiris *lus qualis.*
B carens tenue, & longum ad meatum vſque excrementorum protrahitur. Nam interanea
Serpentum partibus internis lacertorum ſimilia ſunt, ſed viſcera propter longitudi- *Hepar.*
nem, & anguſtiam corporis ita longa, & arcta ſunt, vt vix à ſe inuicem dignoſci poſ-
ſint. Iecur igitur longum eſt, & ſimplex, lien exiguus, & rotundus, qualia viſcera et- *Lien.*
iam in lacertis obſeruauimus. Fel, præter natricem, in omnibus Serpentibus, inteſtinis *Fellis ſitus*
adhæret, & nigro quodam, liquidoq; excremento refertum eſt, ſicuti in vipera fœmi-
na nuper conſpicati ſumus. Hoc excrementum, in comparatione ad corporaturam
animalis, eſt valdè copioſum: quare meritò tradebat Plinius Serpentes, nec non
piſces copioſo fellis excremento redundare. Veſica, & renibus Serpentes carere notat
Ariſtoteles, veluti, & alia, quæ pennis, ſquamis, & cortice teguntur, preter teſtu-
dinem. Hoc autem inde naſcitur, authore Vincentio in ſpeculo naturali, quia humidi- *Li. 20. c. 3.*
tas anguium, ſicut & auium pauca eſt; ideoq; in ſquamas, quoad Serpentes, & in pen-
nas, quoad aues degenerat. Amplius vim fœtificam natura his animalibus velut, & pi-
ſcibus impertita eſt, cum pene, & teſtibus careant. Scripſit enim Ariſtoteles eos penè *Lib. 1. de*
C carere, cum non habeant crura, nam hic à cruribus originem habere dicitur. Teſtes *gen. Anim.*
verò propter corporis longitudinem non ſunt ſortiti, ſed meatum, more piſcium, ob- *cap. 5.*
tinuerunt: quandoquidem propter longum iter genitura facilè refrigeraretur, & infæ- *Partes ge-*
cunda euaderet. Hoc ſæpè ijs contingere ſolet, qui longo pene a natura ſunt donati, *nitales.*
quamobrem infæcundi redduntur; cum ſemen ob mentulæ longitudinem refrigera-
tum infæcunditatem pariat. Verùm loco prædictarum partium genitalium, natura
his animantibus binos cõmunicauit meatus, qui a ſepto orientes latus ſpinæ ab vtraq;
parte perreptant, & vtrumque supernè iuxta ſpinam iunguntur, atque ita ad os excre-
menti finiunt. Hi meatus, tempore congreſſus, humoris fœtifici pleni conſpiciuntur, *Semen Ser-*
attrituq; mutuo candidum ſemen effluit, quemadmodum in hiſtorijs Piſcium fuit me- *pentũ qua-*
moratum. Mammæ in anguibus non obſeruantur, quia lac non habent, cum in ouo *le.*
lactens ille cibus ingenitus contineatur. Vulua, ſeu vterus, ex ſententia Ariſtotelis,
D in omnibus Serpentibus bifidus videtur prolixior ab vno inferiori meatu ad vtrum-
que ſpinæ latus deductus, in quo oua generantur; indeque continua quadam ſerie
exire ſolent. Circa oſſa anguium docet Ariſtoteles hæc eſſe naturæ ſpinarum: quare *Lib. 2. de*
ſpina dorſi illis, ritu piſcium, ineſt. Vertebræ cartilaginoſæ, & flexiles ſunt, ſicuti na- *par. Anim.*
tura horum animalium expoſtulabat; nimirum vt quoſcumq; motus, & corporis fle- *c. 9.*
xiones faciliùs exercere poſſent. Tot coſtæ inſunt anguibus, quot dies mẽſem comple-
re ſolent: vnde Plinius in ſingulis anguibus coſtas tricenas enumerabat.

Cæterum in confirmationem eorum, quæ hactenus de anatome Serpentum expli-
cata ſunt, addemus illa, quæ de inſpectione anatomica huius animalis obſeruauit Io.
Gregorius Macer, qui ſcribens ad Geſnerum retulit ſe in Serpente interfecto primò in- *Inſpectio*
ter cutem, & carnem, ſubtilem quamdam, & pinguiuſculam membranam inueniſſe, *anatomica*
quæ tamen cum ipſa cute deſcendebat. Secundò, dum ſcindens animal, ad meatum *Serpentis.*
excrementorum perueniſset, fæces grauiſſimo odore excrementa humana ſuperantes
inuitus olfecit. Detecta cute, membra interna partim auibus, partim piſcibus commu-
nia eſſe vidit. Nam trachea arteria longitudine quatuor digitorum paruis, & gracilibus
circulis inſignita ad pulmonem vſque deſcendebat, cui cor, & cyſtis fellis adhærebat.

Poſtea

Poſtea iecur ad inſtar hepatis lucij piſcis, in longitudinem extendebatur. Deinde pin- E
guedine candida inteſtina erant referta, quæ à faucibus vſque ad podicem more inte-
ſtinorum piſcium progrediebantur. infra hepat vtrinq; iuxta inteſtina vena neruoſa
longo ductu deſcendebat, cui oua pelliculis albis tecta inhærebant, vt in gallinis vide-
re licet, ſed ſitu diſtincta, quia longo ordine ducuntur. Numerus in quolibet latere erat
triginta, & duorum ouorum, quamobrem ratione cordis, pulmonis, & aſperæ arteriç
Serpens auibus valdè aſſimilatur. Ratione hepatis, inteſtinorum, & abdominis Serpens
cum piſcibus conuenit. Verùm poſtea ratione cyſtis, fellis, & diſpoſitionis ouorum,
Serpens ab vtriſq; nempè tam ab auibus, quàm à piſcibus diſſidet.

NATVRA, ET MORES.

ID natura Serpentibus congenuit, vt inter cæteras animantes alacritatē quamdam F
ſenſuum præ ſe ferant, propterea legitur in Geneſi. *Serpens autem Sapientior omnibus pecoribus terra.* Hinc fortè implacabilis eorum furor dimanat; nam ſtatim atq; aliquam etiam leuem lçſionem ſentiunt, minimè quieſcunt, donec vel venenū in lçdentem proiecerint, aut prç rabie exanimati fuerint, quamobrem diuinæ litterç implacabilem furorem, per Serpentem multis implicatum ſpiris, & linguis triſulcis micantem oſtendūt. Legitur in Pſalmo octauo ſupra quinquageſimum. *Furor eorum Serpentinſ furoris inſtar.* quoniā venenum ſemper in promptu habent; cum ſecus dentes deliteſcat.

Venenum vbi deliteſcat.

Quamuis nonnulli ſcribant venenum in cauda Serpentis latere, idq; poſtea in quādam veſicam ori adhærentem deduci, qui diſrupta angues veneno carere dicuntur, ſed breui diei naturalis ſpatio, venenum denuò ad replendam veſicam progreditur; vt cætera animalia, & præcipuè hominem inficiant, quo percuſſo, ad mentem Plinij, Serpens impoſterum proprias odit cauernas, ſicque errabundus pœnas luit. Ad rem Indi, referente Aeliano, aſſerunt Serpentem latebras non poſſe ingredi, quia terra illum à
proprio ſinu, quaſi in exilium reijcit: vnde æſtiuo, & hyberno tempore ſub dio æta- G
tem ærumnoſam degit. Cum tamen in principio orbis conditi nihil nocui in Serpente reperiretur, ſed mitis, manſuetus, & altus gradiebatur homini obtemperaturus, antequam in crimen laberetur, vt animaduertit Baſilius: nec præter rationem, cum omnia, quæ creauerat Deus eſſent valdè bona, vt ſacra docet Pagina.

In ſerm. de Parad.

Libr. 1. Geneſ.

Præterea angues hoc inſitum habent a natura, vt appropinquante hyeme, ſicuti & cætera animalia frigidæ temperaturæ, ad cauernas ſe conferant: donec Sol aerem rurſus calefaciens nouam quaſi vitam illis reſtituat. Ariſtoteles igitur non iniuria ſcribebat quatuor menſibus frigidiſſimis Serpentes latere nihilq; comedere, quo tempore ob aeris algorem minus veneni participant, atque impunè tractantur, non quia veneno prorſus careant, ſed torpent; cum immanitas frigoris eorum vires, & ſpiritus hebetet. Quòd autem frigoris ſint impatientes, probatur pulcherrima hiſtoria Lucij Mainei Siculi, vbi hæc verba leguntur. *Hyems enim horrida ſauiebat magnis, & aſsiduis imbribus; tanta enim illius hyemis magnitudo fuit, vt ingens Serpentum numerus frigoribus actus, è*
proximis ſyluis, & montibus egreſſus, ad ſtationes, & caſtra repſerit. Viciſſim çſtate, & maxi- H
mè vrgente canicula Serpentes vehementer æſtuant, & quodam furore adeo agitari videntur, vt, teſte Galeno, exiguo quidem à temporis momento quieſcere poſſint.

Li. 16. rer. Hiſp.

L. 2. de loc. affect.

Li. 8. c. 17.

At, ineunte Vere, anguis prodiens à latebris veteres deponit exuuias, quas nonnulli ſyphar, alij ſenium, vel ſenectutem, alij ad mentem Plinij vernationem appellant. Id totum docuit Ariſtoteles in hiſtoria Animalium, nimirum Serpentes, quando exuunt ſenectutem, primò inchoare à capite, ita ut cadentes exuuiç eos quodammodo obcæcare videantur, ſed tandem ſpatio diei naturalis a capite ad caudam, totum auferrur ſpolium, eo modo, quo fœtus membranarum inuolucris liberatur. Deinde deguſtato, vt voluit Nicander, fœniculo, Serpens iuuenis in humanum conſpectum apparet. Hoc innuit Reuſnerus in Paradiſo poetico, quando canit.

Fœniculum Serpenti gratum.

Ipſe vetuſtatem cum pellibus exuit anguis,
Inficit, & vultus flore virgente ſuos.

Denuò idem decantat his verſibus.

Ex

A *En nouus exuuijs Serpens reuireſcit ademptis,*
Atq; graui reficit ſenia membra ſitu.

Titulus verò har c Serpentum proprietatem contemplans humanam deplorabat condi-
tionem hunc in modum.

Crudeles Diui Serpens nouus exuit annos,
Forma non vllam fata dedere moram.
Anguibus exuitur tenui cum pelle vetuſtas,
Cur nos anguſta conditione ſumus?

Huius Serpentum proprietatis argumento Ioannes Spondanus in Commentarijs ad
Odyſſeam Homeri, conatur Paracelſicam lapidis philoſophici doctrinam confirmare.
Hæc autem ratio nunquam nobis potuit arridere. Galenus quoque hac anguina pro- *Lib. 16.*
prietate ductus, Serpentes pilos non poſſe indui demonſtrabat: quoniam hæc animalia *Lib. 1. de*
in ſubterraneo ſpecu hyeme diliteſcentia cutem ſiccam, ritu animalium teſtaceorum *temp. c. 5.*
nanciſcuntur: propterea pili ab ea prodire non poſſunt: ideoque illam verno tempore
B exuunt. Quamquam multi fuerint huius opinionis angues candidos in exortu Canis
ſenectutem deponere; quod à veritate alienum eſſe arbitramur: hoc enim in Italia non
obſeruatur, neq; adduci poſſumus, vt credamus in calidiori etiam Orbis plaga ab an-
guibus tam ſerò ſpolium relinqui. De cauſa autem, propter quam Serpentes quot an-
nis exuuias veteres amittant, Authores inter ſe ſententijs variant. Poetæ, qui perpe- *Cur Serpẽ-*
tuas fabelllas agitant, huius rei cauſam ſummo aſſignant Ioui, qui olim hominibus de *tes ſpolium*
ſe ob ſacrificia optimè meritis iuuentutem per doſſuarium aſellum miſit, ſed beſtia tã- *deponant.*
tum theſaurum, ob ſimplicem aquam, anguibus vendidit. Hanc autem fabulam Geor-
gius Sabinus elegantiſſimis verſibus explicat hunc in modum. *Li. 4. Eleg.*
Eleg. 3.

Iupiter imperium quo tempore cepit Olympi,
Et Superis pulſo iura parente dedit.
Sanguine taurorum faciebat ſacra Tonanti
Vulgus, agebatur feſtus in orbe dies.
Iupiter his motus ſacris, quodcumq; rogarent,
Id fore iurabat per ſua ſceptra, ratum.
C *Conueniunt hominum cœtus, omneſq; iuuentam*
Lædere quam poſſet nulla ſenecta petunt.
Annuit Omnipotens, tardumq; vocabat aſellum,
Quo ſenior Bacchi vectus alumnus erat.
Hæc age, dona pijs, dixit, mortalibus affer:
A Ioue mandatum munus aſellus obit.
Quid tibi cum tali pecudum turpiſſima dono?
Te graue lignorum dignius eſſet onus.
Ecce ſitim feſſus dum colligit inter eundum
Flectit ad irrigui flumina fontis iter.
Quadrupedem vidit, qui talia dona ferentem
Seruator liquidi gurgitis hydrus ait.
Fluminis huius erit tibi copia nulla bibendi,
D *Ni mihi, quæ portas tergore, dona dabis.*
Heu pecus ignauum, cæleſti nectare munus
Nobilius vili vendit aſellus aqua.
Anguibus exuitur mutata pelle vetuſtas,
Triſtia nos ſenio fata premente manent.
At rudibus caueat ne quid committat aſellis,
Qui benè curatas res volet eſſe ſuas.

Verùm omiſſis Poetarum nugamentis, & ad ſeria accedentes de hoc legendum eſſe vi- *Li. 1. Phar.*
rum doctiſſimum Quercertanum aſſeueramus, qui id attribuit cuidam balſamo, quod *cap. 23.*
in terræ ſinu tanquam in proprio loco, matrice, & ſeminario continetur: ideoq; Ser-
pentes vt pelle veteri depoſita nouam induant, hoc balſamum à viſceribus terræ exu-
gunt, & potiſſimùm dum menſibus frigidiſſimis ſine cibo latibulantur: neceſſariò
enim tunc hoc pretioſo naturæ balſamo aluntur, quo omnia animantur, & vegetant; *Opin. Quer*
cuius poſtmodum ope, verno tempore, omnia reuiuiſcunt, & florulenta euadunt. Et *certani.*

viciſſim

viciſſim appropinquante Autumno, omnes huius balſami vegetales ſpiritus in ſubter- E
raneos meatus, tanquam ad ſuam matricem reuertuntur: quo rurſum Serpentes iter
ſuum dirigentes, ſuas cryptas repetunt, vt hoc ſpirituali alimento denuò fruantur. Fa-
teturque Quercetanus hoc non a Serpentibus, ſed ab effectibus didiciſſe: ſiquidem
angues ſub terra brumali tempore degentes, prædicto radicali balſamo imbuti non ſo-
lum, vere accedente, vetus ſpolium exuentes, tanquam iuuenes, diuagantur, ſed
etiam facultatem auferendæ lepræ adipiſcuntur, quam virtutem natura alijs medica-
mentis non eſt impertita. Et quoniam ambigere poſſet aliquis multa alia animalia,
præter Serpentes, hyeme in terræ cauernis habitantia hoc radicale balſamum poſſe
participare; Reſpondet Quercetanus hanc proprietatem ſolis Serpentibus à natura
fuiſse aſſignatam; quemadmodum antithoræ facultatem extinguendi venenum tho-
ræ, natura largita eſt. Denuò quia aliquis ingenio acri præditus dubitare poterat, cur
huius balſami efficacia venenum a Serpentibus non auferat, atq; expugnet; iterum
reſpondet in apibus etiam mellificis aculeum obſeruari.

Cardanus in hiſtoria ſubtilitatis, a Serpentibus Vere ſpolium deponi aſſerit ob ſic- F
citatem, quam hyberna fame contrahunt, illiſq; contingere, quod hominibus accidit
elephantiaſi laborantibus fatetur; quorũ cutis ex vapore humoris corrupti ſiccata ele-
uatur. Scaliger verò in exercitationibus contra Cardanum, id à ſiccitate animalis mini-

Exercit. 189.

mè prodire poſſe ſcribit: ſiquidem ſtellio exuit ſenectutem, cum nullam ſiccitatem par-
ticipet. Præterea arbores longè ſunt ſicciores, & tamen nullum corticem mutant.
Item Cantharides inter animalia inſecta ſicciſſima iudicantur, neque tamen, vertente
anno, primas exuuias relinquunt. In hac diſſoluenda difficultate, nobis magis arridet
Greuini ſententia, qui vernationem anguium genuinam pellem eſſe minimè putat, ſed
potius ſpolium ex muco, & ſorde, inſtar muſci, in latebris circa corpus animalis colle-

Lib. 1. de Venen.

cta, & ſiccata genitum, quod poſtea Vere è cauernis exeuntes, & circa loca anguſta ſe
affricantes deponunt.

Vera opinio de ſpolio angulum.

Præter hæc, Serpentes à natura longam ſibi vitam comparaſſe dicuntur; idque ab
exuuijs depoſitis dimanare multi exiſtimant. Attamen hoc optimæ iocinoris con-
ſtitutioni attribuendum eſt, quoniam ab excremento felleo diligenter expurgatur: G
cum in cyſti fellis magna huius excrementi copia contineatur. Verùm haſitabit ali-
quis, ſi cauſa longeuæ vitæ priuationi fellis attribuitur, vt Ceruis, atteſtante Mercu-

Lib. 1. var. lect. ca. 23.

riali, contingit, Serpentes igitur ob fellis redundantiam diuturnioris eſse vitæ non
erit aſserendum. Hanc dubitationem vnà cum Philoſopho diſcutimus, dum huius ani-
malis viuacitatem probæ, & opportunæ hepatis conſtitutioni aſſignamus, quoniam et-
iam à minima humoris fellei portione hepar diligenter expurgatur: dum fel Serpen-
tum per venas non effluens, eorum viſcera, & corpus non vexat. Tale enim virus ad
membranam illam dentes operientem continuò dilabitur, vt ad quemcunque ictum
illis in promptu, & præſto ſit. Immò cum id per venas non permeet, non ſolum hæ ani-
mantes ſunt diuturnioris æui, ſed etiam a multis affectionibus ſunt immunes, quibus

Serpentes sũt æui diuturnioris.

cæteræ animantes, ob nimiam huius excreti venas intrantis abundantiam, ſunt obno-
xiæ. Præterea, iuxta nonnullorum ſententiam, Serpentes diuturnioris vitæ eſſe ferun-
tur, quoniam in victu admodum parci ſunt: nam ſi more aliorum animalium comede- H
rent, eorum imbecillus calor extingueretur, & illicò perirent. Cæterum adhuc hiſtoria
hæc alia premitur difficultate: quandoquidem ſi angues tam debili calore referti ſunt,
non poterunt annos ducere diuturnos. Notandum eſt Serpentes, in comparatione ad
alias beſtias, hunc calorem innatum ſuæ natura habere proportionatum, atq; humido
radicali viſcoſo tenaciter copulatum, in quo adeò probè cõſeruatur, vt ob viſciditatem
non ità celeriter euaneſcere valeat. Idcircò hæc animalia diuturna lucis vſura fruuntur.
Id etiam in plantis perpetua coma virentibus meridiano iubare lucidius eſſe videtur:

Cur aliquæ plantæ hyeme folia nõ deponant.

etenim hæ tempore brumali folia non deponunt ob viſcoſam humiditatem, in qua ea-
rum reſidet calor, qui ad radices tunc temporis recurrere nequit, quemadmodum alijs
plantarum generibus accidere ſolet.

Accedit vigilantia, quam multi Serpentum propriam eſſe autumant, qua de cauſa
Poetæ hortum Heſperidum à Serpentibus cuſtodiri fabulati ſunt. Ad id alludens Mar-
tialis de quodam pomorum munuſculo ſermonem habens ſic canebat.

Non

A *Non mea Maſſylus ſeruat pomaria Serpens,* *Lib. 20.*
Regius Alcinoi nec mihi ſeruat ager. *Epigr. 94.*

Alij tradunt, quòd Serpentes diei noctem coniungunt peruigilem, dum oculis apertis ſomnum capiunt. Id Phyles verſibus iambicis ſic eleganter expreſſit.

Πῶς καθεύδει, καὶ δοκεῖ πάλιν βλέπειν,
Ὄφις τε καὶ πτώξ, καὶ θυμοῦ πλήρης λέων.

Ideſt.

Quomodo dormit, & ſimul cernere videtur
Serpens, & Lepus, & animoſus Leo.

Aut quia, vt adnotauit Ariſtoteles, iuxta nonnullorum opinionem, & Serpentibus, & pullis hirundinum idem contingat: propterea quòd horum animalium oculi lacerati paulò poſt priſtinam videndi facultatem acquirunt; quemadmodum etiam caudæ tum lacertorum, tum Serpentum amputatæ renaſcuntur. Quamuis ſcripſerit Iſidorus oculos anguium eſſe paruos, & hebetes, raroq; in aduerſum intueri, cum oculi non
B fro ntem, ſed tempora occupent; itaut citiùs audire, quam videre credantur.

Supereſt prudentia, quam multi in Serpentibus refulgere referunt: cum ſacræ litteræ, & potiſſimum in Geneſi, prudentiæ Serpentinæ meminerint. Multi authores hoc animal ob prudentiam præſtantiſſimum prædicant; quia totum corpus periculis exponere ſoleat, dummodò caput illæſum ſeruet: cum aliæ partes vulneratæ facilè priſtinam ſanitatem adipiſcantur. Quocirca quidam hebræorum iuſtis de cauſis aſſerebant, Serpentem aſtu cuncta alia animãtia ſuperaſſe. Auguſtinus Stheucus Serpentes in ſacris Biblijs prudentes nuncupari voluit, quia longiſſimè cernant. At Clemens Alexan- *Opin. Stheuci circa prudentiam anguium.*
drinus aliam aſſignat rationem, ſcilicet quia in maleficijs, quorum Serpens eſt artifex, aliqua diſcretio, & futurorum coniectura inueniri poſſit. Niſi velimus illos prudentes vocare, ex Aeliano, quia impendentem peſtem, terræ motum, cœli ſalubritatem, & frugum fertilitatem præſagiant: nam quinq; diebus, antequam Helice funditus euerteretur, Serpentes omnes, & aliæ beſtiæ huius generis ab eo loco exierunt. Baſilius verò *Homil. 12.*
duplicem prudentiam conſtituit, vnam proprij commodi cuſtodem, & alieni doli
C obſeruatricem, quam Serpens ſibi vendicaſſe videtur, alteram ſtatuit eſſe virtutem agenda, & non agenda definientem. Primam igitur non propriè prudentiam, ſed potius calliditatem, & aſtutiam nuncupare poterimus. Ideò nonnulli Serpentem pro aſtu *Prudentia*
depingunt, & hanc etiam ob cauſam in caduceo Mercurij cõplicari putant; quia Anti- *duplex.*
quitas calliditatem, & prudentiam eloquentiæ per virgam deſignatæ eſſe neceſſariam oſtendere nitebatur. Alij demum Serpentes cognominarunt prudentes, quoniam abſq; pedum, manuum, alteriuſuè exterioris organi adminiculo celeres ſint, figuraſq; varias aſſequantur, nec non inuoluto, & reuoluto motu in quamlibet partem progrediantur.

Reliquum eſt, vt de Serpentum læſione aliquid in medium afferamus. Nam hoc animal naturali inſtinctu, ſi ſemel tantùm arundine percutiatur, tanquam iners, & mortuum iacere ſolet; Verùm ſi frequenti petatur ictu, tunc ingentes colligens iras totis viribus percutientem mordere conatur. De hac proprietate Phyles ſic cecinit.

Τῷ δόνακι τυφθεὶς ὁ θρασὺς ἅπαξ ὄφις,
Κεῖθ' ὡς θανατῶν· ἂν δὲ τύψῃς πολλάκις,
D Ὀργᾷ τε κατὰ σοῦ, καὶ προσβάλλει τὸ στόμα.

Ideſt. *Serpens arundinis iacet percuſſu iners,*
Ceu mortuus, quod ſi frequens plagam inferas
Attollit iras, ore cæruleo emicans.

Accedit deniq; proprietas, quam recitauit Ariſtoteles in hiſtoria de partibus Anima- *Lib. 4. cap.*
lium. Videlicet caput à Serpentibus, reliquo quieſcente corpore in oppoſitam partem *10.*
verti. Huius rei cauſam in Anatomicis aſſignauimus, dum Serpentem volubili ſtructura conſtare, & eorum ſpinam vertebris cartilaginoſis, & flexilibus integrari pronuntiauimus. Id totũ natura neceſſariò illis impertita eſt, vt partem oppoſitam lædentia vitare poſſent. Aliter pedibus carentes ſemetipſos conſeruare, & tueri nequirent. Ad finem aliqui proprium eſſe ſtercoris Serpentini benè olere, idq; ob ſiccitatem illis competere aſſeuerantius dicunt. Legimus quidem apud Cardanum in plaga Indica orientali ſita *In lib. de*
inter Calecuthum, & Cananor, Serpentes multos diuagari, qui ab ore ſuauiſſimum, &, *ſubtil.*
moſci inſtar, iucundiſſimum odorem ſpirant.

E

TEMPERAMENTVM.

CIRCA Serpentum temperaturam in ſcholis Philoſophorum,& Medicorum non leuis agitatur controuerſia, num angues in calida, vel frigida temperie ſint cõſtituti, quoniã de hoc, authores grauiſſimi ſibi inuicem ſententijs aduerſantur. Nos in præſentia, vt noſtra fert opinio, ſtatuimus adhærendum eſſe eorum authoritatibus, qui anguinam naturam ad frigidum temperamentum referunt. In primis Galenus noſtræ fauet ſententiæ multis in locis; dum alicubi omnes Serpentes eſſe naturæ frigidæ credidit: idemq; Rhaſis ſentire videtur. Alibi etiam agens de locis affectis promulgabat cuncta animantia frigidæ temperiei, bruma vrgente, tanquam mortua ob violentiam frigoris in latebris quieſcere, deinde inter hæc Serpentes recenſebat. Quæ opinio non recedit ab Ariſtotelis doctrina, qui in hiſtorijs animalium pronuntiauit Serpentes ideò eſſe frigoris impatientes; quoniam frigidi ſunt: qua de re hyeme ad cryptas, in quibus eſt calor, libentiſſimè ſemet recipere aſtruit. Præterquamquod idem Ariſtoteles hos animantes voraces, & minimè bibaces eſſe conſtituit: ſed appetentia frigiditate ſtimulatur, ſunt ergo Serpentes ad frigidum reducendi temperamentum. Plinius quoq; noſtræ accedit ſententiæ, dum modicum ſanguinem, conſequenterq; exiguum, & imbecillum calorem, & nullum ſudorem anguibus ineſſe ſcribebat. Item Greuinus inter nuperos authores non ſpernendus, dum ſermonem habet de venenis, multis, & validis rationibus frigidam Serpentum naturam ſtabilire conatur aduerſus illos, qui oppoſitam opinionem tutari nituntur. Vt omittamus authoritatem clariſsimi Mercurialis dicentis Serpentes eſſe frigidos, propterea quod à Serpentibus venenati mirifico quodam frigore ſtatim tentantur. Nam hoc à frigiditate Serpentis, aut veneni prodire non poteſt; imò quia calor natiuus ab extimis partibus ad penitiores, & præcipuè ad cor ſe conferat, præterquamquod calor innatus patientis à veneno ſuperatur, & extinguitur. Non deſunt inſuper innumeræ ferè rationes, quibus eandem poſſumus ſtabilire ſententiam. Primùm Serpentes ſi manibus, ſolſtitio etiam æſtiuo pertractentur, inſignem manibus frigiditatem communicant: itaut nonnulli hac cauſa moti febrientibus Serpentes tractandos præbuerint, vt æſtuans febris calor retunderetur: quo peracto poſtmodum ijdem Serpentes, inſtar glaciei, frigidi in lecto remanſerunt. Deinde habemus hanc vniuerſalem propoſitionem à Philoſopho aſſignatã, ſcilicet proprium eſſe caloris dilatare, & aperire, & viciſſim propriũ eſſe frigoris conſtringere, & indurare: ideò iuxta hanc doctrinam animal habens laxiorem pellem, conſequenterq; poros apertos in temperamento calido, habens verò poros clauſos in temperamento frigido erit collocandum. Pellis igitur Serpentum meatus adeò clauſos habet, & caro eorum adeò dura, & denſa eſt, vt hæc perpetuam frigiditatem adiunctam habere demonſtrent. Amplius ſciendum eſt, teſtificante Galeno, aliquid frigidum, calidum, ſiccum, & humidum in relatione ad id, quod temperatum eſt nuncupari; ſed inter animalia homo toto genere temperatum eſt animal hinc aduertendum eſt, num Serpentes homine, vel calidiores, vel frigidiores eſſe dicantur. Itaq; in cognitione temperamentorum, vniuerſalis propoſitio legitur apud Galenũm, nempè quo animal maiori, vel minori copia ſanguinis redundabit eo maiorem, vel minorem caloris abundantiam habebit: propterea anguibus, cum in ſua ſpecie minus quàm homini inſit ſanguis; proculdubio concludendum eſt ipſos eſſe frigidiores. In dictorum confirmationem alias duas non ſpernendas rationes addere poſſumus. Prima eſt, quòd Serpentes quacunq; tranſeunt, ſemper quamdam viam humido, & viſcoſo humore deſignant; cum autem excellens humiditas comitem ſemper habeat frigiditatem; hinc colligendum eſt angues in frigida temperatura eſſe reponendos. Secunda ratio eſt, quia Serpentes oua admodum tenui cortice munita enituntur: quare ſi calore inſigni eſſent referti, proculdubio putamen ouorum durum eſſet, quale in ouis gallinarum conſpicimus; cum in gallinis egregius, & validus calor obſeruetur. Ex altera parte Petrus Andreas Matthiolus, in commentarijs ad Dioſcoridem, prædictæ ſententiæ videtur refragari, dum Serpentes temperamento calidos eſſe arbitratur; fortaſſis nixus Auicennæ verbis, qui mirabatur inuentos eſſe homi-

In Lib. de Ther. ad Piſ. cap. 8.

Li. 2. c. vlt.

F

Lib. 10. c. 72.

L. de Venẽ. cap. 1.

G

H

Sãguis auget calorem.

L. 24. c. 20.

A homines, qui Serpentes frigidæ temperiei eſſe crediderint. Quamobrem Matthiolus argumentatur hunc in modum. Serpentes, bruma premente, ad latibula confugiunt, quia frigidiorem aerem ſuæ temperaturę calidæ aduerſum vitāt; quemadmodum piſces natura frigidi, cum primum aeris caliditatem ſentiunt, illicò moriuntur. Prædictam Matthioli rationem diſſoluere debemus dicendo, Serpentes ob frigidam temperaturam hyeme latibulari, & piſces extra aquam interire, non ob aeris calorem, ſed quia amplius in proprio elemēto non verſantur: ſicuti vice verſa multa alia animalia in aquis vitam traducere nequeunt, pariter veluti homines temperaturæ bilioſæ hyeme optimam tranſigunt vitam, æſtate verò ob calidum temperamentum ægerrimè ſe ſe habent. Serpentes ergo natura frigidi hyeme latitant, ne ingens anni temporis frigus eorum calorem natiuum veluti ſopitum prorſus extinguat. Idq; tali tempore liquidò conſtat, ſi quis è cauernis Serpentes eruerit, illi enim ob magnam caloris imbecillitatem vix ſemetipſos mouere, & proficiſci poſſunt. Demum ſi Serpentes eſſent natura calidiores, diuturnam vitam ſine alimentis, ob maximam natiui caloris actio-
B nem, degere nō poſſent: At eorum calor cum ſit valdè languidus, per diuturnum temporis brumalis ſpatium in loco ſubterraneo ſine cibis morantur: hac de cauſa natura illis carnem, & pellem ſolidiorem, & craſſiorem communicauit, ne infirmus eorum calor citò euaneſcere poſſet.

Fen. 6 Lib. 4. Tract. 3. cap. 21.

COITVS, PARTVS.

ANTEQVAM verum congreſſum, & partum Serpentinum ponderemus: neceſſarium eſſe arbitramur Serpentum generationem ad mētem Antiquorum examinare. Poetæ in primis commenti ſunt cuncta animantia venata ex ſanguine Titanum concepta fuiſſe, qui cum aduerſus Saturnum, & Opim belligerare auſi eſſent, tandem à Ioue ſuperati interfecti fuerunt, quorum de cruore Nican-
C der in Theriacis ortos eſſe Serpentes decantat.

Fama eſt multiplici variata phalangia forma,
Omneq; ſerpentum genus, & quæ cætera turba eſt,
Lethale omne fouens, fundunt, ſpirantq; venenum
Anguipedum fuſo prodiiſſe cruore gigantum.

Alij Serpentum originem ex guttis ſanguineis amputati capitis Meduſæ dimanaſſe promulgarunt. Id celebrat Ouidius hunc in modum.

Lib. 4. Metam.

Cumq; ſuper libycas victor penderet arenas
Gorgonei capitis guttæ cecidere cruentæ,
Quas humus excipiens varios animauit in angues.

Alij ex terra, ſeu potius ex putredine terræ Serpentes prodiiſſe, hacque ratione Pythonem magnum illum Serpentem olim progenitum fuiſſe litteris demandarunt; quem poſtea Apollo interficiens Pythius fuit cognominatus, indeq; ludi pythij ad perpetuum huius facti monumentum inſtituti fuerunt, in quibus victor eſculeis fron-
D dibus coronabatur. Ouidius hunc Serpentis ortum eleganter diuulgat his verſibus.

Lib. 1. Metam.

Ergo vbi diluuio tellus, luſulenta recenti
Solibus æthereis, altoq; recanduit æſtu;
Edidit innumeras ſpecies, partimq; figuras
Reddidit antiquas: partim noua monſtra creauit.
Illa quidem nollet, ſed te quoq; maxime Python
Tum genuit, populiſq; nouis incognite Serpens
Terror eras.

Quamquam alij ſcripſerint non ex terra, ſed ex ſanguine Pythonis omnia animalia venenata in cunctas regiones propagata fuiſſe. Verū poſtquam verba fiunt de ortu Serpentum ex putridis prodeunte, non erit ab re prædictis addere eorū opinionem, qui ex putreſcentibus humanis carnibus, vel potius ex corrupta ſpinæ medulla Serpentes generari aſſeuerant. Id Pythagoreorum ſecta, nec non Plinius litterarum monimentis conſecrarunt: quod poſtea Ouidius confirmat his carminibus.

Sunt qui cum clauſo putrefacta eſt ſpina ſepulcro E
Mutari credant humanas angue medullas.

Propterea Virgilius huic adhęrens opinioni de ſepulcro Anchiſe Serpentem prodijſſe finxit, dum inquit.

Lib. 5. —— *cum lubricus anguis ab imis*
Æneid. *Septem ingens gyros, ſeptena volumina traxit,*
Amplexus placidè tumulum, lapſuſq; per aras.

Pariter Silius Italicus verba faciens de tumulo Zazynthi ad imitationem Virgilij ſic canit.

—— *& grato cineres decorarat honore,*
Et viſus ſede (horrendum) prorupit ab ima
Cæruleus maculis auro ſqualentibus anguis.

Itaq; Priſci hac fortaſſis ratione ducti, vt narrat Plutarchus in Cleone, Serpẽtes Heroibus conſecrarunt. Aelianus igitur contemplans hanc Serpentis generationem, tandem in hæc prorupit verba; nempè, vel id eſſe fabuloſum, vel ad myſterium trahendum eſſe: nam ſi aliquis homo irrationalem ducit vitam, is in terra tantummodo Serpẽs venenatis afflatibus humanam ſocietatem corrumpens, tortuoſis cogitationibus quotidie dolos machinans, in latebris turpia exercens: æquum erat, vt huius defuncta caro tale animal generaret, ſicq; pręmium Serpentinis moribus dignum referret improbns, dum mortuus pater Serpentis efficitur. His igitur, moralibus omiſſis, nõnulli manifeſtant naturaliter ex eorum cadaueribus Serpentem oriri, qui ante obitum, cadauer Serpentinum olfecerint: quamobrem circumfertur Archelai epigramma (referente Antigono) quod ſic ſe habet.

In Narrat. *Cuncta in ſe alternis aut vis longa reuoluit,*
mirab. *Et victibus certis omnia mundus alit.*
E curua ſpina Serpens (res mira) medulla
Naſcitur, hoc monſtrum putre cadauer habet.
Traxerat exanimi viuus Serpentis odorem,
Poſt ſua, quem rurſus funera gignit homo. G
Credamus naſci Cecrapem potuiſſe bimembrem.
Exemplis res eſt nunc ea mira minus.

Non eſſe igitur prodigioſum ex humano cadauere Serpentis ortum credendum eſt; & eò magis, cum Ambroſius Pareus vir proculdubiò fide dignus ſcribat Auenionenſem
L. 24. cap. quamdam opificem, quo tempore ipſe in ea vrbe verſabatur, feretrum plumbeum,
20. in quo cadauer erat, fideliter vndiq; ferruminatum, ne tantillum aeris ingredi poſſet, reſeraſſe: etenim à Serpente incluſo adeò lethali ictu percuſſum fuiſſe, vt parum abfuerit, quin periret. Itaq; multò magis ex terra, & imbre putreſcentibus Serpentes progigni poterunt. Id Macrobius innuit dicens: In Aegypto ex terra, & imbre mures naſci, alijs verò in locis ranas, & Serpentes produci. Hanc ob cauſam Nerui Scythiæ populi, teſte Herodoto, quadam æſtate, ante Darij expeditionem, ſolum mu-
Lib. 4. tare coacti fuerunt: nam tanta Serpentum mulcitudo ex illo ſolo procreata eſt, vt tali relicta regione, cum Budinis impoſterum habitauerint. Item Amyclarum ciuitatem Italiæ, inter Caietam, & Terracinam ſitam, à Serpentibus diletam tradunt, quia in- H numerabilis incieuit Serpentum copia, qui ex vicinis paludibus naſcebantur. Quamuis alij referant prædictam vrbem à Serpentibus fuiſſe deſtructam, quia nulli angues ibi occidebantur: ſiquidem ea vrbs Colonia laconica fuiſſe dicitur, & Seruius Lacones pythragoricæ ſectæ conſtituit aſſeclas, qui σαρκοφαγιαν interdicebant, ea potiſſimum ducti ratione, humanas animas in brutorum animalium corpora, magno probro, tranſmigrare credebant. Quid plura? in corporibus humanis etiam viuentibus Serpentes genitos legimus. Nam olim in Hungaria iuxta flumen Theiſan accidit, vt in multorum hominum aluo Serpentes naturalibus ſimiles gignerentur, & ob id circiter tria hominum millia perijſſe feruntur. Plinius etiam retulit inter initia belli Marſici ab ancilla Serpentem editum fuiſſe. Nos hoc in loco figuras nonnullorum animalium Serpentibus ſimilium exhibemus, quæ ſimiliter ex putredine in corporibus humanis genita ſunt Immò ex capillis mulierẽ productioribus, & humidioribus Serpentes produci narrat Rhodiginus. Sed Porta capillos mulieris menſibus laborantis fimo obrutos,

A

1 Effigies monſtri Serpentini ab humano vtero excluſi.
2 Vermis Serpentiformis vomitu excluſus.
3 Monſtrum anguineum ab aluo virginali excluſum.
4 Illuuies per vrinam excreta.
5 Rudimentum millepedis per lotium excretum.

tos, modico temporis ſpatio, in Serpentes degenerare affirmat id accidere ſetis iubarum E equi multi autumant; quæ fluentibus aquis expoſitæ, paucos poſt dies, Serpentes procreant: lætaminibus quoq; idem accidere ſcribunt, quando hæc ſub dio in loco concauo humorem colligente ſita ſunt, & ſtramento intecta, ne ſole areſcant. Verùm aliqui, ex Plinio, palum è robore in illo defigunt, ne ibi Serpentes innaſcantur.

Vt prohibeatur ꝗ in fimo Serpens generetur.

Amplius non poſſumus non mirari, quòd ab auibus etiam Serpentes prodeant: quandoquidem Democritus (referente Plinio) nonnullas nominat aues, quarum de ſanguine confuſo Serpens generatur. Immò maior noſtro animo inceſſit admiratio, dum è ſingulis ferè plantarum ſpeciebus ſub fimo equino locatis, vermium, & Serpentum proprias gigni ſpecies, ex Cardano, intelleximus. Alij potiſſimum ex Saluia in ſterquilinio putrefacta Serpentes oriri aſſerunt: quamuis Magi Perſarum, authore Langio, ex folijs ſaluiæ in fimeto corruptis, Sole & Luna ſecundam faciem Leonis occupantibus, auem merulæ ſimilem procreant, cuius concrematæ cinere lampadibus inſperſo, domum totam Serpentipus plenam repræſentant. Tandem ex lapidibus etiam generari Serpentes apud multos Authores legimus. Cardanus prodit non eſſe mirum ex ſubſtantia humi- F diori ſaxorum putreſcente vermes, & Serpentes gigni: nam contactu ſuo lapidem atterunt, atq; ex illo attrito, & corrupto aluntur, & augentur. Totum id roborat authoritas Baptiſtæ Leonis, qui (referente Pareo) publicauit temporibus Martini V. Summi Pontificis, in vaſto, & ſolido marmore inuentum fuiſſe viuum Serpentem incluſum, nulla in tam denſa ſoliditate apparente rimula, per quam aer ad illud animal ſubire poſſet. Hactenus de generatione Serpentum citra congreſſum ſatis, ſuperq; dictum ſit.

Lib. 7. de rer. var. cap. 29.

Lib. 20. ca. 24.

Ideò tamen non fit, quin angues (more aliorum animantium, vt explicatum etiam fuit de muribus) ſimul, venere ſtimulante, coniungantur. Siquidem Ariſtoteles, cum modum congreſſus ouiparorum expoſuiſſet, de coitu etiam animalium longorum, & expedum verba fecit, aſſeruitq; ijs coitum exerceri complexu mutuo partium ſupinarum; & per partes ſupinas, anteriores, nempè partes ventris à collo vſq; ad caudã intellexit. Voluit igitur Ariſtoteles docere Serpentes, cum exigua quadam ſui parte copulentur, non poſſe præ nimia corporis prolixitate, facilè adaptari. Ideoq; cum careant G membris, quibus amplexus fieri ſolet, flexili corporis agilitate vtuntur, & complexu mutuo ſe ſe obuoluentes venerem abſoluunt. Immò in huiuſmodi actione adeò ſunt inter ſe conuoluti, vt intuentibus vnus Serpens biceps eſſe videatur, & quamuis dixerit aliquis Serpentes, teſtibus carere, & propterea congreſſum ritu aliorum animantium non poſſe exercere: attamen ſciendum eſt ex ſuperius narratis de natura, & moribus eorundem ad aures Ariſtotelis, loco teſtium duos habere meatus, qui venereo tempore, ſemine ſatifico implentur: quo tempore poſtmodum, ex Æliano, grauiſſimum odorem ſpirare ſolent. Cæterùm Serpentes non ſolũ cũ animantibus propriæ ſpeciei, ſed cũ alijs etiã ſpecie diuerſis congrediuntur. Quandoquidem multi promulgarunt murænas ad ſiccũ litus elapſas congreſſu Serpentum impleri, cui ſententiæ Oppianus adſtipulatus eſt: quamobrẽ Plinius ſcriptum reliquit, iuxta aliquorũ mentem, murænas eſſe tãtum fæminini ſexus, & ex Serpentibus concipere: ideoq; Piſcatores huius non ignari ſibilum Serpentũ ore æmulantur, quo murænæ euocatæ facilius ab ipſis capiuntur. Verùm huic opinioni Athenęus, & multi alij reluctantur. Circa partum, eſſe in Aſia Ser- H pentum genera narrat Alciatus, quos ore eniti hominum opinione compertum eſt; qui auhthor de Amphisbena fortaſſis verba facit. Alioquin, iuxta Ariſtotelis ſententiam, animalium expedum, alia pariunt animal, vt vipera, alia ouum, vt genus piſcium, & cæteri Serpentes. Oua autem continuata quadam ſerie contexta ſunt ad inſtar monilis, quod gutturis muliebris ornamentum eſſe ſolet. Hæc oua ex Plinio, in terra conduntur, & ſequenti anno angues excluduntur. Occaſione quantitatis ouorum Serpentini generis, quæri ſolet, an Serpentes vltra quemdam numerum determinatum multiplicentur. Cardanus vltra metam quamdam Serpentes non multiplicari arbitratur, hac potiſſimum ductus ratione, quia humano generi admodum infeſti, & peſtiferi ſint. Ex altera parte Scaliger in exercitationibus aduerſus Cardanum, prædictam explodit ſententiam: quoniam ſi illa vera eſſet, nulla planta venenata v. g. aconitum, & napellus pluſquam vnicum ſemel proferret, quod veritati repugnat; cum prædictæ plantæ, vt experientia docet, copioſiſſima producant ſemina. Non poſſumus igitur præſcriptum venenorum numerum aſſignare. Præterea addit Scaliger non impen-

Lib. 5. de hiſt. Anim. cap. 3.

Serpentes quomodo venerem abſoluant.

Li. 1. de Piſc.

Exercit. 83.

dere

A dere periculum, vt vniuerſum humanum genus à Serpentibus deleatur, cum maxima pars terrarum orbis huiuſmodi animalibus careat.

V O X.

QVALIS ſit vox huius animalis, ex doctrina Ariſtotelica percipiendum eſt. nam in hiſtorijs animalium, inter animantes lingua, & pulmonibus prædi- tos nonnulla collocabat animalia, vt Serpentes, qui longum ſibilum edere ſolent. At quia hæc vox anguibus, & teſtudinibus quodammodo videbatur communis, propterea Plinius animaduertebat ab anguibus lōgum ſibilum, & à teſtudinibus obtuſum reddi. Aliter cæteri authores vno ore Ariſtotelis, & Plinij ſententiam confirmant. author Philomelæ ſic canit.

Ecce venenoſus ſerpendo ſibilat anguis.

B Lucanus pariter huic aſſerto ſubſcribit, dum ait. *L.6.Pharſ.*

Quod ſtridunt, vlulantq; feræ, quod ſibilat anguis.

Baptiſta etiam Mantuanus idem ſentit, quod cæteri, dum inquit.

——— *coluber quando ore trilingui*

Sibilat, & caput attollens in prælia ſurgit.

Ab aſſertis colligendum eſt ſibilare nil aliud eſſe quam ſibilum edere, quod de Serpentibus dicitur. Imò quandoque comperit etiam hominibus, quando, ad aliquem deludendum, ſibilum emittunt. Sibilus enim eſt ſonus, qui compreſſis dentibus, & parùm diductis labijs ab hominibus formari ſolet. Verùm quia huiuſmodi ſonū Serpentes ſæpius emittunt; ideò ſibilus tanquam vox Serpentis propria celebratur. Hæc autem vox (ſibilus) in ſingulari numero maſculini generis, in numero autem multitudinis, maſculini, & neutri apud authores legitur. Deinde eſt vox æquiuoca cum ſibilus apud Poetas flatum venti deſignet. Scripſit enim Virgilius hunc in modum.

——— *venientis ſibilus auſtri.* *Eclog. 5.*

C Inſuper pro nomine etiam adiectiuo vſurpatur: etenim Virgilius interdum ora ſibila, nempè ſibilantia nominauit. Item apud Græcos συριγμὸς, vel συρισμὸς ſibilus exponitur: deinde hunc ſonum propriè homini, & poſtea Serpenti attribuunt. Verùm Apollonius ſermonem habens de Serpente cuſtode velleris aurei, ſic ſcribebat ῥοίζευ πελώριο, id eſt immenſum ſibilabat: quamuis ῥοιζέω in Græcorum ſcholis propriè ſtridorem edere ſignificet: attamen ab Homero interdum pro ſibilare vſurpatur. *Lib. 1. Æneid.* *L. 10. Ilyad.*

G R E S S V S.

SERPENTES conuoluendo ſemetipſos, & flexuoſis impulſibus incedere publicauit Galenus: cum nunquam, niſi morientes extendantur, iuxta illud Virgilij.

D ——— *Serpens conuoluit lubrica terga.* *L. 6. Anat. admin.*

Immò ex Ariſtotile, eodem modo, quo in terra reptant, in aquis etiam natare dicuntur. Non defuerunt, qui in hanc venerunt ſententiam, Serpentem antequam decepiſſet Euam, pedibus vſum fuiſſe: ideò in ſacris litteris legitur: quòd Deus poſt hominis lapſum, dixit Serpenti, maledictus eris præ omni animali, & ſuper ventrem, ſeu pectus tuum gradieris quaſi prius vſum pedum habuiſſet. Chryſoſtomus tamen animaduertit Serpentem etiam ante crimen Euæ pedibus caruiſſe, Deumq; poſt primorum parentum peccatum, iuſſiſſe Serpenti, vt impoſterum ſuper humum reperet; quia prius erecto corpore facultatem conueniendi Euam habuiſset; quare meritò damnatus fuit, vt ſuper ſolum ſerperet. Hoc autem eſt conforme doctrinæ Ariſtotelis, qui ſcriptis mādauit naturam noluiſse temerè Serpētem pedibus carere, quoniam id quod optimū eſt, ſemper reſpicit, & pro ſubiecta ſibi materia operatur, ſaluti ſemper conſulens, & ſpeciebus conſeruādis proſpiciens. Præterea alia aſſignatur cauſa, propter quam anguibus pedes deſint nimirum, quia nullum eſt ſanguineum *Lib. 1. Æneid.* *Lib. 3. Geneſ.* *In Lib. de inceſſu Anim.*

animal,

animal, quod pluribus quàm quatuor modis ſe moueat: vnde manifeſtum eſt ob longitudinem Serpentes eſſe enormes, atq; aſymetros: hac de re pedibus carere neceſſe fuit. Pluribus enim, quam quatuor pedibus incedere non potuiſſent; quoniam inter animalia exanguia recenſenda fuiſſent. Deinde ſi duos, aut quatuor habuiſſent pedes, quibus animalia ſanguinea gradiuntur, ob incommodam corporis longitudinem, aut omninò ſe mouere non potuiſſent, aut tardò admodum motu inceſſiſſent: quare ſatius fuit ad eorum conſeruationem, vt quibuſdam corporis flexibus, veluti ſuperius fuit declaratum, mouerentur. Hinc clarum eſt angues per gyros, & flexiones melius gradi. Siquidem dum ſe voluntant, vnam partem corporis flexionibus à terra eleuant, & aliam ſuper terram ponunt. Amplius contra naturam aliorum animalium, caput reliquo corpore quieſcente ad partem poſteriorem, ob vertebras cartilaginoſas, vertere poſſunt. Neq; hoc temerè fabricatum eſt à natura: ſic enim ſuum corpus longum, & anguſtum in partem aduerſam reſpicientes melius tueri poſſunt. Itaq; angues coſtis, & ſquamarum nixibus reptant, quas à ſummo gutture ad imam aluum æquali ratione diſpoſitas habent. Squamis enim quaſi vnguibus, & coſtis quaſi cruribus innituntur. Hæ autem ſunt aſperæ, vt in vipera, cæcula, & Serpente Æſculapij ſæpè obſeruauimus. Quocirca ſi accidat, vt in aliqua corporis parte coſta collidatur, illicò Serpens admodum languidus, & debilis in motu redditur; cum ictus ille ſpinam ſoluat, per quam corporis motus agebatur. Tandem D. Auguſtinus in Geneſim ſcribebat, Serpentes ideò carere pedibus, quia, cum ſint animalia maximo aſtu ad nocendum prædita, neceſſe fuit ipſos repere, ne eorum veſtigia audirentur. Apud Græcos etiam εἰλυσπᾶσθαι verbum eſt, quod de motu Serpentum, & vermium circumfertur, qui ſe ſe in arctum colligentes, & poſteriora attollentes progrediuntur. iuxta illud. E F

Quare Serpentes aſymetri dicantur.

Quibus adminiculis gradiantur.

Cap. 3.

—— *tractu ſe colligit anguis.*

Nam in Græcorum ſcholis εἰλυσπάομαι exponitur voluendo trahor; qualis motus Serpentibus competere videtur. Veluti etiam ἕρπειν ſerpere, & κυλίειν volutare ad Serpentes attinere aſſerunt. Item σιγέρπης tacitus repens vertitur, & ad Serpentum genus ſpectare fatetur Hæſychius. Alioquin περισπειρᾶν, quod verbum ſignificat in orbem circumdo, Serpentibus tantummodo competit, quando ſuis ſpiris aliquid circumdant. G

LOCVS.

CIRCA loca à Serpentibus frequentata, primò illa enumerabimus, in quibus minimè viuunt, deinde cuncta alia, tum calidiora, tum frigidiora ab illis habitata recenſebimus. Plinius in primis animaduertit Ebuſum omnium animalium nocentium eſſe expertem, neque aliundè inuecta ſuſtinere. Angli etiam referũt in Hybernia nullum venenoſum animal inueniri, & Serpentes nauibus illuc allatos ſtatim interire. Imò terra ex Hybernia allata conſperſos continuò exanimari. Fluuius quoq; non longè à Lituania eſt, qui nocuos animantes non nutrit; immò ſi nauibus *Bugo* delatis angues adhæſerint, cum primum huius fluminis aquam attigerint, edito ſibilo aliò confugiunt, vt habetur in hiſtoria rerum Polonicarum. Idem Sardiniæ accidere Solinus prodidit: Idem Gauleoni Lybiæ regioni Textor attribuit. Legimus etiam in hiſtoria Laponiæ, Serpentes ibi non gigni, neq; aliunde inuectos ibi viuere poſſe. In Creta nullos eſſe Serpentes, neq; alios nocuos animantes Ariſtoteles, Plinius, & Solinus atteſtati ſunt. Bellonius tamen nonnullas Serpentum ſpecies ſolum cretenſe colẽtes obſeruauit; neq; veneno turgẽtes eſſe arbitratus eſt, ſicuti poſtmodum experientia docuit: nam ab vno, quem perſequebatur demorſus in manu, nullum aliud incommodum niſi ſolam cicatricem ſenſit: hac de re Antiquorum opinionem poſſumus tutari, qui nullũ noxium animal in prædicta inſula morari aſſeuerarunt. Britanniam quoq; anguibus carere tribus de cauſis aſtruit Cardanus. Primò, quia ob immenſum frigus ibi pauci generari poſsũt; ſecundò, quia illa regio optimè colitur; tertiò tandem, quoniam, qui geniti ſunt, exterminantur. Scaliger verò non iniuria prædictas rationes refutat; cum multa loca prædictis frigidiora, & cultiora Serpentum magnam copiam producant: id igitur naturæ H

Tom. 1.

In Cornucop.

In lib. de ſubtil.

A turæ loci potius tribuendū eſſe exiſtimauit. Sicut de multis alijs locis ſuperius eſt exaratum. Quid dicendum eſt de Paradiſo terreſtri, in quo Serpentem non verſari multi autumant? Abdias agens de topographia Paradiſi delitiarū, ſcripſit Serpentē huiuſmodi ſedem non colere, quoniam per ipſum Angelus inuidiam ſuām exercuit: propterea à Deo diris affectus pœnis in loco benedicto habitare non poteſt. Angelum enim liuor occupauit, cum Dei imaginem in homine perpendiſſet: quamobrem inuidiam concipiens vi angelica Serpentem ingreſſus ſua ſit vxori Adæ, vt vetitū à Deo pomum tutò comederet. Hactenus de locis à Serpentibus non frequentatis. *Lib. 7. hiſt. Apoſt.*

Modò ad enumerandas regionis à Serpentibus quotidie vexatas accedendum eſt. Primùm loca meridici obuerſa recenſebimus cum multi authores in locis calidioribus peſtiferos produci Serpentes aſſeuerent. Omiſſa igitur inſula Colubraria, ſeu ophiuſa, quam, ob Serpentum copiam Plinius inhabitabilem redditam fuiſſe aſtruit: nec non Melitæa Italiæ inſula Serpentum feraciſſima, vbi lapis, vel terra Gratia S. Pauli nuncupata, aduerſus venenum probatiſſima naſcitur; immò & Pharo olim Ægy- *Colubraria & ophiuſa.*
B pti inſula, quæ ex Aeliano, multis, & varijs Serpentum ſpeciebus ſcatebat. Reducere oportet ad mentem Theſſaliam tanto anguium numero redundantem, vt, niſi à Ciconijs vorarentur, proculdubio incolas à ſuis ſedibus expellerent: quemadmodum accidit incolis oppidi S. Viti in Gargano Apuliæ monte, quos, vt notat Leander in hiſtorijs, anguium multitudo adegit aliò migrare. Addamus Arabiam, in qua Herodotus ſcribit innumeros ferè Serpentes circa thuriferas arbores tanquam illarum cuſtodes verſari, qui poſtmodum in Aegyptum volare dicuntur, vbi, niſi ab auibus Ibidibus extinguerentur, totam Aegyptum diſſiparent: qua de cauſa à gente Aegyptia prædictis auibus ſummus habetur honos. Neq; prætermittenda eſt Numidia ob Serpentum copiam memoranda, quorum morſibus venenoſis, atteſtante Ioanne Leone, multi quotannis mortui inueniuntur. In Æthiopia poſtea Serpentes numerari non poſſunt, nam ibi, vt narrat Pierius, inuicem in gyrum voluuntur, vt montis ſpeciem intuentibus repræſentent. Inſuper totam Africam Serpentum adeò feracem Strabo, & Solinus prædicant, vt agricolæ araturi neceſſariò præaltas induant ocreas, alio- *Lib. 3.* *Li. 1. de Africa.*
C quin lethales Serpentum ictus effugere non poſſent ideòq; ibi naſcitur planta Scorzonera vocata, authore Porta, cuius vſus aduerſus Serpentes tantopere commendatur. Deniq; Petrus Martir, & Paulus Venetus tot, & tā grandes in Indijs verſari Serpentes ſcribunt, vt aduenis maximum timore afferant. Cæterum aliqui arbitrantur in ſolis regionibus calidis Serpentes diuagari ob connatam ijſdem animalibus frigiditatem, tum etiam, quia calore magis multiplicari, & citius augeri credant. Verùm illa pars Europæ iuxta Septentrionem ſita, vt memorat Olaus magnus, peſſimos nutrit Serpentes; licet quoad naturam veneni languidioris, quàm Africani eſſe ferantur. Propterea in huiuſmodi regione aquilonari, ex ex eodem Olao magno, paſtores ab anguibus per campos, & ſyluas vagantibus maximam noxā quotidie reciperent, niſi opportunis remedijs muniti ſemper incederent. Immò in parte etiam Septentrionali regni Indiæ vaſtum eſſe deſertum dicitur, in quo infiniti ferè Serpentes ſtabulantur. Bohemia ſita cis mare Liuonicum, multitudinem, & magnitudinem anguium producit, vt paſtores, ex Scaligero, cum illis perpetua bella gerant. Geſnerus etiam *Li. 6. Phyt. cap. 23.*
D recitat in montibus Heluetiæ maximos Serpentes à viatoribus quotidie conſpici. In Italia, & alijs etiam frigidioribus regionibus multos Serpentes, ſed minus venenatos eſſe Cornelius Cælſus tradit: idcircò addit Scaliger in Lōbardia, & agro Ferrarienſi varias Serpentum ſpecies inueniri.

Hunc loca peculiaria, quibus vt plurimùm Serpentes delectatus, reſenſere debemus, Greuinus anguiū habitationes ſtatuit eſſe caulas, caſas ruſticas, cauernas, montes, & prata ſecus ſyluas cæduas collocata. Cælius Rhodiginus ſyluas odoriferas ab anquibus frequentari diuulgat. Quamuis plerumq; in montibus, & locis aridis libentiſſimè verſentur. Vnde Nicander in Theriacis pronunciat in mōte Othry varia Serpentum genera vagari: Sed aduertendum eſt, quòd author per hunc Græciæ mōtem, reliquos omnes Serpentibus redundantes intelligere voluit; dum cecinit. *In L. de Venen.* *Loca peculiaris anguium.*

Præterea candens uiue, & aſper vepribus Othrys
Ruſis reptilibus ſcatet, & caua vallis, & alta,
Ac rigida ſalebris rupes, nemoroſaq; ſaxa,

Qua

Quaſitibundus, & haud vno apparere colore E
Viſus ſeps habitat.

Cauernæ quoq; ſunt plerumq; particulares anguium ſedes: quamobrẽ Ælianus circa paludem ſitam iuxta Epheſiam metropolim cauernam Serpentibus plenam inueniri narrat. Hic aliqui clementiam naturæ contemplantur, quæ loca deſerta Serpentibus habitãda aſſignauit, vt huiuſmodi beſtias venenatas ab humano genere, cuius eſt valdè ſtudioſa, ſegregaret. At Scaliger hoc non argumentum, ſed nugamentum eſſe exiſtimat: quandoquidem natura illas terrarum partes conſultò animalibus aſſignauit, quæ ad eorum conſeruationem conferre poſſent. Hac de cauſa terram tophaceam à Serpentibus maximè appeti multi aſſeuerant, quia & illam exedere, & in illa facilius latibula parare poſſunt, quare ad rem Virgilius ſic canebat.

Terra Serpẽtibus grata.

L.3.Georg.

Et tophus ſcaber, & nigris exeſa chelydris
Creta, negant alios æquè Serpentibus agros
Dulcem ferre cibum, & curua præbere latebras.

L.21.c.29.

Quamuis non ſemper in ſubterraneis locis ſuam conſtruant habitationem, ſed interdum in cauatis arboribus ſtabulantur. Vnde Olaus Magnus mirum recitat ſpectaculum, quod (licèt rarò) in aquilone videtur: nam Serpentes in cauatis betulinæ arboris radicibus, hyeme commemorantes ſuo afflatu talem ſecus radices excitant calorem, vt huius arboris folia aliàs decidua, durante bruma, proprio referta virore arborem exornent. Quapropter incolæ regionis arcanorum naturæ ignari, hanc arborem folia non deponentem ſacram putãt. Huic non multum diſſimile videtur ſcribere Solinus, quando narrauit in quadam Africæ gleba non ſine miraculo campis vndiq; aridis lucum quemdam virere. Inter ſedes Serpentum peculiares recenſenda eſt aqua: nam Cadamuſtus pronunciauit multos Serpentes regni Senegę vnà cum piſcibus in aquis natare: Et Plinius retulit ora Elymiadis Serpentibus infeſtari, quos flumina illuc deportant. Immò, Solino teſte, ad Caſpias portas, equinoctio verno accedente, Serpẽtes vndique per aquas confluunt. F

Betula vbi folia non deponat.

In Polyhiſ. cap.40.

Angues vbi aquis delectentur.

V I C T V S. G

DE cibis Serpentum authores longè diuerſa ſentire videntur. Primũ nonnulli verbis ſacræ Paginę nixi, terrã, & puluerem cibaria Serpentum eſſe ſtatuunt. Siquidem in Geneſi, cum Serpens ad ſeducendos primos noſtros parentes, Diabolo organum ſe præbuiſſet; tunc Deus illi dixit: ſuper ventrem tuum gradieris, & puluerem comedes cunctis diebus vitæ tuæ. Præterquamquod apud Eſaiam habemus hęc verba. *Serpenti panis erit puluis.* Amplius apud Micheã hęc ſcripta leguntur. *Lingent puluerem, ſicut Serpens.* Propterea Serpentes terra, & pręcipuè dulci gleba veſci non eſt negandum: dulcibus enim ſummoperè delectantur. Ideo Plinius Boam Serpentem lactis auidiſſimam eſſe prędicat. Nihilominus noſtri etiã agricolæ lactis amantiſſimos omnes Serpentes eſſe fatentur. Bellonius omni inſectorum genere Serpentes ali teſtificatur. Vnde Theophraſtus ſcripſit angues partem Africæ incolentes, in qua rariſſimè pluit, Onum in illis regionibus copioſè naſcẽtem comedere, Eſt.n. ὄνος, ſiue ὀνίσκος beſtiola quædam multipes coloris fuſci, & ſubcineritij, quę contacta illicò in orbem ſe conuoluit, latinis multipeda, & porcellio nominatur. Vitriacus in hiſtoria Orientis à Serpẽtibus illarum regionum piper album vorari tradit: ideoq; ſingulis annis inter ſe præliantes ſe ſe mutuo perimunt. Aliquando Serpentes exiguo contenti cibo vitã degunt, quod optimè norunt circulatores, qui angues in capſulis ligneis modico furfure appoſito circumferunt. Etenim tempore hyemali penes ignem, vel ſub ceruicali, vel in æſtuario poſiti in pyxide perforata, vt facilè reſpirare poſſint, abſq; eſca ad tempus vſq; vernum vitam protrahũt. Nos in vaſculis Serpentes incluſos, ſpatio ſemeſtri, ſine cibo conſeruauimus. Immò Tarãtulam viuam Roma in internodio arundinis ad nos miſſam in ampulla vitrea, dies quinquaginta, ſine alimento retinuimus. Nec mirandum eſt hęc animalia tamdiù ſine cibarijs viuere: quandoquidem Serpentes, & lacerti ſunt animantes multo phlegmate ſcatentes; & phlegma facilè in nutrimentum vertitur: eſt.n. alimentum ſemicoctum, quod paulatim, iuxtà tempus opportunum, in ſanguinem trãſmutatur. Monſtrat id in anguibus quotidiana experientia, etenim dum H

horum

cap.3.

cap.65.

cap.8.

Angues lactis amantes.

Oniſci ſunt Serpentum cibus.

Inedia anguibus conuenit.

Tarantula viua Roma Bononiam delata.

Digitized by Google

A Lorum pituita in alimentum vertitur, animal fit rugoſum, & extenuatur: ſicuti in ſcilla herba licet conſpicari, quæ extra terram in aliquo ſuſpenſa cubiculo germinat, veluti reliqua cæparum genera, aduentante Vere, in hortis germinaſcunt. Id autem accidit, quoniam plurimum humoris viſcoſi poſſident, quo & radicem nutrire, nec non folia, & flores emittere poſſunt. Præſertim hoc præſtat pancratium, quod tribus annis continuis ſuſpenſum in Muſæo floruit: cum calor innatus in lentore ſuo facilè conſeruetur: quod niſi conſpicati fuiſſemus proculdubiò nemini id narranti fidem adhibuiſſemus. Bellonius quoq; decem menſes abſq; cibis Serpentes viuere poſſe affirmat, dummodo paulum aquæ illis identidem præbeatur. Ideò Plinius non ſine ratione referebat nullum Serpentem fame, aut ſiti interire. Nam Greuinus illis contingere aſſeuerat, quod in aliquibus mulieribus vſu venit, quæ, vt paulò ante dictũ fuit, cũ humore pituitoſo, & craſſo refertæ ſint, calorem naturalem imbecillum, proportione tamen prædicto humori lento reſpondentem habent; hac de re ſine nutrimento diuturnam vitam ducunt.

Scilla, cur extra terrã folia, & flores edat.

Lib. 1. de Venen.

B Alioquin Ariſtoteles docuit Serpentes eſſe animalia, quæ, data occaſione, voracitati ſuæ libenter indulgent: carnes enim, & herbas edunt, & deuorato aliquo animalculo, ab illoq; tota nutriente ſubſtantia extracta, reliquum per ſeceſſum detrudunt. Sed totum oppoſitum præſtant aranei, qui capti alicuius animalis ſuccum totum foris hauriunt. Idem Ariſtoteles Serpentinum deuorandi modum aſſignat, dum inquit Serpentem ex longo breuiſſimum, & ex tereti latiſſimum fieri, vt quod deglutitum eſt, extento corpore melius in ventrem dilabatur: nam gulam habent tenuem, & longam, ideoq; in degluttiendo valdè laborarent, niſi ſemetipſos multifariam contorquerent. Epheſius opinatus eſt philoſophum, per hæc verba, modum, quo oua degluttiuntur à Serpentibus declaraſſe; quam ſententiam explodit Sueſſanus; cum oua à Serpentibus, fractis corticibus, ſorberi compertum ſit. Attamen alij certo certius eſſe tradunt oua cum putamine à Serpentibus deglutiri, ſi tamen fauces ſint capaces; deinde ab ipſis in ſemet conuolutis intra corpus frangi, & cortices per partes infernas expelli; quando verò Serpentis ætas eſt tenella, & fauces adhuc ſunt anguſtæ, tunc oua apprehenſa orbæ ſpiræ ita vehementer illa perſtringunt, vt fracto putamine, liquorem oui haurire poſſint. Non igitur à veritate recedit Olaus Magnus, qui Serpentes omniuoros eſſe C conſtituebat: cum æſtate herbas, carnes, animalia, aliaq; huius generis edant, nec non lac, vinum, & aquam bibant; deinde hyeme pro cibis ſomno vtantur. Immò ex Plinio, auibus deuoratis plumas, & oſſa euomunt. Etenim aues, & potiſſimum auium pullos in nidis adhuc degentes libenter furantur. Ad rem Aloyſius Cadamuſtus verba faciens de quantitate Pſitacorum regni Senegæ, narrabat illas aues tali ſolertia, & ingenio in nidificando eſſe refertas, vt excelſiſſimam quærant arborem ſurculos tenues habentem, quorum extremitati nidum inſtar pilæ rotundum, relicto tamen anguſto foramine, mira induſtria fabricatum ſuſpendunt; idq; præſtant, vt Serpentum fallant dolos, qui nidum penſilem tenuiſſimo ramuſculo adhærentem mole corporea grauati petere non audent.

Lib. 10. de hiſt. Anim. cap. 4.

Opinio Ariſtotelis circa cibum Serpentũ.

Oua quomodo ab anguibus vorentur.

Lib. 21. cap. 29.

Serpentes omniuori ad mentem Olai Magni.

Quoad potum horum animalium, notandum eſt ipſa exiguo bibendi deſiderio teneri, quemadmodum, & reliqua animantia, quibus natura fungoſum pulmonem largita D eſt. Serpentes tamen, ex Ariſtotele, vini ſunt incontinentes: quare multi vino in fictilibus circa ſepes appoſito, viperas venati ſunt, nam ebriæ nullo negocio capiuntur, vt inferius ſuo loco exponetur. Mercurialis addit non ſolum viperas, ſed etiam omnes Serpentes vino delectari: quamobrem monet cauendum eſſe, ne huiuſmodi animantes ingrediantur vaſa, in quibus vinum ſeruatur, quia & illud bibunt, & reliquum venenãt.

In lib. Naug. ca. 30.

PHYSIOGNOMONICA.

Potus Serpentum.

ANIMANTIVM alias eſſe perfidas, & inſidioſas, vt Serpẽtes vehementer verũ, & indubitatũ eſſe exiſtimamus. Quare Adamãtius ad aures Ariſtotelis ſcribebat, quòd homines paruis genis à natura donati, vti ſunt angues, ſemper fucũ faciunt, alioſq; à veritate depellere conantur. His addebat Gulielmus Gratarola naturam oris, & menti animalium contemplans, homines paruum mentum habentes vitan-

Lib. 8. de hiſt. Anim. cap. 4.

In opuſc. Phyſ. c. 14.

tandos eſſe; quoniam hi præter cætera immites ſunt, & apud amicos ſemper aliquid fin- E
gentes, hypocriſin libenter amplectuntur: propterea ad Serpentes mento prorſus ca-
rentes referendi ſunt. Amplius idem author de oculorum indicijs verba faciēs ſcriptum
reliquit, quòd oculi referti guttulis rubicundis, non tamen rotundis, ſed quadratis, &
inſtar ignis micantibus intrinſecus, nec non interiùs; deinde ſi aliæ poſt ipſas ſint palli-
dæ, & aliæ glauceſcentes, cum circulis forinſecus pupillas claudentibus ſanguinolentis,
& palpebrę, & pupillę moueantur, denotant animum atrocem vltra mentis cogitationē,
Animi atrocis ſigna. nec non ſanguinem domeſticorum libenter effundētem, omnia nefanda perpetrantem,
& dolis, vaniſſimiſq; commentis omnia peruertentem. Tales autem fuiſſe oculos Eze-
lini tyranni authores pronuntiant. Sed aduertendum eſt, quòd huiuſmodi guttulæ, in
oculis obſeruatæ, & obſeruandæ, quantò fuerint rubicundiores, eò maiorem iram, &
magis facinoroſum ſcelus atteſtantur: nam minores, & obſcuriores, prædicta nefanda
minuunt quidem, ſed non tollunt. Id totum in oculis Serpentum manifeſtum eſſe ar-
bitramur.

F

ANTIPATHIA.

CVM hominibus, multis brutis, varijs plantis, & etiam cum rebus inanimatis
Serpentes inimicitias gerere non eſt dubitãdum. In primis homini pertinacem
Serpens ſe ſe exhibet inimicum, & viciſſim homo tali conſpecto animali ſtatim
perhorreſcit, & mulier vtero gerens facilè abortit. Hoc inde natum eſſe multi authores
exiſtimant, quoniam, in mundi primordio, Deus alloquens Serpentem dixit. *Ponam*
Lib. Geneſ. c. 3. *inimicitiam inter te, & mulierem, & inter ſemen tuum, & ſemen eius, ipſa conteret caput*
tuum, & tu inſidiaberis calcaneo eius. Hinc colligendum eſt inter homines, & Serpentes
hoſtile ſemper odium eſſe futurũ. Et quamuis aliqui ſcripſerint Serpentem interdum in
hominum delicijs fuiſse; hoc inter prodigia alij recenſendum eſſe autumant. Plinius
narrat Serpentes non ab homine, ſed ab hominis, & præcipuè ieiuni ſaliua, tanquam G
ab aqua feruenti, abhorrere; quoniam hæc ſi fauces anguium intrauerit, illicò perire
Saliua hominis anguibus inimica. dicuntur. Vnde Lucretius ad rem canebat.

Eſt vtiq; vt Serpens hominis contacta ſalinis
Diſperit, ac ſe ſe mandendo conficit ipſa.

Philoſophi perſcrutantur, cur Serpens ieiuni hominis ſputo necari poſſit; & tandem in
hanc veniunt ſententiam id fieri, ob ſingularem inter vtrumq; antipathiam, ſiquidem
Serpens frigidæ, & ſiccæ eſt temperaturæ, homo autem calido, & humido temperamēto
eſt præditus Iſidorus promulgat hominem tantũmodo nudum à Serpente timeri (quod
Li. 12. Orig. cap. 4. Olaus magnus in pueritia ſibi accidiſſe ſcribit, idque inde oriri refert, quia Serpens ho-
minis imperium ſupra cuncta animantia teſtatur, dum eum veluti Dominum venera-
tur; quoniam in Paradiſo terreſtri, ante lapſum primorum parentum illum nudum no-
Homo nudus Serpenti innoxius. uit. Hactenus de homine in genere. Modò ad particulares homines, & populos deſcen-
dere oportet, qui à Serpentibus priuatis odijs diſſident. Ælianus narrat angues à Tro-
glodytis abhorrere, quoniam horum natio eos comedat, & conſumat. In Syria, ex Pli- H
nio, circa Euphratis ripas, Syri dormientes à Serpentibus non vexantur: qua de re à
Syri populi à Serpentibus non læduntur. Syris non enecantur: cæteris verò cuiuſcumque generis infeſtiſſimi ſunt. Pariter in Ti-
rynthο angues parui ex humo naſcuntur, qui indigenis innoxij, aduenas autem inte-
rimere dicuntur. Item Crates Pergamenus in Helleſponto circa Parium, genus homi-
num fuiſse ſcribit, quos ophiogenes nempè anguigenas vocat: hi ob cognationem
quamdam cum Serpentibus, vel potius ob peculiarem antipathiam, Serpentum ictus
ſolo tactu ſanare, & manu ſuper patientem impoſita, venena à corporibus extrahere
Saliua humana ictibus Serpentum medetur. dicebantur. Varro aliquos etiam ibi verſari ſcribit, quorum ſaliua ictibus Serpentum
medetur. Huius gentis authorem, vt notat Æneas Syluius, heroem quendam fuiſſe ex
Serpente immutatum fabuloſa tradidit Antiquitas, addiditq; hanc vim apud illam na-
tionem aliquandiu manſiſſe: quemadmodum in Calabria, fama eſt, de illis, qui ex pro-
genie D. Pauli cognominantur: nam & hos Serpentum morſibus mederi affirmant. Si-
milis gens in Africa Pſyllorum fuit, a Pſyllo Rege nuncupata, cui teter quidam odor
ingeni-

A ingenitus eſt, teſte Plinio, quo quaſi peſtifero nidore Serpentes obſtupefacti fugantur: hac de cauſa illis gentibns nocere non poſſunt. Propterea apud ipſos peruulgati moris eſt infantes nuperrimè natos ſæuiſſimis obijcere Serpentibus, ſicque coniugum pudicitiam experiri: nam anguibus non refugientibus vxores tanquam adulteras damnabant. Item ſimile genus hominum, nempè Marſorum hodie viuit in Italia, vt refert Plinius, quos à filio Circes ortos eſſe; ideoq; ijs ob ſingularem antipathiã vim naturalem aduerſus Serpentes ineſſe tradunt. Strabo id confirmare videtur, dum inquit. Quemadmodũ Tinthiritę contra Crocodilos naturalem quãdam facultatem poſſident, ita populi Pſylli, & Marſi innatam quandam virtutem aduerſus Serpentes participant.

Angues cur Pſillis populis non noceant.

Li. 8. c. 25.

Marſi, & Pſilli populi, cur à Serpẽtibus nõ attingãtur.

Præterea Serpentes multis auibus ſe exhibent inimicos: Primituſq; cum Aquila grauem offenſionum acerbitatem habent. Quamobrem Aquilæ ætitem lapidem in nidum deferre ſolent, ne illis Serpentes appropinquare poſſit. Præterquamquod ex Paulo Veneto, quoddam Aquilarum genus in montibus regni Morfili verſantium anguibus veſcitur. Sed quandoq; Serpentes ab Aquilis apprehenſi in aere multiplici cau-
B dæ nexu alas auis ligant, & adeò eas implicant, vt teſtibus Plinio, & Alberto, ambo in terram neceſſariò cadant. De hoc locutus eſt Virgilius cum cecinit.

Atq; volans alte raptum cum fulua Draconem
Fert Aquila, implicuitq; pedes, atq; vnguibus hæſit.
Saucius at Serpens ſinuoſa volumina verſat,
Arrectiſq; horret ſquamis, & ſibilat ore.

Li. 11. Aeneid.

Cæterùm animaduertendum eſt, quod non omnis aquila id præſtat, ſed tantum genus quoddam paruum, quòd venatur quendam Serpentem, qui draco generali vocabulo nominatur. Aelianus de horum animalium pugna curioſam recitat hiſtoriam. Inquit enim, quod ruſtici quidam frumentum in acra perticis excutientes, & ardenti oppreſſi ſiti, vnum ex ſuis, vt de proximo fonte hauriret aquam, miſerunt. Is altera manu falcem meſſoriam, altera ſitulam geſtans, & ad fontem perueniens, Aquilam à Serpentis ſpiris arctiſſimè complicatam offendit, obſeruanſq; periculum impendes ſtrangulationis Aquilæ, Serpentem falce diſſecuit, & Aquilam à vinculis anguineis, à quibus ſe ex-
C tricare non poterat, liberauit. Quomodo autem Aquila liberatori ſuo gratiam retulerit in primo Ornithologiæ libro explicatum fuiſse opinamur. Deinde angues odio Pauonis exardeſcunt, cum, ex Authore de natura rerum, pauo clamore ſuo Serpentes perterrefaciat, & cuncta animalia venenata depellat: non enim facilè propè habitare audent, vbi vox pauonis frequentiſſimè auditur. Immò à Cycnis etiam diſſentire multi volunt; cum hæc verba proferat Auicennas: Qui noctu præſertim dormiens à venenatis animalibus ſibi metuit, domi cycnos, pauones, & grues nutriat. Bellunenſis tamen pro cycnis ciconias reponit. Vtcumq; ſit, hoc omnibus eſt manifeſtum, vtriq; aui Serpentem eſſe inimicum: propterea Solinus Ciconias in Theſſalia maximè immunes prędicat, quia Serpentes interimant. De his Iuuenalis cecinit hunc in modum.

Lib. 7. cap. 37.

Aquila Serpenti inimica.

Pauo, Cycnus, & Ciconia aues anguibus inuiſæ.

—— Serpente Ciconia pullos
Nutrit, & inuenta per deuia rura lacerta.

Viciſſim Serpentes ciconiarum collum ſæpè implicant, atque illas ſuffocant. Idcircò narrat Oppianus Serpentes pullis ciconiarum ſæpius inſidiari, & olim in Italia accidiſ-
D ſe, vt fætura ciconiæ tribus annis continuis à Serpentibus deuorata fuerit. Prędictis addamus accipitres; qui venenatis beſtijs ſummoperè aduerſantur. Vultures etiam contra Serpentes acerrimè preliantur, ſed vultures nigri minus roboris habere dicuntur. Serpentes quoq; Ibidem auem oderunt, quoniam ab ipſa deuorentur: Hinc Ægyptij auem hanc ſacram eſſe ſtatuerunt. Ad rem Iuuenalis ſic canit.

Accipitres & vultures anguium hoſtes.

—————— qualia demens
Ægyptus portenta colat? Crocodilon adorat
Pars hæc, illa pauet ſaturam Serpentibus Ibin.

Satyr. 15.

Gallus, & gallinæ à Serpentibus odio habentur, quia gallus cum illis dimicat, & gallinæ eos vorant. Quare non eſt mirum ſi Rondeletius vir fide dignus tradiderit ſe aliquando ediſſe gallinas, in quarum ingluuie Serpentes reperti fuerunt. Tandem hirundines, & angues priuatis diſſident odijs, quoniam, ex Oppiano, Serpens hirundinum nidis inſidias tendit, & earum pullos ſæpè deglutit.

Lib. 5. de Piſc.

Si deſcendamus ad quadrupedes animantes ſe ſe offerunt Elephanti, quorum ſpi-

Elephanti cum anguibus bellum

ritus, Ceruorum ritu, Serpentes à cauernis euocat. Vnde ſuffitus ex aliqua parte ele- E
phanti paratus Serpentes fugare perhibetur. Quamuis Diodorus Siculus ſcribat, quòd
Serpentes, viſo Elephanto, oculis inſtar fulgoris micantibus, viſionem eius adeò obum-
brant, vt ad terram neceſſariò cadat. Sed hæc ad hiſtoriam Draconum ſpectare vi-
dentur, de quibus ſuo loco verba fient. Referunt etiam Serpentes odorem leopardi vi-
tare, quare ſi hoc à veritate non eſt alienum, pellis leopardi aduerſus Serpentes deferri
poſſet. Quid plura? Cerui Dorcades, & Serpentes odio graui ſe inuicem proſequuntur;
quoniam, teſte Nicandro, tam Cerui, quam Dorcades anguibus veſcantur: ideoq; Ser-

Cerui, & Serpentis odium.

pentes, conſpectis Ceruis, ſtatim ad cauernas ſe conferunt. At Cerui narium halitu,
quaſi ſympathica quadã virtute illos foras extrahunt. Licèt alij ſcribãt ob antipathiam
id accidere; nam angues, Ceruorum flatu percepto, foras exeuntes alio iter verrere

Quomodo Serpentes à Ceruo de cauerna extrahatur.

conantur; qui interim à Ceruis intercepti non in gratiam alimenti, ſed potius medica-
menti comeduntur. Quandoquidem Etymologus, & Varinus tradunt Ceruos ſæpè
numero verminatione laborare; ideòq; ſæpè ſæpius torminibus ventris vexati Serpen-
tes quærunt, cornu ad lapides affricato, & nidore excitato, vt à latibulis exeant; qui- F
bus voratis à vermibus liberentur. Plinius prodit, quod Ceruus ſenectute grauatus,
proprio ſpiritu angues è latibulis euocatos comedit, & hac ratione ſenectutem leuare
conatur. Id autem veritati non eſſe conſonum arbitratur Albertus; quamuis nullibi
(quod ſciamus) hoc apud Plinium legatur. Ideò Simeon Sethi admonet intereſſe eo-
rum, qui ceruos venantur, vt tempore æſtiuo ab eorum eſu caueant, quia tunc tempo-
ris anguibus veſcuntur. Tradit quidem Iſidorus, quod Cerui ſtatim atq; ægritudine ali-
qua premuntur, latebras anguium inquirunt, illiſq; ſpiritu narium attractis, & ſupera-
ta vi eorum venenata, pro pabulo vtuntur, vt priſtinæ ſanitati quamprimum reſtituan-
tur. In gloſſa ad pſalmum quadrageſimum primum, qui incipit. *Quemadmodum deſi-
derat Ceruus fontes aquarum*. Legitur, quòd Ceruus ſenio grauatus, Serpentes naribus
haurit: vnde veneno æſtuans fontem ad bibendum ardentiſſimè deſiderat, & poſt po-
tionem pilos, & cornua deponit. Vincentius Belluacenſis Serpentes tantum pro pa-

Ceruorum duplex genus.

bulo Ceruis concedit, vt caligini oculorum medeantur. Alij Ceruorum duplex
aſſignant genus, alterum, quod euocatos à cryptis Serpentes vorat, deinde veneno G
turgidum pilos mutat, & cornua abijcit, & poſtmodum aquam hauriens, & euomens
liberatur: alterum inuentos Serpentes enecat, poſtea ad montes, pabuli gratia, ſe
recipit. Gillius ex Oppiano in Libycis finibus magnam Serpentum quantitatem ver-
ſari promulgat, qui Ceruum humi iacentem inuadere non pertimeſcunt, & interdum

Serpentes audent Ceruũ aggredi

alij caput, alij collum, alij ventrem, & deinceps reliquas corporis partes mordicus
apprehendunt: tunc Ceruus à terra ſurgens alios dentibus diſſecat, alios pedibus
conterit, tandem fluuium inquirit, vt reliqui Serpentes ab eius pelle dependen-
tes excidant, & cicatrices quamprimum obducantur. An verò narium ſpiritu Ceruus
Serpentes à cauernis attrahat, quemadmodum magnes ferrum, & ſuccinum paleas,

Quomodo Serpentes flatu Cerui de cauerna educantur.

hoc non eſſe credendum multi autumant. Immò potius debemus adſtipulari ſenten-
tiæ Oribaſij, qui ſcriptum reliquit Serpentes à Ceruo attrahi non flatu latibulum im-
plente, ſed potius aerem cauernæ, quoad fieri poteſt exhauriente, itaut Serpens egre-
dientem ſequatur aerem, non ſecus ac vinum, vel aqua, attracto aere, per fiſtulam
aſcendit. Sed de hoc plura in hiſtoria Cerui videnda ſunt. Præter hæc, ex verbis Ari- H
ſtotelis, ſues Serpentibus maximè inuiſi eſſe traduntur, dum angues inuentos edunt: qua

Suũ, & Serpẽtis pugna

de re Blondus hiſtoricus narrat in ſyluis Plumbinenſibus anguem immenſæ magnitu-
dinis olim apparuiſſe, qui non modò homines, ſed cæteras quoq; beſtias interimens
abſumebat: quapropter incolæ non mediocri formidine capti, tandem mille ſcrofas
congregarunt, quas Serpens conſpicatus inuadens, ab illis deniq; extin us eſt cum ali-
ter ſuperari non potuerit, ſicque ſuum ope, ager Plumbinenſis à periculo formidoloſi

In lib. de Piſc.

Echini terreſtris, & anguis bellum.

In lib. Hierogl.

Serpentis euaſit. Inſuper echinus terreſtris Serpenti admodum eſt inuiſus, vt meminit
Oppianus, quoniam illum latibulantem, & in orbem conuolutum fruſtra mordet, &
quò magis eum ſpiris circundando premit, eò magis vulneratur. Ichneumon etiam &
Serpens inter ſe præliantur; idcircò, ex Oro Apolline, Aegyptij hominem debilem ſi-
gnificaturi Ichneumonẽ pingebant; quandoquidem hoc animal non prius Serpentum
pugnam aggreditur, quàm cæteros ſuæ ſpeciei ad certamen conuocauerit. Brumali
etiam tempore, authore Cælio Rhodigino, Serpens languidior redditus à ſoricibus in

latebra

A Latebra infeſtatur, cum alio tempore ſorices à Serpentibus maxima afficiantur noxa. Teſtudo etiam cum Serpente depugnat: ideò, iuxta Plinij ſententiam, nunquam Serpentem inuadit, priuſquam herbam cunilam deguſtauerit: quemadmodum muſtela rutam comedit, antequam pugnam Serpentum adoriatur: inuicem enim hæ duæ beſtię ſibimet aduerſantur, vt voluit Ariſtoteles, quoniam iiſdem cibis veſcantur: ambæ enim in latebris, & circa habitationes mures venantur, hac de cauſa muſtelarum cinere aduerſus venenum Serpentis multi adhibent. Idem odium contra Serpentes exercet cattus, qui, ex Alberto eos, & buſones interficit, ſed eos non comedit; immo ab illorum veneno læderetur, niſi felis ſtatim aquam ſuperbiberet. Lacerta quoq; naturali inſtinctu, maximo amore hominem, & viciſſim odio pluſquam Vatiniano Serpentem inſectatur: ideò Eraſinus pulcherrimam hiſtoriam de pugna lacertæ, & Serpentis recitat. Item Chamæleonti inimicum ſe præſtat Serpens: etenim, ad mentem Æliani, Chamæleon viſo angue latam arripit feſtucam, qua tanquam clypeo ab hoſte Serpentino ſe tuetur. Tandem cæteri Serpentes a baſiliſco ſummopere abhorrent: cum eius tantùm
B ſibilo audito exanimentur.

Teſtudinũ muriũ, & Serpentum inimicitia.

Remedium contra Serpentes.

Felis & anguis odium

In Dialog. de amicit.

Chamaleõtis, & Serpentis inimicitia.

Si conuertamus ſermonem ad animalia exanguia; in horũ multis hoſtilem animum contra Serpentes inueniemus. Ariſtoteles docet locuſtam cum Serpente præliari; quędam enim locuſtæ ſpecies ab impugnandis Serpentibus ophiomachus nuncupatur. Vnde quidam agricolæ memorandam locuſtæ de Serpente victoriam obſeruarũt: illa enim Serpentis guttur appræhendens, abſque vllo certamine beſtiam venenatam extinxit. Hoc admiratione dignum eſt, quòd beſtia fortiſſima, & aſtuta ab imbecilla, & fatua ſuperari potuerit. Ex his fortè intelligendus eſt Albertus, qui ſcripſit inueniri vermem *Opimatum* dictum cum Serpente non viribus, ſed audacia dimicantem, illius enim adhæret gutturi, itant inde minimè auelli poſſit, donec Serpens prorſus extinctus fuerit. Ibidem etiam memorat alium vermem, quem ſpoliatorem colubri appellauit. Aelianus idem accidere cancris Serpentum inimicis tradit: nam Serpentes à vaſta cauerna iuxta Epheſiam metropolim egredientes ad proximam vſq; paludem ſerpunt, deinde tranando ad oppoſitam ripam peruenire conantur: interim in aqua à cancrorum for-
C cipibus compræhenſi interimuntur. Tandem, ex Plinio, aranei acerbiſſimum in ſe Serpentum odium concitant, dum librantes ſe filo in caput eorum ad opacam arboris vmbram iacentium, eos tali noxa afficiunt, vt vertiginoſo affectu correpti diù rotentur, & tandem pereant. Ad finem Veſpæ Serpentum inimicæ pronunciandæ ſunt: nam authore Vincentio, in ſpeculo naturali, Serpentibus ſæpè veſcuntur, quo alimento imbutæ mortiferos ictus imprimere ſolent.

Locuſta ſpecies cũ Serpẽte pugnat

Lib. 26. de Anim.

Vbi Serpentes à cãcris interimantur.

Aranei & anguis antipathia.

His adnotatis de animalibus, ad arbores, & plantas Serpentibus inuiſas ſermo eſt conuertendus. Albertus memorat arborem quamdam in partibus Aſiæ creſcentem Hyperdoxin vocatam, cuius ſuaui fructu columbæ regionis delectantur: verſantur autem ibi Serpentes columbis valdè moleſti, ſed prædictæ arboris odorem, & vmbram non ſuſtinent: quamobrem columbæ in hac arbore, & refugium, & pabulum tutum inueniunt. Eadem antipathia inter Serpentes, & fraxinum celebratur: itaut ne matutinas quidem, veſpertinaſuè vmbras etiam longiſſimas huius arboris Serpens attingat. Ideò ob naturæ benignitatem fraxinus, priuſquam angues à latebris
D prodeant, florere incipit, & folia non deponit, niſi poſtquam Serpentes ad hybernas habitationes reuerſi fuerint. Callimachus etiam, referente Æliano, arborem in ſolo Trachinio naſcentem Smilum nominat, cui appropinquantes angues pereunt, quę arbor niſi ſit fraxinus, ab ea ſaltem valdè non diſcrepare videtur. Eamdem antipathiam inter anguem, & quercum collocant: nam Conſtantinus in Greoponicis, quernis iniectis folijs Serpentem interire autumat. Scribit etiam Ariſtoteles odorem floreſcentis vuæ Serpentes auerſari, propterea eo tempore nullus Serpens in viribus inuenitur. Amplius herbæ innumeræ recenſeri poſſunt, quas Serpentes, ob antipatiam, deteſtantur. Cardanus meminit trifolij, ſub quo Serpentem, vel aliud venenatum animal latere, vel habitare non eſt compertum, quia hæc herba illis exitio ſit. Draconteam, & Anchuſam, aſſentientibus Dioſcoride, & Arnoldo, angues abominantur, quia huiuſmodi herbis necantur. A betonica faciem auertunt, quoniam in huius herbæ circulo incluſi exire non audent, ſed potius, ad mentem Plinij, ſemetipſos flagellando perimunt. Capparim inuiſam anguibus prædicat Auicennas, cũ Serpentes, & vermes in inteſtinis

Li. 20. cap. 14.

Fraxini, & Serpentis antipathia.

Arbor fraxino congener.

Quercus, & vitis.

Aliæ plantæ Serpẽtibus inimicæ.

Betonica.

Capparis.

Allium.
ſtabulantes interficiat. Odor allij Serpentes deterret: ideò ruſtici vaſa lactis, ſucco al- E
liorum circumlinunt, ne Serpentes lactis auidiſſimi irrepant. Ruta, & præſertim li-
Ruta libyca.
byca, quoniam ſicciſſima eſt, Serpentibus aduerſatur: nam eius odor efficit, vt ſtatim
animo deficiant. Omittimus conſultò abſynthium, artemiſiam, abrotonum, libano-
Plantæ ſerendæ circa domum ad arcēdos angues.
tidem, & herbas huius generis, quas ob antipathiam Florentinus circa habitationes
plantandas eſſe iubet, ne ad eas Serpentes accedere audeant. His addamus nepetam, &
viticem, quarum folijs, ex Aeliano, mulieres Atticæ in Athenienſium Theſmophorijs
cubilia ſubſternebant, ne Serpentes illuc intrare poſſent. Addit etiam Aelianus Enu-
lam, helenium nuncupatam: ſiquidem tradit Ægyptij Polydamnam vxorem Thoridis
In Geoponicis.
Ægypti Regis miſericordia motam, in Pharum Helenam expoſuiſſe, eiq; donauiſſe her-
bam, cuius odorem tantùm, dum Serpentes paſſim vagantes percipiunt, illicò ad cauer-
Lib. 9. c. 7.
nas ſe ſe conferunt. Helena igitur herbam terræ commiſſam Serpentibus contrariam
Enula cur Helenam dicta.
celebrauit: vnde poſtea rerũ naturalium periti enulam helenium nuncuparunt. Plutar-
chus ſelenen herbam in monte Apræſaneo naſcentem diuulgat, cuius ſpuma paſtores
liniuntur, vt nullam Serpentum illic errantium iniuriam patiantur. Deniq; Plinius the- F
rionarcam aliam, quàm magicam in noſtro orbe naſcentem, fruticoſam, folijs ſubuiri-
dibus, & flore roſeo extollit; quoniam ob antipathiam anguibus inuiſa celebretur. In-
ter res inanimatas Serpentes oderunt ignem, non ſolum quia eorum viſionem hebetet,
vt voluit Cardanus, ſed etiam quia veneno aduerſatur, illud enim abſumit: cum omnia
Lib. 7. de variet. rer. cap. 29.
elementa, præter ignem, veneno infici poſſe compertum ſit.

SYMPATHIA.

QVEMADMODVM paulò ante antipathia Serpentum cum animalibus, &
plantis expoſita fuit: ſimiliter hoc in loco ſympathia eſt explicanda: quan-
doquidem multi authores tantam ſympathiam, & ſimilitudinem inter an-
Sympathia Marſorum, & Serpentum.
gues, & Marſos populos collocarunt, vt eis Serpentes nocere non poſſe aſſeuerauerint. G
Ideò Baptiſta Mantuanus ſic canebat.

——— maior tua gloria Marſis,
Quos impunè ferunt nigros tractare Colubros.

Id autem falſum eſſe proculdubiò credendum eſt, ſiquidem Marſi cæteris hominibus
nocerent. Hodie etiam multi impoſtores, & circumforanei in varijs Vrbium plateis ple-
beculam decipiunt dicentes, Marſorum ritu, vim contra Serpentes poſſidere, & vinum,
in quod ipſi inſpuerint, plebi propinant, atque hoc potu virtutem aduerſus Serpentes
illis communicari prædicant, quę nullo adueniente tempore deleatur. Plinius maiorem
Sympathia Serpentum inter ſe.
concordiam, & amicitiam inter Serpentes, quam inter homines reponit, quia Serpentes
à Serpentibus non mordeantur, & innumeri in latibulis ſimul conglobati, & amicè vi-
uentes aliquando à ruſticis inueniantur. Amplius illis ineſt perpetua cũ anguillis neceſ-
ſitudo: proptereaquod ad rem, Geſnerus conſideratione dignam narrat hiſtoriam. Qui-
dam enim cum eſſet puer anguillam magnam fiſcella incluſam in quemdam locum de-
ferens per ſyluam tranſire cogebatur, in qua anguillam ſibilaſſe retulit, & illicò ali- H
quot Serpentes ſibilo excitatos accurriſſe: quare puer, horrido perterrefactus ſpecta-
culo, ciſtula depoſita, aufugit: Cum verò paulò poſt reuerteretur, vt fiſcellam recupe-
Anguillæ, & Serpentum hiſtoria.
raret, anguillam non inuenit. An verò ſibilent anguillę dubitandum eſt; quoniam piſces
muti ſunt. Fortaſſis qui deferebat anguillã ſibilantes Serpentes audiuit, ideòq; fiſcellam
deponens terga dedit. Inſuper Ariſtoteles vulpes, & Serpentes amicos minimè fucatos
eſſe decreuit: cum ambo in cryptis communem vitam degant. Ponzettus etiam mures,
& Serpentes magna neceſſitudine coniunctos facit, dum ſimul interdùm colludere
ſtatuit, ſed proculdubiò hic author de Serpentibus mures non venantibus verba facit.
Felis, & Serpentis amicitia.
Aliquando etiam Serpentibus fuit cum cattis amicitia non vulgaris, vt relatum fuit in
hiſtoria felis, de monachis quibuſdam ægrotantibus, nec infirmæ valetudinis cauſa
intelligi poterat; cum tandem ruſticus operarius felem monaſterij in dies eum Serpen-
te colludentem obſeruauit. Non erat autem læthale huiuſmodi venenum, quoniam
lætitia Serpentis cum catto, ludi gratia dimicantis, venenatam vim reprimebat.

Si de

A Si de ſympathia anguium, & herbarum ſermo habeatur. Plinius in primis miratur honorem, qui hederæ ab Antiquis haberi ſolebat; cum Serpentes illa tantoperè delectentur. Amplius cum fœniculo Serpentes maximum habent conſenſum: nam ipſo deguſtato, ad mentem Plinij, ſenectutem faciliùs exuunt. Immò eius ſucco oculorum aciem, ex Textore, priſtinam acquirunt viſionem, quam in latibulis tota hyeme degentes ferè amiſerant. Ideòq; Porta aſtruit homines didiciſſe à Serpentibus, ſucco fœniculi oculorum caliginem depellere. Verum modo hoc fœniculum ſit illud quod ab hominibus editur, Authores ſibi inuicem repugnant: etenim Mercurialis fuit huius opinionis illud fœnicullum, cui Serpentes oculos affricant, eſſe illud genus, quod Florentini baccatum cognominant, idque pro veneno reputant. Hinc tamen non fit, vt hoc fœniculum vermiculans ſit ab alio diuerſa ſpecies, nam, ablato verme venenoſo, eſt edule: ideòque Florentini baccatum vocant ob vermem in illo genitum, quem ipſi lingua vernacula baccum dicunt, & ablato verme, nempè bacco, omni carere veneno exiſtimant. Tandem ſcribunt nonnulli tantam ſympathiam inter Serpentes, & ſabi-

B nam eſſe, vt ferè ſemper circa hanc plantam obuerſantes inueniantur.

Li. 1. Mag. nat.

Herba anguibus amica.

Lib. 1. de morb. Venen.

CAPIENDI, FVGANDI, ET NECANDI RATIO.

TECHNÆ variæ in præſentia examinandæ ſunt, quas pro captura, & deſtructione Serpentum homines excogirarunt. Plinius anguem ſubintrantem cauernam ſiniſtra manu apprehendēdum eſſe docet, quia facillimè per caudam extrahetur: alioquin dextra non poterit auferri, non enim cedit trahenti, ſed fugiens elabitur, aut abrumpitur. Hodie Agyrtæ innumeros angues quodam baculo fiſſo, vel pyragra apprehendunt, & in vas aliquod deferunt, deinde veſiculas circa dentes veneno

C refertas forcipibus diſrumpunt, ſicq; illos impunè tractant: vel ſtatim captos ſaliua perfundunt, cuius contactu non parum vileſcunt, & veneni feritatem deponunt. Aut ad illos impunè tractandos quodam vnguento manus perlinunt, quod conſtat ex oleo expreſſo a ſemine ſylueſtris raphani, ſucco radicis dracunculi, & aſphodelli cerebro leporis, ſaluiæ folijs, & lauri baccis Florentinus in Geoponicis alio vtitur artificio. Vaſa fictilia ſalſuginoſa circa habitationes intra terram cōdit, & in ea omnes beſtias reptiles inſilire fatetur, deinde vaſis diligenter obſtructis, eas concremat.

Quomodo Circulatores facilè pertractent angues.

Vnguentū contra vermes.

Alioquin Serpentes imienſæ magnitudinis in regione calidiori ſtabulantes, retibus, & alijs artibus doloſis capiuntur. Diodorus Siculus, & Gillius narrant artem, qua captus fuit immanis Serpens olim ad Ptolemeum Ægypti Regem delatus. Venatores enim illarum regionum, regia munerum magnificentia incitati magnum Serpentem viuum Alexandriam ducere decreuerunt. Serpentem igitur longitudinis triginta cubitorum ſecus aquas in orbem complicatū, & humi ſtratum conſpicati, laqueis, & catenis coerceri poſſe arbitrabantur; ſed appropinquantes igneo oculorū fulgore, ſquamarum

D aſperitate, & dentium eminentia perterrefacti fuga ſalutem ſibimetipſis conſuluerunt. Poſtmodum, excogitata alia capiendi animalis arte, robuſtis funibus rete belluæ capax fabricarunt, deinde, obſtructo cauernæ aditu, belluam faciendis rapinis reuertentem magno clamore, & ſtrepitu ad cryptam confugere coegerunt, qua lapidibus clauſa inuenta, in rete tandem incidit. Item Paulus Venetus in regione, quam *Caraiam* vocant, immenſos Serpentes diuagari ſcribit; qui infraſcripto artificio coercentur. Interdiù huiuſmodi angues in ſubterraneis quieſcunt locis, noctu verò vagantes, & cibum inquirētes nulli animalium parcunt; poſtea alimentis repleti ad domeſticā latebram redeunt, & gradientes mole corporea in terra illa ſabuloſa foueam faciunt. Vnde venatores beſtijs inſidias tendentes multos, & robuſtos palos in ſuprema parte ferro acuto munitos in pabulo habitationi animalis proximo defigunt, puluereq; obruunt, ne quidquam conſpici poſſit. Cum autē noctu, vt fieri ſolet, Serpētes ad cibi inquiſitionem prodeunt, corporis pondere latenti ferro transfiguntur; tuncque venatores in inſidijs morantes, magno facto impetu, Serpentem perimunt.

Retibus angues coercētur.

Palis acutis angues capiuntur.

Alij abſq; technis,& inſidijs,ſolis cantionibus Serpentes cōprehendi, & necari poſſe affirmant, nixi potiſſimùm varijs poetarum authoritatibus, qui id aſſeuerantius dicere videntur. Primùm Virgilius ſic canit. E

Eclog.8. *Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.*

Manilius idem confirmat dicens.

Conſultare fibras, & rumpere vocibus angues.

Prædictæ ſententiæ Ouidius non refragatur dum canit.

Vipereas rumpo, & verbis, & carmine fauces.

Idem Poeta alibi canit hunc in modum.

E.2.Amor. *Carmine diſsiliunt abruptis faucibus angues.*

Prudentius Poeta idem ſtabilire videtur, dum in libris contra Symachum ſic inquit.

———— Baccho caper omnibus aris
Caditur, & virides diſcindunt ore Chelydros,
Qui Bromium placare volunt.

Lib.1. Silius etiam Italicus meminit cuiuſdam, nomine Atyr, qui excantando Serpentes, eos coercebat, dum ſic ſcribit. F

Nec non Serpentes diro exarmare veneno
Doctus Atyr, tactuq; graues ſopire Chelydros.

Nonnulli volunt hunc virum ex familijs Pſyllorum, vel Merſorum dimanaſſe, qui proprio corpore, vt recitat Plinius, Serpentibus aduerſabantur: propterea olim Romani Conſules, vt periculum facerent, num legatus nomine Hexagon, à prædictis nationibus miſſus fuiſſet, eum in dolium anguibus plenum conieceruni: vbi à Serpentibus minimè vexatus omnibus miraculo fuiſſe dicitur. Marmaridæ quoq; populi Africæ Pſyllis finitimi angues ſolebant excantare: horū autem meminit Silius Italicus his verſibus.

Lib.3. *Marmaride medicum vulgus ſtupuere cateruis,*
Ad quorum cantus Serpens oblita veneni,
Ad quorum cantus mites iacuere Ceraſtæ.

In Philopſ. Lucianus etiam memorat cantiones, quibus Serpentes coerceri feruntur. Introducit enim Babylonium quemdam virum ex Chaldæis, qui profectus in agrum omnes expulit Serpentes. Verba autem Luciani ſunt hæc. *Babylonius in agrum profectus manè, cum pronunciaſſet ſacra quædam ex vetuſto codice ſeptem nomina, ſulphure, & face luſtrato loco, in orbem ter obambulans Serpentes omnes intus extitit; quicumque intra illam regionem erant. Veniebant ergo tanquam ad incantationem tracti Serpentes multi.* Si autem verum eſſet, quod narrat author, id non cantionibus, & verbis Babylonii viri, ſed potius grauiſſimo ſulphuris odori attribueremus, quo ille accenſa face regionem luſtrauerat: his enim tetris, & exiccantibus odoribus Serpentes excitantur, & fugantur. Aloyſius etiam Cadamuſtus ſimilis excantationis meminit apud Nigritas. Siquidem illarum regionum Princeps, quando præſentaneum deſiderat venenum, deſignato in terra circulo, & nonnullis prolatis verbis, Serpentes eò accedere cogit: tunc inter illos magis venenatum eligens interficiendum, alios miſſos facit. Itaque occiſo Serpente, eius ſanguinem cum ſucco cuiuſdam arboris miſcet, qua compoſitione poſtmodum arma linit, vt leuiter etiam ſauciandis hoſtibus, neceſſariam necis cauſam illis afferre poſſint. Immò Nigritæ, quando noctu frequentia Serpentum ſibila audiunt, timenteſque ne aliquem animalium gregem adorriantur, ſtatim accurrentes carminibus illos diſſipant, atq; fugant. Quo autem modo carmina veneficorum fugent, atq; diſſipent Serpentes, non credit Turnebus quærendum eſſe; immò potius anilem quamdam, & puerilem Priſcorum opinionem in memoriam reuocandam eſſe arbitratur. Antiquitas enim opinata eſt cantionibus, & verbis excantatricum angues ita inflari, vt tandem diſrumperentur, & diſſilirent. Verùm hæc Turnebi ſententia difficultatem prorſus ſoluere non videtur: quandoquidem multi ſacræ Scripturæ verbis freti carmina ad coercendos Serpentes adhibenda eſſe autumant. Leguntur enim in ſacris Biblijs hæc verba. *Furor illis ſecundum ſimilitudinem Serpentis ſicut aſpidis ſurda, & obturantis aures ſuas, quæ non exaudiet vocem incantantium, & venefici incantantis ſapienter.* At animaduertendum eſt non omnia, quæ in ſacris litteris ad aliquam ſimilitudinem commemorata ſunt, ſemper probari, ſed ita accipienda eſſe, vt ab earum ſimilitudinibus erudiamur, propterea Diuus Auguſtinus in G H

In lib. Nat. c 28. *Cantionibus angues coercentur.* *In Pſal.57*

præ-

A prædicti pſalmi expoſitione pronunciabat hunc locum ita eſſe intelligendum, vt ex-
cantationes damnentur, & ſimilitudines nos erudiant. Idem author in Geneſim de po-
pulis Marſis angues impunè contrectantibus verba faciens, ſcribebat ab illis populis
cantionibus, & vi diabolica Serpentes reddi tractabiles: cum hæ beſtiæ magiſquam
aliud animal carminibus moueantur: gaudent enim Dæmones hanc ſibi dari faculta-
tem, vt ad hominem excantantem angues accedant, ad memoriam primi facti com-
mendandam, vt Dæmonum cum humano genere familiaritas omnibus manifeſtetur.
Conſtantinus quoque in Geoponicis Serpentum columbario non accedere notat, ſi in
quatuor illius angulis hæc vox *ἀδαμ* inſcribatur. Magi etiam vtuntur fiſtulis ex felium
cruribus fabrefactis ad conuocandos Serpentes, quod ſi ſit verum necne, nobis non
conſtat; ſcimus quidem nos legiſſe ſono fiſtulæ ex vertebris murium præparatæ, mures
congregari. Verumtamen huiuſmodi cantionibus verbis, & ſonis nulla fides eſt adhi-
benda: cum verba nihil aliud ſint, quàm voces lingua, palato, dentibus, labijs ad pro-
portionem reuerberatæ: quò fit, vt nullam in corporibus impreſſionem facere poſſint.

Fiſtulis cõuocantur Serpẽtes, & mures.

B Quamobrem huiuſmodi cantiones ſuperſtitione non carere exiſtimamus. Etenim ſi eſ-
ſent actiones naturæ manifeſtè vel à primis, vel à ſecundis qualitatibus depẽderent. His
enim Philoſophi, vt plurimum vtuntur, & in ijſdem omnis magia naturalis conſiſtere
videtur. Altera verò ſupernaturalis magiæ ſpecies Dæmonum fallacijs ſubiecta eſt, qui
ſæpè ſæpius talia operantur, vt ſuam tyrannidem in dies magis, atque magis ſtabiliant:
hac de cauſa hæc magia iure meritò damnata eſſe perhibetur.

Magia quot ſint ſpecies.

His animaduerſis vera remedia ab animalibus plantis, & rebus inanimatis decerpta
recitanda ſunt, vt Serpentes prorſus fugentur, & diſſipentur. Inter animalia primò ſe ſe
offert Elephas, cuius pellis ſuffitus Serpentes fugat, vel eius adipe, ex Porta, perunctus
ab eis timetur. Albertus pinguedine leonina perlinitum non ſolum à cæteris animali-
bus, ſed etiam à Serpentibus defendit. Ceruus multas habet partes, quæ prærogatiuam
fugandi Serpentis poſſident: nam Plinius à deferentibus dentem Cerui, angues fugati
tradit. Alij os cordis cerui commendant, alij coagulum probant, & Dioſcorides me-
dulla vtitur. Demum Sextius pelle ceruina hominem induit, ne ad eum Serpentes ac-
C cedere poſſint. Taurus ab his præſidijs nõ eſt excludendus; quoniam Sextius illius cor-
nu in locis ab anguibus frequentatis comburit, & Creſcentienſis illud ob eamdem cau-
ſam, circa caueas gallinarum cremat. Iterum Plinius ſuffitu ex pulmone aſini parato,
omnia animalia venenata fugat; hominesque coagulo leporis ad eumdem effectum
perungit. Alij vtuntur pinguedine catti, quæ, ſi experientia commendetur nec ne,
non liquidò conſtat. Scimus quidem noſtra ætate Presbyteros in villarum Templis
morantes ob ſepulcra, & cæmeteria anguibus redundantibus, multos feles domi nu-
trire, qui quotidie Serpentes fugant, atq; diſſipant. Aetius Crocodili terreſtris ſtercus
adurit, fumumq; per infundibulum ad Serpentum latebras impellit. Fel Chamæleon-
tis ignibus inſtillatum idem præſtare, ex Plinio, dicitur. Tandem Dioſcorides erucas
in oleribus genitas cum oleo miſcet, & hanc compoſitionem ad arcendos Serpentes
commendat. Inter aues Ibis potiſſimùm probatur: ſiquidem illius tantùm pennas Ser-
pens formidat. Oua etiam ex Kiranide Serpentes depellunt. Vultur quoq; inter hæc
remedia locum habet: nam eius cor, vt voluit Plinius delatum, & iram Regum, & Ser-
D pentum impetum compeſcere poteſt. Quintus Serenus in fugandis huiuſmodi beſtijs
non cor, ſed iecur Vulturis commendabat ſic canens.

Li. 7. Phyt. cap. 14.

Animalia anguib. cõtraria.

Feles aluntur ad angues fugandos.

Serpentes auibus quibuſdam fugantur.

Si iecur exciſum tardo de vulture portes.

Aelianus ſuffumigio pennarum vulturis è cauernis ſuis has beſtias elicere audet, vt il-
las tanquam ſtupidas facilè comprehendat. Id innuit etiã Quintus Serenus his verſibus.

Vis & mirificos cantus peraſcere odores,
Accenſis quibus arcetur teterrima Serpens,
Aut ſtyracis vras, aut atri vulturis alam.

Deniq; maxima admiratione dignum eſſe exiſtimamus; quòd Serpentes Serpentibus
deſtruantur. Etenim qui vnum tantùm Serpentem habuerit, illum in fouea penès ſyl-
uam parata ſuperiniectis prunis collocet, nam vehementia ignis cruciatus, exitumq;
non inueniens adeò vehementem emittet ſibilum, vt cæteri ſyluæ Serpentes ad vocem
accurrentes in eumdem illapſi locum petibunt. Immò etiam oua Serpentum in ignem
proiecta, matres ad ſe etiam eminùs reuocare audiuimus: quamobrem Geſnerus ſcri-
bit

Serpentes Serpẽtibus, & ouis Serpẽtnis capiuntur.

bit ſe à viro à fide digno id intellexiſſe, qui ouum Serpentinum in fornacem proiecit,& E
mox matrem feſtinanter accedentem, ſibilantem, & in fornacem ingreſſuram vidit,niſi
ab aſſiſtentibus partim baculis, partim lapidibus interfecta fuiſſet. Dubitandum eſt
an hoc per ϛοργὴν, nempè ob parentum erga filios amorem, an verò propter odorem
acciderit.

Præter animalia, plantæ etiam innumeræ ad arcendos Serpentes validiſſimæ ab au-
thoribus celebrantur. Dioſcorides grauem abrotoni odorem Serpentes fugaturũ pro-
mittit. Galenus ſuffimentum ex radice peucedani, vel lilij, nec non ex folijs origani pa-
In lib. de ſimpl. med. fac. rat, & Serpentes abigit. Interdum vſus eſt tetro dictammi odore, acrimonia foliorum
conizæ, & amaritudine radicis gentianæ. Auicennas infinita etiam præſcribit ſimpli-
cia eumdem effectum præſtantia, quæ apud ipſum legi poſſunt. Plinius arum crematum
adhibet, balſamum ſincerum vrit, nepetam, iuniperum, radicem ebuli, & cedrum accen-
Lib. 4. fen. 6. tract. 3. cap. 6. dit. Vnde Virgilius ad rem canebat hunc in modum.

Diſce, & odoratam ſtabulis accendere cedrum.

Immò Plinius tradit, quòd Sabei ad Serpentes diſſipandos in ſyluis odoriferis frequen- F
tiſſimos, ſtyracem ſæpiſſimè comburunt. Inſuper probat folia ibiſci, radicem paſti-
Li. 3 Geor. nacæ ſylueſtris, baccas lauri, vitem nigram, & folia cunilaginis, ex quibus omnibus
ſuccus eſt exprimendus, quo homines aduerſus Serpentes liniendi ſunt. Cardanus, ex
Lib. 7. de rer. var. ca. 30. aliorum relatione, ſcribit, roboream materiam in fimetis collocatam, Serpentum ge-
nerationem impedire, & ſuccum raphani, in quo manus madefiunt, Serpentum mor-
ſus prohibere, vel quia ab odore acri plantæ abhorreant, vel quia eodem exanimentur.
Conſtantinus Cæſar tribulum herbam ſummoperè commendat, quam cum aqua tri-
Lib. 13. Agric. cap. 8. tam in latibula anguium infundens, eos in fugam vertit. Mizaldus in ſimili caſu odo-
rem filicis combuſtæ non eſſe contemnendum aſſeuerat: immò filicem in locis à Ser-
pente frequentatis plantãdam eſſe probat. Amplius addit ariſtolochiam rotundam non
Centur. 9. eſſe ab his remedijs arcendam, quia nonnulli eam cum rana campeſtri, & modico atra-
menti diligenter triturant, ſicque Serpentes tanquam mortuos ſubſiſtere confirmant.
Textor odorem liſymachiæ à Serpentibus vitari fatetur. Demum labulam, ſeu ana-
bulam genus quoddam tithimali maioris Barbari vocant, cuius lac Serpentes expelle- G
re dicitur. Prædicta ſimplicia videtur commendaſſe Lucanus verba faciens de militi-
Li. 9. de bello ciuili. bus Catonis in Africa à Serpentibus admodum vexatis; prædictis enim plantis, & alijs
etiam aduſtis illos abegerunt. Sic igitur inquit.

Hic ebulum ſtridet, peregrinaq; galbana ſudant,
Et tamarix non læta comis eoaq; coſtus
Et panacea potens, & theſſala centaurea,
Peucedanumq; ſonat flammis, erycinaq; tapſos,
Et larices, fumoque grauem Serpentibus vrunt
Abrotonum.

Deniq; Porta omnes illas laudat plantas, quæ ob antipathiam Serpentibus aduerſari
dicuntur.

Li. 6. Phyt. cap. 24. Si noſmet conuertamus res inanimatas, Ariſtoteles primum docet amnem eſſe no-
mine Pontum per mediam regionem fluentem, in quo lapis inuenitur cuius ſuffitu Ser-
pentes pelluntur. Huius fortè remedij meminit Nicander, quando dixit. H

Vel in Threycium flamma ſuccende lapillum.

Gagates, ſi credimus Oribaſio, præter alias manifeſtas qualitates, hanc peculiarem poſ-
ſidet, vt deferens à Serpentibus non mordeatur. Galbanum etiam multi commendant.
Quare Virgilius non immeritò ſic ait.

Galbaneoq; agitare graues nidore chelydros:

Li. 3. Geor. Calphurnio quoq; ſuffimen ex galbano, & pelle ceruina paratum non diſplicet, dum
canit hunc in modum.

—— ——ſuccendere Galbana ſæpè,
Et tua ceruino luſtrare mapalia fumo.
Obfuit iſte malis odor anguibus ipſe videbis.
Serpentum cecidiſſe minus; non ſtringere dentes
Vlla poteſt vncos, ſed inani debilis ore
Marcet, & obtuſo iacet exarmata veneno.

Alij

A Alij venerunt in hanc ſententiam, ex Aeliano, quòd terra illarum regionum, in quibus Serpentes non generantur ſuper illos proiecta in fugam vertat: ideoque circumforanei venantes in Africa angues, ad mouendam hominum admirationem, talia machinantur: ſiquidem Serpentes manſuefactos per Vrbes circumferunt, & terram Africæ monſtrant, quam aduerſus Serpentum impetum valere prædicant, ſicq; plebem imperitam decipiunt. Aetius vtitur aqua feruenti, vel muria acida, quam per ſiphonem in latebras Serpentum infundit. Hodie aliqui calce viua in aqua diſſoluta cauernas anguium irrigant. Quidam in prato foueam parant, in qua argento viuo repoſito Serpentes congregare profitentur. Rhaſis ſal ammoniacum in ore prius humefactum in fauces anguium expuit. At Auicennas aqua, in qua ſal ammoniacum prius fuerit ſolutum, loca inſpergit, vt illa à Serpentibus ſecura reddat. Tandem experimento certiſſino comprobatum eſt, combuſtis veteramentorum corijs, Serpentes illicò fugari; quod Gatinara medicus celeberrimus, ſua ætate, accidiſſe narrat: nam, cum innumera præſidia, & fruſtra adhibita fuiſſent ad abigendum Serpentem, qui in ventrem

Veteramentorũ fumus valet cõtra angues.

B cuiuſdam hominis per os intrauerat, tandem ad fumum veteramentorum tanquà in ad prȩſidium ſingulare confugerunt; qui ore patientis per infundibulum exceptus fuit; ſtatimq; beſtia huius nidoris impatientiſſima per anum, magna omnium ſpectantium admiratione, egreſſa eſt. Ad finem multi, ex Ptolemeo, duorum Serpentum imaginem in lamina ærea, aſcendente ſecunda facie arietis, ſculpunt, promittuntq; huiuſmodi imagine ligari Serpentes, vt nemini noceant, vbi ſepulta fuerit, nos autem hæc tanquam nugamenta explodimus.

Nicander inter cæteros authores in fugandis Serpentibus diligentiſſimus, tria remediorum genera proponit; primùm eſt ſuffitus ex varijs rebus, ſecundum eſt ſubſtratus variorum ſimplicium, tertium eſt linimentum ex varijs ſuccis paratum. Primitùs commendantur ſuffimenta Serpentibus contraria, quoniam natura frigidi eſſe pethibentur: ideòq; ab odoribus grauibus facilè feriuntur, vt Ariſtoteles docuit. Nam ſicuti homini odores ſuaues ob frigiditatem cerebri delectabiles ſunt: idem in Serpentibus in natura frigidis euenire ſolet. At homo ſi in prunas ardentes incumbat, illicò ca-

In li. de ſẽſu, & ſenſili.

C pitis grauitatem percipit, & ſi diutiùs perſeueret, ſuffocationis periculum incurrit: eadem de cauſa Serpentes ab odoribus valdè acribus pungentibus, & igneis abhorrent, quoniam illis ſuffocationis periculum immineat. Quamobrem Nicander ſimplicia valdè acria ſuperiùs propoſita, & ab ipſo etiam confirmata pro arcendis Serpentibus ad ſuffitiones eligit, dum his verſibus in latinum translatis ſic canit.

In Theriac.

Noxia Serpentum redolenti ſpecula tymbræ,
Ceruiniq; graui cornu nidore fugabis.
Et ſiccum accendens gagate quandoq; lapillum,
Quem conſumentis non exedit impetus ignis.
Multifidam ſilicem crepitantibus inijce flammis,
Aut imas viridis libanotidos accipe fibras;
Tantumdemq; acris naſturtij his iunge duobus
Aequali capreæ ſacrum iactum pondere cornu,
Aut exiccantem nares, cerebrumq; nigellam;
D *Interdum ſulphur, fœdum quandoq; bitumen,*
Vt ſumpta æquali pendantur ſingula parte.
Vel tu Threycium flamma ſuccende lapillum,
Qui licet irriguis merſus tamen ardet in vndis,
Expreſſaq; ſtatim reſtinguitur vnctus oliua,
Hunc quem fluctiſoni mittunt de littore Ponti
Qui, rude vulgus, ibi veſcentes carne magiſtri
Paſcendi pecoris ſua poſt armenta ſequuntur.
Præterea graue olens candentibus indita prunis
Galbana, & ignitum faciens vrtica dolorem,
Dentatiſq; cedrum maxillis ſectile lignum,
Omnibus inuiſum Serpentibus afflat odorem.
Iſtis auxilijs caua luſtra nigroſq; receſſus,
Ac omnes tali purgabis peſte latebras,

Et

Digitized by Google

Et placido proſtratus humi ſatiauere ſomno. E

Tymbra igitur, & cornu ceruinum ſi vrantur vaporem quemdam acrem edunt. Lapis gagates ex quodam oppido Liciæ, Gagate dicto, cognominatus bitumen redolet, & cum ſit ſuccus concretus facilè accenditur, & peſſimum, more ſulphuris, reddit odorem ad pellendos Serpentes valdè idoneum. A filice quoq; adusta odor grauis, veluti, & ex radice roſmarini emittitur. Naſturtium eadem vi pollet, quia temperamento calidum, & acre eſt: propterea Latini illud à torquendo naſo cognominarunt; nam authore Plinio, tanto calore refertum eſt, vt in nares inditum ſternutamentum excitare valeat: pariter dum accenditur, vaporem admodum acrem effundit. Cornu capreæ, vel Damæ eumdem præſtare effectum dicitur, quoniam cum viribus cornu ceruini communicat. Similiter eadem ratio de ſulphure nigella, & bitumine afferri poteſt, quam paulò ante de lapide gagate aſſignauimus. Bitumen ergo corpus eſt limoſũ, atq; terreſtre, idq; pro loci natura, ex quo deſumitur: nã quod è mare mortuo colligitur limoſius eſt, in Syria autem magis terreſtre eſſe perhibetur. In prædicto mari ex limo pingui, & viſcido generatur, & aquæ innatans à ventis ad litus truditur, vbi indureſcit: hoc genere bituminis Babylonij ad conſtruenda ædificia vti ſolebat; quemadmodum nos gypſum, & calcem ad lapides in parietibus ligandos adhibemus; hac igitur materia Semiramis Aſſyriorum Regina Babylonis muros erigi curauit: ideoq; non eſt admiratione dignum, ſi coniecta face conflagrauerit. Thracius lapis naturę eſt bituminoſæ, & nil aliud eſt quàm ſpecies gagatis, de quo Georgius Agricola conſulendus eſt. Vrtica etiam combuſta acrem reddit odorem ad angues fugandos perutilem; idem præſtare galbanum dicitur. Cedrus arbor eadem vi potitur; vſta enim grauiter olet. Et hæc de ſuffimentis Serpentes fugantibus dicta ſufficiant. F

Suffimenta ad arcẽdos Serpentes idonea.

In Theriacis.

Nicander poſtea memorat ſubſtratus nonnullarum plantarum, in quibus noctu iacentes à Serpentibus tuti eſſe feruntur his verſibus.

Seu hac difficilis conſtent non prompta labore,
Atraq; nox ſubitis tellurem contegat alis,
Finitiſq; operis dulcem tibi fortè quietem.
Vt ſua defeſſis redeat vis artubus, optes, G
Tunc iuxta virides ſinuoſi verticis alueos,
Amnicolam nepetam per obeſas collige ripas,
His ea quando locis naſcatur plurima, namq;
Vdis læta labris, & amœno flumine gaudet,
Aut tibi caſta ſalix pulchroq; flore renidet,
Præbeat inſtrata ſecurum fronde grabatum.
Sic quoq; montanum polium, cuius graue ſpirans
Horret odor; nomenq; ſuum qua debet echidna
Herba, & ab Euxina qua fertur origanus vrbe,
Quæcumque illarum decerpitur obuia, prodeſt.
Quin etiam multò per aprica cacumina flore
Ridens abrotonus, pecoriq; ingrata petitum
Pabula ſerpillum, molli quod naſcitur horto,
Atq; ſuas circum radices figit, & hirtis H
Expaſſum folijs pendentia brachia fulcit.
Præſtat item exiguam circumluſtrare conizam,
Viticeaſq; comas, & ſpinoſas anagyros:
Sic & punicea ſectis ex arbore ramis,
Regaliſq; amplis licet haſta frondibus vti.
Accipe item innocuo medicantem frigore ſtrumum
Atq; inuiſa pigris ſcyra prima æſtate bubulcis;
Hac ratione etiam denſi coma pinaſtelli,
Cuius amarus odor longas effertur in auras,
Quæq; venenato fugat occurrentia morſu:
Atq; hæc ſola ſibi ſunt ſubſternenda decenti,
Quod ſtruis in vacuo pernoctans rure cubili.

Sed

A Sed aduertendum eſt, quæ ſubſternuntur, talem debeanr participare virtutem, vt Ser-
pentibus aduerſentur. Primò igitur Nicander probat calamentham, quam humidam
appellat,non quia tali tẽperie referta ſit: etenim,teſte Galeno,calida,& ſicca eſt. Talis *Lib. 7. de ſimp. med. fac.*
autem ab ipſo vocatur, quoniam ſecus aquarum decurſus libenter creſcat Dioſcotides
huius plantæ tria genera proponit, vnum ſimile ocymo ratione foliorum , ſurculos,
& canles anguloſos proferens , ſecundum pulegio ſimile, ſed maius , ideòq; pulegium *Lib. 3. de mat. med.*
ſylueſtre nuncupatum, hoc neperam Botanici appellare ſolent; tertium mentaſtro
non abſimile , folijs tamen oblongioribus præditum. Nicander tamen primas duas
ſpecies potiſſimum intelligit. Per caſtam ſalicem, author viticem , nempè agnum ca-
ſtum inſinuat. Frutex eſt in arborem aſſurgens,& folia ad ſimilitudinem ſalicis profer- *Subſtratus herbarum pro fugandis angu-bus.*
rens: huius Dioſcorides duo genera tantùm conſtituit, vnum , quod tempore æſtiuo
floribus in albo purpuraſcentibus , alterum floribus cæruleis comatur: Quamuis ho-
die hæc planta floribus etiam candidis alatur in hortis. Hæ autem variæ ſpecies viticis
cum calamentho , in abigendis Serpentibus, vires communes habere traduntur. Po-
B lium montanum eamdem habere prærogatiuam dicitur, eſt planta incano colore re-
ferta,& grauiter olens. Herba verò,quæ ab echidna nomen ſortitur, echium ab Herba-
rijs,& aliter bugloſſum ſylueſtre vocitatur : magna enim virtute contra Serpentes po-
titur: Propterea à Græcis duplici de cauſa ita appellatur , vel quia ſemen capitibus
viperinis ſimile proferat,vel quia morſibus viperarum medeatur. Sequitur Origanum, *Echij etymum.*
quod aliqui maioranam ſylueſtrem indigitant , & apud Dioſcoridem trium generum
eſſe perhibetur, nempè heracleoticum, onitide, & ſylueſtre. Abrotonum ijſdem pol-
let viribus, dupliciſq; ſpeciei, nimirum mas,& fæmina aſſignatur: mas ramis gracilibus *Maiorana ſylueſtris qua.*
vt abſynthium creſcit; fæmina quodammodo fruticat , ideòq; Botanici hanc ſpeciem
chamæ cypariſſum, nempè humilem cupreſſum cognominant. Serpillum aduerſus an-
guinos ictus valet: calidũ enim, ex Galeno,& acre eſt, herba nota, quia per loca incul-
ta,& etiã hortos latè ſerpat, atq; ſe ſe extendat. Coniza triplicis eſt generis,maior,mi- *Anagyris Nicandri non conuenit cum Anagyri Dioſcoridis.*
nor , & media folia hirſuta , & parùm pinguia profert, floribus luteis in papos abeun-
tibus, vireſq; aduerſus angues, ob grauitatem odoris, ſibi vindicat. Anagyrus poſtea
C Nicandri, hodie ſub hoc nomine planta eſt ignota. Meminit quidẽ Heſychius plantæ
non diſſimilis ſub prædicto nomine,ſed aliam non aſſignauit deſcriptionẽ. Noſtræ æta-
tis Botanici hanc plantam anagyrim Dioſcoridis eſſe opinantur ; quia Nicander ſcri-
bat grauiter olere: ſed adduci non poſſumus, vt id credamus , quoniam anagyris Dio-
ſcoridis non eſt planta ſpinoſa,neque dentata,quas conditiones Nicander ſuæ plantę
attribuebat. Rami mali punici potius ob vim quamdam abditam, quam manifeſtam
Serpentibus reluctari apud Nicandrum feruntur. Per regalem haſtam intelligit au-
thor aſphodellum folijs porri maioribus , & caule leui in noſtris viridarijs florentem.
Per ſtrumum, vel potius ſtrycnum, ſolanum apprehendere debemus,quod nulla ratio-
ne naturali Serpentibus reſiſtere poteſt: eſt enim omnis ſolani ſpecies ad mentem Dio-
ſcoridis frigida. Dicendum igitur eſt,pro tutela Nicandri, ſolani genera ob quamdam *Lib. 4. de mat. med.*
abditam contra Serpentes antipathiam, id operari. Per ſubſequentem plantam author
fortè erythrodanum, vel rubiam tinctorum ſumit , quæ manifeſtis qualitatibus contra
Serpentes pugnat : nam , ex Galeno , radicem guſtu habet acrem : ideòq; Dioſcorides *Lib. 6. de ſimp. med. fac.*
D illam aduerſus Serpentes in vino fæliciter pręſcribit. Tandem ponit pinaſtellum, peu-
cedanum Herbarij dicunt,planta eſt fæniculo ſimilis, flore luteo,radice nigra,& odore
graui: propterea non eſt mirum, ſi Nicander eam contra angues ſubſternat.

Poſtremò Nicander ad linimenta ex varijs ſimplicibus compoſita confugit,dum ca-
nit hunc in modum.

Porrò ſuſpectas potes obturare cauernas,
Vt prodire foras timeant, nec ſibila tollant
Colla tibi, ſi cedrinas in fictile baccas
Triueris, huicq; tuis tibi cautus inunxeris artus,
Vel graue ſpirantis ſi germina pinaſtelli,
Siccaq; quæ incultis campeſtribus intyba ſurgunt,
Palladio intuderis, facturus vt ante, liquore.
Hoc quoq; cana modo tibi ſaluia proderit, & quæ
Multa ferè ſolas radix pretioſa Cyrenas
Incolit.

Prima

Prima fronte fructum cedri introducit, ex qua effluit reſina, ſed medicamen efficacius E redditur cerui medulla addita, quod etiam à Dioſcoride fuit commendatum. Deinde author meritò addit herbas multas ſuperius etiam deſcriptas cum oleo, & cum portione pulueris laſaris: hanc radicem cyrenaicam nuncupat. Laſer autem eſt herba, teſtibus Dioſcoride, & Theophraſto, caule ferulaceo, folijs apio ſimilibus, qua Europei carent: in Syria autem, Armenia, Libya, & Media naſcitur. Græci ſilphion, Latini laſerpitium cognominãt. Præterea Nicander pro hominum cautella componit paſtillos, dum recipit duos abrotoni ramulos, naſturtium ad pondus vnius obuli, ſeminis naſturtij quantitatem, quæ manu comprehendi poſſit, & ex omnibus in mortario contuſis, & cum oleo, & Cerui medulla contuſis prædictos fingit paſtillos, quos, vrgente neceſſitate, rurſus territ cum oleo, & hominem inungit. Ad eundem effectum præſtantiſſimum parat vnguentum, quod recipit duos Serpentes libidini indulgentes, nimirum in fine Veris captos (aliqui viperas intelligunt) medullæ Cerui drachmas triginta, vnguenti roſacei vncias ſex ſupra triginta, & olei oliuarum crudi tantumdem, omnia cum vncijs nouem ceræ permiſcet, Serpentibus prius in olla diligenter coctis, donec caro ab oſſibus ſeparata fuit. Audiamus igitur Nicandrum verſibus in latinum F tranſlatis loquentem hunc in modum.

Liniment a aduerſus Serpentes.

Paſtilli Nicandri contra Serpentes.

Vnguẽtum Nicandri contra angues.

Nullius'q. fera metues lacrymabile vulnus.
Intectos'q. in parua duos mortaria ramos
Nobilis abrotoni non ſeſſa contere dextra;
Aequalisq; oboli naſturtia pondere miſce:
Sic quoq; ducentis lapidem noua ſemina dauci.
Hincque, breues faciens rotulas pallente ſub vmbra,
Quæ tamen admiſſo ſit libera flamine ſicca.
Quas, poſtquam aruerint rurſum tere, deinde perunge.
Quandoq; in triuijs generanda dedita prolis
Reptilia aſpicere eſt, ſecum coeuntia: quaſi
Figlina camè tollens immiſeris olla,
Egregium antidotum contra illa venena repones. G
Sed ſuper adde bona ceruino ex oſſe medulla,
Vel pinguis, caleat quod adhuc à cæde, cerebri
Triginta quantum poſſunt ſuſtollere drachma,
Quattuor heminas præſtantis odore roſacei;
Cuius facta ſemel, bis, terue expreſſio præſtat.
Splendentiſq; olei, crudis quod fluxit oliuis,
Tantumdem, & pura dodrantem bis adijce cera.
Hac benè feruenti celer omni concoque vaſe,
Squamea dum liquidi molleſcant membra draconis.
Dehinc fabrefacta fiet mola, qua tibi cuncta terantur;
Turbenturq; ſimul, ſed acutas exime ſpinas,
Quandoquidem his atrum ſoleat pendere venenum:
Hoc ex vnguento tua colline membra, deinde H
In quodcumq; voles iter, & quodcunq; grabatum
Te poteris tuta ſemper conferre ſalute.

A SERPENTIBVS OCCISI, ET SAVCII.

LAOCOON ille Troianus, percuſsa equi fatali machina, pœnas luiſſe perhibetur; dum eius duo filij à Serpentibus necati fuerunt, quibus ipſe mox auxiliaturus venenatis vulneribus obrutus interijt, de hoc Virgilius legendus eſt. Item Opheltes, qui alio nomine Achemorus vocabatur filius Lycurgi Nemeæ Regis, dũ negligẽter ab Hypſiphile nutrice cuſtodiretur, in cunabulis dormiens Serpentis ictu fau-

Lib. 2. Aeneid.

cius

A eius animam effudit. Ambrorum nempè tam huius pueri, quàm Laocoontis meminit Ouidius in Ibin, dum cecinit.

Quàm puer Hypſiphiles, quàm qui caua primus acuta
Cuſpide ſuſpecti robora fixit equi.

Orpheus Apollinis, & Calliopes muſę filius, ſeu iuxta aliorum mentem, Oeagri, muſieus celeberrimus vxorem nomine Euridicem duxit: hanc ad ripas Hebri fluminis in Thracia cum Dryadibus ſpatiantem Aryſteus paſtor violare voluit, quæ libidinoſum iuuenis impetum feſtinanter vitans, Serpentem incautè calcauit, qui in pedem reuolutus venenato morſu illam interemit. Vnde Orpheus ad Inferos pergens vxorem recuperaturus apud Ouidium introducitur loquens hunc in modum.

Cauſa viæ eſt coniux, in quam calcata venenum *Lib. 10.*
Serpes diffudit, creſcenteſq; abſtulit annos. *Metam.*

Hanc etiam mortem memorat idem Ouidius in Ibin, quando ſic canit.

Neue venenato lentus feriaris ab angue,
B *Quàm ſenis Oeagri Calliopeſq; nurus.*

Caſum non diſſimilem narrant accidiſſe Heſperiæ puellæ, quã Aeſachus Priami filius deperibat: hãc igitur ab inſequente fugientem anguis in herba latens momordit: vnde veneno toti corpori communicato obijt. Mox Æſachus vulnus ab angue inflictum ſuĩ ipſius cauſa perpendens, dolore afflictatus, è ſcopulo in mare ſe pręcipitauit. Ouidius hunc caſum eleganter decantat his verſibus.

Ecce latens herba coluber fugientis adunco *Lib. 11.*
Dente pedem ſtrinxit, vulnuſq; in corpore liquit. *Metam.*
Perdidimus miſeram nos te duo, vulnus ab angue,
A me cauſa data eſt, ego ſum ſceleratior illo,
Qui tibi morte mea mortis ſolatia mittam;
Dixit, & è ſcopulo, quem rauca ſubſederat vnda
Decidit in Pontum.

Oreſtes furore liberatus, cum Tiſamonem filium in Mycenarum imperium ſuffeciſſet,
C Serpentis ictu perijſſe fertur. Propterea Ouidius in Ibin hæc habet.

Vtq; Agamemnonio vulnus dedit anguis Oreſti,
Tu quoq; demorſu virus habente cadas.

Orion quoq;, qui iactans ſe profitebatur nullum à terra monſtrum produci poſſe, quod ipſe non conficeret, tandem Scorpionis ictu, vel vt alij ſcribũt, Serpentis morſu interfectus eſt. Demetrius Phaleræus auditor Theophraſti, & præfectus bibliothecę Ptolemæi Soteris, lęthali Serpentis, ſeu aſpidis vulnere affectus eſt. Hunc etiam interitum Ouidius in Ibin memorat. Politianus etiam ſcribit. Ampycidem in Libya verſantem à Serpente ſaucium interijſſe, dum inquit.

Ampycidemq; pium Libycis quem ſtrauit arenis *In Nutric.*
Serpens fatifero fauces accenſa veneno.

Immò Mopſus Ampyci filius, ex Lycophrone, eadem nece extinctus eſt. Seneca, & ipſe eiuſdem meminit in Libya à Serpente cæſi, ibiq; ſepulti, his carminibus. *In Medea.*

Idmonem quamuis bene fata noſſet,
D *Condidit Serpens Libycis arenis.*
Omnibus verax, ſibi falſus vni
Concidit Mopſus &c

Apeſantus Acriſij filius, ex Plutarcho, iuxta Inachum amnem ad latus Peloponeſi fluentem, lethali Serpentis morſu interiens nomen monti dedit. Sulpitius in commentarijs ad Lucanum ſcipſit Canopum gubernatorem nauis Menelai, apud Canopum vrbem Ægypti, à Serpente occiſum fuiſſe. Pauſanias etiam narrat non longè à Triſontio montem fuiſſe, cui aliàs Sepia nomen fuit, & ibi Ægyptum Elati filium læthaliter ab angue percuſſum interijſſe, ibidemq; humatum fuiſſe tradunt, quoniam cadauer, ob odoris grauitatem, longius efferri non potuit. Habemus à Parthenio, Benantem Laodices, & Acamontis filium, iuxta Olynthum Thraciæ vrbem, vulnere Serpentis occidiſſe. Quid plura? Cleopatra Aegypti Regina ab Auguſto Cæſare ſuperata brachium Serpenti mordendum porrexit, ne ab Imperatore duceretur in triumphum. Propertius eleganter id innuit hunc in modum.

De fluu. *In Arcad.*

Lib. 3.

Brachia ſpectaui ſacris admorſa colubris, E
Et trahere occultum membra ſoporis iter.

Lib. 25. *Lib. 2. epigr.*

Xanthus hiſtoriarum author ſcriptum reliquit apud Plinium, Tillonem ab angue quidem interfectum, ſed herba, quam vocant ballin, denuò vitæ reſtitutum fuiſſe. Legendus eſt etiam Cynthius poeta, qui elegans conſcribit epigramma de Dedalo penes lacum morſu anguis extincto. Demum innumeros Serpentum morſibus obijſſe credendum eſt, quorum nomina nobis ſunt ignota: quandoquidem Heliogabalus, ex Lampridio, infinitos Serpentes, per ſacerdotes nationis Marſicæ collegiſſe fertur, illoſq; antequam dilucularet, in populum ad ludos celebres conuenientem effudiſſe ideòq; multos horum ictibus in arena concidiſſe coniectandum eſt. De faucijs à Serpentibus multæ eſſent recitandæ hiſtoriæ, ſed vnam, aut alteram, breuitati indulgentes afferremus. Aleon ſagittarius Cretenſis, vt animaduertit Textor, Serpentem confecit, filio ſuo leuiter læſo, quem anguis iam iam in faucibus habebat. Georgius Cappadox, ſub Diocletiano, tribunus militum maximum Serpentem in Africa trucidauit, liberata puella, quam fauciam erat deuoraturus. F

Tom. 2. Offic.

VENENI ANGVIVM DIFFERENTIÆ, ET SIGNA.

ANTEQVAM ad explicandas veneni differentias accedamus: noſtra prius intereſt veneni æquiuocationem meditari. Siquidem venenum aliquando pro cantione, & veneficio vſurpatur. Id præſtitit Cicero in ſuo Oratore, quando ſcripſit memoriam ſibi veneno (nimirum cantionibus, & veneficijs) ereptam fuiſſe. Interdum venenum pro tinctura, ſeu imbutione coloris ſumitur, in quo ſenſu hoc vocabulum fuit vſurpatum à Virgilio ſic canente.

L. 2. Geor.

Alba nec Aſſyrio fucatur lana veneno. G

Infectionem, ſeu tincturam à Priſcis venenum appellatam fuiſſe arbitramur; quoniam herbas venenatas ad inficiendum, ſeu colorem inducendum valdè idoneas eſſe crediderunt. In præſenti autem hiſtoria, venenum pro eo, quod inficit animalia, intelligendum eſt. Priſci autem ad diſtinguendum à veneno medicamentum, has particulas (bonum, vel malum) addebant: ideòq; per bonum Pharmacum, medicamentum, per malum verò, venenum intelligebant. In hoc intellectu canit Homerus hunc in modum.

Lib. 4. Odyſſ.

Αἰγυπτίη τῇ πλεῖστα φέρει ζείδωρος ἄρουρα
Φάρμακα πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά.

Spondanus ad verbum hæc carmina ita vertit.

Aegyptia, quæ plurima producit fertilis terra
Pharmaca plurima ſalubria mixta, multa lethalia.

Sed erit ſatius latinis verſibus ita canere.

Fertilis Aegyptus rerum medicamina mixta
Optima multa ſimul, deterrima plurima profert. H

Latini quandoq; venenum, vocabulo à Græcis mutuato, deleterium appellant. Hoc igitur in genere, quatenus per ſe conſideratur, eſt res non naturalis, quæ corpus humanum penetrans maximi nocumenti, vel etiam perfectæ corruptionis cauſa eſſe perhibetur. Hoc deinde in duas partes præcipuas diſtribuitur: nam venenum eſt corpus, & omne corpus, vel eſt ſimplex, & naturale, vel compoſitum, & artificiale. Ideò venena ſimplicia, & naturalia primum membrum huius diuiſionis occupant: compoſita verò, & Artificio aliquo parata ſecundam partem diuiſionis conſtituũt. Venenum igitur naturale vocatur illud, quod eſt pars quatuor elementorum, aut ex illis abſque vlla arte integratum. Alterum verò eſt, quod ad arbitrium hominis venefici, componitur. At in præſẽtia de naturalibus ſermo habetur, inter quę venenata animalia, & potiſſimum Serpentes connumerantur, quorum hiſtoria in his libris exaratur.

Venenũ duplex. *Venenũ naturale quale.* *Venenũ artificiale.* *Venenum anguium vbi lateat.*

Venenũ ergo, quoad Serpentes, in cyſti fellis reſidere Plinius aſtruit. Greuinus autem, & alij ſtatuunt virus Serpentum in veſica quadam ſub lingua, inueniri: qua diſrupta,

A rupta, liquor quidam bilioſus emanans inficit corpus, cui communicatur: etenim Reuſnerus in Paradiſo poetico ſic canebat.

Sæpè latet viridi ſub gramine concolor anguis,
Et collecta graui ſauce venena iacit.

Omnes enim Serpentes non ſine aliquo veneno eſſe perhibentur: quandoquidem natura ſingulis, & quibuſcumq; proprium virus impertita eſt. Quidquid de Serpentibus innoxijs dictum ſit: innocui enim in comparatione ad valdè nocuos vocati fuerunt. Quare non ſine ratione Virgilius olim introducebat Iouem cunctis anguibus virus cõmunicantem, dum inquit. *Li. 1. Geor.*

Ille malum virus Serpentibus addidit atris.

Propterea iuſta de cauſa poſſumus cum Iſidoro atteſtari Serpentum eſſe tot venena, quot genera, tot pernicies, quot ſpecies, & demum tot dolores, quot colores in ipſis obſeruantur. Quoniam hæ beſtiæ non modò homines, ſed etiam cæteras animantes mordendo venenare ſolent. Iuxta illud Baptiſtæ Mantuani.

B *More Colubrorum quibus eſt innata libido*
Dente venenato, pecudeſq; homineſq; necandi.

Verùm à Serpentibus percuſſi non omnes eodem tempore, vel pereunt, vel liberantur; hocq; non ſemper à veneni qualitate, ſed à diuerſa patientis temperatura dimanare ſolet: Siquidem iuxta calorem naturalem debilem, vel validum maior, vel minor reſiſtentia naſcitur: quemadmodum etiam in medicamentis catharticis obſeruare licet: nam drachma rhabarbari in altero patiente celeriorem, in altero verò tardiorem molietur operationem. Quod non ab alia cauſa, quàm à diuerſo temperamento prouenit. *Operatio veneni diuerſa qua.* Quemadmodum etiam venenum ſumptum citiùs, & ſeriùs operari ſolet, iuxta varietatem quatuor primarum qualitatum frigidi, calidi, humidi, & ſicci, nec non aliarum, quas Philoſophi ſecundas qualitates appellant; nimirum iuxta mollitiem, duritiem, grauitatem, lenitatem, & viſciditatem. Obſeruamus enim res calidas leues, & tenues celeriorem, quàm frigidas, duras, graues, & viſcidas exercere operationem. Hoc docuit Galenus, quãdo ſcripſit eſſe quædam venena multò poſt aſſumptionem interi- *Lib. 3. de ſimp. med. fac.*
C mentia, & potiſſimum, quæ viſcidam, & terreſtrem naturam participãt: ideòq; ſtatuendum eſt, venena ſtatim necantia eſſe calida tenuia, & leuia: propterea faciliùs per venas, & arterias ad cor penetrant. Huius conditionis fortaſſe fuerunt venena in ſcrinio Caligulæ Imperatoris reperta, quæ in mare proiecta, ſtatim illud adeò infecerunt, vt piſces paulò poſt perierint. Id totum Suetonius in vita Caligulæ tradidit. *Venena Caligulæ qualitas.*

Modò ad differentias veneni anguium properandum eſt, quæ à multis accipienda ſunt. Primitus, iuxta ſexum, mares fœminis ſunt nocentiores. Iuxta ætatem, ſenes iunioribus deteriores; licèt aliqui totum oppoſitum ſentiant. Iuxta molem corpoream, magni (loquendo tamen de eadem ſpecie) paruis vi venenata antecellunt. Iuxta inanitionem, & repletionem, ictus Serpentis ieiuni magis quàm ſaturi eſt pernicioſus. Iuxta anni tempus, æſtate magis, quam hyeme angues ſunt timendi, quam ſententiam ſecutus eſt Matthiolus, ad quem lectores poſſumus relegare. Cæterum verno tempore, quando ſenium exuunt magis formidoloſi eſſe feruntur. Id docuit Virgilius, quando ſcripſit infraſcriptos verſus. *Differentiæ veneni anguium.* *Lib. 6. in Comm. ad Dioſc.*

D *Non mihi tum molles ſub dio carpere ſomnos,*
Nec dorſo nemoris libeat iacuiſſe per herbam, *L. 3. Geor.*
Cum poſitis nouus exuuijs, nitiduſq; per herbam
Voluitur hic Serpens.

Hic inquiri ſolet, an aliquod aſſignetur tempus, quo Serpentes veneno prorſus careant: propterea quod Vincentius, in ſpeculo naturali, pronunciat Serpentes in aqua verſantes virus deponere, & exeuntes illud reſumere, & ſi fortè accidat, vt anguis ab aqua egrediens depoſitum non reperiat venenum, caput ad ſaxum allidere, & præ dolore interire. Ad diſſoluendam hanc difficultatem, ſciendum eſt ad mentem Plinij, nil aliud eſſe venenum Serpentis, quàm fel, quod pedetentim per venas ad veſicas oris peruenit, vbi ſecus dentes continetur: natura enim in huiuſmodi animalibus, nonnullas partes deſtinauit, ad quas excrementa demandarentur; quia ſi hæc per totum corpus diffunderentur, proculdubiò totum animal eſſet venenatum. Id autem non eſt aſſerendum cum Serpentes, abſciſſis capite, & cauda, & *Li. 20. c. 8.* *Cur totum corpus Serpentis non ſit venenatum.*

 ablatis

cauda, & ablatis felle, & interaneis, in quibus venenata, & excrementitia materia E
conſeruatur, ab hominibus etiam edantur. Ideò non videtur veritati conſonum,
quod à Serpentibus denuò venenum reſumatur: quoniam venenum in illis colle-
ctum veſiculis non poteſt, niſi per ictum, illis diſruptis, exire: niſi quis velit aſſere-
re venenum iterum in ventriculum animalis detrudi, indeq; ad cyſtim fellis, & dein-
Venenum ab angue depoſitum reſumi non poſſe. ceps ad deſtinata loca deferri. Hinc ratio Vincentij nullius valoris eſt reputanda.
Præterea cum nil aliud ſit venenum, quàm fel Serpentinum, id poteſt deperditum de-
nuò generari; cum aſſiduè biliofus liquor in huiuſmodi beſtijs procreetur: quemadmo-
dum in fele zibethi illud odoratum excrementum in dies producitur, & veluti in mu-
lieribus quotidie menſtrua excrementa reſultant. Quare non erit neceſſarium, ad
mentem Vincentij, fateri Serpentes, ob amiſſum venenum præ dolore diſrumpi: pro-
pterea quod vidimus à Circulatoribus Serpentes iratos ad pānum rubrum mordēdum
impelli, vt diſruptis veſiculis venenum perdant, conſequenterque melius pertracta-
ri poſſint; quod venenum tamen, temporis tractu, in iiſdem locis denuò congregatur.
Inſuper ſi vera eſſet opinio Vincentij, nimirum à Serpentibus aliquando venenum in F
aqua deponi, petendum eſſet ab ipſo, an illa aqua ſit fluens, vel ſtagnans: nam ſi fluit,
proculdubiò in illa venenum diſſipabitur, ſicq; ab angue reſumi non poterit. Sin fue-
rit ſtagnans, nulli dubium eſt, quòd venenum illud in aqua putrida alterabitur, & cum
venenum ſit excrementum bilioſum, & tenue in huiuſmodi aqua facillimè euaneſcet.

Iuxta potentiam veneni, alij Serpentes vulnerando breui temporis ſpatio, alij diu-
Vis veneni Serpentini qualis. turniori perimunt. Ideò legitur in hiſtoria Indiæ Luſitanicæ, quòd in campis, & ne-
moribus illarum regionum diuagantur Serpentes, à quibus canes, & ſues demorſi, ſex
tantùm horas viuunt: homines verò icti diem ſolum naturalem ſuperuiuunt: & ſi acci-
Parte 3. dat, vt remedijs opportunè adhibitis liberentur, & denuò mordeantur, viiæ diſcrimen
amplius non incurrunt. In confirmationem potentiæ veneficæ Mapheus narrat in
nonnullis Indiarum locis, Serpentes inueniri, quorum halitus adeò peſtilens eſt, vt
prætereuntes interimat. Ad rem Ponzetus prodit ob potentiam veneni, quemdam in-
teriiſſe, cum ſe lauaſſet in aqua calefacta lignis ſecus Serpentum cauernas exciſis. Im-
mò Scaliger Parauicinum quemdam non procul Dertona, in venatione, Serpente lan- G
cea occiſo, vnà cum equo mortuum eſſe atteſtatur: nec ſine ratione, quandoquidem
L.4. fen.6. Auicennas publicauit quemdam militem, angue haſta cæſo, periiſſe, quia venenum
per haſtam manui vulnerantis communicatum deinceps totum corpus occupauit. In
Lib.5. in comm. ad Dioſc. huius aſſerti confirmationem Matthiolus tradit in agro Tridentino iuxta quemdam
collem à cuſtode vaccarum longa haſta, magni, & horrendi Serpentis caput transfi-
xum fuiſſe, dumq; pro viribus fixa teneretur haſta, ne Serpens elaberetur, magno ſta-
tim tremore correptus eſt. Vnde magno edito clamore tranſeuntes ad ſe conuoca-
uit, qui accedentes Agricolam ferè exanimem inuenerunt. Quare cognita infor-
tunij cauſa, ob Serpentem, qui ſine dubio per haſtam virus percutienti communica-
uerat, ad theriacam, & ad alia præſidia confugientes, ruſticum tandem ad vitam re-
uocarunt.

Præterea, ratione loci, & alimenti vis venefica in anguibus conſideranda eſt. Siqui-
dem montani cæteris magis mordaces, & venenati eſſe feruntur. Immò iuxta pabu-
Lib. 6. de Diff. Anim. lum magis, & minus venenoſos eſſe Edoardus Vuot arbitratur, exemplo viperarum H
Arabicarum inter frutices balſami viuentium: nam incolæ balſamum colligentes ea-
rum morſum minimè formidant. Hinc colligendum eſt quædam animalia in vna re-
Vis veneni ratione loci. gione eſſe venenoſa, in alia verò omni veneno carere. Id exemplo plantarum compro-
bari poteſt: ſiquidem napellus in iugis alpium nutritus vires admodum deleterias
exercet, delatus autem in hortos, in venenando parùm operatur.

Quoad ſigna Olaus Magnus ſcripſit percuſſum à Serpente primùm obſtupeſcere,
Signa veneni anguium. deinde poſtquam calefactum fuerit virus patientem interire, niſi remedijs efficacibus
occurratur. Tagautius ſtuporem quemdam induci in patientem aſſeuerat, vt ferè non
L.2. Inſtit. Chyrurg. ſentiat: Præterquamquòd vulnus dolore non vulgari affligitur, color mutatur, ſit enim
ruber, & inflammatur, aut liuet, aut nigricat, & deniq; patiens magis angitur mole-
ſtijs, & totus ardet.

VE-

A

VENENI SERPENTVM MEDELA.

ANTIQVI Ethnici ſuos habebãt ſacerdotes, & alios, quos diuinitus miſſos putabant, ad quos vulnerati à Serpentibus tanquam ad ſacram anchoram confugiebant. Quare Vulcani antiſtes in Lemno Inſula (vt voluerunt Græcorum nonnulli) hac prerogatiua ſanandi demorſos ab anguibus potiebatur: propterea Cęlius Rhodiginus Philoctetem penès aram Apollinis Sinynthei à Serpente pũctum, illuc medicinæ gratia miſſum fuiſſe atteſtatur. Item Vmbro ſacerdos de gente Marubiorũ apud Virgilium, & Atyr apud Silium Italicum, virtutem ſanandi Serpentũ morſus poſſidere dicebantur. Alij medicam opem à Pſyllis pópulis petebant. Hoc præſtitit Cato, quando cum exercitu Iulij Cæſaris per Deſerta Libyæ iter faciens à Serpentibus adeò vexa-
B batur, vt, ſingulis ferè horis, milites à Serpentibus percuſſi caderent. Ideò Pſylli accedentes vulnera ab anguibus inflicta ſugebant, & cantionibus Serpentes faſcinabant, ne impoſterum prætereuntes milites ictibus agitarent. Huius meminit Lucanus, quando cecinit. *Li.9.Pharſal.*

——————— gens vnica terras
Incolit à ſæuo Serpentum innoxia morſu,
Marmaridæ Pſylli, par lingua potentibus herbis,
Ipſe cruor tutus, nullumq; admittere cuius
Vel cantu ceſſante poteſt; natura locorum
Iuſsit, vt immunes mixti Serpentibus eſſent.

Idem referri à Nicandro in libris de natura animalium teſtificatur Aelianus, nonnulloſq; Nicandri recitat verſus deſumptos fortè ex libro, quo hodie nos caremus. Exiſtimabat enim Antiquitas Pſyllorum, & Marſorum corporibus innatam eſſe virtutem quodcumq; venenum profligandi. Tradit autem Callias in hiſtoria, quam de Siracu-
C ſano Agathocle conſcripſit; demorſum à Serpente, ſi vir Libycus natione Pſyllus fortuitò inuenerit, vel aduocatus acceſſerit, dolore non valdè oppreſſum, ſola ſaliua dolorem ſedabat, & plagam curabat: ſin magno dolore afflictum viderit, tunc Pſyllus hauriens aquam, os ſuum diligenter colluebat, deinde illam in poculum proiectam vulnerato bibendam tradebat, & ſi prædictis remedijs venenum non cedebat, tunc cum ęgrotante nudo nudus accumbebat, & proprio corpore veneficam vim frangebat, hacq; ratione ab impendente necis periculo patientem prorſus liberabat. Idcircò hi verſus ad rem leguntur apud Aelianum. *Pſylli, & Marſi populi medebantur ictibus anguiũ*

Audiui Lybicos Pſyllos, quos aſpera ſyrtis,
Serpentumq; ferax patria alit populos.
Non ictu implicitum diro, morſuuè venenam
Lædere, quin læſis ferre & opem reliquis:
Non vi radicum, proprio ſed corpore tractu.

Quibus Præſidijs nullam fidem adhibendam eſſe pronuntiamus: propterea quòd Gale-
D nus, & ipſe atteſtatur Marſos populos, qui ſua ætate adhuc extabant, contra Serpentum virus nullam propriam facultatem poſſediſse, ſed quibuſdam dolis, & vanis commentis vniuerſam plebeculam decepiſſe: quemadmodum hodierni Circulatores, qui Serpentes, & viperas non debito tempore venantur, captiſq; carnes mordendas obijciunt, vt, omni veneno ab illius ore euacuato, fælicius coram populo contrectari poſſint: Immò de D. Pauli ſtirpe (quod certè mentiuntur) ſe propagatos eſſe promulgant. *In lib. de Ther. ad Piſ.*

Omiſſis Priſcorum nugamentis, ad ſeria, & rationalia remedia properandum eſt, quæ venenum digerant, & veneni tranſitum ad partes principales impediant; illis enim occupatis, præſidia licèt optima incaſſum adhibentur. Itaq; duo ſcopi præcipui in hoc caſu ab authoribus medicis proponuntur; nempè virulenti humoris euacuatio, & affecti corporis immutatio, ſeu alteratio. Cum igitur apud Medicos duplex euacuatio recenſeatur; nimirum vniuerſalis, quæ medicamentis potiſſimum catharticis procuratur, & particularis, quam Medici per partem affectam moliuntur, illi applicando pharmaca ad virus eliciendum idonea. Eſt igitur aduertendum, quòd in punctionibus Serpen- *Remedia veneni rationalia.*

tum non ſemper (vt aliqui arbitrantur) ab vniuerſali euacuatione inchoandum eſt, nam E ſolum ad eam medicus confugere debet, quãdo virus penetraſſe genus venoſum ſuſpicatur. Præſidia igitur à tribus medicinæ fontibus, nempè à chirurgia, pharmacia, & diæta haurienda ſunt.

Remedia chirurgica.

In lib. de ſect. ad Tyron. c. 7.

Ratione chirurgiæ, prima fronte ſe ſe offert, venæ ſectio, quam admittit Paulus Aegineta, quotieſcumque venenum per totum corpus fuerit diſſeminatum, & præſertim ſi patiens plethora laboret. Galenus docet punctos à Serpentibus eodem modo eſſe curandos, quo demorſi à cane rabido ſanantur. Venenum enim ad partes extimas extrahendum eſt, ideòq; cucurbitulæ ſcarificatæ commendantur, & potiſſimum illæ paruæ, quæ in æſtuarijs *cornetti* vocitantur: hæ loco vulnerato applicandæ ſunt; dummodo partes circumiacentes vinculis prius conſtringantur, ne mala veneni qualitas illis communicari poſſit. Alij abſq; cucurbitulis, locum affectum ſpongia prius fouent, deinde ſcarificant, altius ſcalpello vlcuſcula imprimendo, vt viroſa materia è profundis partibus euocetur. Alij vulneratam partem accenſis ouorum gallinæ teſtis prius in aceto infuſis addito cornu Cerui, & galbano ſuffumigant, poſtmodum illam diligenter ſcarificant. F Alij probant hirudines, quæ ſanguinem virulentum ſorbeant. Quamuis, ex Auicenna, ſint qui, lucri gratia, ore proprio huiuſmodi vulnera ſugant: ſed nunquam ieiuni ad hoc miniſterium accedunt: immò ſepè os vino odorifero colluunt, & in ore oleum roſaceum, aut violaceum continent, deinde quod ſugunt ſæpè expuunt.

L. 4. fen. 6. trac. 3. c. 1.

Partis læſæ inuſtio.

Verùm ex chirurgico fonte nullum elicitur preſtantius remedium, quàm partis affectæ inciſio, ne venenum vlterius progredi poſſit. Hoc remedium, ex Dioſcoride in Aegypto, tempore ſpicilegij erat in vſu: tunc enim ruſtici formidantes copiam anguium in campis verſantium, ollam pice plenam in agros deportabant. vbi ergo pars aliqua à Serpente puncta fuerit, illicò faſciam in ollam conijciebant, qua locum ſtringentes ſecabant, deinde picem inſtillabant, & liberabantur. Clariſſimus Mercurialis, & alij authores, poſt inflictum vulnus, continuò partem inurunt: hoc enim præſentaneum auxilium reputant; cum ignea vis omne veneni genus caſtigare, & domare poſſit. Sed animaduertendum eſt, ne, ablata eſchara, cicatrix citò inducatur, quoniam vlcus tandiù ſeruandum eſt apertum, donec omnis venefica materia euacuata fuerit. Cęterũ modus vtendi igne G in hoc caſu, multiplex eſſe ſolet. Alij cauſtica adhibent medicamenta, alij fune accenſo, & alij oleo feruenti vtuntur. Nos autem ſatiùs eſſe opinamur ad ferrum candens tãquam ad remedium expeditiſſimum recurrere.

Remedia pharmaceutica.

Pharmacia reliqua nobis ſuppeditat medicamenta cùm aluum, tùm vomitum ſtimulantia: propterea legitur in epiſtola ad Geſnerum, quòd quidam agricola à Serpente in pede demorſus, conſilio cuiuſdam anus, pedem terra obruit, & gallina diſsecta vſus eſt, quibus nihil conferentibus, tandem conſilio cuiuſdam matronæ, theriacam ex cereuiſia ſumpſit, indeq; aliquot horis euomẽs liberatus eſt. Modò à ſimplicibus inchoando medicamentis per elementa, animalia, & plantas ad compoſitas medicinas paulatim accedendum eſt. Inter elementa Io. Tzetzes commendat aquam his verſibus politicis in latinum ſermonem à Paulo Laciſio translatis.

In lib. var. hiſt.

Aliquis à Serpente morſus, aquam tacens ſi biberit,
Capulum enſis nigrum aqua intingens,
Antequam Serpens aquam guſtet, qui momordit, H
Seruatur maximè illæſus à veneni nocumento,
Et ſi alius nunciauerit alicui, dicens hæc,
Ille à Serpente ictus longe iacet,
Atq; illuc non valeat ille venire,
Bibat nuncius dictam aquam,
Et qui ægrotat, ſanitatem accipit etiam à longè.

Remedium cuiuſdam Eremitæ.

Non diſſimile remedium à terra ſumptum memorat Matthiolus adhibitum ab Eremita olim circa Romam morante, ad quem multi nomine vulneratorum ab anguibus confugiebant. Hic ſolitus erat interrogare nuncium, num vellet pro patiente remediũ ſumere, & annuenti iubebat, vt pedem denudatum in ſolo collocaret, quem gladij acie circumſcribebat, indeq; amoto pede, hæc verba in veſtigio inſcribebat. CARO CARVZE SANVM REDVCE, REPVTA SANVM EMANVEL PARACLETVS. Deinde eodem gladio characteres delens, terramq; colligens in

cyathum

A cyathum aqua plenum infundebat, donec ſubſideret, quam poſtmodum indufio nundo colatam ei propinabat,& confeſtim ægrotus abſens ſanabatur. Verũ hoc præſidium, cuius ratio reddi non poteſt, omittendum eſse exiſtimamus.

Remedia ex animalibus pro morſu anguiũ.

Ad animalia autem tranſeuntibus prima fronte ſeſe offert columba, quę viua inciſa, & morſui Serpentum impoſita, iuxta mentem Sextij, venena omnia ad ſe trahere creditur. Item gallus, & gallina, ex Aetio, diſsecta loco affecto apponitur, vel ad aliorum mentem, ſedes horum animalium deplumata ictibus anguium alligatur, donec vis vniuerſa veneni extracta fuerit; cuius rei indiciũ eſt, quando pullus poſtremo appoſitus non moritur. Huius autem rationem eſse credimus, quia gallinę calido temperamento prędite totam virulentam materiam imbibunt: Siquidem proprium eſse caloris attrahere docuit Ariſtoteles, idq; mulorum experientia comprobatur, in quorum aluo venenati conduntur, ſicq; liberantur, dum illud virus totum a calore muli attrahitur. Eodem exemplo docemur in ijs, qui puncti ſunt à phalangio, tarantola vulgò dicto, à Taranto Apuliæ oppido: quandoquidem incolæ ſępè numero horum ictibus afficiuntur, nul-

Indiciũ venenũ ſuperatũ.

B lumq; præſtantius remedium inueniunt, quam choreas ducere, tandiùq; ſaltant, donec tota vis veneni per ſudorem educta ſit. Capra ab his pręſidijs non eſt arcenda: nam Aetius, & Actuarius hædum diſsectum loco gallinæ probant, Dioſcorides iecur caprillum commendat, Plinius ventriculum capræ recenter necatæ apertum parti affectæ alligat, Auicennas harum belluarum carnem combuſtam punctutis Serpentum inſpergit. Alij denique lacte caprillo partem vulneratam fælici cum ſucceſſu fouent. Quapropter in epiſtola ad Geſnerum legitur, quòd ruſticus à Serpente ictus pedem læſum in quantitate ſufficienti lactis capræ nigræ impoſuit, & ſtatim dolore, & tumore ſolutus eſt. Ideò non præter rationem quædam puella à Serpente demorſa, caſeo recenti capræ vlceri impoſito, ſanitati reſtituta eſt. Ceruus ab his præſidijs non eſt excludendus: nam Dioſcorides medula cerui perlinitum à Serpentibus optimè defendit. Item Galenus cornu ceruinum comburit, & tritur atum cum aceto ſubigit. Vegetius in iumentis à Serpentibus vulneratis vtitur ſtercore ſuillo recenti; illo enim, & melle Attico cum vino, & vrina humana plagam inungit. At Dioſcorides fimum bubulum ſum-

Capræ, & partes earũ remedio sũt venenatis.

Lib. 2. de mat. med.

C moperè commendat. Deniq; Serpens, & ipſe ſuoſmet ictus ſanare perhibetur. Vnde de hoc animali poterimus pronunciare, quod Antiquitas de haſta Achillis prædicabat. Sic enim canebat Ouidius.

Lib. 3. de med. facil. par.

Lib. 3. Med.

Vulnus Achilleo, quæ quondam fecerat hoſti,
Vulneris auxilium Pelias haſta tulit.

Audiamus igitur Quintum Serenum de Serpente canentem hunc in modum.

Qua nocuit Serpens fertur caput illius aptè
Vulneribus iungi, ſanat quæ ſauciat ipſa.

Fimus ſuillus, & bubulus venenis reſiſtit.

Hinc nonnulli fuerunt huius opinionis venenum pro antidoto, ad caſtigandum aliud venenum fæliciter adhibendum eſſe, exemplo theriacæ, quæ ex viperis integratur, & tamen cætera venena corrigit, atq; profligat. Præterea in regionibus Allobrogum, multæ aconitorum ſpecies ſpontè creſcunt, circa quas muſcæ quædam paruę ſemper volitant, & hę illius venenatæ plantę vera theriaca eſſe perhibentur. Item Nerium, ſeu Rhododendrum virulenta qualitate non caret, & tamen contra Serpentum ictus commen-

Lib. 1. de Rem. Am.

Num venenum veneni ſit remedium.

D datur. Habemus in hoc genere apud Auſonium lepidum epigramma de quadam muliere toxicum marito propinante, cui, vt citiùs operaretur, portionem argenti viui addidit: ſed tantum abfuit vt obeſſet, vt potiùs hydrargyrum illi opem tulerit. carmina igitur epigrammatis ſic ſe habent.

Toxica zelotypo dedit vxor mecha marito,
Nec ſatis ad mortem credidit eſſe datum:
Miſcuit argenti lethalia pondera viui,
Cogeret vt celerem vis geminata necem.
Diuidat hæc ſi quis, faciunt diſcreta venenum,
Antidotum ſumet, qui ſociata bibet.
Ergo inter ſe ſe dum pocula noxia certant,
Ceſsit lethalis noxa ſalutifera;
Protinus, & vacuos alui petiere receſſus
Lubrica deiectis, qua via nota cibis.

Quàm

Quàm pia iura Deum? prodeſt crudelior vxor: B
Et cum fata volunt, bina venena iuuant.

Cur autem id ſine patientis noxa peractum fuerit Authores ſententijs inter ſe variant. Alij ſcribunt id accidiſse, quoniam toxica ſibi inuicem aduerſabantur. Alij, quia vnum alterius fuerit antidotum. Alij alias aſſignant cauſas Verũ nos à graui pondere hydrargiri id dimanaſse arbitramur, quod in ventriculo nullam contrahens moram, aliud venenum confeſtim ſecum ducens imos petijt receſsus, itaut venenum noxiam operationem exercere non potuerit. Id ſtabilire poſsumus exemplo caſus, qui Bononię contigit; dum quidam ingrediens officinam, pharmacopæo abſente, pro acetoſo ſimplici, argentum viuum hauſit, quod paulò poſt abſq; vlla læſione euacuauit. Auicennas etiam in

[*Lapis Serpentis ad quid.*]

ſimili caſu, lapidem in Serpentibus repertum de collo patientis ſuſpenſum multùm conducere affirmat. Aliqui murœnam non vulgariter prodeſſe atteſtantur, exemplo cuiuſdam viri nomine Ciſſi, qui, referente Aeliano, cultui Serapidis deditus, deuoratis

[*Murana veneno medetur.*]

incautè Serpentum ouis, valdè augebatur: rogatus itaq; ab eo Deus murænam viuam præcepit emendam, & manum in vas, in quo ſeruabatur, immittendam: paruit ille, cui F murœna mordicus inhęſit, quæ poſtea dum auellebatur, ſimul etiam morbus ablatus eſt. Hactenus de animalibus.

Plantæ ſuccedunt conſiderandæ, quæ pro Serpentum morſibus adhibendæ eſſent. Aelianus ſcriptum reliquit in regionibus Indicis plurimos Serpentes generari cæteris animantibus nocuos; ibiq; etiam multas herbas ſalutiferas oriri aduerſus ictus Serpentum perutiles, quarum herbarum virtutem, & vſum Indigenæ optimè norunt. Item Maphæus narrat in oris Indiæ quaſdam procreari plantas, quas *Copaibas* vocant; ex quibus tanquam è ſcatebris, per æſtatem, cæſo cortice, liquor, balſami inſtar, dimanat, ad quem læſi à Serpentibus confugientes ſanantur. Propterea Euonimus, & ipſe quodam balſamum artificiale præſcribit, cuius duæ, vel tres guttæ in morſus Serpentum inſtillatæ totum virus delent. Plinius etiam tradidit peculiares arbores ex nucum genere in Syria naſci, quæ aduerſus anguium punctiones mira operantur. In Græcia quoque frutex creſcit folijs paruis, Epipactis nominatus; alij Embolinen vocitant. Hanc plantam quidam lunariam minorem Nuperorum eſſe exiſtimant, quæ iugis al- G tiſſimorum montium delectatur. Supereſt vt herbas omnes noſtrarum regionum enumeremus, quæ medicamenta intrinſeca, pro expugnando Serpentum veneno, ingrediuntur.

[*L.9. cap.4.*]
[*Plantæ venenum caſtigantes.*]
[*Lib.2. hiſt. Ind.*]
[*In theſau. remed.*]
[*Li.13. hiſt. nat.*]

[*Herbæ vulgares veneno reſiſtentes.*]

In primis Abrotonum, Acorum, Adiantum, Agnum caſtum, Altheam, Anethum, Aparinem, Ampeloprasſum, Arum, Artemiſiam, Aſparagum, Aſphodellum, & Aſterem Atticum, probant Authores, quæ omnia in aqua fontis decocta, vel in puluerem redacta, non modicam poſſunt læſis ab anguibus afferre vtilitatem. At potiſſimum Anagallis ex vino contra Serpentes iuuat, vt voluit Dioſcorides. Agaricum non

[*Lib.3. de mat. med.*]

minùs commendant Authores: ideò Rex Ponti Mithridates gentes Agariæ, in propria aula omni tempore alebat, quoniam modum vtendi agarico contra Serpentes optimè callebant. Item Ariſtolochia longa ex Dioſcoride Serpentum venenis reſiſtit, ſi

[*Loco cit.*]

drachma illius in potione vini exhibeatur. Allium in hoc caſu non infrugiferum eſſe affirmat Auicennas, cuius periculum ſe feciſſe teſtificatur. Quare Volaterranus author eſt (referente Mizaldo) ſua ætate vixiſſe ruſticum, per cuius fauces in campo dormientis Serpens ingreſſus eſt, expergefactus vſu Alliorum tanquam præſentanea anti- H

[*Centur.8.*]

doto ſe curauit; At mirandum eſt, quòd is vxori, in congreſſu, & mortem communicauerit. Præterea Baccharis, Beta, Blattaria, Braſſica, & Bryonia ſunt ſimplicia ad prædictum effectum colligenda. Item Calamenthum, Carduus, Centaurea, Cæpa, Chamedrys, Chamæpitis, Chelidonium, Clinopodium, Coniza, Corruda, Cupreſſus, Cyclaminus, Cynogloſſa, Cyperus herbæ ſunt non contemnendę, quia ex earum vſu medicos non modicam frugem pro læſione à Serpentibus facta demetere poterit, & præcipuè ex cumino ſylueſtri, cuius puluis in vino datus morſus Serpentum mirificè ſanat. Verùm quid dicemus de Dauco, Dracunculo, & Dictamno, quorum ſuccum in vino exhibitum Dioſcorides ad ſydera vſq; extollit. Sequitur Echium, Elelaboſ-

[*Lib.3. de mat. med.*]

cum, Enula, Endiuia, Erica, Eryngium, Ferula, Fæniculum, Fraxinus, Gentiana maior, Gladiolus, & Glans, ex quibus per os datis ampliſſimum fructum ſumus conſecuturi. Prædictis addamus Heliotropium, Iridem, Liquiritiam, Lilium, Liguſticum, Laurum, Limonium, & Leontopetali radicem, quam Dioſcorides libentiſſimè contra angues

A in vinò propinat. Neq; omittere oportet, folia maluæ, & mali aurantij, nec Marubium
nigrum, quod Galenus in puncturis ab anguibus tantoperè commendauit. Acce- *In lib. de ſimpl. med.*
dunt Origanum, Pæonia, Panaces omnes, Paliurus, Perfoliata, Peucedanum,
Phalangites, Polemonium, Pulegium, ſed inter has Dioſcorides Piſtacia edenda, &
pilulas Platani in vino fæliciter exhibuiſſe profitetur. Deinde Authores probant ra- *Lib. 1. de mat. med.*
pum, Rhododendrum, Roſmarinum, Rubiam, Rutam, & Rhabarbarum: quoniam
Auicennas de hac poſtrema planta ſermonem habens præter facultatem cathárti-
cam, ei vim profligandi virus anguium aſſignabat, & Dioſcorides ſuccum raphani
bibendum præſcribebat. Succedunt ſaluia, ſambucus, ſcordium, ſerpentina, ſerpil- *Lib. 2. de mat. med.*
lum, ſeſeli, ſonchus, & ſtaphiſagria. At Marcus Cato ſmyrnium conterit, & vino ve-
teri iumentis ab angue demorſis prabet, & idem in hominibus præſtari poſſe aſſeue-
rat. Deniq; Trifolium, Thlaſpi, Tormentillam, Verbenam, Vitem ſatiuam, & Vrticam
poſſumus colligere, quarum omnium caulis, radix, & ſemina in puluerem redacta non
parum commoditatis læſis ab anguibus ſunt allatura.

B Inſuper præter nominata ſimplicia, natura alia producit, quæ in medicamentis to- *Simplicia medicamenta topica.*
picis locũ habent, vt bitumen, bdelium, Caſtoreum, Cedrus, Chamæleon, Cicer. Car-
thamus, Ceru cornu, Helleborus, fel Elephanti, Eruca, Euphorbium, Galbanum, Hali-
caeabum, Hemerocallis, Hordei farina, Iberis, Milium, Mycira, Naſturtium, Nitrum,
Ocymum, Phu, Pityuſa, Plantago, Roſa, ſal, ſaphirus, ſcilla, ſinapi, ſulphur, ſparganiũ,
fel taurinum, & Vrina; quæ omnia, ex ſententia clariſſimorum virorum, aut contuſa,
aut in pollinem redacta venenatis morſibus vtiliter applicantur. Inter hæc ficus, vel *Centur. 2.*
Caprificus primas tenet nã Mizaldus tres, vel quatuor guttas lactis ficulnei in vulnera
huius generis inſtillat, & mirum inuenit præſidium. Alij cinerem ex lignis ficulneis
laurinis, & vitis cum aceto ſubigunt, & inſtar cataplaſmatis ictibus anguium ſuperpo- *Par. 2. Arcan.*
nunt. Timotheus ſumit apes, & ex illis contuſis emplaſtrum fingit, quo puncturis Ser-
pentum ſe fælici cum ſucceſſu mederi fatetur.

Cæterùm medici noſtræ ætatis non ſolum in Serpentum ictibus, ſed etiam in alij af-
fectionibus raro ſimplicibus, ſed plerumq; compoſitis medicamentis tum internis, tum
C externis vtuntur. Quare ſi libeat horum virtutem in noſtro caſu experiri, Galenus
paſſim in libris de Antidotis illa deſcribit. Et antidotum Heraclitis, antidotum ex ter- *Medicamẽta compoſita aduerſus venena.*
ra lemnia, illud Eupatoris ex ſcinco cognominatum, antidotum Aelij Galli, Ambro-
ſiam, nempè antidotum Philippi Macedonis, illud Democratis, aliud Diæmaton, ni-
mirum ex ſanguinibus nuncupatum, & mithridaticam confectionem ſummoperè pro-
bat. His ab eodem additur Zopyria, de qua antidoto zopyrum monuiſſe. Mithridatem
Regem ferunt, vt capitali ſupplicio damnatis, quibus dediſſet prius venenum, exhibe-
ret, & eodem modo ictos à Serpentibus, & à ſagitta toxico infecta vulnera os ſanaret.
Amplius theriaca Zenonis Laodicei tanquam celebratiſſima proponitur à Galeno.
At idem Author, in libro de theriaca ad Piſonem, theriacam magnam Andromachi
cæteris antidotis tam ſimplicibus, quam compoſitis contra venenatos morſus ſemper *Theriaca Andromachi vires.*
prætulit; nec præter rationem, cum vniuerſæ gentes eam magnificis afficiant laudibus,
tum propter eius efficaciam actionis, tum etiam, quia neminem vnquam percuſſum à
feris, quæ hominem ſolent interimere, hac ſtatim pota, perijſſe memoriæ eſt proditum.
D Ideò in poemate de Theriaca ſic canitur.

At qui calcati morſu Serpentis anhelat,
Ignarusue doli toxica nigra bibit;
Et cum manè nouum, & cum ſe ſol abdidit vndis,
Sumat, ab æquali pondere tutus erit.

Quamobrem Olaus Magnus tradit, quòd gentes etiam Aquilonares pro remedio ve- *L. 21. cap. 30.*
neni in hominibus, & brutis, theriaca veneta à mercatoribus in illas regiones, queſtus
gratia, delata vtuntur. Qui plura de hac celeberrima antidoto ſcire cupit, legat Gale-
num in libro de vſu theriacæ ad Pamphilianum, vbi laudibus innumeris hoc medica-
mentum ſuper aſtra ferebat. Apud nuperos authores, & præcipuè penès Nicolaum
Myrepſum, deſcribitur antidotus Adriani contra deſperatos venenatorum anima-
lium morſus valdè efficax, & apud Matthiolum fit mentio antidoti ſibi familiaris. Eſt *In Præfat. ad lib. 6. Dioſc.*
autem aqua quintæ eſſentiæ ex multis ſimplicibus parata, quæ pondere quatuor dra-
chmarum præſcribitur, & cum pari portione vini odoriferi, vel tantumdem aquæ cor-

dialis

dialis chimicis organis ſublimatæ propinatur : cuius deſcriptionem lector apud ipſum E
Authorem videre poterit.

Medicamẽta compoſita extrinſeca.

Modò compoſita medicamenta, quæ extrinſecus apponuntur recitanda ſunt. Hæc
emplaſtra eſſe debent vehementiſſima, quæ venenum ab intimis partibus elicere, &
expugnare poſſint : qualia ſunt, quæ ex ſale, ſinapi, nitro, & cachry Dioſcoridis com-
ponuntur. Immò theriaca etiam Andromachi inſtar emplaſtri loco læſo appoſita inter
hæc externa medicamenta infimum locum non occupat. Auicennas laudat confe-

Confectio Hermetis.

ctionem Hermetis, quæ ſupra partem demorſam extendenda eſt. Multa alia emplaſtra
huius generis ad morſus venenatos perutilia deſcribuntur ab Ætio, quæ vnuſquiſq;
legere poterit. Nicolaus Myrepſus emplaſtrum cognominatum Epigoni gloriam apud

Emplaſtri Epigoni vir tus.

poſteros ſibi comparaſſe fatetur : nam quidam in carcere ad vltimum damnatus ſup-
plicium ope huius medicamenti dimiſſus fuit: ſiquidem filia Martij Imperatoris à Ser-
pente demorſa in mamma, & omnibus medicis de illius ſalute deſperantibus, hoc
emplaſtro ſanata eſt. Recipit autẽ ſquamæ æris, ammoniaci, aloes hepaticæ, æruginis,
raſilis, æris vſti, thuris maris, ſalis ammoniaci, ariſtolochiæ rotundæ ſingulorum vn- F
ciam ſemiſſem, ſeminis rapi ſcrupulos tres, radicis dracunculi vnciam dimidiam, ſemi-
nis artemiſiæ drachmas tres, colophoniæ libram vnam, ſinapi ſcrupulos tres, ſpodij
drachmas tres, aluminis ſciſſilis, & opopanacis ſingulorum vnciam dimidiam, deinde
cum cera, & oleo veteri, ſecundum artem, emplaſtrum paratur. Fumanellus ſumit
calcem viuam recentem cum molli ſapone, & aqua capiteli commixtam, & hoc me-

Olei diuini compoſitio.

dicamento vtitur. Idem author oleum parat, quod vocat diuinum, extrinſecus enim
linitur, atque etiam potari poteſt, & conficitur hunc in modum. Sumuntur flores, &
folia hypericonis coquuntur in libra olei oliuorum, trium horarum ſpatio, percola-
tur, & denuò flores, & folia eiuſdem plantæ in eo efferueſcunt, & tertio idem reperi-
tur, addendo gentianæ, tormentillæ, vtriuſq; vnciam vnam: poſt perfectam coctionem

Oleum de Scorpionibus.

colatur, & ad vſum ſeruatur. Tandem Matthiolus, inter medicamenta extrinſeca, lau-
des olei de Scorpionibus dignas encomijs celebrat; quod venenatis tum ob ictus Ser-
pentum, tum ob ſumptum venenum ſingulari auxilio eſſe ſolet. Huius olei deſcriptio
legenda eſt apud eumdem authorem in præfatione ad librum ſextum Dioſcoridis. G

Hæc de naturalibus præſidijs dicta ſint, quibus nõ conferentibus, ad diuinam opem
proculdubiò confugiendum eſt. Nam interdum verbis, & orationibus piorum viro-

Remedia diuina.
Cap. 4.
Cap. 10.

rum, noxæ omnium venenatorum animalium ſuperantur. Chriſtus enim apud Mar-
cum, ſignum credentium omnium eſſe dixit, quòd Serpentes tollant, & ſi quid morti-
ferum biberint, eis non eſſe nociturum. Immò apud Lucam idem Chriſtus alloquens
diſcipulos inquit. *Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſuper Serpentes, & Scorpiones, & ſu-
per omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit.* Hoc autem eſſe exploratiſſimum in-

De Glor. Martyr. ca. 99.

tuemur in miraculis, quæ Sancti patrarunt, & adhuc patrant : etenim habetur ex San-
cto Gregorio Turonenſi, quòd Sanctus Phocas martyr apud Syriam requieſcit, ad cu-
ius tumulum demorſi à Serpentibus aſſiduè confugiunt, & quando ianuam atrij, in
quo martyris cadauer eſt collocatum, attingunt, illicò pars læſa detumeſcit, & eua-
cuata veneni virtute, patiens ſanatur.

Prouidẽtia ad venenũ cauendum.
Li. 4. tract. 1. fen. 6.

Vtrum modò aliquis prouidentia, ad euitandos Serpentum morſus, & cætera vene-
na, vti poſſit, perpendendum eſt. nam multi in hanc venerunt ſententiam, quòd ho- H
mo edere venena aſſueſcere poſſit, ne impoſterum, illis aſſumptis, vel etiam demorſus
à Serpentibus lædatur. Id innuit Auicennas, & multi alij authores pro comperto ha-
bent. Hæc propoſitio de venenis in genere nullo modo intelligenda eſt. Vita enim
humana in caliditate conſiſtit; ideoq; venena extremè calida, & ſicca in alimentum
humanum tranſmutari nequeunt : neq; opus eſt in medium afferre vulgatam illam hi-
ſtoriam puellæ napello nutritæ; quoniam hæc à veritate longè recedit : cum napellus
herba ſit calida, & ſicca, & tota ſubſtantia humanæ naturæ reluctetur. Quapropter
ſi homo nutriretur veneno tota ſubſtantia ſibimet oppoſito, eſſet neceſſarium, vt hu-
mana in aliam naturam degeneraret: ſiquidem omne animal ſuo ſimili ſemper alitur,
vt optimè docuit Ariſtoteles. Homo igitur ſi venenis nutriretur, ſimilis eſſet veneno;
hoc autem eſſe abſurdum omnes atteſtantur. Quoad venena frigida, & humida ve-
luti eſt cicuta, poſſumus cum Galeno aſſeuerare aliquam horum portionem in nutri-
mentum verti poſſe. Quando verò dicebant nunnullos homines eſui venenorum aſ-

Digitized by Google

A ſueſcere, id intelligendum eſt non de nutritione, ſed de venenorum expulſione, quam valida hominis natura ſtatim moliri ſolet: ſiquidem poſt veneni aſſumptionem, ſe ſe paulatim ad illud pellendum aſſuefacit: cum longa experientia vſu venerit, vt natura modicam portionem veneni trudens, tandem maiorem etiam quantitatem oblatam confeſtim propellat. Huius rei manifeſtum habemus exemplum in Mithridate Rege Ponti, qui ſemetipſum veneno aſſumpto, perimere volens, non potuit: quandoquidem eius natura quodcumq; oblatum venenum extra corpus illicò detrudere aſſueuit, quare de illo canebat Martialis hunc in modum.

Profecit poto Mithridates ſæpe veneno,
Toxica ne poſſent ſæua nocere ſibi.

Reliquum eſt igitur, vt dicamus veram prouidentiam eſſe, vt homo antidotis, & medicaminibus ſupraſcriptis munitus ſemper incedat.

B

EPITHETA.

SERPENS ob corporis prolixitatem à Latinis longus, & à Græcis δολιχὸς nuncupatur; ideoq; δολιχηρης à Nicandro dicitur, quoniam longo volumine caudam trahat: nam ἑλκω traho exponitur. Alioquin latini, quia non recto tramite ſerpat, flexilem, reflexum, tortum, intortũ, retortum, tortilem, ſinuoſum, ſinuatum, implicitum, & voluminoſum Serpentem indigitarunt. Hac de re Græcis λέχριος σκολιὸς, καὶ λοξὸς in Epigrammatibus græcis, nempè non rectus cognominatur, & alibi τετράκυκλος ὄφις, nimirum quater circumuolutus vocatur. colorem anguium Latini perpendentes, atrum, nigrum, cæruleum, viridem, maculoſum, & textilem nominarunt. quare Græcis ob eamdem cauſam ποικίλος, nempè varius, & verſicolor dicitur. Hoc nomen quandoq; ad animum transfertur, diciturq; de vafro, & aſtuto: quapropter duplici de cauſa hoc epitheton Serpentibus conuenire poterit. In hoc ſenſu ὄφις vocatus fuit *Lib.4.* *Epitheta colorem reſpicientia.*

C ab Homero αἰόλος, quia callidus, & vafer ſit. Aliter, γλαυκῶψ, vel γλαυκώπων, item γλαυκωπὸς, glaucos, ſeu cæſios habens oculos exponitur: ideò Pindarus hoc epitheto Serpentem donauit. Ratione æſtus, Latini Serpentem callidum, & triſtem nuncuparunt; quoniam olim in Paradiſo terreſtri hominem rationis participem deceperit. Quamobrem Nazianzenus ὄφιν ἀρχέκακον, ſcilicet malorum authorem nominauit. Ita etiam Homero ἀρχέκακοι νῆες dicebantur, quæ malorum cauſæ fuerunt. Item Apollonio χθόνιος ὄφις nuncupatur; quoniam Priſci omnia infeſta, & infauſta (teſte Scholiaſte Ariſtophanis) χθόνια vocabant. Immò apud Euſtathium χθόνιος ἄνθρωπος dicebatur homo ſubdolus, & fraudulentus; quia χθόνιος ſimpliciter terreſtris, & ſubterraneus vertitur. Ob Serpentis aſpectum, qui intuentibus metum incutere videtur, Latini eum ſquallidum, atrocem, minacem, minantem, martium, terrificum, horrendum, horridum, horrificum, horribilem, formidabilem, dirum, & ſæuum cognominarunt Item Græcis αἰνὸς, nempè grauis, & horrendus, γοργωπὸς aſpectum horridum habens vt Gorgo, δεινὸς terribilis, ὠμηστὴς ſæuus, πελώριος immanis, & πικρὸς amarus dicitur, quia in- *Epitheta aſtutiam reſpicientia.* *Lib.5. Iliad.* *Epitheta attinentia ad aſpectum.*

D tuentibus, & percuſſis inſignem amarorem afferat. Deinde Latini contemplantes grauem noxam, quam Serpentes hominibus, & brutis in dies afferunt, anguem noxium, nocuum, mordentem, impium, exitioſum, ferum, trucem, venenatum, virulentum, veneno ſum, venenigerum, peſtiferum, lethalem, lethiferum, & veneno plenum indigitarunt. Pariter Græcis δηλήμων nociuus, & pernicioſus à verbo δηλέω lædo, κακοῦργος contractè pro κακοεργὸς maleficus: cum κακοεργία maleficium ſignificet, ὀλοίτερος vel ὀλοὸς, & ὀλοὸς exitialis, χανατηφόρος mortem in ſinu fouens, & læthifer. At ἰοβόλος, quamuis dicatur de ijs, qui ſagittas conijciunt, tamen exponitur etiam de eo, qui venenum eiaculatur: propterea ἰοβόλα θηρία leguntur apud Herodianum. ψυχρὸς exponitur frigidus, immo lethale frigus inducens: quare in hoc poſtremo intellectu Theocritus ὄφιν ψυχρὸν appellauit. Demum Latini Serpentem, à voce, ſibilantem ab origine terrigenam, à fluxibilitate lubricum, à loco Maurum, Afrum, Niliacum, Areniuagum, Libycum, & Cinyphium à Cinyphio Libycæ regionis fluuio vocitarunt. Cæcus à Columella dictus fuit. At nonnulli non perperam opinati ſunt, per cæcum colubrum *Epitheta ad noxam ſpectantia.* *Lib.3.* *Idyll. 15.*

lubrum Columellæ, vermem inteſtinorum intelligendum eſſe. Alij etiam fuerunt, qui Serpentes nominarunt elephantias, ex Solino, quoniam demorſus ab angue affectu ſimili elephantiaſi corripiatur, ægrotus enim intumeſcit, & cutis rigiditatem quamdam adipiſcitur. Demùm ſi apud Latinos Serpens aliquando criſtatus nominatus eſt, ille, quem cęteri fugiunt, intelligebatur quemadmodum etiam Serpens ſacer; nam veluti auis ſacra in genere falconum nuncupatur, quam reliquæ aues formidant, idem de Serpente dicendum eſſe putabant. Apud Græcos, ratione vigilantiæ dictus fuit φρουρός, nimirum cuſtos, nam φρουρά cuſtodiam denotat. Ideò Apollonius agens de cuſtodia velleris aurei φρουρὸν ὄφιν vocitauit Ἑρπηστὴρ etiam dicitur, quia repta. Itaq; non ſine ratione, Oppianus ὄφεις ἑρπηστῆρας appellabat. Quoniam autem angues inter animantes ouiparas collocantur, à Nicandro ᾠοτόκοι ὄφεις dicuntur. At ὄφις μυοθήρας exponitur Serpens, qui venatur mures; veluti πυῤῥίας Serpens quidam rufus, & πύθων Serpens, quem Apollo confecit, natus ex putredine terræ; cum πύθω putrefactio vertatur. Ad finem πολυκάρηνος ὄφις Serpens multa habens capita exponitur. E F

Epitheta ratione loci

Lib. 3. Cyneget.

D E N O M I N A T A.

CVM à Serpentibus non ſolum homines, & bruta, ſed etiam herbæ, & multa inanimata denominentur; in pręſentia ab hominibus inchoando, omnia ſigillatim demonſtrabimus. Prima fronte ſe ſe offert ὀφιοβόλος Serpentis percuſſor, fuitq; epitheton Apollinis in Ouo Simmiæ Rhodij. Pauſanias Mercurium appellauit Argiphontem, cum fuerit ὀφιοκτόνος, nempè quoniam ſuſtulerit Serpentem, quem nonnulli ἄργην vocabant. Alioquin ὀφιόδηκτος demorſus à Serpentibus exponitur. At ὀφίων, ſcilicet ophion fuit nomen filij Oceani, qui cum Eurynome vxore, ante Saturnum, rerum omnium potitus eſt: huius meminit Claudianus. Item ophion ſocius fuit Cadmi, & in Thebis ædificandis adiutor, ita cognominatus, quoniam ex Serpentum dentibus prognatus eſſe diceretur. Multi volunt hunc eſſe eumdē cum illo, qui ab Ouidio Echion nominatur. Ophion etiam fuit Gigantis nomen apud Homerum. At Ophioneum Meſſeniorum fuiſſe vatem ſcribit Pauſanias (referente Rhodigino) qui proprio natali die luminibus captus, & priuata, & publica vaticinia peragebat. Sed ophioneus, nempè Serpentinus princeps Dæmonum fuiſſe perhibetur: ſiquidem tradunt Pherecidem Syrum olim ſcripſiſſe Dæmones è Cælo deturbatos à Ioue, & principem ophioneum nuncupatum habuiſſe. Hoc eodem nomine tres furiæ infernales, nimirum Alecto, Tyſiphone, & Megera Acherontis, & Noctis filiæ ab Antiquis fuerunt inſignitę; cùm loco capillorum angues geſtarent. Harum meminit Ouidius in Ibin. G

Nominatim morū à Serpente denominata.

Lib. 3. de rapt. Proſerp.

Lib. 3. Metam.

Quaſq; ferunt torto vittatis angue capillis
Carceris obſcurat ante ſedere fores.

Et alibi de iiſdem verba faciens ſic cecinit.

Verbera ſæua dabant ſonitum, nexæq; colubris
Conſcia fumabant ſemper ad ora faces.

Immò eaſdem furias in noſtri aſſerti confirmationem, paulò inferius colubras appellauit, quando dixit. H

Pectora vinxerant Erebeæ felle colubræ,
Terq; cruentatas increpuere manus.

Præterea Serpentiger nomen eſt adiectiuum, quod de illis dicitur, qui aliqua corporis parte Serpentibus ſimili integrantur: propterea ab Antiquis, & potiſſimum à Poetis Gigantes Serpentigeri, anguipedes, Serpentipedes, & loripedes denominati fuerunt: cum pedes intortos, more Serpentum habuiſſe dicerentur. De his ſermonem habens Ouidius ſic canebat.

L. 4. Triſt. *Sphyngaq; & Harpyias, Serpentigeroſq; Gigantes.*

Lib. 7. cap. 10. Serpentigena autem, ſiue ὀφιογενὴς, apud Strabonem, genitus à Serpentibus exponitur: vnde ὀφιογενεῖς quidam populi apud Plinium fuerunt nuncupati, qui ob quamdam cum Serpentibus familiaritatem eorum ictibus ſolo tactu medebantur. Ophicos etiam vocarunt nonnulli populos Oſcos, nimirum Capuenſes, vt Seruius in

commen-

A commentarijs ad Virgilium interpretatur; quoniam apud illos multi Serpentes olim *Lib. 3. Aeneid.*
ſtabularentur. Ophiophagos etiam populos memorat Plinius, qui Serpentibus olim
veſcebantur. Ideò Plutarchus Spartanos ὀφιοβόρους cognominatos fuiſſe teſtatur: pro- *Lib. 6. cap. 29.*
ptereaquod in quadam annonæ caritate, Serpentes in humanam eſcam vertere coacti
fuerint. D. Auguſtinus ophitas, opheos, & ophiomorphos hæreticos quoſdam inter- *In Lib. de Hæreſ.*
pretatur, qui Serpentem primos parentes decipientem Chriſtum reputantes, ipſum
virtutis cognitionem in Paradiſum induxiſſe arbitrati ſunt: immò Serpentem nutriunt,
& venerantur, qui, excantante Sacerdote de ſpecu egrediens, & ſuper aram aſcendens
eorum oblationes lambit, & circa illas ſe ſe inuoluens ad ſpeluncam reuertitur. Deniq;
à Serpentibus hodie multæ familiæ cognominatæ ſunt. Nuper hic Bononiæ quædam
familia nobilis *dalle Serpe* cognominabatur.

His notatis, bruta animalia à Serpente denominata ponderabimus. Primò angui-
culus nomen eſt diminutiuum ab angue à Cicerone vſurpatum, Græcis ὀφίδιον, vel ὀφί- *Lib. 5. de Piſc.*
διον, nempè paruus Serpens dicitur: quo nomine Rondeletius piſciculum inſtar Ser-
B pentis longum indigitat, quem Bellonius non rectè inter aſellos connumerauit. Alio-
quin Serpentini catuli, fœtus anguium nominantur: iuxta illud Virgilij de Serpente
loquentis.

—— aut catulos tectis, aut oua relinquit.

Nam fœtus anguium adhue in vtero viuentes ἔμβρυα dicuntur, cum hæc verba legan-
tur apud Aelianum. ἔμβρυα καλοῦσι δὲ τὰ τῶν ὀρνίθων, καὶ τὰ τῶν ὄφεων, καὶ τῶν κροκοδεί-
λων. Præterea hæc nomina ὀφιωνος, ideſt anguincus, ſecundùm Oppianum; & ὀφιώδης
Serpentem referens, varijs animalibus aſſignari poſſunt, & præcipuè teſtudini, cum an-
guinea ceruice prædita ſit. Immò conueniunt, & Cerbero Inferorum canicolubrifero
monſtro nuncupato. Virgilius enim, & Ouidius cerberi colla anguibus horrentia re-
pręſentarunt. Item Elephanti anguimani dicti fuiſſe feruntur, quia proboſcidem tan-
quam anguem ad varia munia intorqueant. Anguilla etiam quaſi anguis illa, ab angue
denominata eſt: Quamobrem non iniuria Iuuenalis ſic canebat. *Satyr. 5.*

Vos anguilla manet longa cognata colubra.

C Immò hæc Serpentis ritu incedens ὀφιόπους vocari poſſet: cum hoc nomen apud Sui-
dam, Serpentis modo incedens vertatur: Serpentes enim ἄποδες ſunt. Plinius memo- *Li. 28. cap. 9.*
rat animal ceruo minus, & pilis ſimile, Sardiniæ peculiare, Græcis ophion vocatum,
ſed interijſſe arbitratur. Item Græci ἔλαφον, nempè ceruum à Serpentibus denomina-
tum fuiſſe autumant, nimirum ἀπὸ τοῦ ἐλαύνειν τοὺς ὄφεις, nempè à Serpentibus abigendis:
cum Etymologus, & Varinus ſcribant (vt ſuperius notatum fuit) ceruum, cornu ad ſa-
xa affricato, & odore excitato, Serpentes à cauernis fugare.

Sequitur ophiomachus duorum animalium nomen: Primò denotat lacertum viri-
dem cum Serpente acriter dimicantem; ſecundò ſignificat illud locuſtę genus, quod
apprehenſo Serpentis collo, beſtiam ſuffocat. Textor ophiomachum auem cum an-
guibus pręliantem conſtituit: quamuis apud probatos authores, huiuſmodi nomen
pro aue non reperiatur. Legitur quidem apud Heſychium ὀφίουρος auis quædam, cauda
Serpentis prædita, quæ per regiones Aethiopicas diuagatur. Item ὀφιοφάγος Ibis,
quia Serpentes comedat. Alioquin in ſcriptis Heſychij leguntur ſolum hæc verba
D ὀφιομάχος ἰχνεύμων, καὶ ἀκρίδων γένος μὴ ἔχον πτερά. Vbi manifeſtè videmus autho-
rem, per ophiomachum intellexiſſe Ichneumonem, & genus locuſtę alas non habens: *Planta à Serpētibus denominata.*
quamuis ὀφιομάχης genus cicadæ alis carens apud Suidam legatur. Demùm Marcel-
lus Virgilius ophioctenem ſcolopendræ genus ab anguibus enecandis nuncupatum
eſſe ſtatuit.

Poſt animalia, ſuccedũt plantæ ab anguibus denominatæ, veluti Serpentaria, Luph *Li. 1. Mag. nat.*
Serpentis ab Arabibus vocata, quæ extima corticis ſuperficie varijs diſtincta maculis,
Serpentum exuuias æmulatur: hac de cauſa Porta aduerſus Serpentes valere ſcripſit. *Arum.*
Arum quoque, Serpentaria minor Herbariorum dicitur, quia folia aliquando macu- *Biſtorta.*
loſa proferat. Biſtorta à Lonicero colubrina, & ab alijs Serpentaria vocatur, vel quia
ad inſtar Serpentis, retortã radicem generet, vel quia eius facultas colubri vires extin- *Lonchitis aſpera.*
guat. Lonchitis aſpera, in antiquis Dioſcoridis nomenclaturis, colubrina cognomi-
natur, & meritò: nam interdum folia inſtar Serpentis retorquet. Plinius ophiuſæ *L. 24. c. 17*
herbæ meminit, quæ in Elephantine Aethiopiæ naſcitur, hęc pota terrorem Serpen- *Ophiuſa herba.*

tum obuerſari facit, itaut patientes neceſſariò mortem ſibi conſciſcant: hac de cauſa E
Lib.3.c.5. ſacrilegi eam bibere cogebantur. Alioquin, ad mentem eiuſdem Plinij, Ophiuſa eſt
Coronopus Inſula, cuius terra Serpentes fugare tradebatur. Præterea Coronopus ſponte naſcens,
repens. à Matthiolo Serpentina appellatur, quia radix in vino data venenatorum morſibus occurrat. Item Serpentina eſt quædam ſpecies Anchuſæ, & τ'ἰχιο, nec non ἀλκιβιάδιον ab Alcibiade quodam (vt notat Scholiaſtes Nicandri) qui ob Serpentis morſum
Cãtabrica. ægrotans, hac planta deuorata conualuit. Pariter Enula, ſiue Helenium, à quibuſdam
Nummularia. Serpentina vocatur eſt, quia Helena eius valoris contra angues periculum fecerit. Item Cantabrica in Gallijs Serpentina appellatur, vt Author eſt Ruellius. Nummularia
L.2.de nat. ſtirp. etiam, ſeu centimorbia à Brunfelſio, nomine Serpentariæ tertiæ deſcripta, alijs colubrina, & herba Natricum dicitur, nec immeritò, proptereaquòd Ruellius tradit ſe de
Elephaboſcum. hoc nomine ruſticos interrogaſſe, qui referebant ita cognominari, quia Serpentes in partes diſſecti huius herbæ contactu ſanitati reſtituantur. In antiquis Dioſcoridis no-
Ophioſtaphylon. menclaturis, Elephaboſcum paſtinacæ ſpecies ophiogenium, & ophioctonon nominatur, cum Serpentes necare crederetur. Bryonia, ſeu vitis alba, & apud Gallos colubri- F
Li.13.cap.23. na dicta, ſecundum Ruellium, in antiquis nominibus Dioſcoridis, ophioſtaphylon, quaſi vua Serpẽtum vocitatus: quamuis nonnulli ἀμπελος λευκὴ legant. Alioquin ὀφιοσταφυλὴ capparis dicitur, vt animaduertit Plinius: quamuis etiam ſcribat cynosbaton
Lac colubri quid ſit. ophcoſtaphylen ab aliquibus appellari: Gallis quædam Tithimali ſpecies mirtifolia ſecus vias, & ſepes naſcens lac colubri nuncupatur. Sequitur ophiogloſſum, quod La-
Cucumis anguinus plures denotat plantas. tini linguam Serpentinam vertunt, cum floris argutula cuſpis linguam ab ore Serpentis exertam æmuletur. Illa autem planta, ex cuius fructu pharmacopæi elaterium exugunt, cucumis anguinus à Cordo nominatur; fortè quia libenter creſcat in ruderibus, in quibus Serpentes vt plurimum diuagantur. Nam cucumis ille flexuoſus, & longus
Cucurbita anguina. à Matthiolo nuncupatus, apud Tabernemontanum anguinus, & apud Lobellium cucumis flexuoſus anguinus vocitatur. Item quamdam cucurbitæ ſpeciem oblongo, &
Lib.2.de plant. rar. cap.39. curuo fructu Dodoneus, & Lobellius cucurbitam anguinam indigitant; quoniam interdum ſuo concuruatu Serpentum gyros æmuletur. Similiter, ex Cluſio, Aſphodelum cæpam colubrinam Granatenſes appellitant. Quidam alij, ex eodem met Clu- G
Cæpa colubrina. ſio chryſanthemum Valentinum herbam Serpentis nominant. Immò inter alliorum ſpecies vna eſt, ophioſcorodon nempè allium Serpentinum dicta, cum exteriorem
Lib.3.de plant. rar. bulbi membranam inſtar corij Serpentini maculoſam habeat. Christophorus etiam Acoſta duas plantas ſub nomine herbarum Serpentum depingit, quoniam ad profli-
In Lib. de plant. Ind. gandum virus anguium ſummoperè commendentur. Tandem ſunt quamplurimi herbarum flores, quorum ſtamina in ſummitate adeò diuiſa ſunt, vt bifidas Serpentum
Li.4. Phyt. cap.16. linguas præſeferant; ideòq; Serpentini flores eſſent appellandi: quandoquidem Porta ab hac ſignatura contra Serpentum ictus mirabilia operari arbitratur.

Li.27.cap.21. Ab his ad gemmas, & lapides faciendus eſt tranſitus. A Plinio pro ſpecie ophitis gemma illa memoratur, quæ aliter Echites dicitur: cum maculis viperinis ſit inſigni-
Li.37.cap.10. ta. Alibi ab eodem authore gemma nigri coloris binis lineis albis colorem nigrum includentibus deſcribitur, quam Barbari ophiocardelum vocant. Item ophites, ſeu, vt
Ophites gẽma. alij volunt, Dracontes appellatur gemma illa coloris cærulei, & formæ pyramidalis, quam in hydris, vel chelydris inueniũt. Apud Plinium in cerebro magni Draconis re- H
Draconites gemma. periri traditur. Albertus fatetur ſe vidiſſe hanc gemmam nigram non pellucidam in circuitu coloris pallidi erutam à capite magni Serpentis in Sueuia: in cuius ſuperficie imago Serpentis conſpiciebatur. Ceſalpinus hunc vidit lapidem figuram corniculi, abſciſſa cuſpide, colore partim nigro, partim flaueſcente, ſplendido non pellucido, cuius baſim linea nigra, ſpecie Serpentis circumdabat; additq; à donante intellexiſſe eſſe linguam cuiuſdam magni Serpentis in Germania verſantis. Rurſus ophites alia eſt gemma lineis cinereis, & nigricantibus repræſentans colorem Serpentis, & inuenitur ad oſtium Tangræ. Alium lapidem pellucidum figura verticilli, nempè ſpumam Serpentis, inſtar chryſtalli, congelatam vidimus apud Dominum Ladislaum Hungarum.
Ophites marmor. Amplius quoddam marmor ex albo, & nigro maculis frequentibus cõſtans, ritu maculoſi Serpentis, ophites dicitur, cuius multa eſſe genera refert Dioſcorides, quæ tamen ad tres tantum differentias reducit, vnum ponderoſum, & nigrum, alterum cinereo colore punctis diſtinctum, tertium lineis quibuſdam candidis refertum. Plinius

duas

Digitized by Google

A duas tantùm ſpecies deſcribit,candidum,quod molle eſt,& nigricans durum. Meminit
poſtea etiam cinerei marmoris, quod à colore cineris tephriam vocat. Dioſcorides aūt *Tephri⁓*
omnes huius marmoris ſpecies alligatas, aduerſus Serpentes valere teſtificatur . Ophi- *marmor.*
tem nigrū conſtantem punctis nigris in liuido corpore , lapicidæ Viperam Aegypti vo- *Viperæ Ae-*
cant;ophitem verò cinerei coloris Granitū Syriç nominant;inſunt enim puncta nigra in *gypti quid*
corpore candicante.Inſuper marmor viride Lacedęmonium pretioſi generis Lithotomi *ſit.*
Serpentinū cognominant,ex Alberto, qui ſecundā ſpeciem ophitis viridis maculis can- *Serpentinū*
didis eſſe tradit : inſunt enim in viriditate marmoris maculæ quædam frequentiores, & *marmor.*
clariores. Aliud eſt vnica maculatum compoſitione,& huius generis eſt Thyites , cuius
mentionem fecit Dioſcorides; ſed non ſpirat illū odorem , quem in ſuo ophite Dioſco-
rides commendabat. Amatus Luſitanus fatetur ſe vidiſſe vaſculū quoddā ex huiuſmo-
di marmore fabreſactum non inſuauem,dum fricabatur,emittens odorem;ideòq; non-
nulli arbitrati ſunt huiuſmodi vas eſſe ex illis , in quibus Romani Imperatores theria- *Cuius ma-*
cam ſeruabant : cum etiam huiuſmodi lapis contra venenatorum morſus à Dioſcoride *teria eſſent*
B ſummoperè probetur . Galenus autem vitrum cum ophite coniungere videtur , dum *vaſa, in⁓*
inquit ophitem poſſidere vim abſtergendi, confringendique vt vitrum, quoniam illi in *quib. olim*
vino dato facultatem comminuendi lapidis in veſica aſſignat . Quocirca non eſt dicen- *Theriac⁓*
dum, per ophitem, intellixiſſe genus marmoris,quod habetur apud Dioſcoridem(non *ſeruabatur.*
enim facultates vtriuſq; conueniunt)ſed fortè denotaſſe murrhinum à Plinio vocatum:
coloris enim varietate maculas Serpentum æmulatur . Neq; obſtat murrhinum effodi,
& vitrum arte parari : quandoquidem incendijs ſubterraneis eadem fieri poſſunt , quæ
in fornacibus fabricantur : nam murrhinū eſſe humorem ſub terra denſatum Plinius af-
firmat . Præterea lapis quidam eſt ophites,vel Serpentinus dictus, quia ſquamis, more
Serpentum tegatur, vt lapis Islebanus eroſus, fiſſilis, niger,durus, ex quo æs conflatur. *Lapis Isla-*
Aliqui ſpinam Theophraſti eſſe putant. In hoc quandoq; imago piſcis conſpicua cerni- *banus.*
tur , & piſciformis nuncupari poteſt nigri coloris , in quo ſquamæ aureæ , vel argenteæ
piſcium licet conſpicari. Quandoq; in hoc animalia alterius generis à natura inſculpta *Lapides pi-*
obſeruantur . Tres huius generis lapides in publico Illuſtriſſimi Senatus Bononienſis *ſciformes.*
C Muſæo ſeruantur, quorum vnus geminis piſcibus eſt inſignitus. Alij duo ſingulos ha-
bent piſces referentes imaginem Percæ auratæ, & Alburni . Huiuſmodi lapides fiſſiles
ſunt, bituminiſq; materiam in ſe continere , odor indicat . Hi autem lapides non pro-
cul à monte Mælıboco reperti fuerunt.

Præter enumeratos lapides alium inueniri multi autumant , quem Plinius pro Ser-
pentum ouo deſcripſit , non intelligendo tamen ouum , ex quo catuli Serpentini ex-
cluduntur : cum de hoc in præſentia non fiat ſermo . Plinius igitur hæc habet . *Præ-*
terea eſt ouorum genus in magna Galliarum fama omiſſum Græcis. Angues innumeri *Li.29.c.3.*
æſtate conuoluti ſaliuis faucium , corporumq́; ſpumis artificioſo complexu glomerantur ouum
anguinum appellatur . Druidæ ſibilis id dicunt in ſublime iactari , ſagoq́; oportere intercipi,
ne tellurem attingat. Profugere raptorem equo, Serpentes enim inſequi , donec arceantur ali-
cuius amnis interuentu, experimentum eius eſſe , ſi contra aquas fluitet, vel auro vinctum.
Atque vt eſt Magorum ſolertia occultandis fraudibus ſagax , certa luna capiendum cenſent,
tanquam congruere operationem eam Serpentium,humani ſit arbitrij. Vidi equidem id ouum
D *magnitudine modici mali orbiculati, cruſta cartilaginis, veluti acetabulis brachiorum poly-*
pi crebris inſigne Druidis . Ad victorias Litium , ac Regum aditus mirè laudatur, tantæ va-
nitatis , vt habentem id in lite in ſinu equitem Romanum è Vocontijs à D.Claudio Principe
interremptum non ob aliud ſciam . Hic tamen complexus anguium , & efferatorum concor-
dia cauſa videtur , quare exteræ gentes caduceum in pacis argumentum , circumdata effigie
anguium fecerint . Noſtra ætate huius oui tantopere in Gallijs commendati , & ob-
ſeruati , nullum extat monimentum . Immò tradit Geſnerus neque vllam huius oui
ſupereſſe famam apud Heluetios quondam Gallis adnumeratos , & Druidarum ſu-
perſtitionum participes . Præterquamquod non eſt veritati conſonum , quòd huiuſ-
modi ouium , aut quoduis aliud inanimatum , accedente etiam auri pondere, aduerſo *Ouum an-*
flumine feratur , vt recitat Plinius . Fatetur quidem Geſnerus in ſuo lapidum theſau- *guinum⁓*
ro habere duos globos duros, ſolidos, graues, cruſta albiore,& duriore, quam ſit inte- *quid.*
rior ſubſtantia , intectos . Alter eſt magnitudinis pugni humani , forma denticulari; al-
ter longè minor globoſæ pariter figuræ. In eo per interualla æquidiſtantia conſpi-

 ciuntur

ciuntur caudæ quædam tanquam Serpentum, orbem complectentes quinæ maiores, & E
totidem minores, & breuiores inſunt. Immò acetabula, ceù puſtulæ quædam, vel pa-
pillæ rotundæ ita digeſtæ, vt ſingulis verſibus, qui in toto circuitu deni ſunt puſtulæ
ſenæ habeantur. Geſnerus ab huiuſmodi globis ouum anguinum à Plinio deſcriptum
repræſentari opinatur. At Bellonius huiuſmodi lapides globoſos echinis marinis (dem-
Lapis ouo anguino ſimilis, vbi fuerit inuentus. pta cruſta aculeata) aſſimilat. Lapis ouo anguino Plinij valdè ſimilis fuit inuentus in
monte Coruariæ propè Bononiam. Seruatur etiam in publico Muſæo lapis figuram
Serpentis prorſus æmulans: eſt enim in ſpiram reuolutus, cuius caput in periferia pro-
minet, & cauda extrema centrum indicat: in alia parte lapidis, eſt figura parui Ser-
pentis; pars inferior planè informis eſt. Hic lapis meritò vocari poteſt ὀφιώδης, ſeu
ὀφιοειδής nempè ſpecies Serpentina. Naſcitur in monte Plumbici propè Vrbinum.
Quapropter iure optimo poſſumus probare eorum opinionem, qui in Islandia Serpen-
tes eſſe ſaxeos atteſtantur; quorum vnum ſpiris in ſe conuolutum Ioannes Goropius
in Anglia conſpicatus eſt. Hos autem hominum cantionibus in lapides verſos fuiſſe
multi perſuadere nituntur: cum tamen hęc ſint opera naturæ, quę à ſuis cauſis pendent. F
Nec mirandum eſt, [ſi]quidem in agro Senenſi locis ſterilibus, & cretoſis terrei Serpen-
tes conuoluti, in tenuem caudam ſenſim deſinentes reperiuntur colore candido, ſub-
ſtantia gypſea, qui ſi frangantur, globuli inanes intus veluti ampullæ ſpectantur, aſſi-
duè propè caudam tenuiores. Feruente enim materia, vt ſæpè obſeruamus in balneis
ſulphureis, bullæ attolluntur; dum verò ſpiritus vario modo conuoluitur, materiam
viſcidam, & ſequacem eodem modo ducit, quæ poſtea concreſcens eamdem retinet
figuram, vt in combuſtione aluminis manifeſtatur. Denuò inuenitur alia ſpecies lapi-
dis, quæ non Serpentem integrum, ſed linguam, & præcipuè Natricis repræſentare
Gloſſopetra quid ſit. perhibetur. Propterea lingua, glottis, & gloſſopetra, à quibuſdam ſaxũ ophiogloſſum,
ad differentiam ophiogloſſi herbæ, nuncupatur; & potiſſimum, quia aduerſus Serpen-
tes valere dicatur. Aliqui hunc lapidem ceraunium, nempè fulmineum, alij, ob figuram,
Lapis ceraunias. dentem canis carchariæ eſse exiſtimant. Tales lapides in Melite inſula inter ſaxa, &
rupes reperiuntur, ambitu denticulato, ſuperficie adeò terſa, & polita, vt ingenioſus
etiam artifex vix illam poſset imitari. Itaq; non eſt cenſendum eſse dentem canis car- G
chariæ, vt in hiſtoria illius animalis fuit declaratum, neq; fulmen è cælo delapſum: cum
à terra effodiatur, non autem in aere generatur; Præterquamquòd in Melitem inſulam
tantummodo caderent, in qua innumeri ferè lapides huius generis ſpectantur. Immò,
ex Ariſtotelis doctrina, fulmen nil aliud eſt, quàm ſpiritus, & materia tenuiſſima, ſeu
In Meteor. flatus accenſus, & à nubibus pulſus: propterea quod cum ex materia ſubtili conſtet,
corpora mollia non corrumpit. Verùm notandum eſt ob diuerſam materiam, diuerſa
etiam generari fulmina; & nos non debet latere reperiri aliud genus fulminis lapi-
deum, quod in nubibus ex materia valdè viſcoſa procreatur. Hoc autem Ariſtoteli
ignotum fuiſſe opinamur, de quo commodiori loco diſputabimus. Inſuper apud ali-
Ophites ſenecta anguium. quos, ſed perperam, ophites vocatur ſenecta anguium: cum rectiùs γῆρας ὄφεως δέρμα,
κολεοφάρ, καὶ λεβηρίς, & aliquibus etiam γρᾶπις dicatur. Latini anguinum ſpolium,
anguinam pellem, ſeniũ Serpentis, membranam Serpentinam, & vernationem appel-
lant, quoniam aduentante Vere hanc pellem exuant, quę poſtmodum inter ſaxa, & ſtir-
Lib. 8. de hiſt. An. ca. 17. pes inueniuntur, vt docuit Ariſtoteles. Hiſpanicè Pelle de la Culebre, Germanicè Ein- H
ſchlangen haut. Arabicè Geluc, vel Genlut. Italicè ſpoglia della Serpe nominatur.
Syluaticus, vt ſolet, multa nomina barbara proponit, quibus exuuias Serpentis indi-
care conatur. Tandem hoc nomen adiectiuum (anguineus, vel anguinus) omnia ad
angues ſpectantia ſignificare videtur: vnde anguinea pellis paulò ante nominata, &
coma anguinea Meduſæ, & capilli anguinei Eumenidum à Catullo indigitantur. An-
Cap. 37. gueus poſtea idem ſignificat; nam lapſus angueos legit Solinus. At in ſoluta oratione
(anguinus) vt plurimum vſurpatur.

Regiones, & loca à Serpẽtibus denominatæ. Præter hæc, loca, & regiones multas à Serpentibus denominatas apud Authores
legimus. Euſtathius ophitem locum eſſe ſcripſit. Item ophiadem regionem olim
deſertam ob Serpentum copiam fuiſſe Diodorus Siculus autumat, quæ poſtmodum
opera Regum Aegypti purgata eſt. Rhodus quoq; à Serpentum multitudine, nomine
ophiuſæ apud Strabonem donatur. Immò ob eamdem cauſam, nonnulli Cyprum
Hydruſa. ὀφιώδη vocarunt. Tenon Inſula ob aquarum abundantiam Hydruſa, aliquibus ad
mentem

A mentem Ariſtotelis, propter Serpentes ophiuſa dicitur. At ſecundùm Pomponium Melam Colubraria eſt inſula Maris Mediterranei Iberici malefico Serpentum genere ſcatens: quamobrem (vt notat Oliuarius) hodie dicitur *la Dragonera*. Rurſus apud *In Baot.*
Pauſaniam ὄφιος κεφαλὴ nomen eſt loci: nam qua Thebis rectà Gliſantum itur, regiuncula ſelectis lapidibus circumſepta ſpectatur, Serpentis caput Thebanis nuncupata; quoniam Serpentem ab oſtio cauernæ caput exerentem à Tarſia illàc prætereunte percuſſum, & nomen loco datum fuiſſe tradunt. Chriſtophorus Columbus narrat, *In hiſ. Ind.* quòd circa Pariam, magnum ſcopulum inuenit, à quo tanquam ab orificio magni flu- *occid. c. 70.* minis, tanta tantoq; impetu Aquilonem verſus aqua ſcaturiebat, vt magnum terrorem tranſeuntibus, non ſecus ac eſſet immanis Serpens, incuteret: propterea illum locum os Serpentis nominare decreuit. Balbus quoq; in itinere de ciuitate Martabar *In Itiner.* in Cocchi, meminit cuiuſdam maris, quod, lingua Perſica mare Serpentum cognomi- *Ind. or. c. 4.* natur. Pariter in deſcriptione ſuburbanorum antiquorum Hieroſolymæ, quæ habetur in theatro Terræ Sanctæ, memoratur ſtagnum Serpentum, quod olim Bethara vocaba-
B tur. Demùm fluuius eſt ophites dictus, qui aliter orontes apud Suetonium legitur.

Quid plura? cæleſtia quoq; à Serpentibus non abhorrent. Luna enim Proſerpina di- *Ophites flu-* cta eſt, quoniam ritu Serpentis ab ecliptica modò ad meridiem, modò ad aquilonem *men.* deflectens, nodum auſtralem, & borealem deſignet, quem Aſtrologi caput, & caudam Draconis appellant. Huic accedit Ophiuchus vigeſima conſtillatio inter Septentrio- *Lib. 6.* nales, de cuius ortu chronico Ouidius in faſtis locutus eſt. ὀφιοῦχος Latinis dicitur *In Herc.* Serpentarius, Anguitenens, ſeu Anguifer (Seneca etiam Cerberi caudam anguiferam *furent.* appellauit) quia manibus teneat anguem eius corpus implicantem. De hoc Cicero in Phænomenis hæc habet.

——— propter caput Anguitenentis,
Quem claro perhibent ὀφιοῦχον nomine Graij
Hic preſſu duplici palmarum continet anguem,
Eius, & ipſe manet religatus corpore toto,
Namq; virum medium Serpens ſub pectore cingit.

C Hunc nonnulli voluerunt fuiſſe Herculem, qui adhuc in cunabulis vagiens Serpentes à Iunone immiſſos, manibus præfocauit. Alij dixerunt eſſe Canobanta Regem Getharum. Alij Phorbantem filium Tiropę Regis Theſſalorum, de quibus Hyginus legendus eſt. Alij tandem tradiderunt hunc fuiſſe Æſculapium medicum celeberrimum tenentem anguem, à quo edoctus fuit herbam, qua Glaucum mortuum ad vitam denuò reuocauit. Ideò ſic canit Ouidius in Faſtis.

Surgit humo iuuenis ſtellis afflatus auitis,
Et gemino nexas porrigit angue manus.

Et paulò inferius.

Gramina continuò loculis depromit eburnis,
Profuerant Glauci manibus illa prius.
Tunc cum obſeruatas augur deſcendit in herbas,
Vſus & auxilio eſt anguis ab angue dato.
Pectora ter tetigit, ter verba ſalubria dixit
D *Depoſitum terra ſuſtulit ille caput.*

Ad cætera inanimata ab anguibus denominata properantes incidemus in machinas bellicas, inter quas quædã bõbardę maioris ſpecies eſt, Serpentina, & colubrina nomi- *Machina* nata: nam ità oblonga cõflatur, vt effigiem Colubri, id eſt Serpentis æmuletur. Item Ser- *bellica à* pentina vocatur illud inſtrumentũ ferreum tormenti manualis retortũ inſtar Serpen- *Serpẽtibus* tis, quod funẽ accenſum ad exploſionem ſclopi, ſtringit. Immò quædam alembici ſpe- *denomina-* cies dicitur Serpentina à Chymiſtis, quia roſtrum flexuoſum, ritu Serpentis, habeat. *ta.*
Rurſus apud eoſdem Chymiſtas argentum viuum Serpentinum, & Serpens luxurians *Argentum* cognominatur. Item humiditas radicalis metallorum, ante decoctionem, admodum *viuum cur* venenata, nomine Serpentis, Draconis, & Baſiliſci ab ijſdem Chymiſtis donatur: nam *Serpens lu-* huiuſmodi vapor per ſublimationem in vas aſcendens, vt animaduertit Braceſchus, *xuriãs di-* inueniensq; duo ſulphura cum argento viuo, tanquã Serpens illa diſſoluendo, vorare *catur.* perhibetur. Aliter Serperaſtra apud Varronem ſunt inſtrumenta, ſeu potius vincula, *In lib. de* quæ geniculis infantium ambulare diſcentium alligantur, ne proſtrati, more anguium *ligno vita.*

Serperaſtra quæ inſtrumenta. *Ophiaſis.*

ſerpant, veſne vaccij fiant. Amplius volumina illa, in quibus Nicander de Serpentibus verba fecit, θηριακὰ inſcribuntur: cum hæc vox θηριακὸς omne ad angues ſpectans indicet. Nam ophiaſis apud Medicos affectus eſt capitis, quando capilli certis ſpatijs in anguis ſimilitudinem decidunt. His addantur ſpectacula pythia nempè anguina denominata à Pythone Serpente manu Apollinis interfecto: horum meminit Ouidius hunc in modum. B

Lib. 1. Metamor.

Hunc Deus arcitenens, & nunquam talibus armis
Antè, niſi in damis, capreiſq; fugacibus vſus,
Mille grauem telis, exhauſta penè pharetra
Perdidit, effuſo per vulnera nigra veneno.
Neuè operis famam poſſet delere vetuſtas,
Inſtituit ſacros celebri certamine ludos,
Pythia, perdomita Serpentis nomine dictos.

Nodus Serpentinus qualis. *L. 14. Hierogl.*

Ad finem, nodus ille Herculeus, ſiue Gordianus Serpentinus etiam vocatus fuit: cum duos Serpentes in congreſſu arctè implicatos æmuletur. De cuius nodi explicatione, Eraſmus ad nodum Gordium confugit. Plinius docuit hunc nodum ſacrum habitum fuiſſe, & creditum ad ſanitatem conducere. Plutarchus tradit cingulum ſponſæ hoc nodo necti ſolere, quem poſtea ſponſus in thalamo diſſoluebat. Athenæus huiuſmodi nodum Heracleotarum Inſigne fuiſſe ſtatuit. Goropius poſtpoſitis cæteris expoſitionibus, hunc nodum nominatum fuiſſe herculeum ſcribit, quia Hercules fuit Mundi vis maſcula, & Verbi incarnati figura. Vnde hic diuinus Hercules ſtatim ab incunabulis duos Serpentes acerrimos humani generis hoſtes ſtrangulauit, nimirum Diabolum, & carnem aduerſus ſpiritum aſſiduè concupiſcentem. Immò nullus vnquam Serpens maſculus fæmellam, aut fæmella maſculum (vt idem notat author) tam arctè complectitur, quam Diabolus carnem, & caro Diabolum: ideòq; nodus Serpentinus, & herculeus fuit nũcupatus, qui à nemine, niſi à diuino Hercule diſſolui potuit. Quamobrem huc fortè alluſit Horatius, quando dixit. F

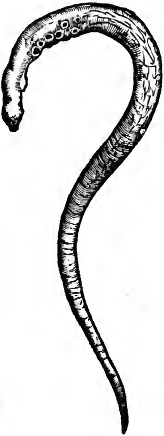
In Arte poet.

Nec Deus interſit, niſi dignus vindice nodus
Inciderit. G

Ideò Goropius, præter alias explicationes, tradit, quòd Horatius in hoc verſu præcipit, ne Deus in partes vocetur, niſi difficultas ſe ſe offerat, quam nemo niſi ſolus Deus expedire poſſit. Etenim, vocabulo vindicis, Hercules hic denotatur, qui, cum ſit alexicacos, iure merito latina voce vindex appellabitur: cum ab omnibus malis totum terrarum orbem vindicauerit, occiſis tyrannis, & cæteris monſtris, remotiſque omnibus difficultatibus, quibus commoditas humanæ vitæ impediebatur. Denominatis tanquam coronidem libuit addere radicem Serpentiformem, quæ adhuc integra in publico ſeruatur Muſæo. Hæc enim Serpentem perbellè æmulatur; quemadmodum in præſenti icone licet conſpicari.

Digitized by Google

Radix Serpentiformis ῥίζα ὀφιώδης, vel ὀφιοειδής.

PRO-

 E

PRODIGIA, ET PRÆSAGIA.

CVM Serpens nullo alio membro, niſi ore polleat; Antiquitas ab angue occurrente inimicum denotari augurata eſt. Propterea Plutarchus in Amphitrione
Lib.1.de Diuin. dicebat. Angues duos iubatos in impluuium deuolaſſe, & Cicero anguem ab infima ara emanaſſe. Immò magnum prodigium eſſe exiſtimauit, vt retulit Cicero, ſi circa cardinem ianuæ Serpentem circumplicatum obſeruauerit. Quamuis aliqui di-
Loco cit. xerint maiori admiratione dignum fore, ſi cardines circa Serpentem inuoluerentur. Alij ex antiquis, Serpentes in ſinu geſtantes hominem benigno, vel maligno ſydere natum, nec non futuras fælicitates, & infælicitates prædicere profitebantur. Sed mirũ eſt, quod Indi populi huiuſmodi etiam præſagijs vtantur: quandoquidem legimus in
Part.3. Hiſtoria Indiæ Luſitaniæ, iuuenem Indum ad templum Idolorum, cũ diluculаret, pro- F
ficiſcentem in criſtatum anguem veneno q; turgentem incidiſſe: ideoq; hoc peſſimi augurij indicium reputans, reuerſus, ad ſacrum Baptiſmatis fontem confugit, quem antea odio ſemper habuerat. Romani quoq; pro augurio peſſimo, viſionem Serpen-
Lib.1.ca.6. tis exiſtimarunt, quamobrem, ex Valerio Maximo, anguis inuſitatæ magnitudinis infælicem pugnam aduerſus Numantinos C. Hoſtilio Mancino Conſuli Romanorum præſignificauit. Ex Iulio Obſequente habemus duos Serpentes, Sempronio Conſule ſacrificante, ter victimas depaſtos eſſe: indeq; nonnulli internecionem Semproniĵ à Flauio Lucano hoſpite paratam præſagierunt. Amplius, ſacri canentibus Græcis apud Homerum, ex ara in proximam planitiem, in qua decem paſſeris pulli vagabantur, anguis prorepſit: hinc Calchas bellum contra Troianos totidem annos duraturum
Lib.4.de Vir. Illuſt. pronunciauit. In Punico bello, ex Petrarcha, Caio Gracchorum omnium nobiliſſimo in Laconia exercitum habenti, inter ſacrificandum, accidit, vt ex proximo ſpecu gemini Serpentes elapſi exta corrumperent, quo effecto moti Haruſpices, vitæ diſcrimen Duci impendere monuerunt. Tiberius etiam Gracchorum pater (referente Egnatio) G
duobus, anguibus intra cubiculum captis, prodigiorum Interpretes conſuluit, qui reſponderunt, fore vt ipſe ſuperſtes eſſet Corneliæ vxori, ſi Serpens alterius ſexus interficeretur: ipſe autem meum interficite, dixit. Cornelia iuuenis eſt, poteſtq; per ætatem adhuc parere, nec defuit rei euentus. At coniux, quæ ſuperuixit, mutua caritate cum eo certauit, nam tantũ abfuit, vt poſt Gracchi obitum, connubium deſideraret, vt Regias etiam nuptias aſpernata fuerit. Quod tempore tãta Serpentũ multitudo apud Lacones excreuit, vt inde Arioli futuram annonæ penuriam prædicerent, quę poſtmodũ talis ſubſecuta eſt, authore Textore, vt Populi carnibus anguiũ veſci coacti fuerint.
In Laconicis. Apud Pauſaniam legimus Legatos ab Epidaurijs in Coon Inſulã ad Æſculapiũ miſſos, præter ſomnia, quibus erant moniti, cum ad agri Laconici oram appuliſſent, vt ibi ſedem collocarent, vidiſſe etiam Serpentem, quem ſecum Epidauro adduxerant, non procul è mari in quamdam cauernam ingreſſum. Hoc igitur moti prodigio, oppidum illo in loco ſibi fabricarunt. Item Tarquinius Superbus, domitis hoſtibus, ad vrbana negocia animum appellens, portentum ingens conſpicatus eſt: Serpens enim H
ex columna lignea elapſus fugam in Regiam arripuit. Vnde Rex perterritus Titum, & Aruntem filios, Bruto comite, qui ſtultitiam ſimulabat, ad Apollinem Delphicum miſit. Iuuenibus oraculum de regno conſulentibus, reſponſum fuit eum regnaturum, qui primus reuerſus matrem oſcularetur. Brutus igitur de naui egreſſus terram oſculatus eſt. Quare ſic loquitur Ouidius.

Lib.2.faſt.

Ecce (nefas viſu) medijs altaribus anguis
Exit, & extinctis ignibus exta rapit:
Conſulitur Phœbus, ſors eſt ita reddita, matri
Qui dederit primus oſcula victor erit.
Oſcula quiſq; ſuæ matri properata tulerunt,
Non intellecto, credula turba, Deo.
Brutus erat ſtulti ſapiens imitator, vt eſſet
Tutus ab inſidijs dire ſuperbe tuis;

Ille

A *Ille iacens pronus matri dedit oſcula terræ.*
Ex Riccardo Dinotho habemus,quòd imperante Conſtantino,tantus fuit defectus So- *In lib. de*
lis, vt etiam meridie Cæli ſtellæ conſpicerentur, & in Melitea Serpentes omnis generis *Prodig.*
viſi ſunt, qui pugna commiſſa, ſe ſe inuicem peremerunt,& paulò poſt ortus eſt Iudæo-
rum tumultus, & trexdecim Vrbes in Campania, terræmoti corruerunt; deinde poſt
Conſtantini obitum, filij inter ſe belligerarunt, & Perſæ graui bello Romanos oppreſ-
ſerunt. Cum bellum Macedonicum in expectatione eſſet, C. Petilio, & C. Valerio
Conſulibus, bouem in Campania locutum fuiſſe, & tres Soles ſuper ædem Saturni ef- *Decad. 5.*
fulſiſse narrat Liuius, eodemque tempore Cerites Serpentum in Oppido ſuo iubatum, *lib. 2.*
aureiſq; maculis diſtinctum conſpicatos fuiſse. Ex libro etiam de Prodigijs, & Oſten-
tis, colligere licet,quòd munitis Alexandri Magni caſtris,& militibus quieti nocturnæ
deditis, cum primum Luna ab Orizonte emerſit, Scorpiones, arectis caudarum acu-
leis, innumeri ferè ad caſtra fluxerunt, quæ prodigia vis immenſa Serpentum vario co-
lore reſulgentium inſecura eſt.

B L. Silla Conſul cùm in campo Nolano Samnitum exercitum haberet, & Dijs im-
molaret, repente ab infimo aræ loco, Serpens exilijt, quo viſo, Poſthumius haruſpex *Lib. 1. de*
iuſſit Romano Duci, vt in hoſtem legiones duceret, cui eum paruiſſet (teſte Sueſsano) *augur.*
caſtra hoſtium opulentiſſima expugnans occupauit. Serpentes quoq;, vt ſcribit Hero-
dotus, Crœſo Lydorum Regi excidium Imperij portenderunt: nam quando Crœſus, *Lib. 3.*
& Cyrus ad Pteram, æquo marte depugnarunt, illicò in ſuburbanis Sardium locis in-
gens Serpentum copia orta eſt,quos equi ad pabulum dimiſſi paſſim deuorabant: qua-
re Vates, re intellecta, reſponderunt, per Serpentem, terræ filium, indigenam, & per
equum aduenam, & bellicoſum hoſtem denotari, hocq; portento Sardenſes breui ſub-
actos iri prædixerunt. Idque verum fuiſse euentus patefacit: nam paulò poſt, Crœſo
Rege deuicto, omnes in Perſarum poteſtatem venerunt. Tiberius Cæſar cum intelle-
xiſset Serpentem,quem in delicijs habebat(illi enim propria manu cibum miniſtrabat)
à formicis fuiſse corroſum,ſibi à multitudine cauendũ eſse percepit,quoniam formicę,
monentibus Vatibus, populum ſignificare ſolent. Annibal cum ſuis copijs itinerans,
C à tergo immanem beſtiam Serpentibus circumplicatam inſequentem reſpexiſse fertur, *Annibalis*
quæ omnia arbuſta, & virgulta frangebat, & tecta peruertebat. Hinc vaſtationem *aductus in*
Italiæ multi portenderunt. Ex altera parte Iouius in vita Actij narrat, Serpentem in *Italiam.*
eius galeam irrepſiſse, & Actio vicecomiti, victoriam aduerſus Bononienſes præmon-
ſtraſse. At T. Gracchus, antequam multitudine Quiritum oppreſsus interficeretur,
in ſpacioſa galea,qua in bello vti conſueuerat,anguem oua peperiſse, fætuſq; iam for-
matos inuenit. Auis etiam placida in gremium Philippi Regis Macedonum aduolans
ouum peperit,de quo confracto exijſse Serpens dicitur,qui,cum ouum circumdediſset,
vt denuò in foramen illud ingrederetur illicò perijt: hinc Vates filium nempè Alexan-
drum ex Philippo dimanaturum eſse hariolati ſunt, qui, toto terrarum orbe ſubacto,
paulò poſt erat periturus.

Ope etiam Serpentis ferunt Neronem à pércuſsoribus fuiſse liberatum,quos Meſſa-
lina in eum immiſerat: nam Serpens è puluino, vbi quieſcebat, prodiens ſicarios per- *Nero quo-*
terrefecit. Quamuis aliqui ſcripſerint non fuiſse Serpentem, ſed eius exuuias, quas, ex *modo libe-*
D volũtate matris,dextro brachio alligatas aliquando geſtabat, & tædio abiectas denuò *ratus fuerit*
requiſiuit: quoniam ſperabat huiuſmodi Serpentis ſpolium aduerſus infortunia, quæ *à percuſſo-*
pertimeſcebat,ſibi profuturum.Quare nõ eſt mirandum, ſi apud Cælium Rhodiginum *ribus Meſ-*
legatur, quòd vates circa brachium, vel collum Neronis adhuc pueri alligatam libe- *ſalina.*
ridem conſpicati, dixerint, ὅτι ἰσχὺν παρὰ τοῦ γέροντος λήψεται. Nimirum, quia ex ſene *Lib. 10. c. 3*
potentiam foret aſsecuturus: cum anguis, depoſita ſenectute, talis obſeruetur.

Serpens quoq; gloriam Roſcij hiſtrionis præmonſtrauit, vt docet Cicero,nam puſio- *Libr. 1. Di-*
nem adhuc in Selenio campo Lanuini agri educatum, & in cunabilis dormientem nu- *uin.*
trix lumine appoſito,Serpente circumdatum conſpicata eſt.Patri autem ad haruſpices
confugienti reſponſum fuit nihil illo puero clarius,nihil nobilius fore.Simili pręſagio
imperium Seuero pręmonſtratũ eſt:ſiquidem in ſtabulo Serpens dormientis caput cin-
xit, & abſq; noxa, vociferantibus ob terrorem familiaribus, abijt. Maximino iuniori
idem accidiſse tradunt. Aureliano quoq, ex Fulgoſio, humilibus parentibus nato an- *Lib. 1. c. 4.*
guis ſummum imperium portendiſse fertur: etenim peluim,in quo ſæpius puer lauaba-
tur

Digitized by Google

tur Serpens eſt circumplexus, neq; occidi potuit. Ideò mater, quæ templi Solis ſacer- E
dos erat, re intellecta, Serpentem quaſi familiarem ſeruari iuſſit. Item Caſſandram ſcien-
tiæ vaticinandi peritam in templo Apollinis Tymbrei cum Heleno fratre relictam, cum
Serpentibus cubantem repererunt, qui, infantibus nihil læſis, eorum ſenſoria circum-
lambebant, quamobrem tàm Caſſandram, quàm Helenum vates futuros à vatibus re-
ſponſum habuerunt. Magnum etiam fuit illud prodigium, dum immanis Serpens cir-
ca aram viſus eſt, vbi Aeneas anniuerſarium ſacrum manibus Anchiſæ patris faciebat,
Lib. 5. Aeneid. vt recitat Virgilius his verſibus.

Dixerat hæc adytis cum lubricus anguis ab imis
Septem ingens gyros, ſeptena volumina traxit,
Amplexus placidè tumulum lapſuſq; per aras
Cærulea cui terga notæ, maculoſus & auro
Squamam incendebat fulgor, ceu nubibus arcus,
Mille trahit varios aduerſo Sole colores.
Obſtupuit viſu Aeneas: ille agmine longo F
Tandem inter pateras, & leuia pocula Serpens
Libauitq; dapes, rurſuſq; innoxius imo
Succeſsit tumulo, & depaſta altaria liquit.

Cæterùm animum graui afficiunt admiratione prodigia mulierum, quæ Serpentes
In lib. de Mirab. enixa ſunt: nam Tralianus refert mulierem Tridentinam Serpentes inſtar globi conuo-
lutos peperiſſe Romæ, Domitiano Cæſare IX. & Perilio Rufo II. Coſſ. Item L. Scipio-
Mulieres pariunt Serpentes. ne, & C. Norbano Conſulibus, ex Iulio Obſequente, mulier in Hetruria viuum Ser-
pentem partu edidit, qui iuſſu Haruſpicum in profluentem deiectus aduerſa aqua nata-
uit. At Serpens à muliere editus temporibus L. Sillæ, bellum ciuile, ex Alexandro,
denotauit. Verùm Appianus Alexandrinus tradit, quòd mula peperit, & mulier Ser-
Lib. 2. cap. 31. pẽtem enixa eſt, quę prodigia ſtragem, & expugnationem Italiæ, nec non Romanæ Rei-
publicæ mutationem ſignificarunt. Amplius inter initia belli Marſici, vt ſcripſit Plinius,
mulier peperit elephantum, & quædam ancilla Serpentem.

Li. de Bell. ciuil. Deniq; ſi per quamdam annuorum ſeriem percurramus, prodigia ſemper maiora in- G
ueniemus. Legimus enim apud Iulium Obſequentem, duos Serpentes nigros, anno vi-
geſimo octauo ſupra centeſimum, ante Chriſtum natum, in ſacrarium Mineruæ ingreſ-
Prodig. 85. ſos fuiſſe eo tẽpore, quo M. Fuluius Flaccus quaſdam leges promulgare tentabat: vnde
nonnulli ciuilem Romanorum occiſionem coniectarunt In volumine ſtemmatũ Lotha-
ringiæ legitur, quòd anno vigeſimo ſeptimo ante Chriſtum natum, Regulus in Africa
Tom. 1. Serpentem immenſæ magnitudinis milites vexantem expugnauit. Item anno ante Do-
minicam Incarnationem ſeptuageſimo quinto, duo Serpentes in lecto coniugis Didij
Lelij legati Pompeij fuerunt inuenti: hinc, vt ſcribit Iulius Obſequens, Didij interitum
augurati ſunt. Anno verò tertio ſupra centeſimum, ex eodemnet Obſequente, Ser-
Prodig. 109. pentes nigri altare circumiuerunt, deinde fugerunt, & poſtero die redierunt, qui tan-
dem à populo Mutuſæ lapidibus fuerunt obruti, & oſtio templi Martis reſerato, caput
ſtatuæ ad pedes compertum eſt: hinc Romanorum exercitum a Luſitanis conficiendum
fore præſagierunt. Anno trigeſimo primo ſupra centeſimum ante Chriſtum, Romæ
bos hæc verba protulit, *caue tibi Roma*, & Sagunti Serpentes volarunt, vt in Volumine H
ſtemmatum Lotharingiæ habetur. Cæterùm anno Chriſti octuageſimo nono ſupra
Tom. 1. quingenteſimum, cum Diaconus Turrcnenſis Eccleſiæ ab eius Epiſcopo in Vrbem eſ-
ſet miſſus, vt à Romano Pontifice nonnullas Sanctorum reliquias acciperet; tanta inun-
datione Tiberis fluuius Vrbem obruit, vt omnes antiquæ ædes collapſæ ſint, & multi-
tudo Serpentum cum magno Dracone ad ſalſos maris fluctus deſcenderit, quibus mor-
tuis, & ad littus eiectis (teſte Baronio) tetro excitato odore, ingens peſtilentia, & cla-
des ſubſecuta eſt. Anno poſt Chriſtum natum quinquageſimo ſexto ſupra ſeptingen-
Tom. 7. Annal. Eccleſ. teſimum, vt animaduertit Martinus Polonus, Carolus Martellus vir ſemper victor poſt
obitum in templo S. Dionyſij ſepelitur, & paulò poſt in eius tumulo nihil niſi maximus
Serpens inuentus eſt. Anno vigeſimo ſecundo ſupra milleſimum à partu Virginis, in
In ſupput. Inſula Moos dicta Diœceſis Hamerenſis, Serpens admirandæ magnitudinis conſpectus
eſt, qui veluti cometa toti Orbi aliquam interdum cladem promittit; ita is ſubuerſio-
nem regni Noruegiæ portendit: nam ſuper aquas altè, & ſæpius ſe extollebat: ſicq; ex-
pulſio

A pulſio Chriſtiani Regis, & totius patriæ excidium ſubſecutum eſt. Ad rem Olaus Ma- *Lib. 21.*
gnus tradit eos, qui mercaturę, & piſcationi in littoribus Noruegiæ operam nauant, *cap. 27.*
vnanimes atteſtari Serpentem vaſtę molis penès oras Maris Bergenſium verſari, qui
æſtiuo tempore, nocturno, & lucido cœlo ab antro vitulos ſues, & homines voraturus
egreditur, neq; hoc animal ſine portentoſo ſpectaculo nauigia infeſtat, & homines ra-
pit: nam non multò poſt & bellici tumultus, & mutationes regni ſubſequi ſolent. Anno
quinquageſimo nono ſupra milleſimum, Segeberto teſte, in Pago Vraccarenſi apud
Tornacum, duo veluti exercitus Serpentum, inſtructa acie, præliari viſi ſunt. Chriſtia- *Par. 2.*
nus Viſtius in Chronicis Germaniæ refert, quod anno tertio ſupra milleſimum, & tre-
centeſimum, accidit, vt nocte Aſcenſionis Domini in Columbaria, & multis alijs locis
Serpentes pluerent. Anno milleſimo quingenteſimo quinquageſimo primo, vt conſtat
per hiſtoriam Viennæ impreſſam circa diem D. Margarethæ, in Hungaria contigit, vt in
multorum hominum aluo Serpentes naturalibus ſimiles generarentur; quemadmodum *Serpentes*
etiam paulò ante enucleatum fuit, quando de Serpentum generatione verba fecimus. *geniti in*
B Demum anno milleſimo quingenteſimo quinquageſimo tertio, menſe quinctili, gemi- *humano*
ni in aere Serpentes, caudis implicatis, ſe ſe mutuò rodentes conſpecti ſunt, in quorum *ventre.*
medio crux ignea refulſit: vt in libro de Prodigijs, & Oſtentis legere licet.

MONSTRA.

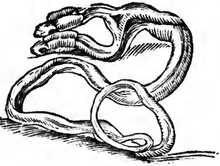
DION in hiſtoria Libyca narrat, ibi ex promiſcuo beſtiarum plurium diuerſi
generis congreſſu, olim progenitum fuiſſe monſtrum, cuius facies erat mulie-
bris, color cutis nitidiſſimus, quædam ab oculis dimanabat hilaritas intuentes
in ſui amorem rapiens: partes autem inferiores in longum anguem deſinebant, circa
Syrtes verſabatur, feras Libyæ venans: neq; animans tã alacer inueniebatur, qui mon-
ſtri inſultum effugere poſſet. Homines lenocinijs alliciens, & blanditijs adoriens deuo-
C rabat. Quare Hercules per Libyam itinerans in hoc monſtrum incidiſſe traditur, quod
eminus conſpicatus curſum arripuit perniciſſimum: ideò cum beſtia monſtrifera præ-
dam aſſequi minimè potuiſſet, indignatione ſuccenſa omnem in ſe conuertens crudeli-
tatem, propriiſ diſcindens pectus interijt. Cercops, & ipſe ſecundùm aliquorum men-
tem partes inferiores Serpẽtinas habuiſſe dicitur. Item Boreas rapiens Orithyam cau-
da anguina præditus fuit, ſi veritatem fatetur Pauſanias. Typhoeus ex Tartaro, & ter-
ra genitus planè monſtroſus fuit: nam, ad mentem Heſiodi, centum Serpentis capita *In Eliacis.*
habuiſſe perhibetur. Intelleximus etiam apud Heluetios populos anno milleſimo qua-
dringenteſimo nonageſimo nono, iuxta quoddam flumen conſpectum fuiſſe Serpentem
auribus latis, & longitudine ſex pedum, corpore vitulo æquali; quem proculdubiò
monſtrum fuiſſe arbitramur. Heniochus Erichthonius primus omnium equos quadri-
gis iunxit: etenim cum anguinea crura haberet (Higinio teſte) nunquam pedeſter, ſed *Lib. 19.*
quadrigis ſemper vehi curauit. Scripſit Licoſthenes, referente Pareo, mulierem Cra-
couię, anno Domini nonageſimo quarto ſupra milleſimum, & quadringenteſimum in
D platea, cui à Sancto Spiritu nomen eſt, enixam eſſe mortuum fœtum, qui dorſo affixum *Fœtus ſer-*
Serpentem cadauer arrodentem geſtabat. Apollonius in hiſtorijs Mirabilium recitat *pentinus.*
Serpentem duobus pedibus præditum conſpectum fuiſſe, qui non ſecus ac terreſtris
Crocodilus gradiebatur. Item Plinius ſcriptum reliquit Serpentes pedibus anſerinis
viſos fuiſſe. Galenus addit, ab Ephebo, Athenis, puſilum Serpentem piloſum, & plu- *Lib. 1. de*
ribus pedibus ſtatim proficiſcentem, cum ſemine copioſo fuiſſe eiectum. *loc. affect.*

Quamuis Ariſtoteles in generatione Serpentum raros contingere errores, conſe- *Lib. 4. de*
quenterq; in hoc animalium genere rara monſtra procreari tradiderit: quoniam an- *Gen. Anim.*
gues matricem, ſeu vteri formam valdè longam habent, & oua ſubinde, nempè vnum
poſt alterum deſcendunt, & non aceruatim, ſicuti in gallinis euenit. Quamobrem ge-
minum fœtum in ouis anguium rarum, at in ouis gallinarum frequentem licet intueri.
Hinc tamen non fit, quin etiam in genere Serpentũ id accidat quandoquidem Ariſto-
teles Serpentis bicipitis meminit. Immò Cteſias promulgat (referente Aeliano) iuxta *Lib. 9. c. 8.*
fluuium nomine Arcadem, Serpentes bicipites aliquando diuagari longitudine qua-
tuor

Digitized by Google

 E

Serpens biceps ab Illuſtriſs. Co. Philippo Aldrouando Bononiæ Senatore donatus.

F

Serpẽs triceps.

tuor cubitorum, capitibus albis, reliquo corpore nigro, læthali turgentes veneno, & accedentibus ad amnem perniciem afferentes. In montibus etiam Pyreneis Serpentem quondam tricipitem interfectum fuiſſe Arnoldus autumat. Hinc nonnulli colligunt monſtrum illud hydræ Lerneæ ſepticipitis in rerum natura aliquando extitiſſe, id tamen fabuloſum eſſe ſuo loco demonſtrabimus. Vidit quidem Ioannes Baptiſta Porta Neapoli viperam bicipitem, quæ vtrunq; caput mouebat, & triſulcas exerebat linguas. Neq; vlla debemus teneri admiratione, ſiquidem hodiè Serpens etiam biceps diligentiſſimè exiccatus ad Illuſtriſſimum Com. Ppilippum Aldrouandum Bononiæ G Senatorem, tanquam manus ſingulare delatus fuit. Hic autem vir nobiliſſimus hunc monſtriferum Serpentem in publico ſeruandum Muſæo nobis tradidit. Propterea hoc in loco illius iconem in tanti viri monumentum dare non piguit. Immò exhibemus etiam iconem Serpentis latiſſimi corporis in Muſæo inuentam, qui non ſequitur naturam aliorum Serpentum, quoniam habet poſt collum corpus valdè latum, figura ferè ouali, præterea caudam cæteris Serpentum caudis conſimilem, ſed compreſſam; demum caput, & collum ſquamuis refertum eſſe non videtur.

Li. 2. Mag. nat.

Serpens biceps ab Illuſtriſs. Co. Philippo Aldrouando donatus.

Cæterùm in omni animalium genere, vt noſtra fert opinio, aliqua monſtra obſeruantur. Etenim anno trigeſimo ſexto ſupra milleſimum, & ſexcenteſimum, octauo Idus Iulij Excellentiſſimus Ouidius Montalbanus Mathematicarum in Patrio Bononienſi Gymnaſio ordinarius Profeſſor, & diligentiſſimus rerum naturalium inueſtigator, dum ruri verſaretur, admirabilem, & monſtrificum vermem, Lepidij caulem perreptantem obſeruauit, cuius iconem, quam hic damus, perhumaniter nobis communicauit. Meritò igitur dubitabat an ſpeciei lumbricorum, an verò Erucarum eſſet adſcribendus: Siquidem mollities, & teres figura ad lumbricos eſſe reducendum demonſtrabat; at viciſſim quædam quatuordecim pedum rudimenta, nec non capitis figura, beſtiolam inter erucas collocãdam eſſe cogebat. Verùm cauda anguina huius animalculi acuminata, & murinæ ſimillima mentem doctiſſimi viri vexabat: ideòq; elegantiſſimam de hoc animali epiſtolam ad nos mittens rogabat, vt de hoc noſtrum iudicium promulgaremus. Propterea in genere Erucarum monſtroſum fuiſſe animalculum teſtificati ſumus: quandoquidem clariſſimo etiam viro Vlyſſi Aldrouando adhuc viuenti Erucam bicaudam Thadeus Mamolinus eius amiciſſimus attulit; cuius delineationem in medium afferre non piget. Eruca hæc capite ferrugineo, & ore nigricante poſt caput lineam rubicundi coloris reliqua circumdantem habebat, in alia parte poſt caput ad tertium vſq; pedem duæ lineæ albæ conſpiciebantur, quæ vna cum baſi triangulum effigiabant: duæ aliæ lineæ albæ ad caudam vſq; ſequebantur figura ouali totum dorſum exornantes. Tandem in corporis extremitate caudam inſtar duorũ cornicu- H

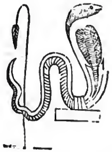
Eruca anguina caudata ab Excellentiſs. Ouidio Montalbano donata.

A

Eruca cauda anguina pronè, & ſupinè picta ab Excellentiſs. D. Ouidio Montalbano inuenta, & nobis dono data.

Serpens latiſſimi corporis cauda compreſſa.

niculorum bifurcam geſtabat. Cæterùm ſi aliquod animal aliqua 'parte anguina integratum ad monſtra referendum eſt; proculdubiò inter hæc connumerandus eſt Gallus ille barbatus, cornutus, ocreatus, cauda Serpentina, in cuius extremitate floccus conſpicitur,& propè vropigiũ, vbi cauda corpori adhæret, quoddam tuberoſum rotũdum

Bufo monſtrificus cauda anguina.

Gallus monſtruoſus cauda anguina.

A obſeruatur colore albido, criſta, palearibuſq; plumoſis. Quamobrem ſi Seneca in Hercule furente caudam Canis Cerberi anguiſcram appellauit, remota omni dubitatione, ſi gallum hunc monſtrificum conſpicatus eſſet, eius caudã anguiſeram ſeriò nuncupaſſet. Quare, ne Lectorem ad alios libros relegemus, placuit hoc in loco prædictam galli iconem apponere. Cæterùm poſteaquam monſtra cauda anguina prædita, monſtrandi ſe ſe obtulit occaſio, noluimus ſilentio inuoluere buſonem monſtruoſum ſimili cauda inſignitum, qui in Villa quadam Thyringica ad Vnſtrum, anno Domini quinquageſimo tertio ſupra milleſimum, & quingenteſimum, è muliere natus, eſt ea forma veluti in præſenti pictura exhibetur.

MYTHOLOGICA.

B MISSAS facimus fabulas tanquam cunctis notiſſimas, primùm Pithonis Serpẽtis poſt diluuium Deucalionis ex putredine terræ nati, quem Apollo interemiſſe fertur; deinde furiarum, quas tumidis criſtatas Colubris Poetæ fingebant, iuxta illud.

—— rubent oculi. ſpirant interdia nares,
Et caput intorti lambunt pro crinibus angues.

Huic nõ diſſimilis fabula recitatur de Meduſa, cuius capilli repreſentabãt angues. Nam
Forcũ Corſicę, & Sardinię Regem in nauali certamine ab Atlante Rege Mauritanię ſu- *Capilli Me*
peratũ, in mari ſubmerſum à Neptuno in Deum marinũ tranſmutatũ fuiſſe fabulantur. *duſa cur an*
Itaq; inter tres Forci filias Meduſã ob pulchros, aureoſq; capillos ſpectabilẽ Neptunus *guinei.*
in templo Mineruę cõpreſſit: quare Dea indignata elegantiſſimos Meduſę crines in Ser-
pentes transfigurauit. De hac metamorphoſi Ouidius eleganter fabulatur hunc in modũ. *Lib. 4. Metamor.*

Ex numero Procerum quærens cur vna ſororum
Geſſerit alternis innixos crinibus angues
C *Hoſpes ait, quoniam ſcitaris digna relatu:*
Accipe quæſiti cauſam, clariſſima forma,
Multorumq́; fuit ſpes inuidioſa Procorum.
Illa, nec in tota conſpectior vlla capillis
Pars fuit, inueni, qui ſe vidiſſe referrent.
Hanc pelagi Rector templo vitiaſſe Mineruæ
Dicitur. Auerſa eſt, & caſtos ægide vultus
Nata Iouis texit, neuè hoc impunè fuiſſet,
Gorgoneum crinem turpes mutauit in angues.

Huic affinis eſt Canis Cerberi fabula, qui in ſpelũca quadam ante fores Plutonis ſtabu-
lari fingebatur. Hic omnibus ingreſſuris humaniſſimè blandiebatur, ſed neminem pa- *Pili Cerberi*
tiebatur egredi. Ab huius autem canis capite, & collo angues denſiſſimi pro villis pen- *angues eſſe*
dere dicebantur, ideò Virgilius ſic canebat. *ferebantur.*

Cerberus hæc ingens latratu regna trifauci *Lib. 6. Aeneid.*
D *Perſonat, aduerſo recubans immanis in antro:*
Cui vates horrere videns iam colla colubris,
Melle ſoporatam &c.

Quamuis alij Poetæ canem tartareum anguinea catena fuiſſe vinctum finxerint. Hoc videtur ſignificare Tibullus, dum ait.

Nec canis anguinea redimitus terga catena,
Cui tres ſunt linguæ, tergeminumq́; caput.

Amplius Mythologi commenti ſunt Aeſculapium aluiſſe Serpentem, cuius ſpuma patientes à quocunque morbo oppreſſos liberabat: immò, & angues circa cunabula Herculis adhuc infantis vagantes ab eodemmet puſione necatos fuiſse. Quare ad rem canebat Baptiſta Mantuanus.

Dum pubeſcit adhuc, ſic & cunabula circum
Repentes puer eliſit Tyrinthius angues.

Nugati ſunt etiam poetæ Hecatem, quam alij Semelem nominant, tandiù Fauni patris

Faunus in Serpentem trãſmutatus. nequitiæ, etiam bacillo myrteo verberatam, & vino oppreſsam repugnaſse, donec ille E
in Serpentem transfiguratus filiam ſpiris vndiq; colligatam improbitati ſuæ obtemperare compulerit. Huius fabulæ, apud Priſcos, indicia fuerunt Myrtus à templo Hecates ſemota, vinum, quod tantùm lactis vocabulo nominabatur, & Serpentes, qui ibi paſſim innoxij diuagabantur. Inter prodigia recenſuimus Serpentem, qui, Græcis ſpectantibus mox Ioui ſacrificaturis, aſcendit platanum aræ imminentem, & primùm a
Serpens in ſaxum mutatus. pullos, qui in nido erant, deinde matrem circumuolitantem deuorauit: vnde Theſtorides nempè Calchas filius Theſtoris bellum Troianum decimo terminaturum anno hariolatus eſt. Modò prædictum Serpentem, ad perpetuum rei monumentum, à Dijs in ſaxum fuiſse transformatum narrat Ouidius his verſibus.

Li.12.metam.

Hic patrio de more Ioui cum ſacra paraſſent:
Vt vetus accenſis incanduit ignibus ara,
Serpere cæruleum Danai videre colubrum
In platanum, captis, quæ ſtabat proxima caſtris.
Nidus erat volucrum bis quatuor arbore ſumma, F
Quas ſimul, & matrem circum ſua damna volantem
Corripuit Serpens, auidaq́; recondidit aluo.
Obſtupuere omnes: at veri prouidus augur
Theſtorides, vincemus, ait, gaudete Pelaſgi.
Troia cadet, ſed erit noſtri mora longa laboris;
Atq; nouem volucres in belli digerit annos.
Ille vt erat virides amplexus in arbore ramos
Fit lapis, & ſeruat Serpentis imagine ſaxum.

Pariter Serpens Orphei caput dilaniaturus in lapidem tranſmutatus fuiſse perhibetur. Etenim Orpheus mulieres Thracias aſpernatus, acerbiſſimum earum odium in ſe concitauit: Quamobrem illæ dum Bacchi ſacra celebrarent, Orpheum in medio ferarum cætu canentem conſpicatæ, magno facto impetu, eum dilacerarunt, eiuſq; caput, & lyram in flumen Hebrum proiecerunt. Verùm Orphei caput in Lesbon inſulam delatum
Serpens dilaniaturus caput Orphei in lapidem transfiguratus. anguis accedens dilaniaturus ab Apolline in lapidem fuit transfiguratus. Hanc metamorphoſim eleganter decantat Ouidius hunc in modum. G

Membra iacent diuerſa locis, caput Hebre, lyramq;
Excipis (& mirum) medio dum labitur amne,
Flebile neſcio quid queritur lyra, flebile lingua
Murmurat exanimis, reſpondent flebile ſylua,
Iamq; mare inuecta flumen populare relinquunt;
Li.11.met. *Et Methymnæa potiuntur litore Lesbi,*
Hic ferus expoſito peregrinis anguis arenis
Obſtitit, & ſparſos ſtillanti rore capillos,
Lambit; & hymniferos inhiat diuellere vultus
Tandem Phœbus adeſt, morſuſq; inferre paranti
Arcet, & in lapidem rictus Serpentis apertos
Congelat, & patulos (vt erant) indurat hiatus.

Cum Achelous, pro Deianira filia, cum Hercule certaret, tradunt ipſum, vt Herculem H
eluderet, modò in liquorem, modò in Serpentem, & poſtremò in figuram tauri ſe tranſformaſse. Huius meminit Ouidius dum cecinit.

Lib.9.met.

Congrediturq; ferox, puduit modò magna locutum
Cedere, reiect viridem de corpore veſtem,
Brachiaq; appoſui, tenuiq; à pectore varas
Inſtatione manus, & pugna membra paraui.

Et paulò inferius.

Elaborq; viro longum formatus in anguem;
Qui poſtquam flexos ſinuaui corpus in orbes,
Cumq; fero moui linguam ſtridore biſulcam,
Riſit, & illudens noſtras Tirynthius artes.

Arachne puella, quæ de lanificio cum Minerua certamen ſuſcepiſse dicebatur, inter alias fabulas, quas, inter texendum, telæ inſeruit, Iouem effigiauit tranſmutatum in Ser-

A Serpentem, vt Deolida frueretur. Propterea Ouidius hoc intactum non reliquit, dum ait.

Meonis cluſam deſignat imagine tauri
Europam &c.

Deinde pergens author in deſcribendis alijs Iouis adulterijs ſic decantat.

Mnemoſynem paſtor, variuſq; Deoliaa Serpens.

CadmusAgenoris filius à patre miſſus ad inquirendam ſororem Europam à Ioue raptam, cum illã non inueniret, & ſpem reuiſendi patris amiſiſſet (prohibuerat enim pater, ne ad ipſum, niſi illa reperta, reuerteretur) in Bæotiam oraculo monitus profectus eſt. Hic miſſos ad fontem ſocios paulò poſt à Serpente peremptos inuenit; quare, monente Minerua, Serpentem confecit, & eius dentes ſeminauit, ex quibus poſtea homines armati nati ſunt; quibuſcum, teſte Apollonio, Iaſoni pugnandum fuit, vt vellere aureo potiretur. Audiamus igitur Ouidium ſic loquentem.

Socij Cadmi à Serpẽte necati.
In Argonaut.
Lib. 3. Metam.

Sacra Ioui facturus erat, iubet ire miniſtros,
B *Et petere è viuis libandas fontibus vndas.*
Sylua vetus ſtabat, nulla violata ſecuri,
Et ſpecus in medio, virgis ac vimine denſus,
Efficiens humilem lapidum compagibus arcum
Vberibus facundus aquis, vbi conditus antro
Martius anguis erat, criſtis inſignis, & auro
Igne micant oculi, corpus tumet omne veneno,
Treſq; micant lingua, triplici ſtant ordine dentes.
Quem poſtquam Tyria lucum de gente profecti
Infauſto tetigere gradu, demiſſaq; in vndas
Vrna dedit ſonitum, longo caput extulit antro
Cæruleus Serpens, horrendaq; ſibila miſit.
Effluxere vnda manibus, ſanguiſq; reliquit
Corpus, & attonitos ſubitus tremor occupat artus.
C *Ille volubilibus ſquamoſos nexibus orbes*
Torquet, & immenſo ſaltu ſinuatur in arcus,
Ac media plus parte leues erectus in auras
Deſpicit omne nemus, tantoq; eſt corpore, quanto,
Si totum ſpectes geminas qui ſeparat arctos.
Nec mora Phenicas, ſiue illi tela parabant,
Siue fugam, ſiue ipſe timor prohibebat vtrumq;
Occupat hos morſu, longis amplexibus illos,
Hos necat afflatu, funeſta hos tabe veneni.
Fecerat exiguas iam ſol altiſſimus vmbras;
Quæ mora ſit ſocijs miratur Agenore natus,
Veſtigatq; viros.
Vt nemus intrauit lethataq; corpora vidit,
Victoremq; ſupra ſpatioſi corporis hoſtem,
D *Triſtia ſanguinea lambentem vulnera lingua;*
Aut vltor veſtra fidiſſima corpora mortis,
Aut comes, inquit, ero: dixit, dextraq; molarem
Suſtulit, & magnum magno conamine miſit.

Et paulò inferius.

Cedit Agenorides paulum, ſpolioq; Leonis
Suſtinet incurſus, inſtantiaq; ora retardat
Cuſpide prætenta, furit ille, & inania duro
Vulnera dat ferro, figitq; in acumine dentes.
Iamq; veneniſero ſanguis manare palato
Cœperat, & virides aſpergine tinxerat herbas.

Et paulò inferius.

Vox ſubitò audita eſt neq; erat cognoſcere promptum
Vnde, ſed audita eſt: quid Agenore nate peremptum

Serpentem ſpectas, & tu ſpectabere Serpens. E
Ille diu pauidus pariter cum voce colorem
Perdiderat, gelidoq; comæ terrore rigebant.
Ecce viri fautrix ſuperas delapſa per auras
Pallas adeſt, motaq; iubet ſupponere terræ
Anguineos dentes populi incrementa futuri.

Cadmus cũ Hermione in Serpẽtes mutati.

Idem Cadmus permultas calamitates paſſus, tandem cum Hermione coniuge in Illyriam profugit. Vbi Deos precibus diligentiſſimis obſecrauit, vt ambo in ſpeciem Serpentis verterentur, qui Serpens olim ſui infortunij cauſa fuit. Vota tandem fuiſſe expleta perhibẽtur: etenim ambo in Serpentes fuerunt transformati, vt recitat Ouidius his carminibus.

Lib. 4. metam.

Neſcit Agenorides natam, paruumq; nepotem
Æquoris eſſe Deos luctu, ſerieq; malorum
Victus, & oſtentis, quæ plurima viderat, exit
Conditor vrbe ſua, tanquam fortuna locorum F
Non ſua ſe premeret, longiſq; erroribus actus
Contigit Illyricos profuga cum coniuge fines.

Et paulò inferius.

Ipſe precor Serpens in longam porrigar aluum.
Dixit, & vt Serpens in longam tenditur aluum,
Durataq; cuti ſquamas increſcere ſentit,
Nigraq; cæruleis variari corpora guttis.

Deinde.

Et lacrymis per adhuc humana fluentibus ora,
Accede ò coniux, accede miſerrima dixit.
Dumq; aliquid ſupereſt de me, me tange, manumq;
Accipe, dum manus eſt, dum non totum occupat anguis.
Ille quidem vult plura loqui, ſed lingua repentè
In partes eſt fiſſa duas, nec verba loquenti
Sufficiunt, quotieſq; aliquot parat edere queſtus, G
Sibilat: hanc illi vocem natura reliquit.
Nuda manu feriens exclamat pectora coniux,
Cadme mane, teq; infælix his exue monſtris.
Cadme quid hoc? vbi pes? vbi ſunt, humeriq; manuſq;
Et color, & facies? & dum loquor omnia, cur non
Me quoq; Cæleſtes in eumdem vertitis anguem?
Dixerat, ille ſua lambebat coniugis ora,
Inq; ſinus caros, veluti cognoſceret, ibat,
Et dabat amplexus, aſſuetaq; colla petebat;
Quiſquis adeſt (aderant comites) terretur, at illa
Lubrica permulcet criſtati colla Draconis.
Et ſubitò duo ſunt, iunctoq; volumine ſerpunt,
Donec in oppoſiti nemoris ſubiere latebras. H

In Hymn. in Apoll.

Inſuper Typhonem alij fuiſſe Serpentem, alij gigantem anguineis pedibus retulerunt. Nam Homerus ſcriptis mandauit, quòd Iuno, quia ægrè tulerat Iouem abſq; eius congreſſu, ex capite Mineruæ peperiſſe, Deos omnes tam ſuperos, quam tartareos obſecrauit, vt & ipſa ſine maris permixtione parere poſſet. Hæc igitur voti compos facta, cum manu humum percuſſiſſet, ortus eſt Typhon, qui poſtmodum educandus Dracenæ traditus eſt, vt patet his verſibus Homeri, qui ſic latinè exponuntur.

Illinis propè fons, illic maculoſa dracena
Interijt iaculo Regis magno è Ioue nati,
Peſtis, & atra lues mortalibus illa virorum,
Illa fuit pecudum exitium, grauis illa ruina.
Illa aluit captum pulchra à Iunone Typhona
Difficilemq;, grauemq; luem mortalibus ægris.
Hunc irata Ioui patri Iuno edidit olim,

Quod

A *Quod fuit illius de vertice nata Minerua.*

Heſiodus autem in Theogonia promulgauit Typhonem, ſiue Typhoeum Terræ, & Erebi fuiſſe filium, ne igitur hoc in loco omnia Heſiodi carmina recitemus;illius tantùm,breuem ſententiam ex Natali Comite exarabimus hunc in modum.

Verùm vbi Titanas Cælo turbaſſet ab alto
Iupiter, hinc genuit mox alma Typhæa tellus
Poſtremum ex Erebo Veneris dulcedine capta.
Huic palmæ ad quæuis miranda negocia duro
Robore erant, promptiq; pedes, centum capita altis
Ex humeris ſæui ſurgebant torua Draconis.
Ora ſub hinc linguis lambentia cæca triſulcis.
Igne coruſcabant cilys ſub lumina tetris.
Deniq; quodq; caput flammam ſpirabat & ignem.
Omnibus his inerant voces, variumq; ſonabant,
B *Horrendumq; dabant gemitum, ſæpè ore tonabant,*
Numinibus magnis vt ſint concurrere viſa.
Interdum ingentis tauri mugire boatu,
Interdum gemitum ſæui dare viſa leonis,
Interdumq; canum latrantum emittere voces.
Rurſus & horrendum ſonitum ab radicibus imis
Mittebant montes vmbroſi luce ſub illa,
Deniq; viſa potens nimium foret iſta propago:
Atq; viros, Superoſq; Deos viciſſet, ab alto
Ni pater omnipotens hominum ſator, atq; Deorum
Æthere det tonitrus, & fulmina crebra repentè.

Quamobrem ex dictis deſcriptionem Typhonis licet contemplari. Hic immenſæ magnitudinis gigas omnium montium vertici imminebat, capite aſtra tangebat, altera manus ad orientem, altera ad occidentem extendebatur; ex humeris centum capita
C anguium pendebant; in cruribus maximas Serpentum ſpiras habebat. Corpus totum plumis tectum erat. Ab oculis fulgor igneus, & ab ore ſcintillæ dimanabant. Hunc Iupiter, cæteris fugientibus Dijs, apud Hæmum montem fulmine percuſſit: ideoque mons ille à copia ſanguinis vulnerati monſtri effluentis Hæmus denominatus eſt: nam τὸ αἷμα Græcis ſanguis dicitur. Huius autem monſtri clariorem deſcriptionem Natalis Comitum his verſibus aſſignauit. *Lib. 6. myth. cap. 22.*

Anguineis pedibus ſublimi vertice Cælum
Tangebat: corpus plumiſu; angueſq; tegebant
Innumeri, plagas Orientis dextera Solis
Cum ſtaret, plagas tangebat læua cadentis.
Huic centum capita expirantia naribus ignem
Auſa Iouem contra, Cælumq; inſurgere contra.
Sed pater omnipotens tonitrus, & fulmina dextra
Deycit in terras.

D Inter poeticos authores de loco natali Typhonis, & de Percuſſore, agitari ſolet controuerſia. Etenim circa locum, alij in Libya, alij in Phrygia monſtrum educatum fuiſſe tradunt. Alij tandem in Cilicia, in celeberrima illa ſpelunca Typhonis nuncupata, vt recitat Homerus.

Εν Αρίμοις, ὅθι φασὶ τυφωέος ἔμμεναι ἐυνάς.

Ideſt.

Hic vbi ſunt Arimi, & cunabula dicta Typhonis.

Circa Percuſſorem Typhonis, multi non à Ioue, ſed ab Apolline Sagittis confoſſum fuiſſe arbitrantur: nam ſcriptum reliquit Strabo Typhonem Serpentem; & non hominem fuiſſe, qui, dum ad fugam latebras quæritabat, iuxta Orontem fluuium in Antiochia iaculis ictus fuit: licèt Homerus aliter ſenſerit. *Lib. 16.*

QVI.

E

QVIBVS DIIS SACRI.

Caduceus Mercurij cur duobus Serpẽtibus inſignitus.

MYTHOGRAPHI ſcriptis mandarunt Mercurium in Arcadiam itinerantem duos Serpentes acriter inter ſe prælianteſ offendiſſe,& illicò, interpoſita virga, illos conciliaſſe, quamobrem, ne poſteri tanti miraculi monumentum obliuiſcerentur, Antiquitas virgam duobus Serpentibus coronatam pinxit,& Mercurio conſecrauit. Herodotus tamen in Euterpe recitat, quòd circa Thebas, Serpentes quidam puſillo corpore, cornibus è ſummo vertice natis coronati,& hominibus prorſus innoxij naſcuntur, quos defunctos in Iouis ædibus ſepelire ſolent, quoniam huic Numini ſacratos eſſe arbitrantur. Alij non leuibus ducti rationibus Serpentes Æſculapio dicatos eſſe exiſtimarunt: quandoquidem, ob arctam Serpentum cum Æſculapio familiaritatem, non ſolum gentes Epidauri ſedis principalis Æſculapij, angues F ei ſacratos eſſe voluerunt; ſed etiam multis alijs in locis, & potiſſimùm Corinthi, angues in templo Æſculapij nutriebantur, ad quos nemo audebat accedere, ſed cibaria illis deſtinata quotidie in oſtio templi locabantur. Immò in templo Æſculapij ſumptuosè ædificato in ciuitate non procul à Corintho, inter alias ſtatuas, quædam ſupra Serpentem ſedens obſeruabatur, quæ apud Pauſaniam mater Arati filij Æſculapij eſſe ferebatur. Alij Priſcorum, Serpentes Trophonio ſacratos eſſe ſtatuerunt, quoniam, in antro Trophonij tantoperè celebrato, Serpentes Oraculi relatores eſſe crediderunt. Trophonius enim olim inſignis Architectus fuit, qui ſubterraneum Fanum in Lebaida Bœotiæ regione fabrefecit, quod poſtmodum ab opifice, Trophonij antrum cognominatum eſt; vbi cum aliquandiù oracula reddidiſſet, atq; tandem fame interijſſet ferunt genium quemdam antrum hoc ſubijſſe, atq; ex eo futura prædixiſſe. Qui verò hinc oracula ſciſcitabantur, nudi in aditu ſpecus ſedere ſoliti erant, atq; inde flatu quodam ſub terram abripiebantur: geſtabant autem ſecum placentas, quas Serpentibus occurrentibus objicerent: deinde, accepto oraculo, per alium hiatum in terram reſtituebantur. G

Serpentes Æſculapio dicati.

Trophonij antrũ vbi olim fuerit

A P O L O G I.

Serpẽs cur adueniente Vere iuueneſcat.

APVD græcos Authores, veluti apud Nicandrum, & Sophoclem legimus hanc fabulam variè tamen recitatam. Ferunt enim, cum Prometheus cæleſtem ignem furatus eſſet, illumq; mortalibus communicaſſet, nullam accepti muneris gratiam ei relatam fuiſſe: propterea Iuppiter id libenter approbans, medicamen ad arcendam ſenectutem hominibus elargiens, aſino vectandum commendauit. Hic in itinere ſiti oppreſſus ad quemdam fontem ab angue cuſtoditum peruenit: neq; alia cõditione, ei bibendi facultas ab angue facta fuit, quàm quod vehebat onus Serpenti, mercedis nomine, concederet. Hac de cauſa ſingulis annis angues exuuias deponunt: H quemadmodum etiam prolixiori ſermone ſuperius fuit expoſitum. Rurſus Serpens à cunctis hominibus peſſumdatus Iouem adijſſe traditur, qui reſpondit, ſi primum te cõculcantẽ pupugiſſes, proculdubiò hoc incommodum euitaſſes. Apologus indicat eos, qui primis adorientibus reluctantur, alijs formidoloſos fieri. Huic documento non valdè diſſimilis eſt ſenſus alterius apologi, in quo introducitur anguilla Serpentem interrogans, cur homines potius anguillam, quam anguem (cum tamen ambo ſint ſimiles) perſequantur. Reſpondiſſe fertur Serpens, quoniam mihi inſidiantes lethali noxa afficere conor. Quare docet Apologus vltores iniuriarum à cæteris minus lædi. Faernus igitur canit hunc in modum.

Anguillæ, & Serpẽtis apologus.

Vnanimem quondam Serpentem anguilla rogauit,
Cur anguillarum generi omnia plena pericli,
Plena dolis hominum, atq; inimicis fraudibus eſſent:
At tu, inquit, mihi conſimilis, cum penè gemellus

Cætera

A *Cætera ſis, nullis obnoxius inſidÿs es,*
Securoſq; dies pacatiuranſigis æui.
Cui Serpens nimirum, inquit, quia qui mea turbat
Otia, & infeſtam mihi vim temerarius affert,
Non impunè refert, nos inulta iniuria reſtat.

Huius veritatis periculum olim feciſſe Coruus dicitur, qui fame ſtimulatus, Serpentem in aprico dormientem loco rapuit; à quo ſtatim lethali percuſſus ictu interiturus hęc poſtrema verba protulit. Vtinam ſimile lucrum non inueniſſem. Hic apologus proferri ſolet de illis, qui, ob theſauri inuentionem, ſalute periclitantur. Amplius Serpens in veſtibulo cuiuſdam agricolæ, tanquam in loco dudum ſibi familiari deliteſcens, incautè filium agricolæ ictu peremit. Quamobrem ruſticus ira incenſus, accepta ſecuri, animo anguis interficiendi, illius fugientis caudam truncauit. At multos poſt menſes, agricola ratus Serpentem illatæ iniuriæ non amplius meminiſſe, vt antiqua erat conſuetudo, cibum denuò in latibuli orificio angui appoſuit. Tunc Serpens hæc verba protuliſ- *Corui, & Serpẽtis apologus.*
B ſe fertur. nunquam poſthàc tecum mihi noua intercedet neceſſitudo: ſiquidem meus conſpectus mortem filij in memoriam reuocabit tuam; & ego caudam mutilatam intuẽs nonniſi fucatam tecum inire potero amicitiam. Apologus monet graui laceſſitum iniuria, extante contumeliarum monumento, obliuionis locum non inuenire. Vel denotare poteſt vehementes inimicitias nonniſi ſumma cum difficultate conciliari poſse. Iuxta illud. *Serpentis, & agricolæ apologus.*

Qui primò nocuit, vult poſſe nocere ſecundò;
Qua dedit inſidus mella, venena puto.

Inſuper quidam anguis ſecùs angulum ruſticanæ domus ſtabulans, ſęuiente bruma, lethali oppreſsus frigore ruſticum caſæ dominum deprecatus eſt, vt ſibi, in impendente mortis periculo præſto eſset. Ruſticus Serpentinis motus precibus, illum ad ignem introduxit. Anguis igneo refocillatus calore, viribuſque recuperatis, totam perluſtrans domum, omnes habitantes venenauit. Hoc apologo docemur homines barbaros, & inhumanos beneficia in ſe collata non remetiri. id autem explicatur his ver- *Anguis, & ruſtici apologus.*
C ſibus.

Dum niue canet humus, glacies dum ſopit aquarum
Curſus, in colubrum turbida ſæuit hyems.
Hunc videt, hunc hominis reſonet clementia ventum
Temperat huic tecto, temperat igne gelu.
Ore ferit virus coluber, ſic toxicat ædem;
Hoſpes ait Colubro, non rediturus abi.
Non exit coluber, nec vult exire, ſed hæret,
Amplectenſq; virum ſibila dira mouet.
Reddere gaudet homo nequam pro melle venenum,
Pro fructu pœnam, pro pietate dolum.

Apologus autem de cancro, & Serpente, in quo homines, dolis, amicos adeuntes lædi traduntur, in hiſtoria Cruſtaceorum recitatus fuit. *Lib. 2 cap de Cancris*

D

MYSTICA, ET ALLEGORICA.

AENEVS Serpens à Moyſe in Deſerto exaltatus, vt habetur in ſacris litteris, qui non erat verus Serpens, ſed ad ſimitudinem Serpentis fabrefactus, quem intuentes ab ictibus Serpentum ſanabantur, myſticè ſignificauit Chriſtũ verum animarum noſtrarum Aeſculapium, & humanæ ſalutis vindicem. Hic ſub figura Serpentis cunctas hominum affectiones, & vulnera ſanauit, & tandem in cruce pendens, omnes noxas, & crimina expiauit. Etenim ænea illius Serpentis materia propter duritiem (vt contemplatur D. Hieronymus) crucis Chriſti monumentum nunquam antiquandum eſse indicabat: deinde ob æris ſonũ, doctrinam Chriſti non ſolum in Iudæos, ſed etiam in Ethnicos fore propagandam. Præterea in Reuelationibus Sanctæ Brigidæ legitur, quod Virgo myſticè deſignabatur per arcam, in qua virga, manna, & tabulę legis ſer- *In Num. c. 20.* *In Ezechiel.* *Li. 1. c. 52.*

Digitized by Google

ſeruabantur: nam virga primò mutata eſt in Serpentem, ſecundò per eam diuiſum eſt E
mare, tertiò ex lapide educta eſt aqua. Chriſtus myſtica fuit virga iacens in vtero Virginis, & ex illa humanit item accipiens: deinde tanquam Serpens Moyſi, Chriſtus inimicis ſuis horribilis eſt, cum ab eius aſpectu, tanquam à facie Serpentis abhorreant: cum tamen Chriſtus omni malitiæ veneno careat, & omnibus criminoſis eius miſericordiam implorantibus, diuinam præſtet opem. Myſticus etiam Serpens Chriſtus in ſe-
Li.5.c.13. pulcro fuiſſe perhibetur: quandoquidem Deus pater, in Reuelationibus Sanctæ Brigidæ, proponit quinq; loca, ad quæ accedentes, ſemota omni ſuperbia, & caritate feruentes, quintuplicem fructum adipiſci poſſunt; quinto loco collocabatur Serpens, qui iacuit, & non iacuit; Hic autem locus, Chriſti ſepulcrum exponitur, in quo quaſi Serpens abiectus, nimirum eius humanitatis iacuit: quamuis ſecundùm diuinitatem vbiq; fuerit. Item Serpens admirandum Chriſti reſurrectionem myſticè demonſtrat, vt
In ſyl. Allegor. innuit Lauretus, ſiquidem illã Serpentis in virgam tranſmutationem, rurſuſq; virgę in Serpentem, Remigius myſticam, poſt obitũ Chriſti, reſurrectionem, & aſcenſionem in-
In pſal.73. terpretatur. Immò ille Serpẽs, qui in ſacris paginis, calcaneo mulieris inſidiaturus, & à F
ſemine eiuſdem mulieris conculcandus tradebatur, Diaboli imperium à Chriſto Serpente myſtico ſuperandum fore ſignificabat. Tandem Coluber in via, qui legitur in
Cap.29. Geneſi, Chriſtus in die nouiſſimo exponitur, qui improbos in nequitia ſua comprehendet. Quid plura? Chriſtus ipſe apud Ioannem ſe myſticum eſſe Serpentem fatetur
Cap.3. his verbis. *Sicut Moyſes exaltauit Serpentem in Deſerto, ita exaltari oportet filium hominis, vt omnis, qui credit in eum, non pereat, ſed habeat vitam æternam.* Hoc in loco multi ambigunt, an virtus ſanandi, quę ab æneo Serpente in Deſerto erecto à Moyſe dimanabat, procederet à fortitudine æris an à ſpecie Serpentis, an à probitate Moyſis. Hanc
Li.4.c.61. difficultatem diſſoluit Dæmon, iubente Chriſto, vt legitur in Reuelationibus Sanctę Brigidæ. Hæc autem ſunt verba. *Hæc virtus ſanatiua à nullo erat, niſi à propria, & ſola*
Cuius vi Serpẽs Aeneus ſanaret ſaucios à Serpentibus. *virtute Dei, & fide populi credentis, & obedientis, qui ſic firmiter credidit Deo, quòd Deus, qui de nihilo fecit omnia, poſſet facere, quæ non erant prius. Iterùm dixit Deus. Dicito Dæmon, quando virga facta eſt Serpens, vtrum id factum ſit præcipiente Moyſe, an iubente Deo? an quia Moyſes Sanctus fuerit, an quia verbum Dei ſic dixit. Cui Dæmon, quid,* G
inquit, erat Moyſes, niſi homo infirmus, ſed iuſtus, & Deo obediens, ad cuius verbum, quod protulit Deus, virga facta eſt Serpens, Deo iubente, & Moyſe tanquam miniſtro obſequente: nam ante præceptum, & verbum Dei, virga erat virga; præcipiente autem Deo, virga facta eſt Serpens; itaut Moyſes formidaret.

Præter hæc, caput Serpentis myſticè fidem noſtram ſignificare ſolet. Nam quando
Cap.10. legitur apud Matthæum. *Eſtote prudentes ſicuti Serpentes.* D. Io. Chryſoſtomus mo-
Homil.34. in Matth. net, quòd hoc in loco Chriſtus, ad imitationem prudentię Serpentinæ, nos cohortatur: namq; Serpens, qui in manus venatorum inciderit, ad cruorem ſaucius, capite tamen ſeruato, vulnera nihili pendet: ita etiam Chriſticolæ, omnibus pereuntibus, præter caput, nempè fidem, lætari debent. Hoc tot Sancti Martyres præſtiterunt, dum varijs conſauciati modis caput, nempè Chriſtum Dominum, & fidem ad interitum vſq; con-
Cap.20. & 21. feſſi ſunt. Idq; meritò; nam hæc leguntur in Actis Apoſtolorum. *Mori paratus ſum pro Chriſto, nec facio animam pretioſiorem, quàm me.* Quamobrem à capite nimirum à fide, impendentibus etiam mille periculis, plagis tyrannorum, & cruciatibus impio- H
rum, non eſt recedendum. Quamuis hoc aſſertum alio etiam modo eſſet illuſtrandum, ſi dixerimus ſeruanda eſſe capita, nimirùm authores: non enim Dominos, & Principes, illecebris, & vanis commentis fallere debemus. At de coniungenda pru-
Serpentis prudentia, & ſimplicitas Columbina. dentia Serpentis cum ſimplicitate columbina, videndus eſt Nazianzenus in Oratione, quam in funere patris ſui præſente Baſilio, habuit, Vbi leguntur hæc verba. *Nam cum Serpentis ad malum prudentiam cum ſimplicitate Columbæ ad bonum contexiſſet ita ſe comparans, vt nec prudentiam in verſutam improbitatem, nec ſimplicitatem in ſtoliditatem degenerare ſineret, verum ex ambabus, quoad fieri poterat, vnam virtutis ſpeciem effecit.*

Diabolus dicitur Serpens. Ex altera parte Diabolus Serpens myſticus fuiſſe demonſtratur, quippequi genus humanum veneno idolatriæ labefactauerit, dum primis parentibus perſuaſit, vt vetitum comederent pomum his verbis. *Eritis ſicut Dij ſcientes bonum, & malum.* D. Am-
In li. de Parad. ca.13. broſius hæc verba meditans, Serpentem idolatriæ fuiſſe authorem protulit, dum is

audaci

Digitized by Google

A audaci illecebra plures Deos introducere conatus eſt. Serpentes etiam, quos deuora-
uit Serpens Moyſis myſticè exponuntur Dæmones, qui à Chriſto fuerunt ſuperati. Præ-
terquam quòd habemus in Apocalypſi hæc verba. *Væ terræ, & mari, quia deſcendit Dia-* *Cap.* 12.
bolus ad vos, & ſciens, quòd modicum tempus habet, & poſtquam vidit Serpens, vel Draco,
quòd proiectus eſſet in terram, perſecutus eſt mulierem. Quamuis autem in ſacris Biblijs
Diabolus Serpens dicatur, tamen hac figura inſignitum eſſe non eſt credendum, ſed
tali decoratur nomine, ob verborum imposturam, qua humanum genus decipere niti-
tur. Propterea inimicitia inter ſemen mulieris, & ſemen Serpentis myſticè ſignificat
Dæmones hominum caſtitati ſemper inſidiantes. In maiorem huius aſſerti confirma-
tionem: quando legitur in Deuteronomio. *Et ductor tuus fuit in ſolitudine magna, atq;* *Cap.* 8.
terribili, in qua erat Serpens. Lauretus hunc Serpentem, in ſylua allegoriarum, Diabo-
lum interpretatur. Immò in Reuelationibus S. Brigidæ, Diabolus per Serpentem, & *Li.* 4. *c.* 14.
Leonem deſignatur: nam Chriſtus ſponſam formidantem alloquens dicebat. *Sed quis*
eſt Leo, vel Serpens, niſi Diabolus; Leo propter malitiam, Serpens propter aſtutiam. Tandem
B omnes Dæmones Serpentes tortuoſi meritò appellantur, cum ſemper à recto veritatis
tramite deflectant.

Amplius hominum crimina myſtici Serpentes nuncupantur, tum quia humanum
genus aſsiduè depaſcuntur, tum quia mortales multifariam venenant. Quapropter in *Peccata Ser-*
Reuelationibus S. Brigidæ ad rem, viſio quædam horrifica hominis, & mulieris narra- *pentes vo-*
tur: mulier enim non ſolum vepribus pro crinibus exornata erat, auribus mutilatis, & *cantur.*
naribus ſaniem ſtillantibus, ſed etiam labia tanquam dentes Serpentis, & lingua tan- *Li.* 4. *c.* 52.
quam venenatus aculeus illi inerant. Hæc fuit Sanctæ viſio, quæ ab Angelo explicata
fuit hunc in modum. *Labia verò illius ſicut dentes Serpentis videbantur, & in lingua venenoſus*
aculeus; nam dum Serpens dentes magnâ vi ſtringit, ne ab aliquo aculeus frangatur; tunc ſquallor
de ore eius effluit in dentes. Similiter, & mulier claudit labia in confeſsione, ne frangatur delecta-
tio peccati, quæ eſt anima aculeus venenatus; ſquallor tamen peccati euidens eſt coram Deo, & San-
ctis eius. Pariter paulò inferius, homo criminoſus per allegoriam vocatur vas fictile,
quod, fracta teſta, nihil niſi lutum, in cuius medio iaceat Serpens, effundit: cum ta- *Lib. cit. cap.*
C men melle ſuauiſſimo refertum eſſe deberet. Hæc igitur teſta aſſimilanda eſt cordi pec- 107.
cantis, quod in obitu diſruptum plenum mundanis delicijs lutum repræſentantibus in-
uenitur. Serpens autem eſt anima criminoſa, quæ meridiano iubare lucidior eſſe de-
beret, & tamen atro. ſuffuſa criminum veneno horrificus Serpens euaſit, qui poſtmo-
dum nemini, niſi ſibimetipſi ad perditionem nocet. Quamobrem non debemus admi-
rari doctrinã Philonis, ſi dixerit in libro de Opificio Mundi, Serpentem primos paren-
tes decipientem per allegoriam, voluptatem à multis dilectam exponi poſſe, ad quam
homines tanquam ſibimet ipſis familiarem properare ſolent. Idem Philo, in hoc intel- *Li.* 2. *Alle-*
lectu, alibi ſcriptum reliquit Serpentem ſuper ventrem gradientem denotare volupta- *gor.*
tem ventri dominari: etenim à ventre voluptates omnes ſenſibiles, & affectiones libi-
dinoſæ dimanant. Noſtram ſtabilire videtur ſententiam Gregorius Niſſenus ſcribens, *In vita*
Serpentes mordentes populum in Deſerto, quorum morſibus Iudæi interibant, cor- *Moyſis.*
poreas cupiditates indicare: ideòq; ſi pro eorum ſalute Serpens æneus in ligno erectus
inſpiciendus erat, ſimili ratione homines terrenis inuoluti cupiditatibus, ad euitan-
D dam animæ perditionem, paſſionem Domini noſtri contemplari debent. Tandem
hanc voluptatis, & Serpentis allegoriam Lauretus magis illuſtrat, dum inquit. Si Ser- *In ſyl. Alle-*
pens pedibus carens pronus ventri nititur, terra veſcitur, & venenum circa dentes ge- *gor.*
ſtat: homo quoq; omne voluptatum genus amplectens, criminibus grauatus ægrè caput
detollit, terrenis, & non cæleſtibus veſcitur cibis, nec non circa dentes virus geſtare
dicitur, quoniam horum alimentorum congeſtio læthiſera eſt.

Inſuper hypocritæ, & homines fallaces Serpentum quoq; allegoria demonſtrantur:
nam, quando Pſalmographus inquit. *Furor illis ſecundum ſimilitudinem Serpentis: ſicut* *Pſal.* 57.
aſpidis ſurdæ, & obturantis aures ſuas. Multi expoſitores per Serpentes hypocritas, &
fraudolentos homines intelligunt, qui cæteros à [illegible] de, & à via veritatis deflectere co-
gunt. Quamuis alij, per Serpentes, hoc in loco intellexerint Iudęos Chriſtum interi-
mentes, qui reuera tot angues venenum malitiæ effundentes viſi ſunt. Hoc autem à
veritate alienum non eſſe ſtatuimus: cum legantur in Reuelationibus Sanctæ Brigidæ *Li.* 1. *c.* 23.
hæc verba Chriſti ad Sponſam Dei: nimirum hypocritam, & hominem fallacem bra-
chia

Digitized by Google

chia in modum Serpentis habere: ideòq; tanquam Serpens ea retorquet in circulum, E
vt malitiam, iniquitatem, & aſtutiam occultet, ne quis huiuſmodi vitii deprehende-
In ſyl. Allegor. re poſſit. Præterea Lauretus Serpentem, typum etiam mortis eſſe conſtituit: propte-
reaquòd per Serpentem mors hominibus illata ſit. Vnde D. Auguſtinus verba faciens
Serm. 2. de plagis Aegypti, à Serpente tempus huius mortalitatis denotari docuit: cum mors
olim à Serpente originem duxerit. Alioquin Serpentes dicuntur deſignare res imper-
Prouerb. 30. ſcrutabiles: cum in ſacris litteris hæc legantur. *Tria hac excellentia ſunt, & ſupra cap-*
tum meum, & quartum penitus ignoro. Via aquilæ in aere, via Serpentis ſupra petram iter na-
L. 2. de rer. cauſ. cap. 7. *uis in pelago, & via viri cum adoleſcentula.* Denique, vt annotauit Paulus Scaliger,
Serpentes ſcientiarum authores per allegoriam, genium hominis indicant: nam
ſcientiæ non affatim, ſed potiùs ſerpendo, nimirum tractu temporis hauriuntur, &
perficiuntur.

MORALIA. F

CVNCTIS rerum naturalium inueſtigatoribus exploratum eſt pinguedinem
Serpentis aquatici aduerſus morſum crocodilorum valere. Quare debemus
contemplari aquaticum Serpentem Chriſtum, qui in vnda pietatis, & calami-
tatum nutritus fuit; propterea eius pinguedo, nempè eius paſſionis meditatio morſu
Voluptatū contemptus. crocodili, nimirum tentamenta Diaboli profligat, atq; expugnat. Id autem à viris iuſtis
præſtari manifeſtum eſt, qui Herculem adhuc infantem, Serpenteſq; ſtrangulantem
imitati, à teneris vnguiculis, omne voluptatum genus aſpernari aſſueſcunt. Item cum
cauda Serpentis perſeuerantiam ſignificans abſciſſa denuò creſcat: ſimiliter perſeue-
rantia, ſi ob commiſſum crimen ſcindatur, per virtutem rurſus creſcere dicitur, dum
homo pœnitentia ductus ad Deum reuertitur.

Iterum viri iuſti Serpentes appellandi ſunt, quoniam, more Serpentum, antiquas,
Viri iuſti vt Serpentes renouantur. & pernitioſas omittendo conſuetudines, veterem pellem deponunt. Vel etiam, ritu G
anguium, renouari dicuntur, dum mortalitatis ſpolium exuentes, ad vitam fine caren-
tem perueniunt. Amplius Serpentes antiqua grauati cute, & frigore oppreſſi ad ca-
uernam ſe conferunt, vbi diù ieiunare dicuntur, & tandem per anguſtum petræ fora-
men tranſeuntes vetuſtam exuunt tunicam, & priſtinæ iuuentuti reſtituuntur. Pari
ratione viri iuſti, & prudentes frigore diuini timoris algentes, ad cauernam diuinarum
meditationum confugiunt, vbi abſtinentia affliguntur; quos tamen extrema inopia
Cap. 10. nunquam interimit. Iuxta illud Prouerbiorum. *Non affliget Dominus fame animam*
iuſti. Vnde tandem diuturno macerati ieiunio, per anguſtam viam ad regnum cæle-
Opuſc. 52. cap. 22. ſte tranſeunt. Idcircò ad rem, Sanctus Petrus Damianus nos ad ieiunium quadrage-
natium hortans, argumento à Serpentibus deducto nos iuueneſcere poſſe atteſtatur
his verbis. *Vis ad Serpentis exemplum nouus fieri, & languentis animæ ſenectutem in pubeſcen-*
tis adoleſcentiæ r florere decorem? ieiuna cum Serpente per circulum quadragenarij temporis;
ideſt à carnalibus deſiderijs tempera per omnem huius vitæ decurſum, etenim ipſe Serpens, quanta
ſit ieiunij virtus, oſtendit, qui mox vt ſputum ieiuni hominis guſtat, protinus interemptus expirat. H
Non ergo ſerue Dei, te pigeat ieiunare, vt moriatur ille, qui te cibo turgidum nititur deglutire,
& abſorbere.

Si Serpentem hactenus ad viros iuſtos comparauimus: liceat viciſſim, per Serpen-
tem, Diabolum intelligere, quod præſtat Sanazarius, dum infantem Ieſum, ſub perſona
paſtorum, veneratus. Etenim quæ de Serpente recitauit Virgilius in Eclogis, detulit
Ecloga 4. ad antiquum Serpentem, nempe Diabolum, qui nos in hoc ærumnarum pelagus, pri-
mis parentibus in Paradiſo deluſis, præcipitauit. Canit igitur hunc in modum.

Occidet, & Serpens miſeros quæ prima parentes
Eluſit, portentificis imbuta venenis.

Deinde ſi omnes Serpentum proprietates ponderemus, has in Diabolo omnes eluce-
ſcere comperiemus. Primitùs ſi loca deſerta anguis colit, Diabolus Deſertum crimi-
num frequentat, ſi percuſſus ab angue, ob qualitatem veneni fit penè inſenſibili, ita
diabolicis tentamentis oppreſſus, & veneno cupiditatum afflictatus adeò ſenſibus pri-
uatur,

A uatur, vt quanta ſit peccati ægritudo, minimè noſcat. Si anguis inuenitur adeò vene-
noſus, vt mordens equi vngulam, & equum, & equitanteu interimat: Diabolus mor- *Diabolus*
ſu peccati quandoque ſolum pedem, nempè ſolam affectionem comprehendit, & pau- *ad Serpen-*
lò poſt equum, & equitantem, ſcilicet corpus, & animam interficit. Si tempore hye- *tem compa-*
mali anguis ob ſopitam virtutem minus nocet: Diabolus etiam hyeme calamitatum *ratur.*
minus homiues affligit; cum frigus timoris Dei diabolicas vires eneruet. Si os Serpen-
tis acutiſſimis dentibus eſt armatum, Diabolus quoq; pro dentibus, tot peccantibus
vtitur, quibus interdum innocentes lędit, atq; laccrat. Item Diabolus greſſum Ser-
pentis imitatur: nam Serpens abſq; vllo ſtrepitu incedit: idem præſtare Diabolus dici-
tur apud D. Ambroſium; dum occulta Dæmonum infeſtatio veluti latronum multi-
tudo nos identidem opprimat. Deinde occultis acceſſibus; ſub ſpecie pacis nos fallit;
etenim transfigurans ſe in Angelum lucis, noctem pro die, venenum pro antidoto, &
antichriſtum ſub vocabulo Chriſti oſtentat. Immò quemadmodum ſunt nonnulli Ser-
pentes in motu ſegnes, ſimilis conditionis ſunt Dęmones, qui ad negligentiam, & pigri-
B tiam homines hortantut: & ſi alij Serpentes tanta velocitate mouentur, vt volare vi-
deantut; tales dicuntur eſſe Dęmones, qui ad iracundiam, & rixas homines ſtimulant.
Tandem ſi dantur angues armentorum gregem perſequenres, quoniam lacte delecten-
tur: tales ſunt Dæmones, qui clanculum ad crapulam mortales ducunt. Rurſus Ser-
pens odit rutam, & à muſtela pabulo rutæ munita abhorret: Diabolus rutam auaræ pę-
nitentiæ, nec non viros iuſtos in vnda huius amaroris verſantes abominatur. Iuxta
illud Iob. *Reſiſtite Diabolo, & fugiet à vobis.* Aut iuxta illud Lucæ. *Niſi pœnitentiam egeritis,* *Cap. 4.*
omnes ſimul peribitis. Iterum Serpens Ceruum fugit, & Leonem interimit: Diabolus Cer- *Cap. 13.*
uos, ideſt homines ſimplices, & perfectos odio habet, Leones verò, nempè ſuperbia
tumidos interficit. Amplius Serpens hominem nudum non adoriri traditur: Diabolus
veſtibus affectuum denudatum, & diuitijs priuatū non aggreditur. Tandem ſi in India, *Maximi*
ex Plinio, tam grandes Serpentes diuagantur, vt Ceruos, & tauros deglutire poſſint: *dæmones.*
tales dicuntur eſſe maximi Dæmones, & pręcipuè Lucifer (cum non ſit poteſtas ſupra
terram, quæ comparetur ei) qui ceruos, nempè veloces ad Dei obſequium, & tauros,
C nimirum fortes, & perſeuerantes in pœnitentia, tentamentis inuadunt, delectationi-
bus lædunt, conſenſu, & operationibus occidunt, & deuorant, quos poſtmodum in
cloacam inferiorem egerunt. Demùm Serpens ſi necetur, non continuò reliquæ partes
vnà cum capite mori videntur; ſed truncato capite, aliæ partes per aliquot temporis
ſpatium motu vitali fruuntur. Idem accidiſſe Diabolo conſiderandum eſt: etenim, qui
illius multiplex caput ſuſtulit, cæteras partes neglexit, vt interfecti Serpentis motum
poſteris, ad occaſionem exercitationis, relinqueret. Nam memoria Serpentis ſemper
debet in mentem reuocare, in quam foueam vetus Serpens humanum genus duxerit:
quamquam non ipſe Serpens animal irrationale homines læſerit, ſed in illo locutus
eſt Diabolus, veluti in aſino Balaam Angelus; vt D. Auguſtinus in Geneſi ad litteram *Lib. 11.*
expoſuit. Diabolus enim fuit, qui ſuaſione ſua, hominem ad caſum incitauit: vnde illi *cap. 19.*
Serpentis, & Draconis nomen inditum eſt; vt in Pſalmo nonageſimo legitur. *Conculca-*
bis Leonem, & Draconem. Hic autem perpendendum eſt, æquè graue eſſe quempiam ad
crimina impellere, non ſecus ac ſi ipſe deliquiſſet: propterea grauior fuit pœna Ser-
D pentis, quàm Euæ. Rurſuſq; grauior pœna Eųę, quàm Adami: quoniam Eua Adamum,
& Euam Serpens deceperit. Hinc Manichæi hac ratione moti bruta quoq; ratione, & *Manichæo-*
intellectum prædita eſſe exiſtimarunt, cum Deus Serpentem etiam ſupplicio affecerit. *rum error.*
Hoc autem ex ſacris litteris alienum eſſe à veritate colligimus: ſiquidem Pſalmogra-
phus inquit. *Nolite fieri ſicut equus, & mulus, quibus non eſt intellectus.* Et quamuis Serpens *Pſalm. 31.*
ſupplicio affectus fuerit, nihil eſt, quod impediat, quin eadem ratio in plantis etiam
valeat: quandoquidem dixit Dominus in Euangelio. Arbor fructus non producens ex-
cidatur, & in ignem proijciatur. Cæterùm Serpentem pœnis affecit Deus, quemadmo-
dum pater vnicum diligens filium, qui non ſolum homicidæ ſupplicium iniungi curat,
ſed etiam cædis inſtrumentum confringit.

Si animum ad peccatum, & peccantes conuertamus; proculdubiò anguis, & pec-
cato, & peccanti aſſimilatur: nam primò, ex doctrina Eccleſiaſtici habemus peccatum
tanquam colubrum fugiendum eſſe; quoniam ſemper ad læſionem paratum eſt. Præte-
rea proprietates huius animalis, peccantium, & Serpentium ſimilitudinem docent:

Serpentum & peccãtiũ ſimilitudo.

etenim ſi angues, ratione habitationis, inter ſe diſcrepant, dum alij in cauernis, alij in E
aquis, & alij in ſyluis verſantur: pariter peccantium alij loca ſubterranea colunt, vt
Auari, alij in aquis deliciarum natant, vt libidinoſi, alij tandem per ſyluas honorum, &
dignitatum diuagantur, vt ſuperbi: nam omne quod eſt in Mundo, aut eſt concupiſcen-
tia carnis, aut concupiſcentia oculorum, aut ſuperbia vitæ. Deinde Serpens natura-
liter eſt frigidus; item criminoſus ob impietatem alget: Tempore congreſſus, ex Pli-
nio, angues ita copulantur, vt vnum corpus duo capita repræſentare videatur: ita viri
improbi tunc arctè iunguntur, quando aliquem lędere cupiunt. Serpentes gradien-
do veſtigium viſcido humore in via imprimunt: criminoſi quoq; quacumq; profici-
Cap. 41. ſcuntur, veſtigium mali exempli ſemper relinquunt. Iuxta illud Iob. *Toll eum lucebit ſemita.* Item Serpens percuſſus, & potiſſimum circa caput adeò debilitatur, vt vix ali-
quem motum peragere queat: pari ratione homo lethali crimine affectus, in peragen-
do motu bonorum operum admodum infirmus redditur, & potiſſimum ſi circa caput,
Prouerb. 22. nimirum ſi circa iuuentutem læſus fuerit. Iuxta illud Prouerbiorum. *Adoleſcens iuxta viam ſuam, etiam cum ſenuerit, non recedet ab ea:* Serpens etiam hominis ventrem ingre- F
diens, inde non niſi oblato lacte egreditur: homo quoq; criminibus obrutus, corpuſq;
Diaboli ingreſſus, inde non niſi lacte diuinæ miſericordiæ extrahi poteſt. Tandem ſi
angues vocantur, quia anguloſi, Serpentes, quia ſerpant, colubri, quia colant vmbras;
criminoſi homines anguloſi nuncupari poſſunt propter fallacias, quibus in peragendis
negocijs vtuntur: nam in angulis minus eſt lucis, & maior copia ſordium; ſic prædicti
homines luce veritatis carent, quia veritas angulos non colit. Serpant quoque, quo-
Cap. 3. niam terrenas voluptates diligunt. Iuxta illud Geneſis. Terram comedes, nempè mun-
danis, & terrenis rebus tantùm delectaberis. Colubri quoq; à colendis vmbris, & lo-
cis tenebroſis cognominantur: quandoquidē illicita negocia in locis abditis peragunt.
Iuxta illud. *Qui malè operatur, odit lucem.* Ad finem peccantes debent etiam aliquas
Serpentũ proprietates imitari, & præcipuè quando, aduentante Vere, vſu fœniculi pri-
ſtinam videndi facultatem in cauernis ferè amiſſam adipiſcuntur: peccantes capitali
crimine grauati, cauernam mundanæ proſperitatis incolentes viſionem Dei amittunt:
ideòq; tempore Veris, nimirum tempore gratiæ, inde egredi debent, & ad illuſtrandam G
viſus obſcuritatem, nempè ignorantiam intellectus, fęniculo, ſcilicet lectione ſacra-
rum litterarum, & pœnitentia vti debent. Rurſus intereſt criminoſi hominis imitari
naturam illius Serpentis, qui accedens ad fontem, antequam deguſtet aquam, vene-
num euomit: homo quoq; amarum iracundiæ virus euomere debet, & remittere con-
ſeruo ſuo centum denarios, vt ſibi decem millia remittantur. Quamobrem D. Augu-
ſtinus ad Iulianum Comitem de perfecta iuſtitia ſcribens, pronunciabat hæc verba:
quemadmodum quoddam Serpentis genus, priuſquam ad fontem accedat, virus de-
ponit: ita chriſticola, quando ad fundendas Deo preces accedit, omnem iracundiam,
& odium deponere debet: nam prauæ cogitationes tot Serpentes eſſe feruntur. Siqui-
dem veluti exiguus Serpentis ictus non eſt contemnendus, ne occultum virus per to-
tum corpus diſſeminetur: aſſimiliter peccantes prauis cogitationibus diù hærere non
debent, ne earum venenum clanculum cordibus noſtris communicetur.

Hucuſq; de criminoſis in genere. Modò ad particulares peccantes properandum eſt,
inter quos primum locum ſibi vendicare videntur, qui fulgore ſuæ fortunæ inſolenter H
gloriantur. Vnde ſi in rerum natura talis reperitur Serpens, cuius venenum per ictum
pedi communicatum, ſemper ſurſum tendit, donec totum occupauerit corpus; huiuſq;
proprium eſſe remedium perhibetur, patientem per pedem ſuſpendere, ne virus aſcen-
Superbi anguibus ſimiles. dere poſſit. Hic Serpens dicitur eſſe homo laudato pauone ſuperbior, cuius venenum
aſcendit, dum ita ſuperbit, vt neglecto hominum fætu, Deorum partum ſibi arroget.
Id autem ſtultitiæ genus eſſe perhibetur; iuxta illud.

Efficit & fatuos pompoſa ſuperbia plures.

Huius autem ægritudinis nullum aliud præſidium inuenitur, niſi pes, nempè finis hu-
manæ vitæ in mente ſuſpendatur, ita ut mortis contemplatio prædictum virus oppri-
Lib. 6. cap. 32. mat. Nec immeritò, quoniam in Reuelationibus Sanctæ Brigidæ, Chriſtus homi-
nes faſtuoſos, & arrogantes ad angues filios ſuos nutrientes comparat. Siquidem
Serpentini parentes filios non niſi venenatos procreare poſſunt; mater autem, quia ca-
ret vberibus, filium fouet, adeout terram ſugere cogatur, eum ad motum ictibus ſti-

mulat,

Digitized by Google

A mulat, ad rapios ſolares ducit, & mollia mordere docet, vt dura tandem mordicus apprehendere aſſueſcat his verbis. *Eſt enim ſicut natus Serpentinus, quia de patre Serpentina, & familiæ Serpentina ortus eſt. Nam iſti ambo conuenerunt cum peſſimo veneno, ideſt ſuperbia, quæ magis nocet animæ, quàm corpori venenum materiale. Ideò cum omnis ſuperbia, contempto timore meo, conuenerunt iſti parentes, & de venenato genere venenatum generarunt Serpentem, in quorum ſemen, quia miſericors ſum, & iuſtitia ſic exigit, dedi animã de diuinitate mea creatam. Verùm quia mater nõ habet vbera diuinæ dilectionis, quibus natum ſuum alat: ideò calefacit eum ſub ſe, ideſt nutrit eum ad amorem mundi, & cum excellentioribus educat eum, deſiderans toto affectu, quomodo reptare poſſit cum Mognatibus, & incitans eum ſic loquitur. Si haberes illud dominium, & principatum, poſſes eſſe conſimilis parenti, & talis honor decet te, & pro tali honore laborare teneris. Talibus igitur verbis natus Serpentinus inſtructus à matre incipit terrena deſiderando comedere, & comedendo magis aſtuare.* Deinde ſe ſe offerunt illi peccantes Serpentibus etiam ſimiles, quos dira diuitiarum fames occupauit: nam Clemens Alexandrinus Auarum cognominauit aſinum inſolentem, lupum efferatum, & Serpentem, qui verborum impoſtura omnes venenare conatur. *Lib. 4. Stromat.*

B Immò ſi caro Serpentis, ob frigiditatem, leproſis exhibita, morbum ſtatim occultat: Auari pietate carentes frigidi ſunt, & lepram, nempè propria crimina, & vitia abſcondunt, dum in locis abditis nefarios celebrant contractus: rectiùs imitantur naturam illius Serpentis, qui primò animalia ſpiris complectitur, antequam ictibus illa fauciet, atq; enecet: quandoquidẽ fœneratores primùm ſpiris obligationum ligant homines, deinde eos mordendo interimunt, dum totam eorum ſubſtantiam abſorbent: iuxta vulgata carmina. *Vſurari Serpẽtibus aſsimilantur.*

Hi ſunt, qui ſpoliant inopes: hi fœnora iactant.
Vendunt, rurſus emunt, rapiunt ſed merce doloſa.

Præterquamquòd ipſum fœnus, ritu Serpentis mordet, atq; inficit. Id totum præclarè deſcribit D. Ioannes Chryſoſtomus exemplo Serpentis, qui ictu patientem ſoporat: nam idem vſuram præſtare aſſeuerat. At Rabi Salomon ex Hæbreis ita vertit. *Vſura ſe habet inſtar morſus Serpentis, qui mordet, & vulnus paruum facit in pede alicuius, ita vt* *Homil. 12. in Matth.*

C *non ſentiat, mox autem ſerpit, & diffundit ſe venenum, donec perueniat ad verticem eius. Sic quoq; incrementum vſuræ ſe habet, non enim ſentitur, neq; cognoſcitur, donec ita augeatur, vt totam ſubſtantiam alicuius exhauriat.* Amplius Serpentis quædam natura eſt, cuius venenum homines ſitibundos efficit, & ad extinguendum hoc virus nullum præſidium præſtantius; quàm fimum bubulum inueniri poteſt: huiuſmodi Serpens eſt auaritia, quę inexplebilem auri auiditatem, & ſitim inducit. Iuxta illud.

Feruet auaritia miſeraq; cupidine pectus,
Et cum poſsideant plurima, plura petunt.

Quoniam aliquando ita excreuit auri habendi cupiditas, vt ſuis non contenta finibus, aliena moliatur inuadere. Fimus autem bouis nimirum meditatio conditionis humanæ, & frequens mortis contemplatio, huius veneni remedium ſingulare eſſe traditur. Scribebat enim D. Hieronymus, Facilè contemnit omnia, qui ſemper cogitat ſe moriturum; cum tamen diuitijs irriti ſe victuros ſemper eſſe putent, iuxta illud vulgatum diſtichon.

D *Victuros ſemper, dum viuimus, eſſe putamus.*
Victurum ſtadio ſemper athleta putat.

Quare Clemens Alexandrinus non iniuria ſcriptum reliquit diuitias illi Serpenti eſſe ſimiles, qui manu perita apprehenſus illam ſine noxa circumplicat: ſic diuitię ab imperito pertractatæ adhærent manibus, atque mordent, ſin cautè pertractentur, manus illæſæ remanebunt. *Li. 3. Pedagog.*

Prædictis proximi ſunt luxurioſi, quos horaria, breuiſq; voluptas æternis damnat cruciatibus: hi nãq; Serpentibus in aqua natantibus aſſimilantur: etenim, ſicut illi aquas inficere ſolent; ita ſeruientes libidini in aquis ſocietatis hominũ verſantes (nam aquæ multæ, populi multi, vt legitur in ſacris Biblijs) omnes inquinant, atq; corrumpunt. Quocirca, per Serpentes, Ambroſius, Athanaſius, & alij mundanas delectationes intellexerunt. Ideò Priſci, qui Herculem virtutum omnium tam animi, quàm corporis coryphæum conſtituerunt, illũ angues in cunabulis eliſiſſe ſcripſerunt, vt homines ad pręclara negocia natos monerent, ab ineunte etiam ætate voluptatem extinguendam fore. *Libidinoſi ſunt ſimiles Serpẽtibus.* *In Apoc. c. 17.*

Sed vtinam hæc homines etiam ſeneſcentes in exitium non traheret: nam quamuis ob E frigidam, & imbecillam ætatem, illis inſtrumenta explicandæ nequitiæ deſint; animus tamen turpiter, & infæliciter voluptatem conſectatur: ideóq; hos Serpentibus, vrgente bruma, torpidis apprimè poterimus aſſimilare; vt doctiſſimus animaduertit Seneca: *Li. 5. Epiſt.* tunc enim Serpentes etiam peſtiferi tutò contrectantur, non quia deſint illis venena, ſed quia torpeant.

Item ſunt Serpentes, ob varietatem colorum, pulchritudine ita conſpicui, vt in ſui admirationem prætereuntes alliciant, allectoſq; intuitu venenent. tales ſunt meretrices, quæ in propatulo, decora, & ſpectabili facie, homines libidini deditos prauis deſiderijs coercent, & tandem conſenſu, & operationibus perimunt. Hinc quidam Poeta de fœmina corpori nimis ſtudenti ſic canebat. *Meretriciũ & Serpentũ comparatio.*

Dum nimis indulges formæ, qui te videt, audi
Quid dicat, ſcortum hoc vendere membra cupit.

Legitur enim in ſacris litteris. *Inſidiatur in vijs quaſi latro, & quos incautos viderit interficiet.* *Prouer. 23.* Immo publicum ſcortum faciem virgineam, more Serpentis Euam decipientis, habere dicitur: cum reliquum corpus in lubricum Serpentem degeneret. Sed hoc F mirum non videatur, iuxta illud Prouerbiorum. *Loco cit.* *Ingreditur blandè, nouiſſimè autem mordebit vt Coluber.* Praua enim mulier, benigna facie, ab initio hominibus blanditur. Iuxta illud. *Prouerb. 5.* *Fauus deſtillat labia meretricis.* Tractu verò temporis, homines, eorumq; ſubſtantiam deuorat. Iuxta vulgatum carmen.

Et meretrix fallax, ingluuioſa, procax.

Neq; de hoc grauis admiratio animum noſtrum inuadere debet: cum Ouidius in libris Amorum ſic canat.

Diuitijs alitur luxurioſus amor.

Subſequuntur homicidæ, Serpētes meritò appellandi, quia loco veneni gladio vtantur. *Homicidæ dicuntur Serpentes.* Verùm hi à Serpentibus documentum haurire debent: quandoquidem talis in India ſtabulatur Serpens, ex Aeliano, *Lib. 9. c. 4.* qui ſi hominem pupugerit, ſubterraneum ſpecum amplius ingredi minimè poteſt, quaſi terra eum hoſpitari nolit, ſed à ſuis ſedibus in perpetuum mittat exilium. Quamobrem talis Serpens brumali, & æſtiuo tempore errabundus reliquum ætatis tempus tranſigere cogitur: quocirca ſi animalia rationis expertia, ob cædes hominum, diuina prouidentia pœnas luunt; hinc viri prudentes ex Serpentis ſupplicio percipere debent, ab humana occiſione abſtinendum eſſe. G

Succedunt inuidi, quorum multitudo eſt innumerabilis; cum decantet Poeta.

Inuidia telum lato torquetur in orbe.

Hi nonnullorum Serpentum naturam imitantur. In India enim quidam Serpentes diuagantur, qui, arboribus aromaticis florentibus, inde diſcedunt, cum ſuauiſſimum odorem ſuſtinere nequeant: mordaces inuidi huius naturæ eſſe perhibentur, quoniam iucundum odorem infortunij amicorum perferre non poſſunt; cum alieno infortunio ſemper lætentur. *Inuidi ad Serpentes comparantur.* Cum tamen, velint nolint, proximus fœlicem ducat vitam. Vnde meritò quidam Poeta in Inuidum ſic canebat.

Noſtra probant docti, quid carmina liuide temnis?
Viuent, ſeu nolit, ſeu velit inuidia.

De his ſcribitur in ſacris litteris. *Peribunt laqueo, qui delectantur in caſu iuſtorum.* H

Non inferioris cõditionis ſunt illi, qui improbos linguæ ſauciantis ſuſurros quotidie edunt. *Eccleſiaſt. cap. 27.* Ideò Pſalmographus de his loquitur, quando inquit. *Pſal. 40.* *Exacuerunt linguas ſuas vt magis ſint nocuæ, quàm Serpentum.* Itaque non iniuria Serpentes appellandi erunt: etenim hi non ſolùm linguam longam, ſed illam quoq; motu ità veloci vibrant, vt triplicem habere videantur: pariter maleuoli triplici lingua inſigniti videntur: dum modò cauillantur, modò adulantur, modò gloriantur. Iuxta illud ſacræ paginæ. *Eccleſiaſt. cap. 21.* *Multiplicant linguam ſuam, quia in ore fatui verba inenarrabilia.* Id autem ſine Dei læſione præſtare non poſſunt: cum in ſacris Biblijs legatur. *Prou. 10.* *In multiloquio non deerit peccatum.* Immò ſunt tanquam illi Serpentes, qui circa orificium latebræ occultati auiculas prætereuolitantes coercent, & deuorant: hi quoque clanculum auiculas, nimirùm homines in contemplationem cæleſtium incumbentes obtrectationibus inuadunt. *Detractores ſunt inſtar anguiũ.* Verùm ijs interdum accidit, quod euenire ſolet homini Serpentem præmanibus habenti, vt in alium eiaculetur, nam ſæpè ſæpius ipſe primus mordetur. Hoc Diuus Athanaſius confirma-

A firmabat his verbis. *Malitia militat aduerſus eos, qui ipſa vtuntur: ſicuti ſi quis habeat Serpentem in manu, vt in alterum proijciat, & ipſe mordeatur.*

Prædictis aſſociandi ſunt hypocritæ, qui multiplici de cauſa Serpentes cognominãdi ſunt: primùm, quia ſi Serpentes doloſè aliquem intuentur, vt illum mordeant, deinde quærant locum, in quo occultentur: ſimulatores idem præſtant: nam mordaciores rictibus caninis, alicui læſionem ſemper machinantur; poſtmodum abditos inquirũt receſſus, ne alicui nocuiſſe videantur. Imò ſunt veluti parui illi Serpentes, qui, ob exilem corporis molem, viſionem effugiunt: at ſi calcantur, læſionem lethiferam afferunt. Sic hypocritæ parui, nempè humiles, & pietate pleni apparent: at ſi calcantur, nimirum ſi aliqui cum illis verſentur, & commorentur, aliquo lethali vitio inficiuntur: nam dum credunt optimum eſſe documentum, quod ſuggeritur, non percipitur nocumentum, quod ingeritur. Legitur enim in ſacris Biblijs. *Vulnerauerunt me, & non dolui, verberauerunt me, & non ſenſi.* Cæterùm ſatius erit hypocritas aſſimilare Serpentibus duo capita habentibus, qui vtroq; modo incedere videntur: nam, & ipſi in ſuis
B actionibus duplicem intentionem ſemper habent. Hoc vitium ſacra pagina deteſtatur, dum inquit. *Væ ingredienti terram duabus vijs.* Alioquin magni Serpentes nuncupatur tyranni, qui tauros, ideſt agricolas, & ceruos, nempè mercatores quotidiè occidunt.

Hypocritæ varijs rationibus vocantur angues.

Prouerb. 24.

Eccleſiaſt. cap. 2.

Item Hæretici Serpentes appellantur: nam ſcribebat D. Ioannes Chryſoſtomus. Sicut Serpentes in colore varij conſpiciuntur, ita hæretici in erroribus varij apparent: immò veluti angues humi reptant, ſic hæretici proni gradientes, nihil quod excelſum, & ſublime eſt, pernoſcere poſſunt. Tandem mors, & ipſa Serpens nominanda eſt: nam veluti hæc beſtia occiſa, nihil mali, niſi horribilem ſpeciem præſefert: ita mors Chriſti fidelibus mortua eſſe dicitur; nihil enim terribile, præter ſpeciem, repreſentat.

Homil. 49 in Matth.

HIEROGLYPHICA.

C

AEGYPTII varias Serpentum proprietates, & conditiones contemplati, diuerſa etiam Hieroglyphica imaginati ſunt. Primitùs, ex Oro Apolline, perpendentes anguem, non alio membro, quàm ore pollere, os ſignificaturi, anguem aperto ore pingebant. Diodorus, per Serpentem voluminibus implicatum, malum interpretabatur, & præſertim gigantum genus, qui olim terrarum orbem oppreſſerunt: propterea omnes gigantum ſtatuæ, obtortis cruribus in modum Serpentis, ſculpebãtur: vnde Poetæ meritò hos anguipedes nominabant, vt ſuperius enucleauimus. Valentiniani quoq; occultam rerum originem demonſtraturi, Serpentem ſpiris implicatum effigiabant; quoniam inteſtina in aluo abdita varijs ſpiris inuoluta obſeruarunt. Immò Priſci, figura Serpentis, calliditatem indicabant: propterea quod Serpens hoſtem vlciſci probè norit, atq; poſſit. Hinc Moſes inter bruta, prudentiſſimum animal anguem nuncupauit. Poterit etiam quis ad fauorem implacabilem demonſtrandum, Serpentem volu-
D minibus implicatum, & linguis micantem triſulcis pingere: hoc enim animal ſtatim atq; læſionem ſentit, ita veſanè furit, vt nunquam quieſcat, donec virus alicui infuderit, aut præ rabie exanimatus fuerit.

Oris Hieroglyphicum.

Cur gigantes obtortis crurib. pingerentur.

Serpẽs cur prudens dicatur.

Præcipuum autem, & ingenioſum hieroglyphicum illud eſſe opinamur, quando Aegyptij, ad deſignandum tempus, vel annuum circuitum, vel ætatem figuram Serpentis caudam ſub guttur ocultantis oſtendebant. Ideò Virgilius de anno ſic canebant.

Anni, Temporis, & Aetatis hieroglyphicũ.

Atq; in ſe ſua per veſtigia voluitur annus.

Lucretius etiam ad conſtruendum annum, Solem ſerpere pronunciauit ſic.

Annua Sol, in quo contundit tempora Serpens.

Præterea Serpens in longitudinem porrigitur, & multis ſpiris complicatur, quæ multas dierum ſeries indicare ſolent; immò hoc animal ſine ſtrepitu mouetur, atq; ſerpit; quod de ætate decantabat Poeta hunc in modum.

Labitur occultè, fallitq; volubilis ætas.

Cauda verò Serpentis ſub gutture abdita, Ægyptij fortè innuere voluerunt tempus, ratione præteriti, futuri, & præſentis, nobis prorſus ignotum eſſe: quandoquidem præte-

titum minimè poſſumus intueri, futurum nondum venit, præſens autem conſiſtit in E
inſtanti, vt docebat Philoſophus, quod velociſſimè fugit: iuxta illud.

——— citò pede labitur ætas,
Et currunt freno non remorante dies.

Li. 14. hierogl.

Immò ſcribit Valerianus, quemadmodum Serpens apud Ægyptios hieroglyphicè tempus demonſtrabat, conſequenter etiam ab eodem calamitatem indicari poſſe: cum hoc vocabulum (tempus) Syri, & Hæbrei pro calamitoſo rerum ſtatu ponere conſueuerint.

Pſal. 80.

Habemus enim apud Pſalmographum. *Et erit tempus eorum in ſæculum.* Interpretes id pronuntiatum eſſe volunt de calamitatibus, quibus, poſt neglectum Chriſtum, Iudæi perpetuò erant affligendi. Pariter Ægyptij Sacerdotes mundum vniuerſum deſignaturi, figura Serpentis vtebantur, dum anguem varijs inſignitum maculis pingebant, qui propriam caudam depaſci videbatur. Hoc autem hieroglyphicum à Phœnicijs fuiſſe deſumptum multi autumant.

Mũdi hieroglyphicũ quomodo pingeretur.

Serpens igitur caudam ſuam depaſcens generum immortalitatem oſtendere traditur, qua Deus rerum naturam ditauit, vt principium ad finem dirigetur, finiſq; ad principium reflecteretur: iuxta illud. F

——— finiſq, ab origine pendet.

Hoc explorata fatetur veritas in plantis, ex quibus tanquam ex principio finis nempè fructus dimanat, ſemen producens, in quo poſtmodum noua plãta delitеſcit. Alioqui in circulum effigiabant, pro cuius diametro anguem reponebant: Circulus enim formam terrarum orbis deſignabat, Serpens verò bonum Dæmonem, cuius beneficio omnia vigere, ali, & perennare credebant: ſicque anguis fuit hieroglyphicum illius ſpiritus, qui per vniuerſam mundi molem diflatur: vnde M. T. Cicero ſecutus ſententiam Platonis in libro de anima ſcribebat, terram eſſe ſitam in media mundi parte, & circumfuſam animabili, & ſpirabili materia, cui nomen eſt aer.

Priſcorum opinio de Serpẽtibus.

Namq; Ægyptij, & Phœnices arbitrabantur Serpentes natura diuina potiri, dum illos, ſine vllo artuum adminiculo, mote aliorum animalium, huc, atq; illuc proficiſcentes perpendebant. Immò apud eaſdem gentes, colorati angues, pro vario picturæ genere, non ſolum terrarum orbem, ſed etiam Prouincias, & Regiones hieroglyphicè ſignificabant. Tandem eadem Serpentum figura quatuor etiam elementa indicabat; nam Serpentes ex humo nati, Terram, G
quia lubrici, & ſinuoſi ſunt, motum vndarum fluminis imitantes, Aquam, quia ſibila ad horrorem audientium excitant, Aerem; & demùm ratione ſplendoris ſquamarum, Ignem repræſentant.

Figura Serpentis dominium oſtendebatur.

Deniq; ab angue poteſtatem, & dominium oſtendi poſſe Priſci opinabantur: propterea in dextra Iunonis caput Serpentis, & in læua ſceptrum pingebant: cum Iuno Preſes Dominij apud Ethnicos haberetur. Item, duobus Serpentibus ad ſemicirculi curuaturam delineatis, ſe inuicem ſpectantibus, caudiſq; introrſum reflexis, imperium duorum ſimul regnantium denotabant.

Li. 14 hierogl.

Sacerdotes etiam Aegyptij, ex Pierio, oblongum pileum Serpente obuolutum geſtabant, in Dominij monumentum: cum olim apud Sacerdotes Ægyptios imperium eſſet. Amplius quando volebant Imperatorem, aut potentiſſimum quempiam Regem demonſtrare, Serpentem in ſpiram collectum delineabant, figura palatij in medio voluminum expreſſa: quandoquidem domus regia in centro totius Imperij ſita eſſe deberet, vt omnium commodis æquè proſpici poſſet.

Lib. 5. de leg.

Nam Plato, & ipſe Vrbem ſuæ Reipublicæ in medio regionis, quoad fieri poteſt, iubet eſſe H
collocandam. Inſuper vt ab aliquo Rege honoratam ſui populi curam geſtam fuiſſe atteſtarentur, in monumentis, Serpentem vigilem, nimirum ſurrecto capite, & elato pectore, ſculpebant, cum hac inſcriptione. CVSTOS. Nam vigilantia aſſidua decet Regem, cui Dominij tutela commiſſa eſt.

Serpens dimidiatus quid ſignificaret.

Rurſus, ex Oro Apolline, Regem parti tantùm orbis dominanti ſignificare ſi voluiſſent, dimidiatum Serpentem figurabant: etenim per Serpentem, Regem, & per ſegmentum, partem Orbis intelligebant. At optimum Regem deſignaturi, anguem in orbem collectum, cauda mordicus apprehenſa, pingebant, Regiſque nomen in medio ſpiræ deſcribebant: Serpens enim caudam mordens, teſte Pierio Valeriano, oſtendebat cuncta tam maxima, quam minima curæ eſſe Regi, qui bonitatis famam ſibi vindicauit: cum, apud Priſcos, infamiæ notam illi Reges ſibi comparauerint, qui poſtpoſita rerum publicarum cura, in res priuatas tantummodo incumbebant.

Hieroglyphicum hominis iuueneſcẽtis.

Inſuper, ex Pierio, ſunt, qui per anguem, & eius ſpolium hieroglyphicè monſtrent hominem iuueneſcentem, vel ex aliqua ægritudine priſtinæ ſanitati

nitati

Digitized by Google

A nitati reſtitutum. Ad finem, Serpens effigiatus in parte poſteriori chimeræ, authore eodem Valeriano, laſciuum amorem exprimere traditur.

EMBLEMATA, ET SYMBOLA.

QVIDAM vir ſumma eruditione pręſtans, in æternum Deiparæ ſemper Virginis præconium, concinnauit emblema ſumptò à ſacris paginis argumento, vbi legitur. *Dixitq; Dominus ad Moyſem, extende manum tuam, & apprehende caudam eius, extendit, & tenuit, verſaq; eſt in virgam.* Cum igitur hic de Serpente in virgam transfigurato ſermo habeatur. Delineauit Moyſem tenentem caudam Serpentis, qui paulatim in virgam vertebatur. Cum titulo. AVE. deinde ſubſcripſit tetraſtichon huius generis. *4. Exod.*

B *Serpens EVA fuit culpa ſuffecta veneno*
Si verſo capias ordine dicet. AVE.
Et cum dicit AVE, virga eſt, nam dicitur illi,
Quæ virga innato flore MARIA fuit.

Verùm Claudius Paradinus contemplans Serpentem æneum in ſolitudine erectum, qui ſuſpenſionem Chriſti in ligno ſignificabat, pinxit lignum in modum crucis à Serpente circūdatum, & huic ſymbolo hunc addidit titulum. SECVM FERT OMNIA MORTIS. Nam veluti Iudæi in Serpentem ſupra lignum collocatum aſpicientes à morſibus anguium ſanabantur: ita Chriſticolæ Chriſtum intuentem crucifixum, non ſolum à criminibus, & tentamentis Diaboli liberantur, ſed etiam in dies magis, atq; magis ad patientiam, & ad cęteras virtutes excitantur. Ethnici quoq;, & præcipuè Romani valetudinem quondam Serpenti acceptam retulerunt, dum, Serpente Epidauro Peloponeſi ciuitate aduecto, à peſte graſſante liberati fuerunt. Vnde Alciatus ad hoc alludens, magnum Serpentem iuxta aram depinxit, cum inſcriptione. SALVS PVBLICA. Deinde ſubſcripſit hæc carmina. *In ſymb. Heroic.*

C *Embl. 149*

Phœbigena erectis Epidaurius inſidet aris
Mitis, & immani conditur angue Deus.
Accurrunt ægri, veniatq; ſalutifer, orant.
Annuit, atq; ratas efficit ille preces.

Iterum Alciatus delineauit Mercurij caduceum duobus Serpentibus coronatum, & cornu Amalthęe coniunctum, cum tali inſctiptione. VIRTVTI FORTVNA COMES. Et ſubſcripſit hoc tetraſtichon. *Embl. 118*

Anguibus implicitis geminis caduceus alis
Inter Amalthea cornua rectus adeſt.
Pollentes ſic mente viros, fandiq; peritos
Indicat, vt rerum copia multa beet.

Paulus Iouius refert hoc fuiſſe clariſſimi viri Alciati ſymbolum. Verumtamen ſatius eſſet hoc ad quoſcumq; viros Muſarum, Charitumq; munificentia ornatiſſimos transferre. *Symbolū Alciati quale fuerit.*
D Nam virga Mercurij cùm Serpentibus, & cornucopiæ annexa denotat viros omni doctrinæ genere cumulatos, rerum omnium copiam facilè conſequi poſſe: cum caducæus diſciplinæ, eloquentiæ, ſapientiæ, & fælicitatis notam præ ſe ferat, & cornu Amaltheæ rerum omnium abundantiam deſignet. Cæterùm, in hoc genere, placuit Claudio Paradino figurare Serpentem, cauda in os porrecta, circulum formantem, & omni fructuum genere exornatum, cum titulo. IN SE CONTEXTA RECVRRIT. Volebat enim nobis ſignificare immenſam diuinæ gratiæ, pietatis, clementiæ, & prouidentiæ beneficentiam: ſicuti legitur apud Pſalmographum. *Benedices coronæ anni benignitatis tuæ.* Pariter hoc ſymbolo author innuit Deum optimum maximum, in ſuppeditanda cunctarum rerum annua renouatione, largo ſuæ munificentię imbre omnes aſpergere. At Reuſnetus effigiauit templum Aeſculapij cum icone Serpentis, addita hac inſcriptione. VIGILANDVM MEDICO. Poſtea octaſtichon huius generis promulgauit. *Pſal. 64.* *L. 3. Embl.*

Cur

Digitized by Google

Cur tibi trux anguis ſacer eſt, Aſclepie magne? E
An quod fert medicam ſæpius anguis opem?
An quod & inſomnis velut eſt, & peruigil anguis,
Peruigiles medicos ſic decet eſſe bonos?
Sic puto: ſic te Roma colit ſub imagine tali:
A ſæua per te libera facta lue.
Inſula templa videt circumflua tybridis alti;
Iupiter hic magnus proxima fama tenet.

Cur anguis virgam Aſculapij circumdaret.

Neq; hoc à veritate alienum eſſe videtur: quandoquidem multi non mediocris eruditionis viri, anguem virgam Æſculapij amplexantem figurarunt, vt diligentiam à Medicis, in ſanandis ægrotantibus, adhibendam patefacerent: vel vt ſignificarent infirmos valetudini reſtitutos morbum deponere, veluti angues, ineunte Vere, ſpolium vetus exuunt: vel vt inſinuarent, ritu Serpentum, Medicos debere eſſe oculatos in morborum cauſis inueſtigandis, antequam remedia præſcribantur: cum veritatem fateatur hic verſus. F

Non intellecti nulla eſt curatio morbi.

Embl. 132

Quamquam alij, per hanc Æſculapij virgam angue vinctam, Imperatorem, orbis Seruatorem manifeſtent. Verùm Alciatus Serpentem mordicus caudam tenentem pinxit, in cuius circuli Serpentini medio Tritonis marini Dei Neptuni filij, & tubicinis imaginem collocauit: cũ titulo. EX LITTERARVM STVDIIS IMMORTALITATEM ACQVIRI. Alludit author ad perpetuam virorum ſapientum memoriam: tuba enim nota eſt famæ, & commendationis: cum à cunctis exaudiatur. Serpens autem in ſe reuolutus æternitatem oſtendit, vt in hieroglyphicis aſſignauimus. Itaq; hoc emblemate nobis inſinuare videtur hiſtoriam rerum geſtarum ab ętate Saturni ad noſtra vſq; tempora, ope doctorum virorum, manifeſtam eſſe, quæ alioquin obliterata eſſet. Verſus autem Alciati ſunt tales.

Neptuni tubicen (cuius pars vltima cetum
Aequorem facies indicat eſſe Deum)
Serpentis medio Triton comprehenditur orbe, G
Qui caudam inſerto mordicus ore tenet.
Fama viros animo inſignes; præclaraq; geſta
Proſequitur, toto mandat & orbe legi.

Embl. 5.

Pariter Alciatus aliam hominis imaginem figurat, cuius pars inferior deſinit in anguem, hoc titulo coronarã. SAPIENTIA HVMANA STVLTITIA APVD DEVM. Multi iuſtis de cauſis opinantur Alciatum hoc in loco Cecropem primum Athenienſium Regem effigiaſſe: cum ille totam Græciam Idolorum cultu imbuerit, primus Iouem inuocauerit, aras erexerit, & ſacra Dijs fecerit, vt Euſebius, Herodotus, & alij authores teſtificantur, quæ omnia, ante illam ætatem, prorſus fuerunt incognita. Immò inter marem, & fœminam quædam conubia inſtituiſſe dicitur, quæ antea erant incerta, & propterea διφυής ſcilicet biformis fuit cognominatus. Hinc colligendum eſt Sapientiam, quam primi illi Principes præſtigijs, & dolis diabolicis introduxerunt, ſtultitiam fuiſſe: cum liquidò conſtet eam valdè recedere ab inſtitutis Antiquorum Patrum, qui leges diuinas a Noe acceperunt, carmina ſunt hæc. H

Cecrops primus rex Athenienſium quid egerit.

Quid dicam? quonam hoc compellem nomine monſtrum
Biforme, quod eſt homo, nec eſt Draco?
Sed ſine vir pedibus; ſummis ſine partibus anguis:
Vir anguipes dici, & homiceps anguis poteſt;
Anguem prodit homo, eſt hominem eructauit & anguis;
Nec finis hominis eſt; initium nec eſt fera.
Sic olim Cecrops doctis regnauit Athenis:
Sic & gigantes terra mater protulit.
Hæc vafrum ſpecies ſed religione carentem,
Terrena tantùm quiq; curet, indicat.

Embl. 38.

Camerarius quoq, picturam pinus inſertæ in oleam exhibet, circa quam duo angues circumuoluuntur, non aliter, atque in caducæo Mercurij pingi ſolent. Etenim olea Mineruæ Iouis filiæ eſt conſecrata (quemadmodum Poetæ fabulati ſunt) tanquam ſapientiæ

A pientiæ præſidi: Mercurius verò, & ipſe Iouis filius ingenioſis, & preſtantibus operationibus præeſſe perhibetur. Quapropter Author ſymboli, per Iouem, voluit Deum Optimum Maximum intelligere, à cuius diuina ope cuncta dependent: quoniam autem author *Pigna* cognominabatur, vt ſe pertinaci diligentia ſcientias proſequi demonſtraret, inſertam pinum in oleam figurauit, cum titulo. MODO IVPPITER ADSIT. Camerarius autem ſubſcripſit hoc diſtichon.

Et ſapias rectè, & facias, Deus efficit: eius
Auxilio, plena lance, beatus eris.

Meminit etiam huius ſymboli Ruſſellius ſcriptor Italicus, ad quem, Lectorem relegamus. At Claudius Paradinus duos Serpentes circa oliuæ ramum inuolutos effigiauit cum inſcriptione. RERVM SAPIENTIÆ CVSTOS. Quo ſignificare conatur, cunctorum gubernationem, ſapientiæ, & prudentiæ clauo firmari. Ex altera parte ponderantes læthalem noxam Serpentum, alia emblematum, & ſymbolorum genera inueniemus. Quandoquidem Florentius in lib. Emblematum effigiat hominem, qui brumali *In ſymb. Heroic.*
B tempore anguem calcat, cum inſcriptione. IMPOTENS MALITIA. Et ſubſcribit tetraſtichon huius generis.

Tempore brumali ſi calcibus vrſeris anguem,
Non nocet, at mens eſt prona nocere tamen:
Sic multos videas homines tali indole, qui non
Sunt animo, ſed vi deficiente boni.

Neq; hoc videtur præter rationem, ſiquidem hyeme Serpentes veluti mortui in latibulis ſtabulantur, non tamen deſunt illis venena, ſed torpent: narrant etiam Porphyrium anguem venenum quidem habere, ſed quia edentulus eſt, alijs animantibus minimè nocere. Pari ratione ſunt quidam homines mala meditantes, ſed quia viribus carent, ideò innocui eſſe videntur: at vires adepti, omne virus ſuum euomunt. Itaq; ſapienter vnuſquiſq; ab ijs ſibi cauere debet, vt eorum inſidias vitans, gaudij materiam eis eripiat. Nicolaus Reuſnerus exhibet picturam agricolę baculo Serpentem mactantis, quem, ob frigus, ferè exanimem ſinu fouit, ſed ille refocillatus calore, benefactorem *L. 2. Embl.*
C lethaliter ſauciauit. Inſcriptio autem figuræ eſt hæc. MERCES ANGVINA. cum infraſcriptis carminibus.

Frigore confectum, quem ruſticus inuenit anguem,
Imprudens fotum recreat ecce ſinu.
Immemor hic miſerum læthali ſauciat ictu.
Reddidit hic vitam, reddidit ille necem.
Si benè facta locas malè, ſimplex mente, bonuſq;
Non benè facta quidem, ſed malè facta puta.
Ingratis ſeruire nefas, gratiſq; nocere:
Quod benè fit gratis, hoc ſolet eſſe lucro.

Item Paulus Maccius immodico ſtudio macceratus figurauit duos Laocoontis filios anguibus circumdatos, & implicatos, cum titulo. ALIVS PECCAT, ALIVS PLECTITVR. Huius emblematis argumentum deſumpſit ex Virgilio tradente prædictos inſontes filios à Serpentibus fuiſſe laceratos; cum ſolus pater peccaſſet, dum haſta *In l. Embl. 64. Lib. 2. Aeneid.*
D Equum Troianum à Græcis fabrefactum violauit ſic.

——— *illi agmine certo*
Laocoonta petunt, & primum parua duorum
Corpora natorum Serpens amplexus vtrumq;
Implicat, & miſeros morſu depaſcitur artus.

Neq; hoc videtur præter rationem: quandoquidem habemus in ſacris litteris. *In diebus illis non dicent vltra; patres comederunt vuam acerbam, & dentes filiorum obſtupuerunt.* Huc fortè reſpexit Poeta, quando cecinit. *Ieremia c. 31.*

Quicquid delirant Reges, plectuntur Achiui.

Quamobrem ſubſcripſit Maccius hexaſtichon huius tenoris.

Vltores ſceleris gemini tranquilla per alta
En angues miſerum Laocoonta petunt;
Paruaq; natorum complexus vterq; duorum
Corpora, mox artus paſcitur innocuos;

Et patris in pœnas vos natos crimina poſcunt? E
Impia vos luitis ſanguine facta pio?

L. Embl. 78 Iterum Maccius effigiat piſcatorem cancros inquirentem, qui à Serpente in latibu-
lis cancrorum ſtabulante demorſus fuit, cum titulo. SPES PRETIO NON EMEN-
DA. Hoc proculdubiò conſonum videtur eſſe veritati, quæ in hoc diſtico eleganter
decantatur.

Spes alit agricolas, ſpes ſulcis credit aratis
Semina, quæ magno fœnore reddat ager.

Verumtamen magno interdum agricolarũ damno ſpe fraudamur: cũ alibi canat Poeta.

Expectata ſeges vanis eluſit auenis.

Itaq; Maccius ſubſcripſit diſtichon huius generis.

Cancrum piſcator quæris, deprehendis, & anguem?
Sic ſpes incautos fallere vana ſolet.

Idcircò non iniuria vocantur incautæ illæ animantes, quæ decipulis, retibus, & alijs ar-
tificijs coercentur. Iuxta vulgatum carmen. F

Spes laqueo volucres, ſpes captat arundine piſces.

In lib. de ſymb. heroic. Caeterùm Paradinus delineauit Serpentem ab humo ſe ſe attollentem, vt fraga come-
deret, cum inſcriptione. LATET ANGVIS IN HERBA. Quo ſymbolo admone-
tur Lector, vt in libris legendis ſit cautus, ne in abſurdas, & impias ſententias incidat.
Iterum Paradinus figurauit Serpentem à veſpis depaſtum, & hoc titulo decoratum.
TRANSFVNDIT PASTA VENENVM. Vt innueret, eos, qui calumnijs alienis de-
lectantur, alijs ſæpè ſæpius eſſe ludibrio. Rurſus idem author anguem circa clauem re-
uolutum pinxit his litteris circumſcriptum. IS SVPERIS LABOR EST. Hoc ſymbo-
lum deductũ eſſe volunt ab hiſtoria Leontychidis Senatoris, qui prudenter eluſit por-
tentum, quod vulgò timebatur: etenim ſic docemur, quę naturalia ſunt, vel caſu fiunt,
à multitudine in ſuperſtitionem ducta, eludenda eſse. Tandem ſymbolum animi diui-
nis intenti, erat pictura ciconiæ Serpentem dilaniantis hac inſcriptione exornata. VO-
LVPTATVM, ET MAIORVM AFFECTVVM DISSIPATIO. Siquidem hoc no-
tius eſt, quam vt debeat exponi, ciconias aſſiduè cum Serpentibus dimicare, & Ser- G
pentes, inter alios ſignificatus, voluptatum, & mollium illecebrarum ſymbolum eſse
ex ſuperiùs enarratis manifeſtarium euaſit. Eiuſdem cõditionis videtur eſse illud ſym-
bolum pictæ ciconiæ roſtro Serpentem ſtringentis, quod quidam authores in prima
fronte librorum, quos euulgant, imprimere ſolent, cum his litteris circumſcriptis.
DISCITE IVSTITIAM MONITI. Fortè alludendo ad Zoilos, qui inſtar Serpentum,
alios ſauciare nituntur, & interdum ab alijs ſauciantur. Hoc etiam argumento vſus eſt
Florentius in libro Emblematum, dum pinxit Serpentem cum ciconia belligerantem
hoc titulo coronatum. RATIONIS CVM AFFECTIBVS BELLVM: deinde ſub-
Embl. 25. ſcripſit hæc carmina.

Vt dira Serpens ſemper in ſolo repens
Ciconiæ perenne concitat bellum;
Sic vilis illa turba mentis Affectus,
Rationis altæ regium impetunt callem.

Quæ ſententia ſummoperè commendanda eſt; quoniam vicisse voluptatem, maxima H
voluptas eſſe dicitur; neq; vlla maior creditur victoria, quàm ea, quæ de cupiditatibus
noſtris refertur. Etenim cunctis exploratum eſſe putamus, hominem eſſe quoddam
animal prodigioſum duabus conſtans partibus, nempè anima, & corpore, illa veluti
quodam numine, hoc tanquam vili pecude: quoniam reliquo corpore, brutorum gene-
ri vſq; adeò præſtamus, vt omnibus dotibus inueniamur inferiores; Verùm anima, ita
diuinitatis ſumus capaces, vt ipſas etiam angelicas mentes liceat præteruolare. Hę par-
tes inter ſe iunctę ſunt, ſed quadam concordia diſcordi, quia dum agitur de imperio, aut
ſeruitute, vtraq; vult regere, & magis illa, quæ non debet. Hoc autem, pugna Serpen-
tis, & ciconiæ, in hoc emblemate demonſtratur. Deniq; Serpens pro ſymbolo litteræ
Li. 14. hierogl. habraicæ Samech depingitur, vt animaduertit Goropius, non ſolum quia hæc littera,
& Serpens, ratione tortuoſæ figuræ, quamdam inter ſe conuenientiam habeant; ſed et-
iam quia huius litteræ effigies, nil aliud, quàm anguem repræſentat. Præterea ſonus
huius litteræ rationem Serpentis videtur præ ſe ferre: quandoquidem littera S. Latino-
rum,

Digitized by Google

A rum, & ſibilum vocem Serpentis denotat, nec non duorum Serpentum caudis iunctorum figuram exprimit. Item ſigma maiuſculum Græcorum, imaginem Serpentis refert: immò cæteræ eiuſdem litteræ figuræ, tametſi variæ ſint, omnes tortuoſi Serpentis iconem exhibent. Id totum ſtabiliunt authores memoriæ artificioſæ, qui non ſolum Serpentem ſibilantem pro littera S. intelligunt, ſed etiam pro numero quinario, qui eodem charactere exprimitur. Ad finem Ricciardus in commentarijs ſymbolicis tradit Serpentes tres aduerſus totidem præliantes, indicare vigeſimum tertium gradum Arietis, & hominem, qui plures habebit inimicos; denuò tres Serpentes in terra proſtratos denotare vigeſimum gradum Geminorum, & hominem, qui erit Sapiens, rurſus Serpentem tortuosè humi iacētem deſignare quintum gradum Leonis, & hominem inuidum; iterum Serpentem magno capite præditum ſignificare trigeſimum gradum Scorpij, & hominem prudentem; Amplius Serpentem magnum à muſcis vndiq; punctum referre duodecimum gradum Scorpij: demùm per Serpentem magnum, monſtrari tertium gradum Capricorni, & hominem ſapientem. Quæ omnia Ricciardus ex Aſtrolabio plano Ioannis Angeli deſumpſit. *Serpens eſt ſymbolum litteræ S.*

B

A D A G I A.

SI prouerbia examinemus, quæ malam Serpentum qualitatem reſpiciunt: prima fronte accurret illud. *Quilibet Serpens ſuo non caret veneno.* Quod alio adagio exprimi ſolet. *Etiam formica ſua ineſt bilis.* Aliud profertur. *Cane peius, & angue.* de illis, qui odio capitali aliquem proſequuntur. Plutarchus in ſymbolis Pythagoricis meminit huius adagij. *Colubrum intra ædes collapſum non eſſe perimendum.* Quo nititur ſignificare hoſpitem etiam nocuum perhumaniter tractandum eſſe. Succedit aliud. ὄφιν θάλπεις. nimirum. *Serpentem foues.* Pronunciatur, hoc, quotieſcumq; quis negocium amplectitur, quòd euidens exitium illi eſt allaturum, vel quotieſcumq; aliquis homini ingrato *Prouerbia à mala Serpentũ qualitate deſũpta.*
C famulatur. Multi arbitrantur prouerbium hoc originem duxiſſe ab hiſtoria Menippi Lycij, qui peregrinæ mulieris amore flagrabat: ea autem erat ex genere Lamiarum, quæ non modò in amorem valdè procliues ſunt, ſed etiam carnes humanas vehementer expetunt: propterea quidam Philoſophus hoc animaduertens in hæc verba prorupit. ὄφιν θάλπεις, καὶ σὲ ὄφις. Alij promulgant hoc adagium dimanaſſe ab Apologo ſuperius recitato, in quo introducebatur ruſticus Serpentem frigore penè extinctum in ſinu fouiſſe, à quo poſtmodum lethalem ictum accepit. Alij deriuant hoc prouerbium ab apologo gallinæ ouis anguium incubantis, quæ ab hirundine monita fuit, ne in ſui perniciem huiuſmodi oua foueret. Huic non diſſimile eſt aliud κόραξ τὸν ὄφιν. ſ. *Coruus Serpentem*. Eraſmus effert hoc adagium in illos, qui ſua ipſorum intentione pereunt. Prouerbium eſt deductum ab apologo ſuperius recitato, in quo coruus eſuriens Serpentem dormientem rapuit, à quo deinde lethali ictu affectus fuit. Eſtq; conforme illi κορώνη τὸν σκορπίον, nimirum *cornix Scorpium.* Hoc iactari ſolet in hominem, qui ob edacitatem periclitatur. Sequitur aliud. *Latet anguis in herba.* Solet hoc de periculo gra-
D ui, & inopinato proferri; eſtq; ſimile alteri. *Vipera eſt in vepreculа.* Idcircò huc reſpexiſſe videtur Virgilius, quando meminit fragorum, quæ interdum in vepretis leguntur. Sic enim canit.

Qui legitis flores, & humi naſcentia fraga. *Eclog. 3.*
Frigidus, ò pueri, fugite hinc latet anguis in herba.

Vulgare quoq; eſt aliud adagium. *Serpentis oculus.* Prolatum in eos, qui ſuo aſpectu venenant, & obtrectationis virus in quoſcumq; infundunt. Vel enunciatur in illos, qui acutiſſimè vident: nam Serpentes ſunt animantes huius naturæ, vt oculos duriores, ſed perſpicaciores habeant. Vnde Flaccus canebat.

Cur in amicorum vitijs tam cernis acutum,
Quàm aut aquila, aut Serpens Epidaurius?

Prædictis additur. ὄφις ἂν μὴ φάγῃ ὄφιν, δράκων οὐ γενήσεται. Ideſt. *niſi Serpens Serpentem comederit non fiet Draco.* Siquidem inter Serpentum genera, qui maiori corporis mole ſunt inſigniti, Dracones appellantur. Eraſmus opinatur id à vulgo dimanaſſe,

qui

qui credit quempiam non poſſe conſtitui Imperatorem, niſi prius multos Principes E
ſuperauerit, & deglutiuerit, vt Rex Regum, & Dominus Dominantium euadat. Præterea omiſſa Serpentum mala qualitate, ab eorum natura, alia etiam deſumuntur adagia, potiſſimum ratione ſpolij, quod Vere exuunt. Itaq; ſolet dici. *Magis hilaris, quàm qui exuit leberidem*. De illo, qui præ gaudio deſipere videtur. Deinde dicitur etiam κενότερος λεβηρίδος. id eſt. *Inanior leberide*. Vel ſecundũ alios. γυμνότερος λεβηρίδος. nimirum. *Nudior leberide*. Hoc potiſſimum promulgatur de ſciolo indocto, qui cum parum, aut nihil ſapiat, Græciæ ſapientes æmulari arbitratur. Leberide enim, ſeu ſpolio anguis nihil poteſt inueniri inanius. Dicitur etiam in eodem ſenſu. τυφλότερος λεβηρίδος. *Cæcior leberide*. De homine in negocijs cæcutiente. Prouerbium hoc citatur ex Ariſtophane: cum Leberis, nimirum pellis illa ſicca Serpentis, nihil in ſe niſi effigiem oculorum habeat. Quamuis Suidas ſcripſerit Leberidem fuiſſe hominem extremæ inopiæ, itaut vulgari adagio locum fecerit: huius meminit Athenæus in Dipnoſophiſtis. Nihilominus prædictum Serpentis corium Lycophron in carmine Iambico ſyphran appellauit. Immò Sypbar aliquãdo ſenex ab Ariſtophane cognominatur; vel F
quia ſenilis ætas cæcutiat, vel quia ſicca, arida, viribuſq; deſtituta ſit. Hinc naſcitur aliud prouerbium τραχύτερος λεβηρίδος. nimirũ. *Aſperior leberide*. hoc recitatur à Suida de vehementer aſperis: nam ſpolium illud Serpentis, ob nimiam ſiccitatem, aſperimum euadit. Rurſus licet legere apud Græcos aliud adagium, quod præcipuè de piſcantibus pronunciari ſolet. ἔχεις τί; ἢ τὸν ὄφιν, ἢ ἰχθῦν. ſcilicet. *Habes ne aliquid? aut Serpentem, aut piſcem?* His addamus illud adagium vetus. *Serpentes in vrbe captos non eſſe occidendos*. Memorat hoc Georgius Codinus in Origine Conſtantinopolis; dum ſcripſit Cryſen Scytharum Imperatorem, traiecto Danubio, ciuitatis muros obſidione cinxiſſe: tunc autem Bizantis vxor numerum hoſtium nihili pendens, cum mulierum multitudine decertabat: nam Serpentes in ciuitate captos, quos certo in loco cuſtodiebat, illicò aduerſarijs oſtendens, ſagittarum, vel ſpiculorum inſtar, in eos proiecit, plurimiſq; perniciem attulit; eoq; ſtratagemate Vrbem ab hoſtium impetu defendit. Hinc ortum eſt antiquum aſſertum, ſcilicet Serpentes in Vrbe captos non eſſe necandos, quippe qui olim vrbi periclitanti opem tulerint. Demum tanquam coronidem hoc addemus. G
Anguium plexu Andromachen exornare. Hoc ſolet proferri de illis, qui ad ſuam ſtabiliendam ſententiam, & ad ſuas fulciendas rationes, vndequaq; multa congerunt. Ideò Nicepborus Caliſtus ſolebat dicere. Id conſilij nobis eſſe, vt ex omnibus, quæ ad rem faciunt, aliquid colligamus, & interdum etiam ſpiris anguium implexis Andromachen adornemus. Andromaches autem fuit virago quædam, & vxor Hectoris, quæ muliebre quoddam ornamentum in modum Serpentis plicatum geſtabat.

Alio adagia à cõditionibus anguium deſumpto.

NVMISMATA.

IN quibuſdam monetis iconem Serpentis in ſpiram collecti conſpicamur, cuius inſcriptio eſt. SALVS ANTONINI AVG. In alio eiuſdem nummo licet intueri Serpentem tractu ſinuoſo virgæ obrepentem; atq; in alio, Dea virgam gerit, H
dextra poculum angui porrigit, cum inſcriptione. SALVS AVG. COS. III. In alijs ipſe ſedens in ſella pateră Serpenti caput admouenti porrigit. Inſcriptio eſt. SALVS AVG. In moneta Mar. Antonij, figura Orphei habitu philoſophico, & lyra ornati conſpicitur coram Serpentibus, & alijs feris canens: nam Orpheus eloquẽtię ſymbolum eſſe perhibebatur. In numiſmate Aurelij Cæſaris Auguſti Pij filij, icon Serpentis caput admouentis dextræ cibum exhibenti obſeruatur: etenim Priſci hoc ſymbolo hominem regno potitũ hieroglyphicè deſcribebant. In moneta verò M. Aurelij Seueri Alex. viſitur anguis aſſurgens porrigenti pateram, cũ inſcriptione. SALVS PVBLICA. Siquidem numiſma æneum græcum Seueri cũ litteris CEYH. POC. habet in parte oppoſita Serpentem, cuius corpus varijs gyris eſt complicatum: litteræ autem ob antiquitatem ſunt corroſæ. hoc numiſma cuſum fuit in aliqua Græciæ prouincia, cuius ſignũ eſt figura Serpẽtis: propterea quòd hoc animal, vt animaduerſũ fuit in hieroglyphicis, mũdum Regiones, & Prouincias denotare ſolebat. Hinc colligit Erizus, per iconem

A nem Serpentis in numiſmate ſculpti, intelligendam eſſe Prouinciam, in qua moneta
in gloriam, & monumentum prædicti Principis fabrefacta fuit. Item numiſma ma-
gnum æneum græcum Adriani cum litteris corroſis. AYT. KAI. ideſt Imperator
Cæſar: habet in altera parte imaginem Deæ faces accenſas geſtantis, & in curru vectę
à duobus Serpentibus, cum his litteris. LL Hæc moneta proculdubiò cuſa fuit in mo-
numentum tanti Principis, in aliqua Græciæ vrbe, cuius nomen expreſſum in moneta
non cernitur. Dea illa fuit Ceres, quam Erizus illi citati præfuiſſe opinatur. Hanc
eandem Deæ iconem in curru ab anguibus tracto, Erizus in magno numiſmate æneo
Antonij Pij obſeruauit. Et quoniam Ceres Dea ſegetum ab antiquitate celebrabatur,
& prima arandi modum homines docuiſſe ferebatur: ideò à Serpentibus trahi finge-
batur, quoniam obliquitatem ſulcorum ab aratro terræ impreſſorum, effigie Serpen-
tum deſignabant. Numiſma argenteum paruum Octauij cum litteris circumſcriptis.
CÆSAR IMP. VII. habet in latere oppoſito imaginem Victoriæ alatæ, cuius latera duo
Serpentes ſtipant, in parte inferiori alius iacens obſeruatur, qui circa alios laterales
B ſe inuoluit. Inſcriptio eſt ASIA RECEPTA. hæc moneta, remota omni dubitatio-
ne, fuit cuſa tempore victoriæ Aſiaticæ, aut Ægyptiæ: nimirũ quando Octauius debel-
lato Antonio, & ſuperata Cleopatra triumphauit; quandoquidem ab illis Serpẽtibus
Aſiam deſignari multi perhibent. Erizus tamen ex triplici Serpentum imagine, tunc
Imperium Romanorum tres orbis partes occupaſſe coniectat: Europam enim diù poſ-
ſederant, Africam paulò ante ſubiugarant, nunc Aſia recepta. Aut in numero Antio-
chi. SALVS Deo Romanis habita credebatur formæ mulieribus, habitu regio ſedens,
& pateram iuxta aram tenens, circa quam Serpens voluebatur. Nonnulli referunt in
nummo æreo Neronis conſpici Serpentem pluribus ſpiris plicatum attollentem caput
ad ignem ſupra aram accenſum, & denotare Æſculapium affirmant. In C. Cæſaris
nummo intueri licet Elephantum ſurrecta promuſcide, aduerſus quam Serpens quaſi
dimicaturus inſurgit: in altera parte Serpens pedibus Elephanti veluti obtritus con-
ſpicitur; & legitur inſcriptio. CÆSAR. Ex prima icone (teſte Pierio) laceſſitum bello,
ex ſecunda bello confectum intelligere poſſumus. Tarentini, quòd à Tarante Neptu-
C ni filio originem vrbis ſuæ habuiſſe crederent, eius iconem in omnibus ſuis numiſma-
tibus impreſſerunt, deinde equitem currentem, qui Phalantus eſſe creditur, nec non
delphinum, cum fama eſſet eum naufragium in litus à delphino euectum fuiſſe. In al-
tera igitur nummi parte Serpens conſpicitur cum titulo. ΤΑΡΑΣ. cum pars oppoſita
iconem Phalanti equitis cum ſcuto procurrentis, nec non delphini exhibeat. Pierius
etiã refert ſe cõtrectaſſe nummũ, cuius altera faciens inſcriptionẽ habebat. ΚΡΟΘΟ-
ΝΙ. cum reliquæ litteræ temporis vetuſtate eſſent detritæ. Huius autem altera facies
iconem Herculis in cunabulis Serpẽtes ſtrangulantis repręſentabat: fortaſſe vt hoc in-
ſigne facinus cunctis vtilitatis exemplo futurum eſſet, vel potius ad fortitudinem, &
incolumitatem oſtendendã, qua Crotoniatæ vulgò præditi eſſe ferebantur. In quibuſ-
dam Græcorũ monetis duo Serpentes ad ſemicirculi curuaturam ſe inuicem ſpectan-
tes obſeruantur, cum inſcriptione. ΔΤΝΑΡΧΕΞ ΤΠΑΤ. Β. hæc autem inſcriptio do-
minium penès duos indicabat. In alijs etiam antiquis numiſmatibus licet intueri effi-
giem puſionis cincinnati, platanoque coronati, & Serpentem manu tenentis, quæ fi-
D gura apud Ethnicos bonum genium denotabat. Monetæ autem referentes imaginem
virgæ Serpentibus exornatæ, quam caduceum appellant, ſunt innumeræ. Quando-
quidem numiſma æneum græcum mediocris magnitudinis Adriani cum his litteris.
ΑΤΤ. ΚΑΙ ΤΙ ΑΙ. ΑΔΡΙΑ. CEB. ideſt Imperator Cæſar Titus Ælius Adrianus Auguſtus,
habet in parte oppoſita magnum Serpentem gyris multis plicatum, in quorum medio
caduceus, & ſecus caudam Animalis ſpica triticea conſpicitur. Hoc in monumen-
tum Adriani cuſum fuit in aliqua vrbe Græciæ, cuius nomen non legitur. Nam, per
Serpentem, iuxta ſententiam Ægyptiorum, dominium, & imperium intelligendum
eſt: quapropter caput Serpentis in dextra Iunonis figurabant, ſicuti aliàs a nobis ex-
poſitum fuit, & Serpentes Leonibus in templo Deæ Opis copulabant, vt dominium to-
tius terrarum orbis deſignarent. Pariter in nummo Iuliæ Mameæ conſpicitur imago
Deæ dextra caduceum tenentis, cum titulo. FÆLICITAS PVBLICA S.C. Alij refe-
runt, quòd in prædicto nummo videtur ſimulacrum læua haſtæ nixum, ſiniſtra tortuo-
ſum Serpentem porrigens, cum inſcriptione. IVNO CONSERVATRIX: cum Ser-

Qui primus arandi artem docuerit.

Numiſmata habentia caduceum Mercurij.

pens imperium,& haſta tutellà indicet. In nummis etiam Veſpaſiani,& aliorum,caduceũ cornucopiæ iunctũ tãquam fælicitatis inditiũ licet intueri; adiecta tali inſcriptione. PAX AVGVSTI: ob eamdem rationem in moneta Adriani legitur. FÆLICITAS AVGVSTI. licet quoq; conſpicari caduceum in numiſmate Antonini Pij,nec non ramum oliuæ folijs, & fructibus onuſtum, cum eadem inſcriptione. FÆLICITAS AVGVSTI. Valerianus narrat ſe vidiſſe Bononiæ, apud Achillinos viros multiuigæ eruditionis cognitione ſpectatiſſimos (à quibus hodiernus Claudius Achillinus minimè degenerans non ſolum humani, diuiniq; iuris ſciens, ſed in nullo doctrinæ genere non perfectus comendatur, qui in patrio Gymnaſio Iuris nodos, & Legum ænigmata tam eleganter ſoluit, vt inter viros eruditos noſtræ ætatis locum obtineat eminentiſſimum) nummum aureum, in quo ſimulacrum alatum cum caduceo,& Serpente à pedibus proficiſcente conſpiciebatur, cum titulo. PACI AVGVSTÆ. Alius huius generis nummus interdum oſtenditur cum litteris. TI.CLAVD. CÆS. AVG.P. M.TR. P. Siquidem in alio nummo æneo eiuſdem T. Claudij Victoria eſt alata, dextra veſtimentum à pectore ad faciem tollit, læua caduceum porrigit, & pedibus calcat anguem: F quare profligato bello, pacem inſinuare videtur. Hæc moneta, Erizo teſte, cuſa fuit Romę, vt honoris immodici titulo tantum Principem proſequerentur, qui ex Britania ſine ſanguinis effuſione victoriam reportauit: de quo Suetonis hæc habet. *Quare a Maſſilia Geſſoriacum vſq; pedeſtri itinere confecto, inde tranſmiſit, ac ſine vllo prælio, aut ſanguine, intra pauciſſimos dies, parte inſulæ in deditionem recepta, ſexto quo profectus erat, menſe, Romam redijt, triumphauitq; maximo apparatu.* Deniq; numiſma argenteum Auguſti in iuuenili ætate conſtituti; cum his litteris. IMP.CÆS.DIVI F. COS. VI. LIBERTATIS P.R. VINDEX. habet in parte oppoſita figuram humanam ſtantem, & caduceum manibus tenentem, cum litteris ſubſcriptis. PAX. Poſt figuram, ara cum Serpente conſpicitur. Hoc numiſma proculdubiò, eo tempore cuſum fuit, quo Octauianus, Bruto,& Caſſio ſuperatis, omnibuſq; bellis ciuilibus fine impoſito, populo Romano vniuerſalem pacem, & libertatem reſtituit: quandoquidem caduceus in manu ſimulacri pacem,& ara cum Serpente libertatem, ſalutemq; demonſtrant; quas ab Octauiano fuiſſe Populo Romano redditas oſtendunt litteræ circumſcriptæ. LIBERTATIS P.R. VINDEX. G

L. 15. Hierogl. — *Achillinorum honorata mẽtio.* — *In lib. Numiſ.*

M I R A C V L A.

IN inquirendis rebus admirabilibus patratis, non recedemus à ſacris Biblijs, in quibus Deum Opt. Max. verum miraculorum patratorem multa ſupra vim naturæ operatum fuiſſe legimus. Primitus in populum Iſraeliticum ad profligandam eius temeritatem, & audaciam, ignitos Serpentes immiſit. Verba autem ſunt hæc. *Profecti ſunt autem, & de monte Hor per viam, quæ ducit ad mare rubrum, vt circumirent terram Edom, & tædere cæpit populum itineris, ac laboris: locutuſq; contra Deum, & Moiſen ait. Cur eduxiſti nos de Ægypto, vt moreremur in ſolitudine? Deeſt panis, non ſunt aquæ; anima noſtra iam nauſeat ſuper cibo iſto leuiſſimo. Quamobrem miſit Dominus in populum ignitos Serpentes, ad quorum plagas, & mortes plurimorum, venerunt ad Moyſen, atque dixerunt. Peccauimus, quia locuti ſumus contra Dominum, & te, ora vt tollat à nobis Serpentes.* H Hoc in loco inueſtigant nonnulli, quinam, & cuius conditionis fuerint huiuſmodi Serpentes igniti quamobrem multi cum Caetano, referunt angues ignitos fuiſſe nuncupatos ratione rubicundi coloris, qui ad inſtar ignis rutilabat, vel ob exquiſitum doloris ſenſum: nam corpora ad eorum ictus, contracta ardenti febre, maxima inflammatione corripiebantur. Lyranus, & alij adducunt nonnullorum opinionem, qui ſcripſerunt hos Serpentes igneos fuiſſe dictos, quia minimi eſſent, & veloces in motu, inſtar ſcintillarum ignis, vel quia volantes per aerem ſcintillas igneas ſpirarent. Deinde habemus in ſacris paginis illuſtriſs. miraculum tranſmutationis virgæ Moyſis in Serpentem: vbi leguntur hæc verba. *Reſpondens Moyſes ait. Non credent mihi, neq; audient vocem meam; ſed dicent, non apparuit tibi Dominus. Dixit ergo ad eum; quid eſt, quod tenes in manu tua? Reſpondit; virga. Dixitq; Dominus; proijce eam in terram. Proiecit, & verſa eſt in colubrum; ita vt fugeret Moyſes. Dixitq; Dominus; extende manum tuam, & apprehende caudam eius. Extendit,*

Numer. c. 21. — *Cur Serpentes ignei nuncupati.* — *Exod. cap. 4.*

& ten-

A *& tenuit, verſaque eſt in virgam. Vt credant, inquit, quod apparuerit tibi Dominus*
Deus patrum ſuorum, Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Iacob. Ruſus paulò inſerius *Cap.7.*
eadem leguntur. *Dixitq; Dominus ad Moyſen, & Aaron cum dixerit vobis Pharao oſten-*
dite ſigna; dices ad Aaron; tolle virgam tuam, & proijce eam coram Pharaone, ac verte-
tur in colubrum. Hoc in loco maxima agitatur quæſtio, an Serpentes illi, in quos virgæ
Magorum cancionibus Aegyptiorum fuerunt tranſmutatæ, veri, & naturales Serpen-
tes fuerint, non minus quam ille, in quem virga Aaron fuit traſfigurata; an potius fue- *An Serpen-*
rint quædam Serpentum phantaſmata, quæ à Dæmonibus, more anguium, moueren- *tes Magorũ*
tur. Multi authores tam nuperi, quam veteres inſigni doctrina præſtantes, illos ma- *fuerint ve-*
gorum effectus non veros, & naturales, ſed tantùm ſimulatos, & apparentes fuiſſe exi- *ri.*
ſtimarunt. In hanc venerunt ſententiam Philo, Iuſtinus Martyr, Tertullianus, Catena *In lib. de*
in Exodum, Hugo de Sancto Victore, & plures alij viri clariſſimi, qui ſcripſerunt mira- *vita Moyſ.*
cula Moyſis, virtute diuina patrata fuiſſe, mutatione rei propoſitæ in naturã eius, quod
efficiebatur: quæ verò à Magis Dæmonis ope, & præſtigijs ita fuiſſe edita, vt qui Ser-
B pens non eſſet, ſpectantes eum, quaſi Serpentem intuerentur. Ex altera parte Authores
non contemnendi, Magorum angues veros, & naturales fuiſſe arbitrati ſunt: cui ſenten-
tiæ Theodoretus, Auguſtinus, D. Thomas, Abulenſis, & omnes ferè Theologi ſchola- *Quæſt.18.*
ſtici adſtipulantur: his potiſſimum ducti rationibus: primò, quia ſacra pagina narrat iiſ- *Lib.3.de*
dem verbis, eodemq; modo virgam Aaron, & virgas Magorum in Serpentes tranſmu- *Trinit.cap.*
tatas fuiſſe: quapropter ſi ille Aaron fuit verus Serpens: aſſimiliter illi Magorum veri *6.& 8.*
Serpentes fuiſſe videntur. Deinde virga Aaron virgas Magorum deuoraſse, nimirum *In com. ad*
Serpens eductus ex virga Aaron, Serpentes productos è virgis Magorũ voraſse dicitur: *24. caput*
quare non diceret Scriptura illos deuoraſse, niſi veri, & genuini Serpentes fuiſsent. Ter- *Euang. ſec.*
tiò in capite ſubſequenti, nempè capite octauo Exodi habemus, quòd Magi in tertio *Matth.*
ſigno defecerunt; neq; ciniphes producere potuerunt: hinc prima duo ſigna vera, &
non ſimulata fuiſse coniectant. Pręterquamquod poſsumus addere, quòd Moyſes falla-
ciam patefeciſset, niſi veri, & naturales fuiſsent Serpentes. Itaq; nonnulli doctiſſimi viri
excogitarunt quinq; modos, quibus Magi virgas in Serpentes transfigurare potuerint.
C Primò Dæmones commouendo, & turbando ſpiritus, in quibus erant ſpecies, & phan-
taſmata virgarum, & Serpentum potuerunt operari, vt reflecterent ad ſenſum com-
munem, vel etiam ad ſenſum viſus; nempè primò ſpecies virgæ, mox Serpentis, itaut
virga in Serpentem, & viciſſim Serpens in virgam mutatus videretur, hæc à Diuo Tho-
ma tractantur. Secundò potuit fieri, vt Dæmon, virtute aliqua naturali occulta, ſpe- *Par. 1. qu.*
ctantium viſum ita turbaret, vel ludificaret, vt eſse viderentur quæ non erant, & non *114. Art.*
eſse quæ aderant. Tertiò potuerunt Dæmones virgas illas Magorum illicò conuertere *3.*
in Serpentes, applicando illis inuiſibiliter aliqua agentia naturalia nobis ignota, & ad
producendos Serpentes valdè idonea, & efficacia. Quartò fieri potuit, vt Dæmones,
non aduertentibus ſpectantibus, virgas à Magis proiectas ſtatim à conſpectu eorum
clanculum auferrent, & pro illis angues antea præparatos, vel aliunde delatos ante
oculos circumſtantium repræſentarent, itaut virgæ in Serpentes tranſmutatæ videren-
tur. Quintò potuit fieri, vt Dæmones virgas illas in modum, & formam angulum
D concinnarent, illiſq; Serpentinum motum communicarent. Quapropter, qui negant
illos magorum Serpentes fuiſse veros, & naturales, neceſse eſt, vt duos primos modos,
vel quintum ſequantur. Supereſt igitur quartus modus, qui Lyrano, Abulenſi, & pluri-
bus etiam viris doctis veriſimilior videtur: nam iuxta illum modum, veros fuiſse Ser-
pentes tueri poſsumus. Sed ambiget aliquis, ſi hoc aſsertum veritati conſonum eſt, quo-
modo poſsumus atteſtari virgas in Serpentes fuiſse conuerſas? Reſpondendum eſt in
ſcripturis ita legi, quoniam id ſpectantium oculis ita apparebat.

Poſtmodum ſi examinemus miracula Serpentum, quæ Apoſtoli Dei patrarunt, in-
numerabilia ferè ſe ſe offerent. In primis Apoſtoli Simon, & Iuda coram Perſarum Re-
ge Magos confuderunt: propterea Magi iracundia accenſi multitudinem Serpentum *SS. Simonis*
in exitium Apoſtolorum conuocarunt. At Apoſtoli virtute Dei muniti, his Serpenti- *& Iudæ mi-*
bus pallia ſua implentes, Chriſti nomine inuocato, eos in Magos incitarunt. Ideò Ser- *racula de*
pentes aſſiduis ictibus Magos vexare cæperunt, qui præ dolore, ritu luporum vlula- *Serpẽtibus.*
bant. Vnde Rex, & reliqui ſpectatores dixerunt Apoſtolis: permittite, vt Magi his
morſibus pereant; qui reſponderunt: nos miſſi ſumus à Domino, vt cunctos ad vitam

Digitized by Google

reuocemus, non autem, vt quempiam à vita in necem præcipitemus. Fuſis igitur ad E Deum precibus, iuſſerunt Apoſtoli Serpentibus, vt in nomine Omnipotentis Dei, reſumpto, quod in Magos infuderant veneno, illicò ad ſuas latebras reuerterentur. Hoc Abdias in hiſtoria Apoſtolorum recitauit: quod poſtmodum Baptiſta Mantuanus his verſibus confirmauit.

Lib.6.

Impia ſucceſſu hoc mens indignata Magorum
Sic ſe poſſe putans Sanctis imponere, coram
Rege ipſo, tulit in medium genus omne veneni
Dipſadas, & Iaculos celeres, hydroſq; nepaſq;
Natrices, Colubros, & cætera, quæ per Eremum
Solibus arentem viroſa animalia ſerpunt.
At gemini fratres pecus hoc in membra Magorum
Conuertere.

Lib.3.hiſt. Apoſt.

S. Andreæ Apoſt. miraculum.

Pariter Andreas Apoſtolus, ex eodem Abdia, ductus ad agrum, in quo Serpens admirandæ magnitudinis (erat enim eius longitudo quinquaginta cubitorum) ſtabulabatur, F & totam illam regionem, magno habitantium damno, deuaſtabat, belluam erecto capite ſibilantem intuens, hæc verba protulit: abdas caput, quod ab initio in perniciem humani generis erexiſti, & famulis Dei obtempera, vt pereas. Tunc Serpens magnum edens rugitum, euomenſq; veneni copiam extinctus eſt. Poſtmodum Sanctus perueniens ad prædium, in quo puſio a Serpente punctus, iacebat mortuus, parenteſq; obſeruans plorantes, puerum illis viuum reſtituit, qui coram Apoſtolo genuflexi gratias omnipotenti Deo egerunt immortales. Ex eodem authore, Mattheus Apoſtolus, & Euangeliſta per Aethiopiam trāſiens, peruenit ad ciuitatem nomine Naddauer, vbi duo Magi Zaraes, & Arphaxat Aeglippum Regem tunc ſedentem ludificabant: ipſe verò eorum verba tanquam diuina magni faciebat; inſuper cuncti non ſolum ciues, ſed etiam gentes finitimæ ad hanc vrbem confluentes, prædictos Magos venerabātur: ſiquidem quamdiu voluiſſent, omnes ſenſitiuarum virtutum actiones coercebant, & Serpentes hincinde ad homines pungendos congregabant; & poſtmodum cancionibus vulneratos ſanabant. Vnde Sanctus his omnibus animaduerſis, eorum præſtigia G manifeſtans, quos immobiles reddebant, ipſe ſoluebat, quos excæcabant, ipſe videndi facultatem illis reſtituebat, & tandem Serpentum punctiones, ſolo Chriſti nomine inuocato, curabat. Similiter, ex prædicto authore, temporibus Ioannis Apoſtoli, & Euangeliſtæ, in Epheſo euangelicam doctrinam prædicantis, accidit, vt iuuenis nomine Callimachus, quotidianis Sancti ſermonibus intereſſet, & mulierem nomine Druſianam deperiret: neque ex verbis euangelici præconis præſidium hauriebat; quoniam immane ſcelus in dies augere machinabatur. Itaq; mortua Druſiana, & pretio, quodam procuratore corrupto, libidinoſa furens inſania, tumulum defunctæ ingreſſus, pannis inuolutum cadauer exuere cæpit; & cum, iam ſublatis penè omnibus exuuijs, ſolum genitalis partis ſuperaſſet velamen, quod nefariam permixtionem impediebat: illicò immanis Serpens apparuit, cuius morſu iuuenis ſaucius corruit exanimis: quare ſequenti die, cum D. Ioannes, & alij ad tumulum veniſſent vt ſacra celebrarent, cadauer Callimachi ſubſtratum Serpenti, maximo omnium ſpectantium terrore, inuenerunt. Diuum Marcum, vt recitat Gregorius, penès montem Marſicum in conſueto H orantē ſpecu immenſæ magnitudinis anguis adortus eſt, quem, oratione non intermiſſa, adeò cicurauit, vt cum Sancto etiam cubaret: immò cum hoſpite triennium conuixit, donec Serpens ſpontè abierit. Tandem Paulus Apoſtolus, & ipſe chriſtiana munitus fiducia, cum apud Melitem inſulam à Serpente ictu lethali percuſſus fuiſset, ita vt omnes eum paulò poſt periturum crederent, Serpentem excutiens nihil prorſus mali paſſus eſt.

Matthæi Apoſt. miraculum.

Lib.7.hiſt. Apoſt.

Lib.5.hiſt. Apoſt.

Ioan. Apoſ. & Euang. in Epheſo cōcionantis miraculū.

Lib.3.Dialog c.16.

Serpens cicur, ſupra vim natura.

Cæterùm non ſolum Apoſtoli, ſed etiam alij Sancti, cunctiq; recta in Deum fide muniti expugnabunt Serpentes, & quodcumque veneni genus extinguent: cum id Chriſtus in Euangelio apud Marcum atteſtetur his verbis. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit: qui verò non crediderit condemnabitur. Signa autem eos, qui crediderint, hæc ſequentur. In nomine meo Dæmonia eijcient, linguis loquentur nouis, Serpentes tollent, & ſi mortiſerum quid biberint, non eis nocebit.* Quocirca Sanctus Pachomius, cui multa erga Deum inerat fiducia, ſæpè, ex Metaphraſto, Serpentes, & ſcorpiones illæſus calcauit.

Cap.16.

A cauit. Item, ex Textore, Didomus Abbas, & Anachoreta innoxijs pedibus nudis an- *Miracula*
gues compreſſit. Iulianus Saba, vt refert Theodoretus, per ſolitudinem iter faciens, *aliorū San-*
maximum Serpentem offendit, & inſtans mortis periculum animaduertens, Dei ope *ctorum.*
implorata, & ſigno crucis munitus, beſtiam interfecit. Idem præſtitit Martianus Cyr-
rus: immò, & Donatus Eureæ in Cypro Epiſcopus (teſte Nicephoro) anguem non *Li. 12. cap.*
minorem illis, quos India gignit, ſolo crucis ſigno peremit. Amantias etiam vir iuſtus, *45.*
ex Gregorio, obuios quoſdam angues, ſanctiſſimo crucis ſigno, necauit: immò latebra- *Lib. 3. Dia-*
rum orificia crucis imagine obſignauit, indeq; angues nonniſi mortui egrediebantur. *log. c. 35.*
Diuus Hilarius, vt habetur apud Surium, in Inſula Gallinaria multitudine Serpentum *Tom 1.*
redundante, defixa in ſolo cruce, metam anguibus conſtituit, quam excedere non de-
bebant: paruerunt Serpentes, neq; deinceps aſſignatos limites præterire auſi ſunt. Pa- *In vita e-*
riter Sanctus Ioannicius Abbas, referente Surio, reuertens à veneratione tabernaculi *iuſdē San-*
Sancti Theophanis, quod erat in Sigriana, præter nauiganſq; lacum, qui eſt ad partem *cti.*
borealem Apolloniadis, appulit Taſo; vbi Monaſtæ, & reliqui Accolæ à copia Serpen-
B tum grauiter vexabantur. Quare Diuum illic verſantem omnes habitantes maiorem
in modum rogarunt, vt tantæ calamitati finem imponeret: is ad pietatem procliuis,
precibus tanquam ſagittis vſus eſt, quibus Serpentes perculſi, Inſula relicta, in profun-
dum pelagus ſe præcipites dederunt. Ex eodem Surio, Voluſianus quidam, rebus intel- *In vita S.*
lectis admirabilibus, quas Sanctus Vigo Epiſcopus Baiocenſis patrabat, cum ſum- *Vigoris.*
mis precibus adiuit, vt ad ſyluam ſuo prædio adhærentem accederet, in qua imma-
nis Serpens diuagans ſolo halitu homines, pecoraque interimebat. Tunc Sanctus
bidui ſpatio in preces incumbens, inediaq; ſe macerans, implorata Dei miſericordia,
compertaque Serpentis trita ſemita, per quam à ſpecu ad fontem, & viciſſim à fon-
te ad latibulum reuertebatur, intrepidus orificio cauernæ appropinquans hæc verba
protulit. Præcipio tibi in nomine Ieſu Chriſti filij Dei viui, qui famulis ſuis virtutem *Serpens de-*
ambulandi ſuper Aſpidem, & Baſiliſcum, & conculcandi Leonem, & Draconem com- *uaſtans ſyl-*
municauit, vt ab hoc antro exeas: his prolatis verbis, Serpens, erecto capite, & exertis *uam à S. Ei-*
dentibus, quaſi hominem voraturus proſilijt: at ſeruum Dei conſpicatus ſtatim con- *gone expel-*
C tracto ore, & demiſſo capite, ad eum acceſſit: ideò Sanctus, elata manu, ſignum crucis *litur.*
exprimens, loro beſtiam vinciuit, ligatamq; tanquam manſuetam ouem, ad litus ma-
ris ducendam diſcipulo tradidit; ne impoſterū ei liceret in illa regione diuagari: ſicq;
locus à peſtifero veneno liberatus eſt. Prædicto ſimile miraculum patrauit Sanctus Vi-
cto Epiſcopus Virdonenſis, vt recitat Surius, tempore Clodouei Francorum Regis: ete- *Tom. 7.*
nim in vaſto ſpecu (vbi magna crux lapidea in tanti miraculi monumentum conſpici-
tur) iuxta monaſterium Sancti, immenſus Serpens latitabat, cuius halitu tam homi-
nes, quàm bruta prætereuntia interibant: vnde Regionis Incolæ ad opem Sancti Vi-
tonis cōfugerunt, vt illos hac ærumna liberaret. Sanctus igitur ieiunio tridui munitus,
& vniuerſo aſſociatus populo, ad ſpeluncę oſtium peruenit, & ſtola, horrificam ligans
beſtiā, omnibus ſpectantibus, extinxit. Non diſſimilē caſum Diuo Marcello Epiſcopo *In vita S.*
Pariſienſi accidiſſe narrat Surius. Nam ſua ætate, mulier, coniugij integritatem viuens *Marcelli.*
non ſeruauit; ideoque integra poſt obitum in ſepulchro iacere non meruit; quoniam
Serpens, qui eam viuentem in crimen traxerat, adhuc in eius cadauer deſæuiebat. Qua-
D re conſanguinei ingentem anguem conſpicati, & ſtrepitu vexati, de proprijs ſedibus
migrare coacti fuerant. Quocirca Beatus Marcellus, hoc intellecto, Chriſto Duce, *Serpēs à S.*
& multitudine hominum aſſociatus, ad locum cum bellua pugnaturus acceſſit. At Ser- *Marcel. pul*
pens de ſylua ad tumulum reuertens Sanctum conſpicatus, demiſſo capite, & cauda *ſus.*
blandiente, quaſi veniam precabatur: tunc Sanctus Marcellus baculo caput anguis
ter percutiens, loro ceruicem ligauit: deinde coram populo, ei iuſſit ne impoſterū hu-
iuſmodi calles repeteret; quamobrem beſtia in huiuſmodi locis nuſquā amplius diua-
gari viſa eſt. Similiter angui imperauit Magnus Daniel Scylita, & ſanctiſſimus anacho-
reta, vt refert Baronius, qui pedes Sancti ſpiris arctè inuoluit: at ipſe, formidātibus ſpe- *Tom 6. An*
ctatoribus, audacter increpauit Serpentem, qui illinc ſtatim diſcedens, & ad parietem *nal. Eccleſ.*
repens in omnium conſpectu diſruptus eſt. Ex Gregorio habemus, quòd fur hortulum *Lib. 1. Dia-*
quemdam conculcauerat, vt inde prædam auferret: ideò monachus olitor Serpentem *log.*
duxit ad locum, per quem fur ingredi ſolebat, eique nomine Chriſti iuſſit, ne quem-
piam poſthac ingredientem admitteret. Itaque ſequenti nocte, fur ingreſſurus, & be-

Serpẽs hortuli cuſtos.

ſtia totum aditum occupante perterrefactus, reſilijt in vepres, à quibus nonniſi illuceſcente die, & accedente monacho olitore, ſe extricare nequaquam potuit. Item Sanctus Ammon Abbas vir iuſtus ſuę cellę cuſtodes duos Serpentes conſtituit aduerſus latrones, qui deinceps accedentes, & beſtias conſpicati, pœnitentia ducti ſanctiſſimi euaſerunt: ſicuti in Vitis Sanctorum Patrum legitur. Sancta etiam Verdiana virgo, vt retulit Baronius, ordinem vallis Ombroſianę profeſſa, cum ad imitationem S. Antonij vexati cuperet, duos habuit Serpentes, qui maximum horrorem illi incutiebant, caudiſq; illam flagellabant, maximè quando eis cibum non porrigebat, aut quando eos in eodem vaſe comedere nõ permittebat. Vnde Ardingus Epiſcopus Florentinus ad Sãctam Virginem inuiſendam accedens beſtias expellere voluit: at virgo orans renuit, ne tali patientiæ exercitio priuaretur, immò eis abſciſſas caudas precibus, & ſigno crucis reſtituit.

To. 13. Annal. Eccleſ.

Cauda abſciſſa Serpentibus reſtituatur in integrum.

E

Magnus meminit viri cuiuſdam, qui in regione quadam Poloniæ, poſtpoſita recta in Deum fide, ad Hæreticos trãſiuit. Hic vineam poſſidebat, in qua neſcio quid coli volebat, ſed cum appropinquaret celebritas, in qua ſanctiſſimi Corporis Chriſti memoria recolitur, in contemptum ſolemnium feriarum, operarios ad fodiendam vineam conducere decreuit. At vxor, in qua nondum Chriſti fides extincta erat, virum obſecrauit, ne diem maximè feſtum aliquo exercitio labefactaret: ille autem verba vxoris nihili pendens, ſtatim atq; diluculauit, operarios in vineam ducens hortabatur, vt alacri animo terram ligonibus proſcinderent. Vix ipſi opus aggreſſi fuerant, cum repentè immanis Serpens ſublato pectore ſibilans vineæ Dominum in gramine ſedentem adortus, ſpiriſq; collum complexus, operarijs fugientibus, ſtrangulauit. Quare ſi prædictus peccans, ſolemnibus ferijs contemptis, à Serpente necatus fuit, audiamus alium caſum iuuenis, qui contempta matre, ab angue pariter punitus fuit.

In Hiſt. ſeptẽt. cap. 40.

Serpens virum quendam Dies feſtos contemnentem ſtrangulat.

F

Legitur hoc miraculum apud Cæſarium Herſterbacenſem. Iuuenis vocabatur Henricus, qui propriam matrem feſtiuis verbis, ſed venenato animo decepit; nam illam rogauerat, vt omnia ſua bona ſibimet concederet, vt vxorem honeſtiorem, & ditiorem in ſui thori ſociam recipere poſſet. Mater annuit, vt filiũ omni beneficij genere proſequeretur. Hic, hamo coniugali vorato, matrem domo expulit, quæ ob mendicitatem cibum oſtiatim petere coacta fuit. Itaq; filius cum vxore in menſa ſedens, pulſata ianua, iuſſit aperiri: ſed interim audita matris voce, ſtatim pullum cum patina iam in menſa collocatum à famulis abſcondi imperauit, ne à matre videretur: interea poſt longum colloquium, matre expulſa, denuò pullum in menſam deferri iubet: ſed famulus in patina Serpentem implicatum inuenit, quo perterritus reuertens, Domino ſpectaculum nunciauit, at ille ſubridens ancillam, ad deferendam cum pullo patinam miſit, quæ mox idem ſe vidiſſe retulit. Verùm Dominus indignatus ſe à famulis illudi putans, & de menſa ſurgens, veniam, inquit, & etiamſi Diabolus ibi fuerit, in menſam deferam. Tunc in herum ad patinam accedentem inſilijt Serpens, & collum eius adeò arctè complicauit, vt oculi, & facies intumeſcerent. Iam intelleximus pullum coctum, ſupra ordinem naturæ, in anguem conuerſum, nunc, narrante Surio, aliam materiam in Serpentem transmutatam admirabimur.

Li. 6. illuſt. mir. c. 22.

Iuuenis paruipendens matrẽ Serpẽte punitur.

G

Tom. 6.

Olim quidam agricola, vrgente penuria annonæ, ab hero diuite, & auaro nihil frumenti pro ſatione, & pro victu extrahere potuit: vnde mendicitate oppreſſus, ad Sanctum Spiridonem Archiepiſcopum Trimmythuntem confugit. Sanctus materiam quandam auream inopi agricolæ dedit, quam pro tritico ad herum, loco pignoris, deferri iuſſit. Itaque hac ratione pauper ruſticus copiam frumenti accipiens terræ commiſit, quæ copioſiſſimum fructum opportuno tempore reddidit, quo auream redemptam materiam Sancto Spiridoni, grato animo, retulit. Itaque Sanctus aurea recepta materia, vna cum agricola ad quamdam horti ſepem ſe conferens, oculis in cælum eleuatis, hæc verba protulit: Domine mi Ieſu Chriſte, qui ſola voluntate omnia creas, & transmutas, qui aliquando Virgam Moyſis coram Ægypti Rege in Serpentem conuertiſti, hoc quoq; aurum, quod ex animante in hanc formã transfiguraſti, in priſtinam quoq; formam redige, vt hic pauper diſcat, quòd quæcumq; voluit Deus, operatur. Tunc illud aurum euaſit Serpens, qui circa ſepem, vt prius, voluebatur.

H

Materia aurea in Serpentem mutata.

Quid plura? Diabolus etiam ſæpè figuram Serpentis induit. Ideò Cæſarius Herſterbacenſis verba faciens de monachis in Odeo dormidantibus, ſcripſit illum ſoporem à Diabolo dimanare: quãdoquidem monachus quidam vir iuſtus ſupra dorſum Fratris Vuielhelmi ſomniculoſi anguem ſæpè repere obſeruauit, ſtatimq; intellexit Diabolum eſſe, qui homi-

Lib. 4. Illuſtrium mir. c. 32.

A hominibus ſomnolentis ſummopere delectatur. Demùm per hiſtoriam Viennę impreſ-
ſam anno Domini quinquageſimo primo ſupra milleſimum, & quingenteſimum intel-
leximus, quòd in quibuſdam locis Hungariæ innumeri Serpentes in ſtrue manipulorũ
frumenti inuenri fuerunt, quos eum ruſtici comburere vellent, manipuli ignem reſpuiſ-
ſe dicuntur: nam Serpens cæterorum maximus, erecto capite, humana voce monuit
exuri non poſſe: quandoquidem non ſpontè, ſed ſupra vim naturæ nati, & propter ho-
minum crimina immiſſi fuerant.

PROBLEMATA.

CIRCA ſtructuram, & naturam Serpentum, ab Authoribus problemata propo-
ni ſolent, quæ hoc in loco recenſere non infrugiferum eſſe opinamur. Primò
circa ſtructuram animalis doctiſſimus Zimara quærit, cur Serpentes, reliquo
B quieſcente corpore, caput in partem poſteriorẽ vertere poſſint. Scribit igitur reſpon-
dendum eſſe (veluti etiam ſuperius de natura huius animalis verba fecimus) quoniam
Inſectorum modo, ſtructura volubili conſtant, & vertebris cartilaginoſis, & flexilibus
integrantur, quas natura his animalibus impartita eſt, vt noxia melius vitare poſsent;
nam aliter propter oblongum corpus, & defectum pedum angues ad conuerſionem in-
epti erant: quandoquidem nihil vtilitati illis eſſet erectio capitis, niſi illud etiam con-
uertere poſſent.

Secundò inueſtigant aliqui, cur linguæ Serpentum venenoſæ ſint, & reſpondent
illas eſſe poris referras, per quos malitia humoris in animali prædominantis inde faci-
lè egredi, & etiam communicari poſſit.

Tertiò Clariſſimus Zimara quærit cur Serpentes pene, & teſtibus careant. Reſpon- *Problem.*
ſum autem huius problematis ſuperius aſſignauimus, quando naturam, & mores ho- 47.
rum animalium ponderamus: nam ob corporis prolixitatem teſtibus carent, & quo-
niam cruribus non vtuntur, penẽ etiam non habent. Quamuis inferius oſtenſuri ſimus
C penem, & teſtes viperis in eſſe, vt Lector in capite ſubſequenti legere poterit.

Circa naturam, & qualitatem Serpentis, Primitus quæri ſolet, cur morſus maximè
anguium ſit venenoſus. Reſpondent aliqui animal mordens ingentes irarum motus in
ſe concepiſſe, & propterea mordendo venenare: nam in illa actione, bilis ſubtiliſſima
per totum corpus diſſeminatur, conſequenterq; portio bilioſa circa dentes in morſu
relinquitur; hæc autem quo potentior eſt, eò velocius partem demorſam corrumpit, il-
lamq; in ſui naturam vertit; atq; ita venenum augetur; quemadmodum ignis materiam
comburendo creſcit. Serpentum autem bilis in comparatione ad cætera animalia, acu-
tiſſima eſt: quapropter eorum morſus maximè venenoſus eſſe perhibetur; & præcipuè
cum fel horum animalium maximè lethale ab authoribus celebretur.

Deinde indagari ſolet cur partes ab anguibus demorſę intumeſcãt: hãc eſſe cauſam
multi confirmant, quia bilis anguium calidiſſima, conſequenterq; ſubtiliſſima eſt; ideo-
que celeriter corporis meatus penetrat, & quaſcunq; inuenit humiditates, omnes in
craſſos, & venenatos vapores conuertit: hinc membrum ictu Serpentis percuſſum fa-
D cilè redditur tumidum. Hac igitur ratione ducti Authores Medici partem ſupra Ser-
pentis morſum vinculis conſtringunt, ne virus vlterius penetrare poſſit. Vel etiam di-
cere poſſumus partem læſam reddi tumidam, quoniam ſanguis, & ſpiritus, ad ferendas
parti ſauciæ ſuppetias, confluentes, illam iuſtò craſſiorem reddunt.

Præterea peti ſolet cauſa, propter quam frigida aqua ſuper Serpentes aſperſa, eos
illicò in fugam vertat. Reſponſio eſt, hæc animalia frigida temperie eſſe prædita, vt ſu-
perius, in examinanda eorum temperatura, enucleauimus. Quapropter frigidã vitant,
hyeme latibulantur oriente Sole à cauis exeunt, & eodem occidente occultantur.

Demùm quærunt Theologi, cur Diabolus Euam ad peccandum incitans, potius Ser-
pentis, quàm Columbæ formã induerit. Reſpondent, quia Spiritus Sanctus ſpecie co-
lumbæ appariturus erat: propterea Deus hanc formam homini ſuſpectam, & odioſam
reddere noluit. Id optimè manifeſtat Magiſter Sententiarum, dum ait. *Venit ad hominem* Lib. 2. Di-
in Serpentis ſpecie, qui fortè ſi permitteretur, in colũba ſpecie venire maluiſſet, ſed non erat dignum, ſtinct. 21.
vt ſpiritus malignus illam formã homini odioſam faceret, in qua Spiritus Sanctus appariturus erat.

ÆNIGMATA.

NON deſunt etiam huic hiſtoriæ obſcuræ quæſtiones, difficileſq; intellectu, niſi aperiantur, quas Græci ænigmata nuncupant. Primum griphum de Serpente, Italici Scriptores concinnant, dum aliquem interrogant; quodnam ſit illud animal, quod ſine pedibus gradiatur. Hoc autẽ ænigma ſaphico carmine ſic redditur.

Belluam vidi pedibus carentem,
Quæ ſuos greſſu celeri ad receſſus
Paſta ſe confert, medò qualis hæc ſit
Dic mihi quæſo?

Hanc poſtea belluam Serpentem eſſe exponunt, qui citra vllum pedum vſum, velociter quocumq; mouetur. Iterũ interrogare ſolent, quodnam ſit illud animal, quod deglubitum non pereat, ſed potius diuturniorem vitam agat. Griphus autem verſibus ſaphicis ſic exponitur.

Dic quibus terris animans alatur,
Cui aura vitalis faucat per annos,
Et nihil paſſus, iuueneſcat immò
Pelle leuata.

Hunc animantem anguem eſſe interpretantur, qui ſingulis annis, nimirum verno appropinquante tempore, pellem veterem deponens iuueneſcere videtur. Ideò ne longa verborum ambage lectores moremur, eos ad ſcriptores Italicos relegabimus, qui infinita huius generis ænigmata narrare ſolent.

PHRENOSCHEMATA.

ASSIDVI litterarum cultores, ex nocumento, alijſq; anguium proprietatibus argumenta phrenoſchematum deſumpſerunt. Quidam igitur iuuenis acri ingenio præditus, cognomẽto Lancea, figurauit Serpẽtem lancea transfixum, ſeq; circa eamdem voluentem, & illam mordentem cum hoc titulo. FRVSTRA. Forſitan vt omnibus manifeſtaret incaſsùm operari, qui aliquid aduerſus eius familiam machinabantur. Meminimus vidiſſe in prima facie nonnullorum librorum Serpentẽ pictum in medio flammarum, digito manus mordicus apprehenſo, cum inſcriptione italica. COSI A CIASCVN NOCENTE, SI COME QVI AL SERPENTE. Authores fortè alludebant ad Zoilos, qui aſsiduis calumnijs quemcumq; authorem mordere ſolent.

Panormitanorũ Inſigne quale. Panormitani, pro Inſigni gentilitio ciuitatis, aquilam expanſis alis effigiant: ſed ad denotandam Vrbem, vel potius ad deſcribendam Vrbis proprietatem, tale concinnant phrenoſchema. Pingunt hominem amplexantem anguem, qui tandem dentibus eius pectus ſauciat, cũ inſcriptione. SE IPSVM DEVORAT, ET ALIENOS NVTRIT. Sic enim exprimunt naturam populi Panormitani, qui indigenas odio habet, aduenas verò amore proſequitur.

In 2. par. Inſign. Camillus de Camillis ſcriptor Italicus exhibet phrenoſchema cuiuſdam nobiliſſimi iuuenis, qui figurabat Serpentem inter herbas hoc titulo coronatum. LATET. quaſi vellet innuere inter herbas virides iuuentutis, proſperitatum, & diuitiarum, venenum latere; niſi quis cautus prædicta optimè regere norit. Alius ad imitationem prædicti authoris exhibuit iconem anguis in prato floruIento iacentis cum hac italica inſcriptione. IL SERPENTE TRA FIORI, E L'HERBA IACE. Quod Inſigne re vera caret illis conditionibus, quibus vera phrenoſchemata gaudere debent.

In lib. Inſign. Ex altera parte ab exuuijs anguium alia dimanarunt phrenoſchemata: nam Bargalius delineat Serpentem inter ſaxorum anguſtias, vetus ſpolium exuentem, cum titulo italico. CANGIO LA VECCHIA, E NOVA SPOGLIA PRENDO. Hocq; phrenoſchema attribuit cuidam mulieri, quæ cognomento Cangenoua vocabatur. Alioquin

A quin hoc poſset aſſignari mulieri annoſæ, quæ mangonijs ſimulatam iuuentutem ante oculos intuentium repræſentare nititur.

Ruſcellius eamdem picturam exhibet cum tali inſcriptione. ALTERA MELIOR. Hoc phrenoſchema aſſignat cuidam viro nobili, qui iuſtis de cauſis, à ſeruitute veteri cuiuſdam Principis recedens ad aulicam vitam alterius ſe conculit. Baptiſta Pittonus idem phrenoſchema cum prędicta inſcriptione in ſuo Inſignium volumine collocat, quo conatur ſignificare nouam virtutum tunicam vitiorum ſenecta meliorem eſse.

Tandem quidam eruditus, vt oſtenderet ſe alacri animo infortunia paſsum, & demum huiuſmodi animi curis liberatum eſse. Delineauit Serpentem, qui iam iam ſenectam exuerat, cum inſcriptione. NITIDVS. Hoc phrenoſchema videtur à Virgilio deſumptum, qui de Pirrho verba faciens hanc promit comparationem.

Qualis vbi in lucem Coluber mala gramina paſtus,
Frigida ſub terra tumidum quem bruma tegebat,
Nunc poſitis nouus exuuijs, nitidusq; iuuenta
B *Lubrica conuolit.*

A reliquis anguium proprietatibus decerpta phrenoſchemata non deſunt. Etenim angues, ſole ſupra orizontem emergente, à cauis exeuntes ad radios ſolares ſe conferunt: propterea in volumine Inſignium nobiliũ pingitur Serpens radios ſolares intuens cum inſcriptione. HIS DELECTOR. Hoc phrenoſchema Comiti Odorico Biſſiauo attributum fuit, qui alludens ad familiæ cognomentum, & fortè ad rem amatam, prædictum Inſigne concinnauit. Pariter Bargalius ſcriptor Italicus tres Serpentes eleuatis capitibus in radios ſolares figurauit, cum titulo. QVOS BRVMA TEGEBAT. Author refert hoc fuiſſe phrenoſchema nonnullorum Academicorum, qui Romæ RENOVATI nuncupabantur: quare phrenoſchema eleganter reſpicit Academicorum cognomen: cum Serpentes, ineunte Vere, à latibulis ad radios ſolis egredientes, & vetus ſpolium deponentes ſe renouent. *In lib. Inſign.*

Item vir quidam latinis litteris apprimè excultus calliditatem Serpentis meditãs pro phrenoſchemate, duas columbas à duobus anguibus circumdatas, abſque inſcriptione,
C depinxit: quoniam demonſtrare conabatur ſciẽtiam, & prudentiam nullo modo, à fraudulenta aſtutia ſeduci poſſe.

Alibi delineatur Serpens circa Marathrũ verſans, cum titulo. SOLO MARATHRO VTOR. Volebat fortè author inſinuare, quòd ſicuti Serpens non rectè cernit, niſi oculis ad fæniculum affricatis, ita homo quidquam, abſq; diuina ope, moliri non poteſt. *In lib. Inſign. nobil.*

Baptiſta Pittonus, vt omnibus patefaceret, non cuicunq; ſermoni, & præcipuè ſceleſtorum hominum verbis aures ſemper non eſſe præbendas; depinxit Serpentem cauda alteram aurium obturantem, alteram verò humi apponentem, cum inſcriptione. VT PRVDENTER AGAM. Siquidem anguis, ad cantiones venantium euitandas, id pręſtare perhibetur.

Si contemplemur figuram Serpentis tempus denotantis, in alia incidemus Inſignia. Nam Iouius delineauit Sphingem cum Serpente, cauda mordicus apprehenſa, circulum formante, cum titulo. INCERTA ANIMI DECRETA REVOLVET. Hoc phrenoſchema cuidam Iuris conſulto aſſignauit, qui, in ferenda quadam ſententia, valdè *In lib. Inſign. milit.*
D anceps fuit: etenim ſphinx apud Ægyptios pro expoſitione ænigmatum pingebatur, & Serpens in modum circuli reuolutus tempus deſignabat. Similiter Bargalius proponit iconem Serpentis in modum circuli, cum inſcriptione. AD ME REDEO. Hoc attribuit viro, qui iniuriarum citò non obliuiſcitur. Alius eamdem Serpentis circularem figuram exhibuit, cum inſcriptione. PRÆTERQVAM MEOS IGNES. Serpens enim hoc modo pictus tempus indicat: quapropter hoc phrenoſchemate ſignificabat æternitatem illius incendij, quò aſſiduè affictabatur. *Loco cit.*

Quidam contemplans Herculem in cunabulis cum anguibus, pinxit hunc infantem duos angues prementem, cum inſcriptione. FORTES CREANTVR FORTIBVS. Denique Lucas Contilis effigiauit caduceum Mercurij hoc titulo inſcriptum. CVPIDITATVM QVIES. Hoc autem phrenoſchema Academico TRANQVILLO nuncupato aſſignauit: quandoquidem ſicuti caduceus Mercurij nil aliud eſt niſi virga Lauri duobus circumdata Serpentibus, ob virtutem virgę, amicè ſe intuentibus: ita hic academicus animi ſui tranquillitatem monſtrat, dum prædictum cognomen ſibi comparauit. *In lib. Inſign.*

INSI-

E

INSIGNIA GENTILITIA, ET MILITARIA.

Inſigne gẽtilitiũ Græcia.

PRISCORVM Græcorum olim Inſigne fuiſse Serpentis effigiem, quæ propꝛium dominium demonſtraret: quemadmodum apud Romanos aquila denotabat, multi authores confirmant. Quapropter aliqui figurantes Serpentem à duobus Coruis vexatum indicabant Græciam, quã exteræ nationes poſt Leonem Philoſophum Imperatorem Conſtantinopolitanum, exercuerunt. Angues quoq; Inſigne Triptolemi exornaſſe multi atteſtantur: Quandoquidem Hiſtoriographi memorant pictum an-gulum in longa naui fuiſſe, qua Triptolemus Orbem luſtrauit. Vnde Claudianus huius nauis mentionem faciens dixit. *Angues; Triptolemi ſtrident.* F

Lib. 1. de Rapt. Proſerp.

Mantheon Aegyptius author tradit (referente Pierio) Oſcum, qui Tyrrhenis imperauit, Inſigne Serpentis habuiſſe: nam vocabulum (Oſcus) Etruſca lingua Serpentem denotaſſe perhibetur Alioquin Seruius ſcribit Oſcos nuncupari populos copia Serpentum redundantes. Spinula in ſuo opere poetico meminit Inſignis Caroli Vicecomitis, in quo Serpẽs pingebatur: ideòq; poeta alludens ad hoc Inſigne gentilitium, & ad proprium cognomen, ſic cecinit.

Li. 1. Epig.

Quod tibi nonnulli de me dixere, canето
Anguiger imprudens, Spinula te feriet.

Inſigne gẽtilitiũ Mediolani.

Cæterùm inter alia emicat Inſigne gentilitium Mediolani, nimirum Serpens cæruleus in campo aureo infantem rubore tinctum euomens; in quod Alciatus ad Ducem Mediolani ſcribens hæc carmina concinnauit.

Exiliens infans ſinnoſi è faucibus anguis,
Eſt gentilitijs nobile ſtemma tuis.
Talia Pellæum geſsiſſe numiſmata Regem G
Vidimus, hisq́; ſuum concelebraſſe genus:
Dum ſe Ammone ſatum, matrem anguis imagine luſam,
Diuini & ſobolem ſeminis eſſe docet:
Ore exit: tradunt ſic quoſdam enitier angues;
An quia ſic Pallas de capite orta Iouis?

Lib. 4.

Cur Serpẽs in Inſigni gentilitio Mediolani figuretur.

Cur autem Serpens prædicto figuratus modo Inſigne hoc gentilitium exornet; Authores inter ſe ſententijs variant. Franciſcus Petrarcha prodit, quòd Azo Vicecomes, qui deinde Mediolani Principatũ obtinuit, Patris iuſſu, cum copijs venit Apenninum, & in ea expeditione, cum fortè equo deſcendens requieſceret, Serpens, vel (vt alij volunt) vipera, nemine comitum aduertente, in galeam Principis irrepſit, quam cum capiti reponeret beſtia decidens per iuuenis faciem, nihil læſit. Ille animoſus hoc ad omen victoriæ traxit. Ideòq; hinc factum eſt, vt pro militari ſymbolo deinceps Serpente vteretur. Alterius opinionis fuit Paulus Iouius hiſtoriarum ſcriptor, qui retulit Othonem in ſacro, & ab omnibus commendato bello contra Turcas, & Satracenos, Buliono Godofredo duce, inſigni pietate, & animi magnitudine virum nihil territum Volucis Sarraceni ferocitate, qui ad ſingulare certamen fortiſſimum quemq; ex acie chriſtiana prouocabat, cum eo fuiſſe congreſsum, & tandem non minori fortitudine, quàm fælicitate ſuperaſse, & de galea interrempti hoſtis opimum ſpolium retuliſse, nempè Serpentem, vel viperam inexplicatis ſpiris à cono caſſidis erectam, & puerum paſſis manibus deuorantem. Hoc poſtmodum ad Inſigne gentilitium Mediolani tractum fuit. Etenim priſca conſuetudine receptum fuit, in galea, vel in parma Inſigne gentilitium, vel militare geſtare. H

Hinc Sagunenſes, qui erant ſub magiſtro peditum, pro inſigni duos angues in modum decuſſis pictos gerebant. Militum Brannenſium Inſigne, Serpentis icon humano capite exornabat. Curatij ſeniores ſub magiſtro equitum militantes in parma nigra luteos angues ferebant. Menapij ſeniores nuncupati geſtabant parmam, in qua Serpens flauus in campo viridi refulgebat, cuius marginem limbus ruber coronabat.

Inter

Digitized by Google

A Inter geſtamina Præfectorum fabricæ, quæ ſex erant, horum vnum erat dimidiatus Serpens in parma coloris cęrulei, quam aureus vmbilicus, & margo rubicundus exornabat. At Honoriani iuniores ſub illuſtri viro magiſtro equitum militantes, in parma duorum Serpẽtum mutilatorum effigiẽ habebant, cum vmbilico argenteo in area rubra. Maurialites duorum Serpentum mutilatorum figuram albi coloris gerebant in parma viridi. Marcomani iuniores caducei formam nimirum albos angues in clypeo rubro præferebant. Marcomani verò ſeniores eumdem præfectum ſectantes, praſſinos habebant caducei Serpentes, in alba parma, quam luteus circulus ambibat.

Horum comilitones erant Bataui, qui angues in morem caducei flexos in campo parmæ rubro geſtabant. Vindices nuncupati ferebant angues in modum caducei flexos cærulei coloris in parma tota lutea. Atecotti iuniores habebãt angues ex caduceo rubros in cærulea parma dilutiore, quam margo ruber ambibat, & intra Serpentum ambitum figura cordis conſpiciebatur. Illa legio, quæ ſexta Parthica vocabatur integrum caduceum, nempè totos angues expreſſos vnà cum baculo luteos ferebat in parma cærulea, cuius marginem circulus purpureus decorabat. Angleuarij erant, quorum Inſigne fuit ruber caduceus, in cuius virgæ ſummitate erat pila, ex qua Serpentes ad oſculum erumpentes, iuxta medium parmæ, flectebantur. Cornuti ſub magiſtro militum ſolebant in parma tota lutea ſub nigro circulo exornata duos Serpentes rubeos non è virga, ſed veluti è cippo quodam emiſſos ad oſculum incuruatos deferre. Falconarij milites, in parma tota purpurea, geſtabãt duos cæruleos angues, qui à quadam veluti columella ſuſtentabantur, & mox in ſuperiorem caducei partem curuabantur. Tandem Brachiani ſub magiſtro equitum caducei geſtamen vſurpabant: albos enim præferebant Serpentes cum pedamento identidem albo in parma praſſina. Reliqua Inſigna, quæ ferè ſunt innumera, per hiſtorias aliorum animalium legere licet, vt ſuo loco fuit expoſitum, & deinceps exponetur.

B

C

HISTORICA.

QVAMVIS ex ſuperius enarratis, angues humano generi ſe pertinacees exhibeãt inimicos: attamen ex nonnullis hiſtorijs collegimus repertos eſſe quandoq; Serpentes, qui ſingulari fauore homines complexi ſunt. Primũ legimus apud Plutarchum, quòd Serpẽtes puellas immoderatis affectibus interdum proſecuti ſunt. Nam Ætoliæ, anguis cuiuſdam puellæ amore captus, noctu eã adire ſuetus, corporiq; puellæ circumfuſus, hac atq; illac illabens, eam nunquam lædebat, & opportunè ſub diluculum recedebat. Cuſtodes mulieris id animaduertentes, vt puella aliò migraret, iuſſerunt. At Serpens eam ſedulò quæritans, tandem fortuito illam inuenit, ſed non vt ſolitus erat gratus, & benignus, immò aſper, & horridus in eã inſiliens, ſpira tanquam manibus ad corpus conſtrictis, caudæ reſiduo fæmora flagellabat.

Pariter Egemon (referente Æliano) verſibus dardanicis, magnum expreſſit Serpentis amorem erga Alcuam paſtorem Theſſalum, qui iuxta fontem Theſſalicum nomine Hamonium, boues paſcebat, quò anguis accedens, tepenſque, comam paſtoris aureum, & faciem grato affectu lingebat. Hoc autem nobis mirum non debet videri: quandoquidem, ex Plotarcho habemus, Serpentem fæminã ab Ægyptiaco quodã viro tam familiariter altam fuiſſe, vt ad menſam quotidie veniret; quæ, cum catulos enixa eſſet, quorum vnus hoſpitis filium ictu peremit, hoc facinore cognito, egreſſa & ipſa filium ſuum morte puniuit, deinde voluntarium exilium ſibi impoſterum delegit. *Lib. 9. c. 5.*

D

Ad rem narrat Cæſarius Heiſterbacenſis, quòd quidam homo, accepto in latere ſiniſtro vulnere, quòd iam in vlcus putridum, & inſanabile degenerauerat, quadam die, nudato latere, ſuper truncũ ſuceiſæ arboris ſe inclinauit, vt irrumpẽti ſaniei commodiorem locum præſtaret: ibi interim ſoporatus eſt; ſed ab angue adueniente, & vlcus ſugente expergefactus, veneni metu, eum excuſſit: interea tantum leuamen percepit, vt ſequenti die, in prædicto loco, ſugendi vlceris facultatẽ Serpenti dederit, indeq; perfectam valetudinem recuperauit. Exin à Serpente adeo cæpit diligi, vt aliquo in loco cubare non poſſet, quin ad eum Serpens accederet: vnde homo ab huiuſmodi con- *L. 10. hiſt. memor. ca. 70.* *Serpens vlceri medetur.*

conſortio abhorrens regionem mutauit. Itaq; per anni dimidij ſpatium anguem non E
vidit. Denuò reuerſum in patriam Serpens ita ſectabatur, vt, cũ non poſſet ad viri cubile ingredi, iuxta ianuam moraretur: multi ei perſuaſerunt, vt Serpentem occideret. Homo autem ſolebat dicere, nunquam medicum meum interficere auderem.

L. cit. c. 71. *Serpens à muliere deglutitus.* Ex eodem authore habemus, quòd in villa *Dalre* nuncupata Diœceſis Tralacenſis, os apertum mulieris prægnantis iuxta alueola apum, ſomno correptæ, Serpens intrauit: at perueniens maritus ad excitandam dormientem, caudam ſolùm Serpentis iuxta palatum vxoris vidit. Nihilominus expergefactæ, & partui proximæ quidquàm indicare noluit, ne timore ducta vna cum fœtu periret. Aduenіente autem hora partus, mulier ſimul cum infante anguem abſq; nocumento enixa eſt, quorum in vtero aliquandiù amicè vixit.

Lib. 21. c. 30. Recitat etiam Olaus Magnus, quòd in extrema Aquilonis plaga Serpentes verſantur, qui ſub tectis non ſolùm colludunt, ſed etiam plerumq; in cunabulis infantium tanquam fidi cuſtodes dormiunt, quos offendere, magnum eſſe crimen incolæ arbitrãtur. Verùm ſi, vel fortuito incendio, vel peſtilentia graſſante, habitatores domus de- F
leantur, in antris prædictæ habitationis remanent, & tanto agmine creſcunt, vt nouis habitantibus difficultatem pariant: quò minus tutò cum ipſis cohabitare poſſint.

Magnus etiam Serpens ſecus Olympiadem matrem Alexandri Magni dormientem viſus eſt, vt promulgauit Plutarchus. Ideò Alexander à Ioue in Serpentem conuerſo genitus fuiſſe dicebatur. Quod de Olympiade Philippi Regis vxore, & Matre Alexandri Magni Hiſtoriographi retulerunt; de Matre etiam Pub. Scipionis, qui prior Africanus nuncupatus eſt monimentis mandarunt. Nam Higinus, & alij de vita, & moribus Africani, verba facientes, ſcriptum reliquerunt in lecto eius matris ſterilis vulgò creditæ anguem ingentem viſum fuiſſe cubantem: vnde vociferantibus, qui viderunt, inde elapſum coerceri non potuiſſe. Itaq; hoc ab Arolis intellecto, ipſi, celebratis de more ſacrificijs, reſponderunt iore, vt Liberi ex ipſa prodirent.

In Eliacis. Aliud admirandum de Serpente pronunciat Pauſanias. Etenim, cum inter Arcadas, & Eleos magnum exerceretur bellum, & Eleos Arcades valdè vrgerent; accidit fortè, vt ingruentibus Arcadibus, mulier infantem ſinu geſtans Elei ſe ſe obtulerit, à G
qua, graui impendente periculo, ope implorarũt: interim illa infantem in prima agri parte collocauit. Irruentibus autem Arcadibus infans ille, Serpens immanis viſus eſt, quo perterrefacti regreſſi ſunt. Elei verò, hoc omine hilares, hoſtes inſecuti Arcadas fuderunt, & victoriam reportarunt. Poſtmodum ab Eleis templum erectum fuit, *Soſipolis Genius qualis.* vbi Serpens inimicos in fugam vertit, in quo Genius, ſeu Dæmon nomine, σωσίπολις, ab euentu liberatæ vrbis nuncupatus eſt.

Demùm Hiſtoriographi publicant, quòd Protho Danicus pugil, & Rex Herculẽ puſionem imitatus, vix ſex pubertatis annos menſus, Serpentem miræ magnitudinis, & ferocitate inſignem aggreſſus eſt, ſed ſpiculis, ob pellis aſperitatem, nihil ferientibus, immiſſo in ventrem ferro, extinxit. Non minoris fortitudinis iudicandum eſſe Fridleuum multi exiſtimant, qui non ſolum fortitudinis probandæ gratia, ſed voluntate quoq; acquirendi theſauri ductus, Serpentem corporis robore, & venenatis morſibus admodum formidabilem adortus eſt, & telis non conferentibus ob cutis duritiem, tandem per foſſa alui molliori parte, eum exanimauit: cum tamen prædictus Serpens ſpi- H
ris caudæ arbores complectens euelleret.

In hiſt. Peru cap. 10. Prædictis tanquam coronidem ademus aſſertum Auguſtini Zaratæ, qui agens de varijs Indorum opinionibus, tradebat ipſos fateri diluuium vniuerſale, ex quo ob immodicam humiditatem innumeri Serpentes procreati fuerunt, qui grauibus moleſtijs humanum genus vexantes, tandem ab hominibus omnes interfecti fuerunt. Ad finem legitur in hiſtoria Indiæ Luſitanicæ, quòd, quando Sol, ob interpoſitionem terræ, ita opponitur Lunæ, vt illam illuminare non poſſit, Incolæ deficientem Lunam à Serpente deuorari arbitrantur: quocirca multas bombardas aduerſus Cælum diſplodunt, magniſq; clamoribus totum aerem replent, vt Serpens Lunam demittat. Tranſacta autem eclipſi, ipſi Lunam priſtinum acquirentem lumen à Serpente euomi fatentur.

SOM-

A

SOMNIA, EORVMQVE PRÆSAGIA.

QVAMVIS ſuperius relatum fuerit ſecus Olympiadem Alexandri Magni Matrem in lecto iacentem ab ancillis Serpentem immenſum cubantem conſpectum fuiſſe: attamen Iuſtinus tradit, qua nocte Olympias Magnum Alexandrum concepit, ſibi per quietem viſam fuiſſe cũ ingẽti Serpente volutari. *Lib.12.* Nec ſomnio decepta eſt, namq; maius opus humana mortalitate vtero geſſit; dum Alexandrum virum ſupra humanam potentiam, magnitudine animi inſignitum peperit.

Pariter Fauſtina ſibi viſa eſt in ſomnis duos Serpentes, ſed ex his vnum ferociorem eniti: dum Antonium, & Commodum vtero ferret: id autem vita Commodi voluptuo- *Fauſtinæ*
B ſa, & pernicioſa comprobauit: non enim homo fuit, ſed immanis Serpens, ad humani *ſomnium.*
generis internecionem immiſſus.

Item in hiſtoria Indica legitur, quòd in quadam Regione ſupra Cinam, Occidentem *Par.3.* verſus *Cegnico* nuncupata Rex olim ſedebat, qui per quietem ter vidit infantem ipſum monentem, ſe velle in vterum eius vxori ingredi: Rex, ſomnio vxori narrato, deinceps cum ea cubare noluit. Ideòq; Regina, præter omnium opinionem, grauida; tranſacto nouem menſium ſpatio, filium peperit. At mater in lucem effundens hunc filium ab Indis XAQVA appellatum interijt. Referuntq; Indi in ipſo Infantis ortu, duos Serpentes alatos ſupra vim naturæ in aere ſtantes, aquam ſupra infantem proieciſſe.

De vano autem ſomniorũ præſagio, Onerocriti ſcribunt, ab anguibus per quietem ab aliquo interemptis, victoriã ſignificari: quapropter legitur apud Suidam *ὄφεις πατεῖν, τὰ κέντρα τῶν ἐχθρῶν λύει.* Nimirũ, Serpentes calcare, ſtimulos hoſtium ſoluit. Verùm Artemidorus ſcriptum reliquit aliud nagamentũ, nempè, per Serpentem erectum,
C quoddam bonum præſagium denotari, qui, ſi moueatur, & accedat, morbũ, & peſtem portendit, ægrotantibus verò ſalutem prænunciat. Cardanus autem, qui in huiuſmodi materia aſſiduum congerronem agit, viſum in ſomnis Serpentem malum eſſe prædicat: quandoquidem à Serpentibus occulti, & inſidioſi inimici denotantur. *Li.1.de Inſom.c.35.* Alibi quoq; promulgauit, quòd Serpens in quiete conſpectus, propter linguæ volubilitatem, Rhetorem deſignat; deinde Sacerdotem, quia ſacer Æſculapio perhibeatur, immò vatem, quia ſacer ſit Apollini. Amplius ex eodem authore, anguis in ſomnio viſus capite puniendũ ſignificat: cum Serpens ad internicionem in capite cædi ſoleat, item fugitiuum, quoniam latebras ſemper quæritet, & denique hominem reſolutum: cum pedibus ingreſſu non vtatur; & qui reſoluti ſunt, proficiſci non poſſunt. Hæc, & alias huius generis fabulas exarat Cardanus de anguibus in ſomnio viſis, quas nec non alias ſimiles vnuſquiſq; pertractans anguium proprietates, imaginari, & componere poteſt.

D

SIMVLACRA, ET STATVÆ.

OMISSO Serpentis ænei ſimulacro, quod iuſſu Moyſis olim in Deſerto erectum fuit indicans Conſtantiam, & Continentiam, quod aſpicientes Hæbrei à morſibus anguium ſanabantur: cum tamen in eo nulla vis ſanandi eſſet, ſed ſolus Deus ſub conditione inſpecti Serpentis ægros curaret. Attamen Populus hæbraicus exiſtimans ſe à Serpente ſanatum, ratuſq; aliquid in eo latere diuinitatis, illud ſimulacrum venerabatur: quapropter ſacra pagina in hiſtoria Regum hæc habet. *Ipſe diſſipauit excelſa, contriuit ſtatuas, confregitq; Serpentem æneum, quem fecerat Moyſes: ſiquidem vſque ad illud tempus filij Iſrael adolebant ei incenſum.* *Lib.4. Reg. cap.48.* Hic ſacra pagina meminit Ezechiæ Regis: nã huiuſmodi tempus ab anno quadrageſimo exitus de Ægypto fuit annorũ ſeptingentorum viginti ſeptem: neq; tamen exiſtimandum eſt eo tempore ſimulacrũ Serpentis ænei pro Idolo ſemper fuiſſe cultum, ſed ætate tantũmodo impiorum Regum, nam

A concordiæ indicium eſſe videtur. Hanc autem Mercurij virgam anguium ſimulacro exornarunt, vel quia Mercurius obiter inuentos duos angues inter ſe pugnantes, virga appoſita, conciliauerit, vt etiam ſuperius fuit exaratum, aut quia, referente Plinio, multi angues, aliquando in globum amicè adſtricti, & complicati de iugorum verticibus ad ima peruoluantur: quemadmodum contingit in Æthiopia, vbi tanta anguium vis, conuenit, & conuoluitur in gyrum, vt intuentibus montis ſpeciem reddat. Hinc gentes caduceum anguium circumdata effigie in pacis argumentum fabricarunt. *Virga Mercury cur Serpentibus ornata.*

Amplius ſalubritatis Deum Æſculapium Veteres omnes tàm græci, quàm latini pingebant, vel ſculpebant cum ſimulacro Serpentis crura Æſculapij cauda implicantis; præterquam in templo Epidauri, vbi ſolum anguis ſimulacrum ſub nomine Æſculapij colebatur. Etenim Æſculapius olim egregius medicus Dianæ precibus Hyppolitū ab equis diſcerptum varijs præſidijs in vitam reuocans, bilem in Iouis pectore concitauit, à quo poſtea fulmine percuſſus, poſt obitum, Deus ſub effigie Serpentis habitus, & diuinis honoribus cumulatus eſt. Immò ſub eadem Serpentis ſpecie, Conſulibus Quinto Fa-
B bio, & Iunio Bruto, Romam fuit aduectus, vt, peſtilentia graſſante, Romani liberarentur. De quo loquitur Ouidius hunc in modum.

Cum Deus in ſomnis opifer conſiſtere viſus *Li. 15. Metamor.*
Ante tuum Romane torum, ſed qualis in æde
Eſſe ſolet, baculumq; tenens agreſte ſiniſtra,
Cæſariem longa dextra deducere barba:
Et placido tales emittere pectore voces.
Pone metus, veniam, ſimulacraq́; noſtra relinquam,
Hunc modo Serpentem, baculum qui nexibus ambis,
Perſpice, & vſque nota, viſum vt cognoſcere poſsis:
Vertar in hunc, ſed maior ero, tantuſq́; videbor,
In quantum verti cæleſtia corpora poſſunt.
Extemplò cum voce Deus, cum voce Deoq;
C *Somnus abis, ſomniq; fugam lux alma ſecuta eſt.*
Poſtera ſydereos aurora fugauerat ignes,
Incerti quid agant proceres, ad templa petiti
Conueniunt operoſa Dei, quaq; ipſe morari
Sede velit, ſignis cæleſtibus indicet, orant.
Vix benè deſierant cum ſuſtis aureus altis
In Serpente Deus prænuncia ſibila mouit,
Aduentuq́; ſuo, ſignumq́;, araſq́;, foreſq;
Marmoreumq; ſolum, faſtigiaq; aurea mouit,
Pectoribuſq; tenus media ſublimis in æde
Conſtitit, atq; oculos circumtulit igne micantes.
Territa turba pauet, cognouit numina caſtus
Euinctus vitta crines albente Sacerdos
En Deus eſt, Deus eſt, animis linguiſq́; fauete,
Quiſquis adeſt, aixit.

D Idcircò Romani, recuperata ſanitate, hunc Serpentem iudicarunt dignum, cui æterni decernerentur honores; & propterea in Inſula Tyberis ampliſſimum, & ſumptuoſum illi erexerunt templum; quam hiſtoriam elegantiſſimè proſequitur Ouidius, dum canit.

Iamq; caput rerum, Romanam intrauerat vrbem,
Erigitur Serpens ſummoq; acclinia malo
Colla mouet ſedeſq; ſibi circumſpicit aptas.
Scinditur in geminas partes circumfluus amnis,
Inſula nomen habet, laterumq; à parte duorum
Porrigit æquales media tellure lacertos.
Huc ſe de Latia pinu Phœbeius anguis
Contulit, & finem, ſpecie cæleſte reſumpta,
Luctibus impoſuit, venitq; ſalutifer vrbi.

Hunc Serpentem poſtmodum nonnulli à D. Syluestro extinctum, & diſſipatum fuiſſe arbitrantur. Verùm Romani tali numine carere nolentes, ſimulacrum Serpentis aſpe-

ctu terribile ex ligno, aliauè materia fabrefactum in remoto ſpecu colendum poſue- E
runt, vbi ad tempora vſq; Honorij Imperatoris manſit. Tunc enim rurſus per ſanctum Monachum impoſtura detecta, & deſtructa Romani auito Deo prorſus caruerunt.

In lib. illuſtrat. antiq. epitaph. Gabriel etiam Simeon meminit cuiuſdam marmoris, quod Lugduni conſpicatus eſt, in cuius ſuperiori parte humani capitis erat effigies in reliquo marmore ſimulacrum Serpentis, cum litteris inſculptis. DEO INVICTO MITHIR SECVNDINVS DAT. Ideóq; ex ſimulacro anguis, colligit hoc marmor in monumentum Æſculapij ceſlatũ fuiſſe. In quorum confirmationem ſcribit Pauſanias penès Corinthum fuiſſe ciuitatem, in qua celeberrimum Æſculapij templum viſebatur, varijs, & pulcherrimis ſtatuis ornatum: inter quas vna ſupra Serpentem ſedebat, quam eſſe matrem Arati Æſculapij filij putabant. Rurſus in quadam Bęotię ſpelunca, ex qua fluuius Ericinus originẽ ducit, eodem Pauſania teſte, conſpiciebantur quędam ſimulacra manibus tenentia virgas Serpentibus implicatas. Hæc autem ſimulacra Aeſculapium, & Higeiam eius filiam repręſentare multi arbitrabantur.

Serpentes ab Indis coluntur. Hic autem ritus adorandi angues, eorumq; ſimulacra, ad Indicas vſq; Regiones penetrauit. Etenim, ex hiſtoria Indiæ Luſitanicæ, Incolæ Ormuz Serpentes, & vaccas magna veneratione proſequuntur, eorumq; ſimulacra magnifaciunt. Item Rex Calecluti tanti Serpentes facit, vt non minus acerba morte homicidam, quam anguis percuſſorem afficiat: immò pro his animalibus mapalia fabricari curat, ne ab iniurijs aeris lædantur: ſiquidem, ex Æliano, gentes Indicæ diuina numina à Cælo delapſa Serpentes F
Li. 9. c. 10. eſſe arbitrantur, cum leui ictu demorſis celerem necem afferant. Similiter Auguſtinus
Lib. 1. hiſt. Peru c. 4. Zarate meminit habitantium ſub linea æquinoctiali, qui in templis multa Serpentum ſimulacra adorant. Item Balbus in Itinerario in Indiam orientalem memorat nonnullas
Lib. 4. hiſt. Ind. occid. cap. 9. nationes, quæ ſimulacrum Serpentis venerantur. Demùm Idolum Mexicanorum in ligno cælatum forma humana in ſella, habet vtrinq; baculum capite Serpentino præminentem, & ad dextram fulctum quoddam anguiforme conſpicitur.

Præter ſimulacra ab Antiquis diuina habita; in alijs etiam Serpentes conſpici ſolebant: propterea quod, ex Pauſania, in arce Athenarum imago Herculis Serpentes ſuffocantis viſebatur. In ſcuto eiuſdem Herois centum angues picti eſse ferebantur: vnde G
Virgilius verba faciens de Auentino ſic canebat.

Li. 7. Aeneid.

—— clypeoq; Inſigne paternum
Centum angues, cinctamq; gerit Serpentibus hydram.

Par. 1. Icõ. Ripa etiam ad indicandum Solem, pinxit iuuenem aureis capillis comatum, pedibus calcantem confoſsum telis anguem, alludens ad fabulam Pythonis, de qua ſupra egimus, Plutarchus in libro de Iſide, & Oſyride ſcriptum reliquit, Hermopoli ſimulacrum Typhonis videri nimirum equum fluuiatilem, cui inſiſtit accipiter Serpentem impugnans: nam per equum demonſtrabant Typhonem: per accipitrem vim, & principatum, quem violenter ſibi comparauit.

Lib 4. Hierogl. Goropius, & ipſe pingit ſimulacrum Harpocratis, quale apud Bæotios, & cæteros Ægyptios videbatur, nempè puſionem, indice ori appoſito, ſilentium indicante cum lunula in fronte, aure in ſincipite, & Serpente in occipite. Serpens igitur in hoc
Serpens in ſimulacro Harpocratis. ſimulacro pingebatur, quia quotannis, depoſito veteri ſpolio, recens natus videatur: vt tacitè denotetur humanæ contemplationi tales ineſse vires, vt quicquid in nobis H
veteris eſt, excuti poſſit, vt noua rurſus vita ſuccedat. Neque enim Harpocrates tantummodo puer eſt, ſed etiam monitis ſuis obtemperantes è ſenibus pueros reddit, & priſtino reſtituit vigori: idq; maximè quando terrenis, & mortalibus neglectis rebus, homines æternis, & nunquam ſenio interituris toti adhærent.

Tandem in Septentrionali tabula Olai magni pinguntur paſtores cum Serpentibus depugnantes, vt gregem ab illis tueantur. Ampliùs ſimulacro trium Serpentum Aſia denotatur: quemadmodum Ibis Ægyptum, Elephãtus Africam, Cuniculus Hiſpaniam, & Equus Italiam ſignificat, de quibus omnibus ſuo loco actum fuit: quapropter ob copiam horum animalium in Aſia verſantium, vulgo dici ſolet. *Quid mali ab Aſia?* veluti dicitur, ob monſtrorum copiam, *Quid noui ab Africa?*

Par. 1. Icõ. Democratiæ ſimulacrum. Inſuper ad repræſentandam Democratiã, Ripa depinxit mulierem ætatis virilis, ſiniſtra multos Serpentes ſimul iunctos ſtringentem, qui Serpentes in hoc ſimulacro duo ſignificare poſsunt, primò gubernationem plebis non multi faciendam eſse, cum glo-

A riam, & honorem non reſpiciat, immò ſimilem Serpentibus, qui humi gradientes ſe ſe attollere non poſſunt: ſecundò naturam plebis, quæ vt plurimum peius conſilium eligere ſolet. In ſimulacro Logicæ, ex eodem Ripa, conſpicitur figura Serpentis: ſiquidem effigiat in dextra iuuenis palleſcentis faſciculum florum hac inſcriptione coronatum. VERVM, ET FALSVM. in ſiniſtra verò Serpentem: quandoquidem Serpens deſignat prudĕtiam in hac diſciplina valdè neceſſariam, vt veritas à falſitate diſtingui poſſit. In ſimulacro Medicinę, apud Ripam, obſeruatur mulier ætatis adultæ, lauro coronata, dextra gallũ, & ſiniſtra baculũ nodoſum Serpente circũdatum tenẽs: quoniam Serpens, & gallus indicat vigilantiam illis ſummoperè neceſſariã, qui mederi volunt.

Par. 2. Icõ. Logicæ ſimulacrum. Loco cit. Medicinæ Icon.

Alioquin Salus figurabatur ab Antiquis, vt retulit Gyraldus, muliebri forma in ſolio ſedens, & pateram tenens ſecus aram, in qua ſimulacrum Serpentis inuoluti, caputque attollentis conſpiciebatur. In ſimulacro etiam Conſcientiæ Ripa figuram anguis ponit, dum exhibet iconem mulieris eleganti forma conſpicabilis, nudato pectore, cuius regionem cordis mordet Serpens: vt oſtenderet ſtimulum, qui animam peccantis B continuò ſauciat. Ideòq; ad rem optimè canebat Lucanus.

Syntag. 1. Par. 1. Icõ. Conſciẽtiæ Imago. Lib. 7.

Heu quantum miſeris pænæ mens conſcia donat.

Similiter pro Angore pingitur homo melancholicus vtraq; manu pectus dilatans, & Serpentum corona cinctus: cum Serpentes hominibus nil niſi ærumnas, & calamitates afferant.

Cæterũ ſi ad virtutes, & vitia ſermo noſter dirigatur: in his ferè omnibus delineandis, Ripa Serpentis ſimulacro vtitur. Primitus in deſignanda Caſtitate, mulierem veſtibus albis indutam, columnæ adhærentem, pedibuſq; Serpentem mortuum calcantem effigiat. Serpens enim hoc in loco concupiſcentiam aſſiduè nos affligtantem demonſtrat. Verùm ad manifeſtandum corporis robur prudentiæ animi copulatum, Ripa figurat mulierem armatam, & in dextra nudum enſem, circa quem anguis reuolutus conſpicitur: etenim enſi corporis fortitudinem, & Serpens prudentiam, & animi virtutem oſtentat.

Caſtitatis Icon. Imago roboris corporei.

Pariter in deſcribenda recta Iuſtitia, quæ neq; precibus neq; amicitia, neq; odio fle-C ctatur, effigiat mulierem nudato enſe, corona regali redimitam, cum bilancibus, vnà cum cane amicitiam indicante, & cum Serpente, qui odium ſignificat. Itẽ in repræſentando Iudice, delineat hominem ſenem ſedentem, cum virga angue circumdata in manu dextra: ſiquidem, ex mente Ariſtotelis, Iudices non ſunt eligendi iuuenes: cum in ætate ſimili, neq; experientia, neq; affectuum moderatio vigeant, virga indicat dominium Iudicis erga Reos, & Serpens prudentiam, quæ in ferendo iudicio deſideratur. In ſimulacro Concordiæ militaris depingitur à Ripa mulier armata multos pertractãs angues, vt notum ſit hanc eſſe armis munitam ad tutelam, nec non ad nocendum veneno, quod ab ira ſubminiſtrari ſolet. Simulacrum quoq; Electionis non caret figura Serpentis: quoniam Ripa pingit mulierem venerandi aſpectus ornatam torque aurea, ex qua cordis effigies dependet, cum hac inſcriptione. VIRTVTEM ELIGO. deinde addit iconem Serpentis, qui vitium probæ operationi aduerſarium denotat. At pro ſimulacro bonæ operationis, Ripa figurauit hominem amaranthi corona redimitum armatum, & haſta ferientem anguem: vt omnibus manifeſtaret, homini virtute prædito aſ-D ſiduè cum vitijs belligerandum eſſe: nam hoc in loco, anguis ſimulacro, vitium indicatur.

Iuſtitiæ rectæ figura qualis. Iudicis ſimulacrum. L. 3. Topic. Concordia militaris quom. pingatur. Electionis ſimulacrũ. Simulacrũ bonæ operationis quale.

Eadem ratione delineat Contemptum voluptatum, dum pingit hominem lauro coronatum cum anguibus præliantem; nam Serpentes voluptatum, & vitiorum ſymbola eſſe perhibentur. Immò ad exprimendam Intelligentiam, Ripa mulierem veſtibus auratis amictam effigiauit, cum ſphæra in dextra, & Serpente in læua: figura enim Serpentis hic picta, nobis inſinuat, quòd ad res ſublimes intelligendas, oportet prius more Serpentis, humi ſerpere nimirum rerum ad ſublunaria ſpectantium principia apprehendere, antequam ad cæleſtium intelligentiam accedendum ſit.

Contẽptus Voluptatũ. Intelligentiæ ſimulacrum.

Expoſitis virtutum ſimulacris, rationi conſonum eſt, vt ad vitiorum icones ponderandas properemus; in quibus etiam Serpentum figuras licet intueri. Etenim Ripa, in exprimenda Peccati figura, delineat iuuenem nudum, cæcum, & Serpente cinctum cum Serpens ſit Diaboli ſymbolum, qui in dies humanum genus varijs vexat tentamentis. At deſcendentes ad vitia in ſpecie: prima facie incidemus

In part. 2. Icon. Peccati figura.

Fraudis imago. in fraudem, quæ deſcribitur à Boccacio facie hominis iuſti, & reliquo corpore angui- E
no varijs maculis, & coloribus diſtincto. Eadem facie exhibetur etiam fraus à Dante in ſuo Inferno, nam homo fraudulentus, ſecundum faciem, benigna verba ſemper profert: cum in reliquo corpore Serpentinum virus abſcondat. Proptera Ripa in ſignificando Dolo, pinxit hominem cum hamis in dextra, & cum Serpente inter flores, in ſiniſtra ſiquidem fraudator hamis tectis, nempè blanditijs homines ſimplices ineſcans ad ſua trahit deſideria; faſciculus autem florum cum angue denotat ſimulatum bonitatis odorem, qui poſtea virus Serpentinum exhalat. Cæterùm pro intelligentia vi-
Inuidiæ, & obtrectatio nis ſimulacrum. tij Inuidiæ, & Obtrectationis, quod in dies latiùs ſerpit, & lethalius redditur, Ripa figurat anum macram liuidi coloris, cuius ſiniſtram mammam mordet Serpens. Meritò pingitur macra ad mentem Horatij canentis.

In Epiſt.

Inuidus alterius macreſcit rebus opimis.

Anguis autem ſignificat illud venenum, quo cor Inuidi in dies magis, atq; magis afficitur, iuxta illud.

Liuor edax fatuos multos, animoſq; malignos F
Concitat, & ſtultos pungit ſine fine proteruos.
Naſcitur inuidiæ telum, quod liuida corda
Parturit, & multos nuſquam ſinit eſſe quietos,
Duceris inuidia, quòd ego te poſsideo plus:
Aut mihi ſunt plures nummi, ſeu maior aceruus
Rerum; vel mihi quod plures redduntur honores.

Inſidiatoris ſimulacrum. Pro Inſidiatore, delineatur mulier armata, galea vulpina tecta, cum pugione in manu, & Serpente ſecus pedes: nam à Serpēte homo inſidioſus ſignificatur. Pariter in deſcribenda Diſcordia effigiatur mulier inſtar Furiæ infernalis, nempè paſſis capillis, Inter
Diſcordiæ ſimulacri. quos varij Serpentes conſpiciuntur: quandoquidem ab anguibus prauæ indicantur cogitationes, quas Diſcordia parere ſolet. Immò ad ſignificandum Adulterium, Ripa vtitur icone Serpentis: dum exhibet picturam iuuenis ſedentis ſumptuoſis veſti-
Part. 1 Icō. mentis induti cum muræna, & Serpente: quoniam ex his animantibus ſimul iunctis,
Adulterij Icon. Baſilius adulterium indicare videtur: præterquamquòd Ægyptij ex congreſſu Mure- G
næ, & Serpentis collegerunt horum animalium ſimulacrum, ad adulterium hieroglyphice demonſtrandum, eſſe peridoneum. Item in ſignificando humano appetitu, Ri-
Humani appetitus ſimulacrū. pa pinxit Serpentem mordentem calcaneum mulieris gradientis: ſiquidem pedes, & potiſſimum calcanei pro hieroglyphico mundanæ cupiditatis monſtrantur: quocirca Seruator noſter Chriſtus, antequam crucis patibulum ſubiret, pedes diſcipulorum abluere voluit, vt illos purificaret, & à terrenis affectibus ſegregaret: non immeritò igitur Deus in Geneſi dixit Serpenti: tu calcaneo eius inſidias tendes. Inſuper pro Ingratitudine exhibetur pictura mulieris indutæ veſtibus ferruginei coloris, quæ Serpentem ſinu fouet: cum Serpens accepti beneficij immemor, benefactori venenum communicare
Ingratitudinis figura. ſoleat: ideò de vitio Ingratitudinis leguntur hæc carmina; quæ quoniam ſcitu digna eſſe videntur, non piguit illa recitare.

Eſt fatuus, qui multa petit, ſemperq; repoſcit
Officium alterius, & negat ipſe vices.
Qui ſibi vult fieri quicquam, debebit honores H
Reddere, & æquiualens munus amicitiæ.
Qui capiti alterius, curas, magnoſq; labores
Imponit, pretium conferat ille ſimul.
Dedecus eſt ingens, ſiquis bene facta laboris
Accipit; æquales denegat atq; vices.
Qui cupit ex aliqua lucrum nanciſcier arte:
Hoc ſibi proponat, menteq; conſtituat,
Eroget impenſas, nec rebus parcat auaris:
Si ſaltem laudem poſcat habere bonam.
Et ſi præcipuos acquirere tentat honores;
Munificus, blandus, ſit pius, atq; bonus.
Qui benè contentus facto nequit eſſe labore,
Quem modico pretio ſoluere habere poteſt.

Non

Digitized by Google

A *Non indignetur, ſibi ſit querimonia nulla,*
Si labor, & meritum fortè negetur ei.
Qui petit alterius operas, bene facta, labores,
Ingenioq; frui: munera rurſus agat.
Verùm à priuatis liceat diſcedere rebus;
Ingratas vrbes commemorare ſimul.
Roma quid ingrata quondam impietate Camillum
Tractaſti, pro te qui fera bella tulit?
Tu procul emeritum pepuliſti ex vrbe Camillum,
Quo duce fregiſti Gallica caſtra tamen.
Attica terra ferox depuliſti ingrata Solonem;
Qui ſtatuit leges, & bona iura tibi.
Pro merito ingenti, pro ſudore, atq; labore
Exilium dederas Attica terra viro.
B *Nec taceo ingratos auſus, quod Sparta Lycurgum*
Latorem legum pellis ab arce tua.
Scipio, qui fuerat patriæ ſeruator honeſtus,
Ingratam patriam ſenſit, & ille ſuam.

Ad ſinem, omnia vitiorum genera coronat Hæreſis, quæ nil aliud eſt, ſecundum D. Thomam, niſi error intellectus, cui voluntas obſtinatè adhęret circa id, quod credendum eſt. Itaq; pro hac indicanda effigiatur à Ripa anus horridi aſpectus, cum libro in dextra manu, ex quo Serpentes egredi videntur: vt falſa demonſtretur doctrina, ex qua poſtmodum prauæ ſententiæ, tanquam venenoſi Serpentes ad nocendum humano generi emergunt. *Lib. 4. ſent.* *Effigies hæreſis qualis.*

De ſtatuis, narrat Contarenus in libro de Antiquitatibus Romanis, conſpici in Viridario *Beluedere*, nuncupato Laocoontis Troiani, & filiorum, cum Serpentibus ſtatuam, quam omnium pulcherrimam multi ſtatuariæ profeſſores eſſe teſtificantur: ſiquidem horum, alter ſpirare animam, alter eximio premi dolore, tertius verò erga duos
C miſericordiam exercere videtur. Plinius etiam in Palatio Titi, opus hoc antiquiſſimum Laocoontis meritò cæteris anteponendum conſpicatus eſt: ideo in hanc Laocoontis ſtatuam extat pulcherrimum hexaſtichon In opere Ioannis Pauli Vbaldini huius tenoris. *Laocoontis ſtatua.* *Lib. 36. cap. 5.*

Audax ingenium fabri certare Mineruæ
Poſſet, & impunè vincere, ſculpſit opus.
Laocoonta feris gemina cum prole colubris
Depaſtum, læſa terna trophæa Deæ.
Vt cum læta ſuos pœnas dare cerneret hoſtes,
Vincere, non vinci crederet arte fabri.

Iterum in Viridario *Beluedere* nuncupato ſupra Palatium Summi Pontificis viſitur ſtatua Apollinis integri, cum pharetra collo appēſa, & arcu fracto, manu dextra adhęrens trunco marmoreo, circà quem Serpens reuolutus apparet. Rurſus Romæ in vinea
D Cardinalis de Carpo, & potiſſimum ſupra ianuam viridarlj conſpicitur magnum Meduſæ caput, inter cuius crines varij Serpentes videntur. Item in Palatio Farneſiorum pulcherrimæ viſuntur ſtatuæ, nimirum ſtatua Mercurij manu ſiniſtra geſtans bacillum, cum duobus Serpentibus. Item Serpens, & Leo mordentes coruum; & demum Serpens in cauato arboribus trunco bibens: ibidem etiam egregia Aeſculapij ſtatua, cum Serpente videtur. Amplius Romæ in ædibus Ioannis Baptiſtæ Galletti Oeconomi, Iulij Tertij Pontificis Maximi, licet varias obſeruare ſtatuas, inter quas eſt cælatum marmor referens Aeſculapium, cum magno angue in manu dextra: ibidem viſitur ſtatua mulieris, quæ ſiniſtra manu alium Serpentem magnum ſtringit: hanc eſſe vxorem Aeſculapij, vel ſimulacrum Medicinæ multi arbitrantur: ſupra Serpētem Æſculapij, talis legitur inſcriptio. NVMINIBVS C. PVPIVS C. F. ANI. FIRMINVS. & ſupra Serpentem mulieris hæ inſculptæ ſunt litteræ. SANCTIS. DD. Deniq; Romæ in ædibus Domini Petri de Dominicis penès forum nuncupatum *delli Altieri*, ſcilicet in viridario eiuſdem domus, viſitur magna, & inſignis Æſculapij ſtatua, cum Serpente in ſiniſtra manu: ibidem apud hanc licet conſpicari aliam puellæ ſtatuam, cuius ſiniſtrum brachium Serpens circumplectitur. *Statua capitis Meduſæ.* *Aeſculapij ſtatua.*

VSVS

E

VSVS IN CIBIS.

Lib 4. *L.3.1. Decau.* *Li. 1. de quadrup. digit. ouip.* *Lib.9. cap. 10.*

PVBLICAVIT Herodotus Troglodytas,& Æthiopes Serpentibus, aliiſq; huius generis reptilibus veſci. Quamobrem non iniuria ſcripſit Ælianus Troglodytas eſſe gentes anguibus formidoloſas, quippe quæ eorum carnibus veſcantur. Candæi etiam populi, vt recitat Plinius, qui appellantur ophiophagi, Serpentes comedunt: vnde poſtea tale cognomentum ſibi vindicarunt. Immò Solinus narrat Arabas, quibus aſper victus eſt, carnibus anguinis ſumptuoſas cęnas parare. Vt omittamus Indicas Regiones, in quibus, ex Scaligero, multæ Serpentum ſpecies eſculentæ inueniuntur. Quocirca Petrus Martyr Serpentes quoſdam apud Indos in lautitijs epularum haberi memorat: deinde addit hos appellari Iuannas: propterea aduertendum eſt hanc ſpeciem anguium ad lacertorum genus reducendam eſſe, de quibus in Hiſtoria Quadrupedum Digitatorum vbertim egimus. Habemus quidem in hiſtoria nauigationis in Braſiliam, quod Incolæ grandes habent Serpentes craſſitudinem humani brachij æmulantes, quorum caro valdè inſipida eſt: illam tamen, more anguillarum, fruſtatim concidunt, & opipare inſtructam, inter alios epularum apparatus reponunt. F In Calecut, eius Serpentum ita ſuauis reputatur, vt ſoli Reges anguibus in inſtructa epularum magnificentia vtantur, ſi veritatem faſſus eſt Ælianus. Noſtra etiam ætate nouimus homines, qui Serpentibus, capite, & cauda abſciſſis, abiectiſque interaneis, tanquam ſuauiſſima vituli carne veſcantur.

VSVS IN MEDICINA.

NON parùm vtilitatis medicinæ allaturus eſt Serpens. Verùm antequam in medicamentis adhibeatur, diligenter præparandus eſt. In libro igitur manuſcripto cuiuſdã Innominati, Serpentis ſanguis, trũcato capite, & cauda, vaſe vitreo colligendus, & ſeruandus eſt: deinde ablatis interaneis, ritu anguillarum, deglubitur, pelliſq; ſupra lignum poſita exiccatur; & carnes diligenter lotæ, in olla cũ duabus vini partibus coquuntur, iureq; cum aromatibus condito, laudantur in lepra, omni genere ſcabiei, epilepſia, & ſurditate. Quamuis Auicennas agens de medicamentis ad lepram attinentibus, commendet potius oleum, in quo Serpentes potiſſimum nigri, & decorticati incocti fuerint cum modico aceti, aquæ thapſiæ, & radice dracunculi. G

Oleum de Serpẽtibus. Alibi autem idem author oleum de Serpentibus deſcribens, coquit Serpentes nigros in oleo ſeſami, lento igne, donec caro ab oſſibus ſeparetur. Poſtea, in cute detergenda, & auferenda impetigine illud ſummopere prędicat. Alij cum floribus herbæ *Podagræ remedium.* paralyſis Serpentes in oleo communi decoquunt; & hoc tanquam inſigni medicamento, in podagra fæliciter vtuntur. Alioquin platearius in paralyſi potius Serpentem rufum, quam aliud Serpentis genus adhibet. Plinius ſuffitu Serpentis inueterati, in menſi- H *Cinis Serpentis ad quid.* bus prouocandis vtitur. Cinis etiam Serpentis combuſti cum ſale miſcetur, & ad mentem Plinij, cum roſaceo, in contrariam aurem infunditur, vt dolor dentium ſedetur. Prædictum cinerem Olaus Magnus in fiſtulis ſanandis ſummoperè magnificat. Nico- *Strumarũ remedium.* laus Myrepſus Serpentes in olla concremat, & cinere cum æquali portione ſanu græci, & mellis Attici mixto, ſtrumis medetur. Demùm, referente Plinio, baculus, quo rana ab angue excuſſa ſit, parturientes adiuuat. Sed notandum eſt hic aliquem potius Serpentem aquatilem intelligendum eſſe, cum rana in aquis ferè ſemper verſetur.

Modò ſi ad virtutes medicas ſingularum partium Serpentis accedamus. In primis *Lib.29.* Plinius oculum dextrum Serpentis, ad epiphoras, nempè ad oculorum inflammatio- *Cor Serpẽtis ad quid.* nes cum humoris copia, vtiliter alligat: dummodò Serpens viuus dimittatur. Ex eodem authore, cor anguis ſi mordeatur, aut alligetur, in odontalgia efficax eſſe perhi- *Iecur.* betur. Item iecur huius animalis ſi quis deguſtauerit, deinceps à nullo Serpente læde- *L.2. c. 40.* tur. Fel quoq; ſuis non caret virtutibus: nam Paulus Venetus promulgat, in Prouin-

cia

A cia *Caratam*, hoc caro vendi pretio; cum demorſos à cane rabido ſanet, & mulier partus — *Fel anguiũ*
difficultate laborans, deguſtato huius fellis tantillo, facilè enitatur, nec non patiens
hæmorrhoidas, facto ex hoc felle linimento, paucos poſt dies liberetur. Extra Serpentũ — *Hæmor-*
aduerſus omnium Serpentum ictus impoſita, mirandum in modum valere Plinius opi- — *rhoidum re*
natur. Sanguinem etiam, ex libro manuſcripto Innominati, pluris, quàm balſamum, — *medium.*
faciendum eſſe arbitramur: quandoquidem pallida labia eo linita rubicunda reddun- — *Sanguis an-*
tur, facies hoc peruncta nullam contrahit maculam; deinde dentibus eodem perlini- — *guium ad*
tis, omnis gingiuarum fœtor aufertur. Succedunt pinguedinis virtutes: hac enim cum — *quid valẽt.*
oleo mixta Plinius ſtrumis medetur. Matthiolus hanc cum vnguentis ad luem gallicam
expugnandam ſpectantibus permiſcet. Ex ſcriptis Innominati, aruina Serpentis cum
butyro Maij in olla probè vitreata, & paſta obducta ne quidquã expiret, reponitur: po- — *Pinguedo.*
ſtea lento igne, ſpatio horarum duodecim coquitur, pannoq; lineo percolatur, deinde
in vaſculis aureis, vel argenteis clauditur, ne quicquam exhalet: nam ad annos vſque
quadraginta, ad podagram, & paralyſim efficax conſeruatur. Hunc etiam adipem — *Podagræ,*
B Plinius ad diſruptas oculorum partes cum ærugine miſcet: cui adſtipulatur Quintus Se- — *& Paraly-*
renus, dum canit. — *ſis reme-*

Anguibus ereptos adipes ærugine miſce: — *dium.*
Hi poterunt ruptas oculorum iungere partes.

Tandem ad ſterilitatem ob partus noxam, non ſolum Plinius, ſed etiam Hippocrates — *In lib. de*
hunc adipem commendant, ſi eo cum felle tauri mixto peſſi imbuantur. Poſtmodum — *ſteril.*
ex carnibus Serpentinis vtilitatem immenſam percipiendam eſſe fatetur Porta: dum — *Li. 5. Phyt.*
perpendens anguinas exuuias colligit ex hac ſignatura carnes horum animalium ad — *cap. 12.*
mundandam, & detergendam humanam cutim valere: in cibis enim ſumptæ cunctas — *Carnes an-*
corporis ſuperfluitates ad ſuperficiem pellunt, iuuentutem conſeruant, & alopeciæ, nec — *guium ad*
non lepræ medentur. — *lepram.*

Auicennas verò, in detergenda lepra, has carnes inhumat, donec vermes ab illis
enaſcantur: poſtmodum vnà cum vermibus illas exſiccat, & drachmam huius pulueris — *L. 1. Inſtit.*
ſyrupo de melle, leproſo exhibet. Immò his carnibus, elephantiaſi, & ſtrumis Tagau- — *chirurg.*
C tius medetur. Amplius ſecundùm alios, vſu carnis anguium, more anguillarum, lendes — *Li. 5. Phyt.*
auferuntur. Item prædictæ carnes ad vulnera, & inciſos neruos admodum conferre, ex — *cap. 12.*
ſignatura, Porta atteſtatur: quandoquidem Serpentes diſsecti breui temporis ſpatio, &
facili negotio coaleſcunt. — *Li. 2. Eupo*

Cæterùm inter alias anguium partes, ſpolium in varijs affectionibus inſignem vide- — *riſt.*
tur habere prærogatiuam: nam primùm Galenus ſenectam anguinam combuſtam, & — *Part. 2. Ar-*
illitam ad caſum pilorum conducere autumat. Hinc fortè Timotheus, ad prohibendum — *can. c. 53.*
capillorum defluuium, didicit ſenectam anguium comburere, eaque, cum axungia
mixta caput inungere. In affectibus oculorum, hæc Serpentum membrana, ſed potiſ-
ſimùm viperina commendatur; nam Galenus illam, ad ſugillationes cum aqua mane — *Senecta an-*
tritam adhibet. Immò ſola huius frictione, ex Plinio, claritas oculorum augetur. His — *guiũ ad va*
fortè verbis fretus Cardanus pronunciauit non corripi hebetudine viſus, aut ſuffuſio- — *rios affe-*
ne, qui quotidie de lecto ſurgens ſenecta anguina oculos fricauerit. Refert Galenus — *ctus.*
quoſdam ſcripſiſſe ſenectam anguium in aceto coctam ad odontalgiam valere: quamuis — *Lib. 9. de*
D Dioſcorides hac in vino decocta, ad os colluendum, vtatur. Plinius verò hanc mixtam — *ſubtil.*
cum cera, ad dentes eradicandos, adhibet. — *Lib. 11. de*

Similiter in otalgia corium anguium non eſt contemnendum: nam Dioſcorides il- — *ſimp. med.*
lud in vino coquit, deinde in aures dolore vexatas inſtillat. Theophraſtus, ad præ- — *fac.*
dictum affectum, in oleo coctum imponit. Alij ad aurium grauitatem, pellem an- — *Lib. 2. de*
guis in teſta candefacta cum roſaceo vſtam applicant. Alij fel teſtudinum cum ſenecta — *mat. med.*
anguium, & aceto purulentis auribus prodeſſe opinantur. Tandem Archigenes apud — *cap. 17.*
Galenum, ſenectam anguium cum capitibus papaueris in oleo coctam auri dolore ve- — *Lib. 3. de*
xatæ infundit. In affectu colico, Galenus in vaſe æneo ſpolium anguis frigit, donec — *comp. med.*
comburatur: deinde hoc in oleo diſſoluto, partem laborantem inungit. At Plinius — *ſec. loc.*
hoc ſpolium cum roſaceo in vaſe ſtãneo coctum, ad dyſenterias, & teneſmones laudat: — *Li. 2. Eupo-*
immò ex aceto, in omnibus vitijs ſedis, efficax eſſe promulgat. Amplius propter an- — *riſt.*
tipathiam huius animalis cum homine, vt animaduertit Porta, ſuffimentum ex ſene- — *Li. 1. Mag.*
cta anguium paratum, difficultates partus ſoluit: cui ſententiæ Plinius quoq; aſſenti- — *nat.*

tur,

tut, dum lumbis parturientis hanc membranam alligat, ſed à puerperio illam proti- E
nus remouet. Verùn noſtra ætate, non ſenectam, ſed pellem deglubitæ viperæ exſiccatam fæmori mulieris alligantes faciliorem partum reddere profitentur, nec præter rationem, cum ex libro manuſcripto Innominati, pellis, & non ſenecta anguium ſupra ventrem mulieris in partu laborantis imponatur.

Pellis Viperæ exiccata partũ faciliorem redd.

Arnoldus autem Villanouanus ex ſpolio Serpentis cum opopanace, myrrha, galbano, caſtoreo, ſtercore columbino, vel accipitris parat ſuffimen; indeq; fumum dimanantem per embotum in vterum recipi curat, vt fœtus mortuus, & viuus educatur. Inſuper Plinius ſenectam anguium cum maſculo cancro triram morſibus canis rabidi imponit. Immò, ex eodem, hæc vino incocta cicatrices ad priſtinum colorem reducit, nec non omne verucarum genus delet, & in pelle taurina alligata ſpaſmos fieri prohibet. Myrepſus hanc membranam cædit ad formam magni numiſmatis, & caricis intrudit, quas ieiuno, & inſcio ægrotanti præbet edendas, vt ſpatio trium, vel quatuor horarum, internæ, & externæ eminentiæ decidant. Pariter pellis hæc ſputo lauata, & ſupra apoſtema poſita grauem dolorem ſedat. Deniq; Auicennas lapidem Serpentis in lithiaſi F
ſummopere commendat.

Morſus canis rabidi remedium.

VSVS IN VARIIS.

CVICVMQVE coniectamus eſſe exploratiſſimum, ex doctrina Plutarchi in Alexandro, Bacchantes tyrſigeras nõ ſolum angues impunè tractaſſe, verùm quoq; in tripudijs, & choreis, anguibus ſe cinxiſſe. Id ſignificauit Catullus his verſibus.

Euoe Bacchantes euoe capita inflectentes,
Harum pars tecta quatiebant cuſpide tyrſis,
Pars ſe ſe tortis Serpentibus incingebant.

Item apud Ægyptios veteri conſuetudine receptum fuit Reos capitali iudicio damnatos in foueam Serpentibus plenam præcipitare: ideòq; hac occaſione virtus citrei ma- G
li aduerſus angues cognita fuit, dum duo Rei, quorum alter malum citreum comederat, ad lacum Serpentum condemnati eſſent: hunc enim Serpentes, altero deuorato, intactum reliquerunt. Apud cæteros etiam Ethnicos, prædictum anguium ſupplicium Sanctiſſimi Chriſti Martyres paſſi ſunt: nam Baptiſta Mantuanus de martyrio S. Teclæ verba faciens ſic canebat.

Vſus anguium in ſupplicijs.

Tortilibus fatam colubris, ſatam aſpide, & hydris
Mittitur in foueam, ſine veſtibus, inter atroces
Nuda Feras.

Item in puniendis parricidis olim Serpente vtebantur; dum Reum cum Simia, gallo gallinaceo, & Serpente in culeo inſutum in mare tanquam omni elemento indignum præcipitabant: addebatur Serpens tanquam homini inimiciſſimus, vt in reum crudeliter ſæuire poſſet. Cur autem alij adderentur animantes ſuo loco explicatum fuit.

Parricidæ pœna.

India quoq; aduerſus Elephantos, Serpentes nutrit longiſſimos, quibus tanta vis ineſt in vinciendo, vt poſtica ſui corporis parte, elephanti animalis omnium robuſtiſſimi H
pedes ligent, & immotus contineant. Immò Ioannes Hugo agens de moribus Indorum recitat ibi multos circulatores magos verſari, qui Serpentes è corbibus cantonibus eductos ad ſonum muſici inſtrumẽti tripudiare cogunt: deinde eos tanquam domeſticos oſculis, amplexu, & collocutione coram populo facillimè contrectant, vt a ſpectatoribus pecunias corradant.

Vſus Serpẽtũ in India.

Tzetzes narrat alium Serpentem vſum, dum olim Serpentes per fundas in exercitum Barbarorum, ad illos perterrefaciendos, immiſſos fuiſſe ſcribit. Neq; hoc à ratione alienum videtur; quoniam legimus apud Egnatium, quòd Animal patria pulſus ad Anthiocum Syriæ Regem profectus eſt; cui, aduerſus Romanos, naualem victoriam Serpentum ſtratagemate comparauit: nam Romanam claſſem ingenti vi Serpentum, quos figlinis incluſerat vaſis, adortus, illos in hoſtem nihil tale ſperantem, de improuiſo eiaculatus eſt: hinc trepidatio, ex trepidatione pugnæ obliuio, ex obliuione turpis hoſtium fuga orta eſt.

Vſus anguium in bello.

Lib. 6. var. hiſt.

His

A His animaduerſis, nunc varias Serpentum partes ponderabimus, quæ in varijs vſibus
locum habent. In primis Mizaldus linguam Serpentis cera virginea incluſam in aure *Centur. 2.*
ſiniſtra equi reponit, vt animal tamquam mortuum humi procumbat, qua ablata, non *Lingua Ser*
ſolum à terra ſurgit, ſed quoq; animo alacriori currit. Olim Priſci maxillæ Serpentis, *pentis.*
ante ſerram inuentam, ad ſecundam vſi ſunt hinc puerum Attalum inſtar maxillæ Ser-
pentinæ, ſerram fabrefeciſſe multi arbitrantur. Carnibus anguinis vtitur auceps ab *Serræ in-*
Oppiano edoctus, vt aues citiùs pennas mutent. Quamuis Mizaldus pulpamentum *uentio.*
gallinæ carnibus Serpentum nutritæ, pro mutatione plumarum accipitri exhibeat. *Centur. 8.*
Præterea adeps Serpentis apud Veterinarios eſt ex vſu: nam ad equorum ſtranguriam
Hierocles cuidam medicamento permiſcet ſtercus lacerti, ſanguinem columbæ, & *Adipe an-*
σῖαρ ὄφεως, nempè ſebum Serpentis, vt multi interpretantur. *guium Ve-*
Rurſus idem author in ſanando vlcere maligno dorſi equorum ex compreſſione na- *terinarij*
to, nec non in equina ſcabie delenda, adipem Serpentinum adhibet. Iterum ad fiſtu- *vtuntur.*
las in vngulis equorum ortas commendat vnguentum ex adipe Serpentis collecto, dũ
B fruſta Serpentum in veru aſſantur. Albertus, qui partibus Serpentum perpetuò nuga- *Nugamen-*
tur, ſumit corium vnius, ſanguinem alterius, & alterius adipem permiſcens omnia in *ta Alberti.*
panno exequiarum accendit in lucerna, vt tota domus viridis, plenaq; Serpentibus
appareat. Alibi ex pinguedine Serpentis, modico ſalis, & panno exequiarum quatuor
format elychnia cum oleo ſcambucino in lampade noua penès quatuor angulos domus
accendenda, vt domus lacum Serpentum repreſentet. Aliter ſpolio Serpentis nigri
in ciuitate lampadis viridis, vel nigræ collocat; deinde ex adipe eiuſdem Serpentis, &
panno exequiarum cõcinnatum ellychnium, & accenſum in oleo ſambucino ſuſpendit,
vt totam ædem iconibus anguium repleat, donec lampas extinguatur. Neque omit- *Anguinum*
tendum eſt Serpentis ouum, quod aliqui in litibus ſuperandis, & controuerſijs diri- *ouum ad*
mendis minimè infrugiferũ ſe expertos eſſe fatentur: quapropter quidam eques Roma- *quid.*
nus hac ſuperſtitione motus, ouum Serpentis ſecum deferebat, dum coram Claudio
Auguſto litigaret: ideò Serpentis ouum geſtare deprehenſus tanquam veneficus, iuſſu
Principis interfectus fuit, inde cõparata ſibi nece, vndè, ad referendam victoriam, opem
C expectabat. Demùm tabem Serpentum ab vſu remouendam non eſſe aſſeuerat Porta: *L. 13. Mag.*
quandoquidem ad communicandam ferro talem temperaturam, vt marmor porphy- *nat.*
riticum indicat, illud candefactum in tabe Serpentis extinguit. *Tabes an-*
Demùm ſenecta, & corium anguium varios etiam habere vſus dicitur. Primitus *guina ad*
Amazonibus, referente Pierio, coria angulum tegumentorum bellicorum vſum præ- *quid.*
ſtabant. Palladius, vt poma florem continerent, vrinam veterem cum æquali portione
aquæ temperabat: deinde totius anni ſpatio id radicibus ter infundebat, vel corio an- *Corij Ser-*
guis inuoluebat. Corium quoq; Serpentis in templo Apollinis, olim adhibitum fuiſſe *pentini v-*
nonnulli affirmant: nam tribus ille, vel ſedes cum vaſe aureo à tribus pedibus fulta, col- *ſus varij.*
locata in templo Apollinis, vbi ſedentes Phœbi ſacerdotiſſæ dubia petentibus ſolue-
bant, cortinam æream habebat, ſecus quam prædictæ Phębi miniſtræ reſponſa dabant:
de qua Virgilius ſic cecinit. *Lib. 6. Ae-*
——— *neq; te Phœbi cortina fefellit.* *neid.*
Hanc autem cortinam antiquitùs ex pelle Serpẽtis ab Apolline interfecti fabrefactam
D fuiſſe multi aſſeuerant. Inſuper ſenectam anguineam ad varios vſus tractam fuiſſe legi-
mus: etenim Antiqui Serpentum exuuias tanquam amuleta pharmaca, in armillis liga-
re conſueuerant. De his igitur Suetonius Tranquillus hęc habet. *Deprehenſis in lecto eius,* *Lib. 6. de*
circa ceruicalia, Serpentis exuuijs, quas tamen aureæ armillæ, ex voluntate matris, incluſas dextro *duodecim*
brachio geſtauit. *Cæſaribus.*
Poſtmodum de hac anguium ſenecta, Cardanus miranda prædicat nugamenta: ni- *Lib. 9. de*
mirum ſi cinis huius crematæ, Luna Soli oppoſita, & primam Arietis faciem occupãte, *ſubtil.*
inſpergatur capiti alicuius, ſomnia terribilia excitabit: ſi ex eo diluto facies lauetur,
horribilis ante conſpectum hominum apparebit: ſi ſub lingua teneatur, bonarum lit-
terarum, ac linguarum præſidijs quis inſtructus eſſe videbitur: ſi ſub planta pedis geſte-
tur, apud Principes, & magiſtratus gratioſus erit. Addit incertus author, quòd puluis
anguini ſpolij paratus, Luna ad Solis oppoſitionem properante, & per primam Arietis *Pellis Ser-*
partẽ gradiente, in ſcutella lignea, vel metallica ſi ſupra menſã collocatus fuerit, ſi ade- *pentinæ v-*
ſit ibi venenũ, diſpergetur. Verùm bis omiſſis, ad ſeria, & vtiliora deſcẽdemus. Plinius *ſus.*
enim

enim hanc pellem tritam cum ſale, & ſerpillo inijcit in fauces boum, vua matureſcente, E vt per totum anni curriculum valeant. Alij hunc puluerem inſpergunt, vt apes ad alucaria reuertantur. Deniq; Odoardus Vuot hanc ſenectam anguium in capſis, & armarijs inter pannos reponit, vt illos à tineis tueatur.

L.6. de diff. Anim.

DE VIPERA.

Caput II.

ÆQVIVOCA.

VT nihil non diſtinctè, & adamuſſim de hac beſtia exprimatur, à qua, inter cæteros Serpentes, hiſtoriam inchoamus: cum hæc θηρίον, nimirum fera Græcis κατ' ἐξοχὴν, ideſt per excellentiam dicatur, tum quia inter Serpentes maximè inſignis, ob veneni facultatem habeatur; tum etiam, quia Medici ex hac fera vtilitatem immenſam accipiant, vt ſuo loco vbertim agetur. F Primum huius feræ nomen, cùm apud Latinos, tùm apud Græcos non eſt ſitum extra omnem dubietatis aleam: ſiquidem prima fronte Vipera dicitur fuiſſe quædam anus venefica, in quam Petrus Crinitus carmen ſcripſit elegantiſſimum. Deinde, ex Alberti, & Iſidori ſententia, Vipera eſt piſcis marinus, aliter arancus nuncupatus. Amplius Vipera ſecundùm alios appellatur cancer minimus, nonnullis pinnothera cognominatus, qui, vt voluit Plinius, vacuis oſtreorum teſtis ſe condit, deinde auctus in capaciores migrat: hac de re à Lucano hæc vipera cuſtos pretioſæ conchæ nominatur hunc in modum.

Vipera nomen anus.
Vipera piſcis.
Vipera cãcri ſpecies.
Li.6. Pharſal.

Non Arabum volucer Serpens, innataq; rubris
Aequoribus cuſtos pretioſa vipera conchæ.

Lib. 3.

Alloquin apud Lexicographos græcos huiuſmodi cancellus πιννοθήρης dicitur, qui, ex G Atheneo, pinnam ſemper concomitans, illam hiantem obſeruat, num piſciculi in eam ingreſſi ſint; ſiquidem leui morſu comprimendam concham, prædamq; illapſam capiendam eſſe docet. Quamuis alij fuerint huius opinionis, Lucanum, loco citato, non de prædicto animalculo verba feciſſe, ſed de vipera Serpente in mari rubro potiſſimum verſante, quæ conchas margariferas ibi diligentiſſimè obſeruat. Demùm illam ophitis marmoris ſpeciem punctis nigris in liuido corpore conſtantem Lithotomi noſtræ ætatis viperam Ægypti appellant. Ex altera parte apud Græcos, vocabulum, ἔχιδνα, quod viperam denotat, maiori æquiuocatione laborare videtur: Nã Sanctius in commentarijs ad Alciatum, vbi icon Bellerophontis Chimeram extinguentis repræſentatur, echidnam chimeræ fuiſſe matrem retulit; idemq; Cælius aſſeuerat. Gyraldus verò Echidnam fuiſſe nympham prodidit. Verùm Heſiodus in Theogonia, Echidnam ſtatuit eſſe nympham, parte ſuperiori ſpecioſam puellam, infima verò immanem Serpentem, in ſpecu quodam verſantem, & cruda mandentem: quæ tandem cum Typhone mixta Cerberum Inferorum canem, & Hydram peperiſſe dicitur. Hæc fortè apud Euſtathium vocatur ἔχιδνα μιξοπάρθενος, nimirum vipera virgini mixta. H Immò Tzetzes hãc memorans ſic legit. ἡ ἔχιδνα περὶ λαγόνας ... κεφαλὴν ..., τὰ δὲ κατωτέρω ... Hæc igitur erat virgo vmbelico tenùs, reliqua Serpentis ſpecies, quæ poſtmodum, Herodoto teſte, compreſſa ab Hercule Agathyrſum, Gelonum, & Scythum concepit: nam Hercules boues Geryonis agens, cum in Scythiam perueniſſet, accidit, vt equæ eius à curru ſolutæ paſcentes, ipſo interim dormiente, aliò migrauerint; quare experrectus eas indagans in antrum quoddam à prædicto monſtro ex virgine, & vipera integrato habitatum ingreſſus eſt: quod monſtrum ſe illi equas reſtituturum promiſit, dummodo cum ipſo prius congrederetur.

Vipera Aegypti quid ſit.
Embl. 14.
Echidnæ æquiuocationes.
Lib. 4.

In genere muſcarũ quædam ſpecies viperis valdè ſimilis, echidna appellatur, quam multi authores non proletarij ab hac ſignatura aduerſus viperarum ictus non mediocriter valere aſtruunt. Ad finem hoc nomen (echidna) à Poetis pro hydra, ab Hercule ſuperata accipitur. Id præſtitit Ouidius in Faſtis, quando cecinit.

Echidna eſt quadã muſcæ ſpecies.
Lib. 3.

Sangui-

A *Sanguine Centauri, Lernea ſanguis echidna*
Mixtus ad auxilium tempora nulla dabat.

Interdum echidna pro quocumque Serpente ſumitur; ideòque Ouidius in hoc ſenſu ſic canebat.

Oris cerberei ſpumas, & virus echidnæ. *Lib. 4. Metam.*

Alibi quoq; idem author echidnam in eodem ſignificatu vſurpauit canens. *Lib. 9. Metam.*

Pars quoq; Lernea Serpens eius vnus echidna.

SYNONIMA, EORVMQVE ETYMVM.

B QVIDAM Grammatici viperam, quoniam vi pariat nuncupatam fuiſse opinãtur: quandoquidem Priſcorum nonnulli à fœtu exeunte aluum matris lacerari commenti ſunt. At ſecundùm rei veritatem vipera, dicta eſt quaſi viuipara, & per contractionem vipara, & vipera: cum hæc, in genere Serpentum, oua intra aluũ concipiat, deinde fœtum viuum enitatur. Ideo Nicander in Theriacis ſic canebat.

Sola etenim viuo grauidatur vipera fœtu,
Mortua cum reliquum paſsim genus oua reponat,
Squamigeroſque greges per inhoſpita teſqua propaget.

Quicquid ſcribat Sueſſanus in Commentarijs ad Ariſtotelem, quòd vipera non ſit Serpens: cum Serpens à Philoſopho appelletur ὄφις, & vipera ἔχις. Clariſſimus Mercurialis optimo iure hoc Sueſſani nugamentum admiratur: proptereaquòd Ariſtoteles alibi viperam in genere ὀφεῶν, ideſt Serpentum collocauit. Quamuis, ad mentem ipſius Philoſophi, vipera duabus conditionibus reliquo Serpentum generi non conuenientibus gaudeat: prima eſt, quòd vipera fœtum viuum edit; altera eſt, quòd brumali C tempore cæteri Serpentes ſub terra, viperę autem ſub ſaxis ſtabulantur. In aſſerti confirmationem, doctrinam Auicennæ, & Plinij in medium afferremus, qui nominantes Serpentem, viperam per excellentiam intellexerunt: ſicuti hoc nomen ὄφις apud Græcos, quod per excellentiam aliquando pro vna ſpecie Serpentis, ideſt pro vipera vſurpatur. Immò Oppianus de congreſſu murænæ, & Serpentis verba faciens, nominando Serpentem viperam intelligere voluit. Inſuper vipera, ex mente Phyſiologi, nepa cognominatur: cum nepa ſtimulo libidinis agitata caput maris præcidat, & tandem ipſa ab exeunte fœtu necetur. Hæc opinio abſurda eſſe videtur: cum nepa, ex probatorum authorum ſententia, ſcorpius eſſe perhibeatur.

L. 1. de Gener. Anim. cap. 10.
Lib. 5. de Gen. An. c. vlt.
Nepa num ſit vipera.

Cæterum animaduertendum eſt, quòd vipera eſt Serpens in marem, & fœminam diſtinctus. Quamuis Latini vocabulorum inopia coacti, vna, & eadem voce, tam marem, quàm fœminam complectantur: nam habent infinita alia nomina, velut Simia, muſtela, columba, & ſimilia, quibus vterq; ſexus denotatur. At Græci copia nominum redundantes, duobus diſtinctis vocabulis, viperam marem, & fœminam deſignant: cum D ipſis vipera mas ἔχις, fœmina verò ἔχιδνα nominetur. Circumfertur enim hoc vulgatum carmen.

Vipera Romanis, Græcis dicetur ἔχιδνα.

Quapropter Græci ſuas de vipera hiſtorias inſcribunt. Περὶ ἐχεως, καὶ ἐχίδνης. Quoad etymum, grauiſſimi authores retulerunt viperam Græcis nuncupari ἔχιδναν παρὰ τὸ ἔχειν ἐν ἑαυτῇ τὴν γονὴν ἄχρι θανάτου. nimirum quia ad interitum vſque fœtum contineat: quandoquidem ventrem matris, hora paritionis, à fœtu lacerari credebant. At Suidas, & author etymologici tradiderunt ἔχιδναν dici poſſe παρὰ τοῦ ἔχειν αὐτῦ τὸ ζῶον, quoniam vipera intra aluum animal contineat, ad aliorum differentiam Serpentum, qui oua concipientes, eadem enituntur. Hæc autem etymologia, vt noſtra fert opinio, magis probanda eſt. Hodie in Græcia (teſte Bellonio) quidam Serpens, echendra cognominatur corrupto nomine ab echidna: nihilominus hic Serpens ipſi vera vipera eſſe non videtur. Varinus πιαλέους ὄφεις pro viperis vſurpat: cum tamen prædictæ voces pingues Serpentes denotent: πίος enim pinguedo exponitur.

Echidna etymum.
Echendra quod nomẽ ſit.

K Italis,

Italis, ex Mipho, & Leoniceno, hæc beſtia maraſſus nominatur. Quod autem maraſſus, & vipera ſint ſynonima, authores inter ſe ſententijs variant. E Primitus tradit Budeus ſe Romæ viperam, quam Itali circulatores, ſub nomine Maraſſi, oſtentant, ſæpè diuq; aſpexiſſe, atq; Priſcorum viperam haudquaquam ſibi viſam fuiſſe. Alij pronunciarunt Maraſsum eſse Serpentem venenoſum longitudine vnius cubiti, coloris cinerei, & oculis minimis, nec non igneis refertum, quæ conditiones in vipera minimè obſeruantur. Præterea Quatramius in ſua hiſtoria Theriacæ, & Mithridati, maraſsos contemplatur vario colore inſignitos, nempè ſubrubro, ſubflauo, cinereo, nigro, leucoplæo, & varium arenarſi colorem imitante; cum vera vipera ſubflaui, & rufi coloris eſse perhibeatur. Inſuper addit maraſſi oculos eſse rubicundos; cum oculi viperæ ſubrubri conſpiciantur. Item vipera quaſi ſummitati caudæ innixa incedit, quem greſsum natura maraſſis non conceſſit. Ad finem maraſsum marem quatuor armatum dentibus eſse atteſtatur, cum vipera mas duobus tantummodo muniatur. Quare hic author omnes maraſsorum conditiones potius aſpidibus, quàm viperis competere aſseuerat.

In Miſcell.

Ex altera parte viri doctiſſimi affirmant viperam Antiquorum à maraſſis Italorum minimè diſcrepare. F Nicolaus Leonicenus hoc argumento licet leui viperam eſſe maraſsum aſtruit: nimirum quoniam Ariſtoteles, & alij authores non vulgares à ſola vipera inter cęteros Serpentes viuum fętum in lucem edi ſcripſerunt, qui partus Maraſſis Italorum competit. Leue autem prædictum opinamur eſse argumentum, cum etiam Ceraſtes, ſeps, & alij Serpentes huius generis, ad inſtar viperæ, & maraſſi, viuum animal enitantur. Prærerea Cælius Rhodiginus viperam vulgò maraſsum nuncupari, & nomenclaturam minimè barbaram eſse ſuſpicatur; cum à Populis Marſis deducatur, qui huiuſmodi Serpentum genus familiariter pertractant, & viperam appellitant. Prædictis addere poſsumus maximam viperæ Antiquorum cum maraſſis Italorum conuenientiã; ſiquidem Aetius ſcriptum reliquit viperam eſse flauam, & Nicãder illam Ceraſti aſſimilauit. Nihilominus hunc viperæ colorem melius expreſſit Galenus, quando viperam ſubrufam prædicabat, qui color, ſi maculæ nigricantes Maraſſi demantur, optimè quadrat.

In lib. de Dipſ. & Thir.

Lib. 6. lect. Ant. ca. 16.

In lib. de Ther. ad Piſ.

Deinde Ceraſtis, cui ex Nicandro, vipera eſt ſimilis, demptis corniculis, prædicti G coloris eſse celebratur. Itaq; Nicander viperæ colorem ſilentio inuoluit, ſatis eſse arbitratus viperam Ceraſti cõparaſse: cum huiuſmodi Serpentes viuos fœtus, & non oua pariant. Amplius Nicander viperæ fęminæ plures dentes, mari autem binos aſſignat, pariter Aetius totidem. Verùm hic dentium numerus Maraſſo Italorum, & fæminæ, & mari competit. Neq; refragatur noſtræ opinioni Nicander, quando dentes viperæ latos deſcribit; cum tamen in Maraſſis noſtris exiles obſeruentur: ſiquidem lati in comparatione addentes aliorum Serpentum Nicandro dicebantur. Inſuper cauda Maraſſi fæminę magis [illegible] nempè mutila, quàm mari ineſt: quemadmodum de ſua vipera Nicander toties decantauit. Immò maraſſi ictus eadem generat ſymptomata, quæ de morſu ſuæ viperæ Veteres prædicabant. Accedit, quòd ſoli Marſi, qui (teſte Plinio) Italiæ ſunt populi, viperas venari ſoleant, à quibus huiuſmodi beſtiæ nomenclaturam deduxerunt. Item ruſtici Bononienſis agri, Serpentes, quos peiores eſſe iudicant, nempè viperas Magaraſſos indigitant. Prædictis etiam addamus, quòd Plinius viperæ duplicem uuluam tribuit, quam pręrogatiuam in Maraſſo fęmina, & duplicem penem in mare H olim clariſſimus Anatomicus Gaſpar Taliacorius manifeſtiſſime, ſecans huiuſmodi beſtias demonſtrauit. Idem poſtea reperit Baldus Angelus Abbatius in ſuæ viperæ hiſtoria, veluti inferius in Anatomicis enucleabimus. Non eſt tamen negandum ad montem Quatranij, quòd multis in locis aſpides etiam maraſſi nominentur.

L. 11. c. 37

Sueſsanus in Commentarijs ad Ariſtotelẽ viperã Scurtionem vocitat. Et apud Nicolum Florentinum Scorzonei viperæ nominãtur: quamuis ſint, qui ſcribant hoc vocabulum (Scorzone) apud Italos eſſe nomen generale ad omnes Serpentes, qui repunt, & dentibus feriunt; apud Hetruſcos populos, Oſcorzones appellantur viperæ; hocque antiquum nomen deducunt ab Oſco, qui olim Hetruſcis imperauit, & pro Inſigni, Serpentis Icone delectabatur: hunc autem anguem fuiſse ſpeciem Serpentis celeberrimam nempè viperam, multi aſſimant. Sed tandem temporis tractu, dempta litera O. ſcurzones huiuſmodi Serpentes nuncupati fuerunt. Alij referunt hoc nomen, Scurzo, eſse Hiſpanicum; nihilominus eſt Catalonicum, nec viperam propriè ſignificat, ſed illum

Lib. 5. de hiſt. An.

Ser-

A Serpentem viperæ ſimilem, cui herba Scorzonera aduerſatur. Alioquin Hiſpanis vipera Biuora, & Bicha, Gallis autem Vipere nominatur. Alij tradunt, quòd Arabes, & barbaram ſectantes medicinam, Thyri vocabulo, omnes Serpentes, ſed viperas potiſſimum intelligant: Idcircò affectio illa Græcis cognominata ophiaſis, ipſis Thyria nominatur, vocabulo à Græcis detorto, qui hac voce, θηρίον feram indicant. Neq; hoc videtur admiratione dignum: ſiquidem Andromachus, & ipſe viperinos paſtillos ferinos appellauit, non alia fortè ductus ratione, niſi quia θὴρ, ſeu θηρίον nonnunquam pro vipera vſurpatur. Ideòq; paſtilli, ſeu trochiſci ex viperis parari, non immeritò theriaci cognominantur: cum tamen in hanc antidotum carnes viperarum, & non aliarum ferarum ingrediantur. Aliter vipera Labane, & Alfahay Arabibus dicitur. Alfe quoq; ad mentem Leoniceni, viperam in ſcholis Arabum denotat. At ſecundum Andream Bellunenſem Alafarai, & Alfahai eſt nomen proprium viperæ, ex qua, illa celebratiſſima antidotus nempè theriaca paratur. Cæterùm leguntur apud Syluaticum nomina barbara, Eoſman, Synon, & Afis, quibus vipera deſignatur. Afis tamen eſſe videtur B nomen detortum à voce græca ὄφις, ophis, quæ interdum per excellentiam viperam indicare ſolet. Tandem hæc beſtia Germanis ſecundum Matthiolum, Brandiſchlangen, ſecundum alios, Ein Nacer Sotter, & ſecundùm Geſnerum, Ein Becknater, Viper natar appellatur. *Nomina Arabica viperæ.*

GENVS, ET DIFFERENTIÆ.

PERSONANT Sueſſani monimenta, ad rem noſtram, nulla conſideratione digna in cõmentarijs ad Ariſtotelem, viperam ad genus Serpentum minimè reduci poſſe cum Ariſtoteli vipera ἔχις, & Serpens ὄφις nominetur: & tamen Ariſtoteles (annotante clariſſimo Mercuriali) viperam inter Serpentum genera enumerauit: vt etiam paulò ante atteſtati ſumus. Similiter explodenda eſt illorum opinio, qui C ἔχιν ἀπὸ τῆς ἐχίδνης, ſcilicet viperam marem à fæmina genere, & natura diſcrepare arbitrati ſunt, his potiſſimum moti rationibus, primò quoniam ἀπὸ τοῦ ἔχιος percuſſus conuulſione, non ſimiliter ἀπὸ ἐχίδνης afficiatur: deinde quia ἐχίδνης morſus albus, & ἔχεως liuidus eſſe feratur: tertiò, quoniam ad mentem Nicandri, duorum veſtigia dentium appareant, dum morſum infligit ἔχις, plurium verò, ſi momorderit ἔχιδνα. Has rationes nullum pondus apud viros eruditos habere arbitramur: ſiquidem claſſici authores conueniunt vniuerſi, ἔχιν ἀπὸ τῆς ἐχίδνης, non genere, non natura, ſed ſexu tantummodò differre; cum illum marem, hanc fæminam eſſe pronuncient. Auicennas ſpecies viperarum diuerſas cõſtituere videtur, dum ſcribit viperas eſſe Alcſilati, Inter quas, quercinas, & ſitim inducentes reponit. Propterea ad aures Auicennæ (vt notat Leonicenus) vipera non erit nomen ſpeciei, ſed generis ſub ſe multas ſpecies comprehendentis. Vnde etiam colligendum eſt hunc authorem aſſignare viperis multas conditiones, quæ ad alios etiam Serpentes pertinent. *Lib. 5. de gener. An. c. 10.* *Echis, & Echidna differũt ſexu, nõ ſpecie.*

Præterquamquod idem Auicennas videtur exiſtimaſſe Thyrum eſſe Serpẽtem à vi- D pera valdè diuerſum: quandoquidem in varijs theriacæ deſcriptionibus interdũ trochiſcos Thyri, aliquãdo trochiſcos ex viperis nominauit. Hinc poſtea aliqui authores nuperi nixi Auicennæ authoritati trochiſcos thyri, à trochiſcis viperinis diſcrepare crediderunt. Gentilis Auicennæ interpres viperinã naturam nõ vni ſpeciei, ſed multis Serpentum generibus communem eſſe exponit. Nicolus Florentinus verba faciens de ſpeciebus anguium, quandoq; viperam inter Serpentes cornutos in Ægypto naſcentes reponit, & paulò poſt, ex Ariſtotelis authoritate, thyrum inter Serpentes ouiparos memorat: deinde addit Serpentes graciles, & oblongos eſſe viperas apud nos inuentas, quarum aliæ maioris, aliæ minoris malitiæ eſſe perhibentur: immo ipſas tanquam ſurdis proximas inter aſpides collocat. *Serm. 4. ca. 18.*

Idem author alibi ſcriptis mãdauit paruas viperas in noſtris regionibus ſtabulari, inter quas breues, & craſſas noſtro idiomate *Scorzoni* dictas enumerat. Hinc colligendum eſt hunc authorem, ſub nomine viperarũ, plures Serpentes, & etiam aſpides comprehendiſſe. Nec mirandum eſt ipſum fuiſſe hallucinatum: ſiquidem citat etiam Ga- *Scorzoni q Serpentes.*

lenum loquẽtem de Regina Ægypti ſemetipſam interficiente imponendo manum ſu- E
pra thyrum, cum tamen Galenus ſcribens de theriaca ad Piſonem, interitum huius re-
ginæ, nec thyro, nec viperæ, ſed aſpidi attribuerit. In eodem errore, teſte Leoniceno) *In lib. de Thyro.*
verſatus eſt Montagnana, dum echidnam, nempè viperam, ſiue thyrum ad aſpidum
genus reduxit. Et tamen Galenus in ſermone de theriaca ad Piſonem, aſpides à vipe-
ris manifeſtiſſimè diſtinguit.

Albertus Magnus multas viperarum ſpecies conſtituit, & interdum ſpeciẽ pro ſum-
mo genere vſurpat: cui ſententiæ non eſt adhærendum, cum doctrina Ariſtotelis aliud
nobis inſinuet. Eſt quidem verùm in doctrina Nicandri, Æliani, & Ætij, hos angues, *Qua ratione varij Serpentes ad viperas referātur.*
nempè hæmorrhoim, ceraſtem, & dipſadem ad viperas referendos eſſe: etenim more
viperarum oua concipiunt, & fœtus viuos excludunt. Id autem inferius ad aures Euan-
geliſtæ Quatramij diligentius cõtẽplabimur. Prædictis Serpentibus nonnulli addunt
aſpidem, tanquam fœtus viuos parientem: cui ſententiæ refragantur Hiſtoriogra-
phi dicentes oua Crocodili, & aſpidis ſub terra occultata, & ab Ichneumone inuenta
frangi, niſi per oua aſpidum, oua aliorum Serpentum intellexerint. Præterea Galenus F
viperam lõgè diuerſam eſſe à dipſade prodidit; quod Hieronymus Cardanus minimè *Lib. 11. de ſimp. med. f. c.*
animaduertens viperam cum dipſade confundebat. Hinc colligendũ eſt viperam illã
veram eſſe, cuius carnes compoſitionem theriacæ ingrediuntur: quamuis poſtmodum
detur aliud genus Serpentis catulos, & non oua enitens, quod etiam nomine viperæ
donandum eſt.

Idcircò Euangeliſta Quatramius in hiſtoria theriacæ, & mithridati, aſſeuerantius
dicit plures viperarum ſpecies aſſignari, cum proprijs oculis obſeruauerit aſpidem, *Serpētes fætus viuos excludentes.*
ſepam, & Ammoditem catulos, & non oua excludere: quamobrem non eſt contem-
nenda ſententia Pierij Valeriani, qui ad mentem nonnullorũ, ſcriptum reliquit quędã
Serpentum genera, præter viperas, animal parere; quamquam has Serpentum ſpecies *L. 14. Hierogl.*
non nominauerit. Immò ſuſpicatur Quatramius, præter nominatos Serpentes, inue-
niri etiam alios, ritu viperarum, parientes quemadmodũ vnuſquiſq; varias anguium
ſpecies in capſulis diſtinctis claudendo obſeruare, & conſpicari poterit.

Præter hæc, ratione coloris, viperæ inter ſe differre dicuntur: nam Porta fatetur ſe G
obſeruaſſe mutatione Soli, in quo huiuſmodi beſtiæ viuunt, alias virides, alias ru- *Li. 4. Phyſ. c. 28.*
bras, alias ruſas, alias albas, alias nigras inueniri. Vnde Cardanus quoque magnam
diuerſitatem viperarum in colore, ob locorum, & regionum ſitum, annotauit. Ne- *Differētia ratione coloris.*
que admiratione vlla teneri debemus: ſiquidem Pauſanias in Æthiopia, & Libya vipe-
ras nigras eſſe teſtificatur: etenim illud clima non ſolum indigenas, ſed etiam aduenas,
temporis tractu fuſcat. Deinde meminit Cardanus, in recẽſendo tabis remedio, cuiuſ-
dã viperæ rubræ craſſæ, & breuis ab Italis *Milori* nuncupatæ: quamuis poſtea Matthio-
lus in commentarijs ad Dioſcoridem hanc opinionem explodat dicens, Serpentem, *Li. 2. c. 16.*
quem Mediolanenſes, & cæteri Inſubres vocant *Milort* à vipera diſcrepare: cum hoc
animal ſit innocentiſſimum, & domibus familiare; vipera autem ictibus perimat. In
prędictorum confirmationẽ addemus verba Bellonij pronunciantis, quòd curioſitas, &
deſiderium cognoſcendi viperas effecit, vt ipſe in Anglia, Gallia, Italia, Græcia, Aſia,
& Ægypto, viperas colore, & forma diuerſas obſeruauerit.

Nonnulli, ratione veneni, viperas inter ſe diſcriminare conantur, dum alias vene- H
natas, alias non venenatas eſſe conſtituunt. Non venenatas autem magnas, & capri- *Differētia viperarum ratione veneni.*
mulgas nuncupatas eſſe aſſerunt; quia libenter caprarum, & vaccarum vbera ſugant:
cum tamen hoc Serpentum genus à viperis omninò ſegregandum ſit. Alij ponderan-
tes ſymptomata morſus illius Serpentis *Eſcurzo* nominati eſſe ſimilia ſymptomatibus
inductis ab ictu viperæ, talem Serpentem ad viperarum genus retulerunt: cum tamen,
toto cælo, à vipera diſcrepet: eſt enim animal longitudine ſeſquipalmari, parte infima
tenui, & paulatim ad caput vſq; craſſeſcente, capite craſſo, & quadrato, ore magno, &
hiãte, lingua nigra, & mucronata, dentibus puſillis, quibus ferit, licèt etiã lingua inſtar
aculei ſcorpionis pungat, pręditũ eſt colore cinereo nigricãte maculis diſtincto, tardè
incedit, & deniq; (teſte Nicolao Monarde) eius morſui ſola herba Scorzonera occurrit.

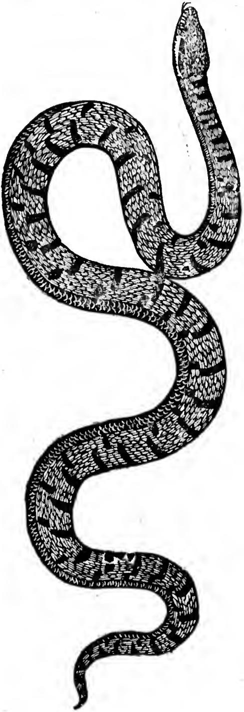
Ratione magnitudinis, & paruitatis, promulgat Athenæus beſtias ex vipera ma- *In lib. de ijs, quorum morſus eſt venenatus.*
re, & muræna genitas eſſe alijs viperis minores, variegatas, & quodammodo al-
teram viperarum ſpeciem repræſentare. Item Amatus Luſitanus in Dioſcoridem
animad-

A animaduertit viperas in Hiſpania nōniſi cubitales inueniri. Ex altera parte viperas et-
iam immenſæ magnitudinis reperiri, Strabo retulit: quandoquidem Porus Indorum *Lib. 5.*
Rex Auguſto dona miſit, viperas ingentes, Serpentes decem cubitorum, teſtudinem
fluuiatilem trium cubitorum, & perdicem vulture maiorem. Ælianus quoq;, ex alio- *Li. 9. c. 33.*
rum ſententia, viperas Troglodit æ Regionis ita grandes conſtituit, vt longitudinem
decem, & nouem cubitorum æquent. Cardanus etiam tradidit viperas longitudine
viginti pedum in aurea Caſtillia verſari; quam veritatem Scaliger ſibi perſuadere non
poteſt. Cùm tamen hoc à veritate penitus alienum eſſe neqaeat: nam quemadmodum *Exercit.*
homines pro varietate Regionum, & natura, & proceritate differunt; idq; fit ratione *175.*
caloris innati, qui in alijs imbecillis, in alijs validus dominatur. Ita etiam reliqua ani-
mantia, & quicquid eſt vitæ particeps, pro diuerſitate climatum, inter ſe diſcrepare
ſolent: quocirca Nicander iure optimo ſcriptum reliquit magnas, & paruas viperas in-
ueniri. Itaq; Europa paruas, & breues nutrit viperas; cum hoc clima, in comparatione *Vipera Eu-*
ad Aſiam, frigidum ſit: & viperæ veluti, & cæteri Serpentes frigidæ ſunt naturæ, & in- *ropea qua-*
B colentes Regionem frigidam calorem innatum habent robuſtiorem, & maiorem cibi *les.*
copiam aſſumunt, quàm habitantes regionem calidam. Pari ratione caliditas Aſiæ de-
fectum naturæ frigidæ viperarum ſuppler, veluti frigiditas Europæ earum incremen-
tum remoratur. Propterea Nicander in Theriacis hanc diuerſitatem Viperarum me-
morat hunc in modum.

Hic quoq; vipeream, quæ cernit acuta, figuram
Aſpicias, vt non vno ſe corpore prodat,
Et nunc hac longum, paruum trahat illa volumen,
Ne pare conſimiles forma ſit vbiq; dracones
Cernere, nam gignit noſtra hac Europa minores.
Tum qui molle ſupra prætendat cornua guttur,
Et quodam candore micent, alij ad ſcopuloſos
Scironis montes, alta & Pannonia, & ipſum
Riphæum, & dictum Corus cognomine pagum,
C *Et canentem habitant Aſelenum quin, & alumna*
Fert Aſia vltra tres longis qui tractibus vlnas
Se tendant, rigidum quales Boccatteron, atq;
Arduus Aegages, & celſus Cercaphus intra
Se multos refouet.

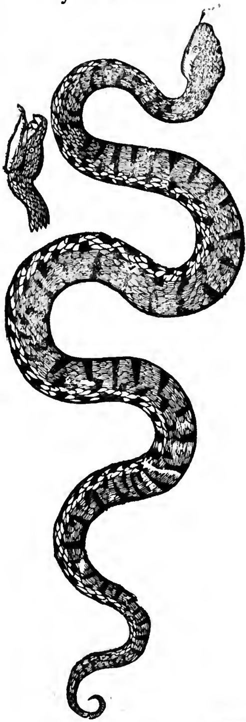
Viperis igitur, & alijs Serpentibus redundāt Europæ montes, nimirum Sciron, Panno- *Vipera mō-*
nia, Aſelenus, Corax, & Riphæus. Sciron autem celebratur mons ſaxoſus in Græcia *tanis locis*
apud Athenas, ita cognominatus à Scirone latrone, cuius oſſa (poſtquam fuit à The- *delectātur.*
ſæo ſuperatus) in prædictum montem conuerſa eſſe perhibentur, vt monimētis manda- *L. 8. Metā.*
uit Ouidius. At Buccareron, Ægages, & Cercaphus montes Aſiæ viperas Europeis mul- *Li. 2. obſer.*
tò longiores nutriunt. Hoc verum eſſe nobis perſuadet Bellonius, qui viperas Ægyp- *cap. 70.*
tiacas, ratione amplitudinis pellis, à noſtris diſcrepantes obſeruauit: etenim pelles il-
larum tomento repletæ duplo maiores apparent, quod viperis aliarum regionum con- *Lib. 4. c. 8.*
tingere minimè conſpicatus eſt. Tandem vt differentijs coronidem addamus Proſper
D Alpinus ſermonem habens de medicina Ægyptiorum, ſcriptis mandauit in Illyrio ſta-
bulari viperas vnico in frone cornu inſignes, Italorum viperis valdè ſimiles, capite la-
tiore, & compreſſiore, mas album gerit conu, fæmina duo tanquam acus in ſyncipite
geſtat, Ceraſtes tamen non ſunt, immò ictu eadem, quæ vipera, parienribus ſympto-
mata afferunt; baſq; Ægyptij Thair vocant, voce non longè diuerſa à θηρ, quo nomine
mulri authores, vt relatum fuit ſuperius, viperam indigitare ſolent: immò id in maio-
rem admirationem trahit Proſperum Alpinum, quòd Ægyptij ex his beſtijs cornigeris
ſuam theriacam concinnant.

Vipera Mas.

Digitized by Google

Vipera fœmina cum capite ſeparato, dentes monſtrante.

A
Fœmina ponè trahit ceù mancam vipera caudam,
Perpetuo duris horrentem tergora ſquamis,
Et per opaca pigrum reptat dumeta volumen.
Ipſe ſed aere caput mas fert prolixior illa
Quandoq;, & quandoq; minor ſed non ita lato
Ventre patet, mutila eſt, ſimiliſq; per omnia cauda.
Prolixi ſemper tractus, ſimiles quoq; ſquamæ.
Atque irritato quoties excanduit ira,
Sanguineo facies, oculiq; rubore coruſcant,
Diffiſaq; micans celer increſpanteq; lingua
Obliquam ſinuat poſtremo in corpore caudam.

Cæterùm Amatus Luſitanus retulit viperam in Hiſpania eſſe cubitalem, capite preſſo, & acuto, in quo veruca conſpicitur, dorſo veluti quadam catena depicto. Quicquid aſſeruerit Belluacenſis ad mentē Phyſiologi, de vipera ad vmbelicum vſq;, faciem hu-
B manam habente, deinceps verò crocodili ſpecie decorata, tribuſq; tantummodo dentibus armata, cum meatu excrementorum paruo, ad inſtar foraminis acus, itaut per os tantùm concipere perhibeatur.

PHYSIOGNOMONICA.

ANIMALIVM deſcriptio ſpeculandi anſam præbere ſolet Phyſiognomis, quos hominum mores ex corpore, vultuq; diſquirendi labor agitare ſolet. Itaq; hi meditantes in humanis oculis quaſdam rubētes maculas, quales vt plurimum in oculis viperini conſpiciuntur, tales eſſe homines opinantur, qui non à domeſticorum ſanguinis effuſione, neq; ab vlla impietate, & vaframentis abſtinent. Propterea inſignis ille vir Io. Baptiſta Porta huiuſmodi oculis Ezelinū de Romano humani ſan- *Lib. 3. Phy-*
C guinis inexplebilem, præditum fuiſſe ſuſpicatur. Hac de re Iouius non temerè illi vi- *ſio. c. 5.*
pereos oculeos, atrocem pallorem, & feralem frontem attribuebat, qui moribus pluſquam barbaris imbutus ferro, & flammis, vrbes, & multa corporum millia excidit. Item Ioannes Maria Vicecomes viperis oculis, & venenum ferè ſpirantibus inſignitus, ſæuus princeps fuiſſe perhibetur: etenim carnificinam inauditæ crudelitatis in ſuos ciues exercuit, dum prægrandibus, & voracibus canibus humana carne nutritis, fera immanitate homines ſibimet ipſi inuiſos obijciebat, vt, incredibili horrore populi, confeſtim ab illis diſcreperentur.

ANATOMICA.

IN diſſectione viperini capitis cerebrum ſubnigri coloris conſpicitur, & adeò pu- *Cerebri vi-*
ſillū, vt vix quantitatem quatuor granorum milij adæquet: propterea hoc animal *perini quā-*
D à quibuſdam calidum, & ſiccum eſſe creditur; quoniam immodicus calor cordis *titas.*
à frigiditate cerebri temperari nequeat. Auriculis viperæ carent, ſed earum loco quaſdam cauernas habent: etenim Plinius tradidit animalibus fætum viuum parientibus aures ineſſe eminentes, exceptis cartilagineis, vitulo marino, Delphino, & viperis, quæ quibuſdam foraminibus, pro auribus, vtuntur. Quoad dentes, Geſnerus tradit quoſdam viperinum caput ſecantes, quatuor oblongos dentes in ſuperiori mandibula ſpectaſſe; cum alij dentes tam ſuperioris, quàm inferioris maxillæ, ob paruitatem, non appareant, ſeu maxillam acu fricando aſperitatem, & ſtridorem percepiſſe; hos puſillos dentes, tàm in viuis, quam in mortuis viperis, niſi auferatur veſicula, in qua *In l. de nat*
conduntur, nemo vnquam intueri poterit. Baldus Angelus Abbatius quatuor dentes *viperæ cap.*
caninos tàm mari, quàm fæminæ viperæ attribuit, cum hoc tamen diſcrimine, vt mas *16.*
duos habeat deciduos; ideoq; non admirandum eſſe putat, ſi interdum maris dentes duos tantummodo eſſe conſpiciamus. Quamobrem Authores Nicandrum ſecutos proculdubio hallucinari ſtatuit; quando pronunciat demorſos à vipera mare duo tantùm

vlcu-

Dentes viperini quot & quales ſint.

vlcuſcula, & à fœmina quatuor reportare: cum duos dentes maribus, & quatuor fœmi- E
nis ſemper ineſſe crediderint. Et tamen vipera mas, antequam illi duo dentes cadant,
quatuor etiam vulneribus poſſit patientes afficere: hæc autem ſententia ſi ſit vera nec
ne, indiget animaduerſione: quãdoquidẽ noſtri circulatores viperas quotidie pertra-
ctantes, duos tantùm dentes tam in mare, quàm in fœmina ſe obſeruaſſe referunt.

Nos igitur, decocto viperæ capite, & carne diligenter à cranio ſeparata, duplex
dentium genus conſpicati ſumus, vnum, quo hæc beſtia ſe tuetur, & mordendo vene-
nat, alterum, quo ad mandendum vtitur. Hi autem ſunt dentes quatuor ſupra trigin-
ta ab Antiquis non deſcripti: cum in gingiuis occultati non appareant. Horum autem

Ordo dentium viperæ.

talis eſt ordo, nam præter quatuor caninos nominatos, duodecim in ſuperioribus ma-
xillis, nimirum ſex in vtroq; latere conſpiciuntur; ſuntq; ad inſtar ſerræ verſus gulam,
& aliquantò maiores dentibus armantibus inferiores maxillas. Inferiores dentes ſunt
viginti duo, nempè vndecim in quolibet latere, quocirca, quando authores memo-

Priſci omnes dentes viperæ non cognouerũt

rant vulnera à dentibus viperinis inflicta, eos de caninis dentibus verba facere opina-
mur; cum cæteri dentes horum animalium illis ignoti fuerint. Quandoquidem Vete- F
res, harum ferarum caninos tantummodo dentes deſcripſerunt, quos vidimus perfo-
ratos, & veſicula veneno plena munitos, quæ nouo toxico quotidie repletur, dum pri-
mum in ictu conſumptum fuerit. Etenim quemadmodum in ſingulis animalibus ali-
qua ſemper generantur excrementa, quæ per partem determinatam extra corpus tru-
duntur: ita etiam viperæ venenoſum excrementum per dentes euacuant, dum ſe de-
fendentes, mordendo cætera animalia venenant. Hoc etiam præſtat ſcorpio, qui in
cauda aculeum perforatum inſtar dentium anteriorum viperæ poſſidet, & ſub aculeo
habet veſicam veneno plenam, quod punctis animalibus communicat.

Canini dentes viperarũ ſunt ad tutelam.

Neq; mirandum eſt viperas caninis dentibus ad tutelam tantùm ſibimet à natura
comparaſſe: ſiquidem accidit idem piſci piſtrici roſtrum hinc inde dentatum poſſiden-
ti, quos dentes huic animanti nonniſi ad tutelam natura impertita eſt. Quod autem
noſtri viperarum venatores pronuncient ſe tam in mare, quam in fœmina duos tantùm
dentes conſpicatos fuiſſe, inde natum eſſe credimus, quoniam cæteri in gingiuis laten-
tes non videantur: deinde hoc genus hominum tanquam rude, & imperitum nunquam G
anatomen harum beſtiarum exercuit.

Pulmo viperarum.

Pulmo in viperis veluti veſicula oblonga membranoſa, varijſq; meatibus plena, &
aere turgens obſeruatur. Item cor grandiuſculum apparet, & mobile in pericardio;
hocq; quando animal alexipharmaco necatur concitatius mouetur, quam ſi ferro in-
terimeretur, ob repugnantiam alexipharmaci ad venenum. Iecur eſt oblongum vena

Cor viperarũ quale.

admodum craſſa per medium percurrente, quæ dimanans à corde ad extremam vſque
caudam Serpentis progreditur. Ibi etiam viſuntur venæ, ſeu arteriæ, quæ à corde, &
hepate ad gingiuas, ſeu veſiculas dentium aſcendunt: cum in veſica fel ea tanquam in

Iecoris viperini figura.

propria lacuna contineatur hæc materia venenoſa, quæ inde ad dentes defertur. Poſ-
ſumus autem neceſſariò atteſtari hanc venenoſam materiã in cyſti fellis reſidere, quo-
niam neq; hepar, neq; cor, neq; ſanguis viperæ venenum participant. Ventriculus
ſub iecore latitat, cui œſophagus adhæret cum aſpera arteria ad pulmones vſq; deſcen-

Ventriculi viperini locus.

dente. Splen colo inteſtino annectitur. Colon flexuoſum eſt, & in latere ſiniſtro ter-
minatur. Rectum autem inteſtinum à fundo ventriculi dimanare videtur, ſed poſtquam H
de inteſtinis viperinis ſit ſermo; Hic vnum animaduerſione dignum eſt; nam accidit
hoc anno trigeſimo octauo ſupra milleſimũ, & ſexcenteſimum, dum hæc ſcriberemus,
vt inteſtinis multarum viperarum, pro trochiſcis ad parandam teriacham diſſecta-
rum, multi vermiculi rubeſcentes, omnium pharmacopæorum admiratione, inuen-
ti ſint. Quemadmodum oculatus teſtis Excellentiſs. D. Ouidius Montalbanus Medi-
cus Collegiatus nos monuit, & ſingulari humanitate hoc lubricorum genus miſit pon-
derandũ. Quare non valdè demirati ſumus, in auſtrina conſtitutione, hoc animantium
genus in cunctis animalibus procreari poſſe, dum pituita iuſtò copioſior in inteſtinis
colligitur, quæ poſtea calido prædita putreſcit: immo dum validus pituitæ calor in
pituitoſam, & putreſcentem materiam agit, ſole concurrente, vermes producuntur,
iuxta vulgatum carmen.

Lumbricos crudus perſeminat humor in aluo.

Veluti in quacunque alia corporis parte, prædictis confluentibus in vnum cauſis, gi-

gut

A gni poſſunt, nimirum in dentibus, in pulmonibus, ſecundum Alzarauium, in renibus,
& vaſis ſeminarijs, ſecundum Plutarchum: ſuperiùs enim in Rubrica de Serpentum ge-
neratione, Icon cuiuſdam animalculi per lotium excreti fuit exhibita. Et demum Con-
ciliator in capitibus arietum vermes aliquando genitos vidiſſe atteſtatur.

Tandem renes etiam ibi obſeruantur. Quoad partes generationi deſtinatas, ſcrip-
ſit Ariſtoteles nullum piſcem teſtes habere, neque animalia pedibus carentia, vt Ser-
pentes. Verùm hanc Ariſtotelis doctrinam ſectio anatomica redarguit: quandoqui-
dem inter piſces oblongos, delphini, & vituli marini teſtibus inſigniuntur. Item vipe-
ra mas non ſolum duos, ſed quatuor teſtes, & duplicem penem habet, quemadmo-
dum inſpectio anatomica manifeſtat. Hi penes ad radicem vſq; caudæ terminantur, in
quorum ſumma parte pelliculæ tegentes penes, & in parte anteriori aſperitates quędam
conſpiciuntur. Idcircò non erit veritati conſonum in vipera in congreſſu caput maris
præcidi, neque genituram per os emitti: in quem errorem grauiſſimi authores incide-
runt.

Lib. 4. de part. An.

Penes, & teſtes viperarum.

B Circa genitalia viperæ fæminæ, Gerardus Bouman Medicus Clinenſis, ex Geſnero,
viperam ſecuit, in qua vterum bifidum conſpicatus eſt, vbi receptacula ouorum veluti
in gallinis, vaſa ſeminaria, & bina orificia obſeruantur. Vtrum modò ſemen per vtrum-
que penem in hæc duo oſcula mas eiaculetur, an interdum per vnum, & quandoque
per alterum, hactenus nobis ignotum eſt: cum hoc in animalibus venenoſis difficillimè
inueſtigari poſſit: hæc autē vuluæ oſcula in poſtrema ferè caudæ parte reſident: vbi vul-
uam duplicem Plinius videtur contemplari. Vnde Nicolaus Leonicenus in hoc pliania-
no textu duplicem detegit errorem. Primò, quia duplicem vuluam viperæ, & cæ-
teris animantibus intra ſe animal generantibus aſſignet, quaſi vipera non habeat lo-
cum inter illa animalia, quæ extra ſe viuum fœtum emittunt: ſecundò, quoniam du-
plicem vuluam ei tribuat; cum tamen vipera vnam tantùm habeat, veluti cæteræ ani-
mantes, quæ intus oua concipientes, fœtum deinde viuum excludunt. Etenim ea pars
vteri oua continens lumbis adhæret cum oſtio ſupra inteſtina ſito; ſicuti Ariſtoteles
teſtificatus eſt. Deinde ſi Plinius per duplicem vuluam bifidam, bipartitam intellexit,
C hæc proprietas alijs etiam animalibus, tam intra, quam extra animal generantibus, com-
munis eſſe fertur. Itaq; vulua viperæ veluti, & illa cartilagineorum diſſimilis eſt matri-
ci, tàm viuiparorum, quàm ouiparorum: ſiquidem ſupra ad ſeptum, & infra etiam por-
recta eſt. Cęterùm non eſt intelligendum, vt idem corpus vteri ſit in duobus locis ſitum,
ſed debemus intelligere vuluam quaſi mediam inter prædicta duo loca eſſe collocatam.
Huius autem rei cauſa eſt, quoniam, & ouum, & animal generant. Ideòq; vulua vipe-
rarum quaſi naturam vuluæ generantis animal tantùm, & naturam vuluæ generantis
ouum tantùm participat. Quamobrem fuit neceſſarium, vt matrix horum animalium
medium quemdam locum occuparet.

Genitalia viperæ fæminæ.

L. 11. c. 37

Vteri pars oua cōtinēs vbi ſita ſit.

Viperarum vuluæ locus.

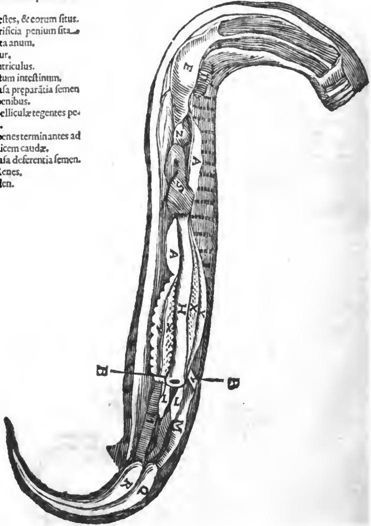
Circa cognitionem viperini fœtus, multæ viperæ prægnantes, & non prægnantes in
capſulis ſeruandæ erunt, & octauo quoq; die vipera grauida, & non grauida erit ſecan-
da, vt magnum diſcrimen earum innoteſcat: idq; ad menſem vſq; Auguſti præſtandum
erit: vt quonam tempore fœtus in ouo formari incipiat, diſtinctè cognoſcatur: Noſtra
enim obſeruatione, circa calendas Iulij initium diſtinctæ formationis viperini fœtus ap-
D parere ſolet. Hoc etiam experimēto in anatome oui gallinarum vſi ſumus; dum ſingulo
aperiebamus ouum ex viginti duobus, quæ gallina fouebat, vt quænam pars pulli for-
mabatur, in dies pateſieret. Quandoquidem ſingulo die aliquid ſemper noui in ouo
obſeruatur. Vt autem, quod de viperæ anatome hactenus explicauimus manifeſtarium
euaderet, placuit ex Baldo Angelo Abbatio iconem anatomes viperæ tàm maris, quàm
fœminæ ante legentium oculos repræſentare.

Partes

Digitized by Google

Partes internæ viperæ maris.

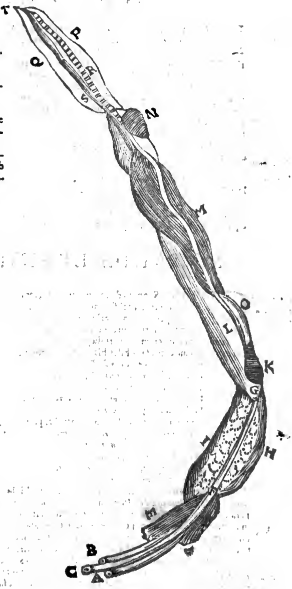
AA. teſtes, & eorum ſitus.
BB. orificia penium ſita iuxta anum.
D. Iecur.
E. Ventriculus.
H. rectum inteſtinum.
LL. vaſa preparãtia ſemen in penibus.
MM. pelliculæ tegentes penes.
Q.R. penes terminantes ad radicem caudæ.
XX. vaſa deferentia ſemen.
YY. Renes.
Z. Splen.

Digitized by Google

A *Partes internæ viperæ fœminæ.*

A.& B. orificia intrinſeca vterorum.
D. & E. vaſa ſeminaria.
F. & C. exitus fœcum.
G. pars infima ventriculi.
H.& I. receptaculũ ouorum.
K. veſicula fellis.
L. ventriculus.
M. iecur, per quod vena excurrit.
N. Cor in pericardio.
O. vena deferens ab hepate venenum ad radices dẽtium.
B
P. & Q. venæ, ſeu arteriæ aſcendentes à corde, & ab hepate ad veſiculas dentium.
S. Oeſophagus.
T. & R. aſpera arteria.

E

NATVRA.

Li.8.c.17. HOC viperis inſitum eſſe à natura, vt Vere, & Autumno ſpolium deponant, in hiſtorijs animalium teſtificatus eſt Ariſtoteles. Quapropter Authores naturæ arcana perueſtigantes, ab hac ſignatura collegerunt carne horum animalium laborantibus ſcabie exhibita, cutim renouari. Amplius ad mentem Auicennæ, viperæ tempore vernali, oculos fæniculo affricare dicuntur, vt hebetudinem viſus hyeme in ſpecubus contractam tollant. Inſuper inter alias viperæ proprietates, hanc à natura congeniram habent, vt grauiſſimum ſpirent odorem. Ideò capſulæ, in quibus viperæ, ad concinnanda varia medicamenta, à Pharmacopolis ſeruantur, quando recluduntur, ob tetrum odorem quamdam veluti nauſeam generant. Immò cauernæ, in quibus brumali tempore ſtabulantur, magis quàm prædictæ capſulæ peſtiferum odorem exhalant. Hæc proprietas non fuit ignota Martiali, quando Baſſam malè olentem prędicauit hunc in modum.

Viperarum teter odor.

L.5.Epigr. epigr.4.

Quod vulpis fuga, viperæ cubile
Males, quàm quod oles, olere Baſſa.

Demùm viperæ fœminæ hoc natura ingenerauit, vt morſur ſit acerbior, & corpore pinguior appareat. De cæteris autem moribus huic beſtiæ congenitis nullum ſermonem in præſentia habere neceſſe eſt: ſiquidem hos cum alijs Serpentibus communes participat, de quibus omnibus in primo huius libri capite ſatis ſuperq; egimus.

SYMPATHIA, ET ANTIPATHIA.

Vipera, & muræna amicitia.

CARDANVS agens de rerum varietate, monimentis mandauit viperam, inter plantas, eruca potiſſimum, & ſabina maximoperè delectari: hac de cauſa plures ſemper, & ſubtus arborem ſabinæ gradiuntur, & ſuper ipſam ſerpunt. G Præterea vipera ſingulari fauore murænam proſequitur; dum, antequam cũ ipſa congrediatur, venenum euomere perhibetur, ne ſponſam læthali humore inficiat: hoc autem elegantiſſimè expreſſit Philes his verſibus iambicis.

Ἔχις δὲ καὶ μύραινα σὺν διαζέτην,
Ὁ μὲν πρὸς αὐτὴν τὴν ὀπὴν ἐξέρπυσας,
Ἡ δὲ πρὸς αὐτὸν ἐκ ῥοῆς ἀνηγμένη.
Καὶ πρὶν δὲ, βασιλεῦ, συνδραμεῖν εἰς τὸν γάμον,
Ἐμεῖ τὸν ἰὸν ὡς γλυκὺς ὁ νυμφίος.

Hi autem verſus interprete Berſmano ſic latinè exponuntur.

Muræna amore, & vipera ardent mutuo,
Hæc ex latebris ad puellam prodiens,
At illa fluminis relinquens alueum. H
Sed ante iungant, quàm viciſsim gaudia,
Sponſus venenum vomitione reijcit.

Alioquin hæc beſtia, odio capitali ab homine, à multis brutis, à quiquſdam plantis, nec non à lapidibus diſſidet. Primitùs ob agreſte odium inter ipſam, & hominem, ſi viperæ collum cautè contineatur, & in os diductum, ſputum humanum injciatur, ita ut in ventrem dilabatur, tanta pernicie, Æliano teſte, afficitur, vt vipera paulò poſt contabeſcat. Deinde ob eamdem antipathiam, ſi vipera mulieri grauidæ occurrat, partum abortu vitiat: immò, ex Porta, idem accidere mulieribus prægnãtibus perhibetur, quæ ſonum citharæ audiuerint, in qua fides confectæ ex inteſtinis Serpẽtum, & pręcipuè viperarum accõmodata ſint. Inter bruta animãtia, viperæ muribus inuiſæ pronunciantur: etenim, ex Æliano, hi ſtatim atq; vocem felis, aut ſibilũ viperæ audiunt, muſculos à proprijs cauis aliò transferunt. Item magnũ diſſenſum inter viperam, & oſſifragam collocat Auicennas; cum fateatur ſe vidiſſe hanc auem cum vipera dimicantem,

L.20.Mag. nat.

Oſsifraga, & viperæ odium.

& ex

A &ex gugna ad herbā ſimilem ſoncho ſe recipientem, quam cū quidam; periculi cauſa, euulſiſſet, auis rediens, nec herbam inueniens interijt. Amplius inter viperam, & terreſtrem teſtudinem, acre odiū cadere, narrat Ælianus: quocirca teſtudo deuorato prius origano, viperam preclarè contemnit, quo non inuento, ad rutam confugere dicitur; qua deguſtata contra viperinos ictus armatur: hinc fortè colligenda erit cauſa, propter quam Apuleius rutam viperalem appellauerit. His autem herbis deficientibus, teſtudo plane conficitur. Quæ omnia ab Ariſtotele deſumpta fuiſſe arbitramur: hic enim in Mirabilibus, Origanum pro teſtudine aduerſus viperam prædicat. Plinius autem de antipathia prędictorum animalius agens, id, quod Ariſtotiles Origano attribuit, cunilæ herbæ aſſignant, dicens. Teſtudo ſi viperam ederit, mox cunilam guſtat, quòd cum ſæpius quidam ita factum animaduertiſſet, deuorata à teſtudine vipera, herbam eradicauit, quo facto, teſtudo interijt.

Teſtudinis & Viperæ inimicitia.

Immò inter Parias Serpentes, & viperas acerbiſſimum odium intercedere promulgat Suidas: proptereaquòd Pariæ ſunt Serpentes manſueti, hominibus minimè nocui, B & inuentas viperas deuorant. Scorpioni quoque vehementer infenſam eſſe viperam nonnulli retulerunt. Vnde Gaſpar Vuolfius huius rei ſe periculum feciſſe teſtatur, dum inuentū Scorpionem iniecit in phialam, in qua viua vipera ſeruabatur: quare paulò poſt ictibus, & morſibus hinc inde datis, ambas animantes interijſſe conſpicatus eſt Vtrum modò Scorpius, vel vipera prius obierit, ſe non rectè meminiſſe fatetur. Tandem inter animantes, Ælianus tradit veſpas in viperam malignas eſſe: vnde poſtea fit, vt pernicioſiores ictus imprimant.

Paria Serpentes, & vipera hoſtes.

Scorpionis, & viperæ certamen.

Præter animalia, aduerſus nonnullas plantas viperæ odium contraxerunt, ſed præcipuè contra allium, vt Theophraſtus pronunciauit; ideòq; allij odorem vitant; conſequenterq; Scorpium, & alliariam fugient, cum folia harum plantarum contuſa tetrum allij odorem emittant. Ex Auiccinna Luph, nempè Arum inimicum viperis eſſe perhibetur: hinc huius radix manibus affricata motſus viperarum arcere dicitur. Idem author ſinapim viperis aduerſari promulgat. Rurſus inter fagum, & hanc beſtiam antipathia cadit non contemnenda: ſiquidem Andreas à Lacuna recitat, ramulo fagi C viperam leuiter contactam obſtupeſcere. Idem de fraxino Mercurialis publicat: nam hæc beſtia tantoperè ab illa abhorret, vt conſtituta inter foglia fraxini, & prunas, potiùs per ignem quàm per foglia tranſire eligat. Deniq; Solanum viperis inuiſum eſſe volunt: quare Galenus aduerſus hos Serpentes, manus ſucco ſolani madefaciebat. Inter lapides ſmaragdus viperæ odioſiſſimus celebratur: cum ex Rhaſis, viperæ oculi optimum intuentes ſmaragdum liquari, & mox à capite effluere dicantur.

L. 6. de cauſis Plant.

Fagus viperæ inimicus.

Solanū viperis inuiſum.

Smaragdus viperis aduerſatur.

COITVS, PARTVS.

VIPERAS olim ex capite Cerberi natas eſſe, multi fabulantur: ideòque Goropius hæc verba protulit. *Aconitum verò illud ex eo lathale virus contraxiſſe volunt, quod Hercules paulò ante Cerberum apud Heracleam extractum homini-* D *bus oſtenderit, è cuius capite viperæ natæ ſint, quarum tabo aconitum fuerit infectum.* Quamuis poſtea Goropius hanc fabulam ad veram reduxerit hiſtoriam. Legitur etiam apud interpretem Theocriti viperam, ad mentem Ariſtotelis, ex lacerta exſiccata dimanare. Quidam ex cinere tanquam ex putri materia viperam oriri pronunciant. Sed nos opinamur Serpentem, & non viperam ſimpliciter intelligendam eſſe. Quamquam credendum ſit ex putredine etiam generari poſſe: narrat enim Iulius Obſequens, vigētibus bellis ciuilibus inter Cæſarem, & Antouium, Padum inundaſſe, & ingentem viperarum copiam viſam fuiſſe. Et apud Sabellicum legimus, mulierem pro infante viperam peperiſſe: quæ animantia ex nulla alia materia, niſi ex curupta originem habuiſſe arbitramur. Verumtamen, his poſthabitis, pronunciandum eſt viperas ex congreſſu maris, & fæminæ oriri; propterea recitant multi authores, & præcipuè Herodotus in Talia, quòd vipera mas congrediens caput in os fæminæ inſerit, quæ, poſtmodum, re peracta, dentibus illud præcidit, iuxta illud diſticon Reuſneri.

L. 8. de orig Antuerp.

Vipera ex lacerta.

Lib. 3.

Lib. 25. de Anim.

Cum ruit in venerem blanditur echidna marito. E
Mox ſatura inſertum præſecat ore caput.

Quamobrem non eſt mirandum, ſi Albertus in hanc venerit ſententiam, quod fœmina libidine inſaniens caput maris ore apprehendens illud amputet, & ex ſputo illo concipiat: fœtus autem perfectionem adeptus exiens aluum matris erodat, vt pauló inferius recitabitur. Canit enim Reuſnerus hunc in modum.

Dum coit, e moriens infauſto vipera partu:
Dente caput reſcat coniugis ipſa ſui.

In Theriacis.

Quare id totũ explanauit Nicander verſibus græcis in latinum ſermonem ſic translatis

Cum durum fugiens morſum igneſcentis echidna
Frendit echis, vel vbi feruente libidinis æſtu
Sæuo dente ſui reſecat caput illa mariti.
Aſt vbi poſt vegetam caperunt pignora vitam,
Iamq; propinqua adſunt maturi tempora partus
Indignam cari mortem vlciſcentia patris, F
Eroſa miſera naſcuntur matris ab aluo.

Aliter etiam carmina græca Nicandri ſic verti poſſunt.

Vipera ſæua caput lethali dente mariti
Mordicus abſcindit, ſed nata ex ſemine proles
Viſcera dilaniat matris ſtratamq; relinquit,
Sic patris interitum ſub primo vlciſcitur ortu.

Congreſſus viperarum qualis.

Cæterùm Ariſtoteles, & Plinius, more aliorum Serpentum, nimirum viperas ſimul complicatas congredi pronunciarunt: cum id veriſſimum eſſe experientia doceat. Immò mares viperarum teſtibus inſigniti ſunt, & penibus in permixtione vtuntur: quemadmodum in Anatomicis enucleauimus. Cum tamen Ariſtoteles in his explicandis non multam diligentiam adhibuerit. Fuerunt igitur ætate noſtra, qui viperas vtriuſq; ſexus in viuarijs incluſerunt, illaſq; inſtar aliorum animalium iungi, concipere, parere, & fœtus ſuos educare obſeruarunt. His addit Amatus Luſitanus in Dioſcoridem, quòd viperas in pyxidibus prægnantes ſine vlla læſione eniti conſpicatus eſt. G

L. 32. c. 23.

Ex altera parte, hiſtoria huius congreſſus alia premitur difficultate: quoniam Scholiaſtes græcus Nicandri prodidit Archelaum exiſtimaſſe muræneas ad litus exeuntes cum viperis coire: & Plinius de murænis loquens, Serpentum permixtione impleri arbitratus eſt. Aelianus etiam recitauit, quòd muræna libidinis impetu acta in aridum locum progreditur, & deſiderio ſponſi iniquiſſimi mota, latibulum viperæ ingrediens ipſi copulatur. At vulgaris opinio eſt viperam venereis ſtimulis concitatam ad mare accedere, & ſibilando murænam euocare, immò antequam venereo complexu iungantur, venenum deponere; vt in conſpectu fœminæ decorus, & innocens ſponſus appareat, & peracto congreſſu, murænaq; ad pelagus regrediente, veneno rurſus abſorpto, domeſticam ſedem repetere. Quam opinionem Oppianus poeta græcus, Baſilius, Cæſarienſis, & alij ſecuti ſunt; quoniam hanc ab Oro Apolline in hieroglyphicis confirmatam legerant. Huic autem taliæ opinioni Ariſtoteles, & Theophraſtus anſam præbuerunt, cum diſcrimen inter myrum, & murænam recenſerent. Siquidem tanta eſt myri, & murenę cum anguibus ſimilitudo, vt myrum murenæ coniunctum intuentes, viperam marem H eſſe crediderint; eoq; magis, cum, Serpentum, & viperarum ritu, permiſceantur. Hac de cauſa Atheneus validis rationibus hanc murenæ, & viperæ permixtionem deſtruere conatur. Primò; quia neq; viperæ in mari, neq; murenæ humi verſentur: deinde, quia viperæ, & murænæ marem, & fœminam ſui generis habeant. Tertiò, ſi murænæ cum Serpentibus congrederentur (quod eſt abſurdum) potius cum marinis, quàm cum terreſtribus miſcerentur. Ad roborandam Athenęi ſententiã addenda eſt authoritas Rondeletij, qui varij generis Serpentes in vaſis includens obſeruauit viperam marem coire tantummodo cum compare, neq; alio congreſſu delectari.

Coitus murænæ & viperæ.

Exploditur opinio congreſſus viperæ, & murænæ.

De partu viperæ inualuit opinio apud Vulgus, catulos viperinos, nonniſi lacerata matris aluo in lucem exire. Referunt enim naturam ita cauiſſe, ne huius tam pernicioſi animalis ſpecies ſupra modum augeſceret: ideòq; viperam, quemadmodum & lęænam bis parere negarunt. Quapropter ad rem, Baptiſta Mantuanus canebat.

Languet, & ipſa ſuo periens vt vipera partu.

Pari-

A Pariter Iulius Cæſar Scaliger in ænigmate ſpumæ maris ad partum viperæ alludens ſic cecinit.

Inſtabilis mater, cum rupta eſt, naſcor e vt olim
Vipera, ſed rurſus triſtima ſit parens.

In hoc genere etiam circumferuntur pulcherrima carmina Aurelij Clementis, quæ quoniam lectu ſunt digna, non piguit nos hoc in loco illa recenſere: hæc autem ſic ſe habent.

Si licet exemplis vti, ſic vipera, vt aiunt,
Dentibus emoritur fuſa per viſcera prolis
Author morte ſua non ſexu fertilis, aut de
Concubitu, diſtincta vterum, ſed cum calet igne
Percita fœmineo, moriturum obſcæna maritum
Ore ſitit patulò, caput inſerit ille trilingue
Coniugis in fauces, atq; oſcula feruidus intrat
B *Inſinuans oris coitu genitale venenum;*
Nupta voluptatis vi ſaucia mordicus hauſta
Frangit amatoris blanda inter fœdera guttur.
Infuſaſq; bibit, caro pereunte, ſaliuas;
His pater illecebris conſumitur, & genetricem
Clauſa neca t ſoboles: nam poſtquam ſemine adulto
Incipiunt calidis corpuſcula parua latebris
Serpere, moratumq; vterum vibrata ferire.
Aeſtuat interna feritatis crimine mater
Carnificemq; gemit damnati conſcia ſexus
Progeniem ſepti rumpentes obſtacula partus,
Nam quia naſcendi nullus patet exitus, aluus,
Fœtibus in lucem nitentibus excruciata
Carpitur, atq; viam lacerata per ilia pandit.
C *Tandem obitu altricis prodit grex ille dolentis*
Ingreſſum vita vix eluctatus, & ortum
Per ſcelus exultans lambunt natale cadauer.
Reptantes catuli proles dum naſcitur orba
Haud experta diem, miſeræ niſi poſthuma matri.

Hanc abſurdam de partu viperæ ſententiam protulerunt Herodotus, Nicander, Orus Apollo, Plutarchus, Solinus, Arnoldus Villanouanus, Valerianus, Gillius, Volaterranus, & multi alij, qui in eadem naui parùm accuratè verſati ſunt. Sed inter hos maximopere admiramur Authorem de theriaca ad Piſonem, qui non ſolum in hoc erratum, ſed etiam in multa incidit, quæ hunc librum Galeno minimè adſcribendum eſse nobis perſuadent. At hic error inde fortè dimanauit, quia nonnulli viperam aliquando extinctam, fœtu ſuperſtite obſeruarunt. Animaduertendum autem eſt, quòd vipera prius oua vnius coloris, & mollia inſtar ouorum piſcium concipit: deinde viuum fœtum excludit ad differentiam aliorum anguium, qui oua concipientes, eadem pariunt. Hæc
D autem animantia mediam quodammodo naturam inter ouipara, & viuipara participantia nullam nobis admirationem afferre debent: cum hoc etiam plantis contingat: etenim planta Aparine, & Græcis Philanthropos nuncupata concipit florem ab hirſuto, & aſpero globulo non exeuntem; immò intus perfectionem adeptus ſemen producit. Idem in viperis manifeſtum conſpicamur, quæ intus oua concipientes animal poſtmodum foras emittunt, vt Nicander his verſibus expreſſit. *In Ther.*

Οἷι γὰρ βαρύθει ὑπὸ κύματα τοὶ δὲ κατ' ὕλαν
Ωοτόκοι ὄφιες λεπυρῆ θάλπουσι γενέθλαν.

Qui verſus in latinum tranſlati ſic ſonant.

Sola etenim fœtu grauida eſt, cum cætera in aliis
Ouipera excludant teſtacea pignora ſyluis.

Vel etiam rectius ſic exponi poſsunt.

Hæc etenim ſolum fœtu grauis vndique fertur;
Cum tamen oua alia paſsim per deuia fundant.

Quare non immeritò refuſat Apollonius apud Philoſtratũ, viperam fuiſſe viſam, quæ catulos nuper in lucem editos quodammodo expoliens lambebat. Itaq; ratione huius fæturę moti graues authores, viperas à cęteris Serpentibus ſegregarũt; cum tamen hęc ſententia multis non arrideat; etenim Ceraſtes; & multi alij Serpentes, more viperarũ, eniti feruntur, quandoquidem ex Bellonij obſeruationibus, in Ægypto huiuſmodi beſtiæ ſtudio diſsectę, & catuli in ouis inuenti fuerunt. Hac de cauſa Nicander non iniuria Ceraſtes inter viperas enumerabat. Et Greuinus hos Serpentes, exceptis cornibus, à viperis minimè diſcrepare aſſeuerabat. Præterea, ſecundùm Horodotum, in Arabia Serpentes ſub alati ritu viperarũ congredientes, & parientes fabulantur. Hinc colligendum eſt non à ſola vipera viuum fętum edi, quamuis ſcribat Leonicenus, hoc argumento ſententiam Ariſtotelis minimè deſtrui, cum ex alato, & non alato, ad mentem eiuſdem Philoſophi, ſpecies non varietur, quoniam formicæ etiam alatæ, & non alatæ ad eamdem ſpeciem referantur. Verùm, licet viperæ viuum fœtum enitantur, vt hactenus explicatum fuit. Nihilominus ex Ariſtotele, in partibus internis oua prius generantur, quæ supernè verſus præcordia continentur, molli cortice tecta, veluti oua piſcium: deinde, tempore paritionis, catuli membranis obuoluti ab vtero egrediunt. Bellonius verò aduerſus Ariſtotelem, catulos ſine vllis membranis in lucem prodeuntes ſe pluries obſeruaſſe fatetur. Huic difficultati ſequenti diſtinctione poſsumus ſatisfacere. Nam partus viperæ bifariam conſiderari poteſt: primùm, quatenus catuli membranis inuoluti figuram oui repræſentantes ab vtero exeunt, è quibus diſruptis paulò poſt erumpunt, & hic partus vocatur naturalis, quem noſtri viperarum venatores pluries ſe obſeruaſſe teſtificantur. Secundò, conſideratur hæc fætura, quatenus catuli inuolucris ſciſſis in vtero nudi ab aluo egrediuntur, quem modum Bellonius obſeruatum explicauit. Quapropter ex prædictis ouorum pelliculis eroſis dimanauit opinio in vulgus, catulos viperinos abroſa matris aluo in lucem prodire.

In Thalia.

In l. de Dipſ.

L. 1. de hiſt. An. c. vlt.

Fætura viperarũ qualis.

Idcircò Albertus Magnus hanc opinionem roborare volens affert in medium authoritatem Plinij dicentis, propter anguſtiam alui, & copiam catulorum, viperam difficulter eniti, & vltimos tædium inuadere, qui, corroſis matris viſceribus, confeſtim in lucem egrediuntur. Quare Albertus aſſertum mendax alio mendacio ſtabilire nititur: cum liquidò omnibus conſtet naturam in neceſſarijs non deficere. Theophraſtus tamen poſt Ariſtotelem ſolers arcanorum naturæ inueſtigator, vterum viperarum à catulis perforari negauit; & ſuperiori ſæculo Nicolaus Leonicenus huiuſmodi errorem patefaciens extirpauit. Quando autem Plinius ab Alberto citatus hanc falſam opinionem videtur inſinuare; doctrinam Ariſtotelis ab ipſo peruerti notandum eſt, etenim vbi Ariſtoteles ſcriptum reliquit, catulos interdum membranis obuolutos, & quandoque abroſis membranis, ab aluo exire; Plinius tranſcripſit poſtremos catulos tarditatis impatientes latera alui maternæ ad exitum lacerare.

Opin. Theophraſti circa partum viperæ.

Quoad numerum catulorum, & pariendi tempus, tradunt aliqui, ex mente Ariſtotelis, ſingulum catulum ſingulo quoq; die ab vtero exire: itaut iuxta numerum catulorum, tot dies in partu abſumantur. Cum tamen experientia demõſtret, quòd vnico die catuli membranis inuoluti vterum relinquant, & tandem die ſexto aliam tenuem membranam ſeniectam anguium æmulantem deponant; vt multi Pharmacopolæ fide digni obſeruarunt. Hic autem error, circa viperinum partum, ex Plinio, & Theodoro Garza dimanauit, qui verba Ariſtotelis, quæ in textu græco ſic ſe habent, *τίκτει δ' ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ καθ' ἕν, τίκτει δὲ πλείω ἢ εἴκοσιν*. Theodorus Garza, & Plinius ita interpretantur. *ſingulis diebus ſingulos parit, plures quam viginti numero*. Cum tamen hæc verba ita eſſent exponenda. Parit autem vna die ſingulos, & parit pluſquam viginti numero. Vt hæc verba talem ſenſum nanciſcantur; non quòd ſingulis diebus pariat, ſed quod vna die pluſquam viginti catulos, ſingulos tamen, nempè vnum poſt alterum, vipera enitatur. Circa numerum fœtuum, vipera vigintiquinq; ad ſummum catulos effundit. Imnò Ioſeph de Sauijs vir fide dignus, & pharmacopęus celeberrimus, qui toties viperas pro varijs concinnandis medicamentis pertractauit, tres ſupra viginti catulos ab vna vipera in pyxide cuſtodita exeuntes obſeruauit; deinde illos à matre ſegregans, quatuor tantummodo cum illa reliquit, quos alaciores in dies, & audaciores, reliquos verò ſeparatos inertes, & ſegnes fieri conſpicatus, id à ſolo viperæ halitu prouenire poſſe exiſtimauit. Ad finem vipera non per longum temporis ſpatium vtero gerit: idq; ex eo conjecta.

Numerus catulorum viperæ.

A iectamus, quoniam viperæ concipientes initio Veris, fœtum ad menſem vſq; Auguſti
geſtant.

LOCVS.

NEGABANT olim Marſi populi, qui in Italia Serpentes impunè venabantur, &
contrectabant viperas ob cęli temperiem, & molliorem ſoli naturam, in noſtro
orbe haudquaquam generari. Quod Galenus iuſtis de cauſis ſibi perſuadere nō
potuit. In hanc quoq; ſententiam venit Leonicenus, qui de thyro ſermonem habens, in
Italia optimas viperas pro nobiliſſimis concinnandis medicamentis, naſci affirmabat. Et
Renodeus addit non modò in Italia, ſed etiam in Gallia, & præcipuè in agro Putauienſi
verſari; ex quo loco numeroſæ viperæ Lutetiam pro varijs pharmacis, aduehũtur. In Lu-
B ſitania, & Hiſpania, ex Amato Luſitano, viperę infinitę non deſunt, Apud Indos eſſe vi- *In Com. ad*
peras, narrat Chriſtophorus Acoſta Africanus: ſiquidē in Malabar viperæ multæ, & alia *Dioſc.*
Serpentũ genera viſuntur. Item Syagro promontorio Arabię proxima eſt Inſula, in qua, *In lib. Aro*
vt retulit Arrianus, Crocodili, viperæ plurimæ, & lacertæ permagnæ verſantur. In Me- *mat. c. 33.*
litenſi Inſula viperæ non deſiderantur, vbi D. Paulus Apoſtolus à vipera demorſus nihil
mali paſſus eſt, vt in Actis Apoſtolorum traditur. Numeroſæ etiā in Cypro, & Chio na-
ſcuntur. Circa Amyclas, quas antea Græci condiderant, frequentes viperas morſu in- *In Polyhiſ.*
ſanabili eſſe, narrat Solinus. Quamobrem viperæ in vniuerſo terrarum orbe viuunt, vt
ſcripſit Herodotus: & Bellonius veritatem eſt aſſecutus, quando pronunciauit ſe in An-
glia, Gallia, Italia, Aſia, Græcia, & Ægypto viperas reperiſse. Cordus tamen in Dio-
ſcoridem ſe nunquam in Germania viperam conſpicatum fuiſſe memorat. Item Ariſto- *In Mirab.*
teles viperas in Creta naſci inficiatur. Nihilominus Serpentes in Græcia Bellonius ver-
lari aſſeuerauit, qui vulgò *Chendre* nominantur; quæ vox ab echidna detorta eſſe vide-
tur. Itaq; Ariſtoteles forſitan atteſtari voluit Serpentes non ita pernicioſos diuagari. *Loca pecu-*
C Circa loca peculiaria ab his feris adamata, notandum eſt, loca montana à viperis li- *liaria vi-*
benter frequentari. Idcircò Dioſcorides prodidit rutam in Macedonia circa Haliacmon *perarum.*
fluuium creſcentem eſſe venenatam; cum hic locus montoſus ſit, & viperis ſcateat. Na- *In Medic.*
ſcuntur etiam copioſè in Luganeis montibus Patauinis, vt tradit Marcus Oddus, quæ *Ther.*
pro theriaca componenda, optimæ ab ipſo celebrantur. Inſuper nonnullæ etiam propè
aquas ſtabulantur; hac de cauſa Martialis meminit viperæ verſantis circa populos arbo-
res humectis locis gaudentes, & ſuccinum ſtillantes, quæ tandem in electro incluſa pe-
rijt, his verſibus. *L.4. Epigr.*

Flentibus Heliadum ramis, dum vipera ſerpit, *epigr. 59.*
Fluxit in obſtantem ſuccina gemma feram;
Quæ dum miratur pingui ſe rore teneri,
Concreto riguit vincta repentè gelu.
Ne tibi regali placeas Cleopatra ſepulcro,
Vipera ſi tumulo nobiliore iacet.

D Amplius nonnullæ maritimis, & arenoſis locis delectantur, quarum carnes pro antido-
tis à Galeno reprobantur, quoniam ægrotantibus ſitim inextinguibilem afferre ſoleant.
Vnde ratione huius loci legitur pulcherrimum epigramma de naufrago in arenis iacen-
te ictu viperæ lethaliter vulneratu huius tenoris.

Aequoris inſanas euaſit naufragus vndas,
Triſtius Afra ſalo præbet arena ſolum.
Dum iacet, ecce graui preſſus propè litora ſomno,
Nudus, & infeſto feſſus adusq; freto.
Vipera trux perimit, ſi vltra fugis æquora fruſtra
Heu miſer, in terris debita fata tibi.

Alioquin, hyeme aduentante, pro ſede propria hæ beſtiæ latebras eligunt, vt Virgilius *L.3. Georg.*
innuit canens.

Interit, & curuis fruſtra defenſa latebris
Vipera.

Ali-

Lib. cit. Aliquàndo etiam ex eodemmet Virgilio, ſub præſepibus immotis libenter ſtabulantur, E
in quibus fimus, & immundiciæ immotæ diù manent his verſibus.

Sæpè ſub immotis præſepibus, aut mala tactu
Vipera delituit; cœlumq́ exterrita fugit,

Lib. 10. de hiſt. Anim. c. 62. Ariſtoteles autem, accedente bruma, ſub ſaxis condi ſtatuit; cum cæteri Serpentes ſub terra occultari hyemem tranſigant. Plinius tamen Ariſtotele forſan malè intellecto, totum ſcripſit oppoſitum, nimirum vrgente frigore, viperas ad terræ cauernas confugere, *Li. 8. c. 39.* cum cæteri Serpentes ſub ſaxis condantur. Vnde Martialis ſententiæ Ariſtotelis adhærens *Li. 3. Epig. 16.* vitalibus auris commiſit epigramma ſcitu dignū de vipera in faucibus ſtatuę lapideæ referentis vrſam iacente, circa quam puer ludens, inferenſq; manum in os ſtatuę, lethali ictu à vipera percuſsus fuit. Verſus autem ſunt huius tenoris.

Proxima centenis oſtenditur vrſa columnis,
Exornant fictæ quæ platanona feræ.
Huius dum patulos alludens tentat hiatus
Pulcher Hylas, teneram merſit in ora manum, F
Vipera ſed cæca ſcelerata latebat in ore,
Viuebatq́ anima deteriore fera.
Non ſenſit puer eſſe dolos, niſi dente recepto,
Dum perit: ò facinus, anſa quod vrſa fuit.

Nos tamen ſcimus, ex longa ruſticorum obſeruatione, viperas non ſolum ſub lapidibus, ſed etiam ſub terra hyeme occultari. Nam quando ipſi altius terram ligonibus fodiunt, has viperas ſimul glomeratas ſæpiſſimè inueniunt.

VICTVS.

In Boeot. Cap. 13. PAVSANIAS ſcriptis mandauit viperas in montana Phœniciæ parte, herbis veſci, ſed vt plurimum quaſdam radices libenter vorare, quibus deinde magis efferari G traduntur. In libro autem de theriaca ad Piſonem legitur, quòd viperæ non solū herbis venenatis, ſed etiam animalibus, ſcilicet bupreſtibus, erucis, cantharidibus, phalangijs, mure araneo, ſtellionibus, ſcarabęis, bufonibus, ſalamandris, & alijs huius generis victitare. Erucis quidem delectantur, vt voluit author de theriaca ad Piſonem, ijſq; potiſſimum, quas pytiocampas appellant. Præterea mures non ſolum araneos, ſed mures cuiuſcunque generis paruos appetunt, magnos autem ictibus interimunt.

His addamus ſententiam Ariſtotelis, qui voluit Scorpiones à viperis deglutiri, horumq; *Lib. 8. de hiſt. Anim. c. 29.* paſtu venenoſiores fieri: ſiquidem quando animal venenatum alio pariter venenato pro cibo fruitur, eius morſus venenoſiores fieri creduntur. Inſuper viperæ auibus etiam in cauitatibus arborum nidulantibus inſidiantur: quare Albertus narrat hiſto- *Vipera nidis auiū inſidiantur.* riam cuiuſdam picæ, cuius pullos in nido adhuc implumes vipera deuorauerat; tuncq; ſuperueniens mater acerrimè cum vipera dimicabat, interim coxa dentibus viperæ apprehenſa, & clamore edito, ſocia aduolauit, & viperæ caput roſtro ita percuſſit, vt vipera interiens ab arbore decideret. Cùmq; hoc ignotum non eſſet Baptiſtæ Mantuano, H ſic canere ſolebat.

Sicut vbi implumes inuaſit vipera nidos,
Ingemit, & querulo carmine plangit auis.

Noſtra tamen ætate multi viperas in capſis, & pyxidibus contentas furfuribus nutrire profitentur. Venatores quidam viperarum illis in vaſibus incluſis, quinto decimo quoque die prębent potum aquę ſimplicis cum herba quadam trita, quam nemini tanquam arcanum reuelare volunt; hacq; ratione viperas pingues, & alacres conſeruare conantur. Nos autem hunc effectum non herbę, ſed ſolo potui attribuimus, quandoquidem alij *Potio viperarum.* potu aquæ ſimplicis vtentes, viperas alacres, & pingues per longum temporis ſpatium conſeruant.

Circa potum, ſcribit Bellonius viperas, & Ceraſtes, inter reliqua Serpentum genera *Li. 2. obſer. c. 50.* à potu diu abſtinere. Verumtamen ſummopere delectantur vino, itaut nonnullæ illo allectæ facili negocio comprehendantur. Verùm, ad mentem Alberti, viperæ ve-

neno

A neno vinum inficiunt: quod à veritate alienum eſſe conſtat, cum multi vini viperini
potione à varijs affectionibus liberati ſint, vt multis in locis teſtificatus eſt Galenus.
Li. 25. de An. cap. 1.

TEMPERAMENTVM.

CIRCA temperaturam carnis viperinæ ſententię doctiſſimorum virorum ſibi in-
uicem reclamant: quandoquidem Ariſtoteles eam frigidam eſſe arbitratur, dũ
animalia viuipara ab ouiparis diſtinguens, ſic ratiocinari videtur. Si viperæ na-
tura calidæ eſsent, proculdubiò putamen oui viperini illam duritiem adipiſceretur, quã
in ouis gallinarum obſeruamus: quoniam autem frigidæ gaudent temperie, ideò puta-
men oui molle intra ſe generant, cum ob inopiam caloris illud ad perfectam duritiem
perducere nequeant. Altera ratio non ſpernenda eſt illa, quam ex natura animalium
hyeme latibulantium colligimus, quam in primo capite huius libri frigidam eſſe ſtatui-
mus: etenim viperæ ad illorum animantium naturam referuntur; quæ & ipſæ, abſq; cibo,
B diù in cauernis morantia, ob calorem imbecillum, non ita citò alimentum conficere
poſſunt. Quoniam ſi calor in illis dominaretur non ſolum alimentorum, ſed propriam
etiam ſubſtantiam abſumeret. Quod in alijs animalibus contingere conſpicamur, quæ
ab innato calore valido reguntur.
L. 1. de Gener. An. c. 9. & 10.
Natura viperarũ frigida.

Ex altera parte Galenus, Dioſcorides, & alij antiquiores Medici viperarum carnem
excalfacientem, & ſiccantem eſse iudicarũt; dum oleo, ſale, anetho, porro, & aqua con-
ditam præbent. Immò Galenus multos elephantiaſi laborantes his carnibus liberauit,
euacuato per cutim humore peccante, qui effectus caloris eſse ſolet. Præterquamquòd
à viperis demorſi contorquentur, & magna ſiti afficiuntur, qui affectus, & effectus non à
frigida, ſed à calida cauſa proueniunt. Demùm, qui viperas interficiunt, & mortuas
pertractant, quamdam veluti pruriginẽ cutis perſentire fatentur, quam nonniſi acres, &
calidi vapores genetare poſsunt.
Li. 11. de ſimp. med. fac. cap. 2.

Cæterùm ad deſtruendam hanc difficultatem, & ad conciliandum Galeno Ariſto-
C telem, confugiendum eſt ad illa, quæ Galenus ad calcem libri ſecundi de locis affectis
explicauit: vbi retulit animantia frigidiora, hyeme ob frigoris violentiam, non ſecus
ac eſsent mortua, latitare. Huius autem generis ſunt viperæ, quæ tunc temporis con-
trectatæ non mordent, æſtate tamen, & potiſſimùm ſub caniculæ ortu, vehementer
æſtuant, & feruorem quemdam præ ſe ferre videntur. Animantia igitur huius generis,
ex Ariſtotelis etiam doctrina, parùm caloris habere, conſequenterq; frigidæ naturę eſ-
ſe dicuntur: quamuis caloris aduentitij acrimonia polleant, qui calor poſtea, hyeme exi-
mio ambientis frigore retunditur, & quaſi extinguitur. At quando aer incaleſcit, & in
dies magis, atq; magis calidior redditur; tunc etiam calor horũ animaliũ quotidie ma-
iorem vigorem adipiſcitur. Itaq; natiuus calor in viperarum primordijs, vt docuit Ariſt.
parùm vigere perhibetur. Sed ſcatuli dum in dies augeſcunt, multum etiam adſcitij calo-
ris acquirũt: hinc fit, vt earum carnes feruorem aliquem prę ſe ferant. Quare ex mente
Galeni, vehementi facultate digerendi, & mediocriter exſiccandi potiuntur. Non erit
igitur admirandum, ſi quandoq; carnes viperinæ ſitim in patientibus generent: quamuis
D non omnes viperæ, ſed tantummodo loca maritima incolentes id præſtent. Ex his igi-
tur fundamentis facilè reſpondendum eſt viperas à cauernis exeuntes frigidas, & ſiccas,
æſtate verò calidiores eſſe, vt Galenus ſæpè recitauit. Et ſi alibi authores viperam fri-
gidam eſſe pronuntiarunt, tunc id dictum fuiſſe exiſtimare oportet, non quia hoc ani-
mal refrigerandi facultatem participet, ſed tale in comparatione ad alia animantia
calidiora iudicatur. Immò quando Galenus carnem viperæ calidam eſſe promulgauit,
ipſam cum ſale, porro, & anetho coctam intellexit. Quamuis alij reſpondeant in vi-
pera duas partes, nimirum venenatam, & bezaarticam perpendendas eſſe: nam ratione
partis venenatæ, calidam eſſe aſseuerant, quod ſigna viperini veneni à Dioſcoride pro-
poſita demonſtrant: cum frigiditas alijs partibus viperæ dominetur. Tandem proco-
ronide cuius tractatus referre poſsumus, calorem viperæ videri imbecillũ; cum viſcidis
humoribus, & lentis immerſus ſit, quibus à calore Solis, & feruore æſtatis digeſtis, atq;
attenuatis ſit validior, ſuaſq; operationes melius, & fælicius exercet. Qui plura de hu-
ius animalis temperie ſcire cupit, ad caput de Serpentum temperamento confugiat.
Solutio difficultatis.
Quo tẽpore, viperæ maiorẽ habeant calorem.
L. 1. de Antid. cap. 8.
Caro viperina cur calida.
Lib. 6. de mat. med.

CA-

E

CAPIENDI, ET FVGANDI RATIO.

L. 7. Æneid.

SOLEBANT Veteres varijs technis, & vaniſſimis cantionibus non ſolum viperas, ſed etiam omne Serpentum genus comprehendere. Ideò memoratur à Virgilio quidam ſacerdos Vmbro nuncupatus, qui & viperas, & alios angues ſimili artificio capiebat.

Vipereo generi, & grauiter ſpirantibus hydris,
Spargere qui ſomnos, cantuq; manuq; ſolebat,
Mulcebatq; iras, & morſus arte leuabat.

Lib. 7. hiſt. Ind.

Herba Indica ad coercedas viperas.

Lib. 8. hiſt. An. cap. 4.

Vino capiũtur viperæ.

Indi verò, In coercendis viperis, non cantionibus, ſed herbis vtuntur. Quare Ferdinandus Cortes narrat, quod Incolæ illarum regionum Dijs ſacra facturi venatum ſe conferunt, & quas apprehenderint ferociores belluas, nempè ex quadrupedibus tigres & ex Serpentibus viperas, ſuis Numinibus immolant. Prædicti igitur venatores in capiendis huiuſmodi Serpentibus, quadam herba viperas ſopiente vtuntur quam propria lingua *Picietbl* cognominant. Præterea non eſt tantus dolus in quolibet animali, qui ab æquali non vincatur, vel à vino. Virum enim fortem, aut vir pari fortitudine præditus, aut vinum ſuperabit. Id Alexandro Magno accidiſſe fertur, qui à nemine, niſi à vino deuictus fuit. Pariter viperis hoc contingere traditur, quæ licèt ſint pernicioſa animalia, nihilominus vino allectæ, iuxta Ariſtotelis doctrinam, capiuntur. Quamobrem venatores viperarum, vino in fictilibus circa ſepes collocato, illas tandem nullo negocio coercent. F

Vnguẽtum Circumforaneorũ ad capurã viperarũ vtile.

In Theriacis.

Circumforanei, qui ex ſtirpe Diui Pauli ſe prognatos prædicant, viperas facillimè capiunt: quamuis omnes ſint Apuli ex Liceia vrbe oriundi, aut ex locis circumſtantibus, origine fortè etiam deducta à Marſis eorum vicinis, qui ſexcentis, vel etiam fortaſſe millenis annis, ante ætatem Diui Pauli vixerunt. Hi infraſcripto vnguine manibus diligenter perunctis viperas facilè coercent, & contrectant. Hoc autem vnguentum conſtare dicitur ex oleo ſeminis raphani ſylueſtris, ſucco radicis aſphodelli, & dracunculi, cerebro leporis, folijs ſaluiæ, baccis lauri, additis quibuſdam alijs, quæ tanquam arcana reuelare renuunt. Huic ſimile linimentum præſcripſit Nicander, quod integratur ex medulla cerui, oleo roſacco, cera, & Serpentibus, qui vnà cum prædictis ſimplicibus medicamentis incoquuntur. Itaq; hoc Marſi, & alij viperarum venatores perungi dicuntur, vt viperas, & cæteros Serpentes facilè apprehẽdant: captos aũt illicò ſaliua perfundunt, cuius cõtactu villeſcere, & violentiam veneni deponere creduntur. G

Saliua humana ad quid.

Iuuenis necatus ab inſtrumento, quo viperã necare ſtudebat.

Noſtra ætate, venatores Serpentum, & viperarum, forcipibus ex ferro, aut arundine paratis vtuntur. Quandoq; etiam minori bombarda, & viperas, ſicuti & alios Serpentes quidam interimunt. Sed aduertendum eſt hoc inſtrumentum infidum eſſe; ſiquidem anno decimo quinto ſupra milleſimum, & ſexcenteſimum, iuuenis quidam ſclopo munitus, & arua peragrans in viperam eminus conſpectam inſtrumentum direxit, vt plumbeam glandem exploderet, interim diſrupto ob violentiam ignis inſtrumento ipſe perijt. Quamobrem de hoc circumfertur epigramma huius tenoris. H

In quinto luſtro luſtrans Octauius arua.
Anguis viperei tergora fuſca videt.
Tunc glandem ignuomo in ſpiras cum dirigit arcu,
Ferrea vi flammæ fiſtula ſciſſa crepat.
Sibilat, atq; fugit bombo perterritus anguis
Saucius Arcitenens eiulat, atq; perit

Inc. de cura Preſcat. maiteis.

Hæc, & cætera artificia pro viperis comprehendendis in capite primo huius libri legenda ſunt, vbi de modo capiendi, & fugandi omnes Serpentes agitur. Fugantur etiam viperæ multis præſidijs, ſed precipuè fumo corij combuſti cum ſemine lini: idcircò Gattinara recitat ſe, in Noſocomio Papiæ, nouiſſe quemdam in ventriculo viperam habentem, vnde multis remedijs adhibitis, nihilq; conferentibus, tandem ſuffimentis corij & ſeminis lini, beſtia per anum egreſſa eſt.

VI.

Digitized by Google

A

VIPERÆ VENENVM QVALE.

TRIA venenorum genera in hoc terrarum orbe reperiuntur, quibus humanum genus graui noxa premitur: primum reſidet in animalibus, ſecundum à plantis elicitur, & tertiũ à fodinis eruitur. Animalia igitur exitioſam vim participantia ſunt potiſſimum Serpentes, inter quos vipera poſtremum locum non occupat. Etenim viperinum venenũ, ſiue admotum, ſiue aſſumptum facultatem interimẽdi poſſidet, veluti alimentum optimè concoctum nutrit. Eſt enim veneni ſubſtantia alimentis prorſus contraria: immò ſubſtantiam humani corporis in naturam ſibi ſimilem, & venenatã conuertit. Cæterum Nicolaus Florentinus, & alij authorum Arabum aſſeclæ, tres venenorum ordines conſtituunt, primum eorum, quæ illicò interimunt, ſecundũ eorum, quę *Poteſtas veneni quelis.*

B breui interpoſito ſpatio, & tertium eorum, quæ paulò ſerius enecant: deinde inter has poſtremas ſpecies viperinum virus collocarunt: quare iuxta eorum ſententiam, viperæ venenum ſerò interimet, quæ opinio veritatem ſemper non aſſequitur: cum hoc animal in aliquibus regionibus lethalius eſſe perhibeatur, vt ſuo loco explicabimus. Verumtamen non eſt dubitandum alicubi venenum viperæ eſſe adeò exitioſum, vt citò perimat: nam ab authoribus ita teterrimum cenſetur, vt virus efficaciſſimum indicare volentes, viperinum nominauerint. Huc igitur reſpexit Horatius, quando cecinit. *Vipera in omnib. regionibus non aequè necat.*

Cur timet flauum Tiberim? cur oliuum *Lib. 1. car. od. 8.*
Sanguine viperino
Cautius vitat? &c.

Alibi quoq; idem poeta ſic ſcribit. *In li. Epod. ode 3.*

Quid hoc veneni ſæuit in præcordijs
Num viperinus hic cruor
Incoctus herbis me feſellit?

C Quibus in locis poeta per ſanguinem viperinum, venenum viperæ intelligere voluit, cum ſanguis huius animalis minimè ſit noxius, vt ſuo loco explicabitur. In eodem ſenſu leguntur illa carmina in epitaphio Archilochi.

Archilochus iacet hoc in litore tectus, amara
Cuius vipereo carmina felle madent.

In eodem etiam intellectu Martialis ſcripſit. *Li. 7. epigr. epigr. 11.*

Vipereumq; vomant noſtro ſub nomine virus.

Nam ex alimento herbarum, & animalium, quibus veſcuntur, venenato; in cyſti fellis tanquam in quadam lacuna viperinum virus generatur; hocq; experientia docet; quoniam fel viperæ recens canibus datum illos interimit: cum ex ſicco felle nullum detrimentum reportent. Ex felle poſtea hęc materia venenata ad gingiuas demandatur, ad augendum, & fouendum illud venenum, quod in primordio, ex vi ſeminis genitalis ibi à natura implantatum fuit. Id in catulis viperinis liquidò conſtat, qui ſtatim atq; ab vtero exeunt, dentibus lethales ictus inferunt. Id præterea patefit in dentibus viperæ mortuæ, qui etiam ad lędẽdum apti ſunt. Hinc colligere oportet hoc venenum

D ab extrinſecis originem non ducere; quemadmodum in canibus rabidis contingit: etenim ſi hoc eſſet veritati conſonum, proculdubiò vipera non ſemper eſſet venenata, quod abſurdum dictu eſſe opinamur. *Venenũ viperæ nõ ducit originẽ ab extrinſecis.*

An verò vipera dentibus ſæpè feriens venenum amittat, vt apis aculeum: quemadmodum Author de theriaca ad Piſonem aſſeuerantius dixit, id nullo modo atteſtari poſſumus; quandoquidem dentibus viperinis venenum implantatum eſſe manifeſtum eſt; quoniam dentibus viperæ etiam mortuæ vulnerati non aliter patiuntur, quam illi, qui paſtinacæ marinæ radijs transfiguntur. Nec mirandum, quoniam caput viperæ à reliquo corpore ſeparatum, noſtra ætate, homines exanimauit. Id Patauij accidit, dum viperæ fœminæ ad componendam theriacam necarentur: nam pharmacopæi manus icta fuit à capite viperino iam per ſpatium quatuor horarũ ſeparato, & parùm abfuit quin periret: quoniam incidit in illa ſymptomata, quibus viperæ morſus ſolet patientes affligere. Matthiolus quoq; recitat ſe nouiſſe ruſticum, qui in ſecando prato, *Dens viperæ mortuæ lethale vulnus infligit.*

vipe-

viperam falce diuiſit, hanc cum putaret mortuam, fruſtum alterum, è quo caput pendebat, intrepidus manu prehendit, ſed fera irritata, vibrato capite, digitum momordit: vnde ruſticus nihil mali cogitans, protinus digitum ori admouit, ſanguinem ſugendo expreſſurus, & repente exanimatus eſt. Alium caſum iuuenis à vipera interfecti memorat Amatus Luſitanus, qui peragrans vnà cum ſocio contendebat ſe viperam conſpectam abſq; nocumento capturum eſſe: cum autem alter derideret, ipſe porrexit manum, mox beſtia, eleuato capite, digitum punxit, quem incautus ori admonens ſuxit, ſicq; infælix breui temporis ſpatio extinctus eſt. Iulius etiam Scaliger meminit cuiuſdam Liguris, qui calcando viperam ab ea demorſus vnà cum beſtia demorſa interijt, verſus ſunt huius tenoris. E

Centur. 3. Caſus nonnullorum, qui ictu viperæ interierunt.

Vipera tartaream Ligurem calcata momordit,
Ipſa, & obit, par mors vtraq; vtriq; fuit.

Lib. 3. ſect. 15.

Legitur quoq; plulcherrimum epitaphiũ in Anthologio greco, de aucupe à vipera occiſo: nam viperæ in agris, viridarijs, pratis, & vinetis latere ſolent, quæ etiam ſi leui pede premantur, illicò exitioſum vulnus infligunt, vnde ſtatim, vel paulò poſt homines percuſſi commoriuntur, niſi antidotis patientibus ſuccurratur. F

Li. 3. de Inſom.

Hinc Cardanus potentiam viperini veneni contemplans commentus eſt, quòd mulier grauida, & viperã ſe eniti ſomnians, breui temporis ſpatio, fit interitura: quemadmodum, & Belluacenſis nugatus eſt ſcribens, eum, à quo renes viperæ mortuę incautè pedibus comprimuntur, talem inde noxam relaturum, qualem à morſu ipſius animalis reportaret: Nicander quidem ſcriptum reliquit fungos creſcentes propè latibula viperarum lethales eſſe. Immò alij narrant catulos glirium à viperis in nido inuentos partim vorari, partim excæcatos nutriri, donec vnumquemq; eorum comedere voluerint: interim ſi accidat, vt ab homine inuenti, in cibum trahantur, tunc veneno viperino nutriti comedentem interimere dicuntur: cuius rei fides ſit penès authorem. Hoc vnum ſcimus viperæ venenum eſſe atrociſſimum, quoniam Nicander illud comparat ad toxicum, quo Priſci ſagittas linibant: vt ratione ferri, & etiam veneni, lethalia, & incurabilia vulnera hoſtibus inferrent: quocirca de his ſagittis quidam ſic canebat.

Fungi quinam ſint lethales.

Venenũ viperæ quale ex Nicandro.

An neſcis cauſas mortis habere duas? G

L. 23. c. 10.

Præterquamquod legimus apud Plinium, quòd Scythæ tela ſanie viperina, & humano ſanguine imbuebant, vt leui tactu hoſtibus interitum afferrent. Modus autem, quo genus hoc toxici parabatur (referente Rhodigino) intelligere licet ex libro Admirabilium Ariſtotelis (ſi tamen Ariſtotelis eſt ille liber) vbi Scythæ obſeruabant viperas, quæ nuper peperiſſent, & captas diebus aliquor liqueſcere permittebant, mox putrefactas in ollam ſanguine vnius hominis plenam infundebant, & vas diligenter obturatum ſub fimo obruebant, quibus putrefactis, & vaſe recluſo, ſuper natantem aquam viperinæ ſaniei permiſcentes illud lethale toxicum componebant.

Toxicum, quo Priſci ſagittas imbuebant.

L. 2 obſer. c. 70.

Ratione regionum, viperinum venenum potentiam, & qualitatem variare ſolet. Narrat enim Bellonius cum Arabibus itinerans verſus montem Sinai, quòd Camelorum dux, conſpecta eminus vipera proclamauit, & geminauit, ſuo idiomate, viperæ appellationem, tunc comites ſtatim accurrentes, lapidibus viperam obruerunt: hinc collegit author illas gentes à viperis, ob violentiam veneni, maximoperè abhorrere. Item Ioannes Hugo tradit in deſcriptione Guineæ, quòd, in Prouincia Congi, viperę ſunt talis veneni, vt ab ipſis demorſi ſpatio viginti quatuor horarum pereant. Immò ex Cardano, in Numidia, viperæ, & Scorpij ſunt venenoſiores. Amplius Pauſanias, referente Æliano, pronunciat ſe vidiſſe hominem ab impetu viperæ aſcendentem arborem, & viperam accedẽtem, & halitũ peſtilentem in arborem efflaſſe, & hominem illicò cadentem perijſſe. Vice verſa, viperæ circa Arabicas arbores balſami verſantes, mitiores ſunt, quia ſucco ſuauiſſimo veſcuntur: vnde ſi quis ab huiuſmodi viperis percuſſus fuerit, vulnus non eſt exitiale, veluti ſi ferro inflictum fuiſſet: quoniam nonnulli viperinum venenum odoratiſſimo pabulo temperari arbitrantur. H

Vipera venenoſiores, vbi.

Li. 9. c. 16.

Pariter ratione loci particularis aliæ alijs ſunt venenoſiores: ſiquidem montana incolentes loca, non ſolum maiori copia veneni redundantes, ſed etiã mordaciores cenſentur; quæ verò propè aquas ſtabulantur, virus minus peſtilens poſſidere creduntur; quemadmodum, & ratione temporis anni, vipera dicitur venenoſior, & præcipuè Verè à cauernis exiens; quoniam tota hyeme proprio phlegmate nutrita eſt: veluti etiam

Viperæ quando lethalior.

quando

Digitized by Google

A quando nuper ſenectutem exuit. Hoc non fuit ignotum Nicandro quando cecinit hunc in modum.

Tunc etiam caueas horrendam quando ſenectam
Exutus ſerpens renouat, ſeu pube reſultat.

Prætetea, æſtiuo tempore, viperarum morſus deteriores ſunt, & præſertim ſi à vipera tritata in ſicti fuerint, quia concipiens iram læthaliùs ferit. quamobrem Ouidius furorem Leænæ catulos lactantis ad viperam ira agitatam comparàuit tali ratione.

Nec Leæcum catulis lactentibus vbera præbet.
Nec ſæua ignaro vipera læſa pede. *Lib. 2. de art. am.*

Ratione ſexus, Paulus Aegineta fuit huius opinionis, minori cum periculo liberari quos vipera mas, quàm quos fæmina momordit: At Aetius ſcribebat demorſis à vipera mortem impendere ſeptem horarum ſpatio, & maximè ijs, qui à vipera fæmina percutiuntur. Nam ictus fæminæ ideo malignior, & venenoſior creditur, quoniam quatuor dentibus feriat. Idem teſtatur Nicander his verſibus.

B *Porrò ex vipereo, quod noris, germine peior*
Fæmina, quæ veluti maiori accenditur ira,
Sic vehemente magis fit noxia vulnera morſu,
Et plus gliſcentis ſe cauda, & corpora voluit,
Vnde citatior hac ictos mors occupat artus.
Noxius eſt autem reliquo plus corpore morſus
Obſeruandus, vbi victori proxima Tauro
Turba, ſub exoriens monſtrauit Pleiadis aſtrum.

Quibus carminibus Nicander innuit fęminas viperarum non ſolum eſſe mordaciores, ſed etiam hoc genus beſtiarum eſſe præcipuè vitandum tempore æſtiuo, quod tempus per ortum Pleiadum nobis demonſtrat.

Ex altera parte Auicennas in hanc venit ſententiam, viperarum & draconum mares potius quàm fęminas eſſe deteriores. Propterea clariſſimus Mercurialis prędictas ponderans opiniones ambigit an morſus viperę fæminæ, vel maris ſit lethalior: ideo, *Lib. 4. fen. 6. tract. 1. cap. 32.*
C re accuratè conſiderata, vnica diſtinctione, authores conciliari poſſe, & omnem difficultatem diſſolui arbitratur: ſcribit enim tam à mare, quam à fæmina exitialem morſum in gi: ſiquidem fœmina quatuor dentibus munita, quatuor etiam vulnera parti imprimit; ſicq; maiorem veneni quantitatem, pluribus vlcuſculis, patienti communicare videtur. Mas verò licèt duobus tantum dentibus armatus, conſequenterq; duo ſolùm vulnera inferat: attamen eius vis, ad venenum viperæ comparata acerbior, & efficacior cenſetur: ita vt authores, qui maris, & qui fæminæ virus iudicarunt lethalius, vtriq; veritatem aſſecuti eſſe videntur. Tandem veneni viperini vim multifaciendam eſſe opinamur, proptereaquòd non ſolum homines, ſed cæteros quoq; animantes afficiat. In primis viperę bobus potiſſimum obſunt, vt canit Virgilius. *Lib. 2. de morb. venen.* *Vtrū morſus viperæ fæminæ ſit lethalior maris morſu.*

Sæpe ſub immotis præſepibus, aut mala tactu *L. 3. Geor.*
Vipera dilituit, cæluniq; exterrita fugit;
Aut tecto aſſuetus coluber, ſuccedere, & vmbræ
Peſtis acerba boum, pecoriq; aſpergere virus.
D *Fouit humumi*

Ouidius quoq; decantabat.

Parua necat morſu ſpatioſum vipera taurum.

Præterea manifeſtum eſt canes, feles, gallos, anſeres, anates, aliaq; animalia ſimul, & ſemel viperis puncta, breui temporis ſpatio, mortua concidere. Quamobrem Columella iure merito monimentis mandauit, quòd inſtruendis anſerum cellis, ſeruanda ſunt eadem præcepta, quæ in alijs generibus pullorum, ne vipera, muſtela, vel aliud genus noxij animantis intrare poſſit. Pariter, ex eodem Columella, tota maceries Neſſotrophij, nimirum viuarij anatum, extra, & intus opere textorio leuiganda eſt, ne vipera, aut feles prorepere valeant. *Quæ animantia viperino morſu concidant.*

E

VENENI VIPERINI SIGNA.

ANTEQVAM medicus accedat ad præſidia, quibus vipereum virus profligatur, primùm ſigna diagnoſtica contemplari debet: inter quæ connumerantur dolor pungens, tumor partis ſauciæ, ſanies craſſa à vulnere dimanans, veſiculæ ambuſtis ſimiles circa plagam emergentes, inflammatio gingiuarum, ſitis vehemens pallor totius corporis, vomitus biliosæ materiæ, ſingultus, necnon animi deliquium cum ſudore mortis prænuntio, niſi partibus nobilioribus, remedijs opportunis, præſto ſimus. His nonnulli addunt, ad mentem Ciceronis, ventris cruciatum, dum venæ viſcerum veneno imbuuntur. Cælius Rhodiginus narrat quemdam aulicum, cum à vipera demorſus eſſet, ſtatim in colorem porraceum incidiſſe, neq; mirandum eſt: ſiquidē nonnulli ſcribunt demorſos à vipera confeſtim icteritia affici. Hoc ſignū doctiſſimus Mercurialis non perpetuò verum eſſe opinatur: eum Authores neq; Græcos, neq; Arabes inueniat, qui hoc atteſtentur. Eſt quidem veritati conſonum à vipera vulneratos modò pallidos, modò virides, modò flauos fieri: ratio inde naſcitur, quoniam proprietas huius veneni eſt talis, vt natiuum calorem diſſipet, atq; expugnet: ideoq; pro varietate naturæ patientis, varij etiam colores conſpici ſolent. At ſi interdum accidat, vt icteritia hanc affectionem conſequatur, id contingere arbitratur Mercurialis in patiente copioſa bile redundante, quæ agitata, & commota, tandem ad cutis ſuperficiem diffunditur. F

In Tuſcul. quæſt.

Icteritia an conſequatur morſum viperæ.

Alioquin ex Dioſcoridis ſententia, ob viperarum morſum, corpus intumeſcit, areſcit, ſubalbidum colorem acquirit, puſtulæ ſimiles ambuſtis erumpunt, vulnuſq; dilatatur; cum non ſolum extima, ſed etiam intima occupet, gingiuæ ſuffunduntur cruore, iecur inflāmatione vexatur, tormina, & humoris biliosi vomitus ſuccedunt, & ſopor, & tremor, & vrinæ difficultas ſubſultant. Paulus Aegineta in morſu vipereo tam maris, quàm fœminæ, ſtatim ab initio dolorem membri affecti, mox totius corporis meditatur, necnon ſanguinem, & humorem ſanioſum, & etiam æruginoſum à duobus foraminibus inter ſe parū diſtantibus fluentem, & viperarum virus nuncupatum. Præterea iuxta morſum contemplatur ſubrubros tumores, poſtea patientis vertiginem, animi deliquium, bilis vomitum, necnon vrinæ difficultatem. Hæc omnia ſigna in ſcriptis Auicennæ leguntur: hic enim verba faciens de veneno vipereo ſic ſcribebat. *Egreditur ex loco duorum dentium, aut plurium ſanguis, deinde virus feruens, & fortaſſe incipit aquoſus, deinde ſpumoſus, deinde vt ærugo æris, dolet locus, poſtea apparet apoſtema calidum, rubeum habens bothor, & veſicas ſicuti in aduſtione. Deinde apoſtema fit viride, viſcera inflammantur, in corpore apparet rubedo cum rigore, deinde ſudor frigidus, & corruptio coloris vergentis ad viriditatem, fit commotio vertiginis, frequentia anhelitus, nauſea, & ſingultus cum vomitu humoris cholerici. Accedit difficultas vrinæ. Grauatur caput quandoq; cum fluxu ſanguinis narium.* G

Symptomata morſus viperæ ex Paulo Aegineta.

Signa morſus viperini ex Auicenna.

Greuinus teſtificatur ſe obſeruaſſe prædicta ſigna in pharmacopola quodam, qui fortè ictus fuit ab vna viperarum, quas in officina pro varijs medicamentis ſeruabat. H Nicander autem, quem in aſſignandis huius affectus ſignis, ſecuti ſunt alij authores, retulit, quòd ex vulnere liquor oleoſus, interdum cruentus, & quandoq; ad pallorem vergens dimanat. Idq; ob contagium veneni accidere ſcribit: ſiquidem corpore à veneno occupato, humores nutritioni deſtinati corrumpuntur, itaut non ſolum particula læſa, ſed etiā totū corpus intumeſcat. Quare cutis aliquando colorem purpuraſcentem, interdum viridem, & identidem amethiſtinum repræſentat: quæ colorum varietas inſignem putredinem indicare ſolet. Immò aliquando excitatur ſingultus, veluti cōnuulſio quædam ventriculi; qui generatur, vel à copia humorum, vel ab inanitione, vel à repentina repletione, vel ab acrimonia materiæ ſtomachum vellicantis. Non poteſt enim fieri, quin ventriculus, dum ſentit humorem malitia veneni corruptum, totis viribus noxiam materiam expellere conetur. Ab hac putredine maligni cruoris ad caput vſq; pernicioſus vapor attollitur inſignem generans grauitatem.

In corpore venenato humores nutritioni ſeruientes corrumpuntur.

Verùm quia venenū per venas maiores dilabens, & partibus nobilioribus ſe ſe inſinuans

A nuans iecur inuadit, hinc fit, vt tantus feruor ibi procreetur, vt paulò poſt febris ardẽs excitetur; deinde pulmones reliquaſq́, partes proximas ita exſiccat; vt patiens vehementi ſiti afficiatur. Vbi verò virus totum corpus occupauit, ſtatim ſigna properantis interitus ſe ſe offerunt: nam vngues ob caloris defectum liuidi fiunt, & corpus refrigeratum grandinem veluti congelantem ſentit, & tremorem patitur: cum in his partibus ſemper aliqua portio humoris acris, & neruis moleſti contineatur: propterea partes labefactatæ, & à veneno ſuperatæ, facilè, quod in ſe habent, effluere ſinunt. Hinc fit vt vntriculus humore bilioſo redundet, in quem totus ſanguis à venenefica vi tranſmutatur. *Cur febris ardens excitetur.*

Reliqua etiam viſcera exiguum alimenti exire ſinunt, quod in ſudorem frigidum conuerſum per totum corpus diſſeminatum à cute paulatim egreditur: tuncq; color eiuſdem cutis plumbeus, aliquando cæruleus, interdum etiam viridis æmulans florem æris conſpicitur. Sic igitur canit Nicander. *Cur color cutis fiat varius.*

——— porrò ipſo ex vulnere quadam
B *It ſanies, quæ nunc pinguis, nunc eſſe cruenta*
Cernitur, & nullum præfert quandoq; colorem,
Sed quæ circumdat plagam caro, turgida moles
Tollitur interdum rubicunda, ac palma videtur
Liuida, nonnunquam quodam velut hydrope gliſcit;
Præterea quales ambuſto in corpore bullæ
Exteriore ſolent ſummatim emergere pelle:
Inde ſubexoriens plagam, & vicina putredo
Occupat, & triſtem ciet in præcordia mortem:
Aſpera quandoquidem vehementer, & ignea noxa
Totum corpus edit, miſera arcto ex gutture voces
Perſtrepitant, cæcaq; caput vertigine nutat;
Multaq; debilitas membra anxietaſq; fatigat,
Et grauis oppreſſum vexat caligo cerebrum.
C *Arida faux ſæpè, extremos it frigus in vngues,*
Atq; hyberna ſtatim cadit omnis grando per artus
Crebri etiam bilis vomitus, fit pallidus æger,
Atq; imitante niues circum ſudore madeſcit.
Plumbeus eſt aliquando color, quandoq; nigreſcit,
Fuſcus & interdum ſimulatur floribus æris.

Prædictis addamus aſſertum Ætij, qui nixus authoritatibus Nicandri, & Authoris de theriaca ad Piſonem, tradidit in demorſis à vipera mare, bina vulnera, & inde morſis à fæmina quatuor conſpici. Licet Baldus Angelus Abbatius retulerit hoc ſignum eſſe fallax: proptereaquod mas etiã vipera quandoq; quatuor vulnera imprimere poteſt, antequam ei duo dentes cadãt. Verumtamen Paulus Ægineta manifeſtè docet in ictu tam maris, quàm fæminæ, duo tantummodo parua foramina impreſſa videri. Quam ſententiam noſtri viperarum venatores confirmant. *Signa morſus viperæ ex Aetio.*

Deniq; quoad ſigna prognoſtica, quando percuſſus à vipera adhibitis aliquibus remedijs, & propinatis antidotis, nonnihil quietis inuenit, tunc illum conualiturum iudicabimus. Viciſſim quando ſæuiora accedunt Symptomata, vt ſpirandi difficultas, faciei rubor, inquietudo, ſitis inexhauſta, oris fætor, ſomnus grauis, venarum tumor, ſyncopis, & virium diſſipatio, tunc patientem priſtinæ ſanitati nullo modo reſtituendum eſſe pronunciabimus. *Signa prognoſtica.*

VIPEREI VENENI REMEDIA:

QVAMVIS in omnibus Serpentum morſibus eadem ferè proficiant, quæ in capite primo huius libri fuerunt recitata, quando de vulnere inflicto à quolibet
L. 20. c. 16. Serpente actum fuit. Nihilominus in pręſentia, nos imitati Priſcorum mentem, pro ſingulis anguium generibus, peculiaria etiam pręſidia proponemus. Sunt igitur, ex Pareo, qui in virulentis viperæ ictibus, medicamenta ad canes rabidos commẽdata præſcribant: cum tamen communis ſit harum punctionum medela, quam in Arte
Cap. 3. curatiua docuit Galenus; vbi in ictu Serpentum duplicem medendi ſcopum proponit, primus eſt veneni euacuatio, alter verò eiuſdem alteratio. Euacuationem moliri debet medicus per ea, quæ vehementer attrahunt, alterationem verò per contraria ſecundùm qualitatem, vel ſecundùm totam ſubſtantiam. Præterea ſubdit Galenus, quæ citra calorem attrahunt, euacuare, veluti ſunt cucurbitulæ, & alia huius generis, quæ ſubſtantiam maleficam, & veneficam educunt.

Aliud genus auxiliorum eſt illud, quod alterat qualitatem per contraria: nam ſi ca-
Alterantia quãdo adhibẽda sũt. lor ingens ſecundùm particulam affectam, vel ſecundùm totum corpus perſentiatur, tunc medicamenta refrigerantia præſcribenda ſunt; ſin verò ægrotus à frigore patiatur, tunc calefacientia adhibeantur. Quæ medendi ratio ex libro ſexto Dioſcoridis deſumpta eſſe videtur, vbi de curatione virulenti ictus vbertim pertractauit.

Cæterùm ſi lubet ad particularia præſidia accedere; in primis iuxta præcepta chirurgiæ pars læſa ſupra vulnus arctè conſtringenda eſt, non tamen tam vehementer, vt torpeat: deinde cucurbitula appoſita venenum confeſtim eſt extrahendum, ſi locus
Remedia chirurgica. affectus id ferat, dummodo prius pars circa vulnus gladiolo incidatur, vt vitioſus, & venenatus ſanguis melius effluere poſſit. Sin autem pars ſaucia cucurbitulam non admittat; tunc ſcarificato prius vulnere deplumatus galli, vel gallinæ anus parti vulne-
Lib. 3. Anthol. sect. 33. ratæ applicetur, vt citius venenũ elici poſſit: vel etiã opportunũ præſidium eſſe ſugere vulnus, ſi homo inueniatur, qui præmio allectus id præſtare audeat. Legitur enim in epigrammatibus græcis, de caprea, nempe dorcade, cuius vber vipera momordit, & mox hinnulus accedens, laeq; ſugens matrem ab impendente morte liberauit. Quidam arctis vinculis partem ſauciam ligantes, eamq; amputantes vipereum expugnant virus. Idcirco Galenus narrat ſe Alexandriæ nouiſſe agricolam non procul ab vrbe
L. 3. de loc. affect. habitantem, qui, cum eſſet à vipera demorſus in digito, illum ſtatim arctiſſimo conſtrinxit vinculo: deinde accurrens ad medicum ſibi in vrbe familiarem, totum digitum ab ipſa articulatione ad palmam vſq; amputandũ præbuit, & abſq; alia ope ſanus eua-
Partis amputatio. ſit. Rurſus nouit Galenus alium ruſticum, cuius digitum vipera momorderat, qui fal-
Loco cit. ce, quam ſecum fortè ferebat (erat enim vinitor) ab vltimo articulo partem reſecauit, deinde cicatrice inducta, nulloq; medicamento ſumpto, ſanatus eſt.

Alij in hoc affectu, ſolis ligamentis, & antidotis priſtinam ſanitatem recuperarunt.
Centur. 1. Habemus enim, ex Amato Luſitano, quod puella annos treſdecim nata, per arua vagans, puncta fuit à vipera in pede, vnde mater id animaduertens, cõteſtim corrigijs ex frutice Thymelcæ paratis partem ſupra morſum vinxit, & puellam ad Amatum duxit:
Fraxinus eſt verũ alexipharmacum huius veneni. iam crus multis maculis liuidis variegatum erat, & tremores cum vertigine iam patientem inuadere cæperant. Tunc Amatus iuſſit partem profundioribus vlcuſculis ſcarificari; deinde facta larga ſanguinis effuſione, emplaſtrum ex alijs contuſis vna cum theriaca paratum affecto loco admouit, & drachmas tres theriacę in vncijs quinq; vini meratioris ægrotæ propinauit. Sequenti die diminuto tremore, vncias quatuor ſucci foliorum fraxini exhibuit; quoniam hunc verum huius veneni alexipharmacum eſſe opinatur: ſicq; his, & alijs præſidijs puella priſtinæ ſanitati fuit reſtituta.

Non deſunt præterea pharmaca tam ſimplicia, quàm cõpoſita, quæ in hac affectione inſignem habent prærogatiuam. Primò igitur, ſi animum dirigamus ad ſimplicia: hæc vel ab animalibus, vel à plantis deſumuntur. Inter animalia ipſa vipera deglubta interaneis abiectis, & anguillarum modo, cocta non modicam frugem comedentibus affert; cum eius caro facultatem poſſideat pellendi vitus ad cutim: ratio eſt, quia caro

A vipcrina omni veneno caret, cum illud totum ad veſicam fellis, indeq; ad gingiuas detrudat; quemadmodum partes venenatæ huius beſtiæ ictui applicatæ, familiaritate quadam ad ſe omne venenum trahunt. Anſeres etiam, & anates, peculiari quadam prerogatiua, vipereo aduerſantur veneno: ideoq; vis horum animalium in tali caſu commendatur. Item gallus, & gallina multas habent partes, quæ huic affectioni occurrunt: propterea Sextius cerebrum galli cum poſca, adiecto pipere à vipera demorſis, Eriſiſtratus autem cum vino propinat. Immò Auicennas fel galli, nec non reliquarum auium præſcribit. Deniq; ſtercus gallinarum, ad ciendum vomitum, in iure ab aliquibus exhibetur.

Simplicia medicamẽta ex animalibus.

Fel, & ſtercus galli.

At multum adiumenti affert, ex Dioſcoride, genitale cerui maris; ſicuti etiam coagulum leporinum menſura terni obuli datur. Quamuis Galenus drachmam coaguli hinnulorum, vel cerui probet. Muſtelæ venter ſalitus, nempe eius caro aceto, & ſale condita, ad mentem Auicennæ non vulgariter prodeſt. Amplius ex eodem authore, cancri fluuiatiles, quibus deficientibus, marini, nec non Scorpio aſſatus laudantur. Ex
B Galeno etiam ſanguis fulicæ cum oleo potus, quemadmodum & ſanguis marinæ teſtudinis cum aceto, non ſolum à venenatis medicamentis, ſed etiam à morſibus viperæ liberare dicitur. Ex ranis etiam coctis, & vnà cum iuſculo ſumptis ampliſſimum fructum à vipera demorſi ſunt conſecuturi. Mirum eſt, quòd excrementa etiam animalium in hoc caſu commoditatis plurimum afferant: ſiquidem Dioſcorides ipſam patientis vrinam hauſtam commendat: cum hæc, venena omnia debellare dicatur. Auicennas ſtercus caprinum, & præcipuè montanum in aceto decoctum, vel tritum in vino, ad profligandum huiuſmodi virus, præſcribit. Alioquin butyrum vetus laudat, & patientem ſedere in vaſe lactis pleno, deinde vigilare, & deambulare præcipit.

Coagula animalium.

In Euporiſ. Lib. 2. de mat. Med.

Excremẽta variorum animalium

Si ad plantas venenatis ictibus conferentes accedamus, vulgatum eſt medicorum dogma, quod herbis ſerpentum ori iniectis, ſi pereant, illas eſſe talis veneni antidotum. Quocirca legimus apud Dioſcoridem de anchuſa Onochilo cõtra Serpentes valde efficace, quoniam manducata, & in fauces anguium proiecta eos perimat. Auicennas folia radicem, & corticem Ariſtolochiæ laudat. Aetius, priuſquã vrina cruenta prodeat,
C allium deuorandum, & vinum meracum præbet. Quamuis Dioſcorides, loco allij, porrum, vel porri ſuccum, dimidiæ heminæ menſura præſcribat. Crollius agens de internis rerum ſignaturis, aconitum cum vino tepido, demorſis à vipera, & à ſcorpione, ſalutiferum prædicat; quandoquidem venena interdum venenorum remedia eſſe conſtat: Biſtortam Herbariorum, nempe britanicam, ſeu colubrinam, quia cõtortis ſuis radicibus, conuoluti Serpentis figuram repræſentat, Porta, ex hac ſignatura, aduerſus viperarum, & aliorum ſerpentum ictus commendat. Dioſcorides ſemen braſicæ tritum, acetabuli menſura, & etiã braſicæ ſuccum cum vino, Matthiolus verò bryoniæ radicem exhibet. Item caſſia ſponte naſcens in tractu Arabiæ odoriferæ, pariterq; coſtum arabicum ex eodem Dioſcoride, viperarum ictibus auxiliatur. Citri ſemen, & ſuccus, vt voluit Rhaſis, punctiones viperarum ſanat. Echium, ſiue viperaria, ex ſignatura (teſte Porta, quia caput viperinum è ſemine repræſentatur) aduerſus viperarum ictus valet; & propterea in antiquis Dioſcoridis nomenclaturis hæc planta Alcibiadum cognominatur,
D quoniam Alcibius à vipera demorſus ſolo huius plantę ſucco ſanatus fuerit. Item fraxinus, & fraxinella, quæ dictamnum album nuncupatur, intrinſecus ſumpta, & extrinſecus admota Serpentes fugant, atq; necant. Ferula, ex Dioſcoride, contra viperas in vino bibitur: obſeruarunt enim hanc murænis eſſe infeſtam, immo hac tactæ pereunt hac de re etiam contra viperas commendatur. Ex eodemmet Dioſcoride iuniperi baccæ folia, & ſuccus cum vino adhibentur.

Medicam. ſimplicia ex plantis.

Lib. 2.

Li. 1. Mag. nat.

Alcibius quo remedio ſanatus fuerit.

Lib. 3. de mat. med.

Nonnulli drachmas quatuor melanthij præbent, ne ægrotus ob talem ictum pereat. Porta quoq; myricam, ex ſignatura, quia folio ſit ſquaroſo, viperis perutilem prædicat. Etenim plantæ Serpentum ſquamas æmulantes ad eorumdem ictus probantur. Aetius naſturtium tritum cum vino, Mathiolus ſuccum radicis rubiæ, & Dioſcorides rubum in vino præſcribũt. Raphanus in cibo ſumptus, deinde vomitu reiectus percuſſis à vipera auxiliatur, dummodo theriaca Andromachi poſt vomitionem ſumatur. Matthiolus ſcribit non eſſe omittendam radicem illius plantæ, quam Goritienſes ab auxiliari virtute Serpentinam nuncupant. Immo taxus arbor ab his remedijs ſimplicibus non eſt arcenda: ſiquidem, ex Suetonio Tranquillo, Claudius Imperator cenſuram agens, edi-

Li. 4. Phyt. cap. 7.

In Vita Claud. Ceſ.

Taxus arbor aduenenaperutilis

ĉta propoſuit, inter quæ hoc erat vnum, nihil æquè facere ad viperæ morſum, quā taxi E
arboris ſuccum. Plinius efficaciſſimum putat Tragoricanum. Alij ex Dioſcoride, digi-
tum in liquida pice mergunt, deinde vinum, in quo digitus ablutus fuerit, bibunt. Tan-
dem ſemen viticis ab Aegineta, necnon Zedoaria, & gingiber ab Auicenna in hoc caſu
mirificè extolluntur. Viperę etiam aduerſatur philanthropos, nempe aperine, ex ſigna-

Philantropos auxiliatur morſui viperæ.

tura, vt voluit Porta: cum hæc planta flores intra globulos, quemadmodum vipera in-
tra ouorum putamina fœtum procreet. Galenus ex remedijs Dorothei Helij, acetum
calefactum, & potum, ad hemine dimidiæ menſuram, laudat. At radicem Acori, &
Agaricum, necnon ſemen Alharmel cum ſucco porri, vel ſucco cardui magnificat Aui-
cennas.

Inter compoſita medicamenta per os ſumenda, Dioſcorides in primis præſcribit il-
lud, quod recipit infraſcripta ingredientia in vino cretico trita, ſcilicet dimidium ace-

Lib. 2. de Antid.

tabulum myrrhæ, piperis, caſtorei, floris, & ſeminis portulacæ. Galenus vtiliſſimam
putat antidotum ab Apollodoro paratam, quæ à teſtudinis ſanguine nomen accepit:

Antidotus Apollodori.

comprehendit autem ſeminis cumini ſylueſtris acetabulum, ſanguinis marinæ teſtu- F
dinis exſiccati drachmas quatuor, ſanguinis hædini tantumdem, coaguli hinnulorum,
vel leporis drachmas tres: huius autem antidoti portio ad magnitudinem oliuæ de-
morſis à vipera exhibetur. Iterum Galenus antidotum ruſtici medici ad morſus vipe-

Loco cit.

Antidotus ruſtici medici

ræ non improbat. Recipit autem trifolij, ſtachios, erui, ſeminis rutæ ſylueſtris, ariſto-
lochiæ rotundæ ſingulorum drachmas octo, quæ omnia cum vino mixta rediguntur in
rotulas, quarum drachma vna in vino, data occaſione, ſumitur. Denuò Galenus non
excludit à remedijs compoſitis antidotum ab Eudemo verſibus conſcriptam, quæ An-

Loco cit.

Theriaca Philometoris.

tiochi Philometris theriaca inſcribitur, & conſtat ex drachmis duabus radicum Mei, &
ſerpilli, drachma opopanacis, acetabulo ſeminis trifolij, acetabulis duobus ſeminum
aniſi, fœniculi, ammeos, & apij, deinde omnia trita cum ſufficienti quantitate vini in ro-
tulas rediguntur, quæ pondere trium obulorum à patiente ſumendę ſunt. Amplius Ga-

Loco cit.

Antidotus Galli.

lenus inter medicamenta compoſita huic affectioni conferentia recenſet antidotum,
quam Gallus ex Arabia reuerſus Cæſari obtulit. Integratur autem drachmis viginti
quinq; farinæ erui, drachmis ſex radicum vitis albæ, drachmis duodecim ſeminis rutæ G
ſylueſtris, dsachmis octo iridis, opopanacis, & ariſtolochiæ longæ, drachmis ſex ſucci
papaueris, gingiberis, cumini Aethiopici, myrrhæ, eringij, ſucci cyrenaici, croci, ſer-
pilli, coſti, & ſagapeni. Ex his cum vino conficiantur rotulæ, quæ percuſſis à vipera in
vino exhibentur. Auicennas amplectitur in hoc caſu antidotum, quæ recipit myrrhæ,

Auicennæ antidotus.

caſtorei, piperis, arſenici rubri ſingulorum drachmas duas, vncias duas ſeminis anethi,
deinde cum vino conficitur. Actius componit medicamen ex carnibus cancrorum
fluuiatilium, & modico ſale addito, necnon calamentho format paſtillos, quos in vm-
bra exſiccatos cum aqua mulſa exhibet. Amatus Luſitanus dum recitat hiſtoriam cu-

Centur. 1.

In Baſilica chym.

iuſdam puellæ à vipera demorſæ, proponit hoc compoſitum medicamentum conſtans
ex vncijs duobus Ariſtolochiæ longæ, vncia bryoniæ, & haſtulæ regiæ. Crollius propo-
nit remedium contra omnia venenata tàm therapeuticum, quàm prophylacticum in-

Theriaca Andromachi.

tegratum ex viperis, quod apud ipſum videndum eſt. Prædictis addemus celeberrimam
Andromachi theriacam tanquam antidotum anteſignanum: etenim cum vino, vel aqua

Lib. 8. mag. nat.

vitæ, fœlici cum ſucceſſu, in hoc caſu ſorbetur. Idcirco Porta fatetur in os viperæ ſemi- H
drachmam theriacæ cum aqua vitæ diſſolutæ à ſe ingeſtam fuiſse, & beſtiam ſemihoræ
ſpatio expiraſſe.

Si medicamenta morſu viperarum obſeruanda contemplemur, ſimplicia ab animali-
bus deſumpta primò ſe ſe offerunt. Auicennas humanos dentes aduſtos, & in puluerem

Dentes humani vtiles ad quid valeant.

redactos, morſuique inſperſos commendat. Dioſcorides vrina humana calida vulnus
fouet. Verùm inter beſtias primitùs ipſa vipera proprio morſui confert: nam vipereum
venenum morſibus impoſitum totum extrahit virus, vt magnes ferrum; licèt caro hu-
ius beſtiæ ſumpta illud ad cutim pellat, veluti lapis theramedes ferrum abigit. Nonnul-

Vipera morſui viperæ medetur.

li igitur viperinum hepar vnà cum felle vulneri applicant. Alij caput viperæ diligenter
amputatum, & per volſelam pręhenſum morſui imponunt ea parte, quæ ceruici iungi-
tur: hoc enim modo venenum mirificè extrahitur: de hoc remedio Quintus Serenus ſic
canit.

Cuſpide non quiſquam longa neq; ſede lariſſæ,

Vulni:

A *Fulmine non gladiŭ voluc ris non felle ſagittæ,*
Quàm citò vipereo potis eſt affligier ictu.
Quare aptam dicamus opem, ſuccoſq; medentes,
Cui nocuit ſerpens, fertur caput illius aptè
Vulneribus iungi, ſanat quem ſauciat ipſa;
Vtq; lariſsæa curatus Telephus haſta.

Ranæ quoq; ab externis præſidijs non ſunt accendæ; ſiquidem Auicennas ex illis, nec non ex caſeo veteri emplaſtrum ad hanc affectionem componit. Kiranides ſanguine teſtudinis marinæ partem læſam illinit. Dioſcorides pullum gallinaceum recenter diſſectum, vel ſtercus caprinum vino diſſolutum ad modum emplaſtri parti imponit: Ideo Galenus narrat quemdam medicum arua, & pagos luſtrantem ad morſum viperæ, & aliorum etiam ſerpentum, fimo caprino aceto diſſoluto vtentem plurimos liberaſſe: quare non eſt mirandum ſi Auicennas ſcripſerit caprinam pellem recenter ab animali detractam, & ictibus harum beſtiarum ſuperpoſitam iuuare.

Ranæ medẽtur morſui viperæ.
Lib. 6. de ſimp. med. fac. cap. 10.

B Inſuper plantæ alia remedia ſimplicia ſuppeditant. Dioſcorides enim abrotanum, Ætius allium, vel eius aduſti cinerem adhibet, dum cum aceto emplaſtrum pro affecta parte componit. Ex Auicenna, cæpæ ſylueſtris ſuccus per os exhibetur, & ex eo, quod poſt expreſſionem remanet, emplaſtrũ pro ſaucia particula concinatur. Idem remedium ex chamæmelo contuſo ad mentem Dioſcoridis paratur. Paulus Ægineta ex cinere ſimplici cum aceto mixto emplaſtrum parat. Herba *de Corſo* nuper apud Hiſpanos inuenta ad morſus venenatos, & in primis ad morſum Serpentis, quem Corſo ſua lingua nominant, ideſt viperę efficax eſt: hanc fortè Cantabricam eſſe multi autumant. Radix ebuli in vino elixata, & vulneribus impoſita à Matthiolo, & emplaſtrum ex farina orobi cum aceto paratum à Dioſcoride probatur. Legimus apud Ætium fraxini cinerem cum ſucco foliorum permixtum, more cataplaſmatis, conferre. Apud Æginetam, ex furfuribus cum aceto decoctis, & apud Dioſcoridem decoctione rutæ elixatis malagma paratur: Pariter Dioſcorides galbano, & iuniperi ſucco partes ſaucias fouet. Folia cortex, & baccę lauri, ex Plinio, impoſita, venenis Serpentum, & maximè Sepis, Dipſadis, & viperæ C mirandum in modum reſiſtunt. Quamobrem Auicennas oleum laurinũ, necnon oleum, in quo decocta fuerint lauri folia approbat. Similiter laudat Sciniar, ideſt lactucam aſini dummodo more emplaſtri adminiſtretur. Ægineta lenticula cum melle cocta locum prius ſcarificatum fouet. Chriſtophorus Acoſta lignum colubrinum in malabar naſcens extollit, quod ita colubro aſſimilatur, vt qui id non norit, aut die illud non viderit, ſi noctu ad Lunæ ſplendorem intueatur, viuum colubrum eſſe exiſtimabit: hoc ad viperarum morſus optimum præſidium eſſe fertur. Quapropter incolæ per arua proficiſcentes, vt plurimum lignum hoc circumferre ſolent, cum in illa Prouincia multæ viperæ ſtabulentur.

Plantæ extrinſecus applicanda.
Herba de Corſo qua ſit.
Oleũ laurinum medetur ictibus viperinis.
Lib. Arom. cap. 33.
Lignum colubrinum Acoſta.

Aetius in ſimili affectu etiam deſperato, meliſſę folia, & etiam ſuccum vnà cum vino tanquam euidens auxilium parti imponit: quamuis fotus muriæ cũ aceto ab Aegineta non reprobetur. Origanum viride contuſum præſcribit Dioſcorides. At Matthiolus radicem perſonaræ in vino elixatam, & impoſitam, & Aegineta picem liquidam cum ſale magnificant. Ex Theophraſto, panacis chironiæ radix in oleo cocta adhibetur; dum D partes, aduerſas viperas, phalangia, & alia reptilia liniũtur. Ex porro, & pane cũ ſale, ad mentem Aetij cataplaſma componitur. Sed Aegineta decocto pulegij ſæpiùs plagam fouet. Sycomori folia cum pane miſcenda, & extrinſecus admouenda iubet Aetius. Serpillo cum aceto Galenus, & ſambuci radice cum vino Matthiolus vtitur. Scillam in aceto decoctam, & inſtar cataplaſmatis accommodatam Dioſcorides adhibet, qui, & ſerpentariam maiorem, ſeu dracontium commendat, cum hæc planta caule glabro maculis fuſcis, pullis, puniceis, & tandem vipereis conſperſo prædita ſit: ex quibus ſignis Porta colligebat hanc aduerſus viperas valere. Quare non eſt abſurdum ſi Dioſcorides ſcriptis mandauerit à vipera non feriri hominem, qui folijs huius plantæ manus confricauerit. Tribulus etiam terreſtris tàm intrinſecus, quàm extrinſecus adhibitus demorſos à vipera recreat. Hermolaus autem Barbarus tormentillam laudat. Trifolium hyacintho ſimile, vt aliqui ſcribunt, Vere flores emittens, ſemenq; cnico ſylueſtri ſimile procreans, trifolium bituminoſum ab alijs nuncupatum, hoc in aqua decoctum, & more fomenti, parti ſaucię impoſitum, dolorem à vipera, vel à phalangijs excitatum,

Radix perſonata iuuat.
Serpentaria cur aduerſus viperas valeri dicatur.

ſtatim

Trifolium bitumino-ũ mirè operatur.

E ſtatim ſedat: ſed rem miram animaduertit Iacobus Syluius medicus, quòd remedium hoc ſanæ parti applicatum dolorem illi ſimilem, quem patiuntur demorſi à prædictis beſtijs generat. Tandem Dioſcorides vini fæcẽ, vinaceorum, vel ſarmentorum cinerem cum aceto permiſcet, hocq; linimento partem læſam imbuit. Præter herbas quidam etiam lapides in huiuſmodi affectione locum habent. Nam lapidem Serpentis, demorſis à vipera ſuſpendit Auicennas. Ætius verò lapide hæmatite, & heliotropio vtitur.

L.2.de Antid.cap.14.
Li.13.c.21
Varia emplaſtra commendãtur.

Inſuper medicamenta externa compoſita pro ſuperando hoc veneno ab authoribus proponuntur. Quocirca à Galeno emplaſtrũ ex dictamno ſacrum nũcupatum laudatur. Immò præſcribit epithemata ad morſus viperæ, ex ſagapeno, pipere, liquore cyrenaico, opopanace, galbano, ſulphure in aceto diſſolutis. Ætius eodem vtitur medicamento, ſed poſtmodum folia vrticæ, vel ficus ſuperponit. Denuo Ætius aliud emplaſtrum ex cardamomo radice eringij, ſulphure, pipere, myrrha, & galbano conficit. Iterum idem author ex centaurea, herba pediculari, ariſtolochia, radicibus peucedani cum aceto, in quo galbanum fuerit diſſolutum, emplaſtrum fingit: Rurſus idem author ex cachri, herba pediculari, ſtaphiſagria, radice vitis albę, ariſtolochię, & bryoniæ, myrrha, F & opopanace cum ſufficienti quantitate aceti emplaſtrum parat. Demum idem Ætius ex contritis carnibus cancrorum fluuiatilium cum iride, calamentho, & modico ſalis paſtillos conficit, ex quibus deinde lacte diſſolutis emplaſtrum componit. Quibus prę-

Oleum de Scorpionibus e Matthioli.
L.20.c.16.
Pareus à vipera demorſus quo remedio curatus fuerit.

ſidijs addendum eſt oleum de Scorpionibus Matthioli, quo regio cordis & pulſus liniẽdi ſunt; nam præſtantiſſimam opem afferre ſolet. Cæterum à præſidijs externis compoſitis theriaca non eſt arcenda; cum parti affectæ applicata mirum in modum operetur. Recitat enim Pareus, cum eſſet monſpeſſuli, in pharmacopæa, in qua pro concinanda theriaca ſplendidus erat apparatus ſe curioſè, & incautè pertractaſſe viperam, quæ indicem inter vnguem, & carnem pupugit, vnde ſtatim dolore ſuborto, ipſe digitum ſupra vulnus arctiſſimè conſtrinxit, ne virus alijs partibus diſtribueretur; deinde theriaca antiqua in aqua vitæ diſsoluta pro linimento vſus eſt, atq; intra paucos dies hoc ſolo remedio planè conualuit.

Tom.2 of fic.
Symphonia medetur morſui Serpentum.
Centuria 1
Aqua cuiuſdam fortis medetur ictibus viperarum.
In lib. de Tum. præter nat.
Creta hauſta medetur ictibus vipera.

Præter remedia propoſita, legitur in monimentis Theophraſti (vt refert Textor) quòd cantus tibicinum fidicinum, aliaq; muſicæ artis organa modulatè adhibita qui- G buſdam viperarum morſibus medentur. Idem Aſclepiades medicus in quibuſdã phreneticis, & in cæteris animi ægritudine laborantibus præſtitiſse dicitur: etenim obſeruauit tales patientes nulla alia ope, niſi ſymphonia, & vocum concentu reſipiſcere: tantus enim eſt humanæ naturæ cum harmonia conſenſus. Non deſunt etiam aquarum ſcatebræ, quæ veneno vipereo aduerſari perhibentur. Scribit enim Amatus Luſitanus Norcherię octo milliaribus à Fulgineo ciuitate, & patria Gentilis interpretis Auicennæ, fontem ſaluberrimum, & aqua frigidiſſima ſcatentem conſpici, in qua ſi demorſi à vipera, & ab alijs Serpentibus, horæ ſpatio, demergantur; inde ſani, & liberi egrediuntur. Opinatur autem Amatus Luſitanus hoc inde prouenire: quoniam excedens illius aquæ frigiditas caliditatem veneni viperei refringat, atq; obtundat. Clariſſimus Faloppius aliud præſidium in hoc caſu admiratur: obſeruauit enim, dum ruri verſaretur, filium agricolæ à vipera in pede demorſum: vnde pater ſenex ad clamorem filij accurrens, arcto vinculo, pedis digitum vinxit, ne venenum ad ſupernas partes penetrare H poſset: deinde, digito ſcarificato cum non mediocri ſanguinis effuſione, iuſſit ſibi locum oſtendi, vbi à vipera filius percuſsus fuit, quo cognito, vt læſum pedem ibi natus figeret, imperauit; poſtea ducendo ferulam circa pedem, illius figuram obſignauit, & ſumpto gladio, cretam intra veſtigij lineam radens in vino diſsolutam filio propinauit: quo præſidio iuuenis vomitione, & fluore alui correptus, tandem ſanatus eſt. Quamobrem Faloppius id ab occulta quadã cretæ illius proprietate dimanaſse arbitratus eſt; niſi velimus aſserere: quandoq; arena nauſeoſa, & alui fluxum, & vomitum excitari, ſicq; & excrementa, & venena extra corpus trudi.

Fel viperæ exitiale.

Pręter viperæ morſum, virus à veſiculis gingiuarum exemptum, & fel eiuſdem animalis permixtum homines venenare poteſt. Idcircò Geſnerus, ex relatione Gerardi Bouman, prodidit puellam quandam, quæ carnem, cui permixtum fuit viperinum virus, guſtauerat, in opiſtotonum, & alia grauiſſima ſymptomata incidiſse, quæ poſtea vino copioſè ſumpto liberata eſt. Fel etiam viperæ adeò exitioſum eſt, vt confeſtim animi deliquium generet; propterea quamprimum vomitus butyro igne liquato

exci-

A excitandus eſt, & vomirione iterum atq; iterum repetita, nullum præſtantius remedium inuenitur, quam therlaca: quamuis Auicēnas proprium huius veneni alexipharmacum moſcum eſſe arbitretur.

IVMENTORVM A VIPERIS PERCVSSORVM MEDELA.

COLVMELLA de re ruſtica verba faciens, ſcriptum reliquit bouem quandoq; per paſcua vagātem improuidè ſuper viperam incumbere, quæ graui laceſſita onere, morſum beſtię imprimit. Tunc igitur pars ferro prius ſcarificanda eſt, & herba perſonata cum ſale trita loco affecto imponenda. Alioquin author laudat trifo-
B lium ſymoniacum, odorem bituminis ſpirans; propterea Græci illud Aſphalcion vocant. Itaq; huius herbæ ſuccus vino permixtus faucibus iumentorum infunditur, & folia contuſa cum ſale, inſtar malagmatis vulneri imponitur. Verùm ſi tempus anni herbam hanc viridem neget; huius ſaltem ſemina ſuo tempore collecta, & vino leuigata exhibentur; deinde radicibus eiuſdem tritis cum farina, ſale, & mulſa pars ſcarificata imbuitur. Immò ex aliorum ſententia, folia fraxini cum vino, & oleo in fauces beſtiarum infuaduntur, & extrinſecus etiam vulneri applicantur.

Li. 6. c. 17.

Trifolij aſphaltites miræ vires.

Item P. Vegetius in arte veterinaria, monimentis mandauit remedia, quibus occurrendum eſt vulneribus iumentorum à viperis inflictis: nam cognito vulnere à pure effluente, terra formicarum, vel ad aliorum mentem, terra talparum cum vino mixta in fauces beſtiæ inijcienda eſt. Immo thymum cum vino tritum prodeſſe creditur. Quibus deficientibus, grana triginta piperis in vino, vel acorus ponticus ad pondus ſemiunciæ probantur. Rurſus remedium eſt præſentaneũ, hędum, agnum, vel gallum mactare, deinde calentes pulmones vna cum corde, & iecore parti ſaucię imponere, vt to-
C tum virus à partibus penitioribus ad extimas educatur. Cęterùm tumore perſeuerāte; idem author vitem albam ſylueſtrem comburit, & ex cineribus lixiuium paratum, triduo, ſextarij menſura, iumento bibendum exhibet. Poſtmodum ipſum cinerem aceto permixtum inſtar cataplaſmatis vulneri applicat. Quibus non conferentibus partem ſauciam inurit. Demùm farina hordeacea cum vino, ſale, & oleo decocta partem laborantem cooperit; hocq; toties repetit, donec iumentum priſtinæ ſanitati reſtituatur.

Lib. 3. c. 9.

Terra talparum ad quid.

VENENI VIPERINI PRÆCAVTIO.

PRODIDERVNT nonnulli authores quempiam dente viperæ ſemel tactum, deinceps nulla alia venena formidare, & eum, qui iecur viperæ conditum ſemel
D vorauerit, nullius impoſterum Serpentis ictum pertimeſcere. Quę doctrina ſi veritatem attingeret, id experiri illis bono eſſet, qui in dies non ſine veneni ſuſpicione vitam degunt. Præterea, iuxta Nicandri præcepta, cauendum eſt primò ne homines ſomnum capiant in loco à Feris frequentato, & potiſſimum vbi Serpentes, & viperę diuagantur. Deinde admonet, ne homo ieiunus itineri ſe committat: nam ſi fortè à vipera percutiatur, magis patietur, quàm ſi cibo repletus eſſet: ratio eſt, quia partes nobiliores nutrimento vacuæ ſe minimè tueri poſſunt; nec non venæ, & arteriæ nouo cibo nondum repletæ, venenum faciliùs admittunt: Indi autem itinerantes lignum colubrinum in Malabar naſcēs ſecum deferunt; quandoquidem, ex Chriſtophoro Acoſta, hoc non ſolum morſus viperarum ſanat, ſed etiam ab illis præcauet, vt paulò ante in medela veneni viperini declarauimus. Itaq; pro cautella, ſimplicia, & compoſita medicamenta adhibenda ſunt.

Homo ieiunus magis patitur à morſu viperæ.

Inter ſimplicia primum obtinet locum ſemē citri ſacharo conditum, pentaphillon, polium, hypericon, anchuſa, ſcordium, & tandem illa omnia ſimplicia, quæ ad medelam

Lib.4.c.7. Iam huius veneni attinent. At cornua animalium, ex Æliano, & præcipuè cerui, necnon vngulæ aſini, alcis, & onagri non mediocrem videntur habere prærogatiuam. Quamobrem hac ratione ducti Indorum reges, in cornibus aſini indici, aduerſus grauiſſimos morbos, & præſertim venena potare conſueuerunt. Vnde Hieronymus Mercurialis noſtra ætate vir perceclebris omnia ferè animantium cornua contra venenum aliquam vim poſſidere exiſtimauit: quod Priſci id coniectantes, ex cornibus pocula fabrefecerunt: veluti paſſim apud Homerum, apud Plutarchum, & apud Xenophontem legere licet. Cauſam autem, propter quam cornua, vngulæ, & lapides animalium, peculiari quadam prærogatiua, venenis reluctentur, Baldus Angelus Abbatius inueſtigare conatur, dum ſcribit animalia cornigera, quæ infectis, prauis herbis, alijſq; animalibus venenoſis veſcuntur, proculdubio portionem alimentalem, vi caloris, ab excrementitia, & venenata ſeparant, quæ poſtea ad extimas partes, nempè ad cornua, & vngulas tanquam ad excrementorum receptacula demandantur; & ex his etiam lapides in animalibus generantur. Hinc poſtmodum multi, collegerunt has partes contra omnia venena maximam virtutem poſſidere: quapropter lapis in oculis ceruorum concreſcens commendatur; cùm cerui ſolo ſpiritu angues à cauernis euocent. Item lapilli in auibus, in gallis, & in omnibus ferè piſcibus inuenti miræ efficaciæ eſſe creduntur. Lapis draconites ex Alberto, venena fugare perhibetur. Alij laudant lapidem bufonis in anulo perforato geſtatum, vt carnē cōtangat, qui, præſente veneno, partem miro quodam modo calefacere dicitur, vt ex hoc indicio venenum præſens eſſe cognoſcatur. Quamuis alij referunt authoritate Magorum ducti, adamantem ſiniſtra parte delatum, vt carnes tangat, venenis reſiſtere. Deinde hyacinthum, & ſaphirum idem præſtare multi aſſeuerant. Idem quoq; de gagate lapide, ex Ariſtotelis authoritate, ſcribitur. Smaragdus verò in menſa detentus venena debilitat, in ore autem omne virus expugnat. Cæterùm lapis praſſius, & cornu ſerpentis, veneno præſente, nitorem confeſtim amittere feruntur; ſin venenum auferatur, priſtinum ſplendorē recuperant: huius autem lapidis laudes Albertus Magnus enumerat: quandoquidē hunc Alexander Magnus ſub cingulo ob ſpem victoriæ, in prælijs, geſtabat. Cum autem ab Indis, & Perſis victor reuerteretur, & in Euphrate ſe abluere tentaret, depoſito cingulo, Serpens ibi latibulans lapidem dentibus præcidit, & in flumen merſit. Id ſcriptum fuiſſe ab Ariſtotele recitant in volumine reptilium, quod nondum ad noſtras manus peruenit. Amplius ad huius veneni cautelam medicamenta compoſita non deſunt; vt illud, quod conſtat ex ficubus, nucibus, ruta, & ſale. Compoſitio autem paratur, veluti extat in hoc diſticho Reuſneri.

Cornua animalium cur aduerſus venena valeant. — *In lib. de Viper.* — E

Lapis in oculis ceruorum cōcreſcens ad qd valeat. — F

Lapis bufonis ad quid.

Cornu ſerpentis ad venenū valet.

L.2. de min. cap.14. — G

Medicamēta compoſita prophilactica.

Bis denum rutæ folium, ſalis, & breue granum
Iuglandeſq; duas, terno cum corpore ficus.

Id iuxta Rhaſis ſententiam, non ſolum ictus Serpentum, ſed etiam cætera arcet venena. Nihilominus inter hæc, primum locum theriaca, & confectio mithridatica ſibi vindicant, quibus Rex Mithridates ad tollendam veneni ſuſpitionem quotidie vtebatur. Tandem Conciliator multa admiranda de imaginibus ſerpentarij protulit, quæ cum magicam potius, quàm medicam artem ſapere videantur; horum ſermonem omittere decreuimus.

H

EPITHETA.

CICERO viperam tanquam lernam, venenorumq; ſentinam contemplans, in primis venenatam, & peſtiferam appellauit. Hinc cæteri authores, & potiſſimum poetæ malam, ſceleratam, inſidioſam, acerbā, horrendam crudeſcētem, crudā, triſtem, lethiferam, furialem, feram, & tandem a loco paratoniam vocauerunt. Hanc ob eamdem rationem Græcis φοινία ἔχις, læthalis vipera cognominatur, cum φόνιος cæde contaminatus, homicida, ſanguinarius, & læthalis exponatur. Similiter apud Nicandrum legitur ἔχις ἰοβόλος, ſcilicet venenum eiaculans: quamuis apud Græcos, hoc nomen ἰοβόλος, præcipuè ſagittas proijciens declaretur: nihilominus quoniam ἰὸς venenum quandoq; ſignificat; propterea apud Herodianum, θηρία ἰοβόλα, nimirum feræ vene-

Epitheta græca viperæ.
Lib.3.

A venenum eiaculantes dicuntur. Inſuper Latini colorem viperæ meditantes, viperam interdum variam, & interdum atram, vel fuſcam indigitarunt. Similiter Nicandro ποικιλόδειρος, nempe collum habens varium vocitatur: cum Græcis δειρή, vel αὐχὴν cervix exponatus. Alioquin alijs appellatur κυανόν: cum κύανος, vel περκνός colorem nigrum, varium, ſeu maculis nigris diſtinctum ſignificet, quales in vipera colores obſeruantur. Rurſus Nicandro ἐχίδνα ψολόεν, nempe vipera fumoſa, fuliginoſa, vel flammea dicitur: etenim ψόλος fumum, flammam, & fuliginem indicat. Denique quando Ouidius viperam herebeam, & lerneam vocitauit, notandum eſt tunc hydram cum vipera confundi. Ad finem omnia illa epitheta viperæ conuenire dicuntur, quæ Serpenti in genere competere retulimus. *Epitheta à coloribus.*

DENOMINATA.

B

NON deſunt homines, animalia, plantæ, lapides, & alia inanimata, quæ à nomine viperæ, tum græco, tum latino denominantur. Primùm Bellonius in Obſeruationibus, hominem Serpentes noſcentem, & venantem Viperarium indigitauit. Echion, præter herbam, quam inferius memorabimus, nomen fuit hominum; etenim echion fuit vnus illorum, quorum opera adiutus Cadmus, Thebas ædificauit; vnde poſtea Thebani quandoq; à Poetis Echionide, & Echionij paſſim fuerunt appellati. Huius viri meminit Ouidius hunc in modum. *Li. 3.c.71.* *Li.3.Met.*

Templa Deum matri, quæ quondam clarus Echion
Fecerat ex voto nemoroſis abdita ſyluis.

Item Echion fuit ſtatuarius, & pictor percelebris à Plinio ſummopere commendatus. Immò alius Echion fuit citharedus, ſecundùm Iuuenalem, qui canit. *Satyr. 6.*

Accipis vxorem, de qua citharedus Echion
Aut Glaphyrus fiat pater.

C Hæc autem duo nomina Echioni, & Glaphyrus citharedorum fuiſſe feruntur. Præterea Seneca in Oedipo vipereum genus nuncupauit omnes illos Cadmi ſocios, qui ex dentibus Serpentis in fonte Dirceo ſtabulantis nati fuiſſe, & mutuis vulneribus ſe ſe confeciſſe credebantur: canit enim hunc in modum. *Tragæd. 5.*

Et ſtetit in armis omne vipereum genus
Fratrum caterua dente Dirceo ſati.

Legimus etiam in hiſtoria Poloniæ, vbi de antiqua, & bellicoſa gēte Sauromatica verba fiunt, ex qua poſtmodum Poloni originem, genuſq; ſuum duxerunt; quòd huiuſmodi populi à Græcis Sauromatæ cognominati fuerunt, deducto nomine à σαῦρος vipera, & ὄμμα oculos, quaſi dixeris gentem terribilē, & oculis viperinis inſignitam, idq; duobus in locis eiuſdem hiſtoriæ, repetitur: cum, iuxta rei veritatem, apud Lexicographos hoc nomen σαῦρα, vel σαύρα ἡ, & σαῦρος ὁ lacertam, & lacertum indicet. Quare illæ gentes potius ab oculis lacertarum; quam ab oculis viperarum denominari debuiſſent. Si cætera virorum cognomenta contemplemur, non defuerunt in antiquis Ro- *Populi Sauromatæ à viperis denominati.*
D manorum familijs nobiles viri, qui referente Contareno, *Vipereſchi* cognominabantur. Item Marcus Antonius Flaminius carminibus inuehit in quemdam Petrum cognomine Viperam. Pariter Antonius cognomento viperarius vir fuit percelebris, qui de bello Melitenſi vbertim pertractauit. *Familia à viperis denominata* *Lib. 2. Car.*

Multa quoq; bruta à viperis videntur eſſe denominata: quandoquidem ἐχίδνιον catulum viperæ denotat, & apud Suidam ἐχίδνιον viperulam, nempe paruam viperam ſignificat. Alioquin ἐχῆες à Nicandro ſoboles viperarum, quaſi filius echidis exponitur. Item Cerberus Inferorum canis vipereus à Poetis fuit appellatus: cum loco pilorum, viperas geſtare diceretur. De hoc Ouidius ſic canebat. *Bruta multa à viperis denominata.* *L. 3. Amor.*

Et tria vipereo fecimus ora cani.

Aliqui etiam chamæleontem viperinum, ob caudæ obliquitatem, nuncuparunt, nixi verbis Plinij, qui aliquando ſcriptum reliquit, huius animalis caudā eſſe prælongam in tenuitatem deſinentem, & viperinis orbibus ſe ſe implicantem. Sed mirandum eſt, quòd interdum à Poetis vipereum nomen ad alios etiam Serpentes trahitur; & in hoc intel-

intellectu, Ouidius dentes Draconis à Cadmo interfecti vipereos nuncupauit hoc E
verſu.

Vipereos dentes, & aratos ſpargit in agros.

L. 7. Metã. Scripſit etiam Aelianus, interprete Gillio, in Cyrene murium genera, tum forma, tum colore diuerſa verſari: propterea quod alij tanquam feles latam faciem habeant, alij acutis muniti ſpinis, viperæ ſimilitudinem præ ſe ferant: qua de re Indigenę echenaios vocitant. At Geſnerus non iniuria, apud Ariſtotelem in mirabilibus, vbi leguntur ἐχίδνας legendum eſſe ἐχῖνας opinatur: ſiquidem echidna viperam denotat, quæ nihil commune cum prædictis muribus habere videtur, qui potius echino, ratione ſpinarum aſſimilantur; atq; lectionem hanc magis doctrinæ, & lectioni Ariſtotelis, & Plinij conformem eſſe exiſtimamus.

Mures viperis ſimiles vbi.

Succedunt plantæ à viperis denominatæ. Nam in primis legitur apud Plinium echidnios herba, ſeu crocis herba magica; cum nonnullis Græcorum legatur κροκὶς ἡ ἐχίδνειος βοτάνη, nimirum herba viperina, quàm eamdem cum draconœa eſſe voluit Macer. Alibi Plinius tradit ſe in Luſitania nouiſſe herbam nuper ibi repertam eiuſdem F
cum dracunculo nomen claturæ, caule craſſitudine pollicari, & altitudine bipedali, verſicoloribus maculis nempè viperinis inſignem, ad primas Serpentum vernationes è terra erumpentem, concauo, & patulo draconis ore ſpectabilem, & floris ſtamina quaſi Serpentis linguas exerentem, quam ſi haberemus, meritò viperariæ nomine donare poſſemus. Bugloſſa ſylueſtris Herbariorum dicitur echium, nempe ἔχιον, & in antiquis Dioſcoridis nomenclaturis alcibiadion, παρὰ τῆς ἔχεως, nimirum à vipera; quoniam viperarum morſibus medeatur, aut quia ſemina huius plantæ viperinis capitibus ſimilia procreentur: herba hæc eſt vulgaris flore ſubcæruleo, aliquando ſubcinereo, & interdum prorſus albo. Verùm præter hoc vulgare echium, Clariſſimus vir Carolus Cluſius echium pullo flore, echium rubro flore; & echium creticum deſcribit, atq; depingit. Item cynogloſſa minor ſeu heliotropium minus primum Ceſalpino, ſiue Scorpioides cæruleum Dodonei, à Cordo echium paluſtre nuncupatur, fortè quia aduerſus viperas valeat. Numenius author nõ proletarius aliud Echij, ſeu viperariæ genus ocymoides appellatum reperiri ſcripſit; quoniam folia ocymo ſimilia proferat, quòd ſanè G
Nicander idem tradiderat, qui ambo doctrinæ Dioſcoridis, & Plinij adhærentes hanc plantam capitula viperinis capitibus ſimilia producere, & in vino morſibus viperarum mederi protulerunt. Alioquin echite herba apud Plinium Scammonio ſimilis, hodie deſideratur. Nicolaus Mirepſus in antidoto ſeptuageſima ſupra trecenteſimam, quæ podagricis conferre dicitur, prodidit nonnullos pro gentiana; chelidonium, & chidrion ponere. Fuchſius hunc locum Nicolai ponderans retulit in codice græco legi ἐχίδιον; licèt alij legant, ἐχίδνιον: ſiquidem Apuleius hoc nomine donauit herbam, quam aliter viperinam cognominauit ob figuram ſeminis, quod viperæ caput repræſentat. Verùm Geſnerus echidrion eſſe nomen chelidonij minoris, ad mentem Hermolai Barbari, exiſtimat. Amplius ſcorzonera herba Lobellio viperaria nominatur; quoniam in morſibus viperinis ſummoperè commendetur.

Crocis herba magica, quæ.

Viperaria herba.

L. 4. c. 27.

L. 5. de ſtirp. hiſt. c. 50.

Echiũ paluſtre quid ſit.

L. 24. c. 14.

Echite herba Plin.

Echidnion herba quæ.

Scorzonera quare viperaria dicatur.

Inter lapides, gemma reperitur ἐχῖτις dicta, vt voluit Plinius, vipereis referta maculis, colore fuſco. & rupentibus notis: Immò contrita in aqua odorem vini ſpirat, & quod magis mirandum eſt, ebrietati reſiſtit. Inſuper, ex eodemmet Plinio, lapis vipe- H
rinus nuncupatur, qui ex diſſecto viperæ viuentis capite eximitur: quemadmodum Scythæ praſtant, quando Serpentis caput inter aures diſſecant ad eximendum lapidem quem poſtmodum ab eo territum deuorari tradunt.

L. 37. c. 11.

L. 29. c. 4.

Non ſunt omittenda loca à viperis nomen deſumentia, veluti Echidnon vrbs ad mare Aegeum ſita, vt Pomponius Mela annotauit. Reuſnerus quoq; meminit cuiuſdam loci, qui à conſpecta vipera nomen ſibi vendicauit; idq; exprimit infraſcriptis verſibus.

L. 5. Hodœpor.

Loca à viperis denominata,

Mox Quedleburgi dextra conſpeximus vrbem,
Aucupis Henrici quæ ſtudioſa fuit;
Qui ſibi præ relsquis ſedem delegerat iſtam,
Vipera viſa prius non procul inde fuit.

Item Petrus Martyr ſermonem habens de inſulis nuper repertis, prodidit, quòd in laterali proſpectu Iamica inſulæ Hiſpaniolæ, atq; Cubæ meridiem verſus repẽtinus vortex

tex

A tex in arenoſas ſpirat ſyrtes; ea autem vocacia, & cæca vada Hiſpani viperas nuncupant; quoniam ibi multæ naues, veluti viperina cauda comprehenſæ implicentur.

Cæterùm vipereus, & viperinus ſunt nomina adiectiua, quæ ad viperas ſpectantia denotant. Immo Apuleius hoc nomine (viperalis) vtitur, dum rutam viperalem vocat, quia Serpentibus, & potiſſimùm viperis reſiſtat. Mirandum eſt, quòd ſermo interdum vipereus quaſi plenus ira, & furore nuncupatur, iuxta illud. *Nomina multa à viperis depicta.*

——— *dictiſq; furorem*

Vipereum inſpirant.

Apud Græcos ἐχιδναῖος viperinus exponitur, & ἐχιόδηκτος apud Dioſcoridem ictus, vel demorſus à vipera legitur. Demum Echion, præter nomen virorum, & plantarum, de quibus antea fuit actum, ſignificat etiam medicamẽtum, quod paratur ex vipera combuſta in fictili nouo, additis ſucco fœniculi, & manna thuris, quòd in ſuffuſionibus tanquam vtiliſſimum commendatur; hoc Syluaticus echçon etiam appellauit. Quid plura? nonne Galenus ſcribens ad Glauconem Theriacam διακιδνῶν nempè diacidnen *L.2.de mal med.* *Echcō medicamentū quale.*

B nuncupauit? quoniam ſit τὸ ἐχιδνῶν σάρκες. Et τὸ διακιδνῶν dicitur, quia vipera hanc ingrediens compoſitionem ἔχιδνα Græcis vocatur. Putant autem viri docti dici κίδνα per aphæreſin τοῦ ε, & χ in κ, mutatione denſæ in tenuem. Alioquin Andromachus Theriacam viperas recipientem Gelenen, nimirum tranquillam indigitauit, ſi veritatem faſſus eſt Galenus: cum Græcis γαλήνη ſerenitas, & tranquillitas exponatur. Aliter Theriacæ nomen nonnulli deriuant ἀπὸ τῶν θηρίων, ideſt à feris, & venenatis animalibus, quorum morſibus hæc antidotus medetur. Quamuis nomen Theriacę à viperis etiam deduci poſſit: cum vipera tam mas, quàm fæmina Græcis, interdum θηρίον nuncupentur, aut quia viperinas carnes recipiat. *Diacidnis quoduam medicamẽtum ſit.* *Galenis medicamẽtum eſt.*

Clariſſimus Maranta omni conatu nititur probare Theriacam inde denominatam, quia efficax ſit aduerſus ictum ferarum omnium, quas, communi nomine Græci θηρία nominant. At quia, ad mentem Galeni, Theriaca ex viperarum carne parata, Diacidnes cognominatur: propterea Maranta id non primariò, ſed ſecundariò fieri arbitratur: nimirum vt caro viperina ſit fomentum quoddam in priſtinam appellationẽ: ſiquidem *L.1.de Antid.* *Theriaca cur ita vocetur.*

C ętate Andromachi medicamenta venenis reluctantia, theriaca dicebantur. Ideo non videtur theriaca primariò à viperis eſſe denominata, nam echidnia, & non theriaca appellanda eſſet: cum ἔχιδνα viperam, θὴρ autem non ſolum viperam, ſed quamlibet aliam Feram venenatam deſignet. Quapropter theriacalia vocantur quæcumq; malignorum Serpentum morſibus opitulantur.

Ex altera parte Oddus ex libro de theriaca ad Piſonem colligit Andromachũ huic antidoto ταῦτα, ἰα miſcuiſſe; ideoq; theriacam dictam fuiſſe, & quia morſibus eorum medeatur, & quia ipſas Feras recipiat, vtroq; ſcilicet ad etymum theriacæ concurrente ſignificatu. Verùm licèt Andromachus nomine θὴρ viperam priuatim deſignet, & trochiſcos viperinos panẽ θηρίον nominet, nihilominus, cum Antiochi, & Mithridatis compoſitio theriaca à Plinio cognominetur, nos Marantæ opinionem nullo modo improbandam eſſe arbitramur; ſcilicet medicamina Serpentum ictibus, alijſq; venenis reſiſtentia, nomen theriacæ mereri. Id apertè colligitnus ex Galeno, qui theriacam, antè viperarum admixtionem non minus, quàm hodie nominauit: immò idem Gale- *Etymum theriacæ ſecundū Oddum.* *Lib. 12. meth. med.*

D nus allium theriacam agreſtium eſſe aſſeuerauit. Quę cum ita ſint, prædictæ compoſitioni, & antidoto viperas ab Andromacho additas eſſe opinamur, vt tam ad ictus Serpentum, quàm ad cætera venena præſentaneum ſit remedium.

MORALIA.

Vipera Diaboli Symbolum.

CVM multa ex natura, & moribus viperarum ad rectum vitę inſtitutum attinentia eliciantur: non erit ab re illa hoc in loco recenſere. Itaq; vipera Diaboli ſymbolum eſſe perhibetur: ſiquidem ex doctrina Plinij, ſolet interdum vipera lapidem quędam pretioſum deglutire, quem poſtmodum Scythę diligenter extrahentes aduerſus venena fœliciſſimè adhibent. Diabolus & ipſe aliquando lapides pretioſos, nempè viros iuſtos deuorat: nihilominus, Scythæ nimirum probi viri omittentes vitia de ventre Diaboli omni ſedulitate ſe extrahunt, deinde ſancto vitæ inſtituto, tanquam alexipharmaco, aduerſus criminum virus vtuntur. Rurſus ſecundum Phyſiologos, ſi vipera ſmaragdum intueatur ſtatim viſionem amittit: ſic Diabolus, vel etiam mundus eiuſdem conditionis eſſe feruntur: quoniam ſmaragdum ſcilicet virum diuinis inſignitum virtutibus intueri non poteſt, quia oculi ob inuidiam læduntur. Propterea Seneca hoc aureum pronuntiabat aſſertum. *Vtinam oculi Inuidorum eſſent in omnibus ciuitatibus, vt felicitatibus omnium torquerentur*. Vel poſſumus etiam ſmaragdum Beatæ Mariæ ſemper Virgini aſſimilare, cuius diuino aſpectu Diabolus excæcatur, dum omnes eius vires eneruantur. F

Vir iuſtus comparatur ſmaragdo.

Rurſus quædam viperæ ſpecies, vt rerum naturalium indagatores referunt, tempore permixtionis ad litus proficiſcẽs ſibilo murænã euocat, quæ ab vndis pelagi egrediens, venereo congreſſu, ei aſſentitur. Hęc vipera Diabolus eſſe perhibetur, qui ſibilo tentamenti murænam, ideſt animam in diuinæ gratiæ vnda verſantem euocat, vt lethali crimine ei aſſentiatur. Vel hanc ſimilitudinem de Apoſtatis pronuntiare poſſumus. Quos Diabolus ſibilo de flumine ordinis religioſi ſeducit. Immò in hoc ſenſu Iudæi apud Matthæum progenies viperarum dicebantur, quia Diaboli eſſent æmulatores. Lyranus verò alludens de vipera, quæ manum Diui Pauli momorderat, per viperam Diabolum interpretatur, & per manum Apoſtoli, rectum opus Doctoris, vel concionatoris, quòd Diabolus in dies veneno corrumpere conatur. Tandem Diabolica tentamenta viperina nominantur; ideo, quando Iob ſcripſit. *Venenum aſpidum ſuget, & occidet eum lingua viperæ.* Multi interpretes per aſpidem, violenta, & ſubita tentamenta, & per viperam leuia, & diuturna deſignant. Præterea mulier hanc viperæ ſimilitudinem effugere non poteſt: ſiquidem veluti vipera imperfecto gaudet partu, dum aliquando ouum, & interdum viuum fœtum emittit: ita mulier quid imperfectum denotat. Iuxta illud vulgare carmen. G

Iudæi cur progenies viperarum dicantur. Cap. 3. In com. ad Act. 15 A- ſon. cap. 2. Cap. 20. Mulier viperæ aſſimilatur.

Fœmina fœmineum non bene finit opus.

Pariter authores memoriæ artificioſæ, mulierem viro inſidiantem, inſinuare volentes, figura viperæ vtuntur. Verùm inter mulieres nouerca potiſſimùm, viperæ nomine, donanda eſt: nam ambo ingentes irarum motus concipiunt, & blanditias, beneuolẽtiamque ſimulantes clanculum mordent. Iuxta vulgatum diſtichon.

Nouerca viperæ dicitur.

Ira nouercarum, quid non aſſignat amando

Lædens, Hippolyti me docet iſta malum. H

Similiter reliqui peccantes vipereos mores imitari ſolent: etenim, ſi vipera, aduentãte hyeme, ſecundum Phyſiologos, venenum euomẽs ſub humo ſe occulit, &, Vere ingruẽte à cauernis egrediẽs aliud venenum primo deterius generat; criminoſi hyeme ægritudinum, & calamitatũ virus vitiorum deponunt, & ſub terra pœnitentiæ, pietatis, & memoriæ mortis ſe occultant. At prætereunte ærumnarum bruma, & verno ſecundæ valetudinis, & proſperitatum tempore accedente, latibula pietatis, & pœnitentiæ relinquentes nouum peccati venenum generãt. Iuxta illud ſacræ paginæ. *Et qui præ inopia vetatur peccare, & ſi inuenerit tempus male faciet.* Iterum peccantes viperis comparantur: quoniam vipera hominem mordens tanta ſiti vexari fertur, vt niſi quamprimum aquam inuenerit, diſrumpatur. At, illa inuenta, atq; pota, priſtinam incolumitatem adipiſcitur. Hac igitur viperæ proprietate ductus Diuus Chryſoſtomus viros lethalibus peccatis obrutos viperas nuncupabat; qui, niſi aquam pœnitentiæ potent, proculdubio intereunt.

Peccantes viperis ſimilantur. In Eccleſiaſt. c. 20. Homil. 3. in Matth.

Amplius

A Amplius quando ex vipera antidotus theriacalis cõcinnanda eſt, prius Fera bacillo leuiter verberatur, vt totum virus ad caudæ extremitatem trudatur, quæ poſtmodum præſciditur, vt ex reliquo corpore veneno carente optima componatur theriaca. Homines igitur multi veneno vitiorum ſcatentes, cauda longa, nimirum ſpe longæ vitæ nituntur: itaq; Deus optimus maximus volens medicamen aduerſus criminum virus parare, quando, ſcilicet, criminoſos à vitijs vult reuocare, illos virga calamitatum affligit, deinde caudam longam, id eſt ſpem longę vitę adimit, dũ eos ad meditationem finis humanæ vitæ impellit, tunc enim, profligato criminum veneno, horum doctrina, & exempla cæteris medicinæ eſſe ſolent. Talis vipera Paulus Apoſtolus natione Iudæus fuiſſe perhibetur, qui primùm veneno peccati plenus, tandem exemplo, & doctrina alijs medicamen fuiſſe dicitur: nam ipſe ſcribens ad Timotheum pronunciauit, quòd primò fuit perſecutor, & blaſphemus, ſed à Domino percuſſus ærumnarum virga, doctrina, & exemplis, aliorum medicina euaſit.

Criminoſi dicũtur viperæ.

Paulus Apoſtolus dictus fuit vipera.

Viciſſim debent etiam peccantes nonnullas viperæ proprietates imitari. Primum ſi
B hæ beſtiæ viſionem in cauernis hebetatam, Vere exeuntes fæniculo recreant: ita criminoſi viſionem mundanis negocijs, & impietate obſcuratam, aduentante diuinę gratiæ tempore, illuſtrare, & à peccatorum cauernis per confeſſionem piacularem egredi debent, nec non fæniculo ſacræ doctrinæ tenebroſos intellectus oculos recreare. Iuxta illud Apocalypſis. *Collyrio inunge oculos tuos vt videas.* Immò veluti vipera pellem exuit inchoans à capite: pariter peccans pellem veterem vitiorum, ſacra totius anteactæ vitæ confeſſione, deponere debet, & nouam pænitentiæ veſtem induens ſemetipſum renouare. Iuxta illud Pſalmi. *Renouabitur vt Aquila iuuentus tua.* Hac etiam ratione, poſſumus fateri quòd peccans tanquam vipera oratione ſibilat, & venenum peccati confeſſione euomit, ſicq; murænæ, nimirum Deo iungitur. Sed diligenter animaduertendum, ne peccans ad morem viperæ virus criminum iam iam depoſitum reſumat.

Cap. 3.

Peccãs debet quãdoque viperã imitari.

Si accedamus ad criminoſos in ſpecie. Prima facie, ſe ſe offerunt improbi religioſi, qui aliquando tot viperulæ eſſe videntur, quæ in ventre matris creſcentes totum hauriunt nutrimentum, deinde ſtatutum fæturæ tempus non expectantes, diſrupta aluo, in
C lucem exeunt: quare hi, viperularum ritu, in ordine religioſo degentes, neq; expectantes determinatum dignitatum tempus, quas affectant, arctas religioſi ordinis leges aſpernando, matrem corrodunt, omniaq; perturbant. Propterea ad rem ſcribebat Baruch. *Exacerbaſtis eum qui nutrit vos, & contriſtaſtis nutricem veſtram Hieruſalem.* Succedunt raptores, & ſanguinarij, qui & ipſi viperis aſſimilantur. Ideoq; Sydonius Apollinaris (referente Cælio) de his loquebatur hunc in modum. *Libenter incedunt armati ad epulas, albati ad exequias, pelliti ad Eccleſias, pullati ad nuptias, caſtorinati ad letanias, in foro Scythæ, in cubiculo viperæ, in exactionibus harpiæ.* Præterea viperæ, impoſtores, ſimulatores, & Iuſtitiæ inſidiantes denotant, vt optimè tradidit Clemens Alexandrinus. Vnde in hoc ſenſu apud Lucam, Iudæi ἐχιδνῶν γεννήματα, id eſt viperarum progenies appellabantur, non ſolum quia Sanctis Prophetis aduerſarentur, ſed etiam quia venenatæ malitiæ pleni doctrinam Dei ſuſpectam redderent.

Praui Religioſi.

Cap. 4.

Raptores.

In epiſt. hortat. ad Græcos.

Quid plura? Illi, qui, euaginata lingua, aliorum famam petunt, viperæ iure optimo appellandi ſunt, quoniam vnico linguæ ictu, & ſe, & audientem, & proximum pe-
D riunt. Immò ad garrulitatem vipera attinere videtur: quandoquidem Eraſmus ſcribebat; quemadmodum viperini fœtus matris aluum diſcindunt; ita garruli in ſuam perniciem arcana promunt. Sequuntur conſiderandi illi, qui in iracundiam præcipites feruntur, perinde atq; naues ſine retinaculis: ſiquidem Diuus Chryſoſtomus in demonſtranda horum natura, viperæ exemplo vtitur. Dicebat enim, quod nulla vipera ita poteſt animal aliquod venenare, veluti iracundia hominem, quæ ferreis quibuſdam vnguibus eum lacerat; neq; ſolum nocet corpori, ſed animæ etiam valetudinem corrumpit; cum omnes eius vires diſſipet, eamq; ad proprias functiones obeundas inutilem reddat. Sed quid dicemus de virulentis inuidorum obtrectationibus? quorũ naturam Baſilius Magnus exemplo viperæ manifeſtat; id enim pronunciabat. Veluti viperæ, dilaniato matris vtero in lucem exeunt; ſic inuidiam concipiẽtes ſemetipſos corrodere, & tabefacere ſolent: cum homines malignos, & inuidos continuus dolor concomitetur. Hac de re Ouidius ædes Inuidiæ repræſentans, inuidiam vipereas edentem carnes deſcribebat hunc in modum.

Detractores viperæ dicuntur.

In Matth. homil. 17.

Iracundi viperis cõparantur.

L. 2. Metã.

Concuſſæ patuere fores, videt intus edentem E
Vipereas carnes vitiorum alimenta ſuorum
Inuidiam.

Inſuper fœnus, quod nil aliud eſt niſi fœtus quidã pecuniæ parientis, atq; increſcentis, ſimilitudinẽ viperæ non effugit, cum fœtum viperarum parentis viſcera corrodentem imitetur: etenim vſura fœneratoris præcordia dilaniat. Vnde Diuus Chryſoſtomus ſolebat pronunciare, quòd fœnerator rebus ſuis nunquam iucundè vtitur, neq; lætatur, dum poſſidet: immo quando fœnus ſibi collatum eſt, non tam exultat, quòd additio facta ſit, quàm triſtatur, quod nondum vſuræ ſortem adæquarunt. Tandem, quamuis vipera quemlibet hominem nequam denotare poſſit; nihilominus hæreticos præcipuè, & ſciſmaticos deſignare poteſt: ideo iure merito Diuus Chryſoſtomus promulgauit hæreſiarchas, ad morem viperini fœtus, matris vterum diſcerpentis, dilacerasſe, & diſſipaſſe fidem Sanctæ Matris Eccleſiæ, atq; ad principatum proceſſiſſe. Item quemadmodum vipera mordicus apprehendit manum D. Pauli Apoſtoli, vt in Actis Apoſtolorũ recitatur, quæ tandem in ignem ab Apoſtolo excuſſa fuit: ita hæretici pertinaciter F Chriſti fidelibus aduerſantes, ingenti flammarum globo debellandi ſunt. In maiorem aſſerti cõfirmationem ferunt viperam ſemen per os à mare recipere, & libidine intemperatæ cupiditatis exardeſcentẽ caput maris abſcindere, fœtumq; inde conceptũ ventrem matris laniare: ſicq; vipera fœmina pariendo obit, veluti mas generãdo perierat. Vipera mas, in morali doctrina, nil aliud eſt, quàm hæreticus, fœmina verò anima hominis ſimplicis, & ſynceri: propterea ſi ille doctrinam, & verba Chriſtianæ fidei aduerſantia, in corda ſimplicium audientium diſſeminauerit, proculdubio mala concipient opera, quæ tandem, & audientem, & doctorem periment. Iuxta illud Pſalmi. *Conceperunt dolorem, & pepererunt iniquitatem.*

In Matth. homil. 57.

Fœneratores viperæ ſunt.

Hæreſiarchæ viperæ dicuntur.

Cap. 28.

Viperis Hæretici aſſimilantur.

His addamus ſciſmaticos viperæ filios imitantes, quin in ventre Eccleſiæ nutriti, nõ expectantes, neq; ſuſtinentes correctionem, eiuſdem vnitatem ſcindunt, & rebellantes ab illa recedunt. Demum ſi vipera hominem necare conatur, viciſſim ſaliua hominis viperã extinguere nititur. Liceat igitur in præſentia viperam ad mortem, & hominem ad Chriſtum comparare: quamobrem ſi mors conata eſt, ictu, Chriſtum ſuperare; tandem ipſe in cruce pendens, ſaliua proprij ſanguinis, viperam, nempè mortem debellãs G triumphauit. Quamobrem poſſumus cum Diuo Ambroſio, & Auguſtino decantare. *Tu, deuicto mortis aculeo, aperuiſti credentibus regna Cælorum.* Quam ſententiam vir quidem omnigena eruditione clarus, hoc diſticho, apprimè recitauit.

Sciſmaticus ad viperas cõparatur.

Vipera cõparatur ad mortem.

Mors mortis morti mortem, ni morte dediſſet.
Cælorum nobis ianua clauſa foret.

Deniq; cum iam, liquidò omnibus conſtet viperæ ictum eſſe lethalem: nihilominus non eſt talis, quin alius, nimirum aſpidis lethalior inueniatur. Hinc moralis doctrinæ præceptores colligunt, hominibus primarijs, & validis honorem, maioribus verò, & validioribus maiorem habendum eſſe. Iuxta vulgatum diſtichon.

Fortem fortis amet, nam fortem fortior angit:
Maiori timeat obuius ire minor.

L. 13. epiſt.

Ad finem Seneca, & ipſe ſimilitudine viperæ vtitur ad demonſtrandum, quòd veluti honeſtum ex turpi non naſcitur; ità nec ex malo bonum: cum idem bonum, & hone- H ſtum eſſe perhibeatur, his verbis. *Quidam ex noſtris aduerſus hoc ſic reſpondent putemus pecuniam bonum eſſe vndecunq; ſumptam, non tamen ideo ex ſacrilegio pecunia eſt, etiamſi ex ſacrilegio ſumitur. Hoc ſic intellige: in eadem vrna, & aurum eſt, & vipera. Si aurum ex vrna ſuſtuleris, quia illic & vipera eſt, non ideo mihi vrna aurum dat, quia viperam habet, ſed aurum dat, cum & viperam habeat. Eodem modo, ex ſacrilegio lucrum fit: non quia turpe, & ſceleratum eſt ſacrilegium, ſed quia lucrum habet: quemadmodum in illa vrna vipera malum eſt, non aurum, quòd vna cum vipera iacet: ſic in ſacrilegio malum eſt ſcelus, non lucrum, quibus opponitur diſsimilis vtriuſq; rei conditio. Illic aurum poſſum ſine vipera tollere, hic lucrum ſine ſacrilegio facere non poſſum: lucrum illud non eſt oppoſitum ſceleri, ſed immixtum.*

Ad finem moralia præcepta docent, ne in peragendis negocijs opera pereat, aliquãdo conſulendos eſſe ſapientes; quod demorſi à vipera præſtabant, qui olim ſolebãt petere ab alijs ab hac Fera percuſſis, quibus præſidijs, in tali caſu, vſi fuerint. Id elegan-

ter

A ter explicat Plato in ſympoſiacis (referente Cælio Rhodigino) hunc in modum. *Porrò non ſecus prorſus afficior ac is, in quem vipera mordicus incurrerit; hunc ſiquidem produnt affectionem ſuam, & læſionem ijs tantùm velle patefacere, quos eadem morbi quandoque ictatos compererit, ceu hi demum, vt qui ægritudinis non ſint expertes ignoturi videantur, ſi quid dictum, factumue ſit abſurdi, morbo violentius craſſante. Quamobrem ego quoque ſapientiæ ſtimulis conuulneratus, quæ cæteris potentius ferit, inexplebiliter quodammodo orationem eiuſcemodi expetens, quæ validius, quàm viperæ denticulus infligitur, omnia ſtatui conari, vt Socratem mihi aſciſcam, cuius è fonte, ſiti areſcentia præcordia vberius queam rigare; nec iſta nunc promerem, ni rem cum philoſophiæ myſterijs diu initiatis eſſe mihi animaduerterem.*

Lib. 6. lect. antiq. ca. 1.

PROVERBIA.

B PAVCA ſunt adagia, quę ex natura, & moribus viperarum eliciuntur; attamē quę, & qualia ſint, breuibus recitare conabimur. Primùm dicitur. *E vipera rurſus naſcitur vipera*, quando volunt denotare ex malo nihil boni prouenire poſſe. Ideo ſolet pronunciari de illo, qui cum ſordidis, & contaminatis ſit moribus, alijs morum integritatem perſuadere conatur. Aliud prouerbium eſt tale. *Aſpis à vipera*. Subintelligendo venenum ſumit; refertur que ad homines improbos inter ſe colloquentes. Multi volūt hoc adagium deſumptum fuiſse ex apophthegmatibus Diogenis, qui cum aliquando vidiſſet mulieres quaſdam inter ſe colloquentes, hæc verba protuliſse dicitur. Ἀσπὶς παρ᾽ ἐχίδνης φάρμακον δανείζεται. ſcilicet Aſpis à vipera venenum ſumit. Quāuis adagium hoc poſſit etiam vſurpari, quando quis improbus, collocutione alterius improbi, & fraudulenti deterior euadit: item quando duo homines verborū præſtigijs vtentes ſimul loquuntur. Ideò in hoc genere aliud adagium circumfertur apud Græcos. Nimirum Σύροι πρὸς φοίνικας. Quoniam Syri, & Phœnices ſunt populi, qui

E vipera rurſus vipera.

Aſpis à vipera.

Syri ad Phœnices prouerb.

C impoſtura verborum fucum ſemper facere nituntur. Demum aliud prouerbitum huius generis promulgatur. *A vipera demorſum culpas*. Refertur in illum, qui cum damnum acceperit, etiam reprehenditur, vel in illum, qui alienæ calamitati inſultat. Hoc recitatum fuiſſe ab Ariſtide tradit Manutius. Quamuis alij voluerint natum eſſe ab illa fabella, in qua auceps viſco turdum in arbore morantem comprehenſurus, incautè conculcans viperam, ab ea lethaliter ictus fuit. Hic igitur agens animam hæc verba pronunciaſſe perhibetur. Me miſerum, animal capturus, ab alio ad interitum, captus fui. Hinc poſtea colligunt doctrinæ moralis præceptores eos, qui alijs inſidias tendunt, ſæpè ſæpius in eaſdem incidere.

A vipera demorſū culpas.

In Adag.

MIRACVLA.

D QVÆ ſupra vim naturę in genere viperarum à Sanctis Dei patrata ſunt, non longè petenda eſſe cenſemus; propterea quod legimus in Actis Apoſtolorum, cùm Diuus Paulus ad Melitenſem inſulam copia viperarum redundantem peruenisſet, & ad ignem accēdendum, multitudinem ſarmentorū congregaſſet, viperā flāmæ violentia pulſam, & a ſarmentis egreſſam manum Apoſtoli Pauli inuaſiſſe. Vnde Barbari incolę, viperā de manu Sancti Apoſtoli pendentē intuētes, ipſum nō minutula labecula, ſed maxima labe, & quidē illuibili inquinatū eſſe exiſtimarūt. Ideoq; dum ſanctum lethali vulnere affectum credebant, ipſe excuſſa in ignem vipera, nullam prorſus læſionem percepit. Tunc ſpectatores, cum manum Diui Pauli, neq; intumuiſſe, neq; quicquam mali paſſam conſpicarentur ipſum Deum eſſe opinabantur.

Cap. 28.

Manus Pauli Apoſtoli demorſa à vipera illæſa manſit.

Amplius legitur apud Surium in vita Sancti Charitonis, quòd à vipera, permittente Deo, necati fuerunt illi, qui Sanctum Charitonem in vrbe Iconio Lycaoniæ Prouincię prædantes in vincula coniecerunt. Siquidem vipera Dei miniſtra prædones mordicus Sanctum inſequentes proprio veneno expugnauit: etenim, illis prædæ intentis, & in

Tom. 5.

Vipera S. Charitonis iniuriā vlciſcitur.

 labo-

laborem nefarium incumbentibus, domiq; dimiſſa lagena vino plana, hæc à vipera ve- E
nenoſo humore inquinata eſt. Interim illi defeſſi, & graui ſiti, ob iniquum laborem
oppreſſi, domumq; reuerſi auidiſſimè vinum lagenæ potarunt, qui paulò poſt omnes
animam efflarunt; ſicq; Sanctus Charito ſupra vim naturæ à vinculis liber euaſit.

HIEROGLYPHICA.

QVAMVIS ſuperiùs, per Serpentis figuram, ſalus hieroglyphicè demonſtrata
fuerit: nihilominus hoc in loco atteſtamur ſatius eſſe ſalutem, icone viperæ,
deſignari; cũ hæc beſtia nõ ſolum ſuomet ictui medeatur, ſed etiam innume-
ris ferè morbis opituletur. Tradidimus quoq; in capite antecedenti Serpentis
figura, ſalacitatẽ indicari: attamen in præſentia fatemur cõueniẽtius eſſe, pictura viperę,

Meretricis hieroglyphicum.

eãdem ſalacitatem denotari: propterea quòd Scythæ, ad exprimendam famoſam me- F
retricem Araxam; quæ grandem pecuniã propudio ſui corporis emerebatur, ſemiuipe-
ram, nempè fœminam vmbelicotenus, humana facie, reliqua viperina, figurabant. Ve-
rùm cùm vipera extra ordinem aliorum Serpentum, ſua ſibi vendicet hieroglyphica:

Hieroglyphicum mulieris maritũ odio habentis.

prima fronte Aegyptij Sacerdotes, expreſſa viperæ icone, ſignificabant mulierem odio
maritum habentem, neq; illi, niſi congreſſus gratia, blandientem. Hoc hieroglyphi-
cum inde ortum eſſe ſcribit Orus Apollo, quia caput maris à vipera fœmina, in cõgreſ-
ſu, amputari crediderunt. Veluti demonſtraturi filios aduerſus matrem conſpirantes,
viperæ fœminæ hieroglyphico vtebantur; quoniam inualuit apud illos opinio, quòd
fœtus viperini, laniato matris vtero, in lucem egrederentur. Hinc nonnulli college-
runt cauſam, propterquam Priſci viperam, vna cum gallo, & ſimia in culeo paricidæ
fuerent.

Amplius inter nuperos authores, aliqui ſcriptis mandarunt abortiuum incommo-
dum, icone viperæ pedi, mulieris ſuppoſitæ, monſtrari poſſe: cum prodiderit Plinius,

Paricidarũ pana.

quòd mulier prægnans ſi ſtudio, aut incuria viperam tranſcenderit, illicò abortit. Item G
deſignaturi perniciem, viperam inſilientem in hominem effigiabant: quamobrẽ apud
oraculum delphicum, ſerpens, vel ad mentem aliorum, vipera, ſingulari certamine pro-
uocans Apollinem conſpiciebatur. Immò, ex multorum opinione, ob eamdem ra-

Li. 14. hierogl.

tionem, noſtra etiam ætate, multis in locis Romę, ſtatua Apollinis innixa trunco lauri
à vipera circundato viſitur. Inſuper Pierius Valerianus fretus authoritate Philonis co-

Vulneris amatorij hieroglyphicũ.

natur, morſu viperæ, vulnus amatorium nobis inſinuare; dum inquit morſum viperi-
num attinere ad illud hieroglyphicum amatoriæ mollitudinis, quod in ſacris litteris
indicatur per Serpentem, qui Adamum decepit: quandoquidem probatiſſimi autho-

Cur vipera voluptatem deſignet.

res promulgarunt, in illo fomitem voluptatis, nequitiæ, & mollitiei delituiſſe:
cum viperæ cutis maculis inſignita varijs, varias, & delicatas rerum omnium illece-
bras repræſentet. Et humanum genus nulla re magis, quàm rerum varietate affici-
tur, quia & ipſa natura varietate ad laſciuiam vſq; delectari videtur. Quibus ſi ſum-

Lib. 2. Hierogl.

moperè delectemur, inhæſitare luto, proniq; in faciem procumbere, totoq; ventre
ad morem viperarum, ſerpere videmur; ſicque terreſtri cibo, poſthabito cæleſti, veſci- H
mur. Ad finem Orus Apollo ſcribit, quòd Aegyptij ſignificaturi hominem in curſu

Hominis in curſu velocis hieroglyphicum.

celerem, & ſine cauſa fugientem, viperam, & ceruum pingebant: cum ceruus viſa
vipera, celeri curſu aliò proficiſcatur. Immo Boream ventum viperinis caudis lo-
co pedum denotabant: nam olim hac figura in Olympia vna cum raptu Orythiæ con-
ſpiciebatur.

NV-

A

NVMISMATA.

IN multis numiſmatibus figuræ Serpentũ conſpiciuntur veluti in primo capite huius libri retulimus. Verum ab his Serpentum iconibus viperas repræſentari multi authores atteſtantur: quamobrem in quadam Auguſti moneta, in qua licet intueri figuram manu dextra Serpentem ſtringentem, viperam eſſe multi tradunt. Deinde in altera eiuſdem Auguſti, quæ repræſentat figuram humanam manu ſiniſtra pateram tenentem, & dextra Serpentem, viperam, in ſymbolum ſalutis eſse fatentur. Amplius in Solis nummo, qui omnium author, & conſeruator ab Ethnicis credebatur, duo Serpentes, vel ex ſententia aliorum, viperæ refulgebant; quibus longiorem, ſalubrem, & tutam vitam ſignificabant. Item cuſa fuit moneta quædã à Republica Coorum, vt ſuum ciuem

Numiſma Solis quale.

Nummus Coorum ad memoriam Hipocratis.

B Hippocratem perpetuis cumularent honoribus, in qua, figura humana baculo à Serpente circumdato viſebatur, quem Serpentem eſſe viperam authores non proletarij perhibent, vt vitæ humanæ adminiculum denotarent. Pariter hoc Inſigne in monumentum Aeſculapij inuentum fuit. Idem de monetis M. Aemilij Claudij Antonini, & Fauſtinę multi referunt, in quibus figuras Serpentum licet conſpicari. Vnde Higea Dea, quæ à ſanitate, ſecundum Priſcos, non diſcrepabat, cum poculo in dextra, & viperam in ſiniſtra pingebatur, quę icones in pluribus Imperatorum numiſmatibus viſuntur, quibus ſalubritatem, & nokam indicare volebant.

EMBLEMATA, ET SYMBOLA.

C CVLTIORIS litteraturæ viri, qui iuuãdis ſtudioſorũ rebus nati ſunt, ex varijs viperarum proprietatibus varia emblematũ argumenta hauſerũt. Quocirca nonnulli remedia ex carnibus vipereis emanantia contemplantes, iconem viperæ exhibuerunt cum titulo. AB EODEM SALVS, ET PERNICIES. Hoc argumentum deſumpſiſse videntur ab Adriano Iunio, qui in libro Emblematum figurauit hominem capris Elleborum porrigentem cum inſcriptione. IDEM SALVTIS, ET EXITII FOMES. Quandoquidem Elleborum necem hominibus, & capris pinguedinem afferre perhibet, dum canit:

Remedium ex vipera Emblematis argumẽtum.

Embl. 31.

Nos necat elleborus, capris adipem auget, auiq;
Idem ignis fomes, & populator opum eſt.
Inſontem, & ſontem facundia præſtat eundem:
Nunc eſt exitium, nunc medicina ſalus.

Alij non vulgariter eruditi meditantes virus viperinum, vt Florentius, effigiauit hominẽ expuentem in fauces viperæ, cum inſcriptione. SOBRIETATE VENVS SVPERATVR. verſus autem adſcripti ſunt huius tenoris.

Embl. 57.

D *Vipera ieiunis hominum conſperſa ſaliuis*
Exſpirat: medicis ſi ſit habenda fides.
Sic laſciua caro, ſi tractes durius illam,
Concidet, & mentis ſub iuga colla dabit.

Quare author, in hoc loco, viperam pro laſciuia repræſentare videtur, ad quam domandam nihil præſtantius, & efficacius ieiuno eſse poteſt, cuius vi carnis vitia extinguuntur, & caſtę cogitationes reſultant. Vnde D. Auguſtinus non iniuria ſcribebat. Ieiunium purgat mentem, ſubleuat ſenſum, carnem ſpiritui ſubijcit, nebulas cordis diſſipat, libidinum ardores extinguit, & caſtitatis lumen accendit. Non debemus igitur admiratione teneri ſi ſancta Romana Eccleſia quadrageſimali tempore, in diuino celebrando ſacrificio, hęc verba pronunciet. *Corporali ieiunio vitia comprimis, mentem eleuas, virtutem largiris, & præmia.* Alij pinxerunt viperã ſe ſe iaculantem in hominem cum titulo. IN INVIDVM. deinde infraſcriptis verſibus ſuam ſententiam ſic explicarunt.

Fomes libidinis quomodo extinguatur.

Qui

Qui vomitas rabidum mordax ſermone venenum. E
Et latras lingua verba canina truci.
Vipera, quæ ſuperat ſuperante venena veneno.
Conſtinget vires, ni fugis, illa tuas.

Alciatus autem id melius expreſſiſse videtur, quando pinxit mulierem viperas voran-
Embl. 71. tem cum titulo. INVIDIA. cuius carmina ſunt hæc.

Squalida vipereas manducans fœmina carnes,
Cuiq; dolent oculi, quaq; ſuum cor edit.
Quam macies, & pallor habent, ſpinoſaq; geſtat
Tela manu: talis pingitur Inuidia.

Inuidia de ſcriptio ſecundũ Ouidium. Non mirandum eſt talia ab authore de Inuidia pronunciari: ſiquidem Ouidius in libris
transformationum deſcripſit, & ipſe Inuidiam viperinis carnibus veſcentem; nam tales
carnes potius abſumere humanum corpus, quàm nutrire dicuntur. Ideo qui delectan-
tur griphis huc reſpicientes, ſolent proferre quamdam belluam ſemetipſam abſumen-
tem in terrarum orbe verſari, & per hanc Inuidiam interpretantur. Inuidia enim vipe- F
Inuidia eſt vipera. ræ prudenter aſſimilatur, quoniam ſi vipera fœtum in lucem nõ edit, niſi aluo abroſa:
pari ratione liuor illum, in quo gignitur, primo afficit, & quaſi conficit. Hinc colligen-
dum eſt, quàm cæca temeritate capiantur illi, qui melioribus inuident. Nullum enim
vitium eſt, quod aliquam non pariat voluptatem, præter Inuidiam, quæ perpetui mœro-
ris cauſam producit.

Ex altera parte Florentius contemplans congreſsum viperarum exhibuit iconem
viperæ coeuntis, & maris caput præcidentis, cum titulo. VOLVPTATIS PRÆMIVM.
Tetraſtichon autem ſubſcriptum eſt tale.

Embl. 47.

Cum coit, & dulci Veneris iacet ebria motu
Vipera, comtruncat inſidioſa marem.
Hoc venus omnis habet, primò ſua gaudia fundit
Poſtmodo, ſed ſtimulis corda fruentis agit.

Vndè quidam vir acris ingenij ſcriptis mandauit: voluptatem ore ſuo mel gerere, cor-
de fel, & in dorſo anxios morſus. Quocirca non eſt admirandum, ſi Priſci fabulati ſint G
Saturno cæleſtibus regnis pulſo, & Ioue dominante, Voluptatem, & Dolorem coram
eo, grauiſſimis iurgijs, & criminibus, quibus ſe mutuo proſequebantur, adfuiſse. Hinc
Iuppiter ratus bono eſse Reipublicæ, inimicitias, & odia deleri, tunc omnes intendit
Cur voluptas, & dolor ſimul iunguntur. neruos, vt hi duo litigantes conciliarentur: ſed cunctis conaminibus incaſsum adhibi-
tis, hos reluctantes adamantina quadam catena copulauit, vt ſimul perpetuò manerent.
Quamobrem, qui horum vnum, neceſsariò, & alterum habet; quoniam vbicunq; eſt
mel, ibi quoq; ſi diligenter inquiratur, fel reperitur. Pariter, & apes pungunt, vt inſi-
nuent hominibus dulce inquirentibus, tandem amarorem etiam inueniri. Id priſcis
Romanis non fuit incognitum, qui duas Deas in vno, & eodem templo collocatas, ſci-
licet Angeroniam ab angoribus, & Volupiam à voluptatibus nuncupatã venerabantur,
vt cunctis hominibus patefacerent, extrema gaudij mœrorem ſemper occupare.

Iunius à prædicto non recedens argumento duas viperas congredientes delineauit,
quarum fœmina caput maris amputare videtur, cum inſcriptione. FÆMINA IMPRO-
BA. Comparet enim fæminam, vel malam vxorem viperæ fæminæ his verſibus. H

Embl. 38.

Cum ruit in venerem, blanditur echidna marito,
Mox ſatura inſertum præſcidit ore caput.
Improba palpatur, tentigine feruida coniux;
Continuo lethum poſsit anhela viri.

Item authores partum viperinum ponderantes, alia emblematum argumẽta inuenerũt.
Nam Florentius delineauit viperinos fœtus ex laniata ventris aluo prodeuntes, cum in-
Embl. 51. ſcriptione. IVSTA VLTIO. deinde cecinit.

Vipera, quæ coiens occiderat ante maritum,
A ſobole hoc idem ſupplicium patitur.
Tarda licet, Nemeſis pœnam differre videtur,
Attamen à tergo dura flagella quatit.

In Problẽ. Conatur author, hoc emblemate, cunctis inſinuare hominibus pœnam quandoq; differ-
ri, non tamen auferri: etenim ſcripſit Plutarchus Tyrijs fuiſse in more, vinculis Deorum
ſimu-

A ſimulacra exornare, vt innuerent Deos, ad criminum vltionem, lento pede incedere, ſed tamen aliquando de maleficijs pœnam ſumere: vnde Valerius Maximus, ad rem, pronunciabat, quòd ira Diuina lento gradu ad vindictam procedit, ſed tarditatem ſupplicij grauitate pœnę compenſat.

Similiter Paradinus figurauit viperam vnà cum catulis latera ventris rodentibus, vt aura vitali fruentur, cum titulo. INGRATIS SERVIRE NEFAS. Comparat enim ingrati animi vitium ad viperam, quæ in congreſſu, admiſſum marem necat, & eadem à fœtu concepto tandem necatur. Et quoniam vipera non ſolum cum fœminis eiuſdem ſpeciei, ſed etiam cum murænis permiſceri perhibetur: propterea Alciatus pinxit viperam, ſecus mare, murænam euocantem, hac inſcriptione corronatam. REVERENTIAM IN MATRIMONIO REQVIRI. deinde ſubſcripſit tale hexaſtichon.

In ſymb. heroic.

Embl. 19.

Cum furit in venerem pelagi ſe litore ſiſtit
Vipera, & ab ſtomacho dira venena vomit:
Murænamq; ciens ingentia ſibila tollit:
At ſimul amplexus appetit illa viri.
Maxima debetur thalamo reuerentia: coniux
Alterum debet coniugi, & obſequium.

His verſibus ſignificat nobis Alciatus, puritatem, & reuerentiam in matrimonio ſeruandam: qua de re Baſilius Magnus, exemplo congreſſus viperæ, & murænæ, honeſtos coniugum mores hominibus inſinuat: etenim vipera nocentiſſimum animal ſibilo murænam ad concubitum euocans, reuerentia coniugij, venenum euomit. Hinc homines hoc moniti exemplo, copulæ coniugalis gratia, inclementiam, & inhumanitatem deponere debent. Præterea addit Baſilius, aliud documentum ex permixtione viperæ, & murænæ eliciendum eſſe: ſiquidem hæ beſtiæ, cum ſint diuerſi generis, adulterium quoddam nobis repræſentant: quare qui aliena inuadunt cubilia, ſimiles beſtijs eſſe videntur. Ad finem Alciatus expreſſit figuram Cadmi, Draconis dentes ſerentis, cum titulo. LITTERA OCCIDIT, SPIRITVS VIVIFICAT. Deinde in ſubſcriptis verſibus hos dentes appellat vipereos. At quoniam pictura iconem draconis præ ſe fert.
C ideo de hoc in capite de dracone verba faciemus.

In Hexamer. orat. a

Adulteri ſimiles beſtijs eſſe feruntur.

PHRENOSCHEMATA.

AFFINIA emblematibus phrenoſchemata hoc in loco receſere operæ pretium eſſe duximus: quandoquidem ex iiſdem argumentis, ex quibus emblemata, ſumpta eſſe videntur. In primis quidam Aulicus à Principe varijs criminationibus immeritò vexatus, exhibuit picturam viperæ per aluum vulneratam parientis, cum hoc Dicto. NVLLVM MALVM IMPVNITVM. Alludebat enim ad congreſſum viperarum, quarum mas in coitu, & fœmina in partu perit.

Inſigne deſumptum à partu viperæ.

Immò Perciuallus à prædicto nō recedens argumēto, viperinos effigiauit catulos ex lacerata viperæ aluo exeuntes cum Dicto. EN LABORIS FRVCTVS. Accedit aliud
D phrenoſchema viri nō vulgariter eruditi, qui cum vellet mulieri in iracūdiam præcipiti nubere, effigiauit murænam à vipera euocatam, cum hoc Dicto. DEPOSITO VENENO. Nam explicatum fuit ſuperiùs, ad mētem nonnullorum, viperam euomere virus, antequam cum muræna permiſceatur. Alius omnibus diſciplinis exornatus ad mulierem, quam deperibat, tale miſit phrenoſchema; nimirum iconem viperæ hoc Dicto exornatam. EX HAC VITA, ET MORS. quandoquidem viperę morſus necem affert, ſed viciſſim viperina caro proprio ictui medetur.

In lib. inſign.

MON-

Digitized by Google

E

MONSTRA.

Li. 2. Mag. nat. Vipera bi-ceps viſa ſuit Neapoli.

NIHIL eſt apud nos controuerſum aliquà monſtra in genere viperarum reperiri; quoniam viperas bicaudas ex viris fide dignis aliquando viſas fuiſſe intelleximus. Item clariſſimus vir Ioannes Baptiſta Porta, Neapoli, viperam viuam bicipitem à multis conſpectam fuiſſe fatetur, quæ vtrumq; flectebat caput, & linguas triſulcas exerebat; dum ipſe adhuc opus magiæ naturalis conſcriberet, & propterea huius viperini monſtri illo in libro meminit. Hoc autem alicui mirum non videatur: ſiquidem in primo capite huius libri, bicipitis Serpentis iconem repræſentauimus, quem diligenter exſiccatum quidam vir nobilis, ex remotis partibus, tanquam rem admirandam Illuſtriſſimo Comiti, & Senatori Philippo Aldrouando attulit. Hic Serpens adhuc in publico Illuſtriſſimi Senatus Muſæo conſeruatur. F

SIMVLACRA.

Simulacrũ Ingratitudinis quale

Simulacrũ humilitatis.

CLARISSIMVS vir Ripa in omnibus diſciplinis exornatus perpendens & ipſe varios viperarum mores, & dotes, ad varia ſignificanda, quædã ſimulacra non ſpernenda exhibuit. Primùm in demonſtrando ingrati animi vitio, pinxit mulierem folijs hederæ indutam cum duabus viperis, quarum mas caput in os fœminæ inſerit: cum ſuperius fuerit exaratum fœminam, in hoc beſtiarum genere, congrediendo caput mariti amputare quod maximæ ingratitudinis nota eſſe videtur. Amplius ad monſtrandã humilitatem, delineauit mulierem ſuſpicientem, & pedibus viperam ſemimortuam calcantem. Vipera in hoc ſimulacro pingitur, ad indicandum Odium, & Inuidiam: hæc enim duo pedibus premenda ſunt ab eo, qui veram humilitatem exercere profitetur. G

In 2. part. Icon. Periculi ſimulacrum quale.

Matrimonij ſimulacrũ quale.

Rurſus idem author in figurando Periculo, exhibet picturam iuuenis per florulentum pratum gradientis, & incautè viperam calcantis, quæ reuoluta, pedem iuuenis mordet: etenim, hoc ſimulacro, admonemur; quòd homo per floridas mundanarum proſperitatum vias proficiſcẽs interdum in aliquas calamitates inopinatò incidit. Inſuper idem author, ad manifeſtandum matrimonium, effigiauit iuuenem eleganti indutum veſte, cum vipera ſub pedibus, & iugum ſupra humeros. Vipera, in hoc ſimulacro, locum habere videtur, quatenus inſinuare poteſt viles cogitationes omittendas eſſe, quæ coniugi damno eſſe ſolent, vitando morem viperæ caput mariti, in coitu, amputantis.

L. 4. Metã.

Tandem pro ſignificanda Africa, idem author figurauit mulierem cornucopia exornatam, nec non viperis, & alijs animantibus venenoſis circumdatam: vt oſtenderet talem regionem prædictis animalibus redundare: quapropter Ouidius non ſine ratione canebat. H

Cumq; ſuper libycas victor penderet arenas
Gorgonei capitis guttæ cecidere cruentæ.

Nam, ob redundantiam venenoſorum animalium, quæ in Solo Africano diuagantur, poetæ fabulati ſunt ex guttis ſanguineis Meduſæ capitis in illam Regionem cadentibus, viperas, & alia venenatorum animalium genera nata fuiſſe.

VSVS

A

VSVS IN CIBIS.

FVISSE homines, qui exporrecta fronte carnibus viperinis olim veſcerentur, ex Galeno manifeſtum habemus: quandoquidem multi populi viperis aſſis, & elixis, in commeſſationibus, tanquam anguillis vtebantur: quemadmodum Ægyptij, Arabes, & Trogloditæ, qui, pro epulis, has beſtias paſſim conquirebant, vti Galenus multis in locis eſt atteſtatus. Item, ex Plinio, Cirni, & Indi vltra flumen, & qui montem Athon incolunt, nec non Æthiopes, Macrobij, & Seræ viperinis carnibus aluntur: ideoq; ad centum, & quinquaginta annos vitam prorogare perhibentur; cum hoc ſalubri alimento nutriantur; quemadmodum viciſſim, eodem Plinio authore, Parthi populi cicadis, & locuſtis fumo, & ſale exſiccatis veſcentes, vltra quadrageſimum B annum, vitam non protrahunt. Hinc viperas non ſolum eſſe ediles, ſed etiam ad vitam prorogandam, vtiliſſimas colligendum eſt. Quapropter Athenæus ad cœnam insigni magnificentia, ingentiq; epularum apparatu inſtructiſſimam, viperas, ritu piſcium conditas, pro obſonio deferebat. Etenim Priſci non modo recentibus viperarum carnibus, ſed aſſis quoque, & ſalitis, ad morem piſcium, vſi ſunt. Noſtra ætate in Italia caro viperina, non in epularum lautitijs adhibetur, ſed ob vitæ longitudinem, & à mulieribus ad comparandam pulchritudinem cõmeditur, quamobrem vnuſquiſque tutò his carnibus vti poteſt: dummodo viperę recenter captæ, & ſumma diligentia præparatæ ſint.

L.3. de Aliment. fac.
Populi veſcentes viperis, quales.
L.7. cap.2.
Li.11. cap. 26.
Li.8. c.13.
Viperæ quomodo condiantur.

Harum autem præparandarum ratio pro cibis, apud Galenum legẽda eſt; quoniam caro harum belluarum omni prorſus veneno caret; & licèt, in elixandis carnibus viperinis, anethum & aliæ herbæ huius generis addantur: nihilominus nõ ad tollendum venenum, ſed potius ad ferinum odorem emendandum adijciuntur. Quod autem ex vſu, & eſu viperinæ carnis morbus pedicularis procreetur, vt nonnulli ſcriptis mandarunt, C hoc ridiculum eſſe exiſtimauit Dioſcorides; cui non refragatus eſt Galenus, tradens hoc affectu illos tantummodo corripi, quorum corpora prauis ſuccis redundant: verba autem Galeni ſunt hæc. *Conueniens eſt generalis facultatis meminiſſe carnem viperinam abſcendo exſiccatoriam, & valenter digerentem, mediocriter verò excalfacientem: properat autem, vt videtur, vis eius ad cutim, per eam videlicet, quæ in corpore ſunt excrementa exigens. Quibus ergo affatim eſt mali ſucci in corpore, ijs ingens prouenit pediculorum numerus, & à cute ceu ſquamma abſcedit, & decidit extrema cutis, quam Græci vocant ἐπιδερμίδα ad quam ſiſtuntur, & retinentur aduſti, terreſtreſq; humores ad cutem protruſi, à quibus pſora, lepra, & elephantiaſes naſcuntur.*

Lib. 2. ad Glauc.
Ferinus odor viperarũ quomodo tollatur.
L.11. de ſimp. med. fac.
Quãdo generẽtur pediculi in cute.

VSVS IN MEDICINA.

D MEDICI vtilitatem nonniſi immenſam ex hoc animali recipere poſſunt, quoniam nulla eſt pars huius beſtiæ etiam minima, & excrementis deſtinata, quæ vſui medico non famuletur. Inchoãdo igitur à capite, vnà cum Vuecherio poſſumus aſſeuerare, caput viperæ collo appenſum aduerſus gutturis affectiones efficax celebrari. Idẽ repetit Antonius Ludouicus in libro de occultis proprietatibus. Idem recitat Marcellus medicus antiquus, dum anginas naſcentes prædicto remedio prohibet, & natas curat. Conſtantinus Africanus caput viperæ filo laneo, vel ſericeo purpurei coloris ſtrangulatæ, collo ægrotantis appendit, illumq; ab omnibus colli tumoribus ſubleuat. Quod poſtmodum multis in locis ſtabiliuit Galenus. Hinc Porta elicit ſignaturam; quoniam viperę, vt ceteri Serpentes, collo careant; ideoq; morbos colli curare dicuntur. Deinde cerebrum huius animantis in pellicula ligatum dentitiones ex Plinio, adiuuare perhibetur. Sunt qui dentem viperinum in vſu medico commendent; quia hoc dente tactus imposterum nulla venena formidare feratur.

Cap.21.
Remedia Anginæ qualia.
L.6. de ſimpl. med. fac.
Li.6. Phyſ. cap.11.

Iecur viperæ coctum magno vſui illis futurum arbitratur Plinius, qui morſus Serpentum

Fel viperæ ſuſpect. in morbis oculorum. *Li. 29. c. 4.* *L. 2. de mat. med.* *Lib. 2. de morb. mulier.* *Li. 6. Phyt. cap. 16.* E

pentũ timent: Hinc forſitan nonnulli opinantur à Pſillis, & Marſis populis viperinum hepar in edulijs miſceri, quippe qui ictus earum lethales minimè metuant. Fel viperæ pro abſterſione oculorum ab Alberto extollitur: ſed Plinius illud tanquam ſuſpectum, & venenoſum reprobat: Exta quoq; viperina impoſita omne genus ſerpentini vulneris, ex Plinio, quamuis inſanabile expugnant. Item oſſa huius beſtiç in purpurea ſindone ligata ſi deferuntur, omnem affectum venenoſum ſuperant, nec non epilepſiam, & vertiginem, vt ſcribit Periander, amoliuntur. Inſuper ſpolium viperæ, authore Dioſcoride, medicamentis ophthalmicis miſcetur: Immo, ex ſententia Hippocratis, in delenda impetigine commendatur. Pellem poſtea, ad facilitatem partus valere, inde colligit Porta, quia vipera vno, & eodem tempore ouipara, & viuipara ſit. Quocirca conſuetudo ligandi viperinam pellem dextro parturiẽtis fœmori apud vulgum inualuit. Pinguedo, præter alias partes, in medico vſu miras habet prærogatiuas: verùm prius hoc modo diligenter pręparanda eſt.

Pinguedinis viperinæ præparatio. *Lib. 2. de mat. med.* *L. 7. de cõp. med. sec. loc.* *Ceratum viperinũ.* F

Primum adeps vnà cũ tunicis aqua limpida, & frigida pluries, & toties lauatur, donec aqua ſyncera remaneat: deinde ſeparatis membranis, adeps in duplici vaſe, ſpatula lignea ſemper agitando, liquatur, & liquatus in aquam frigidã inijcitur, qua abiecta, ſolus adeps in vaſe nitido ſeruatur. Hunc Dioſcorides aduerſus ſuffuſiones cum cedria commendat. Plinius hunc in podagra, & in Ambuſtis probat. Pariter Galenus non ſolum ad ſuffuſiones, ſed etiam ad omnes cutis eminentias, liquidis compoſitionibus permiſcet. Alij, ad coercendum pilorum ortum ſub axillis, hoc vſi ſunt: ſed Amatus Luſitanus huius periculum feciſſe, & veritatem non inueniſſe fatetur. Præterea pinguedo huius animalis ingreditur multa medicamenta compoſita, quæ in officinis ad varios vſus ſeruari poſſunt. Itaq; ex pinguedine viperina, & puluere ſpinæ eiuſdẽ animalis, cum vnguento populeone, lithargyrio, pice græca, cera alba, & minio paratur ceratum, quod in diſcutiendis tumoribus duris, & in diſſipandis gummatibus gallicis, tanquam efficaciſſimum præſidium celebratur.

L. 2. Antid. ſpec. *Oleum compoſitum ad paralyſim.* G

Vuecherius, & ipſe, ad mentem Guainerij, in paralyſi, compoſitum proponit oleum, quod quantitatem adipis viperini recipit. Paratur autem hunc in modum. Sumuntur olei coſtini vnciç tres, & ſemis, olei nucum tantumdem, pinguedinis vulpis libra, pinguedinis viperarum vnciæ tres, primulæ veris libra dimidia, ſaluiæ viridis tãtumdem; herbæ contuſæ miſcentur cum oleis, & pinguedine, addendo drachmam ſemiſſem Caſtorei, libram vnam reſinæ, terebenthinæ, piperis, pyretri, euphorbij ſingulorum drachmas tres, vini optimi libras duas cum dimidia: deinde macerentur omnia, deſtillentur, & tertius liquor qui emanat omnium eſt efficaciſſimus.

L. 22. c. 24. *Carnes viperarũ vitam prorogant.* H

Sequuntur carnes viperinæ conſiderandæ, quæ ad multas affectiones conducunt. In primis Dioſcorides ad prorogandam vitam, & arcendam ſenectutem illas commẽdat. Quamuis Renodeus huic ſententiæ nõ libenter adſtipuletur, quoniam huiuſmodi carnes peſſimi ſint ſucci, valẽter digerant, atq; ſiccent: præterquamquod, id, ex aliorum relatione, Dioſcorides ſcripſiſſe videatur. Nihilominus poſſumus tueri partes Dioſcoridis, quia caro viperina calorem natiuum auget, & roborat, ſicq; ſenectutis, & aliorũ morborum cauſam per cutim explodit: cum peculiarem prærogatiuam poſſideat corroborãdi illam coctionem, quæ in membris perficitur, qua iuuenilis vigor conſeruatur. Neq; admirandum eſt medicamentis id poſſe præſtari: quandoquidem Plinius ſcriptis mandauit; quòd Pollio Romulus, vltra centum annos, vitam prorogauit, & interrogatus ab Auguſto, quo præſidio fuerit vſus: Reſpondit, intus mulſo, & foris oleo. Amplius narratur, quòd agricola in aruis vas aureum quodam liquore plenum inuenit, & cæleſtem rorem eſſe ratus, non ſolùm eo faciem abluit, ſad illius quoq; tantillum potauit; ideoq; & corpus, & animum renouauit: Rurſus recitatur, quòd quidam Alemanus à Saracenis deprehenſus, ſumpto quodam medicamine, vltra annos centum, aurã vitalem, hauſit. Inſuper in maiori Britania, dum cerua alba quæreretur, cuſtos nemoris vnguentum reperit, quo perunctus ad annos trecentum vitam protraxit. Præterquamquòd id ſtabilire poſſumus experientia animalium, & præcipuè ceruorum, aquilarum, & ſerpẽtum, quæ ob virtutem herbarum, & animantium, quibus veſcuntur, interdum vitam longiſſimam ducunt. quod etiam eſu carnium viperarum aſſequi poſſumus.

Affectionis oculorũ remedia.

Incertus author carnes viperarum cum fæniculo decoquebat, & iuſculo exhibito, oculorum debilitatem, & ferè cæcitatem ſanare profitebatur. nam hæ carnes morbos

con-

A contumaciſſimos ſuperare perhibentur. Quapropter Porphyrius, in libro de abſtinentia ab animalibus, ſcriptum reliquit, quòd cum Seruus Crateri medici in morbum peregrinum incidiſſet, itaut caro ab oſſibus ſepararetur, & cæteris medicamentis nihil conferentibus tandem eſu viperinæ carnis, ritu piſcium, præparatæ ſanatus eſt. In vlceribus etiam malignis carnes viperarum non reprobantur, vt colligimus ex Plinio, qui recitat Antonium Muſam Auguſti Cæſaris medicum celeberrimum, carnes viperarum exhibuiſſe patienti vlcera inſanabilia, & mira celeritate perſanaſſe: ſiquidem huiuſmodi vlcera, ad mentem Galeni, reluctantur medicamentis propter intemperiem ex cachexia partis affectæ membris inductam. Ideoq; caro viperina prædictis affectibus præſto eſt, dum tollit ſolutionem continui venenatam, auferendo intemperiem, & trudendo extra corpus materiam, quæ vnioni partium erat impedimento.

Vipera ſanant vlcera. *Li. 4. meth. med. cap. 5.*

Cum igitur liquidò conſtet hanc carnem aduerſus omnes morbos inſtrumentarios venenatos valere ſtrumis etiam conducet, quę, ſi veritatem faſſus eſt Galenus, quandoq; ex venenata materia procreantur.

In l. de diff. morb. c. 9.

B Cum igitur caro viperarum plurimum ſiccet, & digerat, moderatèq; calefaciat, huius virtus ad cutim facile penetrat, corporiſq; excrementa ad eam trudit, & deniq; virus humana occupans corpora expuguat. Quamobrem non iniuria medici his carnibus in lepra, elephantiaſi, & alijs morbis cutaneis fælici cum ſucceſſu vtuntur: vnde Auerroes tradidit carnem thiri lepram purgare, quoniam huius affectus cauſam ad extimas cutis partes pellit. Et Crollius ad hunc affectum, ſignaturam in vipera conſiderat: cum hæc beſtia leproſi corpus, & viciſſim corpus leproſi maculas viperarum æmuletur. Quare Helideus medicus in nobili muliere lepra laborante, & generoſis pharmacis non iuuantibus, carnibus viperæ fæminæ cum galanga, & croco decoctis vſus eſt. Deinde pullum in iure ex vipera parato perfectè elixatum, mithridato prius præſcripto, patienti exhibuit; vnde patiens melius ſe ſe habere retulit. Hoc intellecto, ius ex vipera mare paratum, ſpatio trium dierum, ægrotæ dedit; quæ tandem vehementiſſimo ſudore correpta eſt: hic ſudor ſyrupo violaceo cum aqua ſimplici mixto repreſſus fuit, & poſt ſex dies, ſquammæ deciderunt, & ægra perfectè ſanata eſt: immò
C concepit maſculum, cum antea per annos quadraginta fuerit ſterilis. Pariter alteri mulieri eadem affectione laboranti columbos oſſis ex carne viperina confectis nutritos, elixos dedit edendos, quæ tandem liberata eſt.

Vipera lepræ elephãtiaſi, & alijs morbis cutaneis medetur. *In li. de intern. rerum ſign.* *Caſus mulieris lepro ſæ.*

Præterea viperæ, & Serpentes à capite ad caudam ſquamoſa cute prædití in elephantiaſi valere retulimus, quoniam laborantes hoc affectu ſquamoſam cutim, ad ſimilitudinem pellis elephanti, habeant. Itaq; Amatus Luſitanus, de victu elephanticorum ſermonem habens, carnes viperinas, inſtar verueccis elixas, & ius potandum elephanticis præbebat, ieiuno tamen ſtomacho, & per ſpatium ſex horarum ante prandium: quantitas erat dimidia vipera ſingulo die, & aliquando, virium robore permittente, carnem vnius viperæ concedebat. Aetius viperæ carnem, amputatis capite, & cauda, pelle dempta, & viſceribus abiectis, in olla, addita ſufficienti quantitate aquæ fontis, inſtar anguillarum decoquit, cum anetho, porro, & modico olei: deinde ius moderato ſale conditum ęgrotanti, ad ſolares radios, ſedenti ſemel, bis, atq; iterum propinat. Alij, loco prædictarum carnium patientibus elephantiaſim paſtillos
D viperinos, ad pondus drachmæ, & ipſam quoq; theriacam præſcribunt. Quocirca ex prædictis colligimus omnes authores græcos, latinos, & arabes, in elephantiaſi, & lepra, viperis miram prærogatiuam aſſignare.

Centur. 2. *Serm. 13. c. 123.* *Opinio omniũ authorum circa carnes viperinas.*

Ex altera parte hoc remedium aliqua non caret difficultate: propterea quod Fernelius, in libro de morbis particularibus, tradidit elephãtiaſim eſſe morbum venenatum, immo venenatam qualitatem in dies acquirere; quam ſententiam in libro quoq; de abditis rerũ cauſis approbat. Vnde Iulianus Conſtãtinus Palmerius Fernelij auditor promulgauit ſe intellexiſſe à Fernelio, hoc viperarũ remedio neminem elephantiaſi laborantem ſeruatũ fuiſſe: quare ſiccantibus pręſidijs non eſſe vtendũ cenſuit, & ad mentem præceptoris, theriacam prohibuit. Verùm animaduertendũ eſt, ſi Fernelius hunc morbum eſſe venenatum cenſuit, proculdubiò theriaca, & alia alexipharmaca conuenient, quæ venenoſam qualitatem per cutim trudant. Deinde notandum eſt, hunc morbum, vel calida aeris temperie, vel peſſima ciborum qualitate auctum euinci penitùs non poſſe, niſi permutato ad frigidum aere, & cibarijs humectantibus adhibitis: & potiſſimum

L. 1. cap. 9. *Fernelij opinio circa carnem viperæ in elephantiaſi.* *Li. 1. c. 61.*

mum quia, ex Hollerio, elephantiaſis confirmata non curatur, ſed tantummodo re- E
cens, & quæ nondum annum excedat. His addamus aſſertum Alexandri Maſſariæ
L. 2. de Peſte. ſcribentis elephantiaſim vſu viperinæ carnis aliquãdo non ſanati, non quia caro vipe-
rina ad hanc affectionem idoneum non ſit præſidium, ſed quia interdum hic affectus
omnium contumaciſſimus cunctis medicamentis reluctatur. Neq; efficit eorum ratio,
qui aſſerunt viperinis carnibus nutritionem impediri: quandoquidem tantùm abeſt, vt
Confutatio opin. Fernely. nutritio his impediatur, vt potius hæ carnes ſint in cauſa, vt alimentum melius per vni-
uerſum corpus diſtribuatur. Neq; multi facienda eſt ſententia Alexandri Traliani,
qui obſeruans Fernelium circa medicamenta ex viperis parata hæſitaſſe, in tractatu de
victu Romanorum, viperas non ſine graui periculo eſui inſeruire exiſtimauit. At in
præſentia, vt liberè noſtram ſententiam aperiamus, ex vſu viperinæ carnis diligenter
præparatæ nullum impendere periculum atteſtamur: cum id quotidiana cõprobet ex-
perientia, cum tot populi illis veſcantur, vt ſuperius fuit exaratum, cum tot hiſtoriæ
à Galeno recitatæ id confirment, cum denique tot authores, quorum libros hactenus
euoluimus, noſtræ opinioni faueant.

Immò Cardanus non ſolum elephanticos, ſed etiam phthiſicos, & lue gallica labo- F
Cardanus Phthiſicos curat vipera. rantes hoc præſidio curare profitetur. Sumit enim viperam illam rubram in Gallia
Ciſalpina *Marasso* nuncupatam (quamuis hæc non ſit vera vipera, vt ſuo loco dicetur)
abſciſſis extremitatibus, abiectis intraneis, & collecta pinguitudine, in fruſta ſecat,
& vna cum modico ſalis, & beniouin, in aqua fontis coquit, additis in fine cocturæ
Inunctio facta adipe vipera. petroſelini folijs; deinde in hoc iure panem pro ægrotantis prandio madefacit, car-
nem quoq;, & ius præbet, & pinguedine iuncturas ad diem vſq; ſeptimum linit, ægroto
tamen in loco calido morante interim materia peccans tota per vlcuſcula, tubercula,
& ſudorem expellitur. At inunctio frictione vehementi fieri debet, vt rectius, & faci-
lius cauſa morbifica per apertos meatus egrediatur. Hunc vſum carnium viperæ in le-
L. 11. de ſimp. med. fac. cap. 1. pra, & elephantiaſi, Authores didicerunt à Galeno, qui hiſtorias nonnullorum à le-
pra, & elephantiaſi liberatorum memorauit.

Hiſtoria leproſi liberati recitata à Galeno Primitus in Aſia, eodem teſte, quidam elephantiaſi laborans à cæterorum conſor-
tio ſegregatus, ſub tugurio in agris conſtructo, alebatur. Accidit autem vt vipera in G
vas vino plenum caderet, & meſſores veriti, ne ex illius vini potione aliquid mali eis
contingeret, miſericordia moti elephantico vinum hoc propinarunt, rati expedire ei
potius mori, quàm calamitosè viuere. At cũ bibiſſet, omne tuberoſum cutis veluti ani-
malium teſta excidit, & ſanitati reſtitutus eſt. Idem alteri elephantico accidiſſe in
Altera hiſtoria leproſi. Myſia narratur, qui ad balnea profectus ſperãs inde non vulgare commodum haurire,
bibit & ipſe vinum ab ancilla porrectum, in quo vipera caſu extincta fuit, & eodem
modo ſanatus eſt. Item venator viperarum, dum huius morbi incommodo vexaretur,
Tertia leproſi hiſtoria. pro ſalute admonitus, viperas, quas venabatur, fruſtatim inciſas, & anguillarum mo-
do, coctas eſitauit: deinde ægritudo per halitum diſcuſſa eſt. Similiter vir quidam di-
ues in Thracia prædicto affectus morbo, per quietem admonitus fuit ab Æſculapio, vt
medicamento ex viperis parato quotidie vteretur, qui non multò poſt perfectam vale-
tudinem eſt adeptus.

Oribaſius quoq; in elephantiaſi, carnem viperinam adhibet, illamq; parat hunc in
Lib. 3. de morb. cur. cap. 62. modum. Abſciſſis viperæ extremitatibus, ablata pelle, & extis proiectis, truncum plu- H
ries in aqua fontis lauat; deinde in ſartagine ex albo iure condit. Ius verò album aqua
copioſè impoſita, modico oleo, & anetho addito, facillimè conficitur.

Præter hæc, nonnulli carnibus viperinis gallinas, & capos nutriunt, ad varios vſus
medicos, huncq; laborem minimè infrugiferum experiri profitentur. Neq; officit ra-
Gallinæ carnibus viperinis nutritæ. tio dicentiũ gallinas hoc cibo altas, ob virus vipereũ, humano corpori obeſſe: cum ra-
tio, & experientia totum oppoſitum demonſtrent. Anates enim in paludibus degen-
tes bufonibus, & hirudinibus veſcuntur, gallinæ ſcorpiones, & coturnices hellebo-
rum edunt: nihilominus talia animalia in elegantibus conuiuijs quotidie adhibentur;
deinde ratio fauet experientiæ; etenim hæ animantes animalibus, & herbis venenatis
nutritæ, proprio calore natiuo, virus adeò alterant, vt ab eo aliqua pars alimentaria
ſeparetur, ſicq; earum carnes abſq; periculo ediles euadunt. Quare non immeritò Lu-
cretius canebat.

Præterea nobis veratrum eſt acre venenum,

At Capris

A *At capris adipes, & coturnicibus auget;*
Quippe videre licet pingueſcere ſæpè cicuta
Barbigeras pecudes, homini quæ eſt acre venenum.

Nonnulli igitur tantam viperinæ carnis, & etiam earum decoctionis, pro potu, quan-
titatem gallinis exhibent, donec deplumentur: nam inde colligunt virtutem, medica-
menti ad intimas gallinarum partes penetraſſe, quas poſtmodum elixas ægrotantibus
præſcribunt; Hoc præſidio, fælici cum ſucceſſu, in delenda lepra Ioannes Mattheus
Gradi vſus eſt, famaq; (referente Gattinara) vſq; in Galliam diuulgata eſt: propterea
quidam Gallus lepra vexatus Papiam ſe contulit, prænominato medico iam defuncto:
ideoq; Gattinara à prædicto non recedens remedio, Gallum à lepra liberauit. Alij de-
glubtam, & euiſceratam viperam, abiectis cauda, & capite, minutatim incidunt, & cum
quatuor partibus furfuris, aut panis triti, vnà cum iure, vel aqua, vel lacte parant pul-
tem, qua gallinas, pullos, & capones alunt. Alij ſatius eſſe arbitrantur (cum pro nutrien-
dis pullis viperæ ſemper haberi nequeant) puluerem carnium viperarum ſeruare, quo
B cum decem partibus furfuris, aut panis triti paſtillos pro alimento gallinarũ concinnãt.
quamuis alij ad æquandam hominis temperiem, & ad hilaritatem conciliandam, carnes
vipereas cum farina hordeacea, & lacte, gallinis, caponibus, & pullis præbeant. Tandem
quidam carne viperina gallinas alunt, vt oua medicata habeant, quæ poſtmodum ſum-
pta, virtutem conſeruandæ iuuentutis, inſtar theriacæ poſſident, cum hæc humanæ tem-
peraturæ ſint conformia, & in ſanguinem facillimè vertantur, necnon calorem natura-
lem augeant, & optimum corporis habitum procreent. Tempus autem alendi gallinas
prædictis carnibus erit, quando pulli ſunt iuniores, non ſolum vt prædicto nutrimen-
to aſſueſcant, ſed etiam quia dum augentur maiorem vim à viperis ſibi comparare
poſſunt.

Cap. de cura debil. viſus.

Modus nutriẽdi gallinas, & capos carne viperæ.

Oua gallinarũ medicata, quo arte parentur.

Cæterùm quando medicus humanum corpus exſiccare voluerit, puluere carnis vipe-
ræ in furno exſiccatæ vtetur. Sunt tamen medici, qui ad conficiendum viperarum pul-
uerem hoc vtuntur modo: carnes viperinas illa quantitate ſalis communis aſpergunt,
qua aliæ carnes conſeruari ſolent: deinde ſupra cribrum illas collocant, & ſubtus pru-
C nas aſperſas puluere confecto ex baccis iuniperi, folijs lauri, myrrha, cariophyllis, gra-
nis alchermes, carabe, & beniouim, cribrum benè cooperiunt, vt fumus in carnes pene-
trare poſſit: ſuffimentum quater ſpatio viginti quatuor horarum repetitum, quinq; die-
bus continuis reiterant: poſtmodum carnes ſuffimine imbutas in olla luto diligenter
munita reponunt, & in furno, cocto prius pane, tandiù detinent, donec tota caro in
ſubtiliſſimum puluerem redigatur. Hic puluis non ſolum pro antidotis, ſed etiam in cun-
ctis alijs affectibus, quibus conuenit vipera, commendant.

Ratio conficiendi, & præparandi pulueris viperæ.

Vires pulueris viperæ.

Lactantius hunc cinerem in ictibus a vipera inflictis probat. Plinius, ad ſtrumas diſ-
ſoluendas, ter ſeptennis diebus quantitatem huius cineris exhibet, quæ ternis digitis
comprehendi poſſit. Aetius hunc in aliquo liquore mixtum ad expugnandum articu-
larem morbum, vtiliter propinat. At Marcellus cinerem tanntummodo viperini capitis
cum oleo cyprino, nodis neruorum medetur. Pariter Plinius hoc cinere cum aceto,
ignem ſacrũ deleri promulgat. Alij ex ſignatura, quia vipera maculoſum ſit animal, ad
tollendas oculorum albugines, cinere viperarum vtuntur. Sed Matthiolus ad illuſtran-
D dam oculorum aciem, collyrijs permiſcet cinerem viperarum, quem parat hunc in mo-
dum. Viuam viperam cum duabus vncijs ſucci fœniculi, & modico thuris in vas fictile
argilla optimè munitum conijcit, & in fornace comburit, donec fiat puluis tenuiſſimus.
Magi, ex Plinio, ad oculos clarificandos, echinum cum pellibus vipereis aduri, & pul-
uerem potionibus aſpergi iubent: Tandem Aetius pro coercenda diuturna oculorum
fluxione, cinere capitum viperarum cum decocto lupinorum permixto, & temporibus
applicato vtitur. Verùm aduertendum eſt, quòd hic cinis virtutem cauſticam partici-
pat: ſiquidem Faloppius ponderans medicamenta calida, vltra tertium exceſſum, me-
morat cinerem paratum ex capitibus, & caudis viperarum; cum hic cinis ſit acerrimus,
& vim cauſticam poſſideat. Puluis etiam ſolius pellis viperinæ in vſu medico laudatur;
nam Author de Theriaca ad Piſonem, hoc ſolo remedio, alopecijs medetur. Immò
Quintus Serenus verba faciens de fluore capillorum, & maculis capitis ſic canebat.

Collyria cũ cinere viperæ.

Serm. 2. ca. 155.

In lib. de Cauter. ca. 10.

Cauſticũ ex vipera quo modo fiat.

Diſſiut expulſus morbo latitante capillus,
Si rarò eluitur: ſeu vis epota veneni,

Seu ſalamandra potens, nulliſq; obnoxia flammis E
Eximium capitis tactu deiecit honorem,
Nonnunquam variant maculæ, paruiſq; parumper
Orbibus aſperſum ducit noua vulnera tempus;
Viperea pellis cinerem his addito morbis.

Sales ex viperis. L.4.c.97.

Item Braſauolus verba faciens de lue venerea, pro defluuio capillorum, cinerem pellis, viperarum, herinacei, & capitum murium cum ſinapi adhibet. Priſci quoq; ex viperis, ſalem conficiebant. Huius meminit Dioſcorides, & poſt ipſum Galenus, deinde Paulus Aegineta, & poſtea Plinius, qui ſcriptum reliquit, hunc ſalem lingentes claritatem oculorum facilè conſequi. Verùm, inter cæteros, Aetius de his longum ſermonem habuit. Antiqui igitur ſumebant quatuor viuas viperas recenter captas, & in olla fictili locatas, libris viginti ſalis ammoniaci, aut ſalis albi communis aſpergebant, addendo paſtillos ex gentiana, ariſtolochia rotunda, centaurea minori, cardamomo, marrubio, ſcordio, apio, chamædri, & ſemine rutæ domeſticæ paratos, immò prægrandes ſcillas in fruſta diſſectas: Ollam verò operculo, & luto probè munitā in igne adurebant, donec poſt F caliginoſum, clarus exiret fumus, cineresq; exemptos per incerniculum tranſmittebant, addendo grana iuniperi, mentham, piper longum, ſemina fœniculi, & coriandrorum; necnon alia ſimplicia huius generis, quæ theriacæ compoſitionem ingrediuntur, & poſtea hunc puluerem ſalem theriacalem nuncupabant.

Sales viperæ ex mēte antiquorū.

Præparatio ſalis viperini ex mente Galeni.

Galenus tamen in parando hoc ſale, viperas non exurebat. Scribit enim, *Beſtias ipſas non exuro, ſed paſtillos ex ipſis; quorum confectionem in theriaca docui, reliquis, quæ cum ipſis vruntur, commiſceo, & ſimul exuro, vt eam, quam in ſe habent amaritudinem, per exuſtionem abyciant. Tantam autem paſtillorum menſuram adycio, quantam coniectura aſſequi poſſum, quatuor numero viperas excipere, & ſanè ſales optimi euaſerunt.* Quapropter ex Galeni verbis colligere licet, viperas aduſtione virtutem non amittere, quod etiam Aetius pluribus in locis ſtabiliuit. Nicolaus Myrepſus ſuum ſalem theriacalē hoc modo concinnat. Recipit ſalis ammoniaci, & interioris ſcillæ librā ſemiſem, ſilphij, & leucopiperis vnciam dimidiam, melanopiperis vnciam, coſti vncias duas, gingiberis, cyperi, baccarum lauri, & dauci cretici ſingulorum hexagia duo, ammoniaci, & thymiamatis drachmas duas, petroſelini, & paſtilli viperini hexagia duo: ſalem cū ſcilla contundens medicamentum conficit. At iuxta mentem Braſauoli, in Phagedenis, & vlceribus malignis, paratur ſal theriacus ex libris viginti ſalis albi, libra vna cum dimidia gentianæ contuſæ, libris duabus ariſtolochiæ rotundæ, & ſumitatum centaurij minoris, libra dimidia cardamomi, amoniaci, & marrubij, libra vna ſcordij, & chamædrios, & duabus viperis: omnia ſimul mixta in vaſe ferreo, ſupra prunas comburuntur, & in puluerem rediguntur. G

Sal theriacalis Myrepſi.

Sal theriacalis ad mētē Braſauoli.

In Pharmac.ca.23.

Quercetanus inter nuperos authores celeberrimus, ex ſimplicibus bezaarticis, & aromaticis, chymicis organis ſublimat liquorem, & poſtea conſeruat fæces, ex quibus omnibus, vna cum fruſtis carnium quatuor viperarum, omni ſolertia, parat ſales theriacales, quorum omnium deſcriptionem apud ipſum licet videre, qui proculdubio ori, & ſtomacho ægrotantium, quam ſales alij quorum magis gratificari poterunt. Noſtra ętate Ioſeph de Sauijs pharmacopola Bononiēſis celeberrimus ſalem ex viperis ſic pręparat. Sumit ſexaginta viperas, quarum viginti in quantitate ſufficienti aquæ fontis, H vna cum cymis tenerioribus anethi coquit; hanc decoctionem per balneum maris deſtillat, & reliquas quadraginta viperas in olla cum fæcibus, quæ remanſerunt in fundo alembici, ita adurit, vt omnia in cinerem vertantur, ſupra quem affundit aquam iam elicitam, & ſal ſecundum artem extrahit. Andreas Bellunenſis fuit huius opinionis ſalem viperinum illum eſſe, qui ex viperis ſalitis colligitur: neq; præter rationem, quandoquidem Alyſius ſcriptis mandauit Maraſſos, ſeu viperas in montibus Patauinis diuagari, quę ſale condiūtur, deinde hic ſal collectus, & adhibitus doloribus a lue gallica contractis remedio eſt.

Noſtra ætate ſal viperæ ſic præparatur.

Bellunenſis opinio circa ſalem viperæ.

Serm.13.c.97.

Virtutes ſalis viperini.

Si theriacalis, ſeu viperei ſalis virtutes examinemus, illas, ad mentem Antiquorum, innumeras eſſe inueniemus: propterea quòd huiuſmodi ſale Priſci omnes ad arcendum quodcumq; morborum genus menſas exornabant; quia valetudinem, eiuſq; conſeruationem huic ſali acceptam referebant, vt licèt apud Ætium legere, qui in omnibus cutis affectibus, nimirum in lepra, elephantiaſi, impetigine, ſcabie, & defluuio capillo-

rum

Digitized by Google

A rum, huiuſmodi ſalem commendabat: cum excrementa per cutim diſcutiat, & ſudorem prouocando corruptam ſubſtantiam expellat, adeout in principio, nonnulli pediculos etiam excluſerint, & potiſſimum intra ſpatium dierum quatuordecim, quo tempore tranſacto, nullus in corpore pediculus apparet. Alij huius ſalis vſu, in edulijs, excrementa pituitoſa per os eiecerunt. Deinde tãtam ſuauitatem Antiqui in hoc ſale inuenerunt, vt voluptatis potius, quàm ſuauitatis gratia, confici videretur: hunc, ad mẽſuram terni cochlearij, ſumebant, vt appetentiam excitarent, corpus floridum redderent, ſuffuſiones diſſoluerent, ſuppreſſas lunares purgationes prouocarent, eaſdem immodicas ſupprimerent, & tandem, vt omne venenorum genus domarent, cum in conſtitutione peſtilenti præſtantiſſimum celebraretur præſidium.

Doſis ſalis theriacalis ad mentem Antiquorũ.

Loco cit.

Amplius, ex mente eiuſdem Æij, hic ſal morbis renum medetur, dolores capitis inueteratos ſanat, epilepſiam corrigit, dummodo patiens, anni integri ſpatio, hoc remedio vtatur, ictéritia, ſplene, & dolore colico laborantes, huius ope liberantur, hydropicorum aquæ exſiccantur, & fames, quam Græci vocant bulimon, diſſipatur.
B Inſuper itinerantes hoc ſale vtentes ab aeris frigidioris iniuria non læduntur: hoc febrium rigores mitigantur, & tabidi ad bonum corporis habitum reducuntur; Ad podagram maximè incipientem, & omnes articulares affectus commendatur, febres diuturnas, & potiſſimum quartanas remouet, ſi ante acceſſiones, & præcipuè in febrium interuallis ſumatur. Omne lumbricorum genus à corpore expellit, dentes eo confricati albiores redduntur, & ſtuporem non incurrunt. Itaq; ſal viperinus eadem ferè caſtigat vitia, quæ carne viperina ſuperari ſolent.

Vſus ſalis viperini in Itinere.

Vſus ſalis huius in podagra.

Oleũ quoq; ex viperis ad multas affectiones efficax elicitur, quod clariſſimus vir Alexander Maſſaria Vicentinus, craſſante peſtilentia, commendat, ſi hoc, à principio morbi homines inungantur. Andernacus, in hoc oleo parando, recipit libras tres Serpentum nigrorum, olei ſeſamini ſeſquiſextarium in vaſe fictili, & vitreato anguſti orificij decoquit, donec caro ab oſſibus decidat. Manardus Serpentes nigros interpretatur viperas nigriores, & apud ipſum fit oleum hunc in modum. Sumuntur viperæ quatuor, demptis viſceribus, caudis, & capitibus, quæ decoquuntur in libris quatuor olei veteC ris, & ſpatio ſex dierum in obturato vaſe manent: poſtmodum in duplici vaſe, facta non leui ebullitione, viperæ cum duabus vncijs aquæ ardentis, & olei, tandiù coquuntur, donec aqua vitæ euanuerit: tunc oleum refrigeratum locatur, addita vncia ſalis albi optimè contriti, & drachmis duabus caryophillorum, ſicq; ſeruatur ad vſum: nam in omnibus cutis vitijs commendatur. Amatus Luſitanus ſaniem ex viperis diſſectis, ad ignem lentum, vitreis organis, deſtillabat, vt inde oleum, & aqua prodiret. Immò Vincentius Stochetus Anconitanus viperarum ſaniem, per vitream campanam deſtillabat, & cutim elephanticorum linibat.

Tõ. 2. Dialog. 8.

Oleum viperinũ quomodo paretur.

Vires olei viperini.

Centur. 2.

Apud Leonellum Fauentinum, hoc oleum ſic deſcribitur. Recipiuntur tres, vel quatuor viperæ, abſciſſis extremitatibus, In quatuor fruſta diſſectæ, & in olla perforata locantur, quæ in alia maiori, clauſis luto orificijs, reponitur, & in cacabo aqua pleno ferueſcit, duarum horarum ſpatio, & elicitur oleum, quo occiput in paralyſi inungitur. Alij, ex mente Plinij, in tribus heminis olei, viperam, exemptis oſſibus, coquebant, & euulſis prius pillis, quos renaſci nolebant, loco pſilothri vtebantur. Doctiſſimus FaD loppius verba faciens de ſcabie, oleum viperinum ſic conficit. Duas viperas in fruſta diſſectas vnà cum ſanguine ab illi manante, in phiala oleo plena locatas, æſtate inſolat; fitq; oleum rubrum, & fætidum, quo elephantici liniti, & ſimiles liberari dicuntur. Alij, ex Plinio, adipem viperæ cum ſextario olei ad dimidias decoquunt, & huius ternis ſtillis oleo communi additis, ad omnes beſtias fugãdas homines perliniẽdi ſunt. Itaq; vnuſquiſq; elicere poteſt, quòd viperæ omnibus venenis reſiſtant, antequã ad cor properent, vel cum ptiſana, vel cum aqua vitæ, cum aqua ſcorzoneræ, & deniq; cũ aqua roſacea: In febribus malimoris, in peſte, & in febre peſtilenti cum ſyrupo de ſucco limonum, vel de acido citri, vel cum ſyrupo de acetoſa, & ſimilibus. Vnde non immeritò quidam Poeta canebat.

Oleum viperinum ex mente Leonelli Fauẽtini.

Deſcriptio olei viperini ex Falloppij ſententia.

Si viuens infenſa necem mortalibus affert
Vipera, dum rabido corpora dente petit.
Hæc etiam potis eſt moriens præbere ſalutem,
Atq; ægris vitam reddere corporibus.

O 3 Nupe-

Extractũ viperarum *Tinctura viperarum*

Nuperi authores, multa prȩſidia ex viperis paranda excogitarunt. Nam Chymiatri extractum viperarum cõficiunt. quod in pſora, in lepra, & in peſte ſummopere probant. Quercetanus exhibet Eſſentiam viperarum cum ſpiritu terebenthinæ paratam. Item arcanum viperarum, cum ſolo ſpiritu balſamico ſulphuris, nec non Tincturam viperarum, quam inter alia medicamina ex viperis confecta, locum eminentiſſimum occupare promulgat. Idem Quercetanus, præter theriacam Andromachi, hodie in omnibus medicorum officinis ſumma cum induſtria paratam, deſcribit theriacã benedictam, theriacam cæleſtem, aliam cæleſtem redactam in ſublimiorem eſſentiam, necnon theriacam diateſſeron regiam, quæ omnes compoſitiones, aut viperas, aut tincturas viperarum recipiunt. E

Lib. 11. de ſimp. med. fac. *Vinũ Viperinũ quale.* *Aqua ex viperis qualis.*

Vinum verò, viperinum nõ eſſe nouum medicamentum ex Antiquis colligimus: propterea quòd Galenus illud in elephantiaſi, in lepra, & in ſcabie tantoperè celebrat. Hoc autem vinum, poſtquam in eo extinctæ fuerit viperȩ, per incerniculum colatur, & ab ægrotis, abſq; vlla veneni ſuſpicione, potatur. Raymundus Lulus aquam ex viperis ad iuuentutem conſeruandam, ad vitæ longitudinem comparandam, aduerſus peſtem, F & omnia venenorum genera magnificat. Demùm aquam ex viperis cordi maximoperè ſalutarem clariſſimus Medicus Bartholomȩus Galleſius Bononiẽſis conficiebat hũc in modum. Sumebat decem viperas fæminas Maio Menſe captas, & præparatas, libras quatuor hordei, manipulos octo cicorij, manipulos quatuor acetoſæ, meliſſæ, & boraginis, decem limones vnà cũ ſeminibus inciſos, drachmas tres ſantalorum citrinorum, manipulos tres ſcordij, & tormentillæ, ſeminum frigidorum maiorum, & minorũ ſingulorum drachmas duas, ligni aloes drachmam, croci ſcrupulum, caſtorei ſcrupulum dimidium, dictamni pugilum, pentaphilli, rutæ caprariæ, violarum, agrimonij, cetrach ſingulorum manipulos duos, drachmas duas cũ dimidia cornu cerui vſti, terræ ſigillatæ, & boli armeni, manipulos ſex, cardui ſancti, & ſcabioſæ: deinde omnia in libris ſexaginta aquȩ Caſtri Sancti Petri, quam vulgò figatellam appellant, ſecundùm artẽ ferueſaciebat, & poſtmodum decoctionẽ hanc chymicis organis ſublimabat: Alij Medici

Decoctio viperarum ad quid valeat.

noſtræ ȩtatis, in ſcabie contumaci, vtuntur decoctione viperarum; deinde carnes earundem Conſeruis miſcent, & ſpatio multorum dierũ, illas ægrotantibus ante ſyrupum G matutinum exhibent.

VSVS IN THERIACA.

GALENVS, ſiue Author de Theriaca ad Piſonem, nec non alij authores Medici vni tantùm Andromacho, in fabricanda theriaca, quæ antea ſine viperis parabatur, vipereos paſtillos acceptos referunt; nam ipſe primus determinatã quantitatem troch. ſcorum viperæ tali antidoto apponi excogitauit. Verumtamen Andromachus, velit nolit, cogitur confiteri vſum viperȩ in medicamẽtis à Nicandro Poeta, & Medico antiquiſſimo didiciſſe, qui Theriacis ſic canit.

Semina quin capſas diſſecta ex hippoſelino.
Drachmarumq; duum myrrha adde ſpondus amara, H
Detonſum, & granum, quod munit ariſta cumini
Certa lege librans, & echidnam, vel cardama miſcens
Sunt ſorbenda tibi cyathis permixta lyai.

Quis fuerit primus, qui vſus ſit carne viperina in theriaca. *Vſus theriacæ olim frequens.*

Fuit quidẽ Andromachus omnium primus, qui ad cõficiendam theriacam viperinam carnem adhibuit: quamuis paulò poſt in abuſionem abierit. Verùm ab Antonino Imperatore, vſus huius antidoti fuit reuocatus; quando munus conficiendi regia antidota primùm Demetrio, deinde Archiano, & poſtmodum Claudio Galeno commiſſum fuit. Immò tam frequens vſus huius antidoti Romȩ fuit, vt omnes Vrbis Primates, in proprijs ædibus, omni ſtudio, & diligentia theriacam componerent: veluti apud Galenũ paſſim in libris de Antidotis, in libro de theriaca ad Piſonẽ, & in libro de vſu theriacȩ ad Pamphilianum legere licet. Quamuis libri de Antidotis poſtremò à Galeno ſcripti eſſe videantur: quamobrem, pro theriaca paranda, ad illos confugere oportet; cum in

illis

A illis multa Galenus reprobet, quæ in alijs liberis ab eo probantur: ſiquidem in libro ad Pamphilianum, in permiſcendis carnibus viperinis cum pane, præcipit affundi ius, in quo viperæ prius decoctę fuerint: hoc autem aſſertum in primo libro de Antidotis explodit. Rurſus in libro de theriaca ad Piſonem, pro aſsādis ſcillis, eas luto inuolui iubet, at in libro ad Pamphilianum, hanc ſententiam non admittit. Hinc colligendum eſt primùm à Galeno ſcriptum fuiſſe librum de theriaca ad Piſonem (ſi tamen Galeno hic liber eſt attribuēdus) ſecundò librum de vſu theriacę ad Pamphilianum, & vltimo loco volumen de Antidotis: quapropter liber primus de Antidotis verū theriacę apparatum docet. Cæterum, temporis tractu, viperæ ad tantam diſuetudinem venerūt, vt ab alijs Serpentibus non dignoſcerentur. Vnde Nicolaus Leonicenus, iuſtis de cauſis, calamitatem, & cæcitatem illius ætatis deplorauit; cum tantis antidotis careret.

In quo libro Galeni verus ther. apparatus legatur.

Huius autem ærumnæ cauſa fuit Gothorum, & Barbaricarum gentium in Italiam tranſmigratio: hinc Maieſtas Romani Imperij concidit, & rerum omnium cognitio, & ſcientia deleta eſt. Idcircò medicamina ad tutelam ſanitatis ſpectantia, & artē mediB cā obliterarunt: item theriacam medicamentorum omnium pręſtantiſſimam ità deprauarunt, vt germanā eius compoſitionem non agnoſcerent. Quare vipera huius antidoti baſis olim notiſſima, per multum temporis ſpatium, ignota fuit, ſicq; aliud atq; aliud Serpentis genus, maximo errore, adhibebatur. Verùm aduertendum eſt, quòd, ante theriacæ inuentionem, cuius author fuit Andromachus, ex viperis, & alijs Serpentibus pharmaca conficiebātur; idq; ex Dioſcoride licet colligere, qui vixit ferè circa tempora Mithridatis Regis Ponti, qui Antidoto à ſe fabricatæ proprium nomen indidit, eiq; maximam gloriam conciliauit.

Cur cognit. viperarum olim ignota fuerit.

Li. 2. c. 16.

Itaq; Dioſcorides de viperis ſermonem habens, docet rationē deglubendi viperas, eaſq; coquendi in oleo, vino, ſale, & anetho, vt exhibitæ ſtrumas deleāt, & oculos clarificent. Quocirca optimo iure admonet Aetius cauendum eſſe, ne reliqua Serpentum genera viperæ ſimilia, pro antidotis componendis ſumantur, nam ſimilis viperę eſt Amodytes, hæmorrhous, cenchrias, & ſeps, qui ſerpentes colore inter ſe diſtinguēdi ſūt, cū vipera colore ſubflauo inſignita ſit, & prædicti Serpentes fuſci, & nigricantes, nec C non colore arenæ ſimili prædìti ſint. Aſpides quoq; viperis aliqua ex parte ſimiles, vitandi ſunt; etenim Author libri de theriaca ad Piſonem viperas ab aſpidibus manifeſtè ſegregat. Immò ad fabricandam theriacā, viperas cæteris Serpentibus præſtare aſſeuerat, quoniam huiuſmodi beſtiæ alijs Serpentibus minus tabificam vim participēt: Quamuis alij tradant viperam inter reliquos Serpentes excellere, quia cum homine maximam habeat ſympathiam: nam viperina caro hominem nutrit, & humana vita vſu prædictæ carnis longior efficitur. Præterquamquod Pythagoras ſcriptum reliquit, ex corrupta hominis ſpinali medulla viperam, & Serpentem naſci. Deinde Antigonus Tralianus, Appianus Alexandrinus, & alij hiſtorici non proletarij, ex mulieribus quādoq; viperas, & etiam ex capillis hominum oriri promulgarunt.

Decoctio viperarum ex ment. Dioſcoridis Serm. 13. c. 90.

Cur vipera, & non alij Serpētes in theriaca locū habeant.

His addamus, quòd viperæ viuæ in dolio vino pleno ſuffocatæ, ob ſingulares huius animalis dotes, vinum licet corruptum in priſtinum ſtatum reſtituunt. Id Baldus Angelus Romæ in cella vinaria Eminētiſſimi Cardinalis Vrſini accidiſſe retulit. Docti tamen viri opinantur Andromachum, ad theriacam parandam, præ cæteris Serpentibus, D viperam elegiſſe, quoniam multò ante, caput viperæ Nicander ad Serpentum ictus apponi iuſſit, & quoniam medicina experta potius, quàm non experta ſemper probatur: ideo Andromachus diuturnæ obſeruationi, & authoritati Nicandri nixus, viperam in theriacali antidoto collocandum eſſe iudicauit.

Vinum corruptū, qua ratione in priſtinū ſtatum reſtituatur.

Non defuerunt tamen noſtræ ætatis viri, qui aſpidū, & reliquorum etiam Serpentū carnes antidotis addere non erubuerunt, quod magna temeritate potius quàm ratione pręſtare auſi ſunt; cum longa experientia comprobatum ſit viperam in medicamentis, ad arcendos morbos, locum habere.

Antequam igitur viperæ, pro conficiendis trochiſcis theriacam ingredientibus diſſecentur, diligenter examinandæ ſunt conditiones, quibus viperæ huic vſui deſtinatæ gaudere debent. In primis Galenus viperas in locis maritimis, ſeu humidioribus collectas reprobat: ſiquidem Ariſtoteles ſcriptum reliquit à locis morum diuerſitatem produci: cum loca montana beſtias ferociores, & viribus robuſtiores reddant. Secundò conſiderandum eſt tempus, quo viperæ ſunt colligendæ. Etenim multi fuerunt huius opinio-

L. 2. de Antid.

Lib. 11. de hiſt. An. c. 29.

Tēpus capiendi viperas pro magnis antidotis quæ ſit.

opinionis viperas eſſe capiendas eo potiſſimum tempore, quo ſenectam deponunt. Alij B
tradiderunt non eſſe capiendas ſtatim atq; à cauernis exeunt, quoniam tunc frigidæ, & ſiccæ, & inedia maceratæ ſunt, neq; æſtate, quoniam hæ ſitim inducunt; ſed vere potiſſimum finiente, & æſtate inchoante. At ſi ver naturam hyemalem participauerit, tunc circa initium æſtatis comprehendendæ ſunt, non multò poſt ortum Pleiadum, vt Galenus ſignificauit. Quamuis alij tempus vindemiarum ad capturam horum animalium elegerint, quia tunc temporis viperas magnas, & corpulentas eſſe affirmant. Verumtamen tempus ad id magis opportunum Ver eſſe arbitratus eſt Andromachus primus Theriacæ inuentor, dum his carminibus canit.

Πρῶτα μὲν ἀγρεύσαιτο κακηθέας ἱμείραμος φὼς
Τολμηρῇ μάρψας χειρὶ θοοὺς ὄφιας
Τοὺς, ἤδη χρυερὸν ἀπὸ χείματος, οὐκέτι γαίης
Κρύπτουσι στεινοὶ πάμπαν ἔνερθε μυχοί.

Qui verſus ſic latinè vertuntur.

Primum quidem venabitur veneficas expertus vir. F
Audaci capiens manu celeres angues.
Hos iam horridam poſt hyemem, neq; amplius terra
Latens concluſi prorſus ſubtus latebras.

Fæmina vipera, & non mares eligenda ſunt.

Tertiò viperę ad trochiſcos pro theriaca parandos fæminæ, & non mares ſunt eligēdę, & potiſſimum quæ ſeminarium æquale ſeminibus papauerum habuerint: nam quę ouis caruerint tanquam incompletæ, & inutiles reijciuntur: item quæ ouis grandioribus refertæ fuerint, reprobantur: quandoquidem, cum maior pars alimenti augmento ouorum famuletur, neceſſariò viperæ macilentæ redduntur. Ambiget fortè aliquis, qua de cauſa ſcripſerit Galenus viperas theriacam ingredientes non debere eſſe prægnantes, cum tamen omnes viperæ fæminæ, quæ in gratiam medicamentorum diſſecantur, ouis magnis, vel paruis redundent: hac de re omnes erunt grauidæ, conſequenterq; ad theriacam ineptæ.

Vipera pro antidotis an prægnātes eſſe debeant.

Difficultas diſſoluetur, ſi dixerimus, viperis accidere, quod gallinis, & piſcibus contingit, quæ animantia, etiamſi ouis referta fuerint, prægnantia eſſe non dicuntur, niſi G
prius à maribus compreſſa fuerint. Quare ante congreſſum illa oua ad generationem prorſus inutilia appellātur. Quapropter, licèt in viperis fœminis oua inſtar granorum milij, vel ſeminum papaueris reperiantur; nihilominus eas nunquam grauidas, niſi poſt congreſſum, nuncupare poterimus: etenim illa oua ante receptum ſemen, parua ſemper manere exiſtimamus. Itaq; viperæ tunc dicendæ erunt prægnantes, non quia ouis ſcateant, ſed quia ſemen maris receperint, quia tūc oua augeri incipiunt. Quamobrem prægnantes à non prægnantibus, ouorum magnitudine, & paruitate, diſtinguuntur.

Vipera quādo prægnātes appellanda ſint.

Aliter etiam dubitationem poterimus demoliri, ſi dicamus viperas ouis redundantes, etiam poſtquam ſemen receperit, ad antidota eſſe idoneas, antequam oua augeantur, quæ niſi creſcant, non poſſunt tale detrimentum carni viperarum afferre, quin hæ beſtiæ in theriaca adhiberi poſſint.

Viperarum igitur alias circa initium Aprilis, alias ineunte menſe Maio captas in diſtinctis capſulis ſeruauimus: ſiquidem hac diligenti obſeruatione, à comprehenſis initio Aprilis fætus eo anno edi non vidimus. Viciſſim viperæ captæ circa initium Maij, H
aduētante Auguſto menſe, catulos enixę ſunt, quoniam tempore prędicto captę, erant prægnantes, quotieſcunq; malè affectæ nō eſſent, & ad generationem ineptæ. Itaq; vipera quamuis ſit venenata, præparata tamen in Antidotis reponitur. Quare non iniuria ſcribebat Crollius venenum redactum in arcanum, non veneni, ſed pręſtantis medicamenti naturam ſapere. Quapropter vipera, ad mentem Galeni, vtrimq; per quatuor digitos infra caput, & caudam reſecanda eſt. Caput aufertur, quia peſſimo redundet humore; cauda verò tanquam portio ſordidioris ſubſtantiæ, & etiam quia, inſtar caudę piſcium, ob frequentem motum, minus pinguis ſit. Idem repetit Andromachus, quando de trochiſcis viperinis canit hunc in modum.

In Baſil. Chymic.

Lib. 1. de Antid.

Cur capita & cauda viperarum amputentur.

Deprehenſis igitur ſummum caput imaq; cauda,
Demenda, hinc quicquid venter inanis habet.
Infert nam ſauos hinc, atq; hinc vipera luctus,
Et ſquamis cauda dira venena tegit;

Cerui-

A *Ceruiciſq; ideo tantum, caudaq; ſecabis*
In pugnum quantum eſt alta reducta manus.

Ex quibus Andromachi verbis, manifeſtè percipimus viperas infra caput, & caudam per quatuor digitos ſecandas eſſe. Sed aduertendum eſt, dum viperæ pro compoſitione medicamenti inciduntur, num truncatis capitibus, & in aqua poſitæ protinus exangues, & immobiles fiant, tunc enim tanquam inualidæ reijciendæ eſſent; quæ verò diutius in aqua volutantur, & diſſectæ copioſum effundunt ſanguinem, optimæ, & præſtantiſſimæ habentur, cum à doctrina Galeni minimè recedant. Quæ autem carent prædictis conditionibus, ſi adhibeantur, theriacam prorſus inualidam reddere feruntur.

Lib. 2. de Antid.

Ex præparata viperarum carne trochiſci theriaci componuntur, ex quibus poſtea percelebris illa antidotus, theriaca nuncupata, & ad morſus venenatos tantoperè commendata concinnatur. Horum etiam meminit Iulius Cæſar Scaliger in Poematibus, quando cecinit.

B *Qui circulator Mithridaticas offas*
Aut viperinos callida arte paſtilles.

Olim Dioſcorides carnes viperinas, cum vino, & oleo decoquebat: hinc nuperi authores eum ſecuti, ad diuturniorem carnium durationem, his panem addiderunt, indeque paſtillos confecerunt. Addit Galenus trochiſcos viperinos à nonnullis ſolere contundi; & denuò in puluerem redigi, eiq; nonnihil ſalis cum iure admiſceri. Plinius has carnes ex aqua, & anetho coqui, & ſpinis exemptis, & addita ſimilagine trochiſcos parari, & in vmbra ſiccari tradit.

Lib. 11. de ſimp. med. fac. c. 1.

Alij, vt Auicenna, & Paulus Aegineta, panem cum carne viperina, ſine vllo iure miſcentes, paſtillos concinnabant, ne addito iure, citius corrumperentur, & acidi fierent. Propterea Maranta, in correctione horum trochiſcorum, meritò ſcribebat (ſi fieri poteſt) ſine iuſculo parandos eſſe, aut ſaltem cum illius exigua portione, quod præſtitit Aetius, qui trochiſcos ſic parat. Viperas ab vtraq; parte conciſas, exemptis interaneis, tanquam excrementorum receptaculis, necnon detracta cute, & pinguedine, aquis primum diligenter abluit, deinde coniectas in lebetem cum ſufficienti quantitate aquæ fontis, viridiq; anetho, ſupra prunas coquit. Salis autem, ſi viperæ opportuno tempore collectæ fuerint, tantillum, ſin æſtate inchoante captæ, nihil addit. Deinde carnibus probè coctis (cocturę autem inditium erit, quando ſpinę à carnibus ſeparantur) lebete ab igne depoſito, carnes à ſpinis ſegregat, quibus ſeorſim poſitis parùm iuſculi earũ adijcit, vt paſtilli exſiccati melius conteri poſſint. Itaq; carnes diligenter expreſſas, & ponderatas in pilam conquinariam aſperiorem conijcit, ijſque aliquandiù tritis panis ex puriſſima farina optimè fermentatus in furno, & non ſub clibano coctus admiſcetur.

Trochiſcorum viperæ compoſitio.

L. 3. ca. 97.

C (margin letter beside "mum diligenter abluit")

Nonnulli tamen in permiſcendo pane, cum carne viperina hanc quantitatem ſeruandam percipiunt, vt pondus panis, viperinæ carnis dimidio minùs ſit: quamuis alij æquam portionem, & alij tertiam partem adiungant. Aetius tamen & ipſe interdum quartam, interdum quintam partem imponit. Verùm niſi panis probè coctus fuerit, impendet periculum, ne medicamentum aliquid aciditatis contrahat. Quapropter ſatius erit; panem hunc aliquot dierum ſpatio in loco ſicciori priùs exſiccare. Deinùm
D quando viperæ pani iunguntur tunc ita diligenter ſubigendæ ſunt, vt nulla portio viperinæ carnis inconfuſa remaneat. Tunc ex illa maſſa, affuſo nonnihil iuſculi, & contactu opobalſami, paſtilli tenues, & non craſſi finguntur, vt citiùs exſiccari poſſint.

Quantitas panis admiſcendi cum carne viperina.

Cella autem, in qua paſtilli ſiccantur, in ſuperiori domus parte ad meridiem potius, quàm ad Septentrionem ſit conuerſa, vt radios ſolares, tota ferè die admittat. Sed paſtilli frequenter vertendi ſunt, vt melius ſicceſcãt, qui poſtquam probe exſiccati fuerint, adhuc in eodem domicilio remoti tamen à radijs ſolaribus relinquantur: poſtea opobalſamo liniendi, & in vaſe vitreo, ſtanneo, vel aureo condendi ſunt, donec ad conficiendam theriacam promantur. Vitrum autem magis probatur, quia nullam fraudem admittat: cum ſtannum mixtione plumbi ſæpè ſæpius adulteretur. Itaq; ex prædictis percipiendum eſt, magiſterium trochiſcorum viperinorum in vera, & legitima carnis viperæ coctura conſiſtere, quæ ſicut licet legere apud Marantam virum celeberrimum, tanti momenti eſt, vt ab ea perfectio, & imperfectio antidoti dependeat. Hodie apud nos ex carne viperæ omni ſolertia cocta viperini trochiſci formantur, ea ratione, quæ

Trochiſci viper. qua ratione cõſeruandi ſint.

in

in Antidotario Bononienſi exponitur. Sumuntur enim vnciæ octo viperinæ carnis cum anetho, ſale, & aqua coctæ, vnciæ duæ panis triticei puriſſimi, triti, & cribrati, ex quibus omnibus trochiſci concinnantur oleo nucis myriſticæ liniuntur, in loco opaco à vento boreali perflato ſiccantur, & demum ad vſum theriacæ ſeruantur. E

In Pharmac. c. 24. Dubitatio Quercetani circa trochiſcos viperinos.

Clariſſimus vir Quercetanus circa compoſitionẽ horum trochiſcorum trifariam dubitat. Primò num quædam ſit lex, quæ nos ad hanc vulgarem trochiſcorum præparationem impellat; deinde an huic compoſitioni aliquid addendum, vel demendum ſit tertio, an viperina caro, præter trochiſcos in præſtantiores remediorum formulas trahi poſſit. Quibus difficultatibus diſcuſſis, conatur Quercetanus ad varia theriacarum genera componenda, viam reſerare, quibus omne venenorum genus profligari poſſit. Quoad primam quæſtionem, confugere ad conſuetam, & vulgarem trochiſcorum viperinorum præparationem abſurdum eſſe arbitratur, nam aſſerit viperinam carnem in alijs etiam remedijs ſuam efficaciam exercere poſſe. Id etiam nos affirmamus; propterea quod citra vſum trochiſcorum, & theriacæ, viperæ, Galeno teſte, in vino ſuffocatæ lepra laborantibus præſtò fuerunt: atteſtamur quidem præparationem trochiſcorum, ad compoſitionem theriacæ, eſſe neceſſariam, qua, noſtra ætate, frequenter vtimur. F

Reſpõſio ad ſecundum quæſitum.

In ſecunda quæſtione tradebat Quercetanus vulgarem trochiſcorum parandorum methodum correctione indigere; cum formulæ prædictis præſtantiores, & vtiliores inueniri poſſint. Sed animaduertendum eſt vulgarem trochiſcorum formulam nulla egere correctione; cum in vſu medico ſuum ſortiatur effectum, dum mirandum in modum ægris opituletur. His addamus non eſſe admodum difficile inuentis addere, dum ipſe Quercetanus varias confectiones viperinas aromaticas deſcribit.

Reſpõſũ ad tertiũ quæſitum.

Demum circa tertiam quæſtionem, concedimus viperas ad varias præſidiorum formulas trahi poſſe, intacta tamen methodo parandi trochiſcos, & theriacam, quæ in affectibus venenatis, noſtra ætate, ægrotis immenſam vtilitatem, & Medicis non vulgarem gloriam conciliat. Præterea commendamus confectionem viperinam aromaticam, confectionem viperinam ſaccharinam, & confectionem viperinam iuniperam à Quercetano deſcriptas, & ab alijs deſcribendas: cum viperæ ſexcentis modis ad varias affectiones expugnandas, præparari, & concinnari poſſint. G

Vtilitates vires theriacæ Andromachi.

Theriaca igitur Andromachi ex carne viperina conſtans, inter cætera antidota, locum eminentiſſimum proculdubio occupat: cum non ſolum ad ictus Serpentum, & ad cætera caſtiganda venena adhibeatur, ſed etiam quia articulorum dolores iuuet, fluxiones, & hydropicorum aquas exſiccet, elephantiaſi laborantibus opituletur, febres quartanas terminet, melancholicos exhilaret, citrinum ictericorum colorem deleat, onus anhelantis pectoris tollat, nephriticis præſtò ſit; hepatis, & lienis affectibus, necnon dyſentericis, epilepticis, & cardiacis proſit. Omne lumbricorum genus ab inteſtinis auferat, & deniq; quia præſtantiſſimum ſit peſtis remedium.

Vſus theriacæ in ſanis, quod præſtet.

Immò in ſanis theriacæ frequens vſus eſt ſalubris, quoniam valetudinem ſtabilem promittit, omnia excrementa conſumit, actiones naturales roborat, necnon ſenſus, & mentem acuit: Amplius itinerantes aduerſus frigoris iniuriam armat, humanum corpus à venenis, & ab alijs noxijs medicamentis tuetur, ſanguinem optimum reddit, & tandem aeris, & aquarum vitia emendat. Aliæ etiam innumeræ virtutes paſſim legendę ſunt apud Galenum in libro de theriaca ad Piſonem, & in libro de vſu theriacæ ad Pamphilianum. H

Verùm antequam medici, ad prædictos affectus, theriacam Andromachi præſcribãt, illorum intereſt conditiones eius diligenter examinare; num ſcilicet legitima, & genuina ſit theriaca, ne à Pharmacopæis magno ægrotantium damno decipiantur. Propterea Galenus admonebat medicos, vt huius antidoti periculum facerent in gallis à vipera demorſis, priuſquam, in varijs affectibus, illam adhiberent. Immò in libris citatis, nempè de theriaca ad Piſonem, & de vſu theriacæ ad Pamphilianum, promulgabat theriacam illam eſſe optimam, & genuinam; quę data homini, qui ſumpſerit catharticum medicamentum, citra vllam ægrotantis noxam, deiectionem impediret. Quod reuera in praxi quotidiana experientia demonſtrare ſolet.

VSVS

Digitized by Google

A

VSVS IN VARIIS.

CLARISSIMVS vir Ioannes Baptiſta Porta, & alij authores non proletarij monimentis mandarunt pennas accipitrum citius mutari, ſi carnibus gallinarum viperis nutritarum alantur: immò addunt prædictas aues, per diuturnum tẽporis ſpatium, incolumes ſeruari. Hinc fortè didicerunt medici gallinas carnibus viperinis alere, vt homines delicatos ab ægritudinibus cõtumacibus liberarent, quibus viperina caro præſtò eſſe ſolet. Inſuper Scythæ populi ſuas ſagittas toxico inficere cõſueuerunt: hoc autem, vt nonnulli obſeruarunt, ex humano ſanguine, & viperina ſanie concinnare ſolebant. Amplius habemus in hiſtoria morali Indiæ occidentalis, vbi ſermo fit de ſuperſtitioſis Mexicanorum Sacerdotũ inunctionibus, quòd huiuſmodi Sacerdotes B domi rem diuinam facturi, atramento, aut fuligine, à capite, vſq; ad pedes ſe linibant; itaut Aethiopes ad vnguem repræſentarẽt. At in ſyluis, vel ſpecubus ſacrificaturi, vel timoris auferendi, vel ſemetipſos animandi cauſa, aliud vnguentum vſurpabant, quod ex venenoſis animalibus, veluti ex araneis, ſcorpionibus, ſalamandris, & viperis in templo Deorum parabatur, cui poſtmodum puluis ex peto, nempè nicotiana, vel tabaco admiſcebatur.

Viperinæ carnis vſus in deplumãdis accipitribus.

Li. 5. c. 26. Vnguẽtum Maxicanorum ex viperis.

DE AMMODITE. Cap. III.

ÆQVIVOCA.

C AVTHORES non vulgares immanem Serpentem Ammoditem ad viperarum genera, tum ratione figuræ, tum ratione partus, non immeritò referunt. Cuius ſerpentis, etſi Dioſcorides non meminerit: nihilominus eius natura ſilentio non eſt inuoluenda. Primitus igitur aduertendum eſt, appellationem huius Serpẽtis ambiguitate laborare: propterea quod reperitur quædam ſpecies piſcis oblonga Anglis Sandilz nuncupata, quaſi anguilla arenæ (cum arenam ſępè ſæpius ſubeat) quæ Geſnero, græco vocabulo, Ammodites nuncupatur. Pariter Callionymus piſcis, Heſychio teſte, Ammodites, vel Pſammodites vocitatur; quoniam in arena, quæ Græcis ἄμμος, ſeu ψάμμος dicitur, ſe condat. Horum piſcium natura in Hiſtoria piſcium vbertim examinata fuit, ad quam lectorem, breuitatis ſtudio, relegamus.

Sandilz quid ſit.

Li. 2. c. 57.

SYNONIMA, EORVMQVE ETYMVM.

D

LATINI hunc Serpentem, deſumpto à Græcis vocabulo Ammodytem nuncuparunt, quibus ἀμμοδύτης, & ψαμμοδύτης, nec non apud Poetas ἀμμοδύτοις, dicitur. Quare multi vocem hanc per Ypſilon in tertia ſcribere malunt, deriuando nomen ἀπὸ τοῦ ἄμμου, καὶ τοῦ δύειν; quoniam hoc Serpentis genus arenam ſubeat; veluti τρωγλοδύτης dicitur, qui cauernam ſubit: cum ἄμμος, vel ψάμμος arenam, & ſabulum denotet, & δύω ſubeo exponatur. Quamobrem etiam ἀμμοβάτην; apud Lexicographos pro ſpecie cuiuſdam Serpentis per arenam incedentis legitur. Suidas quoq;, vt habetur in Theſauro linguæ græcæ, ἀμμοάτην ſpeciem quamdam Serpentis eſſe aſtruit, quæ forſan ab Ammodyte non diſcrepabit. Cæterùm neq; à ratione alienam eſſe eorum opinionem arbitramur, qui Ammoditem ἀμμοδίτην, per iota ſcribunt: ſiquidem

Quomodo nomen huius Serpentis ſcribendum ſit.

quidem nomen deducunt ab ἄμμος arena, & διορύττω perfodio, & fodiendo penetro; E
cum hæc Serpentis ſpecies, roſtro curuo, ritu ſuis, arenam, & ſabulum facile perfodere
poſſit. Aliter Aetio, ſecundùm nonnullos, κεγχρίας, nempe cenchrias, ideſt ſerpens mi-
liaris, ob duritiem caudæ inſtar granorum milij, nuncupatur.

Cenchrus Dioſcoridis nõ eſt Acõtias, neq; Ammodites.

Alioquin κεγχρίνης, ſiue cenchrites eſt aliud Serpentis genus, nimirum Acõtia apud
Aetium, quamuis impropriè. quoniam κέγχρος, videlicet cenchrus Dioſcoridis non eſt
Acontias, neq; Ammodites, de quo in præſentia verba facimus, cum illis enim nullam
habet ſimilitudinem, vel cognationem, quia talis Serpens maculis perquam minimis,
milij magnitudine, reſpetſus ſit, quamuis in aliqua Aetij latina editione, hæc nomina
non legantur. Qua de cauſa alij hunc Serpentem non cenchrian, ſed cerchrian appel-
landum eſſe exiſtimarunt, quia κέρχροι durum expoſuerunt; cum tamen hæc vox nul-
libi apud Græcos reperiatur. Hunc potius κέγχρω, nempè aſperum indigitare debuiſ-
ſent; quoniam verbum græcum κεγχρόω exaſperare ſignificat, ſeu paruulis punctis, velu-
ti granis milij, aſperum reddere, cuius naturæ, cauda huius Serpentis eſſe perhibetur.

Centria, & centrites quid ſit. *Lib. 5 hiſt. plant. c. 3.* *lib. 16.*

Quamquam nonnulli ſint huius ſententiæ Ammoditem, cẽtriam, aut centritem, ob du- F
ritiem caudæ, nominandum eſſe: cum centrũ pro duritie ab authoribus vſurpetur: ete-
nim κέντρα dicuntur quædam lignorum, & lapidum vitia, de quibus Theophraſtus ſer-
monem habuit. Vnde Plinius in quibuſdam arboribus, veluti in marmore, centra quæ-
dam, ideſt duritias clauis ſimiles, & ferris inimicas eſſe aſſeuerauit.

L. 6. de hiſt. anim. c. 51. *L. 9. c. 11.* *L. 4. fen. 6. tract. 3. ca. 49.* *Nomina Arabica hu ius ſerpentis.*

Hãc opinionem videtur fouere Aelianus, qui Dipſadem melanurum, Ammobatem,
& centridem cognominauit. Hinc eliciendum eſt, cum Ammobates, etiam centris di-
catur, Ammoditem quoq; licèt à Dipſade Serpentem diuerſum, alio vocabulo centri-
dem, centriamq; nominari. Præterea idem Aelianus ſcriptum reliquit, quòd Aſpis ſo-
lo tactu interdum interimit: quemadmodum ſolo afflatu centrias, & rubeta. Apud Ara-
bes hic Serpens Ammodutus appellari videtur: quandoquidem Auicennas agens de
Ammioduto, & Caubaro, horum ſerpentum colorem arenæ ſimilem eſſe pronunciauit,
qui color in Ammodite obſeruatur, præterquamquòd hæc vox (Ammiodutus)
cum Ammodite Græcorum maximam conuenientiam habere dicatur. Inſuper

Aſpis cornutus circumforaneorum.

Ammodites cornutus Serpens nominatur, non quia cornibus, vt Ceraſtes ſit inſigni- G
tus, ſed quia eminentiam quamdam cornu æmulantem, ſupra naſum gerat. Neq; admi-
ratione teneri debemus cornua ſerpentibus ineſſe: ſiquidem, vt inferius explicabimus,
Serpentes ab authoribus vnicornes, bicornes, tricornes, & multicornes recẽtentur. Hæc
de cauſa Matthiolus admonuit hunc Serpentem a circumforaneis aſpidem cornutũ co-
gnominari; nec præter rationem, cum à Bellonio aſpis nominetur, deinde, roſtro repan-
do, cornu imitatur. Amplius vipera cornuta Illyrica a nonnullis appellatur, cum in illa
regione frequens conſpiciatur. Item vipera monoceros, & cornigera vocitatur, ob cal-
lum, qui ſummam partem oris exornat.

FORMA, ET DESCRIPTIO.

OLAVS magnus ſcriptis mandauit quoſdam eſſe ſerpentes arenacei coloris, lon- H
gitudine cubitali, maculis nigris diſtinctos, habẽtes ſupra dorſum linearũ ve-
ſtigia: deinde inter horũ ſerpentium genera Ammoditem connumerat. quam-
obrem Lucanus colorẽ arenaceum huius Serpentis contẽplans canebat hũc in modum.

Concolor exuſtis, atq; indiſcretus arenis
Ammodites.

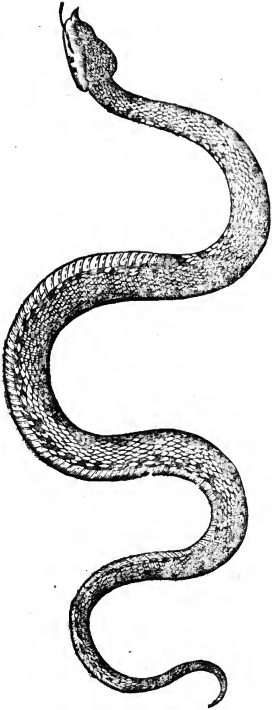
Li. 9. Pharſal. *L. 13. c. 25.*

Eſt igitur fera hæc viperę perquàm ſimilis, capite tamẽ ampliore, & maxillis latioribus,
& in ſuperiori parte roſtri eminentiam quamdam acutæ verrucæ ſimilem gerens. Pro-
pterea vulgares, non iniuria, cornutum ſerpentem, vel cornutam viperam nũcuparunt.
Aetius quoq; Ammoditem cubitalis magnitudinis, & arenacei coloris eſſe ſtatuit. Immò
pellem maculis nigris præditam, & caudam prædurã ei aſſignauit: has autem conditio-
nes lector in icone, quam exhibemus, melius, & commodius meditari poterit.

AM.

Digitized by Google

Ammodytes.
Vipera cornuta Illyrica.
A Vipera monoceros.
Aſpis Bellonij.

P

Digitized by Google

 E

NATVRA, ET LOCVS.

Quare multi Serpentes viperis ſimiles eſſe dicantur.

AMMODITEM viperæ naturæ authores non vulgates eſſe ſtatuunt: quandoquidem Quattamius in tractatu de theriaca, & mithridato retulit ſe in capſulis circulatorum ſæpius hoc Serpentis genus obſeruaſſe, quod catulos, ritu viperarum, enitebatur. Quocircà optimo iure Aetius Ammoditem, Hæmorrhoũ, & alios Serpentes huius generis, viperis perquam ſimiles eſſe tradebat, quam ſimilitudinem non in colore, ſed in partu licet nobis contemplari: cum prædicti Serpentes arenacei fuſci, nigticantis ſint coloris, qui color nigricans colorem concreti ſanguinis propriè æmulatur: cum alioquin vipera à flauo, & ſubflauo colore non recedat.

Locus proprius Ammoditis.

In cõm. ad Dioſc. l. 6. cap. 45.

Si locum naralem conſideremus, habemus ex Solino Ammoditem in Libya ſtabulari: cum tamen pluribus alijs in locis, & potiſſimum in montibus Illyriæ, ex Quattramio, verſentur. Matthiolus non ſolum in multis Italiæ, & Illyriæ locis, ſed præſertim in comitatu Gorienſi, & montibus Iapidiæ, hoc Serpentis genus obſeruari tradidit. F

SIGNA, ET REMEDIA VENENI.

Loco cit.

AVICENNAS verba faciens de Ammioduto, & Caubaro, promulgabat demorſos ab huiuſmodi feris incidere in vehementiſſimum dolorem, partemq; affectam apoſtemate corripi. Hinc fortè Olaus Magnus deſcribens ſigna veneni huius Serpentis ea eſſe protulit, quando particula demorſa non ſolum ingenti dolore, & tumore afficitur, verùm etiam quando virus à vulnere effluit, & propterea ſi patiens tertio die non perit, quandoq; ad ſeptimam vſq; diem vitam protrahit. At, inter cęteros authores clariora huius veneni ſigna aſſignat Matthiolus, dum percuſſos ab Ammodite, feſtina morte opprimi ſcribit, & à vulnere eorum, qui tam breui tempore non obeunt, ſanguinem primò dimanare, labiaq; vulneris intumeſcere, deinde paulò poſt ſaniem effluere, capitiſq; grauitatem, & animi deliquium generari. Immò addit homines etiam robuſtos ab hoc Serpente ictos triduo interire, & celerius, qui a fæmina sauciantur. Quamuis obſeruauerit nonnullos ab hoc Serpente percuſſos, ad ſeptimam vſq; diem vitam protraxiſſe. G

Animi deliquium ſequitur morſum huius Serpentis.

Remedia veneni Ammoditis.

In cõm. ad Dioſc. l. 6. c. 47.

Præſidia hoc venenum caſtigantia, in primis communia laudat Auicennas: deinde tanquam alexipharmaca, caſtoreum cinnamomum, & radicem centaureæ cũ vino exhibet. Item radicem Ariſtolochiæ longæ, & Gentianæ probat: poſtmodum pro emplaſtris parandis, mel exſiccatum, & tritum, radices granatorum, centaureæ, ſemen lini, harmel, lactucæ, & volubilis præſcribit. Verùm Matthiolus admonet primò appoſitis cucurbitulis ambitũ vulneris ſcarificandum eſſe, iniectis tamen vinculis arctiſſimis partibus ſuperioribus. Deinde tanquam præſidium peculiare mentam ex aqua mulſa potam, caſtoreum, caſſiam, & ſuccum artemiſię cum aqua commendat. Prætetea theriacam in potu exhibet, eademq; vulnus linit, & tandem emplaſtris attrahentibus vtitur. Immò in hac affectione cataplaſmata nomis, & vlceribus Serpentibus conferentia ſummopetè celebrat. H

DE

A

DE CERASTE. Cap. IV.

ÆQVIVOCA.

POST Ammodytem de Ceraſte verba facere libuit; cum ambo hi Serpentes in locis arenoſis libenter ſtabulentur. Cauendum tamen eſt, ne vocabuli ambiguitas nos decipiat: ſiquidem Ceraſtes, & Græcis κεραςη, aut ſecundùm Heſychium, κεραιςὴς, cornutus quidem exponitur: ſed poſtea hoc nomen interdum quandam inſecti ſpeciem deſignat, quę ſecundùm Phyſiologos, in olea gignitur, deinde in ficu parere perhibetur, de qua Theophraſtus vbertim egit. *Inſecti genus.* *L. 4. de hiſ. plant. c. 5.* Aliquando, ex ſententia Scholiaſtis Ariſtophanis, Ceraſtes tãquam Cerui epitheton vſurpatur, cũ hoc animal magnis

B cornibus inſignitum ſit. Amplius apud Heſychium legitur. Κεραιςὴς, κομήτης, ἁλιεὺς, πολεμικὸς, εἶδος ὄφεως, καὶ κέρατα ἔχων. Quare ex his verbis Heſychij colligere oportet, prædicto nomine, ſignificari quandam cometæ ſpeciem, quam etiam Plinius *Cometæ ſpecies.* Ceratiam à cornu appellauit, deinde piſcatorem, vt piſcis quamdam ſpeciẽ, item bellicoſum, necnõ ſerpentis ſpeciem, & quodcumq; cornibus eſt præditum. *Piſcis ſpecies.* Pręterea Ceraſtes Pauſaniæ pater nuncupatus fuiſſe perhibetur, necnon Iuuenis ille Comates, vel eincinnatus, qui olim ab hero in cauata arbore incluſus fuit, & per ſpatium annuũ ab apibus nutritus, de quo cecinit Theocritus hunc in modum. *Ceraſtes nomen proprium viri.*

Non Ceraſtem, quem olim nutriuit ea, quæ Taurum habuit patrem.

Tandem Ceraſtę apud Salaminos quidam boues à magnitudine cornuũ fuerunt nuncupati: nam olim in quodam Inſulæ Cypri oppido Amathunte dicto, cum Incolę ſupra aram Iouis, trita conſuetudine, aduenas ſacrificarent. *Idyll. 30.* Venus horum crudelitate læſa, ne ſedes proprias deſerere cogeretur, illos in boues vertit; quorum meminit Oui-

C dius, dum cecinit. *L. 10. met.*

Atq; illos gemino quondam quibus aſpera cornu
Frons erat, vnde etiam nomen traxere Ceraſta.

Quocirca Tritonius in Mythologia huc reſpiciens dicebat. *Quid verò de populis illis dicendum, quos Ceraſtas vocant? qui tantum abeſt, vt hoſpites benignè, ac liberaliter tractarent, vt illos etiam crudeliſsimè cadentes in ara immolarent.* Quamobrem nonnulli ſcriptis mandarunt Cypri incolas tanquam cornibus inſignes Ceraſtas cognominatos, & Inſulam quoq; Ceraſtiam nominatam fuiſſe. Nihilominus Xenagoras Inſulam hanc potius à ſitu quàm à cornibus Incolarum, Ceraſtiam vocatam fuiſſe arbitratur: quandoquidem hæc promontorijs percurrentibus, veluti infeſtis, & manifeſtis cornibus aſſurgat. *Populi Ceraſtæ nuncupati.* Immò, ad mentem Plinij, Ceraſtæ dicuntur etiam Inſulæ, quæ ſecus Arabiæ latus propè Syenem in fine Aethiopiæ ſitam, conſpiciuntur.

D

SYNONIMA, ET ETYMVM.

LATINI hanc ſerpentis ſpeciem Græcos imitati Ceraſtem appellarunt. Illis enim dicitur κεραςὴς ἀπὸ τοῦ κέρατος, nimirum à cornu, quia hoc animal, ritu cochlearum, duas in fronte eminentias habeat, ſed ſolidiores, & robuſtiores, non autem arietum cornibus ſimiles, vt perperam voluit Iſidorus. Horum Ceraſtis cornuum meminit etiam Nicander in Theriacis, quando cecinit. *L. 12. Orig.*

Nec parc conſimiles forma ſit vbiq; dracones
Cernere, nam gignit noſtra hac Europa minores.
Tum qui molle ſupra prætendunt cornua guttur,
Et quodam candore micant.

Itaq; vocabulum (Ceraſtes) in vtroq; genere, ſcilicet tam in maſculino, quàm in fęminino inflectitur: propterea canebat Lucanus.

—— Libyca membrana Ceraſta. E

Et alibi.

—— ſpinaq; vagi torquente Ceraſtæ.

L. 2. ca. 54. Præterea Bellonius in obſeruationibus animaduertit, quòd Ariſtoteles hoc Serpentis genus colubrum Thebanum nuncupauit. Munſterus verò in Dictionario trilingui tradit. Schephiphon eſſe nomen Ceraſtis apud Hebræos. Aliter Arabicè dicitur Ceruſti, & apud Syluaticum Ceruſtes. Alberto, & Olao Magno Criſtalis, Ceraſtis nomine in Criſtalim, deprauato. Immò non ſolū Criſtalim, ſed Ceriſtalim, Sirtalim, & Triſcalim inſcriptis Alberti Synonima Ceraſtis eſſe opinamur. Et licèt Geſnerus Criſtalim Dryinum poſſe eſſe dubitet: nihilominus ſymptomata ab Authoribus aſſignata, quæ Ceraſtis, & Criſtalis morſum concomitantur, eadem eſſe liquidò conſtat. De hoc etiā ſcribit Ardoynus ſub nomine, Teriſtali, additq; de hoc nihil peculiare ab Authoribus ſcribi. Auicennas quoq; meminit Criſtalis Serpentis, quamuis in quibuſdā alijs codicibus Triſcalis legatur: Nicolaus tamen Leonicenus legit Sirtalim; cui eadē morſus ſigna, quæ Ceraſti, aſſignat. Idcircò Leonicenus eandem ſpeciem Serpentis eum Ceraſte eſſe opinatur. Italis vocatur Ceraſte, Gallis Vne Ceraſte, On Serpent cornu, Germanis Ein Gehijrnte Schlang. F

Synonima Ceraſtis ex Alberto.

Triſtalis, & Triſcalis.

GENVS. ET DIFFERENTIÆ.

OMNES ferè authores tam Græci, quàm Latini hanc Feram ad ſpeciem viperę referunt. Albertus tamen inter aſpides cornutas recenſere videtur. Reliqui Arabes hanc ſpeciem anguium ſub genere aſpidum comprehendunt. At Paulus Æginetа de aſpide, & Ceraſte tanquam de ſpecie ſimili in vno, & eodem capite verba fecit. Nicander duo Ceraſtum genera conſtituere videtur, quando de illis canit hunc in modum.

Duæ ſpecies ſecundum Nicandrū.

—— ſed quatuor, aut duo profert
Cornua, cum mutila videatur vipera fronte. G

Nicandri interpretes affirmant quoddam Ceraſtis genus mutilum, & imperfectū vocatum aſſignari, aut quia cornibus careat, aut ſi illa habeat, non ita pateant: hæc doctrina à veritate prorſus aliena non videtur; cū Auicennas ſcripſerit, Ceraſtis quoddam genus eſſe quod curtū, & recuruum dicitur, vel quia cornua breuiora proferat, vel quia deciderint. Immò maxillas, in comparatione ad alios, grandiores habet, & propterea, ad aliorum differentiam, Ceraſtis maxillaris appellatur. Niſi voluerit intelligere illam viperæ ſpeciem in Illyrio naſcentem vnico cornu inſignem, capite tamen latiore, & compreſſiore eadem ſymptomata morſu, quæ vipera afferentem.

L. 4. cap. de Ceraſte.

Hanc Proſper Alpinus ſcribebat ab Ægyptijs ſuę theriacę imponi, & lingua vernacula vocari Thair, voce non longè ab [illegible]. Quam Serpentis ſpeciem fortè ab Ammodyte, ſcilicet vipera cornuta illyrica non diſcrepare obſeruabimus. Albertus Magnus de duobus Serpentibus cornutis, nempè, de Ceraſte, & Ceriſtali, tāquam diuerſis ſpeciebus ſeorſim agit. Nicolaus tamen Leonicenus vnam, & eamdem Serpentis ſpeciem eſſe manifeſtè oſtendit, tum quia ſigna morſus eadem eſſe experientia docet, tum etiam, quia Græci, qui Ceraſtis naturam monimentis mandarunt, nullam prorſus Ceriſtalis mentionem fecerunt. Semerion verò, quem ſecutus eſt Albertus de Ceriſtali tātùm ſermonem habens, Ceraſtis penitus non meminit: hinc errandi anſam accepit Albertus, cum apud Plinium, & Solinum conditiones Ceraſtis legerit, & poſtea ſeorſum apud Semerionem, naturam Ceriſtalis obſeruauerit. Tandem ex Herodoto, circa Thebas Ægyptias, ſacri Serpentes, hominibus nihil noxij puſillo corpore binisq; cornibus præditi eſſe perhibentur, quos mortuos in Iouis æde ſepeliunt: huic enim Deo ſacros eſſe prædicant. Verùm cum omni prorſus veneno careant nō videntur Ceraſtis naturam animalis pernicioſiſſimi participare. In præſentia duas Ceraſtis icones exhibemus, primam ad Gheuini mentem, ſecundam à viuo Ceraſte delineatam ad Sereniſſimum Hetrurię magnum Ducem ex Libya delato; de qua fortè ſpecie Ioannes Fauconerus Anglus in quadam epiſtola ad Geſnerum hæc habet. *Allati fuerunt ex* H

Lib. 4. de Med. Aegypt.

Lib. 25. de Anim.

Ceriſtalis quis meminerit.

Serpentes hominibus innoxij: vbi.

Cairo

A *Cairo tres Serpentes ad nobilem quemdam venetum, qui diligentiſsimè in vitro magno, & arena propè focum ſeruabantur. Tres numero erant, quorum vnus fermè erat triplo reliquis maior, isq; fœmina, quæ tum forte quatuor, aut quinq; oua in ipſa arena edidit magnitudine ferè oui columbini; longitudo erat trium pedum, craſsitudo ferè brachij: caput duos digitos latum, idq; compreſſum. Oculorum pupilla nigra, reliqua parte alba, ex quorum cilijs vtrimq; prominebant cornicula duo breuia non carnea, vt in quibuſdam alijs, ſed verè cornea. Collo erat pro magnitudine corporis tenuiſsimo, & ſatis longo. Totus parte ſuperiore tectus erat ſquamis cinereis, ſuprema ſquamarum parte nigricantibus, cauda in extremo extenuata, & ſubfuſca. Alijs duobus eadem erat forma, niſi quòd cornua adhuc non extabant. Dixerunt filios eſſe illius maioris:* hactenus Fauconerus. Cenſuit Geſnerus hos Serpentes fuiſſe Ceraſtes, cuius opinionem deſcriptiones ex varijs, & probatis Authoribus in campum afferendæ facilè confirmare poterunt.

Epiſtola Fauconeri ad Geſnerum de anguibus cornutis.

B

FORMA, ET DESCRIPTIO.

SOLINVS agens de Serpentibus, Ceraſtis meminit, huncq; quatuor cornibus præditum eſſe pronunciauit. Albertus verò ab aliorum doctrina recedens, Ceraſti octo cornua aſſignauit, huiuſque ſpinas cartilagineas eſſe tradidit. Hanc ſententiam Bellonius explodere conatur his verbis. *Quemadmodum autem inter Authores, qui ſe ſe mutuo ſequuntur, poſteriores priorum errorem ſuſcipiunt; ita Albertus, & alij, Priſcorum verba ſecuti perperam ſcripſerunt, Ceraſtes octo cornua habere. Contrarium enim experti ſumus: cum Ceraſtes habeant bina tubercula, inſtar granorum hordei ſupra oculos gemina minuta cornua imitantia.* Deinde Bellonius dentes viperinis ſimiles in Ceraſtibus obſeruauit; hoſq; æquales, & non recuruos eſſe protulit Auicennas. Immò veluti Scincus, lineis quibuſdam puniceis in dorſo tranſuerſis diſtinguitur: ita ad mẽtem Bellonij Ceraſtes variegatur, & tandem pellis Ceraſtis facilè cedi: propterea Bellonij pellem ab ani-
C mali detractam ſtamine repleuit, & duplo craſſiorem Fera naturali comperit.

In Polyhiſ. cap. 40.

L. 2. obſer. c. 54.

Opinio Bellonij circa cornua Ceraſtis.

Gillius in Aelianum Ceraſtem contemplans, viperæ aliquo modo, præter cornua, & coloris arenæ aſſimilari promulgauit; itaut, cum non dignoſcatur, multi per arenam proficiſcentes, colore decepti Ceraſtem calcantes, vitæ periculum ſubeant. Aetius autem melius formam Ceraſtis exprimere videtur, dum ſcribit hunc Serpentem cubitalis eſſe magnitudinis, longiſſimum verò duorum cubitorum, corpore arenacei coloris, & iuxta caudam deſquamato, habentem in capite duas eminentias cornua repræſentantes. Partibus ventris ſquamas ordine quodam digeſtas attribuit: itaut obliquè ſerpendo ſonum ſibilo ſimilem edat. Id optimè expreſſit Reuſnerus in Paradiſo poetico his verſibus.

L. 9. c. 39.

Deſcriptio Ceraſtis ad mentẽ Aetij.

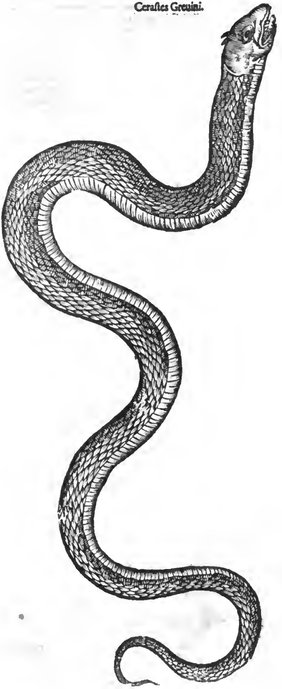
Cornua prætendens immania fronte Ceraſtes,
Dum torquet ſpinam ſibilat ecce vagus.

Rectius autem id totum exponit Nicander in Theriacis, dum viperam cum Ceraſte confert, vt hac ratione, facilius, & melius ab inuicem diſtingui poſſint. Quapropter prodidit viperam tramite recto ſerpere, quoniam breuis, & craſſa ſit; cum Ceraſtes ſquamis
D ordine quodam digeſtis ornatus, & obliquè incedens, non ſecus, quàm nauis vento Africano agitata, à recto tramite declinare cogitur. Sic igitur canit.

Cõparatio Ceraſtis ad viperam.

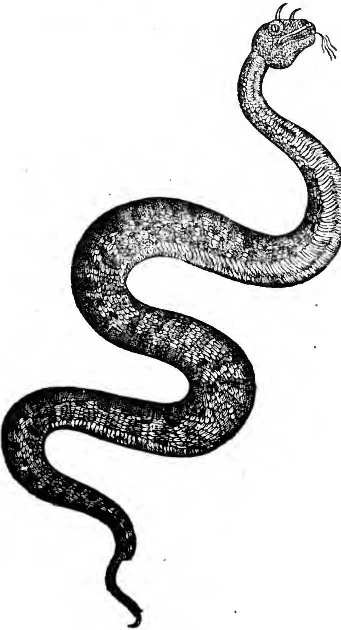
Ex ijs alter echis velocibus obuia ſpinis,
Recto terga tibi prolixus, tramite ducit,
Sed medio diffuſius hic, ſe corpore voluit
Curuum errans per iter reſonantibus aſpera ſquamis,
Qualiter æquoreo longiſsima gurgite nauis,
Quam violenter agit, nunc huc, nunc Africus illuc,
Pellitur, & laterum gemebunda fragore ſuorum
Extra ſulcandas ſinuosè fluctuat vndas.

Ceraſtes Greuini.

Digitized by Google

Ceraſtes ex Libya, qui viuus ad Sereniſſimum Hetruriæ Magnum Ducem delatus fuit vnà cum Ammodyte.

B

NATVRA, ET MORES.

In Polyhiſt. c. 40. NARRAT Albertus, ex mente Solini, id Ceraſtibus inditum eſſe à naturâ, vt homines cornibus petant, quod veritati conſonum eſſe non videtur: legimus quidem apud Solinum, talem Ceraſtibus congenitam à natura fuiſſe aſtutiam, vt arenis totam molem corpoream, exceptis cornibus, obruant; quorum motu aues alliciant, quæ vermes eſſe putantes aduolant, & protinus eſca cornutorum Serpentum euadunt. quapropter non iniuria cum Poeta canere licet.

Crinalem attollant ſquamæ ſtridore Ceraſtem
Bis gemino cornu, quo capit hæc volucres.

Item Nicander iure optimo Serpentem hunc doloſum, & inſidiatorem appellauit his verbis. F

Nunc potes aſtutum, inſidiatoremq; Ceraſtem
Noſcere.

Greſſus flexuoſus Ceraſtis. Inſuper greſſum flexuoſum Ceraſtes à natura compararunt. Idq; inde ortum eſſe narrat Cælius, quoniam cum hæmorrhoum calcaſſet Canobus Menelai gubernator, ictu huius interijt. Ideo hoc conſpicata Helena, & ægrè ferens, ſpinam hæmorrhoi confregit, vnde factum eſt, vt hoc Serpentis genus, vna cum Ceraſte ſpinam confractam habere, & obliquo greſſu incedere conſpiciatur. Rurſum Bellonius duo à natura his Serpentibus congenita obſeruauit, primò, quod viperarum ritu, fœtus viuos edant: ſecundò, quòd inter omnia Serpentum genera, diutiſſimè potu carere poſſint.

Tẽperamẽtũ Ceraſtis quale. Si temperaturam contemplemur. Ardoynus Ceraſtibus temperamentum in exceſſu calidum, & maximè venenoſum aſſignat: præterquamquòd, ex Cardano, Serpentes in cauda vngulam, & in fronte cornua habentes immodicè ſicci, & pernicioſi eſſe feruntur. Verum licèt Ceraſtes peſtiferi ſint Serpentes; nihilominus Pſyllos populos, vel inſtinctu quodam naturali, vel ob naturalem ſympathiam, non attingunt. Idcircò Pſylli volentes hominem quempiam num ſit ex ſua natione, explorare, inter Ceraſtes collocabant; namq; ab illis intactum ex Pſyllorum progenie dimanare aſſeuerabant: Hinc Poeta quidam ad id alludens de Atiro à Pſyllis progenito ſic canebat. G

Atir ſerpentes veneno ſpoliare nouit,
Dipſaſq; tardos incantare,
Poſtremò cum Ceraſtis prolem explorabat,
De qua dubitabatur.

Demùm Ceraſtes, & Elephas naturaliter ob antipathiam quamdam à ſe inuicem diſſentire dicuntur, niſi Volaterranus (referente Aeliano) pro cornuto, hircum Ceraſtem, reddiderit: qua de cauſa Serpentes, & Ceraſtes, ex Dioſcoride, elephantiaſi mederi perhibetur.

H

LOCVS.

NON eſt in dubium reuocandum Africam Ceraſtibus redundare: cum ſcripſerit Diodorus Siculus, loca Libyæ mediterranea cumulis arenarum referta eſſe; ideoq; quò plus vitæ neceſſarijs carent, eò varijs, magniſq; Serpentibus, & ijs præſertim, quos Ceraſtas vocant morſu lethali inſignes, ſunt fertiliora. Ferunt hos quondam Serpentes in Aegypti tranſmigrantes magnam regionis partem inhabitabilem reddidiſſe. Quamobrem Lucanus de prædicta regione loquens canebat hunc in modum. *L. 9. pharſal.*

In gladios iurata manus pro Cæſare pugnant
Dipſades, & peragunt ciuilia bella Ceraſtæ.

Lib. 6. Alibi quoq; idem Poeta ad rem ſcribebat.

Aut viuentis adhuc libycæ membrana Ceraſtæ.

Inſuper Ioannes etiam Bohemus, in libro de moribus gentium, Ceraſtes in Africa

fre-

Digitized by Google

A frequentes gigni tradidir: de qua regione agens Baptiſta Mantuanus ſic cecinit.

Rura, vbi ſerpentes habitat, vbi regnius inter
Mille Ceraſtarum ſtabula immanſſima regnat.

Præterea Bellonius recitat, quod in itinere ex Cairo in Mõtem Sinai, non ſolum viperas, ſed etiam copioſos Ceraſtes conſpicatus eſt. Alioquin ſi locum peculiarem huius ſerpentis inueſtigemus, ipſe libenter degit in vijs, per quas plauſtra aguntur, in quibus occulatus obuium quempiam aggredi, & perimere poſſit: quapropter authores non immeritò hunc ſerpentem vafrum, & doloſum nuncuparunt. *L. 2. obſer. cap. 56.*

SIGNA VENENI CERASTIS.

B DIOSCORIDES venena perpendens ſcriptum reliquit partem à Ceraſtibus percuſſam intumeſcere, & puſtulis oborientibus duram fieri, ex qua poſtmodum ſanies modò nigricaus, modò ſubpallida effluit. Deinde patiens vertigine correprus, & tenſis genitalibus conuulſus obit. Prædictis ſignis addit Actuarius alienationem mentis, quam ictus Ceraſtis inducere ſolet. Quamobrem Nicander hæc omnia ſigna his verſibus complectitur. *Lib. 6.* *Signa veneni Ceraſtis, ex Nicandro.*

Is ſi fortè grauem Serpens impreſſerit ictum,
Fit ſimilis clauo tumor, obſcuraq; leuantur
Puſtulæ, & afflicta non magnum parte dolorem
Exagitant, verùm triſtis magis inguina tentat,
Atq; ambos poplites labor, & pallente colore
Exanimis, fractiſq; fatiſcens viribus æger
Conſpicitur, ter, treſq; dies ſuperum æthera cernit,
Raroq; conceptam fugit hoc ex vulnere mortem.

C Quare ex doctrina huius authoris colligendũ eſt, prętèr narrata ſigna, duritiem quamdam inſtar capitis claui, in loco affecto oboriri, quæ non ab alia cauſa, niſi à malitia veneni partem indurantis, prouenire poteſt. Ideoq; Auicennas, & eius Aſſeclæ, per tumorem clauo ſimilem, dolorem partis affectæ inſtar puncturæ acus, vel claui expoſuerunt, quam ſententiam nullo modo amplecti debemus: propterea quod, neq; Dioſcorides, neq; Aetius huius ſymptomatis mentionem fecerunt. Nicander autem intelligere voluit non dolorem, ſed duritiam capitl clauorum ſimilem, quæ ictum Ceraſtis ſemper concomitatur. Dolor verò inguinum, & poplitis obſeruatus à Nicandro, ex magna neruorum contractione ortum ducit. Mentis autem alienatio viſus hebetudo, & labiorum inflatio ex copioſis dimanat humiditatibus, quæ liquatæ per totam cerebri regionem diſſeminantur. Genitalis tandem erectionem, & aliorum neruorum contractionem malitia caloris mirum in modum exſiccantis generat. Cauſa puſtularum, & coloris liuidi totius corporis ex generali doctrina Serpentum elicienda eſt. Ad finem ex Aetio, eadem accidentia in morſu Ceraſtis, quæ in morſu viperæ, ſed ſęuiora, & vehementiora contingunt. *Duritia ictum ceraſtis concomitans.* *Reliqua accidentia à quà cauſa dimanent.*

D

VE-

VENENI CERASTIS MEDELA.

Lib. 6.

CVM Dioſcorides virus Ceraſtis veneno Baſiliſci ſimile exiſtimauerit pręciſionem membri à Ceraſte percuſſi ſtatim à chirurgo faciendã eſſe probauit: nam qui differt hoc præſidium, ex eiuſdem authoris ſententia, proculdubio ægrotanti lethum affert. Alioquin partem demorſam illicò ſcarificandam, & ferro candenti inurendã eſſe aſſeuerant; cui opinioni Paulus Ægineta, & Actuarius adſtipulantur. Non ſunt præterea omittenda multa ſimplicia medicamenta, quę huic vulneri nõ vulgarem opem afferre poſſunt. Etenim Porta plantas ſquamis refertas morſibus animalium ſquamoſorum mirum in modum opitulari pronunciabat. Ideoq; pix ex arbore picea ſtillans, ad mẽtem Dioſcoridis, Ceraſtum ictibus cum ſale illinitur. Item cedria cum ſale impoſita commendatur. Celſus farinam hordeaceam, necnon rutam ex aceto coctam, & nepetam cum ſale, & melle permixtam præſto eſſe arbitratur. Immò ſtercus caprilum cum aceto coctum, & parti ſauciæ imponendum iudicat: deinde aſphodellum arefactum, magnitudine ægyptiæ fabæ, cum modico rutæ bis patienti exhibet: item trifolium, mentaſtrum, & panacem cum aceto, necnon caſſiam, & coſtum, & cinnamomum in potione præſcribit. F

Li. 4. Phyt. cap. 2.

Simplicia medicamẽta morſui Ceraſtis cõferentia.

Plinius pice cum polenta quandoq; vtitur, interdum Caſtoris teſtibus cum panace, & ruta in vino patienti medetur. Quandoq; ſemine ammeos ad pondus drachmarum duarum cum pari portione myrrhæ adhibet. Auicennas cæpam cum aceto tritam parti affectæ applicat, interdum ſeſamum laudat: immò ſemen raphani, vel caſtorem, vel calamenthum campeſtre cum vino, tanquam præſidium mirabile extollit. In hoc caſu nõ ſunt ſpernẽdi accipitres: ſiquidẽ Diodorus Siculus ſcripſit has aues ab Aegyptijs coli, quoniam ad Scorpiones, & Ceraſtes expugnandos, & delendos proſint. Demum Callias (referente Æliano) in hiſtoria, quam conſcripſit de Syracuſano Agathocle, & homines, & beſtias peſtifero Ceraſtis ictu perimi aſſeruit, niſi vir Libycus natione Pſyllus ad ſanandum morſum acceſſerit. Hic ſiue accerſitus, ſiue fortuitò adueniẽs, & patientem dolore afflictatum inuenerit, ſola ſaliua dolorem mitigat: ſin ægrum vehementi dolore vexatum, & quaſi exanimem compererit, illicò hauſta aqua, os ſuum primò colluit, poſtmodum eam in poculum proiectam ſaucio ſtatim propinat. At ſi venefica vis in patientem mirandum in modum ſæuiat: tunc Pſyllus ægrotanti nudo nudus accumbit, & proprio corpore venenoſi vigorem frangens, patientem liberat. Propterea legitur apud Ælianum, quod quando virum Libycum adulterij vxoris ſuſpitio inuadit, infantem recenter natum in dolio Ceraſtarum pleno locat, cuius infantis à Ceraſtibus intacti ſe legitimum patrem eſſe arbitratur. G

Accipitres valent ad morſũ Ceraſtis.

Lib. 9. de Anim. cap. 38.

Pſylli qua ratione ſanent ſaucium à Ceraſtibus.

Loco cit.

EPITHETA.

Ceraſtes cur Crinalis dictus ſit.

LOCVS natalis occaſionem dedit Poetis Ceraſtem nuncupãdi Libycum, quandoquidem, vt ſuperius fuit annotatum, in Africa hoc Serpentis genus libentiſſimè ſtabulatur. Statius Ceraſtem appellauit crinalem, quoniam poetæ crines Furiarum Infernalium angues cornutos eſſe fabulati ſunt. Lucanus aliquando Ceraſtem vagum nuncupauit; quoniam obliquè, ſeu inſtar litteræ S. curuus gradiatur: ideò non eſt mirandum, ſi à Nicandro in Theriacis σκολιοπλανὴς, nempè obliquè incedens nominetur. Deinde anhellans, aſtutus, & inſidiator eſt appellatus: propterea quòd vaframentis plenus in ſemitis deliteſcens, tranſeuntes inuadat: non immeritò igitur Nicander κεράστην δολόεντα indigitauit. H

ALLE-

A

ALLEGORICA, ET MORALIA.

LAVRETVS in Sylua allegoriarum meditans improbos, & malignos Ceraſtum mores, retulit hoc Serpentum genere, deſignari illos, qui nimia freti poteſtate, alios perterrefaciunt. Vnde in ſacris Biblijs legitur. *Dan Coluber in via Ceraſtes in ſemita mordens vngulas equi, vt cadat aſcenſor eius retrò*. Proprerea Ceraſtes Antichriſtum etiam ſignificare poterit, qui Chriſti fideles, morſu peſtiferæ prædicationis, & cornibus poteſtatis armatus, adorietur. Quinimò Diabolus, & ipſe, ratione morum, Ceraſti aſſimilatur: nam ſi Serpens hic ſabulo occultatus, & cornibus ſupra arenam eminentibus, aues alliciendo eas decipit: pari ratione Diabolus ab omni perfectione abhorrens, cornu tentamenti, viros iuſtos inuadens, blanda tectus ſpecie, defraudat.

In Geneſ. c. 49.

Antichriſtus per Ceraſtē ſignificatur.

B Amplius ſimoniacus perbelle naturam huius Serpentis æmulatur: namq; ſi Ceraſtes obliquo greſſu ſuum peragit iter; item ſimoniaci vias indirectas calcantes, dignitates petunt. Deinde ſi Ceraſtes mole corporis arenis tecta, cornibus tantummodo detectis, aues ineſcat: ita ſimoniaci, occultata omni ſeueritate, cæteros ad ferendam opem alliciunt, ſed cum honorem deſideratum fuerint aſſecuti, alios inſtar Ceraſtis, opprimunt. Quamobrem Ripa, iuſtis de cauſis, ad exprimendam Simoniæ iconem delineauit iuuenem, quæ ſiniſtra manu Ceraſtem ſtringit. Ex altera parte ad mentem Laureti in ſylua Allegoriarum Ceraſtes pro Iudice prudente, & potente intelligi poteſt: immò pro Chriſto, qui nouiſsimo die, ad reos condemnandos, maximo, & repentino horrore accedet.

Simoniæ ſimulacrum.

VSVS IN MEDICINA..

C

EX cornu Ceraſtis vtilitatem incredibilem ad prodendum venenum homines recepturos eſſe, multi affirmant. Etenim promulgauit Greuinus ſe intellexiſſe cornu Ceraſtis, præſente vipera, aut napello, aut ſtelle Pardi, exudare. Id Petrus de Abano, quem Conciliatorem vocant, in libro de venenis atteſtatur: quandoquidem monimentis mandauit a cornibus Ceraſtum, præſente veneno, ſudorem emitti: quocirca Principes his cornibus in menſa vtuntur, & manubria gladiorum ex his fabrefieri curant.

Lib. 2. de Veneni c. 1

DE HÆMORRHOO. Cap. V.

ÆQVIVOCA.

D

DVPLICI ratione moti, hiſtoriç Ceraſtis illam Hæmorrhoi adiungere neceſſariam eſſe duximus: primùm, quoniam hic Serpens inſtar Ceraſtis, quibuſdam cornuum rudimentis coronatus incedit: deinde quoniam obliquum Ceraſtis greſſum apprimè æmulatur, itaut ratione inceſſus à ſe inuicem diſtingui minimè queant. Itaq; Serpentis huius nomen æquiuocationem effugere non potuit: quandoquidem ſi appellatur hæmorrhois, & hæmorrhous: primitus αἱμοῤῥοις nempè hæmorrhois, apud Græcos, ſanguinis effuſionē paulatim factam ſignificat, à verbo græco αἱμοῤῥοέω ſanguinem ſundo. Hac de cauſa hoc eodem vocabulo à medicis Grçcis αἱμοῤῥοις illud eſgenus venarum ſedis deſignatur, à quibus identidem reſeratis earum orificijs ſanguis fluit. Pariter αἱμοῤῥοος, & contractè αἱμόῤῥους, nimirum hęmorrhous, ſiue hæmorrhus non ſolum indicat illud Serpentis genus, de quo in præſentia diſſeritur; verùm quoq; mulierem, quæ menſtruas fluxiones patitur.

Hæmorrhois ī quo differat ab hæmorrhoo

SYNO-

 E

SYNONIMA, ET ETYMVM:

HÆMORRHOVM Latini Græcos, vt ſolent, imitati, hunc Serpentem indigitarunt. Nam αἱμοῤῥοῦς ὄφις apud Euſtathium legitur: cum tamen apud alios authores, αἱμοῤῥοος ὁ pro mare Serpente huius generis, & αἱμοῤῥοῒς ἡ pro fœmina vſurpetur: deriuant nonnulli hoc nomen ἀπὸ τοῦ αἵματος, nempe à ſanguine cum Textor, & Volaterranus hunc Serpentem partim nigro, partim ſanguineo colore refertum eſſe ſcripſerunt. Verùm ſatius erit, ad mentem Galeni, etymologiam deducere ἀπὸ τοῦ αἵματος, ſcilicet à ſanguine, & à verbo ῥέω, nempè fluo, cum ſolo huius Serpentis ictu, ſanguis ab omnibus corporis meatibus effluat: ſcribebat igitur Galenus in libro de theriaca ad Piſonem, quòd hæmorrhous, & hæmorrhois, ſuis nominibus, ſimilem hominibus perniciem afferunt; quandoquidem ſaucij ab hoc ſerpēte, ſanguinem per os, nares, & deniq; per omnes porros corporis effundantes intereunt. Idcircò non fuit hoc ignotum Lucano, qui meditans naturam huius ſerpentis à ſanguine profluente nomen inuenientis, ſic canebat. F

Hæmorrhoi etymum.

Li. 9. Pharſal.

At non ſtare ſuum miſeris paſſura cruorem
Squamigeros ingens hæmorrhois explicat orbes.

Reuſnerus quoq; in Paradiſo Poetico Lucanum æmulatus ſic canit.

Squamigeros ingens hæmorrhois explicat orbes
Laſerit hac, toto corpore ſanguis abit.

Hinc Georgius Pictorius contemplans Tullum iuuenem ab hæmorrhoo percuſſum cecinit hunc in modum,

Impreſsit dentes hæmorrhois aſpera Tullo
Magnanimo, fluxu ſanguinis, & perijt.

L. 4. fen. 6. tract. 1. ca. 56.

Præterea hic ſerpens apud Iſidorū aſpis hæmorrhois, apud Arnoldum, Afrodius, apud Syluaticum Afudius; & apud Auicennam Afudius, & Sabrin nominatur: ſiquidem hic G author verba faciens de Serpētibus, quorum ictu, ſanguis ab omnibus corporis partibus dimanat, ibi Afudium, & Sab. in memorat, omniaq; recenſet ſymptomata, quæ in morſu hæmorrhoi contingere ſolent.

Inſuper hic Serpens Alberto Alſordius vocatur: imò tribus diuerſis nominibus ipſū cōprehendere videtur, dū primū de Alſordio, deinde de hęmorrhoo, & demū de Sabri ſermonem habet; cum hęc vnius, & eiuſdem Serpentis Synonima eſſe non animaduerteret; quoniam tantummodo inter hæc nomina non autem inter naturas horum animalium differentia aſsignanda eſt: quamobrem in progreſſu ſermonis, ex ictibus horum Serpentum eadem prodire ſymptomata recitat, quæ in morſu hæmorrhoi obſeruantur. Rectius igitur ſcripſit Auicennas, qui hæmorrhoum ſilentio inuoluens, Afudium tantùm, ſiue Sabrin nominauit. Cæterùm Olaus Magnus ab Alberto deceptus tres huius Serpentis ſpecie enumerauit, dum prima fronte de Sabri diſſeruit, cuius ictu omnes recludi venas aſſeruit, & paulò poſt addidit Serpentem eſſe hæmorrhoum nuncupatum, cuius morſu homo percuſſus, ſanguinis fluxu perit, & tandem capite H ſubſequenti meminit Alfordij ſimilem Sabri naturam participantis. Quapropter ex verbis Olai Magni hæc nomina vnius, & eiuſdem Serpentis eſſe ſynonima colligendum eſt.

Alſordius ſerpēs apud Albertum.

Alſordius ſerpēs qualis.

FOR-

A

FORMA, ET DESCRIPTIO.

PARVVM ſerpentem hæmorrhoum,& in genere viperarũ eſſe aſſeuerauit Aelianus; quoniam fortè viuos fætus, ritu viperarum, edere crediderit. Poſtmodum addidit pedis longitudinem adæquare, habitum corporis à capite in tenuitatem procedere; colore partim flammeo, partim nigro inſignitum,caput tanquam quibuſdam cornibus inhorreſcere, lento greſſu ſerpere, obliqua, & non recta via proficiſci, gradiendoq; lenem quemdam ſtrepitum edere, quæ omnia ex Nicandro in Theriacis deſumpta eſſe videntur: vbi infraſcriptis verſibus in latinum ſermonem tranſlatis, huius Feræ deſcriptionem ſic aſſignat. *Greſſus hæmorrhoi qualis.*

Vnum longa pedem, totaq; graciſſima tractu,
B *Ignea quandoq; eſt, quandoq; eſt candida forma,*
Conſtrictumq; ſatis collum, & tenuiſsima cauda.
Bina ſuper gelidos oculos frons cornua profert
Splendentum quadam radiorum albentia luce,
Syluestres, vt apes populatriceſq; locuſtæ.
Inſuper horribile, ac aſprum caput, horret, & inſtar
Ipſius obliqua ſua paruula terga Ceraſtæ
Claudicat, ex medio videas appellare dorſo
Paruum nauigium terit imam lubrica terram
Aluus, & haud alto tacitè trahit ilia motu,
Ac per arundineum ſi tranſeat illa grabatum.

Quamobrem cæteri Authores ſententiæ Nicandri adhærentes,non ſolum huic ſerpenti longitudinem, & latitudinem vipera minorem, ſed etiam oculos igneos, & locuſtæ ſimiles aſſignarunt. Idem Aetius, & Auicennas atteſtantur. Immò addit Auicennas C dorſum multis notis albis,& nigris variegatum eſſe, & collum, in comparatione ad viperam, eſſe anguſtum, & caudam tenuiorem, & dentes æquales ei ineſſe.

Deinde hic Serpens ſquamis ita ſiccis eſt munitus, vt proficiſcens ſtrepitum ſono arundinum vento concuſſarum ſimilem edat. Quare vnà cum Pareo poſſumus affirmare hunc Serpentem eſſe corpore puſillo, ardentibus igneo quodam fulgore oculis, *L.20.c.18.* cute ſplendidiſſima, dorſo multis notis nigris, & albis maculato, ceruice anguſta, & cauda prætenui cum corniculis ſupra oculos,& tandem obliquè inſtar ceraſtis repetat. Quibus omnibus Matthiolus in Dioſcoridem adſtipulatur. Quidam, ex Hermolao, huic Serpenti ruffos attribuunt pedes, quibus obliquo incedit tramite, ſed perperam, *Li.6.c.50.* quandoquidẽ hæmorrhous omni prorſus pede caret,vt in ſequenti figura licet intueri.

NATVRA.

D

HOC Serpentis genus id ſibi à natura comparaſſe Aelianus retulit, vt, in motu, admodum ſegne,& pigrum ſit. In greſſu autem marem, à fæmina dignoſci tradit Aetius; non ratione tardi motus, vel ſymptomatum,quæ, ob morſum, patientes vexant; ſed quoniam fęmina infernè greſſum circa caudam firmat;cum mas vẽtri tantummodo innitatur, & collum ſerpendo extendat. Alioquin naturaliter incedit, non ſecus, ac nauis mare ſulcans: cum reptet more vndæ, quæ aſſurgit, & deprimitur: ſiquidem hæmorrhous anteriorem partem attollit,cum poſterior eſt depreſſa, & viciſſim. Qua de re Nicander, ad exprimendum naturalem huius Feræ motum nauigij vocabulo vſus eſt: veluti incitatis verſibus eſt legendum. *Animal pigrũ, & ſegne.* *Inceſſus huius ſerpentis qualis.*

Eodem enim modo millepedes, & alij hortorum vermes, quaſi eſſent elumbes, repetare videntur: quoniam partem anteriorem protrudunt, ventrem in terra firmant, & deinde etiam poſteriora trahunt. Cauſam autem obliqui inceſſus hæmorrhoi, nonnulla attribuunt Canobo Manelai gubernatori, qui in Ægypto, Thonide regnante, in *Cauſa obliqui greſſus huius ſerpentis.*

Q hanc

Digitized by Google

Icon Hæmorrhoi ad mentem Parei.

Digitized by Google

A hanc Feram incidiſſe fertur; vnde Helena vi huius veneni intellecta, Serpentis ſpinam confregit, & pharmacum exemiſſe dicitur (per pharmacum enim Græci & venenum, & medicamentum intelligunt) in quem verò vſum, Ælianus ſe ignorare aſſeuerat. Nicandri verò ſententia fuit ab Helena irata ſpinam huius beſtiæ confractam, non autem in gratiam alicuius pharmaci exemptam fuiſſe. Quamuis ſpondylos Serpentum interdum aduri, & aduſtos elephantiaſi, & lepræ mederi manifeſtum ſit. Verſus autem Nicandri in latinum ſermonem translati ſunt tales.

Quondam animoſa Helena cygni Iouis inclyta proles,
Euerſa rediens Troia (niſi vana vetuſtas)
Huic indignata eſt generi, Pharias vt ad oras
Venit, & aduerſi declinans flamina venti,
Fluctiuagam ſtatuit iuxta Nili oſtia claſſem.
Namque vbi Nauclerus ſe feſſum fortè Canobus
Sterneret, & bibulis fuſus dormiret arenis,
Laſa venenoſos hæmorrhois impulit ictus,
B *Vilatamque tulit lethali dente quietem.*
Protinus ouipara cernens id filia Ledæ,
Oppreſſa medium Serpenti feruida dorſum
Infregit, tritaq; excuſſit vincula ſpina
Quaſi agilis illius ſic dempta è corpore fugit,
Et graciles hæmorrhoi, obliquiq; Ceraſta
Ex hoc claudatradunt iam ſoli tempore membra.

Ex quibus verſibus eliciendum eſt hanc fabulam ita ſeſe habere. Cum Menelaus, poſt vaſtationem Troiæ, & Helena recuperata, in Græciã reuerteretur, vi Aquilonaris venti tempeſtate oborta, ad Nili quoddam oſtium à Patrono nauis tunc Canobum nuncupatum appulit. Itaq; Canobus cum in arena Thonide dicta, quia tunc Aegyptijs Thonis imperaret, vires reficere vellet, pede hæmorrhoum calcans, ab eoq; demorſus interijt. Hinc Helena incredibili mærore, ob viri huius interitum afflictata, accurrens C tanto impetu hæmorrhoi dorſum calcauit, vt inde huius Serpentis, & Ceraſtis ſpecies obliquè, & claudicans reptauerit. Huius fabellæ nemo Priſcorum meminit, præter Ælianum, qui omnia ex Nicandro deſumpſit. Immò apud eundem Nicandrum Ronſandrus quoq; hanc fabulam legiſſe videtur, dum ſic cecinit.

Fabula narratio.

Quis meminerit huius fabulæ.

Non debuiſſes, Helena, pedibus illos calcans
Renes conquaſſare, ſed perdere prolem.

Ad finem Ardoinus contemplans naturam huius venenoſi anguis, ipſam eſſe in exceſſu calidam iudicauit; cum huius ictu orificia venarum, & meatus totius corporis iam facile aperiantur, vt inde ſanguis veluti ſudor egrediatur.

LOCVS.

D HVNC Serpentem in arenis ægyptijs libenter diuagari inde colligitur; quoniam Cœlius Rhodiginus monimentis mãdauit, quòd hemorrhous ideo Thonius à Nicandro fuit cognominatus, quia locis ægyptijs, quibus olim imperauit Thonis, ſummopere delectaretur. Immò in regionibus etiam Indicis verſari non eſſe abſurdum opinamur: cum Diodorus Siculus ſcriptum reliquerit, in eo tractu Indiæ, quo Alexander Porum perſequens, exercitum traiecerat, magnam vim Serpentum ſtabulari, qui cum eſſent parui, varietate tamen corporum diſtinguebantur: etenim alij æreis virgis ſpecie erant conſimiles, alij denſam, & hirſutam criſtam arrigebant, & talis erat illorum vis morſus, vt percuſſis citiſſimam necem afferrent. Verùm ſi aliqui etiam leuiter lædebantur, grauiſſimo torquebantur dolore, & à toto corpore ſanguineus quidam ſudor dimanabat. Quapropter ſi huiuſmodi Serpentes non erant hæmorrhoi, ijs tamen congeneres eſſe credebantur. Atſi particularem huius Serpentis ſedem inueſtigemus: ſcribebat Aelianus ſaxorum cauernas ab hac Serpentum ſpecie ſummopere diligi, quod à Nicandro procul dubio deſumpſit, qui in Theriacis de peculiari loco hæmorrhoi hos protulit verſus, qui latino ſermone ſic ſonat.

Li. 16. lect. Antiq. c. 9.

Hic anguis cur Thonius dictus

Lib. 9. de Anim. c. 43

Cui noſcenda ſit hic ſerpens hæmorrhois, audi, E
Rimoſas colit illa petras ſibique aſpera tecta,
Et modicè pendens facit, inflexumq; cubile.

SIGNA VENENI.

Signa allata à Galeno.

GALENVS in libro de Theriaca ad Piſonem percuſſos ad hæmorrhoo in hoc horrendum ſymptoma incidere pronunciauit: quòd ſanguis ab omnibus corporis partibus tanquam pluuia fluere videatur. Id poſtea eleganter expreſſum fuit à Lucano his verſibus.

Li. 9. pharſal.

Impreſsit dentes hæmorrhoïs aſpera Tullo
Mignanimo iuueni, miratorique Catonis.
Vtque ſolet pariter totis ſe effundere ſignis
Corycy preſſura croci: ſic omnia membra
Emiſere ſimul rutilum pro ſanguine virus, F
Sanguis erant lacrymæ quæcumq; foramina nouit.
Humor, ab ÿs largus manat cruor, ora redundant,
Et patulæ nares, ſudor rubet, omnia plenis
Membra fluunt venis, totum eſt pro vulnere corpus.

Li. 9. de Anim. ca. 43.

Deinde Aelianus prædicto ſymptomati alia magis peculiaria addit ſigna: nimirum, quòd punctus cyanei coloris in vulnere oritur, patiens ſtomachi dolore corripitur, deinde oculorum caligine detinetur, & ſi quæ ſint in corpore patientis cicatrices recrudeſcunt; quæ omnia à Nicandro deſumpta eſſe videtur, quoniam in Theriacis ſic canit.

Protinus horrendos, vbi mordens intulit ictus,
Decolor accurrit ſpecies, quadamq; nigredo
Anxia corda dolent, gelidæ ſitis ingruit vndæ.
Quin & ſanguineæ prima ſub nocte fluores
Ipſis proſiliunt è naribus, auribus, ore, G
Veſicaq; ſimul, quæ ſunt in corpore plagæ
Rumpuntur, quadamq; cutis fuligine marcet;
Ergo caue, in primiſq; ſuum ne fœmina virus
Inuomat: hæc quoniam diro quem preſſerit ore
Igutas quæritur gingiuas, atque per ipſos
Erumpens vngues miro fluit impete ſanguis
Et malè olente madent fœdi putredine dentes.

Os ventriculi aliquãdo cor nominatur.

Quare ex verbis Nicandri elicimus, quòd inter accidentia, quæ hæmorrhoi morſum concomitantur, primùm recenſetur color læſæ particulæ, quæ ad nigredinem vergens, calorem natiuum labefactatum, & à mala veneni qualitate ferè extinctum arguit. Deinde ſequitur dolor cordis, nempè ventriculi: cum Priſci os ſuperius ſtomachi cor appellauerint. Id non fuit ignotum Nicandro, dum verba faciens de aconito canebat.

Craſſantur circum præcordia ſumma grauique
Errore inſiſtant morſus in corde moleſtos, H
Oreque ventriculi partunt ſublata patenti,
Quod cor, ventriculi quidam cellamque vocarunt.

Cauſa doloris ventriculi.

Cur ſãguis manet ab omnib. partibus.

Oritur autem prædictus dolor ab exquiſito oris ventriculi ſenſu ob cæterarum partium anxietatem. Hoc ſymptoma, craſſante peſtilentia, obſeruatur, dum venenata qualitas prædictæ parti ſenſim communicatur. Quocirca ventriculus mirum in modum labefactatus ſuo fungi munere minimè poteſt: immò vomitus excitatur, & diarhea, retentricè inteſtinorum facultate debilitata, ſubſequitur. Item ſanguis à cæteris partibus funditur, dum à veneno retentrix membrorum facultas paulatim diſſoluitur, & diſſipatur. Tandem vulnera iam in patiente conſolidata recrudeſcunt ob nimiam veneni ſiccitatem: quemadmodum, æſtiuo tempore, vrgente inſigni ſiccitate, terram ſcindi, & rimas fieri contingit. Id autem eo potiſſimum in loco accidit, vbi antea terra diſrupta fuit.

Præterea alia infinita ſuccedunt ſymptomata, vt difficultas reſpitationis, vocis priuatio

uatio

A natio, & animi deliquium, quæ à nimia ſanguinis euacuatione originem ducere poſſunt Signa verò, quæ narrantur ab Auicenna, Alberto, & Olao magno, dum Aſudius, ſeu Altodius, & Sabrin mordent, ſunt hæc. Porri cutis effundunt ſanguinem, vomitus excitatur, venter ſoluitur, anguli oculorum in tumorem eleuantur, anhelitus impeditur, vrina difficilis redditur, dentes cadunt, & tandem interit æger, quæ ſigna à ſymptomatibus morſu hæmorrhoi genitis diſcrepare haudquaquã videntur. Quamobrem Matthiolus in Commentarijs ad Dioſcoridem, ex prędictis omnibus concinnatũ quaſi epilogum aſſignat, dum inquit. In morſu hæmorrhoi color loci percuſſi fit cruentus, ex quo ab initio nihil præter aquoſum quoddam, effluit, ventriculus dolore afficitur; deinde ſanguis non ſolum ex foraminibus morſus, ſed etiam ex naribus fluit: ſpirandi difficultas ſubſequitur, & ſi quæ in corpore obductæ fuerint cicatrices, recrudeſcunt. In morſu fœminæ, ſcilicet hæmorrhoidis, anguli oculorum, & radices vnguium ſanguinem fundunt: immò ſanguis ab omnibus corporis meatibus manat, & tandem dentes, putrefactis gingiuis, excidunt.

L. 6. ca. 58.

Signa morſus hæmorrhoidis.

B

MEDELA.

MORSVS hæmorrhoi, & dipſadis, nonnulli immedicabiles eſſe arbitrantur. Alij tamen ad communia ictus ſerpentum præſidia confugiunt: alij partem læſam prius ſcarificatam ferro candenti, inurunt: alij partẽ immediatè præcidunt; deinde cataplaſmatis validè attrahentibus vtuntur. Itaq; in hoc caſu prima facie præſcribenda ſunt medicamẽta, quæ ſanguinem vndequaq; implacabiliter dimanantem ſupprimere poſſint: nam Dioſcorides plagę imponit emplaſtrum ex folijs vitiũ coctis, & vnà cum melle tritis: poſtmodum portulacam cum polenta commendat, antequam vrina cruenta prodire incipiat. Matthiolus in Commentarijs ad Dioſcoridẽ,
C allium deuorandum, & vinum dilutum exhibet, vomitum prouocat, & theriacam præſcribit: vulnus aqua frigida abluit, & demùm regionem veſicæ ſpongijs calidis fouet. Paulus Æginera caput hæmorrhoi crematum in vino potandum præbet: poſtmodum allium cum vino, & oleo, necnon vuas paſſas minimè improbat.

Quæ medicamẽta primo præſcribantur.

Lib. 1. c. 50

Auicennas, præter medicamenta præſcripta, In primis ſanguinem coercentia, vt farinam hordei cum vrtica, & albumine oui ſubactam memorat: deinde ſemen raphani cum vino, ſuccum papaueris, cum radice lilij cęleſtis, necnon emplaſtrum, cum farina hordei, arnogloſſa, & gallis ſummoperè extollit. Celſus tam in ictu Ceraſtis, quàm Hæmorrhoi, & Dipſadis, aſphodelum arefactum, ad fabæ ægyptiæ magnitudinem, tradit: tum trifolium, mentaſtrum, coſtum, caſſiam, & cinnamomum præſcribit. Plinius ſcriptis mandauit muſtum ſerpentibus, ſed præcipuè hęmorrhoidi, & ſalamandræ aduerſari: deinde vitellum oui in hoc caſu ſummoperè probat; quamuis Dioſcorides hanc virtutem albumini potiſſimum attribueret. Rurſus flores, & mora rubi, ex Plinio, huic morſui non vulgariter prodeſſe poſſunt. Demùm non eſt omittenda por-
D tulaca ſylueſtris, quàm nonnulli peplium vocant: hæc enim, ad mentem Plinij, ſagittarum venena retundit, & in cibo ſumpta, & ictibus ſuperpoſita, virus ſerpentum, ſed præcipuè hæmorrhoidum, & preſterum ſuperat. Si deſideratur herba, eius ſemen ſimili facultate præditum eſſe Plinius teſtificatur.

Medicamẽta ab Auicenna præſcripta.

Albuminis oui virtus.

 E

DE SEPE. Cap. VI.

ÆQVIVOCA.

L.20.c.18. CVM Ambroſius Pareus hunc Serpentem Hæmorrhoo perſimilem, & obliquè incedentem, pronunciauerit iuri conſonum eſſe iudicauimus huius beſtiæ hiſtoriam hoc in loco extare. Verùm hoc nomen inter vocabula ambigua eſt collocandum, nam in primis apud Heſychium, & Varinum leguntur σηπὶς ζῶα ἑρπετά, ἢ ὄφις, nec præter rationem: quandoquidem Seps in lacertarum numero, & in Serpentum genere
Lib.2. recenſetur. Nicander enim Sepa puſillo corpore, exiguis lacertis non diſſimilem eſſe
Lib.5. ſtatuit; alibi verò inter mortiferos angues enumerauit. Ab hac ſententia Dioſcorides F
non recedens, poſt lacertas, Sepis, & corpore, & forma eis ſimilis meminit: deinde ab eodem Dioſcoride alibi inter genera viperarum Seps connumeratur, dum acetum mulſum aduerſus ictum huius Serpentis commendatur. De lacerta chalcidica, quæ etiam Seps cognominatur, plura legenda ſunt in hiſtoria Quadrupedum ouiparorum.
L.1.cap.6. Aelianus quoq; Sepis Serpentis meminit, & capite ſubſequenti idem nomen lacertæ
L.9.c.54. chalcidicæ conuenire aſtruit: cum aereis quibuſdam virgis inſigniatur, & putredinem
Seps dicitur quilibet Serpens maleficus. mordendo, ritu Sepis Serpentis, membro percuſſo afferat. Aliquin Seps à Nicandro pro quocumq; Serpente malefico vſurpatur, dum in Theriacis ſic canit.

Praeterea candens niue, & aſper vepribus othrys
Rufis reptilibus ſcatet, & caua vallis, & altæ
Ac rigidæ, ſalebris rupes, nemoroſaq; ſaxa
Quà ſitibundus, & haud apparere colore
Viſus ſeps habitat ſeps ſemper concolor illi,
Quaſub foſſa tenet tectæ, atq; cubilia terræ. G

Doctiſſimus vir Greuinus, per Othrym Græciæ montem, à Nicandro quoſcumq; mõtes à Serpentibus habitatos, & per vocabulum Sepis, omne Serpentum genus intelligi voluit. Itaq; nomen hoc conuenit Serpenti, de quo in præſentia diſſeritur, conuenit
Seps eſt lacertæ ſpecies. lacertæ chalcidicę, de qua ſuo loco actum fuit; item quibuſdam Inſectorum generibus; cum hæc omnia animantia ſepticã facultatem participent. Siquidem apud Arnoldũ, quoddam exiguũ apis genus ſeps nominatur, & apud Plinium quædam millipedæ ſpe-
Seps Inſecti genus. cies: ſcribebat enim è vermibus terrę quemdam eſſe piloſum, multis pedibus refertum, arcuatim repentem, tractuq; ſe contrahentem oniſcon Græcis nuncupatum, aliud verò huius generis Inſecti eſt, quod non arcuatur, ſepa Græci, alij autem ſcolopendram minorem, & pernicioſam appellant.

Li.3.Epid. Inſuper apud Hippocratem Seps tuberculi peſtilentis nomen eſt, quia erodendo
ſect.3. partem, maximam putredinem generet. Alibi quoq; puſtulam ſepa dictam memorat.
Li.6.Epid. Phanias etiam, vt citat Athenæus, hæc ſcribit. Καὶ δὲ τὴν, αὐτοῦ τῦ σπέρματος φύσιν,
ſect.8. ὁ καλούμενος σὴψ, καὶ τὸ τῦ σταφυλίνου σπέρμα. Vnde aliqui colligunt nomen ſepis cui- H
Lib.9. dam etiam plantæ competere poſſe. Aliter Seps, vel Sepes fœminini generis quodcũq;
Seps vel Sepes fœminini generis quid denotet. denotat obſtaculum, quod in agros, vel hortos ingreſſum prohibeat. Cæterùm, quia hoc animal non ſolùm Sepis, ſed etiam Sepedonis nomine decoratur, aduertendum eſt hanc etiam vocem æquiuocatione laborare; cum σηπεδὼν apud Græcos primum exponatur putredo, deinde Serpens, de quo in preſentia agitur, quoniam partem dente percuſſam inſigni putredine afficiat. Quamuis Author Theſauri linguæ græcæ ſcrip-
Sepedones vlcerũ ſpecies. ſerit σηπεδόνα eſſe lacertæ genus, ſed perperam: quandoquidem nomen Sepis tantummodo ad ſignificandam lacertam chalcidicam vſurpatur. Verùm quidem eſt, quòd Cælius Sepedones vlcera putreſcentia appellauit: imò apud Pollucem σηπεδὼν ſignificat vlcus os potiſſimum infeſtans; ita ut dentes, & oſſa interdum ſummoperè vexet. Deniq; Celſus apud Hippocratem σηπεδόνας cancros interpretatur.

SY-

A

SYNONIMA, ET ETYMVM.

PETRVS Crinitus, in libro de honeſta diſciplina, reperiri tradit in veterum monimentis hæc nomina in numero ſingulari vſurpata, ſcilicet canes, plebes, & his ſimilia, velutI etiam ſepes animal apud Virgilium, annotante Auſonio: cum alioqui à Marco Tullio Cicerone Seps dicatur. Græcis σὴψ fæminini generis: quamuis ſæpè ſæpius à Theophraſto, & Nicãdro genere maſculino inflectatur. Scholiaſtes Nicandri hunc Serpentem σῆπα nominari putàt παρὰ τὸ σήπειν τοὺς πληγέντας (σῆψις enim putrefactio exponitur) quoniam ab hoc animali pars percuſſa illicò putrefiat. Vnde Ambroſius Pareus iure merito promulgauit hãc Feram tali nomine donari, quia morſu ſubitã inferat putredinem. Itaq; Latini hunc Serpentem, ex Scaligero, non iniuria, Putriam indigitarunt. Aliter etiam hæc Fera σηπεδὼν, ideſt Sepedon appellatur; &
B quamuis Nicander diuerſis in locis Sepis, & Sepedonis meminerit: nihilominus Seps, & Sepedõ tanquam ſynonima denotant illam Feram, cuius hiſtoriam in præſentia examus: tum quia deſcriptiones Sepis, & Sepedonis inter ſe diſcrepantes apud Nicandrum non inueniuntur; tum etiam, quia ſymptomata morſus Sepis recitata ab Aetio conueniunt cum accidentibus ictus Sepedonis, quæ Nicander recenſuit. His addamus, quòd Plinius de alio Serpente, quàm de Spedone non diſſeruit, & Dioſcorides niſi de Sepe verba fecit.

Seps morſu ſubitam infert putredinem.

Putria animal quod ſit.

Seps, & Sepedo idem ſunt.

Aelianus quidem duo conſtituit diſtincta capita, in quorum altero de Sepe, & in altero de Sepedone pertractat: Verùm ſi diligẽtius animalis vtriuſq; colores ab Aeliano aſſignatos, & morſus ſymptomata contemplemur; proculdubio eadem eſſe comperiemus, ex quibus omnibus Sepem, & Sepedonẽ vnum, & idem animal eſſe coniectamus. Præterquamquòd grauiſſimi authores, vt Geſnerus, & Greuinus Sepe, & Sepedonẽ eſſe ſynonima minimè dubitant. A veritate quidem alienum eſſe opinamur, quod Matthiolus, ex mente aliquorum recitauit; dum Sepa cum Ceraſte eumdẽ Serpentem eſſe ſcri-
C ptis mãdarunt. Poſtmodũ Selſir, & Helſir nomina ſunt arabica hunc Serpentẽ indicãtia: quoniam Auicennas de ſerpente putrefaciente agens, prædictis nominibus vtitur. Spectaficus verò Sepedon Alberto eſſe perhibetur, vt notauit Geſnerus. Demùm Bellonius refert, quòd hodie in Græcia circumferuntur huiuſmodi voces, Sapidi, & Sapiti, quæ à Sepe Antiquorum detortæ videntur, quibus Sepa, vel anguem illi congenerem deſignare nituntur.

Nomina Arabica, & barbara Sepedonis.

DIFFERENTIÆ.

AD vnum, & idem genus Sepa, & Sepedonem reduci, aliqua tamen ratione inter ſe diſtingui multi voluerunt: quoniã ambo hi ſerpentes partẽ morſu læſam inſigni putredine vitiẽt; diſtinctionẽ, verò ratione coloris obſeruarũt, nixi authoritati Scholiaſtis Nicandri, qui Sepi vnicũ colorẽ coccinũ, Sepedoni autẽ diuerſos
D colores aſſignat: imò in varios colores pro diuerſitate coloris loci, tranſmutari aſtruit. Verumtamen ex verbis Nicandri conijciẽdum eſt, ipſum noluiſſe intelligere de colore Sepedonis, quem Scholiaſtes expreſſit; vt paulò inferius in deſcriptione huius Serpẽtis diſſeremus: quoniam ad mentem clariſſimorum virorum Sepedonem à Sepe minimè diſcrepare opinamur.

Scholiaſtes Nicãdri ſeparat Sepedonẽ à Sepe ratione coloris.

Obſeruamus quidem in iconibus huius animalis differentiam penès caudam; cum Pareus hunc ſerpentem cum cauda obliqua ad inſtar caudæ ſuis delineet. Aetius verò, ex Matthiolo, ſimilem caudam non deſcribit: quapropter ambas icones ante legentiũ oculos repreſentare libuit. Præterea Ariſtoteles meminit cuiuſdã puſilli anguis, quem aliqui ſactũ vocãt, & cæteri Serpentes, etiã permagni eum vitant: hic quicquid momorderit, continuò putreſcere aſſerunt: quamobrem ad Sepedonis genus quodãmodo referendum eſſe videtur. Ariſtoxenes, etiam ex Æliano, tradidit virum quendam nullo morſu, ſed ſolo ſerpentis tactu perijſſe, & veſtem patientis paulò poſt putruiſſe. Id indicat temperaturam illius Serpentis à natura Sepedonis non valdè diſcrepaſſe.

Differentia penès caudam.

Li. 8. de Anim. c. 7.

Seps

Sepis Serpentis effigies ad mētem Parei. E

Digitized by Google

Seps Actij ex Matthiolo.

DESCRIPTIO.

Selſir Auicenna.

CVM Auicennas inſolenti oratione Serpentem Selſir deſcribit, ei caput latum, collum paruum, caudā breuem, & ventrem rotundum attribuit: deinde tergus lineis diuerſi coloris variegatum cōſiderat. Actius verò hoc animal longitudine duorū cubitorum tardi inceſſus, capite amplo, ore acuto refertū, & albis notis maculatum contemplatur. Pariter ex Volaterrano, Seps colorem, quem attigit, reddit, qua-

tuor recuruis dentibus armatur, & quem petit morſu, exanimat. Itaque præter caput, E quod magnum eſt, paruus anguis quoad reliquum corpus poteſt nuncupari: quamobrem Lucanus aliquando paruum, & aliquando exiguum Serpentem appellauit. *Li.9 Pharſal.* Renſnerus quoque in Paradiſo poetico meditans formam, & naturam huius Feræ ſic canit.

Grande caput, breuior dum currit, cauda videtur
Sepedonis, tabem morſibus illa facit.

Omnes tamen authores deſcriptionem huius Serpentis à Nicandro poeta antiquiſſimo mutaſſe videntur, cuius carmina in latinum ſermonem tranſlata ſunt hæc.

Iam quæ Sepedonis ſpecies ſit, qualeq; corpus
Accipe diuerſa tractum ratione figurat.
Quin etiam mutilæ nulla inſunt cornua fronti,
Et color hirſuti, qualem eſt ſpectare tapetis.
Grande caput, breuior, dum currit; cauda videtur:
Quam tamen obliquo maiorem tramite ducit.

Idcircò ex doctrina Nicandri colligendum eſt Serpentem hunc carere cornibus, & F variis coloribus, inſtar tapetis, ornatum incedere. Quamuis Scholiaſtes Græcus Nicandri hunc colorem coccineum interpretetur: cum tapetes multi hoc colore infecti cōſpiciantur. *Tapetũ color qualis eſſet.* Nihilominus credendum eſt Nicandrum intelligere voluiſſe hunc Serpentem variis coloribus inſtar tapetum, à natura fuiſſe decoratum: cum tapetia diuerſis coloribus picta, vt plurimum fabrefiant.

L.1.de Venen.c.13. At doctiſſimus Greuinus Sepis colorem pallidum eſſe autumat: propterea quod Athenæus, citans antiquiſſimum poetam, mulierem timidam tapetis colore eſſe ſcripſerit: nam pallor metum ſtatim concomitatur. Hincque antiquos tapetes pallido colore infectos fuiſſe credit; hancque opinionem à veritate alienam eſſe non arbitratur; quoniam Ætius, vt ſuperius annotatum fuit, hanc beſtiam multis notis albis reſperſam eſſe tradidit. Præterea Nicander in deſcriptione huius Serpentis admonet non facilè comprehēdi poſſe longitudinem, vel breuitatem caudæ; cum illam, inſtar caudæ ſuis, intortam *L.15.c.8.* gerat. Aelianus autem, verſibus Nicandri perperam expoſitis, obliquitatem caudæ, toti corpori Serpentis attribuens, inceſſum obliquum huic animali aſſignauit. G In eumdem errorem incidit Pauſanias, qui memorans interitum Ægypti Arcadiæ Regis à Sepe interfecti, hunc Serpentem minimè viperæ ſimilem, cinerei coloris, maculis variũ, *Greſſus huius Serpentis qualis.* lato capite, anguſta ceruice, aluo maiori, cauda breui, & obliquo inceſſu, inſtar cancri; qui greſſus Ceraſti etiam proprius eſſe perhibetur. Ex quibus Pauſaniæ verbis obliquitatem inceſſus huius animalis colligimus, quam Nicander ſoli caudæ animalis aſſignauit. Ideoque cum Nicander, in deſcribendis cunctis Serpentibus ſummam diligentiam adhibuerit, eius potius opinioni, quàm ſententiæ Pauſaniæ adhærendum eſſe exiſtimamus.

NATVRA, ET LOCVS.

H

Venenũ Sepis quale. HOC animal à natura tam validum ſibi comparauit virus, vt morſu illud impatiens, patientem illicò tabe deſtruat. Et licèt, quoad molē corpoream, parua ſit Fera, ingens tamen quoad vim veneficam poterit appellari. Id præſtitit Baptiſta Mantuanus, quando cecinit.

Mole breuis Seps peſte ingens, nec viſcera tantùm,
Sed ſimul oſſa vorans.

Tabifica aſpis quabis Serpens. Quamobrem Iſidorus optimo iure hanc beſtiam tabificam aſpidem indigitauit: cum morſibus hominem ſtatim conſumat; itaut totus in ore Serpentis liqueſcat. Optima igitur de cauſa Lucanus de hac Fera ſic canebat.

Oſſaq; diſſoluens cum corpore tabificus Seps.

Auicennas autem de temperatura Selſiris ſermonem habens, venenoſam, & valde calidam eſſe ſtatuit: hac de cauſa Georgius Pictorius, & ipſe calidum huius Serpentis meditans temperamentũ, iniurias hyemis ab ipſo non formidari canebat hunc in modum.

Hic

A *Hic hyemis calidas frigora nulla timet.*

Quòd autem naturalem greſſum obliquum inſtar Ceraſtis habeat, vt Pauſanias in Arcadicis recitauit, in præſenti non diſputabimus: cum ſuperius noſtram ſententiam retulerimus: regiones tantummodo, quas libenter incolit hæc Fera, manifeſtabimus. Auicennas igitur loquens de Serpente Selſir putrefaciente, in Regionibus Aſſem, nimirum Syriæ ſtabulari tradidit. His addamus, quod etiam in Peloponeſi Regione, & potiſſimum in Arcadia diuagatur: cum in hiſtorijs Pauſaniæ legerimus Ægyptum Elati filium, & Arcadiæ Regem incautum ab hoc animali confectum fuiſſe.

Greſſus qualis ſit huius Feræ

Loca libenter habitata ab hoc Serpente.

SIGNA VENENI.

B MORSVM huius Serpentis, ex Auicennam, apoſtema acerbiſſimo iunctum dolori cōcomitatur; deinde capillorum defluuium, & putrefactio totius corporis ſequitur. Verùm, ad mentem Aetij, primū ex vulnere manifeſtus ſanguis, & paulò poſt ſanies graueolens dimanat: tumor, & dolor conſequitur: partes putrefactæ dealbantur, & totum corpus vitiligine affectum eſſe videtur. Hæc ſigna ex Nicandro proculdubiò deſumpta fuiſſe, infraſcripta carmina docent, quę ſunt huius tenoris.

Quod fit ab hoc vulnus, magnos acutoſq; dolores
Excitat, interimens, quia fundit, & ipſe venenum,
Quo ſata marcentes tabes depaſcitur artus;
Indeq; ſiccata reſolutus pelle capillus
Spargitur, & volitans candentis pupus acantha
Praterea fœdum turpi vitiligine corpus,
Et velati vrenti maculas à Sole videre eſt.

Itaq; inter ſymptomata huius morſus à Nicādro recitata primùm reponitur dolor vehementiſſimus propter qualitatem veneni maximè putrefacientis. Poſt nodum pili C defluunt; quoniam virus non ſolum per intimas, ſed etiam per extimas diſſeminatum partes, pilorum radices corrodit, atq; corrumpit, indeq; totam occupans cutim, illam ſubalbam reddit; quod vitium à Græcis ἀλφὸς, & à Latinis vitiligo appellatur. Præter hæc ſymptomata, Aetius poſtea addebat ſanguinē primò à vulnere manantem, quod ſignum omnibus ictibus venenoſis commune eſt: quamuis paulò poſt ſanies tetri odoris fluat ob inſignem putredinem, quæ breui temporis tractu, vniuerſum corpus ita occupat, vt tota caro putrida reddita abſumatur. Id diligentiſſimè expreſſit Lucanus, quando cecinit.

Cur pili cadãt in morſu huius ſerpentis.

L. 9. Pharſal.

Mors erat ante oculos, miſeriq; in crure ſabelli
Seps ſtetit exiguus, quem flexo dente tenacem
Auulſitq; manu, piloq; effixit arenis
Parua modo Serpens, ſed qua non vlla cruenta
Tantum mortis habet; nam plaga proxima circum
Fugit rapta cutis, pallentiaq; oſſa retexit:
D *Iamq; ſinu laxo nudum eſt ſine corpore vulnus*
Membra natant ſania, ſura fluxere, ſine vllo
Tegmine poples erat, femorum quoq; muſculus omnis
Liquitur, & nigra diſtillant inguina tabe,
Diſſiluit ſtringens vterum membrana, fluuntq;
Viſcera, nec quantum toto de corpore debet
Effluit in terras, ſæuum ſed membra venenum
Decoquit; in minimum mors contrahit omnia virus
Vincula neruorum, & laterum contexta, cauumq;
Pectus, & abſtruſum fibris vitalibus omne
Quicquid homo eſt, aperit peſtis, natura profana
Morte patet; manant humeri, fortesq; lacerti,
Colla, caputq; fluunt: calido non ocyus Auſtro
Nix reſoluta cadit, nec ſolem cera ſequetur.

A factum, Africæ litora opacans, cum vrbe eiuſdem nominis, quæ Latinis clypea nuncupatur. Huius etiam meminit Silius Italicus hoc verſu.

In clypei ſpeciem curuatis turribus Aſpis.

Coſura etiam inſula ante Aſpidem ſita, Carthaginenſem vrbem, quam clypeam vocant, à Strabone celebratur.

Aſpis vrbs. *Lib.5.*

SYNONIMA, ET ETYMVM.

ASPIS, vt ex ſcriptis Iſidori colligere poſſumus, nomen proprium ab aſpergendo ſortita eſt: propterea quod venenum quodammodo morſu aſpergat. Quamuis, ſecundùm Arnoldum, ab aſperitate cutis cognominetur. Alij nixi Auicennæ authoritati ab aſpiciendo, aſpidem indigitarunt: cum Auicennas ſcriptum reli-
B querit, quòd aſpides acutiſſimo intuerentur lumine, niſi eorum oculi à quibuſdam carunculis comprimentibus impedirentur. Alij nomen huius animalis ab aſpide, nimirum à clypeo deriuant, quoniam hæc Fera inſtinctu quodã naturali ducta, ſtatim atq; aliquem ſenſerit ſtrepitum, ſomno excuſſo, ſe ſe in orbem contrahit, atque ex medijs ſpiris terribile caput attollens, aſpidem, nempe rotundi clypei formam exhibet. Verùm ſi rem accuratè perpendamus, ἀσπὶς eſt nomen græcum, à Latinis tamen vſurpatum; vnde Scholiaſtes Ariſtophanis dici exiſtimat ἀπὸ τοῦ, α, ἐπιτατικοῦ μορίου, καὶ τοῦ σπίζω τὸ ἐκτείνω, διὰ τὸν ὀξὺν αὐτῆς συριγμὸν, ἢ διὰ τὸ τοῦ σώματος αὐτῆς μῆκος. nimirum ab, α, particula intenſiua, & verbo σπίζω, quod extendere ſignificat, propter acutum ipſius ſibilum, aut propter eius corporis longitudinem. Cæterùm hæc Fera à doctiſſimo Quatramio Maraſſus, & vipera nominatur, cum ritu viperarum catulos pariat. Alioquin ratione loci, Serpens Niliaca, & Aegyptia propriè dicitur, ideoq; ſecundùm Ouidium, Serpens vocatur peregrina: cum Ægyptio tantum ſit peculiaris. canit enim Poeta hunc in modum, quando de myſterijs Iſiacis verba facit.

Vera huius animalis etymologia. *Maraſſus, & vipera dicitur.* *Lib.9. Metam.* *Serpens peregrina qualis.*

C *Plenaq; ſomniferis Serpens peregrina venenis.*

Hanc etiam ob cauſam, Propertius appellauit aſpidem ſacrum Colubrum, quoniam in ſimulacris Iſidis adhiberetur, ſic enim canit.

Lib.2.

Brachia ſpectaui ſacris admorſa colubris.

Si nomen hæbraicum aſpidis inquiramus: legemus in textu hæbraico Deuteronomij Pethen, quam vocem pro aſpide interpretantur: pariter apud Pſalmographum in codice hæbraico; vox Akſchuh, à multis aſpis, vel ſpecies aſpidis exponitur: propterea quidam hanc aſpidem ptyadem eſſe aſſeuerant. Item apud Eſaiam, & Ieremiam, vocem Ziphconi, Interpretes aſpidem, vel Regulum vertunt. Albertus, ex Auicenna, aſpidem reddit Haſyos; quamuis alij Haſcos ſcribant. Similiter apud Albertum, Arundueus Serpens forte erit aſpis chelidonia dicta, quæ ab eodem hirundo nuncupatur: cum Athaes Aſpis ſit diuerſis inſignita coloribus. Italice dicitur Aſpide. Bononienſibus Magaraſſo, loquendo tamen de aſpide noſtrate. Hiſpanicè Biuora, Gallicè Vn aſpic. Germanicè Ein ſchlang gennant.

Cap. 2. *Pſa.140.* *Cap.59.* *Cap.8.* *Nomina Hæbraica, & Arabica Aſpidis.*

D

Species Aſpidis ex Solino.

DIFFERENTIÆ.

AELIANVS monimentis mandauit aſpidum genus in ſexdecim ſpecies ab Aegyptijs diſtribui ſolere: ſed poſtea quæ, & qualesnam ſint huiuſmodi differentiæ, non explicauit. Solinus & ipſe plures, diuerſaſq; huiuſmodi animalis ſpecies (quamuis perperàm) conſtituit. Etenim Dipſadem inter ſpecies aſpidis collocat; cum tamen Dioſcorides, Lucanus, & alij authores non proletarij Serpentem Dipſadem ab aſpide valdè diſcrepantem eſſe ſtatuant. Lucanus enim ſic canit.

—— —— Stabant in margine ſicca,
Aſpides, in medijs ſitiebant Dipſades vndis.

Ideoq; colligendum eſt ex verbis Lucani, inter aſpidem, & Dipſadem maximam cadere dif-

re differentiam: quandoquidem ex illius ſententia, altera ſpecies terreſtris, altera aquatilis eſſe perhibetur: neq; officit Galeni, & Aetij opinio, qui triplicem aſpidum conſtituentes ſpeciem, vnam terreſtrem nominant; cùm illo in loco, terreſtris, non ad differentiam aquatilis nuncupatur, ſed dicitur aſpis terreſtris, quia in locis mediterraneis verſetur: cum alia ſpecies chelidonia dicta circa ripas Nili libenter ſtabuletur. Præterea Solinum ſecutus Iſidorus nō ſolum hæmorrhoum ad genus aſpidum reducit, ſed etiam Preſterem, & Sepa aſpidem tabificam appellat. Immò prædicti authores ab effectu nocendi, has ſpecies inter ſe diſcriminant: proptereaquòd Dipſadem ſiti, & Hypnalem ſomno interimere aſſerunt; quoniam Hypnalem ſpeciem aſpidis ſomno necantis eſſe arbitrantur: cum tamen hæc vox (hypnalis) non ſpeciem, ſed epitheton aſpidis denotet. Licèt apud Lexicographos græcos legatur ὑπναλὶς ſpecies aſpidis ſomno necãtis. Albertus meminit hippupici, additq; eſſe illam aſpidis ſpeciem, cuius morſu ſuauis ſequitur interitus. At Nicolaus Leonicenus hippupicem pro hypnali intelligendum eſſe tradidit. E

Differentia aſpidũ terreſtris, & aquatilis non admittitur.

Hypnalis an ſit ſpecies aſpidis

Alij, ratione coloris, has Feras inter ſe diſtinguunt. Pauſanias atro colore, & Olaus Magnus cinereo aſpides refertas eſſe narrant. Cæterùm non ſolùm nigras, & cinereas, ſed fuluas quoq; in agro Bellunenſi Pierius ſe conſpicatum fuiſſe teſtatur. Inſuper alij aſpidi chelidoniæ colorem hirundinis, Ptyadi cinereum, & viridem aſſignant. Demùm aſpidi terreſtri, vt plurimùm, colorem cineris attribuunt, quamuis ſubuirides etiam reperiantur. Nicander quoq;, qui vnam tantùm agnouit aſpidem, in colore variam conſtituit, dum aſpidem cineream, luteam, fuliginoſam, & nigram eſſe promulgat. F

L.14. Hierogl.

Colores aſpidum quales eſſe debeant.

Strabo, ratione magnitudinis, duas ægyptiarum aſpidum differentias eſſe aſtruit: nam alteram ſpithamæ duodecim digitorum longitudinem continentis eſſe, hancque breuiorem, & morſu ὀξυθανατωτέραν nempè feraliorem eſſe fatetur, hæc ſpecies cum aſpide chelidonia Aetij conuenire videtur: ſiquidem prædictam longitudinem non excedit, & celerem percuſſis interitum affert. Deinde Strabo alteri ſpeciei ὀργυιᾶν menſuram inter ambas manus extenſas contentam aſſignat; vlnam Latini dicunt. Quare hæc aſpidis ſpecies, vel ad cherſæam, vel ad ptyadem refertur: nam Strabo, cum duas tantùm huius Serpentis ſpecies agnouerit, ptyadas cum cherſæis confundere videtur. G Nicander verò, quoad magnitudinem, vnam tantummodo aſpidem agnouit, cui μῆκος ὀργυῆ πετ[ι]βον tribuit. Quocirca mirum non videbitur, ſi nonnulli authores, Feras huius generis quinq; cubitorum obſeruauerint.

Aſpis chelidonia, cuius ſit longitudinis.

Aſpis Nicandri, cuius ſit magnitudinis.

In quadam etiam Ciuitate Cypri, vaſti ſerpentes (Cuffi dicti) verſantur, qui aſpides perperam cognominantur: carent enim illis conditionibus, & notis, quæ in legitimis aſpidibus obſeruantur. Immò in Calecuth etiam, authore Ludouico Romano, magni angues diuagantur, inter quos ſunt, qui ad illius mentem, magnitudine aſpidem repræſentant: modò ambigimus, an veræ aſpides eſſe poſſint. Si confugiamus ad Dioſcoridem, is vnam tantùm aſpidem deſcribit: etenim quas hodie vulgus nuncupat aſpides nullis ferè gaudent notis, quas Priſci ſuis aſpidibus attribuebant; anteriorem enim partem erigebant, & collo erant tumido, quemadmodum in tabula Iſidis pingebantur. Bellonius conſpicatus eſt apud Brutios in Italia, ſerpentem, habentem in fronte callum inſtar tuberculi, huncque aſpidem veterum eſſe exiſtimauit. Galenus autem in libro de theriaca ad Piſonem, tria aſpidum genera aſſignat: cum quædam apud eumdem χερσαῖα, quidam χελιδόνια, & quædam πτυάδες cognominentur. Primitus χερσαῖος Græcis exponitur terreſtris, ideoq; ſic nuncupatur illa ſpecies aſpidis, quæ loca incolit mediterranea. Item χελιδὼν hirundinem ſignificat; quare quædam aſpis colorem hirundinis æmulans chelidonia nominatur. Demùm quoniam πτύω eſt verbum græcum, quod ſpuere ſignificat, hinc πτυὰς ſputatrix exponitur, eſtq; ſpecies quædam aſpidis ab inſpuendo veneno ita nuncupata. Et quamuis Ammianus quamdam aſpidis ſpeciem aquatilem conſtituere videatur, dum inquit. *Quas omnes ſerpentes magnitudine, & decore aſpis facilè ſupereminens, nunquam ſponte ſua fluenta egreditur Nili.* Nihilominus hic author fortè per flumen Nili, regionem Aegypti, quam alluit Nilus, intelligere voluit: nam ſi aſpidem in vndis Nili morantem intellexiſſet, à veritate valde declinaſſet: cum alij authores ſuperiùs memorati, terrarum, & non aquæ incolam aſpidem eſſe ſtatuant. H

L.5. Nauig. cap.21.

Lib.3. ob. c. 51.

Cap.8.

Species aſpidum ſecundum Galenum ſunt tres.

Etymũ nominum ſpecierum aſpidis.

L.20. c.2.

L.13. c.10

Aetius prædictis nixus fundamentis retulit apud Ferarum ſcriptores, tres aſpidum differentias obſeruari, nimirum terreſtres, in mediterraneis commorantes locis, cheli-

do-

A donias circa Nili ripas latibulantes, & ptyades, quæ ſputo venenato animalia inficiunt. Terreſtres maiores prædicat, cum longitudinem quinq; cubitorum æquent, chelidonias colore nigro, & albo refertas delineat: ptyades verò cinereo colore, viridiq; ad aureum declinante conſperſas deſcribit.

Ponzettus quoq; aſpidem primò ſiccam, & longiorem, necnon oculos, inſtar accenſi carbonis, micantes habentem exhibet: deinde aliam caput eleuantem, & conſtrictis dentibus ſputum venenoſum eiaculantem: tertiam hirundinem ob coloris ſimilitudinem, cognominat. Harum igitur ſpecierum icones, ad mentem Geruini, ante oculos legentium repræſentare non piguit. His addere etiam libuit duas aſpidum icones, quarum altera alio nomine parua vipera vocatur, eſtque coloris ferruginei, altera verò colore ſubuiridi maculoſo eſt inſignita, & interdum in noſtris etiam regionibus reperitur, vulgoque *aſpido tormento* appellatur; quoniam morſu forſitan tormentum, & cruciamẽtum, non autem interitum hominibus afferat.

Tres aſpidũ ſpecies deſcribuntur.

Aſpido tormento qualis.

Legimus in hiſtorijs, apud Chiribrchenſes diuagari aſpides caudæ aculeo ferientes: B immò caudæ cuſpide ab Incolis ſagittæ imbuuntur, vt vulnerando lethaliter feriant. Villa quædam Bononienſis ſecus valles ſita, & *Malalbergo* nominata ſcatet copia aſpidum varijs decoratarum coloribus: *Magaraſsi* vulgò dicuntur, qui dentibus vulnerant, & oblongo caudę aculeo ferire nituntur. Villici ab his ſaucij partem tumefactam ligant, deinde leuibus adhibitis præſidijs tridui ſpatio liberantur. Quamobrem hæ aſpidum ſpecies cum aſpidibus ægyptiacis minimè conuenire dicuntur: quemadmodum ſuperius etiam adnotauimus.

Aſpides noſtrates vbi.

DESCRIPTIO.

C GLOSSA in vigeſimum caput Iob, aſpidem paruum eſſe Serpentem, viperaque prolixiori corpore diuulgat. Belluacenſis hanc Feram cæruleo colore exornatam deſcribit; eique dentes longos, & extra labia exporrectos, ad inſtar dentium apri, aſſignat. Plinius in hoc Serpente duos dentes in parte ſuperiori, dextra, læuaq; more tenuis fiſtulæ perforatos, venenumq; ritu aculei ſcorpionum, infundentes perpendit. Agricola in libro de Animalibus ſubterraneis duo in hac Fera, nempè tetrũ odorem, necnon longitudinem, & craſſitudinem mediocris anguillæ meditatur. Quamuis, vt notat Edoardus Vuotonus, longitudo horum animalium interdum ſit orgyiæ, nempè ſenum pedum, & latitudo, quanta eſt venabuli; quo venatores ad tauros, leoneſq; conficiendos vti ſolent. Aelianus, prolixiori oratione, aſpidis deſcriptionem ante mentis oculos repræſentare conatur, dum hoc animal ſquamis rubentibus horrere, tractibus tardis incedere, ſomniculoſis oculis innuere, geminas caruncul as callo valdè ſimiles in fronte gerere, ceruice ſqualida turgere, & in obuios, aut viatores anhelando virus ab ore emittere aſſeuerat.

Lib. 11.

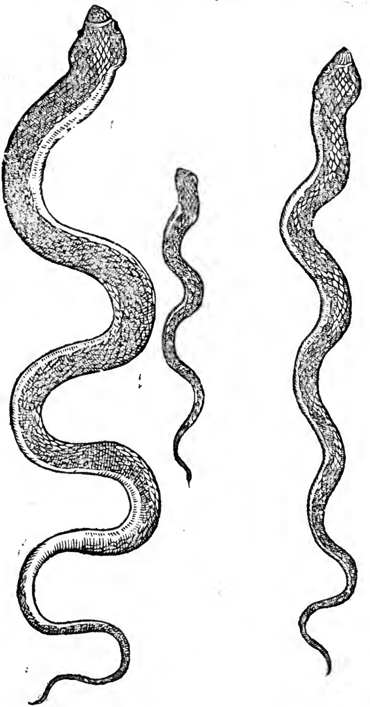
Dẽtes quales ſint.

At inter cæteros ſcriptores, Nicander dicendi maieſtate clariſſimus, & antiquiſſimus, ex quo cæteri authores multa deſumpſerunt, aſpidem deſcribit hunc in modum verſi- D bus in latinum ſermonem ſic translatis.

Nicandri deſcriptio.

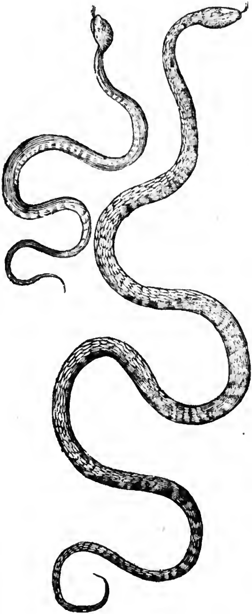
Tam procera, extenſaq; cunt quàm brachia duci,
Tantaq; craſsities eſt, quantum miſsile telum,
Quod faciens haſtas docta faber expolit arte;
Pro trucium horriſona taurorum, & cæde leonum.
Squallidus interdum color albet, ſæpè virenti
Cum maculis, ſæpè eſt cineres imitante figura;
Nonnunquam ardenti veluti ſuccenditur igne;
Idque nigra æthiopum ſub terra, quale refuſus
Nilus ſæpè lutum, vicinum in Nerea voluit.
Præterea geminæ calli inſtar, fronte caruncle
Hærent ſanguineis ſcintillant lumina flammis,
Turgida ſqualet item ceruix, graue ſibilat ipſa
Beſtia, dum certam vomit ira concita mortem.

Aſpidis tres differentiæ cherſæa nempè terreſtris chelidonia, ideſt hirundinaria, & Ptyas ſcilicet ſpuens.

A Aſpidis ſpecies colore ferrugineo, vipera parua vulgo dicta.

B

C

Aſpidis alia ſpecies colore ſubuiridi maculoſo.

D

Quatuor hinc intra maxilla concaua dentes E
Radices fixere ſuas, quos iuncta quibuſdam
Pelliculis tunica obducit, triſte vnde venenum
Effundit, ſi fortè ſuo hac approximet hoſti.

Tubercula aſpidũ vbi.

Quamobtem ex Nicandri catminibus longitudinem aſpidis vnius vlnæ, & craſſitudinem, quæ telo miſſili eſt ſimilis, intelligimus; necnon colorem animalis aliquãdo ſqualidum ſæpè cinereum cum multis maculis: immò quandoq; inſtar coloris Soli, in quo vt plurimum hæc beſtia ſtabulatur. Inſuper author gemina tubercula in fronte, oculos inſtar ignis micantes, & ceruicem turgidam contemplatur. Tandem quatuor dentes pelliculis quibuſdam obductos, viſionemq; humanam effugientes huic Feræ aſſignat, ex quibus poſtea morſu diſruptis, venenum ſtillat.

NATVRA, ET MORES.

F

L. 11. Orig.

Li. 25. de An.

MODO contemplantibus omnia, quæ natura his animantibus ingenuis, primò ſe ſe offert ponderandum; num ſit verum aſſertum Iſidori, quòd hoc animalis genus, ad primam magici cantoris vocem, alteram autium ad terram premat, alteram verò cauda obturet, ne cantionibus auditis, ad excantantẽ confugere cogatur: ſiquidem id fieri ab hominibus ſcribit Albertus Magnus, quoniam in capite huius animalis, lapis pretioſus cuſtoditus, à multis, lucri gratia, expetitur. Hoc autem à veritate alienum eſſe in primo capite huius libri vbertim docuimus.

Alia proprietas aſpidis.

Si properemus ad alteram aſpidis proprietatem; Plinius diuulgauit id à natura huiuſmodi animantibus congenitum eſſe, vt nunquam mas, niſi comite fæmina, à ſpecu egrediatur: propterea Reuſnerus in paradiſo poetico hanc proprietatem ſic decantabat.

Non prius è fouea viſu truculentior aſpis
Exit, quàm comitem ſenſerit eſſe ſibi. G

Viſus imbecillus ſpidũ, & cur.

Auditus qualis.

Immò addebat Plinius, quòd ſi harum Ferarum altera occidatur, tunc ſuperſtes iniuriam non impunitam relinquens, ſociæ conſortis occiſorem in numeroſo etiam hominum cætu inueſtigare audet, vt illius vindictam ſuſcipiat. Præterea aſpides viſum imbecillum, inceſſum tardum, & auditum ſubtilem ſibi comparatunt. Viſum horum animalium hebetem calloſa quædam tubercula fronti adhærentia, oculoſq; comprimẽtia reddunt; idq; naturæ beneficio, multi factum autumant: quoniam ſi viſionis acumine hæc beſtia polleret, proculdubio maximam cæteris animalibus noxã eſſet allatura. At poſtmodum ingenioſa, & prouida natura, ob imbecillam viſionem, hanc Feram aure vigili remunerauit. Quapropter læuiſſimo audito ſtrepitu, quaſi à quodam expergefacta ſomno, ſtatim ſe ſe erigit. Hęc omnia Nicander expreſſit hunc in modum.

Nunc age terribilem ſquentibus aſpida ſquamis
Peſtile plus alys hoc ex grege reptile, noſce,
Formidabile cui corpus, tardumq; volumen
Quandoquidem tranſuerſa via eſt, prolixaq; ventris H
Spira, veternoſiq; micare videntur ocelli,
At ſimul ac facili fortè obſeruauerit aure
Vel minimum ſtrepitum, ſegnes è corpore ſomnos
Excutit, & teretem ſinuat mox aſpera tractum
Horrendumq; caput, porrectaq; pectora tollit
Tam procera, extenſa queunt, quam brachia duci.

Ira huius Serpentis.

Li. 9. pharſalia.

Et quamuis poetæ cuiuſcumq; Serpentis in iracundiam præcipitis tumidum collum deſcribant: nihilominus hæc nota aſpidis propria eſſe perhibetur. Id colligendum eſt ex Plinio, qui aſpidum colla intumeſcere ſcripſit, cui fauet Lucanus hunc in modum canens.

Aſpida ſomniferam tumida ceruice leuauit.

Itaq; aſpides duabus potiſſimum proprietatibus gaudere dicũtur, quibus alij Serpentes carent: cum ceruix horum animalium latè tumeſcat, & eorum venenum vnà cum

ſapore

A ſopore artus patientis occupat Scribebat Dioſcorides,quòd virus Aſpidis,& Baſiliſci more taurini ſanguinis, in arterijs vulneratorum, ſanguine cogit. His addit Volaterranus à pũctura aſpidis ranam depaſti vulnus immedicabile eri:propterea, ex Arnoldo, percuſſi ab aſpide, duarum, vel trium horarum ſpatio intereunt. Nec præter rationem: quandoquidem Ioannes de Vigo narrabat (referente Parco) ſe Florentiæ nouiſſe circulatorum,qui vt melius propria pharmaca populo venderet, digitum aſpidi mordendum porrexit, & poſt horas quatuor interijt. *Vulnus aſpidis quando lethalius.*

Habent præterea aſpides hoc peculiare, vt mordendo tumorem non indicant: deinde(cũ dentibus adeò exilibus, & mẽbranula tectis ſint præditi, vt à multis dentibus, carere credantur) tam exiguum foramen vulnerando formant,vt viſionem penè effugiat. Hac de cauſa multi Cleopatræ interitum cognitu difficilem fuiſſe arbitrantur, quæ morſu aſpidis vitam terminauit; quemadmodum ex Galeno in libro de Theriaca ad Piſonem colligendum eſt.Nam cum Auguſtus, ſuperato Antonio, viuam Cleopatram tanquam fœminam præſtantiſſimam in triumphum ducens Romanis oſtendere B decreuiſſet,ſtudioſus ſeruandam curauit.At illa malens Regina ex humanis decedere, quàm captiua Romanis eſſe ſpectaculo, hoc Serpentis genus,vt, citra ſuſpitionem,ſibi inferret mortem, elegit. Duabus igitur fidiſſimis mulieribus, Naera ſcilicet, & Carmione indies operam ſuã Reginæ præſtantibus iuſſit aſpidem vuis,ficubuſq; contectã ad fallẽdos cuſtodes in calatho deferri.Itaq; facto in prædictis fœminis periculo,num Serpens illicò perimeret; vnde ſtatim atq; Cleopatra illa exanimes conſpicata eſt,eodemmet animali ſibi exitium attulit. Hæc fortè aſpidis ſpecies fuit chelidonia, quæ nulla interpoſita mora morſu venenans,illicò percuſſos vita priuat. Hęc etiam ſpecies inſtinctu quodam naturali ducta, cum libenter circa Nili ripas moretur, per dies triginta, ad loca alta properat, antequam flumen, Solum Aeg pti, alluuione fœcundet. Cherſæa verò aſpis non confeſtim, ſed interpoſita quatuor horarum mora, in animalium perniciem operatur. Demùm aſpis ptyas præter morſum ſaliuam habet venenoſam, & adeo tenuem, vt anguſtiſſimos etiam cutis porros facillimè penetrare poſſit. Quamobrem Galenus, ſcribens de Theriaca ad Piſonem, tradebat ptyadas aſpides, C exporrecta ceruice, & merita interualli longitudine, inſtar rationalis cuiuſdam animalis, venenum in tranſeuntes expuere. Quapropter Porphyrius non immeritò ſcripſit, οἱ ἐν αἰγύπτῳ ὄφεις πτύσμασι χρῶνται, ὅθεν καὶ πτυάδες καλοῦνται, καὶ τυφλοῦσι τὰς ὄψεις τῶν ἐπιόντων. Nimirum Serpentes, qui in Aegypto ſunt, ſputo vtuntur, vnde & ſpuentes vocantur, & inuadentium oculos excęcant. His addendum eſt aſſertum Auicennæ, qui ſolo ſerpentini huius ſputi odore animantes perire exiſtimauit. *Interitus Cleopatræ qualis. Cap.6. Nomina ancillarũ Cleopatræ. Aſpidis chelidoniæ vis. Aſpis ptyas qualis. Lib.3. περὶ ἀποχῆς τῶν ἐμψύχων.*

Naturæ etiam horum anguium meminit Olaus Magnus differẽs de aſpidibus aquilonaribus, quæ eleuatę ſupra pectus incedunt, ſputumq; venenoſum in gutture collectum,in reſiſtentem,vel obuium eiaculantur, deinde celeri curſu ad antra,& ſaxorum cauernas ſe ſe recipiunt. De natura autem ouorum aſpidis recitat Bartholomæus cognomento Anglicus, quòd hæc parua,rotunda, liuida,viſcoſa,fœtida,ſummè venenoſa, & filamentis quibuſdam conglobata ſunt, quæ ſi contingat,vt inuenta à Rubeta,vel ab alio animali venenoſo foueantur, tunc vermis procreatur, qui viſu, & halitu, more Baſiliſci, primo fouẽtem,deinde alios etiam animantes perimit:Deniq; de tempera- D tura aſpidis, ſi lector multa ſcire deſiderat,confugiat oportet ad primum caput huius libri,vbi prolixiori ſermone de temperamento anguium agitur. *L.19.c.88 Oua aſpidum qualia.*

L O C V S.

ASPIDES nullas in Gallia diuagari Bellonius atteſtatur:quamuis ibi multi verſentur ſerpentes, qui vulgò aſpides nominantur. Inſulæ quidem Hiſpaniæ,vt recitat Chriſtophorus Andreas in Oecoiatria(referẽte Pareo)aſpidibus omniq; venenato Ferarum genere redundãt. Neq; hoc à veritate recedere videtur;cũ calidiori regione delectentur. Etenim Ariſtoteles in hiſtoria animaliũ tradidit aſpides gigni in Africa,quarum ictus omni præſidiorũ generi reluctantur. Sed animaduertẽdũ ex Ioanne Bohemo,quòd Africa producit etiam Ichneumones,qui malitiam aſpidum repti- *Li.8.c.29.*

reprimunt,atq; caſtigant. Lucanus etiam promulgauit ab hoc Ferarum genere loca E diligi calidiora quapropter Africam,& potiſſimum Aegyptum,ripaſq; Nili tanquam peculiarem propriumq; locum incoli: vnde ſi accidat, vt huiuſmodi Feræ in frigidioribus locis conſpiciantur, illuc delatas eſſe Lucanus arbitratur, dum inquit.

Li.9.Pharſal.

Ipſa caloris egens gelidum non tranſit in orbem
Sponte ſua, Niloq́; tenus metitur arenas.
Sed quis erit nobis lucri pudor? inde petuntur
Huc Libya montes, & fecimus aſpida merces.

Quamuis Strabo quodammodo diſſentire à Lucano videatur,dum propriam ſpeciem Ægypto aſſignat,præter illas,quæ in alijs diuagantur locis:vnde ſtatuere videtur ali s etiam in locis aſpides procreari. Salmaſius tamen in Solinum ſententiæ Strabonis quodammodo fauens,de alijs Libyæ locis fortè locutum fuiſſe Strabonem pronunciauit. Veteres enim aſpidum patriam Libyam, & Ægypti fines circumſcripſerunt: nam retulit Nicander fuliginoſam aſpidem ſub Æthyopum gleba ab vnda Nili in mare vecta deliteſcere, & per hanc ſpeciem, ad mentem Ætij, aſpis chelidonia Nili ripas in- F colens intelligenda eſt:quandoquidem colorem hirundinum fuſcum eſſe omnibus cōſtat; cum etiam gemmæ chelidoniæ ab eodem colore denominentur. Itaq; inter aſpidum tres ſpecies nominatas,chelidoniæ Aegypti peculiares eſſe feruntur. Et eò magis, quoniam Olaus Magnus aſpides in plaga Septentrionali (licet quoad venenatam naturam Africanis debiliores) obſeruauit, quæ pariter ſcabroſa cute,cinereo colore, oculis ſcintillantibus, & longitudine trium, vel quatuor cubitorum, morſu feriant, cui præſentiſſimo occurrendum eſt remedio.

Opinio Veterum circa locū aſpidum.

Qua ſpecies colat Nili ripas.

Quanā aſpis Aegypto magis familiaris.

ANTIPATHIA, ET SYMPATHIA.

A MVLTIS animanribus, & plantis aſpis diſſentire videtur, dum primo in odiū Ichneumonis rapitur: quod Nicādro non fuit ignotum,quando in The- G riacis cecinit his verſibus in Latinum ſermonem translatis.

Solus eam potis eſt Ichneumon vincere peſtem,
Cum graue cautus ei bellum parat, editaq; oua,
Quæ fouet in multorum hominum inſuperabile lethum
Omnia fracta terit, mordaceq́; dente laceſsit.

Li.4.Pharſal.

Bellum quoq; Ichneumonis, & Aſpidis eleganter explicauit Lucanus his carminibus.

Aſpides vt Pharias cauda ſolertior hoſtis
Ludit & iratas incerta prouocat vmbra,
Obliquaſq́; caput vanas Serpentis in auras
Effuſæ tuto comprehendit guttura morſu.
Lethiferam citra ſaniem tunc irrita Peſtis
Exprimitur, faucesq́; fluunt pereunte veneno.

Cimices aſpidibus cōtrarij.

Præterea aſpis acri odio quoſdam angues Argolas nuncupatos proſequitur: quandoquidem ad illius internecionem à natura procreari eſſe videntur;cum ſcripſerit Suidas H iuſſu Alexandri Magni,hoc Serpentis genus Argo Pelaſgico Alexādriam,ad perimendas aſpides,delatum fuiſſe.Item aſpis Ranarū fœtus cauda inſignes proſequitur;quod Agricola in libro de animalibus ſubterraneis annotauit. Amplius cimices aſpis abominatur; ideoq; contra eius morſum valere dicuntur: nam gallinæ ex Plinio, qua die cimices ederint, ab aſpide non morderi perhibentur

Ari radix aduerſatur aſpidi.

Li.7.Phyt. cap.24.

L.7.de rer. var.

L.3.de Ira.

Sunt præterea nonnullæ plantæ, à quibus aſpides naturaliter abhorrent. Primitus Ari radice omnes Serpentes,& potiſſimum aſpides fugārut; ſiquidem eius fumo adeò inebriantur,vt, ex Porta,torpidæ interdum reperiantur. Plinius addit naturę aſpidum halicacabum ita aduerſari,vt radice huius plantę proprius admota,aſpis ſoporetur:id autem mirum non eſſe tradit Cardanus, cum huius plantæ radices, & ſemina hominibus quoq; ſoporem afferant. Ex altera parte loca opaca ab hoc animali ita diligi, vel potius odio haberi aſſerūt,vt proprium ſit huius Feræ in vmbra tantummodo exurgere ;vnde ſcriptum reliquit Seneca: ſicuti taurum color rubicundus excitat, & vrſos,

boueſq;

A boueſq; mappa proritat, ita aſpis ad vmbram exurgit.

Inſuper aſpides ob ſympathiam quādam Afris, & Syris minimè obeſſe dicũtur: qua de cauſa prædicti populi proprios filios, vt narrat Vincentius Belluacenſis, ijs obijciunt, quos ſi læſerint tanquam adulterinos reſpuunt, ſin ſecus eos tanquam legitimos nutriunt. Verùm id non de omnibus Afris, & Syris, ſed tantum de Pſyllis Libyæ populis intelligendum eſt, de quibus, in hiſtoria Serpentis in genere, actum fuit. Tandem animalia eiuſdem ſpeciei tam ſingulari amore ſe inuicem complectuntur, vt nec viperam viperam, nec aſpis aſpidem lædat. Hæc fuit opinio Galeni in libro de inæquali intemperie, quando hæc verba protulit. *Ita vtiq; & ſcorpium necaueris ſi ieiunus illi inſpueris. At non homo hominem morſu interimit, nec vipera viperam, nec aſpis aſpidem: ſiquidem quod ſimile eſt, id congruum amicumq; eſt, quod contrarium, inimicum, & noxium.*

Sympathia aſpidũ cũ varijs populis.

Cap. 6.

VENENI ASPIDVM
B
SIGNA.

VESTIGIA ictus aſpidum tam obſcurè apparent, vt acrem etiam oculorum aciem effugiant, & eò magis, quia tumor circa vulnus non eminet ob veneni tenuitatem, quod mirabili celeritate ad partes intimas penetrat, ideoque cutim ſubiens ita ad peniciora delabitur, vt vel parùm, vel nihil in ſuperficie cutis emineat. Hac de cauſa mors Cleopatræ cognitu fuit difficilis, & nonniſi ſerò ab Octauianis, ex duobus paruis punctis deprehenſa. Vnde non iniuria ſic canebat Nicander in Theriacis.

Mors Cleopatræ cur fuerit difficilis cognitu.

Nec tamen vlla vides impreſſi vulnera morſus,
Nec dignus fatu tumor ictum corpus adurit.
Sed qui læſus homo eſt, citra omnem, fata laborem
Claudit, & ignauo moriens corpore fatiſcit.

C Hæc & alia ſigna huius veneni diuulgauit Lucanus, dum interitum Leui morſu aſpidis perempti enarrauit hunc in modum.

L. 9. Pharſal.

At tibi Leue miſer fixus præcordia preſſit
Niliaca Serpente cruor nulloq; dolore
Te ſtatus morſus ſubita caligine mortem
Accipis, & ſtygias ſomno deſcendis ad vmbras.
Non tam veloci corrumpunt pocula letho
Stipite, quæ diro virgas mentita Sabæas
Toxica fatilegi carpunt matura Sabæo.

Per Neliacum Serpentem à poeta hoc in loco aſpis intelligitur: cum libenter circa ripas Nili verſetur, citiuſq; dicitur hoc animal morſu interimere, quàm toxicum arboris apud Sabæos populos naſcentis. Reuſnerus quoq; in Paradiſo poetico meditans omnium morſu aſpidis inductum, pronunciauit diſtichon huius tenoris.

Serpens Niliacus qui.

Brachia ſi fuerint ſacris admorſa colubris,
D *Iam trahit occultum membra ſoporis iter.*

Huius etiam ſymptomatis meminit Georgius Pictorius in Lerna malorum, dum cecinit.

Aſpidis & morſu læſum dormire fatentur
In mortem, antidotum nec valuiſſe ferunt.

Itaque cum alias exaratum fuerit venenorum alia vni, alia alteri corporis parti peculiarem afferre noxam: poterimus in præſentia pronunciare virus aſpidis principaliter cerebro aduerſari; quemadmodum ex enarrantis ſymptomatibus hunc morſum concomitantibus colligendum eſt: veluti ſunt ſopor, & oculorum nictationes. Scribebat enim Dioſcorides, quòd ſtatim poſt ictum aſpidis, caligo oculos obumbrat, nullus penè conſpicitur tumor, mediocris inſurgit ſtomachi dolor, & vulnus eſt adeo exiguum, vt ab acutiſſima acu factum eſſe videatur. Addit poſtea Matthiolus in commentarijs ad Dioſcoridem, quòd ictum aſpidis conſequitur ſtupor, pallor, frontis refrigeratio, hiatus aſſiduus, palpebrarum nictatio, colli inclinatio, capitis grauitas, ſegnities, lapſus in profundum ſomnum, & tandem conuulſio. Immò addit quoq; ex

Symptomata morſus huius Feræ.

L. 6. c. 56.

Loco cit.

morſu

Digitized by Google

Symptomata morſus cherſaa aſpidis.

Signa morſus ptyadis.

morſu aſpidis chelidonię præſētiſſimam eſſe necem,& ex ictu cherſæę nonniſi poſt ſpa- E
tium quatuor horarum accedere: cum ptyas multò tardius interimat. Auicennas autem ſigna morſus aſpidis chelidonię,necnon aſpidis ſiccę,ſeu cherſææ eadem eſſe affirmat: harum namq; alterutra, ſi mordeat, accidunt,vt inquit ipſe,frequentes ſingultus, alteratio caloris, ſtupor, & frigus membrorum,& ſomnus profundus cum pulſus vehementia. Sic mordeat ptyas, ideſt ſpuens: tunc patiens, ad mentem eiuſdem Auicennę, ſenſu, & motu penè priuatus, poſt continuos ſaltus ſoporatur: cum torſione colli, ſpaſmo, pulſu inordinato, & abſq; dolore, vita priuatur: quamuis ab initio dolorem inteſtinorum ſenſerit, & ad vomitum prouocandum, digitos in guttur introduxerit.

Symptomatum huius veneni cauſa.

Actuarius quoq, patientis colorem in viridem, & herbaceum permutari aſſerit: deinde in reliquis ſymptomatibus aſſignandis, ſententiæ Nicandri,& Auicennæ adſtipulatur. Tandem Ponzettus non modò ſymptomata ictus aſpidum,ſed etiam eorum cauſas in medium afferre conatur,dum inquit nigredinem quandoq;circa locum affectum, dimanare à nimia caliditate veneni partem adurentis, & oculorum obſcuritatem à vaporibus venenatis oriri atteſtatur, qui interdum capitis dolorem afferre ſolent. Poſtea F
humores in ſtomacho venefica vi infecti agitantur, & vomitionem prouocant: immò ſæpè conuulſionem, quoniam tunicæ ſtomachi contrahuntur, & coarctantur. Denique materia deſcendens ad inteſtina dyſenteriam, ſyncopem, & interitum procreare dicitur.

VENENI ASPIDVM MEDELA.

L.8.c.29.

L.6.c.54.

Partis mutilatio, vbi conueniat.

MVLTI, antequã præſidium aliquod ad profligãdum aſpis virus,præſcribant, vitæ ægrotantis periculum facientes, centaurium in vino tritum propinant; nam ſi pharmacum euomatur, patientem periturum, ſin ſecus, victurum G
eſſe pollicētur. Ariſtoteles tamen,in hiſtorijs animalium, aduerſus ictum aſpidis Africanæ nullum valere præſidium atteſtatur. Quare hinc colligere poſſumus, pro caſtigãdo aſpidum aliarum regionum veneno,medicinam aliquem habere locum.Vnde Dioſcorides, ad aſpidum virus,remedia in capite de Ceraſte propoſita commendauit. Plinius vnam tantùm opem, nimirum partis mutilationem inueniebat, cui ſententiæ Paulus Aegineta ſubſcripſit.

Exuſtio partis vulnerata.

Medicamēta tenuium partium adhibenda.

Aelianus quoq;non videtur recedere à prædictorum virorum opinione,dum inquit: Serpentum venenum peſtiferum eſt, ſed peſtilentius aſpidis:viperæ,& aliorũ anguium morſus non carent remedio, aſpidis tantummodò ictum curari non poſſe intelligo. Mercurialis tamen admonet curationem huius veneni eſſe ſollicitandam, conſequenterq; ad plagæ exuſtionem deueniendum eſſe, vel podicem galli, aut columbæ vulneri eſſe applicandum. Et quoniam vulnus exiguum eſſe ſolet,ſcatificationibus,aut ſicyarum appoſitione dilatandum eſſe docet.Amplius,ex Pareo,quoniam veneno aſpidum, ſanguis in venis, & arterijs congelatur, medicaminibus calidis, & tenuium partium H
vtendum eſt: veluti ſunt magna antidota, ſcilicet theriaca, & mithridatium, quæ in aqua vitæ diſſoluta intrinſecus, & extrinſecus, adhiberi poſſunt. At ſi accidat, vt pars læſa nigricet, ſatius eſſe putat Pareus, ſi vires ferant, partem eſſe amputandam.

Simplicia medicamēta,quæ conueniant.
Origanum.
Allium.
Aniſum.
Lupinus.
Hyoſciam.
Ariſtolochia.
Gentiana.
L.3.c.5.

Cæterùm, vt in his præſidijs proponēdis ordinatim incedamus, à ſimplicibus per os ſumendis exordiemur. Hæc autem à plantis, animalibus, & lapidibus deſumuntur. In primis nonnulli origanum virens,ad vomitum excitandum,cum vino tritum propinãt, de inde antidotis fæliciori cum ſucceſſu vtuntur. Olaus Magnus allijs tritis, cum zytho adhibet. Plinius clematidem ægyptiam contra Serpentes, & potiſſimum aſpides ex aceto efficacem prædicat. Deinde aniſum,lupinum,necnon hyoſciamum contuſum in vino præbet. Ponzettus Ariſtolochiam cum roſis,& ſemen apij cum mero, item carpobalſamum, & puluerem gentianæ cum vino, vel modico menthæ ſucco commendat. Pariter mira vis citri aduerſus aſpides, apud Atheneum legitur. Scribit enim prædones quoſdam vltimo damnatos ſupplicio tanquam Ferarum cibum in theatrum à militibus intro-

A introductos, & ab aſpidibus percuſſos nihil paſſos fuiſſe. Ideò Princeps id admiratus, de cibo reorum militem cuſtodem interrogauit: ſed ſtatim atq; cognouit eorum cibum fuiſſe citrum, poſtero die talem cibum vni, alteri verò nequaquam dari iuſſit: vnde qui citrum non comederat, altero incolume, ab aſpidibus punctus interijt.

Citri virtus admiranda.

Præterea in hoc caſu multum adiumenti affert acetum, & præcipuè acerrimum, cuius tanta quantitas ſumenda eſt, donec qualitas aceti circa dextram præcordiorum partem ab ægro percipiatur: Hepar enim in morſu aſpidis ſenſu priuari aiunt. Ad confirmandum, & extollendum hoc præſidium, addere poſſumus hiſtoriam cuiuſdam hominis à Plinio recitatam, qui vtrem aceto plenum ferens incautè calcauit aſpidem, à quo fuit vulneratus, & quoties deponebat vtrem, toties ſe eſſe ſauciatum ſentiebat; ſicq; remedium huius morſus acetum eſſe intellexit. Id rurſus ſtabilire poteſt caſus cuiuſdam pueri, qui cum ictus eſſet ab aſpide, & ob ingentem æſtum ſiti premeretur, aliumque non haberet humorem, acetum, quod fortè ſecum habebat, hauſit, & liberatus eſt. Cornelius Celſus credidit hoc accidiſſe, non quia acetum facultatem refrigerandi,
B ſed quia vim diſſipandi poſſideat: ideoq; veriſimile eſt hoc præſidio, humorem intra corpus denſatum diſcuti, & ſanitatem reſtitui. His addatur vrina impubium puerorum, quam non infrugiferam, in hoc caſu, Plinius exiſtimat. Verùm Marcus Varro octuageſimo nono vitæ anno tradidit, ictus aſpidum ſanari, ipſa percuſſorum vrina, quod poſteà confirmauit Quintus Serenus his verſibus.

Aceti virtus in morſu aſpidū.

Caſus pueri ab aſpidi icti.

Cur acetum ſanet morſus.

Si verò horrendum vulnus fera fecerit aſpis,
Vrinam credunt propriam conducere potu,
Varronis fuit iſta ſenis ſententia, necnon
(Plinius vt memorat) ſumpti iuuat imber aceti.
Dicendum &c.

Vrina impubiū laudatur.

Ab Animalibus etiam homo percuſſus ab aſpide non mediocrem fructum eſt conſecuturus. Ponzetus, ad mentem nonnullorum, ſtomachum ciconiæ cum vino tanquam ſingulare auxilium extollit. Plinius fel muſtelarum, quas Græci ictidas vocant, contra aſpidum punctiones vtiliſſimum; immò vrinam teſtudinis cimicibus tamen admixtis
C efficaciſſimam eſſe iudicat. Vnde poſtea Kiranides non ſolùm teſtudinis vrina, ſed marinæ quoq; teſtudinis ſanguine hauſto, omnes ferè morſus, ſed præcipuè aſpidis ſanari opinatus eſt. Tandem Orpheus in libro de lapidibus, corallium in pino potum ab aſpide punctis quamplurimum prodeſſe fatetur. Item in *Pam* prouincia Regni Malacenſis inuenitur quandoque in felle hiſtricis lapis, ob raritatem alicuius æris, coloris eſt dilutioris purpuræ, amari guſtus, & tandem leuis, & inſtar ſaponis lubricus. Et quamuis in Malaca lapis bezaar ſit frequens; nihilominus Incolæ lapidem hunc in felle hiſtricis Malacenſis repertum, ad reſiſtendum cuicumq; veneno longè præferunt: Macerant enim lapidem in aliquo liquore cardiaco, vel, hoc deficiente, in aqua communi, quam poſtmodum patientibus propinant; vnde ſtomachus roboratur, & venenum eis nihil obeſt.

Stomachus Ciconiæ.

Vrina, & ſanguis teſtudinum.

Lapis Malacenſis.

Lapis Hiſtricis.

Si ad compoſita alexipharmaca mentẽ conuertamus. Primò incidemus in theriacam magnam Andromachi, quę venenatis non mediocriter confert: propterea Galenus in libro de vſu Theriacæ ad Pamphilianum hæc habet. Percuſſis à vipera, vulneratis à Serpẽ-
D te, ictis ab aſpide, commorſis à rabido cane, demum læſis ab aliquo animali, quod dentibus, aculeo, vel contactu venenum relinquat, recens theriaca ſatis ſuperq; efficax remedium eſt. Recens autem eſt, quæ ſextum, & trigeſimum annum nondum attigerit: Quapropter Septentrionalem plagam incolentes, ſi ab aſpide demorſi fuerint, ex theriaca Venetijs illuc vecta ſalutare remedium percipiunt. Hanc autem deficiẽte, teſte Olao Magno, allium contuſum, & in cereuiſia diſſolutum bibunt, & aliud ſimiliter ſupra ictum collocant, & liberantur. Succedit antidotus Antipatri, quæ & theriaca nuncupatur; ex hac autem ſumpta ante, & poſt ictum aſpidis non parum vtilitatis patiens eſt percepturus. Recipit igitur, Galeno teſte, gentianæ vnciam dimidiam, radicis trifolij tantundem, ſeminis eiuſdem drachmas duas, polij drachmas tres, ariſtolochiæ tenuis drachmas duas, radicũ peucedani, & galbani tãtundem, petroſelini drachmas quatuor, rutæ ſylueſtris drachmas tres, pyrethri drachmam, herbę pedicularis tantundem, radicum vitis albę drachmas duas, leucopiperis tantundem, acori drachmas tres, thymiamatis drachmam, & obulos quatuor; verbaſci, chamępytios, chamęlec, marrubij, conizę,

Compoſita medicamenta ad morſus Aſpidũ.

Theriaca magna Andromachi vis.

L.2. de Antid. c.10.

Antidotus Antipatri; quæ recipiat ſimplicia.

cymini

Digitized by Google

cymini æthiopici, ſucci papaueris, caſtorei, ſeminis, fœniculi, agarici, caſſiæ rufæ, flo- E
rum iunci odorati, rhei, ſingulorum drachmas duas, dauci cretici drachmam, & obu-
los tres, opopanacis tantumdem, ſagapeni drachmas duas, & obulos tres, abrotoni
drachmam, & obulos tres, dictamni, & ſtyracis tantumdem, cinnamomi drachmas
tres, nardi tantumdem, myrrhæ vnciam dimidiam, thuris drachmam, aniſorum, & ſucci
cyrenaici tantumdem, coaguli hinnuli drachmas tres, croci vnciam, & mellis attici,
quod ſatis eſt: deinde ad nucis auellanæ magnitudinem exhibetur.

Quantitas ſeu Doſis prædictæ antidoti.

Neq; omittenda eſt theriaca ad internos dolores Euclidis Palatiani, quam vt ipſe re-
ferebat, aduerſus aſpidum morſus compoſuit. Recipit autem, vt videre licet apud Ga-
lenum, caſtorei drachmas ſex, opopanacis, ſagapeni, ſeſeleos, cachryos, chamædryos,
chamæpityos, Marrubij ſingulorum vncias duas, ſtyracis, bituminis iudaici, myrrhæ,
ſingulorum drachmas ſeptem, ſucci papaueris vnciam, & mellis libram. Percuſſi à Ser-
pentibus prius vomere debent: dende huius drachmam, cum ſucco fraxini, vel cum
vino bibant. Præterea recitatur etiam à Galeno antidotus Damocratis, quæ in mor-
ſibus aſpidum non vulgariter poteſt prodeſſe his verſibus. F

L. 2. de Antid. c. 10.

Nunc autem tradere medicinas volo
Quæ morſus tantum venenatos ſanent
Cornutæ, viperarum, aſpidis cherſydri:
Ictus Ferarum, & puncturas quoq;
Apum, veſparum, ſcorpij, phalangij.
Hac arte ſtruas. Iridis bis quatuor
Aſſume drachmas primum: tum zingiberis
Succi panacis, & ſucci papaueris,
Radicum libanotidis, ſemen trifolij
Cuiuſq; creticum tamen bis quatuor.
Ariſtolochiæ longam dico, & rutæ
Agreſtis ſeminum drachmas duodecim.
Radicum vitis albæ ſex, & decem:
Serpilli verò pariter, & ſmyrnij,
Pontoq; miſsi nobilis caſtorij
Tantumdem: ſed eryngij, & ſeminum apij
Aethiopici præſertim, & adhuc noui,
Cuiuſque drachmas appendo ter duas: G
Eruiq; candidi, & mundi bis duodecim.
Hæc cuncta ſicca, & tranſmiſſa cribro,
Excipe vino: paruos inde fac orbes,
Rotaſuè paruas, vnicam drachmam dabis
Huius medicamenti ex hemina meri
Boni, non commiſti, pinguis, & non noui.
Facit aimiatum reſolutum aqua
Tumori ventris, atq; turgido colo,
Et quibus incerta cauſa quicquam dolet.

Item Chriſtophorus Andreas in Oecoiatria (referente Pareo) præter theriacam, propo- H
nit ad morſus aſpidum, ſingulare præſidium, quando ait. Inſulas Hiſpaniæ aſpidibus,
omniq; venenatorum animantium genere abundare, & aduerſus eorum ictus, theria-
ca poſtpoſita, ſequenti antidoto, fœlici ſucceſſu vti, quæ vires inſignes, & adeò multipli-
ci experientia comprobatas habet, vt Incola non dubitauerit ſe quantumlibet efferæ aſ-
pidi mordendum offerre. Recipit autem hoc medicamentum folia taxi barbari cario-
philatæ, leucoi rubri par pondus, quæ in aceto acerrimo, & vrina ſani hominis, pro fo-
tu læſæ partis feruere debent. Sed ſatius eſſe exiſtimat author, ſi patiens ieiunus tres vn-
cias huius decoctionis, duabus horis ante paſtum, hauriat.

Noua antidotus ad morſũ aſpidum.

Olim etiam quidam circumforaneus medicatam venditabat aquam, qua pota, de-
morſi ab aſpide ſanabantur: eo potiſſimum tempore, quo Pompeius Rufus Romę ędili-
tium munus obibat; quamuis poſtea hic circulator, permultis, qui eandem factitabant
artem circumſtantibus, ad ſuam oſtendendam virtutem, & ad ſpecimen de ſe præben-
dum aſpidem brachio admouerit, ſed cum propriam ſorbere non potuerit aquam, quę

Aqua cuiuſdam circulatoris.

ex

A ex inſidijs euerſa, vel ſubducta fuit, paulò poſt, veneno ad intima penetrante, vita pri-
uatus fuit. Poſtremò Petrus Andreas Marthiolus in commentaris ad Dioſcoridem,
mirandum in modum extollit ſuam quintam eſſentiam ex aqua vitæ tanquam pręſtan- *L. 6. c. 54.*
tiſſimam antidotum contra virus aſpidum; quod medicamen, cum ſit tenuium partium, *Quinta eſſe tia Mat*
celerrimè per vniuerſas corporis partes diffunditur, & venas, arteriaſq; cōfeſtim pene- *thioli.*
trat, ideòq; prohibet, ne ſanguis, & ſpiritus in venis refrigerati denſentur, pariterq;
adaucto calore innato, venefica vis citiſſimè ſuperatur.

Enumeratis internis alexipharmacis ad externa recenſenda properandum eſt, qui-
bus interdum pars affecta fouenda, & refocillanda eſt. Dioſcorides ſermonem habens *Lib. 2. de*
de cimicibus lectularijs, illas ictibus aſpidum vtiliter illiniendas eſſe tradebat: itē bu- *mu. m.d.*
tyrum circa vulnus eſſe ducendū, & folia fraxini imponenda probabat. Amplius aquā
maris contra ictus ſcorpionum, phalangiorum, & aſpidum vtiliſſimam prædicabat;
dūmodo patiens in eā calidā ſæpius deſcenderet. Plinius halicacabo cum oleo trito, in
hoc caſu, vtebatur. aliquando has herbas polium, & rutam ſylueſtrem, ex aqua cæleſti
B tritas, ad mitigandum aſpidis vulnus laudabat. Aetius pro fomento aquam marinam
adhibebat; quandoq; poſt ſcarificatas cucurbitulas, centaurium cum myrrha, & modi- *Aquæ marinæ virtus*
co opio, aliquando rumex inſtar emplaſtri accommodatum parti læſæ apponebat. Prę-
terea non eſt omittenda theriaca, quæ extrinſecus etiam adhibita præcipuam vtilita-
tem, parti vulneratæ afferre ſolet. Olaus Magnus refert, quòd gentes Aquilonares non
modo theriaca, ſed furfure quoq; inſtar emplaſtri accommodato vtuntur. Vincentius *Theriaca*
Belluacenſis ſcriptis mandauit: quòd quidam citra vllum remediorum intrinſecorum, *Andromachi.*
& extrinſecorum vſum, verbis, aſpides excantant, ne veneno nocere poſſint, & vt de
illorum capite lapis à multis expetitus erui poſſit. Author anonymos tradit excanta-
ri aſpides, ne lædant, quoniam Dæmones diſcurrunt cum verbis ad ſerpentes, & infe-
ctione interiori hoc faciunt, vt ſerpentes ad nutum eorum moueantur, & ſine læſione
tractabiles fiant. Verùm de his vanis cantionibus in capite primo huius libri multa
ſcripſimus.

C

EPITHETA.

QVÆDAM huius animalis epitheta locum natalem, & naturales quaſdam eius
proprietates reſpiciunt, quędam verò cum alijs anguium epithetis ſunt com-
munia. Quoad primum aſpis aliquando Niliaca, & quandoq; Ægyptia nomi-
natur, interdum etiam Pharia à Pharo parua Aegypti inſula: cum aſpides
prædictis delectentur locis. Surda quoq; vocatur aſpis, non quia auditu careat, ſed *Aſpis cur*
quia ad repellendas magici cantoris voces, aures obturare perhibeatur: vel potius ab *ſurda dicatur.*
effectu, quoniam morſu ſaporem inducens patientem ſurdum reddat: idcircò apud
Apollinarem legitur aſpis κωφὴ, nimirum ſurdaſtra: quamuis ab Heſychio, hoc epithe-
to donetur illa ſerpentis ſpecies, quæ, ob cæcitatem, Latinis cæcilia appellatur. Ratio-
ne alterius proprietatis, aſpis apud Latinos ſomniculoſa, ſomnifica, & ſomnifera di-
D citur. item Græcis ἀσπὶς ὑπνάλη ab ὕπνος ſomnus, quoniam morſu ſoporem percuſſis *Cur ſomnifera dicatur.*
afferat. Vnde Lucanus canebat.

Hic quoq; prima caput mouit de puluere tabes *L. 9. Pharſal.*
Aſpida ſomniferam tumida ceruice leuauit
Plenior huic ſanguis, & craſsi gutta veneni
Decidit &c.

Hac de cauſa nonnulli, etiam expoſitores Ouidij fuerunt huius opinionis per pigram *Pigra ſerpens quæ.*
Serpentem, aſpidem à Poeta intellectum fuiſſe, quando libro ſecundo Amorum ſic
cecinit.

Pigraq; labatur circum donaria Serpens.

Nonnulli ſiccam aſpidem vocarunt fortè, quia incolens Nili ripas, nunquam aquæ ſe
ſe immergat: quamobrem Lucanus decantabat.

——— *ſtabant in margine ſicca*
Aſpides, in medijs &c.

Aſpis cur ſicca dicatur.
Epitheta græca.

Auicennas tamen ideò ſiccas aſpides nuncupari opinatur, quoniam vehementi cutis ſiccitate præditæ ſint. Inſuper ob tabificum virus, lethifera nominatur aſpis à Lucano, à Græcis ἰοχέαιρα, ideſt veneno gaudens, & apud Orpheum παλαμναῖον nimirum cæde contaminata: quamuis hac etiam voce græca, peſtis, & pernicies ſignificetur. Aliter etiam hic Serpens Græcis dicitur ἀνδροφόνος, nempè homicida, item ἰοβόλος venenum proijciens: quamuis hoc eodem nomine denotetur, qui ſagittas eiaculatur, aliquãdo Græcis vocatur πευκεδανός, ſcilicet exitioſus: licèt vt plurimum hoc nomine amarus deſignetur; nam herba πευκέδανον ab amarore proprium nomen ſortita eſt. Quandoq; dicitur πυρίπνοος, videlicet ignem ſpirans: quamobrem tumeſcens, formidabilis, & Græcis σμερδαλέην cognominatur. Pariter λιχμῶνε linguam exerens, & in epigrammatibus Græcis ἀναιδὴς impudens, & tandem Nicandro in Theriacis σκολιοῖσα ſinuoſa indigitatur. E

DENOMINATA. F

Aſpidotrophi populi qui.
Synaſpiſmum quid vocauerint Priſci.
L. 25. lect. antiq. c. 31

QVÆDAM pauca tam græca, quam latina ab aſpide tum animali, tum clypeo denominationem ſortiuntur. In primis ἀσπιδόδηκτος nuncupatur ille, qui ab aſpide percuſſus fuit. Item ἀσπιδοτρόφος, qui aſpidibus veſcitur: quamobrem Galenus ad calcem ſecundi libri ad Glauconem, Marſos populos ἀσπιδοτρόφους, nempè aſpidum carnem vorantes indigitauit. Synaſpiſmum poſtea Veteres vocabãt, quãdo, in phalange, ſinguli cubitum occupabãt, nam Phlethon Gemiſtus, referente Cælio Rhodigino, prodidit Philippum Amyntæ omnium primum Macedonicæ phalangis ſynaſpiſmum conſtituiſſe. Amplius Aſpidiſcos, eodem Rhodigino teſte, quoddam ornamenti genus in ſcutis eſſe perhibetur. Imò partem in naui ad puppim vergentem, aſpida vocabant. Inſuper, ex eodem Rhodigino, Aſpidas forma orbiculari campos olim nuncupabant, aut vbi plures aſpides verſabantur. De parte tandem Vrbis Argiuæ, Aſpida nominata, Plutarchus in Vita Pyrrhi multa monimẽtis mandauit, ad quem G locum lectorem relegamus.;

MYSTICA, ET ALLEGORICA.

Cap. 11.
Cap. 59.

LEGVNTVR in ſacris Biblijs, nimirum apud Eſaiam hæc verba. *Lactens delectabitur ſuper foramen aſpidis.* Multi exponunt, quòd quicumq; ex hominibus, occulto veneno ad nocendum refetti ſunt, ſub regno Chriſti, mutato ingenio, fore vel pueris innoxios. Iterum apud eumdem Prophetam leguntur talia verba. *Oua aſpidum rumpent, & telas araneæ texunt, qui comederit de ouis eorum, morietur, & ſi comprimantur, producetur regulus.* Aliqui expoſitores de peccatis Iudæorum Prophetam egiſſe aſſeuerant: quaſi hic ſit ſenſus: vos eſtis ſimiles ouis aſpidum, quibus fractis, nil aliud quàm aſpis emergit, & omnes veſtri labores telis arenarum aſsimilantur, quæ nullius H ſunt vſus; cum ex ipſis nulla veſtimenta parari poſsint. Gloſſa huius loci ita exponit. Veluti ex ouis aſpidũ naſcitur Regulus; ita ex Iudæis dimanabit Antichriſtus. D. Hieronymus prędictum Eſaię locũ interpretãs prodidit, fractione ouorũ aſpidum, myſticè denotari manifeſtationẽ errorũ, qui veritatis, & bonitatis ſpeciem præ ſe ferunt, vt eorũ fætor omnium natibus cõmunicetur. Lauretus autẽ in ſylua Allegoriarum id myſticè interpretatur venenatam doctrinam, vel Improborum conſilia in humanis cordibus deliteſcentia, quæ tandem peruerſis operibus manifeſtantur. Iterum in Deuteronomio legitur. *Venenum Draconum vinum eorum, & venenum aſpidum crudele.* Interpretes per hæc verba myſticè indicari fatentur Dæmones, Inuidos, & Calumniatores, qui verborum præſtigijs, & vaniſsimis commentis, hominum ſimplicium mentes decipere conantur. Demùm quando apud Iob legitur. *Panis eius in vtero illius vertetur in fel aſpidum intrinſecus*, ſcribunt Interpretes pro expoſitione huius loci, malum illud, quo impij delectantur, tanquam cibum immutaturũ naturam, & tanquam venenũ maximè

Oua aſpidũ myſticè quid ſignificent.
Cap. 2.
Cap. 20.

no-

A noxium, quale aſpidum ab omnibus conſpiciendum fore: & quoniam in eodem capite Iob habet hæc alia verba. *Caput aſpidum ſuget, & occidet eum lingua viperæ.* D. Gregorius in moralibus id myſticè declarans inquit; Demonſtrari initium occultarum cogitationum, quæ in corde oriuntur: ſed poſtea mens capta violenti veneno tentamenti opprimitur, & necatur: cum aſpis latentes malorum ſuppeditationes denotet, & vipera violenta deſignet tentamenta.

L. 15. ca. 9.

MORALIA.

AVTHORES morales vnanimes produnt Diabolum meritò aſpidi aſſimilandum eſſe: nam ſi aſpis morſu patientem ſoporat; Diabolus quoq; ſi dentibus læthalium criminum peccantem momorderit, illum ſomno mundarum deliciarum adeò obruit, vt omnibus priuetur ſenſibus. Primò enim propriam fragilitatem, B mortem appropinquantem, & Dæmonum crudelitatem non conſpicatur, æternarũ ſuauitatem voluptatum non odoratur, correctiones virorum iuſtorum non audit, confeſſione non loquitur, bonis operibus non mouetur, & deniq; ſceleratis, & mortiferis criminibus inuolutus ità dormit, donec diabolicum virus eum interimat. Cum tamen manifeſta ſit Chriſti doctrina apud Mattheum. Vigilare oportet, quoniam ſi ſciret pater familias, qua hora fur veniret, vigilaret vtiq; neq; ſineret perfodi domum ſuam. Deinde ſi aſpis ità cognominatur, quia venenum aſpergat: Diabolus quoq, tentamenti virus diſſeminat. Immò ſi, ad mentem Plinij, hic ſerpens Mauros, & Afros non lædit: pariter Diabolus viris iuſtis nocumento eſſe nequit, qui Mauri iure meritò cognominari poſſunt; cum aſſidua pœnitentia nigri eſſe ferantur. Amplius Dæmon erga viros iuſtos interdum ità ſe ſe gerit, veluti cantator magicus erga aſpidem, qui cantionibus, eum de cauerna educere nititur: ſic Diabolus aſſiduis mollium monimentis deliciarum, prædictos viros de profunda ſtatus fidei, & gratiæ cauerna extrahere conatur. Demum ſi quis ab aſpide demorſus nonniſi per mutilationem membri ſanatur: pari ratione, membra corporis Ec- C cleſiæ à Diabolo per hæreſim infecta totum corpus inquinabunt, niſi ſeparentur. Dicebat enim Chriſtus apud Mattheum, omnem arborem bonos non producentem fructus excidendam eſſe.

Diabolus aſſimilatur aſpidi.

Cap. 24.

Iterum dæmon comparatur ad aſpidem.

Cap. 3.

Cæterùm non ſolum Diabolus, ſed homo etiam auri ſitientiſſimus, aſſiduiſq; lucris, & opibus inhians aſpis nuncupari poterit: cum, ritu illius venenoſi animalis, oculos in temporibus, & non in fronte habeat; non enim anteriora, & æterna conſpicatur, ſed lateralia, nimirum mundi diuitias, & vſuras meditatur: nam vſuræ, non ſecus ac aſpides ſæuiunt, mordent, inficiuntq; & necant eum, qui fœneratur. Vnde Author ſub nomine Chriſoſtomi præclarè id ſignificat, vbi aduerſus fœneratorem declamat hunc in modum. Similis eſt pecunia vſuraria aſpidis morſui: ſicut enim, qui ab aſpide percutitur, quaſi delectatus cadit in ſomnum, & ſic per ſoporis virtutem moritur, ſic qui accipit pro vſuris ad tempus delectatur, quaſi qui beneficium accipit, & ſic per ſuauitatem beneficij non ſentit quomodo captiuus efficitur: nam ſicut venenum aſpidis latenter per omnia membra diſcurrit, & corrumpit. Sic vſura per totas facultates eius diſcurrit, & conuertit eas D in debitum. Præterea in erroribus perſeuerantes, more aſpidum, aures obturant, ne diuina audiant præcepta. Nam cantator magicus eſt concionator, qui blandis hortationibus illos de vitiorum ſpecu eruere conatur. At illi aures animæ, ſcilicet intellectum, & voluntatem obturãt: ſiquidem aurem voluntatis terra mundanæ voluptatis claudunt, & aurem cordis, & intellectus cauda, ideſt fine vitæ: cum diuturnam vitam protrahere, & tandem pœnitentiam agere ſperent. Iuxta illud Ieremiæ. *Indurauerunt ceruicem ſuam, ne audirent legem, & ne ſuſciperent diſciplinam.* Sed exemplum obſtinati peccantis expreſſum habemus in libris Decretalium: vbi ſummus Pontifex iure optimo vehementer inuehitur in Fridericum Imperatorem his verbis. *Sed licet ſic apud eum pro pace, paternis monitis, & precum curaremus inſiſtere lenitate; idem tamen Pharaonis imitatus duritiam, & obturans, more aſpidis, aures ſuas preces hominum, & monita, elata obſtinatione, & obſtinata elatione deſpexit, propter quod &c.*

Auarus æmulatur aſpidem.

Homil. 12. in Matth.

Peccantes obſtinati ſimiles aſpidibus.

Cap. 17.

Lib. 6. c. 2.

Obſtinatus, ex D. Auguſtino aſſimilatur aſpidi.

Diuus etiam Auguſtinus in expoſitione pſalmi nonageſimi, obſtinatum aſpidi aſſimilandum eſſe retulit; dum dixit. *Hæc vere nominatur aſpis, quia alteram aurem quam*

proximè poteſt terra infigere, alterā verò caudæ immiſsione obturare conatur, ne audiat. Quid E
ad hæc excantantis vox, quid ſermo faciet prædicantis? Orabo pro eo, baptizabor pro mortuo,
vberrimo quodam profluuio lacrymarum: apud quem viderim nihil humanæ excantationis
quamlibet ſapientiam, nihil quæſtuncumq; admonitionis induſtriam præualere. Nouerit ta-
men vir ſapiens non Cælo ſe ſe, ſed ſolo infigere caput, quod ſapientia, quæ è ſupernis eſt, non
modò pudica, ſed etiam pacifica ſit. Hæc autem Magis (vt ita dicam) aſpidica, niſi terrena eſſe
non poteſt, ſed nec ideò obſurdeſceret, niſi cauda quoq; obturaret auditum, cauda eſt finis in-
tentionis, hæc ſurditas deſperata, dum hic quidem velut terra infixus propriè inhæret volun-
tati, inde velut reflectens caudam, finem aliquem meditatur, & infigit animo, quem deſide-
rat adipiſci. Inde tam mordax, & amarus ſermo inuenitur in ore hominis obſtinati, quod nul-
la ad eum penetrari queat beneuolentia monitoris. Inde aſpidis virus in lingua aculeo perſe-
uerat, quod aduerſus linguam excantatoris tanto ſe ſtudio obturarit.

Detractores ſimiles ſunt aſpidibus.

Illi etiam, qui alienam famam paſſim debacchantur, aſpidibus optima de cauſa, in
ſacris Biblijs, aſsimilantur. Hæc ſunt verba. *Venenum aſpidum ſub labijs eorum ſepul-*
crum patens eſt guttur eorum, ſanè ora bonorum, non ſunt talia, ſed odoris plena ſua- F
uiſsimi.

Tyranni aſpidi ſimiles.

Inſuper importuni, & immites tyranni aſpidum ſimilitudinem effugere non poſ-
ſunt: nam veluti aſpis nonniſi cum ſocia vagatur, & alterius interfectorem pertinaciſ-
ſimè perſequitur: ſæuus quoq; tyrannus, cui, vt dicebat Cicero, nulla eſt fides, nulla
charitas, nulla ſtabilis beneuolentiæ fiducia, omnia enim illi ſemper ſuſpecta ſunt; aut
filium, aut alium tyrannidis ſucceſſorem ſibi adiungit, ne ſi quid acciderit, vltor deſit.

Li. de Amicit. c. 48.

Improbus, & ſcelestus Princeps.

Importuno tyranno adiungere poſſumus improbum, & ſceleratum Principem, qui mo-
re aſpidis Afris minimè noxij, proprijs conſanguineis, aut ſibimet ob munerũ copiam,
amicitia deuinctis peccantibus parcit; aliorum verò ſcelera libera, & impunita non re-
linquit. Immò Princeps, & Iudex iuſtus mores illius ægyptiacæ aſpidis imitari debe-
ret, quæ vnà cum catulis quotidie ad menſam cuiuſdam viri accedebat: ſed cum acci-
diſſet, vt catulus filium hoſpitis venenauerit: illicò mater proprium catulum coram
hoſpite morte puniuit.

Iudex quādo debeat imitari.

Sunt etiam multi homines nocendi cupiditate pleni tanquam
aſpides, qui eſſent cauſa ineuitabilis mali, niſi natura hebetudinem viſus illis commu G
nicaſſet: pariter prædicti homines eſſent peſtilentiſſimi, ſi vis ingenij propriæ cupidita-
ti accederet. Quare non immeritò Sineſius in epiſtola quadam ad fratrem, recitat di-
ſtichon græcum incerti Authoris, in quo homines quidam notantur tanquam maximè
venenatis beſtijs, nimirum aſpide, rubeta, vipera, & cane rabido nocentiores: ver-
ſus ſunt.

Ἀσπίδα, φρῦνον, ὄφιν, καὶ λαδικίας περίφευγε,
Καὶ κύνα λυσσητήν, καὶ πάλι λαδικίας.

Hi autem verſus in latina carmina hic verti poſſunt.

Aſpida, bufonem, necnon vitabis echidnam,
Atq; canem rabidum, non ſecus ac homines.

Laodicei homines vitioſi.

Quibus verſibus λαδικοὺς homines tanquam nocentiſſimi taxantur: putat enim Geſne-
rus hoc in loco λαδικίας per ſyncopem pro λαοδικίας dici, vt ſit gentile nomen à Lao-
dicea Ciuitate Aſiæ, cuius ciues doloſi, auari, & omni improbitatum genere referti eſ-
ſe ferebantur: ideoq; ſummis rationibus tales homines aſpidibus comparantur. Nam H
quemadmodum pro ictibus aſpidum nullum inuenitur remedium, niſi partes demorſæ
amputentur: ita quædam ſunt innata vitia, quæ nonniſi ſolo interitu auferri poſſunt.

Vitia ablatu difficilia quæ.

Ad finem, ex moribus aſpidum aliquid etiam boni haurire poſſumus: quandoquidem
ſi aſpis mas ita immoderato affectu propriam proſequitur coniugem, vt nunquam ſine
illa diuagetur, atq; nunquam quieſcat, niſi illius interfectorem venenauerit: pariter
hinc homines Chriſti fideles diſcere debent rationem beneuolentiæ, qua vxorem ſuam
in dies complecti debent.

A

HISTORICA.

RECITAT Ælianus in hiſtoria Animalium, quòd in quadam Ægyptiorum paſtione ab Hercule denominata vixiſſe formoſum puerum anſerum cuſtodẽ ab aſpide ita adamatum, vt dormiens ab illa excitaretur ad declinandas inſidias, quas aſpidis coniux ei machinabatur: hic interim expergefactus ab illis ſibi diligentiſſimè cauebat. *L. 9. c. 25. & 27.* Item Ælianus addit aſpides ab Ægyptijs manſuefieri, facileq; cibarijs cicures reddi: quapropter neque illis, neque eorum infantibus obſunt: immo crepitu digitorum, de cauernis educti ad appellantem accedunt. Etenim Ægyptij ſtatim poſt prandium farinam vino, & melle temperatam ſupra menſam exponunt, deinde aſpides tanquam conuiuas, plauſu dato, ad prandium inuitant: tunc illæ à varijs erumpentes

B cryptis, caputque eleuantes ſenſim, & moderatè explentur. Rurſus ſi accidat, vt Ægyptij, nocturno tempore, de cubili ſurgere velint, ne aſpidis in tenebris conculcent, digitos percutiunt, indicantes de via eſſe decedendũ; at aſpides ſonitus diſcrimen intelligentes confeſtim ad latibula confugiunt. Item Ælianus ad confirmandam aſpidum apud Aegyptios venerationem, narrat, quòd vinitor cum ſcrobem foderet generoſam plantaturus vitem, ligonis ictu, aſpidem illic fortè latibulantem diſſecuit, poſtea dimouendo terram, poſteriorem Serpentis partem reperit, anteriore adhuc cruentata, & reptante: quamobrem obſtupefactus ſtatim rationis impotens redditus eſt, vt non ſolum diù, ſed etiam noctu delirans de lecto exiliret, & ſe perſequi aſpidem indicaret. Immò veluti morſu læſus opem implorans vociferabatur, & interemptæ aſpidis ſimulacrũ ſe conſpicari referebat. Cum autem diù hac capitis debilitate vexatus eſſet; tandem eius cõſanguinei ipſum ſupplicem in Serapidis templum duxerunt, Numenque rogarunt, vt illud aſpidis ſpectrum amoliri dignaretur, tuncque patiens ſine hauſtu hellebori, inde liber egreſſus eſt.

Veneratio aſpidũ apud Ægyptios.

Hiſtoria Agricolæ dementati ob necẽ aſpidis.

C Deniq; Ælianus alias exarat hiſtoriam cuiuſdam iuuenis inſatiabilem profundumque ventrem ſemper eſitando diſtendentis, qui pauonis cuiuſdam potiundi à Rege Ægyptiorum Ioui dicati, ad ſuæ deſeruiendum voracitati, miro deſiderio tenebatur. Hic igitur quemdam templi miniſtrum, mercede ſacrilegij data, ad coercendam auem impulit. Itaq; miniſtro inani ſpe inducto ad locum accedenti, vbi ales morari ſolebat, vt comprehenſam guloſo afferret iuueni, non pauo, ſed horrifica aſpis viſa eſt, quare perterrefactus, opere infecto, illinc receſſit.

Pauo in Aſpidẽ verſus.

PROVERBIA.

D NON multa ſunt adagia, quæ ex natura huius animalis deſumuntur. Inter hæc primò hoc recitatur. *Aſpidi, & Baſiliſco inſultas.* Proferturq; de re incuitabili, quoniam horum animalium alterum, virus in obuios expuit, alterum verò viſu nocet. Non abſimile eſt hoc adagium alteri. *A fronte præcipitium, à tergo lupi.* Deſumptum eſſe videtur ex doctrina Horatij, quando in ſatyra ſecunda primi libri ſcripſit. *Hac vrget Lupus, hac angit canis.* Vel ex ſatyra tertia libri ſecundi, vbi legitur. *Hic foſſa eſt ingens, hic rupes maxima.* Deinde aliud recẽſetur. Δῆγμα ἀσπίδος, ideſt *Morſus aſpidis*, & promulgatur de malo immedicabili, aut de odio irreconciliabili, aut de lingua vehementer virulenta: propterea huc ſpectat ille verſiculus.

Morſus aſpidis prouerbium.

Ἰὸ, πέφυκεν ἀσπίδος κακὴ γυνή.

Ideſt.

Telum aſpidis profectò mulier improba.

Quoniam Ælianus tradidit aduerſus omne Serpentis virus, excepto morſu aſpidis, remedium inueniri. Immò Manutius in Adagijs pronunciauit hoc prouerbiũ trahi poſſe ad hoſtem clancularium: cum aſpis, citra dolorem, venenum infundat, & poſt demorſam partem, nullum ferè in ea vulneris veſtigium appareat. Tandem ſolet etiam hoc

Mulier improba aſpidi comparatur.

Aſpis à vipera prouerbium. promulgari. *Aſpis à vipera.* Et præcipuè quando ſceleſtus homo, virum improbum conſulit. Refertur hoc inter apophtegmata Diogenis, qui conſpicatus duas mulieres colloquentes, hæc verba protulit. *Aſpis à vipera mutuo venenum ſumit:* nec immeritò, quoniam mulier à multis ἰλιὰς κακῶν dicta eſt. De hoc prouerbio confugiendum eſt ad caput de vipera, vbi latius de hoc agitur. E

MIRACVLA.

SEVERVS Sulpitius agens de virtutibus Monachorum orientalium, narrat, quòd cuidam iuueni, qui pænitentia ductus nuper ad Eremum ſeceſſerat, tabernaculumq; nonniſi per ſpatium ſex mille paſſuum à monaſterio ſibi conſtituerat, Abbas panem, per duos pueros, miſerat, quorum natu maior annum quintum decimũ, minor verò duodecimum agebat. *Puer aſpide pertractat illæſus* His ergo pueris inde reuertentibus aſpis mirandæ magnitudinis fit obuiam: ipſi autem nihil perterrefacti beſtiam collum tumidum deponentem conſpicati ſunt: interim minor natu Feram manu comprehenſam pallio inuoluit, deinde Monaſterium ingreſſus quaſi victor, ſpectantibus cunctis Fratribus, reuoluto pallio, captiuam aſpidem non ſine iactantiæ tumore oſtentauit. Cum autem puerorum fidem, atque virtutem cæteri prædicarent; tunc Abbas hanc infimæ ætatis iactantiam ægrè ferens, virgis vtrumq; compeſcuit obiurgans eos, cur prodidiſſent, quod Dominus per eos fuerat operatus: nam opus illud non ſuæ fidei, ſed diuinæ virtuti attribuendum erat; illiſq; præcepit, vt Omnipotenti Deo humili corde famularentur, & *Chriſtiana Virginis miraculum* non ſignis atq; virtutibus gloriarentur. Item Chriſtiana virgo diuinis munita auxilijs multitudini aſpidum, quarum ſimulacra Magus quidam excitabat obiecta, illæſa, & incolumis euaſit. Hæc & alia huius generis miracula legenda ſunt apud Surium, & alios Authores, qui mores, & geſta illorum Martyrum prodiderunt, qui iuſſu Tyrannorum in lacum ſerpentibus plenum ducti fuerunt.

G

HIEROGLYPHICA.

L. 14. Hierogl. SACERDOTES Aegyptij, ex Pierio Valeriano, ad oſtendendam quamdam vim inuictã principatus, iconem aſpidum repræſentabant, quoniam longa experientia compertum eſt, paucos ab aſpide percuſſos euaſiſſe. Ideoq; olim peruulgati *Diademate Regum Aegypti quaſita.* moris fuit diademata Regum Aegypti imaginibus aſpidum decorare. Siquidem hoc hieroglyphico ſtabilitatem regni deſignabant: nam quemadmodum amor aſpidis erga coniugem firmus, & ſtabilis eſſe perhibetur: ita per aſpidis ſimulacrũ, regnũ ſuum inter reliqua imperia firmum fore indicabant. Vnde Valerius Flaccus ſcribebat, *Lib. 4.* *Iamq; aſpide cincta comas, & ouanti perſona ſiſtro.* Quamobrem Diodorus Siculus addebat à Sacerdotibus Aethiopum, & Aegyptiorum pileos oblongos geſtari, circa quos inuoluti aſpides conſpiciebantur, vt, qui contra Reges inſurgere audebant, læthalibus morſibus ſub- H eſſe demonſtrarent. *Cur aſpides in pileis.* Sunt qui hominem nulli Legum Imperio, vel Magiſtratuum edictis, vel Dynaſtarum iuſſis obtemperare nolentem, ſignificent icone aſpidis aures obturantis: *Viri inobedictis hieroph.* nam aſpis ſtatim atq; cantionibus accerſiri ſenſerit, aures claudere conatur, ne verba excantantium audire queat.

Alij, per duas aſpidum icones, tenacem, & ſynceram amicitiam denotari poſſe arbitrantur: quandoquidem perhibent aſpidem nunquam abſq; comite è ſpecu egredi, vt ſi *In lib. de reb. Aegyp.* earum altera occidatur, ſuperſtes alterius mortem vlciſci poſſit. Poſtremò addit Cælius Calcagninus, ſimulacro aſpidis tanquam à ſenecta immunis, & ad motum nullo vtentis inſtrumento, & facili reuolutione ſe contorquentis, aſtrum deſignari poſſe: quamuis hoc hieroglyphicum à quacumq; alia Serpentis icone monſtrari poſſit: cum quilibet Serpens prænominatis gaudeat conditionibus.

A

E M B L E M A T A.

FLORENTIVS vir prȩſtanti litterarum ſcientia conſpicuus, in ſuo Emblematum libro, delineauit chirurgum ſecantem brachium hominis ab aſpide demorſi, cũ hac inſcriptione. PRINCIPIIS MALI OBSTANDVM. Deinde ſubſcripſit hexaſtichon huius tenoris. *Embl. 66.*

Aſpidis haud vlla morſus curabitur arte,
Enſe recidatur pars niſi læſa ſtatim:
Haud aliter ſi ſeditio teterrima peſtis
Ingruat, & ſecum crimina multa trahat.
Omnia ſunt tentanda quidem, ſed tollere præſtat
Vnum, ne totus grex malè diſpereat.

B

Principijs cuiuſcumq; mali confeſtim occurrendum eſſe, monet etiam Perſius ſatyra tertia, quando canit.

Helleborum fruſtra, cum iam cutis ægra tumebit.
Poſcentes videas, venienti occurrite morbo.

Neq; hoc eſt valde diſſimile illi, quod recitabat Ouidius in libris Amorũ, quãdo dixit.

Vidi ego quod fuerat primo ſanabile vulnus,
Dilatum longa damna tuliſſe mora.

Vel iuxta aliud.

Opprime, dum noua ſunt ſubiti mala ſemina morbi.

Hoc igitur præceptum ſeruãdum eſt in demorſis ab aſpide, qui nullo modo ſanantur, niſi partes læſæ illicò amputentur: Itaq; hoc emblemate monentur Principes, vt ſeditioſos ciues merita pœna puniant, atq; à Republica eijciant: ſiquidem ille, cui neq; natura, neq; induſtria rectè viuendi ſtudium conciliare poteſt, ad mentem Platonis, vita

C eſt priuandus: cum in hoc caſu Clementiam eſſe, non eſſe clementem, multi opinãtur, iuxta vulgatum carmen. *Miſericordia genus eſt ſceleſtos interimere*

Impius huic fuerit, ſi pius eſſe voles.

Dum vnius interitu multi ſeruantur, propterea quod optimum miſericordiæ genus eſt ſceleſtos interimere, non tantum vt ipſi pereant, ſed vt pereundo alios à maleficijs deterreant. Quare ad rem noſtram reuertentes atteſtamur ſatius, & melius eſſe, vt vna tantum pars, & non totum corpus intereat. Alia quoq; huius generis emblemata videnda ſunt apud Authores politioris muſæ ſtudioſiſſimos, quæ breuitati ſtudentes omittimus.

PHRENOSCHEMATA.

D LVCAS Contilis ſcriptor Italicus, in ſuo erudito Phrenoſchematum libro, figurauit aſpidem aures obturantem hoc titulo coronatam; MENTEM NE LÆDERET AVRIS. Voluit enim indicare, quòd Author huius ſymboli profitebatur ſe agreſti odio proſequi illos, qui modeſtiæ neſcij, & pudoris improbi in dies cõuicijs, & maledictis aliorum nomen laceſſunt: ideoq; inſtar aſpidis claudit aures, qui magici cantoris voces audire renuit. Item Ioannes Andreas Palatius, in ſuo opere Phrenoſchematum, ſcriptum reliquit, quòd vir quidam paleſtræ litterariæ miles exercitatiſſimus effigiauit aſpidem cauda aures obſtruentem, vnà cum ſimulacro aperti libri, addiditq; hoc Dictum Italicum. MISERO OND'IO SPERAVO. Itaq; author huius Inſignis voluit omnibus manifeſtare quomodo aſpidicam naturam indignatæ cuiuſdam mulieris, neq; vlla exacta etiam dicendi facultate, neq; carminibus melle ſuauioribus placare potuerit. Deniq; Perciuallus in ſuo volumine Inſignium memorat nobiliſſimum virum, qui ad demonſtrandam cuiuſdam fæminæ crudelitatem, exhibuit iconem aſpidis, cum dicto. NON OMNIBVS VNA. Quaſi velit innuere, quòd omnis aſpis,

Aſpis obturans aures, quid ſignificet.

Fæmina quomodo aſpidi comparetur.

Digitized by Google

vt relatum fuit in hiſtoria huius animalis, nunquam ſine comite diuagatur: hæc autem E
fœmina, quæ in actionibus aſpis eſſe videtur comitem reſpuit.

SIMVLACRA.

NEMINI dubium eſſe arbitramur, quod olim Ægyptij æternos honores multis
brutis, & potiſſimum aſpidibus decernebant: quapropter hæc animantia læde-
re nefas eſſe opinabantur. Ideo Cicero non ſine cauſa hæc ſcribebat: Ægyptio-
Iſidis coronæ qualis. rum mores quis ignorat, quorum imbutæ ſunt mentes prauitatum erroribus, nam carni-
ficinam potius ſubirent, quàm ibin, aut aſpidem violare. Idcircò refert etiam Ælianus
ab Ægyptijs ſimulacra Iſidis iconibus aſpidum tanquam regio quodam diademate co-
Syntag. 12. ronari. In cuius rei cõfirmationem fatetur Giraldus agens de Iſide, ſe vidiſſe hoc ſimu-
lacrum in vetuſto quodam numiſmate apud Auguſtinũ Muſtium. Icone autem aſpidis F
penès Iſidem vtebantur, tum quia aſpides ſexdecim ætates viuere ferebantur, tum quia
aſpides in hominum perniciem natas eſſe negabant: cum notum eſſet ab aſpidibus ne-
Iſis iuſtitiæ ſimulacrum. cem tantũ impijs afferri. Quod ſi ita eſſet, Feram hanc tanquam iuſtitiam honoribus cu-
mulandam eſſe fas eſſet, quippè quæ acrimonia intellectus prædita bonum à malo, &
verum à falſo diſtingueret.

Addunt alij ab Iſide ſceleſtis tantummodo hominibus aſpidem immitti, hancque
ſolum Thermuthim vocatam, tanquam immortalem prædicabant, huicq; in vnoquoq;
ſacrarum ædium angulo, ſacella ædificabant, & bubulum adipem interuallis quibuſ-
dam obijciebant. Quapropter aſpis, in Sacris Iſidis, cum collo tumido, & capite
Iſiaca tabula quid repraſẽtet. elato circumferebatur: nam Iſiaca tabula (teſte Salmaſio in Solinum) aſpidem hac
forma delineatam exhibebat. Quare Iuuenalis in ſexta ſatyra ſic canebat, huc allu-
dens.

Et mouiſſe caput viſa eſt argentea Serpens.

Apuleius quoq; ad rem, de geſtaminibus Iſidis ſcribebat, quòd læua cymbium depen- G
debat aureum, ex cuius anſulis ſurgebat aſpis caput attollens arduum, ceruicibus latè
tumeſcentibus. Quocirca non à veritate recedunt, qui inter ſimulacra ad Iſidem ſpe-
ctantia, chelidoniam aſpidem, & ſiſtrum recenſent: quamuis poſtea tradant id inde fa-
Siſtrũ quẽ ſonũ ederet ctum eſſe, quoniam ſiſtrum edat ſonum voci hirundinum ſimilem; cum tamen chelido-
nia aſpis tãquam Nili maximè peculiaris ibi effigiaretur, quippè quæ cum ſiſtro, & oſy-
ride inter myſteria Iſiaca recenſebatur. Id innuit Ouidius, quando canit.

Siſtraq; erant, numquam q; ſatis quæſitus Oſyris,
Plenuq; ſomniferis Serpens peregrina venenis.

Inſuper recitat Matthias à Michou, quod olim etiam Lithuani ignem, ſyluas, & aſpides
Lib. 2. c. 2. venerabantur. Ignis enim per ſacerdotes ſolum ſubiectis lignis accendebatur, ſyluæ
ſancroſanctæ vocabantur, & deniq; aſpides tanquam numina in priuatis ædibus ſerua-
bantur.

Simulacrũ Furoris quomodo pingatur. Præterea Ripa, in prima parte Iconologiæ, ad repræſentandum Furorem implacabi-
lem, aſpidis ſimulacro vtitur, dum delineat hominem ſaucium omni armorum genere H
munitum, in cuius dextra manu ſtringitur aſpis, quæ in hoc ſimulacro locum eatenùs
habere videtur, quatenus in ſacris paginis legitur, quòd nullus furor poteſt comparari
furori aſpidis, quæ ſtatim atque ab aliquo leuiter etiam tangitur, intumeſcit, ſemperq;
Simulacrũ Inobſequẽtis quale. furit, donec aliquem morſu venenauerit. Iterum Ripa, in ſecunda Iconologię parte, ad
exprimendum Inobſequentem, figurauit mulierem habentem ſecus pedes aſpidem,
altera aure ad terram appoſita, altera verò caudæ extremitate obturata: cum Phyſio-
logi aſpidem, ne vocibus excantantis obtemperet, aures claudere referant. Poſtre-
mò idem author, ad oſtendendam obſtinatam mentem, effigiauit annoſam mulierem
alas ſupra caput habentem, cum aſpide in ſiniſtra manu, quæ malam eorum denotat
naturam, qui proprijs tantummodo aſſentientes opinionibus, aliorum etiam optima
Lib. 8. de comp. med. c. 1. non libenter audiunt conſilia: cum ſint inſtar aſpidis aures claudentis. Ideò Galenus
talia opinionis effectus exprimens dicebat. Falſæ enim opiniones animos hominum
præ occupantes non ſolum ſurdos, ſed etiam cæcos faciunt, itaut videre nequeant, quæ

alij

Digitized by Google

A alijs conſpicua apparent. De ſtatuis non multa in præſentia recitabimus; ſolum enim referemus, quòd Romæ in Viridario *Beluedere*, nuncupato, conſpicitur ſtatua Cleopatræ Aegypti Reginæ, quæ brachio dextro caput ſuſtentat, cum aſpide regionem cordis, ſub ſiniſtra mamma, mordente. *Statua Cleopatræ.*

VSVS IN CIBIS.

VVLGI monimenta perſonant, quòd Marſi populi viperis, & aſpidibus in edulijs vtantur; propterea Galenus ſcribens de arte curatiua ad Glauconem, loquenſq; de viperis, hæc verba proferebat. Ita verò eas condire oportet, quemadmodum vidiſti Marſos, qui Feris venenatis, & aſpidibus nutriuntur; capite quidem primùm abſciſſo, & cauda ad digitos vſq; quatuor, deinde omnibus interaneis exceptis; immò & cute adempta, necnon aqua corpore ipſarum diligenter abluto. Clariſſimus B Mercurialis in ſuo tractatu de Venenis ponderans verba Galeni ſcribentis de Theriaca ad Piſonem, admiratur, quare ſcripſerit Galenus carnem aſpidum nō ingredi poſſe antidota, cum vniuerſum earum corpus ſit venenoſum, & nihilominus idem Galenus loco ſupra citato aſſeruit Marſos his carnibus abſq; noxa veſci. Ad tollendam igitur hanc difficultatem; Reſpondet Doctiſſimus Mercurialis totum quidem corpus aſpidum veneno redundare, ſed Marſi populi illarum carnes edunt, quoniam fortè ſub ipſorum cælo aſpides non ſunt venenatæ, veluti alicubi, neq; viperæ. Aut dicendum eſſe putat cum Fracaſtorio, quòd huiuſmodi populi cum aſpidibus naturalem quamdam habent ſympathiam, vt nunquam ab ipſis lædantur. *Li.2.c.10. Aſpides quomodo condiātur. Cap.8. Difficultas in verbis Galeni.*

VSVS IN MEDICINA, ET IN VARIIS.

C GALENVS in libro de Theriaca ad Piſonem, ſenectam aſpidis in medicina cōmendat, & præcipuè ſi trita cum melle in ſuffuſionibus oculorum adhibeatur, quandoquidem acutiſſimam reddere viſionem perhibet. Plinius verò ad clarificandum viſum, membrana aſpidis, quam exuerit, vtitur, ſed illam cum adipe eiuſdem animalis permiſcet. Immò, ex eodem Plinio, cutem aſpidis pondere ſexta parte denarij, cum pipere pari modo, ad expugnandas febres quartanas, gentes Parthorum in aliquo liquore hauriunt. Item Galenus agens de compoſitione medicamentorum per genera, & enumerans Andromachi emplaſtra, memorat vnum ex aſpidibus ad diſcutiendas ſtrumas, & podagras, quod recipit therebentinæ, lapidis aſij, bituminis ſingulorū denarium pondo trecentorum ſexaginta, Aphonitri, ceræ, baccarum lauri, gutæ ammoniaci ſingulorum denarium pondo trecentorum quadraginta, lapidis pyrites denarium pondo octoginta, calcis viuæ denarium pondo centum octo, aſpidum cineris pondo denarium centum quadraginta, olei veteris heminas duas, poſtremò cinis, pharmaco re- D frigerato, inſpergitur. *Suffuſionis remedium. Febris quartanæ auxilium. L.6.ca.14. Præſidium ſtrumarū, & podagræ.*

Olim etiam præter vſum medicum aſpidibus in ſupplicijs vtebantur: quoniam Galenus ſcribens ad Piſonem recitabat ſe in magna Alexandria obſeruaſſe, quàm citò morſus aſpidum necarent: quandoquidem pectori damnatorum capitali ſupplicio aſpidem admouebant, & reum obambulare iubebant, ſicq; confeſtim illum de medio tollebant. *Vſus aſpidū in ſupplicijs.*

DE

DE DIPSADE. Cap. VIII.

ÆQVIVOCA.

Ordinis ratio.

NON erit neceſſe, vt longo verborum circuitu oſtendamus, cur de Dipſade hoc in loco agendum ſit, cum ſuperiùs exaratum fuerit hunc Serpentem à Solino inter ſpecies aſpidum connumeratum fuiſſe: dum plures, & diuerſas aſpidum ſpecies aſſignans, inæquales ad nocendum eſſe ſcripſerit; quoniam Dipſas, Siti, & Hipnalis, ſomno, ex illius ſententia interimant. Dipſas igitur, vt æquiuocationem aperiamus, multa ſignificare videtur: cum διψὰς διψάδος in Græcorum ſcholis ſit nomen adiectiuum, quod ſiticuloſum, & aridum indicat: ideòq; Apollonius Poeta terram aridam, aliquando Dipſadem nuncupauit; & Ouidius eadem ratione motus, quamdam anum Dipſadis nomine inſigniuit, quando cecinit. F

Terra arida Dipſas dicta.

L. 1. Amor. eleg. 8.

——— eſt quædam nomine Dipſas anus.

Item Dipſas, quando ſubſtantiuè ponitur, viperæ ſpeciem deſignat, vel potius Serpentem, de quo in præſentia diſſeritur; quoniam ab ipſo demorſi, inexplebili potandi deſiderio crucientur. Pariter Dipſas apud Theophraſtum, ſpinæ quoddam genus eſſe dicitur. Scribit enim in Arabia ſupra Copton ἄκανθαν διψάδα prouenire: & Plinius vertit ſpinam ſitientem; quapropter multi opinati ſunt hanc ſpinam nomine Dipſados fuiſſe appellatam, quia in locis admodum aridis naſceretur: quamuis nonnulli authores, nec præter rationem, exiſtimauerint hanc eſſe illam ſpinæ ſpeciem, quam alij Græci, vnica voce, διψάκος nominarunt. De hac re legendus eſt doctiſſimus Salmaſius in Solinum, qui huius rei veritatem eſt aſſecutus.

Li. 4. Hiſt. plant. c. 6.

Dipſas ſpinæ genus.

Præterea in Herbario veteri, quod Apulei, nomine inſcribitur, herbæ chamælæa, & chamælæon confunduntur, ibiq; varia nomina aſſignantur, inter quæ, Dipſas connumeratur. Leguntur enim ibi hæc verba. Quidam Græcorum hanc plantam vocant chamælæam, alij crocodilon, alij Dipſada, alij onocardion, alij cneoron, Itali labrum veneris. Quare periti Botanici hinc colligere poſſunt, nomina chamælææ, & chamælæontis, tanquam eiuſdem plantæ confundi, & permiſceri; etenim cneoron chamælææ, vel thymelææ nomen eſt; Dipſas verò onocardion, labrum veneris, & crocodilon chamælæonti competere videntur, quoniam hanc plãtam multi Priſcorum cum carduo dipſaco eamdem eſſe crediderunt. G

Quæ planta dicatur Dipſas.

Amplius Danai filiæ ab aliquibus poetis Dipſades, quaſi ſemper ſitientes cognominatæ fuerunt; cum ſemper circa aquas infernas verſentur: notiſsimam enim eſſe coniectamus Danaidum puellarum fabulam, quæ ob necatos ſponſos, has pœnas apud Inferos dare feruntur, vt ſitulis perſtillantibus aquam hauriant, atq; in dolium pertuſum, grani quidem, ſed inutili labore infundant. Harum Dipſadum fabulæ meminit Horatius hunc in modum. H

Dipſades Danai filiæ

——— atq; notas
Virginum pœnas, & inane lymphæ
Dolium fundo pereuntis imo.

Hanc quoq; Tibullus memorauit, dum cecinit.

Et Danai proles Veneris quæ numina læſit
In caua lethæas dolia portat aquas.

Cælius autem Rhodiginus in ſuo volumine lectionum antiquarum, narrat, quòd Dipſas nuncupatur in re ſacrificali, & pariter hepatis quoddam ſignum. Demùm apud Salmaſium legitur, Dipſas ἔχις, ideſt anguis, Aſpis ὄφις, ideſt Serpens. Inſuper cum Dipſas ſerpens gaudeat alijs nominibus, inferius enumerandis; operæ pretium erit hoc in loco ambiguitate laborantia recenſere. Itaq; Dioſcoridi, & alijs authoribus, hic Serpens non ſolum Dipſas, ſed etiam Cauſos vocatur: cum tamen Græcis καῦσος ſit æſtus, & febris ardens apud Hippocratem. Nihilominus Dipſas quoq; hoc nomine inſignitur; cum ab hac percuſſi tanquam feruenti calore agitati æſtuent. Item vocatur Melanu-

L. 11. c. 33

Cauſos Serpens.

Digitized by Google

A lanuros; cum tamen μελάνουρος Græcis nominetur animal nigram habens caudam. Immò Melanurus piſcis eſt apud Ariſtotelem, qui nigris maculis in cauda eſt inſignitus. Huius piſcis meminit Reuſnerus in Paradiſo poetico, quando cecinit.

Melanurus anguis qualis.

Inſignem caudæ melanurum nomine nigra,
Tu guſtare (bonus ſi cupis eſſe) caue.

Melanurus piſcis.

Præter hæc, appellatur etiam hic Serpens, in nomenclaturis Dioſcoridis, Preſter, cum tamen Preſter ſit genus vorticis, quod typhon, nempè vibratum echnephiam dicunt. Idem ventus, dum furit, contacta comburens preſter eſſe dicitur, vt author eſt Plinius; Immò πρηστὴρ ἄνεμος igneus turbo eſt, vt apud Heſiodum in Theogonia legitur. Ideoq; ſpecies eſt fulminis apud Cælium: de hoc eleganter Lucretius diſſerit, dum inquit.

Preſter anguis item igneus turbo.

Lib. 6.

Quòd ſupereſt facile eſt ex his cognoſcere rebus,
Preſteras Graij, quos ab re nominitarunt,
In mare, qua miſsi veniant ratione supernè,
Nam fit, vt interdum, tanquam demiſſa columna
In mare de cælo deſcendunt.

B Hic admonet Lucretius, quòd Græci ab effectu, nimirum hunc ventum preſterem παρὰ τὸ πρήθειν, nempè ab incendendo, & inflammando nominarunt. Immò addit Lucretius, quòd hic flatus igneſcens, figuramq; columnæ imitans quandoq; in terram deſcendit. De alio autem paulò inferius ſic loquitur.

Ventus preſter vnde dictus.

Fit quoq; vt inuoluat ventus è nubibus ipſe
Vortex conradens ex aere ſemina nubis,
Et quaſi demiſſum cælo preſtera imitetur;
Hæc vbi ſe in terras demiſit, diſſoluitq;
Turbinis immanem vim prouomit, atq; procellæ.

Lib. 2.

Demùm πρηστὴρ, ideſt preſter apud Pollucem exponitur anterior pars gutturis faucibus ſubiecta, quando ira efferueſcens intumeſcit: cum tamen πρηστὴρ ſerpens nominetur ob ardorem inextinctæ ſitis, quem morſu patientibus affert.

Preſter pars gutturis.

C

SYNONIMA, ET ETYMVM.

LATINI hunc Serpentem Dipſadem, nomine græco, ob vocabulorum inopiam appellarunt. Græcis autem δίψας nominatur; cum δίψα ſit ſitis, & διψῶ ſitio. Quandoquidem icti ab hoc angue, implacabili ſiti agitantur. Hac eadem ratione ductus Iſidorus, Dipſadem Situlam cognominauit, & Auicennas viperam facientem ſitim, qua de re in epigrammatibus græcis legitur δίψας ἐχίδνα, nimirum vipera ſiticuloſa. Ab alijs dicitur μελάνουρος, melanurus, quia nigram caudam habeat. Ab alijs ἀμμοβάτης Ammobates per arenam incedens. Eſt enim nomen compoſitum ex ἄμμος arena, & βαίνω vado. Ab allijs cognominatur πρηστὴρ Preſter à verbo græco πρήθω incendo, quoniam Serpens hic patientes, ictibus, veluti quibuſdam flammis adurat. Ideò Bellonius ſolebat dicere: vipera, quæ nuncupatur Preſter, veneno veluti igneo

L. 12. orig.

Vipera ſiticuloſa quæ.

Ammobates anguis qualis.

D hominem necat. Non immeritò igitur Dipſas nuncupata fuit Serpens vrens. cum percuſſorum viſcera adeò exſiccentur, vt continua aquæ potio ab illis deſideretur. Hinc nonnulli colligunt, quod Serpens apud Textorem, Anger, & Cruciator dictus à Dipſade non differat. Id narrabat Lucanus de Aulo tuſco milite Catonis, qui à Dipſade percuſſus interijt; quemadmodum inferius recitabimus. Et eò magis libuit Dipſadem Serpentem vrentem appellare, propterea quod in ſacris Biblijs legitur, quòd Deus in populum Iſraeliticum murmurantem miſit Serpentes vrentes; & multi docti viri in translatione Bibliorum, Preſteras verterunt. Hinc aliqui tradiderunt Preſteras, ob internum ardorem, ore ſemper hiante, & vaporem exhalante calidiſsimum incedere. Huius conditionis Lucanus ſic meminit.

Serpens vrens qualis.

C. 21. Num.

Oraq; distendens auidus fumantia Preſter.

Idem exponit Baptiſta Mantuanus, quando canit.

L. 9. Pharſal.

Nec non inflatis Preſter, qui faucibus æſtum
Expuit.

Nulla

Cauſos angnis. Nulla igitur teneri debemus admiratione, ſi interdum hic ſerpens καῦσος, ſcilicet Cauſos cognominetur: cum hæc vox nimium calorem, & æſtum ſignificat. Cæterùm animaduertendum eſt ad mentem Agricolæ, in libro de Animalibus ſubterraneis, inter Preſterem, & Dipſadem aliquam cadere differentiam: inquit enim Agricola hos Serpentes (licet quoad formam inter ſe non diſſentiant) quoad effectum à ſe inuicem diſcrepare: cum Preſter, percuſſum extemplò, veluti ſyderatione quadam immobilem, *Diſcrimen inter Preſterem, & Dipſadem.* menteq; alienum reddat, mox pilis defluentibus, & vrgente pruritu, aluiq; fluxu, patientem abſumat. Aelianus etiam quandoq; inter morſum Dipſadis, & Preſteris, aliquod obſeruauit diſcrimen; quamuis poſtea alibi ſymptomata genita à morſu Dipſadis, & Preſteris eadem eſſe aſſeuerauerit. Pariter Solinus, & Lucanus de vtroque Serpente ſeorſim egerunt, illiſq; diuerſas proprietates aſſignarunt. *Li.6.c.50.* Cæterùm in hac difficultate confugiendum eſt ad Dioſcoridem, qui ſcriptis mandauit, Dipſadem Preſterem, & Cauſum vnius, & eiuſdem Serpentis eſſe ſynonima, propterea quod Preſter, & Cauſos ab vrendo, & dipſas à ſitiendo cognominatur. Cui ſententiæ Paulus Aegineta, Volaterranus, & alij authores innumeri adſtipulantur.

E F

GENVS, ET DIFFERENTIÆ.

SOLINVS in Polyhiſtora hunc ſerpentem inter ſpecies aſpidis cōnumerauit; cum tamen Dioſcorides, & alij authores nō vulgares Dipſadem ab Aſpide toto genere diſcriminauerint: ſiquidem hæc animalia adeo inter ſe ſunt diuerſa, vt alterum aquatile, alterum terreſtre eſſe feratur. Lucanus id explicat, dum canit.

L.9.Pharſal.

—— ſtabant in margine ſiccæ
Aſpides in medys ſitiebant Dipſades vndis.

In lib. de venen. cap. 14. Aetius hanc ſerpentis ſpeciem ad illud viperarum genus reducit, quod in locis maritimis libentiſſimè ſtabulatur. Verumtamen Greuinus Dipſadem à vipera bifariam diſtinguit; primò, quoniam à Dipſade percuſſi citius intereunt, deinde, quoniā in cauda huius animalis quaſdam paruas nigras maculas obſeruat. G *Differētia inter Dipſadem, & Viperā, ex opin. Marſorum.* At Marſi populi (referente Galeno) nullam inter Dipſades, & viperas differentiam, niſi ratione loci, inuenire videntur: etenim degentes in locis ſalſilagine refertis Dipſades, & viuentes in ſolo vliginoſo viperas indigitarunt, haſq; minimè ſiticuloſas eſſe affirmarunt. Quapropter in Libyę, & Ægypti arenis ſalſedine prędit is Dipſades verſabuntur, quę vero in Italia, viperæ eſſe ferentur. Hanc autem ſententiam Galenus probare non videtur, dum inquit. *Lib. 11. de ſimp. med. fac.* Sanè viperarum caro adeò ingentem obtinet deſiccandi facultatem, vt nōnulli, qui eā ederunt, vehementiſſima ſiti cruciati ſint, & proinde illas Dipſades cognominant.

Sunt autem, qui dicāt demorſos ab his viperis ſanari non poſſe potando, ſed dirumpi potius, quàm ſiti liberari. Quocirca eos, qui Romæ viperas venantur ſiſcitatus ſum, num aliquam haberent notam, qua genus vtrumq; viperarum diſtinguerent; at illi genus nullum viperarum Dipſadum eſſe negabant, ſe iuxta mare degentes talem producere effectum affirmabant, quæ in Italia, ob regionis humiditatem, non inueniuntur. Hactenus Galenus, qui tamen Marſorum verbis aſſentiri non eſt viſus, dum paulò inferius nullum eſſe genus Dipſadum negare non audet. H

FORMA, ET DESCRIPTIO.

ISIDORVS, & Arnoldus Villanouanus retulerunt Dipſadem eſse ſerpentem tantæ exiguitatis, vt dum calcatur non videatur, cuius venenum patientem ante extinguit, quàm ſentiatur. *Exiguitas Serpentis quo ad craſſitiem.* Qui Authores de exiguitate ſerpentis fortè, quoad craſſitiem, verba faciunt, cum in icone Dipſadis à Greuino exhibita longitudo potiùs, quàm craſſities obſeruetur. Verumtamen, ex mente Aetij, longitudo cubitalis huic ſerpenti aſſignatur, quæ paulatim ex craſſa in tenuem deſinit, corpore albicāte, necnon maculis partim ruſeſcentibus, partim nigris variegato. Soſtratus hunc ſerpentem à re-

liquis

A liquis ita diſtinguit, dum ſcribit caudam huius animalis duabus lineis nigricantibus eſſe inſignitam. Auicennas autem collum magnum,& tergum ad extremitatem vſq; nigricans, & caudam valdè tenuem Dipſadi attribuit; quæ beſtia, vt plurimum, eodem Auicenna authore,in Regionibus Iokiati,& Aſſim,nempè in Regionibus Libyæ,& Syriæ verſatur. Itaq; Dipſas eſt animal corpore exili viperæ perquam ſimili, & ictu violentiſſimo. Vnde non erit cur Matthiolus admiretur Leonicenum virum alioquin eruditiſſimum, qui Dipſadē corporis forma, nullis notis à vipera diuerſam eſſe exiſtimauit: nam ſimilitudine horum animalium deceptus vnum ab altero non diſcriminauit. Quamobrem Nicander in Theriacis canit hunc in modum.

Locus natalis huius anguis.

In Comm. ad Dioſc.l. 6.c.50.

Exiguæ ſimilis ſpectatur Dipſas echidnæ,
Sed feſtina magis mors ictus occupat agros
Parua, & lurida, cui circa vltima cauda nigreſcit.

Et Georgius Pictorius in Lerna malorum paruitatem huius ſerpentis meditans, ſic canebat.

B *Situla paruus item ſerpens ſputamine lædit,*
Et ſerſus tollit, tollit itemq; motum.

Author libri de natura rerum ſcriptis mādauit hunc Serpentem tanta colorum varietate refulgere, vt mira ſpecie, & eximia pulchritudine, intuentes in admirationem trahat. Cæterùm Solinus, & multi alij authores hanc figuræ ſerpentinæ elegantiam non Dipſadi, aut Situlæ, ſed Scytali aſſignarunt. Quapropter prædictus author libri de natura rerum horum nominum congruentia, fortè deceptus, alterius deſcriptionem alteri attribuit, quemadmodum, ex delineatione vtriuſq; ſerpentis innoteſcere poteſt: Hoc igitur in loco lector iconem Dipſadis, ex Greuini mente, contemplari poterit.

Colorū varietas non obſeruatur in Dipſade

NATVRA, ET MORES.

C DIPSADI natura adeo tetrum congenuit virus, vt inter pernicioſiſsima animalia ab Authoribus recenſeatur. Quamobrem iure optimo Moſes in Deuteronomio, terrificam illam deſcribēs ſolitudinem, Diſpades in illa verſantes memorauit. Eſt enim hoc animal fraudulentum, quoniam inter oua ſtruthionum in arenis locata malitioſè ſtabulatur, vt Garamantes huiuſmodi oua colligentes fallat. Tales enim populi, cum careant creta, ex qua fictilia vaſa finguntur, ouis ſtruthionum per medium diſſectis, loco vaſorum vtuntur: immò ex his pileos ad tegendum caput idoneos fabricant; cum huiuſmodi geſtamine plurimum delectentur. Inſuper natura tam feruens indidit Dipſadibus venenum, vt ab illis percuſsi ardente ſiti crucientur. Quapropter Textor ad rem ſic canebat.

Dipſadis vaframētū

Oua ſtruthionū ad quid.

Non adea ſiruet, quem læſit aquatica Dipſas.

Hac eadem ratione motus Lucanus hoc animal torridum appellauit, dum cecinit.

Exuuias poſitura ſuas, & torrida Dipſas.

Hoc enim animal acri ſemper ardere ſiti perhibetur, quæ nulla vnda reſtingui poteſt:
D Vnde Lucanus canit.

L.9 Pharſal.

Loco cit.

—— in medijs ſitiebant Dipſades vndis.

Immò Reuſnerus in Paradiſo poetico ad rem, infraſcriptum recitat diſtichon.

Tu ſolis immundas triſtis v lut hydra paludes,
Aut qualis medio Dipſas in amne ſitit.

Quamobrem poterimus iure optimo illud pronunciare de hoc animali, quod de Tantalo cecinerunt Poetæ.

Dipſas Tātalo ſimilis

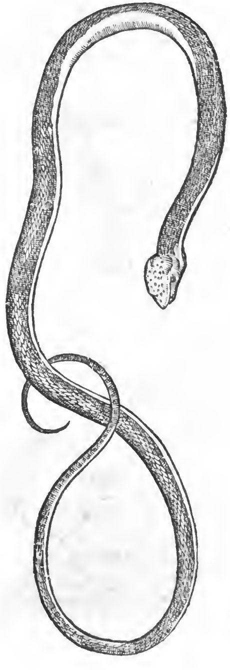
Quærit aquas in aquis, & poma fugacia captat
Tantalus.

Non erit igitur admiratione dignum, ſi demorſi ab hoc animali confeſtim rabidam,& tantaleam concipiant ſitim: Id non latuit Galenum, qui in tractu de ſymptomatum cauſis, cauſam implacabilis ſitis aſſignans, ſcribebat hanc ex diuturna praua victus ratione dimanare, quæ tandem patientem perimit, veluti, qui comedit viperam fortè Dipſadem, ignea afflictatus ſiti interiit. Immò quoniam hoc animal mordendo ſicci-

L. 1. c. 7.

Cauſa ſitis intenſa ex Galeno.

Dipſas Greuini.

Digitized by Google

A tatem generat, à multis os ſiccum habere fertur. Vnde Reuſnerus ſic canit.

Reſpicit auerſo maculoſum lumine tergum,
Et ſicco Dipſas virus in ore gerit.

Itaq; ob ictum huius ſerpentis, tanta ſiccitas in corpore patientis generatur, vt animal mordens totum abſorbere humorem videatur. Reuſnerus id teſtatur, dum inquit.

Imbibit humorem lethali noxia morſu
Dipſas, & in venis frigida virus agit.

Cum tamen natura huius animalis ſit (quemadmodum Phyſiologi referunt) vt ſemper feruida ardeat ſiti, quam poſtmodum ab hoc animali percuſſi facilè concipiunt, id patet in infraſcripto Reuſneri diſticho. *Sitis ardẽs excitatur ab ictu huius ſerpẽtis*

Vt ſitis hanc torquens nullis extinguitur vndis,
Sic rabidam morſu concitat illa ſitim.

Si quis autem naturam huius venenoſi ſerpentis melius intelligere cupiat, adeat Lucanum poetam, qui recitat omnia ſymptomata, quæ vexarunt Aulum Tuſcum militem
B Catonis in Africa à Dipſade demorſum: vbi legitur, quòd nullo aquæ potu etiam copioſo, neq; proprio etiam hauſto ſanguine ſitim ob morſum Dipſadis conceptam, ſedare potuerit: carmina igitur Lucani ſunt hæc. *L.9. Pharſal.*

Signiferum iuuenem Tyrreni ſanguinis Aulum
Torta caput retro Dipſas calcata momordit
Vix dolor, aut ſenſus dentis fuit, ipſaq; lethi
Frons caret inuidia, nec quicquam plaga minatur;
Ecce ſubit virus tacitum, carpitq; medullas
Ignis edax; calidaq; incendit viſcera tabe.
Ebibit humorem circum vitalia fuſum
Peſtis, & in ſicco linguam torrere palato
Cœpit, defeſſos iret, qui ſudor in artus
Non fuit, atq; oculos lacrymarum vena refugit.
Non decus imperij non mœſti iura Catonis.
C *Ardentem tenuere virum; quin ſpargere ſigna*
Auderet; totiſq; furens exquireret agris.
Quas poſcebat aquas ſitiens in corde venenum
Ille vel in Tanaim miſſus, Rhodumq́, Padumq́,
Arderet, Nilumq́, bibens per rura vagantem
Acceſſit morti Libya, fatiſq; minorem
Famam Dipſas habet terris adiuta peruſtis.
Serutatur venas penitus ſquallentis arenæ,
Nunc redit ad Syrtes, & fluctus accipit ore,
Æquoreuſq; placet, ſed non ſibi ſufficit humor,
Nec ſentit, fatiq; genus, mortemq; veneni;
Sed putat eſſe ſitim, ferroq; aperire tumentes
Suſtinuit venas, atq; os implere cruore.

Symptomata morſus Dipſadis.

D Itaq; ex enumeratis accidentibus, Ardoinus monet colligendam eſſe malam huius veneni qualitatem, quæ vehementer calida, ſicca, & craſſa eſt; cum penitiores partes exſiccet adurendo, & corruget vias vrinæ, totiuſq; corporis porros adſtringat, itaut quidquam potus hauſtæ aquæ, neq; per lotiū, neq; per ſudorem reddatur: quamobrem æger ob copioſam potionem neceſſariò dirumpitur. *Qualitas veneni.*

E

LOCVS.

Lib. 11. de ſimp. med. fac.

Garamantes populi Libyæ.

Li. 13.

DIPSADES, authore Æliano, tum in Africa, tum in Arabia naſcuntur, & diuagantur. Auicennas Libyam, & Syriam proprias huius animalis regiones prædicat. Ab hac doctrina non multùm recedit Galenus, qui prædicta loca tanquam ſicciora his animalibus valdè accommodata celebrat. Verùm licet per totam Libyam diuagentur, plerumq; tamen apud Garamantes Lybiæ pariter populos, Pſillisque finitimos libenter ſtabulantur. Hoc non latuit Silium Italicum, qui cecinit hunc in modum.

Quippe atro rabidas efferueſcente veneno
Dipſadas, immenſis horrent Garamantes arenis.

Qui plura de loco natali horum Serpentum ſcire cupit, confugiat ad Lucianum, qui in Dialogo de Dipſadibus hæc habet. Ea pars Libyæ, quæ ad auſtrum tendit, copioſis referta eſt arenis, terraq; Solis ardore exuſta, deſerta, vt plurimum, & infæcunda non gramen, non fænum, non plantam vllam, nec aquam habens, ni fortè in terræ concauitatibus, imbris, & pluuiarũ reliquiæ conſtiterint, quæ tamen minimè ſunt potabiles, cum denſæ ſint, & tetrum ſpirent odorem. Has igitur ob cauſas locus redditur inhabitabilis: nam quo pacto habitari poſſet locus ita aridus, frugibusq;, & arboribus carens, & tam moleſtis feruoribus ita ſubiectus, vt aer veluti igneus euadat. Præterea arenæ ipſæ maximoperè feruentes regionem prorſus inuiã, & inacceſſibilem faciunt. Soli autem Garamantes his locis finitimi, homines agiles, atq; frugales, intentorijs vitam degentes, venationum fructibus victitantes nõnunquam venando talem regionem ingrediuntur circa Solſtitium hybernum, ſydere maximè pluuio obſeruato; quando ſcilicet maior ardoris pars deferbuit, arenis aſſiduo imbre madefactis. Venantur autem onagros, ſtruthiones humi volantes, aliquando ſimias, interdum elephantos: hæc enim animantia ſola aduerſus ſitim perdurant, & moleſtiam feruentis Solis perferre poſsũt. F

Aer igneus vbi ſit.

Garamantes homines frugales.

Cæterùm Garamantes, poſtquam commeatum, quem ſuccum ingredientes Regionem detulerunt, omnem conſumpſerunt, rurſus ad proprias pergunt habitationes, ne iterum arenæ accenſæ, aut reditum intercludant, aut eumdem difficiliorem reddant. Siquidem omnis euadendi facultas ſublata eſt, quando Sol ſublato ex regione humore, ardẽtibus radijs feruere inceperit. Et ſanè hæc omnia, quæ hactenus dicta ſunt, feruor, ſitis, ſolitudo ſterilis ſoli infæcunditas minus nobis videbuntur grauia in comparatione ad illud, quod dicturi ſumus. Idcircò omnibus modis hæc regio fugienda eſt. Omnis generis Serpentes hic locus alit, permagnos, varios, multitudine innumeros, forma terribiles, veneno præſentiſſimo inexpugnabiles partim in cauernis ſubterraneis ſtabulantes, & in arenæ receſſibus cubantes, partim verò ſupernè reptantes, nimirũ Aſpides, Viperas, Ceraſtes, Bupreſtes, Amphisbenas, Dracones, & duplex Scorpionum genus, vnum terreſtre, & pedibus ingrediens permagnum, multis vertebris inſigne, alterum aereũ, & volatile alis tenuibus refertum, ad inſtar alarum locuſtæ, aut veſpertilionis. His igitur animantibus multis circumuolitantibus, inacceſſibilis, & infeſta redditur illa Libya. Verùm Serpentum omnium nocentiſſimus, quos arena illa nutrit, Dipſas eſt, anguis nõ admodum magnus viperæ aliqua ex parte ſimilis, quæ violento ictu ardores accendit inextinguibiles, & totum corpus adurit incendio: hæc ille. Vnde colligere poſſumus verum locum natalem Dipſadum eſſe Libyam, ſed potiſſimum illam Libyæ partem, quæ Garamantum Nationi eſt finitima. G H

Cur Regio reddatur inacceſſa.

Vbi omne Serpentum genus verſetur.

Dipſadis deſcriptio ex Lucian.

SIGNA

A

SIGNA VENENI DIPSADIS.

SI pro cognitione huius ictus confugiamus ad Dioſcoridem, is ſcriptis mandauit, quòd percuſſus ab hoc Serpente talem cōcipit ſitim, quæ copioſiſſimo etiam aquæ potu extingui minimè poſſit; & quamuis patiēs affatim pleno ore aquam hauriat; nihilominus confeſtim in eamdem bibēdi appetentiam relabitur: immò toto habitu ijs fit ſimilis, qui antea nihil potionis hauſerunt: hinc Auicennas iuſtis de cauſis ſcribebat, quod venter huius patientis, & interanea adeò aduruntur, vt aqua ſatiari nequeat: deinde cum aqua pota neq; per lotium, neq; per ſudorem exeat, per venas ventris meat, & abdomen ita tumidū reddit, vt patiens hydrope laborare videatur. His addit Aetius, quòd, in ictu huius Serpentis, præter ſymptomata morſum viperæ conſequentia, oritur ſitis, quæ potu non ſedatur: ideòq; cum quidquam nec per vrinam, nec per vomitum, nec per ſudorem egrediatur, neceſſe eſt, vt ægrotans alterutro horum modorum pereat, nimirum aut internæ partes vehementi adurātur ſiti, aut ob copiam potionis, patiens dirumpatur. Venenum enim huius generis per vniuerſum diuagans corpus, illud ita exſiccat, & adurit, vt inſtar membranæ, aut corij ante ignem locati contrahatur: quamobrem meatibus excrementorum interclusis, aqua hauſta in ventre neceſſario cōtineatur. Vnde in hoc caſu magna internarum, & externarum partium inflammatio, ob inſignem veneni ſiccitatem accidit, quod per vniuerſum corpus diſſeminatum totum ſanguinem in ſuam conuertit naturam.

L. 6. ca. 50.

B

Percuſſus à Dipſade fit ſimilis hydropico.

Venenum exiccans quale.

Prædictis addit Gillius in Ælianum, quòd percuſſus à Dipſade tanta cruciatur ſiti, vt tanquam taurus, ore hiante, ad flumen confugiat, vt potu deſiderato ſe expleat. Verùm ſignum hoc deſumptum fuit à Nicandro, qui in Theriacis de ictu huius Serpentis ſic canit.

Patiens tā-quam taurus ad amnem confugit.

C

Quem ferit accenſo miſeras is corde querelas
Fundit, & arenti ſitibundus fauce dehiſcit,
Quæſitiſq; velut taurus ſuperincubat vndis.
Immenſoq; replet, ſed fruſtra viſcera potu,
Dum crepet interſus rupto mox ſumine venter.

Qui plura de his ſignis ſcire cupit, confugiat ad Rubricam de natura huius Serpentis, vbi multò plura narrantur.

Cęterùm illi authores, qui Dipſadem à Preſtere diſcriminarūt, ſigna vtriuſq; morſus diuerſa aſſignarunt. Quare Volaterranus retulit ictum à Preſtere reddi immobilem, mente alienum, & defluentibus pilis, ventris ſolutione abſumi. Lucanus hæc ſymptomata recenſet, dum inquit.

L. 9. Pharſal.

Ecce ſubit: facies letho diuerſa fluenti
Naſidium Marſi cultorem torridus agri
Percuſſit Preſter; illi rubor igneus ora
Succendit, tenditq; cutem, pereunte figura,
D *Miſcens cuncta tumor, totò iam corpore maior,*
Humanumq; egreſſa modum ſuper omnia membra
Efflatur ſanies latè tollente veneno
Ipſe latet penitus congeſto corpore morſus,
Nec lorica tenet diſtenti corporis auctum,
Spumeus accenſo non ſic exundat aheno
Vndarum cumulus, nec tanto carbaſa Coro
Curuauere ſinus, tumidos iam non capit artus
Informis globus, & confuſo pondere truncus
Intactum volucrum roſtris, epulaſq; daturum
Haud impunè feris non auſi tradere buſto,
Nondum ſtante modo, creſcens fugere cadauer.

Ex hac Lucani doctrina non poſſumus colligere, niſi enormem totius corporis tumorem Preſteris ictum concomitantem, qui tumor etiam in percuſſo à Dipſade, ob immo-

Symptomata Dipſadis, & Preſteris eadē.

dicam potionem, obſeruari poteſt. Quapropter ſatius eſſe exiſtimamus vnà cum Dioſcoride, & alijs authoribus non ſpernendis, ſymptomata Dipſadis, & Preſteris tanquam vnius, & eiuſdem animalis promulgare. Iſidorus quoq; huius inſignis meminit tumoris, quem poſtea putredo ſequitur. Sed obſeruandum eſt, quòd Iſidorus ex doctrina Solini tranſcribens, hallucinatus eſt: etenim Solinus ſtatim atq; protulit ingentem corporis tumorem Preſteris ictu oriri; mox addidit ictum Sepis confeſtim putredinem contrahere. Ideoq; non eſt legendum, ad mentem Iſidori, quòd putredo morſum Preſteris concomitetur. E

L. 12. Orig.

VENENI DIPSADIS MEDELA.

DIOSCORIDES, diligenter põderata huius veneni natura, pronunciauit, quod morſus Dipſadum tanquam immedicabiles à pleriſq; Veterum relinquebantur. Quocirca, ſi peculiaribus cõtra Dipſadem auxilijs egeamus, communia experiri oportet. Protinus autem ſcarificationem loci affecti, & inuſtionẽ (ſi pars id ferat) necnon amputationem faciendam eſſe opinamur: deinde varia cataplaſmata adhibenda ſunt, quæ in primo capite huius libri fuerunt propoſita. Immo acres cibos, & meracas potiones, & lauacra probat Dioſcorides, quæ ſubinde, breui ſpatio aſſumenda ſunt, priuſquam morbi genus emerſerit, quo ſemel erumpente, opem ferre non poteſt vlla medici opera: hæc Dioſcorides. F

Li. 6. c. 50.

Amputatio & ſcarificatio partis læſæ.

Verùm Galenus ſcribens de Theriaca ad Piſonem, inter alia præſidia ad expugnandum Dipſadis virus celebrata, theriacam Andromachi multis laudibus cœlo tenus effert, atq; extollit. Hac de cauſa in poemate Andromachi ſic canitur.

Non, ſi quis cupidis expreſſa papauera labris
Hauſerit, exitium pocula ſumpta ferent.

Theriaca Andromachi laudes.

Et paulò inferius. G

Arida non Dipſas, non clarus fraude Ceraſtes,
Non feret impreſſo vipera dente necem.

Aphrodiſæus admiratur hoc præſidij genus, ſcilicet cur theriaca in hoc caſu ſumpta poſſit ſedare ſitim, quam morſus Dipſadis in percuſſis animalibus accendere ſolet, quãdoquidem hoc nobile medicamentum ex calidis, & ſiccis ſimplicibus integratur. Neq; adduci poteſt id alia ratione fieri poſſe; niſi mutuo quodam viperarum conſenſu huic antidoto permixtarum, quarum carnes, admiranda antipathia aduerſus quodcũque animal venenoſum potiuntur. Auicennas demorſis ab hoc Serpente plurimũm olei, ad ciendam vomitionem, propinat: deinde enemata fæces educentia, & aquas commendat; Amplius diuretica præſcribit, veluti ſunt decoctiones apij, ſpicę indæ, aſari ſeſeleos, petroſelini, & ſimilium. Exterius autem, cum ſale, calce, & oleo componit emplaſtrum, & tandem cuncta medicamina morſibus canis rabidi conferentia summopere celebrat.

L. 1. Probl.

Theriaca, qua ratione iuuet de morſum à Dipſade.

Diuretica conueniunt

Præterea Caſtoris teſtes, ex Plinio, aduerſus Preſteres, cum panace, aut ruta in vino præcipuam afferunt vtilitatem. Inſuper ſalſamentorum cibus, ex eodem authore, mero ſubinde hauſto; itaut circà veſperas vomitu reddatur, percuſſos a Chalcide, Elape, & Dipſade maximoperè iuuat. Iterum Plinius flores, & mora rubi, corticem, baccas, & folia lauri in morſibus Hæmorrhoi, & Preſteris minimè infrugifera eſſe putat: quemadmodum, & portulacam in hoc caſu vtiliſſimam eſſe opinatur, dum inquit. Portulaca, quam Peplium vocant, non multum ſatiua efficacior eſt, cuius memorabiles vſus traduntur: ſagittarum venena, & Serpentum Hæmorrhoi, & Preſteris extingui pro cibo ſumpta, & plagis impoſita extrahi aſſerunt. At cum ipſa, ob anni tempus, non reperiatur, ſemen eius ſimili efficacia prodeſt: accipio portulacam vulgarem, non autem peplium Dioſcoridis: hactenus Plinius. Hoc præſidium in tali caſu non parum momenti habere videtur; poſteaquam Paulus etiam Aegineta, in ſimili caſu, portulacæ folia, ex aceto contrita, folia rubi cum melle leuigata, plantaginem, hiſſopum, al- H

Vomitus prouocandus eſt.

Qua portulaca ſit adhibenda.

lium,

A lium, porrum, rutam, & vrticam celebrat. Actius remedia morſibus viperarum conuenientia extollit, deinde potiones lotium prouocantes probat, item enemata, & medicamenta vomitum excitantia non omittit: poſtea vulneri, poſt ſcariſicationem, & cucurbitularum, necnon diſſectarum gallinarum appoſitionem, emplaſtrum ex oleo, calce, & vino imponit. Tandem Celſus, ad exterminandum Dipſadis venenum, portionem aſphodelli arefacti cum modico rutæ, trifolium quoq; & mentaſtrum cum aceto libentiſſimè admittit.

Gallina per meatū diſſecta quando conuenant.

MYTHOLOGICA.

RECITAT Ælianus, in hiſtoria Animalium, cum Prometeus ignem in gratiam mortalium à Vulcano furatus eſſet, Iouem indignatū furti indicibus nobiliſſimum
B pharmacum, ad arcendam ſenectutem largitum eſſe. ed qui hoc acceperunt munus, illud aſino vectādum impoſuerunt. At beſtia, æſtiuo tempore, itinerans tali onerata ſarcina, grauiq; oppreſſa ſiti, ad limpidiſſimum fontem à Dipſade cuſtoditum, potandi gratia acceſſit. Aſinus autem à cuſtode fontis repulſus, ſitiſq; impatiens, pretioſum, quod geſtabat, pharmacum, vt ad bibendum admitteretur, Dipſadi obtulit. Cæterùm Nicander in Theriacis ſic aliter hanc fabulam exarat. Cum Iupiter Saturni nempè Temporis filius natu maior, diſtributa fratribus minoribus hæreditate, nimirum cum Neptunus æquora, & Pluto tartara occupaſſet; ſolemni, celebriquè pompa, numeroque Deorum aſſociatus æthereum regnum ingre eretur, vt hominibus in ſignum lætitiæ gratularetur; munus iuuentutis illis largitus eſt. Mortales autem tali grauati onere, illud geſtandum aſino impoſuerunt. Hic cum longum iter confeciſſet, ſiti æſtuans, conſpicatus fontem à Dipſade cuſtoditum, eam rogauit, vt ſitim illa extingui aqua permitteret: Dipſas autem, niſi accepto iuuentutis munere, aſini voluntati obtemperare noluit. Qua de cauſa deinceps homines aureo iuuentę dono priuati, ſenio obnoxij
C fuerunt, & angues, quot annis; ſenectam exuerunt. Verùm ex altera parte Dipſadem ab aſino vnà cum iuuenturis dono ſitim recepiſſe ferunt: hinc poſtea factum eſt, vt ab hoc demorſi angue, aſpera, & ignea ſiti corripiantur. Audiamus igitur Nicandrum verſibus in latinum tranſlatis ſic loquentem.

Lib. 6. cap. 51.

Opinio Nicandri circa hanc fabulam.

Cur percuſſi à dipſade ſiti crucientur.

Peruetus eſt iuuenum, & narratur fabula, quod, cu
Maximus æthream cepiſſet Iupiter arcem,
Diuiſo in fratres maris: & quòd Tartara, regno,
Contulit æternam mortalibus inde iuuentam,
Vt dignum meritis impertiretur honorem:
Iam quoniam ſupero ſurreptæ ex æthere flammæ
Prædonem amentes, odere Promethea, quòd non
Ipſos perpetuum virides feciſſet in æuum.
At nihil hoc illis diuinum, & nobile munus
Profuit à facili iam ſuſcepiſſe Tonante,
D *Quandoquidem pigro feſſo tandem illud aſello*
Impoſuere grauis qui mox ſub pondere doni,
Arida dum tentat vicino guttura fonte
Colluere, aſpecto ſubitò Serpente ſtupeſcit,
Vtq; ſibi tutum velit is concedere potum,
Supplicat: ille bonum fore ſe reſpondet, at iſta
Conditione, ſuo ſi det quæ pondera dorſo
Baiulet inſipiens (ſuaſit ſitis) annuit ille:
Hinc eſt quòd veterem Serpentes corpore pellem
Abijciant, & quoq; noui reparentur in anno,
Infelix hominum genus, omni ex parte, ſequenti
Perpetuo ſenio, certoq; ſub infera fato
Ipſeq; ſit Serpens, velut ante accenſus aſellus
Ferueat, & peiore hominem etiam vulnere lædat.

Qui

Digitized by Google

Qui plura de hac fabula ſcire cupit, adeat primum caput huius libri, & ſecundum caput E
libri de Quadrupedibus Solidipedibus, quibus in locis valdè curioſa lector inueniet.

MORALIA.

DIPSAS, ſiue Situla, in doctrina morali, meritò auaritiæ aſſimilatur: quãdoquidẽ ſi percuſſus ab hoc Serpente ad interitum vſq; ſiti ardet; pariter ab Auaritia cõprehenſus ad finem vſq; vitæ aurum immodicè ſitit. Et ratio eſt, quoniam

Gaudia magna putat nummos ſeruare doloſos,
Nec fruitur partis ſtultus vbiq; ſui.

Auari hominis conditiones.

Immò ea quandoq; eſt hominis auaritia, & implacabilis pecuniarum ſitis, vt, cum iam alterum pedem in cymba Charontis habuerit, nondum ſuæ cupiditati ſic deſcripturus modum. Ideoq; ad rem canebat ille. F

Qui legit immenſum nummorum pondus, & auri,
Partaq; de partis captat ſolatia rebus:
Stultus ad illecebras, & gaudia ſera nepotum
Congerit hos ſumptus, terraq; vorace recondit.
Ad ſtygios penetrat, ſed cum defunctus auernos,
Et vada Cocyti tenebroſi pallida luſtrat:
Nil ſibi diuitiæ proſunt, nil ſortis auara
Congeries, ſitiens Acherontis flumina guſtet.

Ideò D. Ambroſius in expoſitione Euangelij de hydropico in ædibus Phariſei ſanato, ſcripſit impium eſſe ſitire, dum quis, vel diuitias, vel cætera huius mundi bona concupiſcit.

Bibones cõparantur Dipſadi.
L. 1. Amor. eleg. 8.

Verùm ſatius erit hominem vini intemperantiſſimum Dipſadi comparare: etenim ſi Dipſas acri ſemper ſiti premitur; item bibax continuo mero corpus mancipare deſiderat. Idcircò Ouidius quamdam anum lenam Dipſadem indigitauit (hanc Plautus meribibam, & multibibam appellaſſet) & non immeritò; ſiquidem vetulæ lenocinium exercentes, ob ſiccitatem ſenij, ſemper ſitiunt. Carmina autem Ouidij ſunt hæc. G

Eſt quædam quicunq; volet cognoſcere lenam
Audiat, eſt quædam nomine Dipſas anus:
Ex re nomen habet, nigri non illa parentem
Memnonis in roſeis ſobria vidit equis.

Item ſunt, qui baccheis liquoribus adeò delectantur, vt ſpreto omni diuitiarum genere, nec non poſtpoſitis cunctis honoribus, & dignitatibus, magno probro, vino tantùm ſe obruere deſiderant. Meminimus, in hoc genere, legiſſe apud Scaligerum Epigramma huius tenoris.

Optarem mihi non aurum, non oppida terræ,
Non quas Thebarum iactat Homerus opes.
Verùm vt plena mero ſpument mihi pocula Baccho,
Summaq; perpetuus proluat ora latex. H
Semper amicorum circum potante corona,
Et vitem agricolæ falce premente colant;
Hæc, quas teſtor opum, ſunt argumenta, valete
Faſces, cum teneo pocula plena manu.

Ebrij, quid præſtent in menſa.

Huius ratio inde naſcitur, quoniam nati ad perdenda vina, omnem fælicitatem in bibendo collocant, & quaſi in gremio Iouis ſedentes aſſiduè canunt.

Fælix eſt, ter fælix quater,
Cui dat potum Bacchus pater
De ſpumanti cantharo.

Quare iuſtis de cauſis quidam poeta agens de turpitudine menſæ, in qua gurgites, & heluones vini diſcumbunt, canebat hunc in modum.

Non pudor in verbis, non eſt reuerentia menſæ,
Porcorum ritu, gens mala viuit ibi.

Irre-

Digitized by Google

A *Irreuerenter agunt, paneſq. & fercula menſa*
More ſuum petant, pocula lata vorant.
Reddere nec curant grates, pro munere, Chriſto
Votaq; pro tacitis ſacrificare bonis.
Sordida labra tenent potius ſpumante ſalina,
In manibus craſsis ſtercora ſpurca gerunt,
Ex naſo ſtillant muci, nimbiq. madentes,
Ex oculis lippis ſordida gutta fluit.
Maxillaſ squallent, nigra rubigine dentes,
Sordent, munditiés corporis omnis abeſt.
Praterea inuitant ſeſe ad munera Bacchi
Conſocÿ, quorum pocula plena madent,
Ructant, exhauſtum donec ſpumare ſalernum
Poſsint, & vino ſordida menſ fluit.
B *Inq; vicem Bacchi madido certamine ſeſe*
Sollicitant, hauſtus continuantq; meri.

Quid plura? non defuerunt etiam temulentiæ nota infames, qui à Dipſade feriri deſiderauerint, vt acri exardentes ſiti, in aſſiduam bibacitatem, & crapulam (quam ſemper deteſtari debemus) incumbere poſſent. In hoc genere legitur apud Pierium Valerianum pulcherrimum epigramma de Framariano Scurra, quod ſic ſe habet. *Continuũ bibẽdi deſiderium.*

Narrabat quidam vim Dipſados exitialem,
Perpetuum infundat, qua pede fixa ſitim,
Nempe ſitim, tria quam neq; ante extinguere Nili.
Oſtia, vel magnis ſtagna perhauſta cadis,
Interiore loco Libya Garamantes ad ipſos,
Quà fouet arentis ſtruthius oua ſolo;
Quippe vbi quis miſera ſpatiatus fortè per arua
In pede fulminei vulnera dentis habet.
C *Ritè dua dextra famula, totidemq; ſiniſtra*
Hac gerit, hac pleno vaſe propinat aquas,
Illa propinatis, alias ſuperingerit illa,
Nec mora, nec requies, pocula mille parat.
Framarianus ad hac, hanc ò mihi quarite amici,
Figat, vt illa meos officioſa pedes.

Hic ambiget aliquis, qua ratione in helluonibus, & temulentis continua fames, & ſitis excitetur, cum eorum vaſa repleta ſint, & venæ repletæ ex Galeno non attrahant. Galenus enim, ad excitandam appetentiam, quinq; motus neceſſariò præcedere debere aſſeuerat: etenim primò membra exinaniuntur ratione caloris natiui in humidum, tãquam in proprium pabulum ſemper agentis, deinde venæ inanitæ ab alijs venis, & à iecore attrahunt, tertiò aliæ à meſeraicis, & à ventriculo, quartò in ventriculo fit ſuctio, & triſtis ſenſatio, quintò inſurgit animalis facultas, & gignitur appetentia. Itaq; ſi in appetitu excitãdo, ordo prædictorum motuum eſt ſeruãdus, ſequetur, quòd
D nullo modo fiet appetentia, niſi præcedente triſti ſenſatione, quæ non aderit, niſi fiat ſuctio, & attractio à venis, & hæ non attrahent, niſi partes corporis vi caloris exinanitæ fuerint. Hoc autem in habitu Helluonum, & Manduconum minimè præſtari poteſt, tum quia non ſolum horum membra non ſunt exinanita, ſed potius adeo extenſa, vt maiorem extẽſionẽ perferre nequeãt, etiam quia venæ ſunt ita replete, vt magis impleri non poſſint; quare cum non egeant, attrahent, nec in ventriculo fiet ſuctio, nec triſtis ſenſatio, conſequenterq; nec appetitus excitabitur, quomodo ergo iſti Bibaces, & Edones poterunt abſq; appetitu indies voracitati ſuæ deſeruire?

Lib. 1. de ſymp. cauſis c. 2.

Quinque motus concurrunt ad excitãdum appetitum naturalem

Dubitatio circa appetentiam.

In hac dirimenda difficultate, duplicem appetitum, nempè naturalem, & voluptuoſum poſſumus aſſignare naturalis non poteſt fieri, niſi præcedant quinque illi motus à Galeno recitati: quapropter non talis appetitus in helluonibus, ſed tantummodo voluptuoſus excitatur Neq; officit omnium vaſorum repletio; quandoquidem calor naturalis ſemper concoquit, & ſemper alimenti diſtributionem exercet, cum natura, ſeu facultas vegetatiua ſemper ſit in actu ſecundo, quia eius quies eſt interitus. Ideò vaſis

Solutio prædicta difficultatis.

etiam

etiam repletis operatur, licèt lentè, donec vel ob prohibitam euētationem calor ſuffu- E
cetur, vel aliquod vas diſrumpatur: hac de re hominibus temulētis repentinus interi-
L. 1. Aphoriſ. aphor. 3. tus ſemper impender. Vnde Hippocrates iure optimo ſcribebat habitum Athletarum gulæ ſingulis horis inſeruentium periculoſum eſſe; verba autē Hippocratis ſunt hæc.

Habitus Athletarum, qui ſummum bonitatis attingunt periculoſi, ſi in extremo conſtiterint, neq́ enim poſſunt in eodem permanere, neq́ quieſcere, cum verò non quieſcant, neq; poſsine proficere in melius. Reliquum eſt igitur vt decidant in deterius. His de cauſis bonum habitum ſtatim ſoluere expedit, vt corpus rurſus nutriri incipiat.

Crapula eſt fugienda. Quare prudentes viri ex aſſertis colligere debent huiuſmodi vitium prorſus vitādum eſſe, quoniam qui crapulantur, animam, & corpus indignis modis polluunt; iuxta ſententiam cuiuſdam peætæ ſiccanentis.

Polluit hic animam ritus, corpuſq; laceſcit,
Aſsidua eſt peius ebrietate nihil.
Inducit morbos varios, & corpora ſoluit,
Et frangit neruos, contaminatq; caput. F

Nec pręter rationem, cum Galenus, in Commentarijs ad Aphoriſmos Hippocratis, ſcriptis mādauerit omnem noxam à vino genitam Græcis κραιπάλην, ideſt crapulam nominari, παρά τό κάρηνον, καὶ πάλλεσθαι, quia caput concuſſum valdè patiatur. Præterea vinum immoderatè hauſtum non ſolum capiti obeſt, ſed neruos quoq; omnes à capite ad artus deſcendentes valdè debilitat: iuxta illud diſtichon.

A copia vini, quæ damna dimanent.

Vt Venus eneruat vires, ſic copia vini,
Qua tentat greſſus, debilitatq; pedes.

Sin autem lector omnes vini immoderatè ſumpti effectus, & affectus ſcire cupit, memoriæ mandet infraſcriptum epigramma, quod ſic ſe habet:

Vini effectus qui, & quales.

Bacchus alit lites, lites diſſoluit eaſdem
Ad pacem Bacchus, bellaq; ſana trahit.
Hic ſepelit curas, animos coniungit, amicos
Diſiungit, longo membra ſopore leuat:
Ille aperit verum, mundiq́ arcana recludit, G
Audaces timidos Bacchus & ipſe facit.
Suſcitat exangues, languentia corpora reddit
Ardenti humanos vulnere ſapè necat.
Quid vultis? ſummi ſunt munera maxima Bacchi,
Armatos nudus ſternere namq́ poteſt.

Itaq; oportet vt homines ſint ciborum, & potiſſimum vini potus continentiſſimi, quoniam vinū moderatè ſumptum caput roborat, præcordia exhilarat, coctioni famulatur, alimenti diſtributionem adiuuat, & deniq; ad recuperandam etiam valetudinem conducit, iuxta vulgatum tetraſtichon.

Vini commoda quæ ſint.

Suaue Dei munus vinum eſt, hominumq; ſaluti
Conducit, præſit dummodo ſobrietas.
Immodico ſed ſi tua proluis ora lyæo,
Pro dulci potas tetra aconita mero.

Præterea virus Dipſadis iuſtis de cauſis veneno venereo aſſimilari poteſt, ptimò, quia H
Veneris effectus quales. Dipſas ictu dentium maximum in patiente ardorem accendit; quemadmodum mulier ictu oculorum flammas amantibus inſinuare dicitur: idcircò poetæ Venerem flagrantem, & igneam nuncuparunt. Audiamus Ouidium.

Et Venus in vinis, ignis in igne fuit.

Paritet author ille, qui Meſſalinam mutatis veſtibus, ad lupanar ſe contuliſſe decantat, & lupanar calidum, & faces Veneri tanquam ignipotenti aſſignat hunc in modū.

Non calidum intraſſet (proh) Meſſalina lupanar,
Si benè caſta faces Veneris vitaſſet, & arcus.

Ad rem noſtram pertinet illud epitaphium mulieris cuiuſdam, quæ lecta venuſtate, & formæ dotibus inſignita fuiſſe perhibetur. Hoc autem ſic ſe habet.

Comparatio Veneris ad Dipſadem.

Occidit, heu poſtquam multos occidit amantes,
Et cinis eſt hodie, quæ fuit ignis heri.

Verùm quamuis hanc ſimilitudinem explorata fateatur veritas: nihilominus autho-
ritate

A ritate clariſsimi viri Scaligeri illam roborare placuit; qui elegantiſsimo epigrammate virus venereum ad virus Dipſadis ſic comparat.

Eſt in Deſertis Libyes, vbi lethifer atros
Per populos rapidis Auſter anhelat equis,
Triſtis & inſeſto metuenda ſimillima Cælo,
Reptilis infami beſtia Dipſas agro:
Inſidijs pollens, morſuq; ſi ſpirat acuto
Perpetuam, illato vulnere dira ſitim.
Haud aliud mea nunc obſedit corda venenum
Lethali cuius luminis icta acie.
Verùm aliter accidit, flammas namq; inter acutas;
Sunt eadem auxilijs ora petenda meis.

Reliquum eſt modò, vt alterum huius comparationis membrum ſtabiliamus, meditantes, nùm venereis accenſi facibus, veluti à Dipſade icti in talem agantur furorem, *Amantes dicũtur fatui.*
B vt præſidijs medicis egeant. Id autem longè petendum non eſſe opinamur: ſiquidem canit Auſonius.

Myrteus amentes vbi lucus opacat amantes.

Deinde author ille, qui cunctorum vitia taxare nititur, dum excordes contemplatur amantes, qui aliena viuunt anima, & aliena loquuntur lingua, minimèq; cognoſcunt vitia fœminarum, quas diligunt, eos nuncupauit fatuos ſic.

Nutibus, & toruis oculis fatuantur amantes.

Ouidius etiam id intactum non reliquit, dum cecinit.

Quiſquis amat, ratione caret, ſine lege, modoq;
Diſcurrit.

Inſuper meminimus legiſſe pulchrum diſtichon, quò pulchrius in hoc genere, vt noſtra fert opinio, inueniri non poteſt, in quo non amens ad amantem comparatur, ſed amantem, & amentem eumdem eſſe ſic aſtruit. *Comparatio Amantis ad amentẽ.*

Sunt amens, & amans ijdem; nam mentis vterq;
Nil habet infælix, quod ſine lege furit.

C Immò ad magis roborandam hanc opinionem, inſania hæc amatoria, veluti & furor à Dipſadis ictu excitatus remedia expoſtulare videtur. Quapropter Ouidius libro primo de remedio Amoris ſic canebat.

Diſcite ſanari, per quem didiciſtis amare,
Vna manus vobis vulnus opemq; feret.

Sed quod magis nos trahit in admirationem, eſt, quòd Paulus Ægineta medicus celeberrimus, poſt caput de Inſania, ſermonem habet de paſſione Erotica, nimirum amatoria, & præſidia huic affectui conuenientia præſcribit. *Medela affectus Erotici.*

Poſtremò, in hac morali doctrina, occaſione illius, qui cælum ſuſcipiens, ictus fuit à Dipſade, de quo in ſubſequenti rubrica verba fient, admonetur ille, qui aliena facta ſcit, & ſua minimè norit, iuxta vulgatum carmen. *Detrectores taxantur.*

Quicquid delirant alij, mox carpit iniquo
Dente theonino, nec ſua facta videt.

D Hic etiam auceps, de quo mox agetur, geſtus, & volatus auium animaduertens, & quę circa pedes erant non obſeruans, lethali vulnere Dipſadis affectus fuit: propterea illi accidit, quod Thaleti contigiſſe fertur, qui noctu cælum contemplans in ſcrobem decidit. Pariter à nonnullis taxantur Aſtrologi, qui cæleſtium corporum motus, & influxus meditantur, deinde, quæ propiùs ſunt admota, ignorant: immò cum præſentia ignorent, futurorum, quorum cæca eſt cognitio, ſcientiam poſſidere profitentur. Idcircò Morus in hos, lepido epigrammate, ſic luſit. *Aſtrologi quare taxentur.*

Saturnus procul eſt, tamq; olim cæcus, vt aiunt,
Nec propè diſcernens à puero lapidem:
Luna verecundis formoſa incedit ocellis,
Nec niſi virgineum virgo videre poteſt.
Iuppiter Europam, Martem Venus, & Venerem Mars,
Daphnen Sol, Herſen Mercurius recolit.
Hinc factum, Aſtrologe, eſt, tua cum capit vxor amantes,
Sydera ſignificent, vt nihil inde tibi.

Sed

Ex dictis, quæ doctrina moralis eliciatur.

Sed aduertendum eſt, quòd in præſentia hæc non ſunt exarata, vt Aſtrologia damnetur, ſed tantummodo vt ex aſſertis doctrina moralis eliciatur in illos, qui expedita, & optima conſilia alijs impartiri profitentur; cũ tamen ſibimet ipſis conſulere nequeant. Iuxta illud. E

Sunt plures alijs benè conſultare ſciunt, qui
At ſibimet nequeunt lectum ſuadere, & honeſtum.

Dipſas diabolo, & hæretico aſsimulatur.

Ad finem, cum Dipſas, ob nigredinem caudæ, melanura appelletur: monuit ſapienter Pythagoras animal cauda nigra non eſſe attingendum, innuens declinandum eſſe à vitio, cui ſuccedit mentis nigredo, & voluntatis conflictatio moleſta; quandoquidem vitij facilitatem mox vitę miſerabilis difficultas conſequitur. Lauretus autem in Sylua Allegoriarum, Dipſadem in Deuteronomio nominatam, allegoricè Diabolum, vel hæreticum expoſuit.

EMBLEMATA. F

Viator ſitibūdus à Dipſade mordetur.

QVIDAM vir multa exercitatus lectione, ſumpto à veneno Dipſadis argumento, effigiauit hominem laſſum, & ſitibundum per frondiferam, & vaſtam ſyluam diuagantem, vt ſatientes gelidæ alicuius ſcatebræ aquas, ad ſedandam ſitim, inueniret, nec non ibi figurauit Dipſadem, viatoris pedem pungentem, cum hac inſcriptione. INFORTVNIVM. Poſtea ſubſcripſit hoc tetraſtichon.

Dum luſtrat ſyluam ſitibundus fortè viator,
Vt poſsit gelido fonte leuare ſitim,
Vritur ex cæco percuſſus Dipſadis ictu,
Atq; bibens medias hic ſitit inter aquas.

Auceps à dipſade demorſus.

Itaq; non ſine cauſa hoc emblema inſcribitur hoc titulo. INFORTVNIVM. quandoquidem hic viator arida oppreſſus ſiti, aquam quæritans à Dipſade mordetur, cuius ictu vniuerſum inflammatur corpus, vt nullo vnquam potu talis, & tanta ſitis extingui poſſit. Alciatus quoq; delineauit hominem ſagittis, & arcu aues petentem, cuius ſiniſtro cruri mordicus adhæret Dipſas, cum titulo. QVI ALTA CONTEMPLATVR CADERE. Poſtmodum addidit picturæ tale hexaſtichon. G

Dum turdos viſco, pedica dum fallit alaudas,
Et iactâ altiuolam figit arundo gruem,
Dipſada non prudens auceps pede perculit vltrix,
Illa mali, emiſſum virus ab ore iacet.
Sic obit, extenſo qui ſydera reſpicit arcu,
Securus fati, quod iacit ante pedes.

Emblematis argumētū vnde ſūptum.

Nonnulli voluerunt argumentum huius emblematis à quodam apologo Aeſopico deſumptum fuiſſe, in quo introducitur auceps inſidias turdo in alta arbore ſedenti tendens, dum interim vipera in terra verſans aucupis pedem ictu lethali afficit. Vnde tandem obiens hæc verba protuliſſe dicitur: alium capturus ab alio capior. Aliqui fuerunt huius opinionis, argumentum huius emblematis acceptum fuiſſe ex quodam epigrammate græco Antipatri Sidonij, in quo de Alcimene aucupe agitur, qui aſsiduè cœlum intuens, vt arcu, & funda aues peteret, paruiq; pendens quæ in terra verſabātur, à Dipſade tandem ictus perijt. Hoc autem epigramma, tum quoniam in ipſo Dipſas memoratur, tum quoniam eſt ſcitu dignum, nos non tæduit in medium afferre. H

Ο' φρὶν, ἐγὼ καὶ ψῆρα καὶ ἀρπακτῆρας ἐρίκων
Σπέρματος ὑψιπετῆ Βιστονίαν γέρανον,
Ρ'ιπῇ χέρμαςῆρος ἐυςροφα κῶλα τιταίνων
Α'λκιμένης πτανῶν εἶργον ἀπωθὲ νέφος
Καί με τις ὠτήτειρα παρὰ σφυρὰ διψὰς ἔχιδνα
Σαρκὶ τὸν ἐκ γενύων πικρὸν ἐνεῖσα χόλον.
Η'έλιον χείρεσσιν ἰδ' ὡς τὰ καθ' αἴθερα λεύσσων,
Τὸν ποσσὶν οὐκ ἴδαλαν πῆμα κυλινδόμενον.

Hoc autem epigramma latio ſermoni redditum ſic ſonat.

Qui

A *Quiſturnum, iactis ſementibus antè, rapacem*
Acerbum altiuolam, Biſtomamq́; Gruem
Extenſis manibus bubuleq́; ut verbere ſundæ
Alcimenes abigens ipſe procul volucres;
Inſligit pedibus ſerpens en vulnera Dipſas,
Lethiferoq; nigrum virus ab ore vomit.
Meq; dat ipſa neci, accentus dum ſydera ſpecto,
Neſcius exitij, quod foret ante pedes.

HIEROGLYPHICA.

B AD exprimendum hominem ſiticuloſum, & bibacem, veteres pingebant ſimulacrum hominis, cuius cruribus Dipſas ſerpens mordicus adhærebat: cognita enim illis erat huius ſerpentis natura, cuius ictu, talis in viſceribus patientis accenditur flamma, vt (veluti ſuperius relatum fuit) hæc ſitis aqua, etiam copioſa extingui minimè poſſit: immò ad inſtar olei ſuper ignẽ infuſi, magis atq; magis augetur. Hoc igitur hieroglyphicum, teſte Pierio Valeriano, olim poterat obſeruari in litore, quòd è regione maioris ſyrtis inter Libyam, & Aegyptum porrigitur, vbi quædam columna viſebatur, in qua vir moribundus cum figura Dipſadis pedi adhęrentis cęlatus erat: immò ibidem icones, etiam nonnullarum mulierum ſculptæ erant, quarum aliæ aquatum ire, aliæ decumbenti vaſa aquæ plena porrigere videbantur. Verùm meminimus legiſſe apud alios authores, in eodem narrato loco non fuiſſe columnam, ſed ſepulcrum, in cuius lapide marmoreo ſculptus erat homo in actu potandi, qualem ſolebant Priſci figurare Tantalum in media palude natantem, & vndam haurire conantem, ibi quoque Dipſas pedibus ſimulacri dentibus hærens effigiata conſpiciebatur, vnà cum iconibus mulierum aquam vaſibus præbentium; Amplius multa ſtruthionum oua ibidem ſcal-
C pta intueri licebat, ſub quibus Dipſades libenter latibulantur: deinde infraſcriptum erat epigramma huius tenoris, in quo percuſſus à Dipſade, cum Tantalo, & puellis Danaidibus comparatur hunc in modum.

Hieroglyphicũ hominis bibacis.

Sepulcrum cum lapide marmoreo, in quo prædicta erat cęlatũ hieroglyphicũ.

Talia paſſus erat quoq Tantalus æthyope cretus,
Qui nullo potuit fonte leuare ſitim.
Tale nec è Danao natas implere puellas
Aſsiduis vndis vas potuiſſe reor.

Arbitratur etiam Pierius Valerianus, per ſimulacrum huius animalis, poſſe hieroglyphicè appetentiam demonſtrari; cum ſitis per metaphoram, pro vehementi cuiuſcunq; rei deſiderio, & appetentia ſumatur: ſiquidem homo alicuius rei maximè cupidus, ſitibundus nominatur. Etenim legitur apud Ciceronem, quòd homines ſanguinem, virtutem, voluptates, & honores ſitire dicuntur.

Li. 16. hierogl.

D DE SCYTALE Cap. IX.

ÆQVIVOCA.

CVM in capite antecedenti, Dipſadis, aut Situlæ nuncupatæ natura ponderata, & examinata fuerit, in præſenti de Scitale neceſſariò agendum eſſe duximus: quoniam nonnulli authores, ob vocabulorum congruentiam, Situlam, cum Scytale confuderunt. Albertus enim Serpentem, de quo modò agitur, duplicem eſſe credidit, dum altero in loco Situlam alibi verò ſcyſceculum nominauit. Quandoquidem Situlam in duas ſpecies diſtinxit, nempè in illam, quam græco vocabulo Dipſadem cognominant, deinde in illam, quæ varietatis tergi pulchritudine intuentibus maximam admirationem affert; quas poſtremas cõditiones Solinus Scytali, & non Situlæ aſſignauit.

Situlæ, & Scytalis diſcrimen.

Præterea tradit Albertus ſcyſceculum eſſe ſimilem Serpenti in vtramq; partem ſalienti, E
quem Græci amphisbænam indigitant. Hinc errorem Alberti manifeſtum eſſe coniectamus, qui pro ſcytale, Situlam vſurpanit, & nominum conuenientia deceptus, vnam Serpentis ſpeciem in duas perperam, diſtribuit. De hac re, ne prolixiores ſimus, plura legenda ſunt apud Nicolaum Leonicenum in libro de Dipſade.

Aequiuocatio ſcytalis. *Scutica.* *Saccus coriaceus.* *Claua, vel fuſtis.* *Turma Equitum.* *Li. 1. de Oſſibus c. 4.* *Oſſa digitorum.* *Lib. 4. hiſt. plant. c. 5.* *Lib. 4. c. 9.* *Vmbilicus Veneris.*

Interea ad æquiuocationẽ huius nominis enodandam properabimus. Scytale igitur, & ſecundùm Græcos σκυτάλη propriè flagrum, vel ſcuticam denotat: item ſaccum coriaceum; nam leguntur apud Heſychium hæc verba σκυτάλαι, θύλακες δερμάτινοι, nimitum ſacci coriacei. Immò σκυτάλαι palangæ etiam dicuntur. Pariter σκυτάλη clauam in ſumma parte corio obductam, vel etiam clauam ſimpliciter, vel fuſtem, vel quamlibet virgam, & baculum ſignificat. Amplius σκυτάλη turmam equitum deſignare videtur: dum ab Heſychio hęc verba ſcribũtur, σκυτάλαι ἱππικαὶ ἴλαι, nempè agmina equeſtria. Hinc σκυτάλιδες apud Galenum, oſſa digitorum nominãtur: cum tali ordine diſpoſita ſint, vt tanquam milites in acie ſtare videantur. Quamuis apud Suidam σκυθάλιδες inſtrumenta ad ignem iaculandum exponantur. Cæterùm, ex mente Etymologi, σκυτάλιδες εἶδος καμπῶν, fortè animalculum quoddam, & εἶδος ἀκρίδων apud Alexandrinos F
dicuntur. Item vas quoddam in naui. Alioquin σκυτάλιον idem quod σκυτάλις penès Theophraſtum, & regula exponitur. Et in antiquis Dioſcoridis nomenclaturis, ſcytalion altera ſpecies vmbelici Veneris nominatur, vel quia folia huius plantæ quadam ſerie, veluti milites in exercitu ordinata ſint, aut quia folium plantæ craſſitudinem corij æmuletur. Verùm Salmaſius in Solinum animaduertit, pro σκυθάλιον, fortè legendum eſſe σκυτάριον, vel σκυτάριον, cum folium prædictæ plantæ ſcutum, vel figuram ſcuti repræſentet.

Planta ſcytalion cur dicta. *Quinque ſignificãtur voce ſcytalis.*

Quapropter non erit mirum, ſi Ioannes Tzetzes ſcripſerit, hoc vocabulo (ſcytale) ſex ſignificari, primò lorum, quo nates puerorum verberantur, deinde piſcem inſtar ſcuticæ formatum, tertiò ordinem oſſium digitorum, quartò virgam quadrangularem fabrorum marmorum, immò quamcumq; virgam, & baculum, quintò ſpeciem Serpentis, de qua modò agitur, & ſexta eſt digna auditione Laconũ ſcytale, de qua paulò inferius verba fient. Præterea Lexicographi nixi Plinianæ authoritati ſcytalem murem araneum G
interpretantur: cum tamen Plinius libro trigeſimo ſecundo naturalis hiſtoriæ, & capite quinto, ſcytalem quidem nominauerit, ſed poſtea murem araneum eſſe non expreſſit.

Scytale nũ ſit mus araneus.

Debebant potius Lexicographi citare Columellam, qui in principio capiti ſextidecimi libri ſexti, expreſſis verbis, ſcytalem murem araneum eſſe affirmat, dum inquit. *Eſt etiam mortifer ijs Serpentis ictus, & magnorum animalium noxium virus: nam & vipera, & Cæcilia, ſæpè cum in paſcua bos improuidè ſupercumbit, laceſſita onere morſum imprimit, muſque araneus, quem Græci σκυθάλην vocant, quamuis exiguis dentibus, non exiguam peſtem molitur*. Multi authores hunc Columellæ textum ponderantes, & potiſſimum Geſnerus, hoc mendum eſſe opinantur; quoniam nomen hoc muri araneo congruere minimè poteſt: Quamobrem pro σκυτάλην, legendum eſſe μυγαλῆν iure optimo arbitrantur: cum μυγαλῆ proprium muris aranei nomen eſſe perhibeatur; veluti in Hiſtoria Quadrupedum digitatorum explicatum fuit.

Eſt quidem verum, quòd Oppianus in Alyeuticis, ſcytalem inter piſces recenſet, dum canit hunc in modum. H

Ὀραίων γενεὶ, καὶ πρηνάδες ἠδὲ κυβεῖαι
Καὶ σκολιαί, σκυτάλαι τε, καὶ ἱππούροιο γένεθλα.

L. 1. de Piſc. Hi autem verſus ex Lippij verſione ſic ſonant.

Oremon gentes, & pranades atq; cybia
Obliquæ, ſcytaleq; hippuron maxima turba.

Hæc autem ſpecies piſcis, ſcytale nuncupata in alto degens pelago, & litus nunquam adiens, an ſit eadem quę ſcylla, an verò Oppiani exemplaria ſint mendoſa, hoc in Hiſtoria piſcium videndum eſt. Inſuper ſcytalam Plinius inſulam quamdam penès intimum receſſum ſinus Arabici ſitam apellauit.

Scytala Inſula. *Lib. 17. noctium Atticar. c. 9.*

Demum ſcytale genus eſt laconicæ epiſtolæ, quæ (annotante Gellio) in loro ſcribebatur. Nam Lacedæmonij ad ſuos Imperatores ſcripturi, vt litteræ interceptæ occulta hoſtibus conſilia indicarent, ex induſtria hanc ſcribendi rationem excogitarunt (quamuis nonnulli huius rei commentum Archimedi referant) ſurculos duos teretes, &

torno

A torno perpolitos æquababant, vt par vtriq; & longitudo, & craſſitudo ineſſet. Horum alrer Imperatori ad bellum proficiſcenti dabatur, alter verò penès magiſtratum diligenter ſeruabatur. Itaq; quoties ſcribendi ad Imperatorem occaſio ſe ſe offerebat, pagina inſtar oblongi lori cæſa, ſurculum circumuoluebant, & oras paginæ ita iungebãt, ne rimæ vllæ apparerent; tunc litteras à ſummo capite per tranſuerſum ad imum vſq; exarabant: perſcriptum inde lorum à ſurculo eximebant, & ad Imperatorem mittebant: nam reuolutum hoc lorum truncatas litteras, ſyllabas, & dictiones oſtentabat: ideoque hoſtes etiam ab hoc loro intercepto nihil in eo ſcriptum coniectare poterant. Is verò, cui ſcriptum deſtinatur, applicato loro, & circa ſurculum circumuoluto, itaut continuata ſcripti ſeries ſequatur, legit, intelligit epiſtolam, quæ Græcè σκυτάλη nuncupatur. In hunc modum ſcriptam epiſtolam Lyſandro ad Helleſpontum allatam Plutarchus memorat. Porta, loco lori, vtitur filo, quemadmodum ipſe narrat in libro de Ziferis, ad quem locum lectorem relegamus.

Scytale Epiſtola qualis. *Alius modus vtendi loro.*

B

SYNONIMA, ET ETYMVM.

SCYTALE in caſu recto, & ſcytales in caſu obliquo, nomen huius Serpentis inflectitur, aut ſecundum alios, ſcytala, ſcytalę, poſtea pronũciauit, ita vocari quaſi ſiſtale, quoniã ob ſpectabilis formæ pulchritudinem, viatores in admirationem remoretur, & ſiſtat. Id autem prolatum fuiſſe ab ijs opinamur, qui perpetuas agitãt nugas, aut qui linguam græcam parũm profitentur: quandoquidem Latini nomen huius Serpentis nõniſi à Gręcis, habent, quibus σκυτάλη, ἢ σκυτάλις, aut τὸ σκυτάλιον, nimirum à forma τῆς σκυτάλης, quæ vox baculum ſignificat. Aut vocatur ſcytale, quoniã figura huius Serpentis teres, & oblonga, σκυτάλην, nempè lorum cotiaceum, aut ſcuticam, aut baculũ æquet: σκῦτος enim corium, & pellem indicat. Idcircò Greuinus, dum textum Nicandri græcum in gallicum ſermonem verteret, fatetur ſe græcũ nomen hu-
C ius Serpentis retinuiſſe; cum illud gallicè reddere non potuerit, niſi linguæ, iniuriam facere voluiſſet. Siquidem vocabulum græcum, quo manubrium cuiuſcumq; inſtrumenti deſignatur, Gallicè ita reddi non poterat, quin aliqua relinqueretur ambiguitas: qua de cauſa nomen, ſcytale, in verſione retinere maluit. Itaq; ex ſententia Greuini, ſic nominatur hic Serpens, quoniam mole corporea magnitudinem manubrij ligonis adæquet.

Siſtale nomen barbarum. *Etymũ græcum.* *Li.1.de Venen.c.17.*

Addit Greuinus hunc Serpentem à nõnullis Latinorũ dici Cęciliam, propterea quod contra aliorum anguium naturam, ineunte Vere, ab antris exiens, fæniculum vitet, ne viſionem recuperet. Nihilominus hoc nomen (Cæcilia) ad Typhlopem Serpentem, vulgò Typhlinem pertinet. Olaus Magnus in Hiſtoria ſeptentrionalium ſcriptis mandauit, quòd Serpens, qui ob tergi pulchritudinem, viatores remoratur, Gothicè nuncupatur Slaa. Alioquin Sicalis, vel Picalis Arnoldo, & Siſcetati Auicennæ hic Serpens appellatur. Quamuis ſciſcetalim potius legendum eſſe multi exiſtiment.

Cæcilia, & Typhlops. *L.21.c.16* *Nomen Arabicum.*

D

D I F F E R E N T I Æ.

OLAVS Magnus in ſeptentrionali hiſtoria Scytalem duplicis generis eſſe conſtituit, alterum inſigni pulchritudinis præſtãtia prædicat, alterum verò Amphisbænam appellat. Primum genus, quod admirãdum, pigrum, paruum, & ignei veneni celebrat, Slaa Gothicè vocari affirmat; deinde frigidiſſima etiam hyeme ſenium deponere aſtruit, & ritu aliorum ſerpentum, intra viſcera terræ, poſt ingreſſum Solis in primum Libræ gradum, latibulari, donec Sol ab vltima parte Arietis exierit. Imò ſi accidat (eodem Olao teſte) vt vrgente bruma, à Solis radijs hic ſerpens attractus, ijſdemq; nimis delectatus fuerit; tunc gelu, orificio cryptæ conſtricto, & recedente Sole facile moritur. Hinc colligendum eſt, quòd Olaus Magnus, Albertum ſecutus, in grauem incidit errorem, dum ſcytalem ſui generis ſerpentem in duas ſpecies diſtribuit, conſequenterq; ſcytalem, cum Amphisbæna confundit.

Error Olai Magni.

Præterea fuerunt alij, qui perperam Scytalem in vulgarem,& chalcidicam diſcrimi- E narunt: cum tamen ſcytale chalcidica (annotante Edoardo Vuotono) morſu patienti afferat eadem ſymptomata, quæ ab ictu viperæ producuntur,& ſerpens, de quo in pręſentia agitur, inflammationes tantummodo generat, quales ab aculeis veſparum,& apum prodire ſolent: quamobrem pro Scytale chalcidica, lacertam chalcidicam intelligere debemus, de qua in Hiſtoria Animalium digitatorum ouiparorum actum fuit.

Scytale chalcidica, quod animal ſit.

FORMA, ET DESCRIPTIO.

CÆTERI ſerpentes, vt cunctis eſt manifeſtum, ex craſſiori corpulentia ſemper in caudam tenuem deſinunt. At ſcytale, ab aliorum anguium figuta recedens, formam corporis teretem, & vtrimq; ita æqualiter craſſam habet, vt ſpectator diſcernere nequeat partem, in qua caput, vel cauda ſita ſint. Ideoq; ratione huius notę, F ſimilis amphisbænæ eſſe perhibetur. Præterea ab inuicem poſtea diſcriminantur, quia amphisbæna in vtramq; partem, ſcilicet antrorſum,& retrorſum graditur: qua de cauſa Græci propter hunc greſſum amphisbænam meritò cognominarunt. Scytale verò in anteriorem tantùm partem proficiſcitur. Inſuper Scytale ab amphisbæna diſcrepat, quoniam hæc apprimè duo capita illa verò nequaquam repræſentat. Tertiò non ſunt æqualis craſſitudinis; cum ſcytale craſſitudinem manubrij ligonis adæquet, & amphiſbęna corpulentiam vermis terreſtris non excedat. Id optimè exprimit Nicander in Theriacis, dum canit.

Scytale ſimilis Amphisbænæ.

Diſcrimen Scytales, & Amphisbænæ.

Bifronti ſimilem reperis ſcytalam Amphiſibanæ
Pinguior eſt tamen, & cauda, qua nulla ferè exit.
Craſsior, vt quantum ſolita eſt comprehendere lignum
Curua manus ſtrictum quoties tenet ipſa ligonem.
Tam prolixa, vagans, pluuio quàm reptile Cælo.
Quod fecunda genus ſua gignit viſcera tellus. G

Leonicerus autem, qui verſus Nicandri ſermoni latino reddidit, & Petrus Gillius in ſuis annotationibus in Aelianum, mentem Nicandri non benè aſſecuti, crediderunt Scytalem, mole corporea, manubrium ligonis, longitudine verò lumbricum terreſtrem adæquare. Cum Nicander craſſitudinem vtriuſq; animalis explicans, Scytalem manubrio ligonis, & Amphisbænam vermi terreſtri aſſimilauerit: quemadmodum in Iconibus erit manifeſtum. Addunt alij, huic ſerpenti tantam colorum in tergo varietatem, vt homines beſtiam intuentes, admiratione ſtupidi ad contemplandum colores morentur. Quamobrem pictum ſerpentem nominauit Baptiſta Mantuanus, canens hunc in modum.

Colorũ varietas in tergo.

Picta cutem ſcytale, turpi Boa fl. xilis aluo.

Quod autem oculi ſpectantium picta huius ſerpentis forma teneantur, nemo veterum Authorum retulit: quemadmodum Salmaſius in Solinum optimè animaduertit. Scripſerunt quidem ſcytalem Amphisbęnę eſſe ſimilem non quoad picturatum dorſum, H qua conditione amphisbæna caret, ſed fortè quia ambæ hæ beſtiæ caput in vtraq; corporis extremitate habere videntur. Solinus autem, in deſcribenda huius animalis forma, multa deſumens à Lucano deceptus fuit: etenim Lucanus verba faciens de Cęchri picturati corporis meminit, & paulò poſt de Scytale egit. Quamobrem notas, quæ Cenchri à Lucano aſſignãtur, Solinus ſcytali concedere videtur. Audiamus igitur Lucanum ſic canentem.

Solini erratum in deſcriptione Scytalis.

Li. 9. Pharſal.

Quam ſemper recto lapſurus limite Cenchris
Pluribus ille notis variatam tingitur aluum,
Quam paruis tinctus maculis Thebanus ophites,
Concolor exuſtis, atq; indiſcretus arenis
Amodites, ſpinaq; vagi torquente Ceraſte;
Et ſcytale ſparſis, etiam nunc ſola pruinis
Exuuies poſitura ſuas.

Qua-

A Quapropter hoc in loco Cenchris ſerpens varijs notis ad ſimilitudinem granorum milij inſignis, & ophire marmore maculoſior celebratur; quæ notę in ſcytale non obſeruantur à Lucano. Sed quia paulò poſt ſcytalis, etiam memoratur, Solinus tales maculas ſcytali aſſignauit.

Scytale.

E

NATVRA, ET MORES.

VT omittamus,quod ſcripſit Solinus de fulgore tergi,quo natura ſcytalem nobilitaſſe dicitur, vt quos pigro greſſu comprehendere nõ poſſet, varij,& fulgentis tergoris admiratione allectos tandem aſſequeretur. Accedemus ad alias huius animalis veriores proprietates,inter quas hæc nõ eſt ſpernẽda;quod ſcytale prima omnium ſerpentum cauernam relinquat, & nondum diſſipato hyemis algore, ſpolium deponat: hæc proprietas nõ latuit Lucanum, qui de hoc ſerpente ſic cecinit.

Loco cit.

Et ſcytale ſparſis, etiam nunc ſola pruinis,
Exuuias poſitura ſuas.

L. 9. ca. 52.

Immò, vt alij authores referunt,hoc animal ad locum quemdam ſibi familiarem proficiſcitur, neq; fæniculo, more aliorum ſerpentum, veſcitur. Quamuis Gillius in Aelianum, totum oppoſitum ſcripſerit. Videlicet quod ſcytale, relicto ſpecu,ſtatim ad paſtum fæniculi ſe conferat. Hinc Greuinus non iniuria collegit textum Nicandri à Gillio minimè intellectum fuiſſe: vbi apertè docet pabulum fæniculi ab hoc ſerpẽte minimè appeti. Audiamus igitur Nicandrum latino ſermone ſic canentem. F

An hic ſerpens fæniculo veſcatur.

Nec poſtquam iuuenis venienti tempore veris,
Magna Deum, quando profert ſerpentia mater
Liquerit obſcuram conſueta cubilia petram,
Et nitidos tepido ſub ſole extriuerit artus,
Pandentes ſe fæniculi teneram exedit herbam,
Sed per opaca morans imi decliuia montis
Se tenet, & multo grauiter latet obruta ſomno
Aequè alta ſua conquirit ſibi pabula terra:
Nec licet id magno cupiat, ſtudeatq; labore,
Areſcente ſitim potis eſt depellere fauce.

G

Venenum Scytalis quale.

Deniq; natura Scytali tale venenum non ingenerauit,vt ictu necẽ inferre poſſet: ſiquidem punctura huius animalis obſcura eſt,quæ inflammationem generat,itaut fiant induciæ, donec opportuna remedia adhiberi poſſint.

SIGNA, ET REMEDIA VENENI SCYTALIS.

PERCVSSI à Scytale,& ab Amphisbæna, obſcurum, & vix apparentem morſum reportant,ſed in loco affecto talis gignitur inflammatio,qualis ab aculeis apũ, & veſparum prodire ſolet. Quamobrem ad illa præſidia confugiendũ erit,quæ in puncturis prædictorum animalium adhibentur: dummodo hæc remedia intenſiori virtute ſint prædita;cum Dioſcorides ſcriptum reliquerit accidentia morſus Scytalis, à ſymptomatibus morſus viperæ non eſſe valdè diſſimilia. Aetius quidem prædictam Dioſcoridis ſententiam amplecti videtur, ſed de Scytale chalcidica loquitur; ideoq; præſidia etiã virus viperinum exterminantia proponit. Item Paulus Aeginete cõſimilia in hoc caſu preſcribit medicamẽta,quę in tractatu morſus viperini recitauit. Auicẽnas,& Albertus ponderantes eadẽ ſymptomata morſus Scytalis, & Amphisbænæ, eadẽ etiam remedia eſſe promulgarunt. Verùm quis ab illis meritò petere poſſet,quænã ſymptomata, & auxilia morſus vtriuſq; ſerpentis eſſe debeant; cum neuter eorum illa expreſſerit. Hic autem error inde dimanauit, quoniam verba Auicennæ,& Alberti ex Dioſcoride, & Paulo Aegineta deſumpta ſunt,qui Authores poſtquã de accidẽtibus, & auxilijs morſus viperæ egerunt,mox ſimilia in ictibus Scytalis,& Amphisbęnæ pronunciarunt, deinde etiam eadem medicamenta præſcripſerunt. Auicennes autem, & Albertus deſcribentes,à poſtremis verbis inchoarunt,& propterea in prędictum erro- H

Accidentia morſus Scytalis.

Error Alberti circa remedia huius ſerpentis.

rem

V

A rem inciderunt. Quare eumdem ſequi ordinem debuiſſent, ſi accidentia,& pharmaca morſus Scytalis patefacere volebant.

MORALIA.

VOLVPTAS, & potiſſimùm libidinoſa omnium malorum eſca ad Scytalem non iniuria comparanda eſt,ſi veritatem continet infraſcriptum diſtichon.

Simplicitate rudes ad ſe laſciua voluptas
Allicit, atq; homines vt Scytale perimit.

Laſciuia cõparatur Scytali.

Nam, ſi Scytale (vt nonnulli authores referunt) varijs picta coloribus intuentes reddens ſtupidos remoratur,vt illos tandem venenet.Pariter guſtata ſemel voluptas animum ita excantat, vt ab illa nonniſi extinctus recedat. Eſt enim laſciua voluptas, in-
B ſtar Scytalis, varijs coloribus, ideſt purpureis veſtibus decorata, & ſpecie adeo ſpectabilis, vt homines ad ſumma, diuinaq; natos, ſcorto putridiſſimo ſupplices eſſe cogat. Hæc autem voluptas ſic deſcribitur.

Voluptatis laſciuæ deſcriptio.

Conſpicitur pulchro hæc ſemper redimita capiſtro
Sunt oculi molles, fronſq; petulca nimis.
In capite inſignis fulgor redimicula vitta,
Sertaq; dependent, purpureuſq; color.
Hanc chlamydes tyriæ velant, & balteus ornat;
Atq; hanc ſydonio purpura tincta fuco.
Dextra tenet ſpeculum, quo ſplendet turba malorum,
Læua tenet luxus, & genus omne mali.

Quocirca ſi pictata Scytale omni conatu vitãda eſt, ne humanum corpus ad necem inficiat; multò magis laſciua voluptas erit fugienda, quæ ob momentaneã titillationem, ſimul animam,& corpus indignis modis polluit,atq; perdit.Ideò optimo iure hæc car-
C mina moralia canere poterimus.

Accipe ſtulte precor, quàm ſit fugienda voluptas.
Hæc animam damnat, ſtygijs, & mergit in vndis,
Hæc ſenſus lacerat, confundit ſemina mentis;
Contaminatq; malo præcordia recta ſapore.
Parua voluptatis quamuis ſint gaudia; longa
Pæna tamen ſequitur miſero permixta dolore.

Comparatio meretricis ad voluptatẽ laſciuam.

Id, quod hactenus de Scytalis, & voluptatis comparatione pronunciauimus,de meretrice poſſumus atteſtari: quandoquidem hæc deſcriptæ voluptati,conſequẽterq; Scytali aſſimilatur: etenim ad rem à quodam Poeta decantantur hæc carmina.

Aequiparat ſe ſe meretrici blanda voluptas,
Quæ compta in platea ſedet, & nudata mamillas,
Et redimita comas, ſpurcum mercatur amorem,
Pellicit, & molles ad ſe, blandumq; cubile.
D *Mox reſerat, vilem ſumens de crimine mercem.*

Hinc videmus,quod callida,& doloſa mulier non ſolum veſtium luxui indulgens, ſed faciei quoq; varijs mangonijs nitorem concinans, ſe adeò venuſtat, vt inſtar Scytalis intuentes ad ſe trahat, ſtupidos reddat, per concupiſcentiam rapiat, & tandem veneno mali conſenſus extinguat. Quapropter optima de cauſa poterimus canere hoc diſtichon.

Quem coram vultum cernis proferre ſerenum,
Clam te fortaſsis lædit hic, atq; nocet.

Mulieris nequiſſima deſcriptio.

D. Hieronymi ſententia.

Etenim mulier nequiſſima, quò nitentior, eò nocentior, quæ cum tibi fauet, ſe fouet, dum tibi ridet, te radit,& rodit, corpus lætanter carpit,aurum latenter haurit,non eſt virgo, nec virago, ſed vorago, quæ viros vorat,& amando mandit. Hinc lector coniectare poteſt, num mulier varijs docorata ornamẽtis,& pictata ſmegmatibus, tot damna, quot Scytale, ſuis coloribus, humano generi afferre poſſit. Ad rem D. Hieronymus ſcribebat,ſi vir, aut mulier veſtium luxui indulgens, ita ſe ornaueris, vt vagos ho-

mi-

minum oculos ad ſe trahat; etſi inde nullum ſequatur damnum, indicium tamen patietur æternum. E

PHRENOSCHEMATA.

QVI, in Muſarum ſacris, iugiter ſe exerceent, ne momentum quidem horæ oſcitanter perire, aut ſomniculosè dilabi ſinunt, quin in paleſtra litteraria aliquid operentur. Horum virorum meminit Ioannes Andreas Palatius, in libro de Inſignibus, qui ad indicandum ferum alicuius fœminæ animum, varia phrenoſchemata excogitarunt. Sed inter hæc, duo, deſumpto argumento à Panthera, & à ſcytale, digna eſſe animaduerſione videntur. Primitus figurarunt Pantheram animal ſingularibus pictatum notis: cum hoc Dicto. ALLICIT OMNES. Panthera enim, vt enucleatum eſt in volumine de Quadrupedibus digitatis, occultato capite, ne cæteræ perterrefiant animantes, illas tergoris pulchritudine allicit, atq; necat: Hinc innuere volebant, quod aliquando reperiatur mulier, quæ raræ pulchritudinis velamine ferum tegat animum. Deinde effigiarunt Scytalem pulchrum aſpectu Serpentem; cum hoc Dicto. FORMA NECAT. Siquidem in hoc phrenoſchemate quædam mulier aſſimilatur Scytali, quæ eſt Serpens tantæ pulchritudinis, ex Poetarum ſententia, vt intuentes, & admirantes reddat ſtupidos, conſequenterq; allectos perimat. F

Phrenoſchema ex Panthera.

Phrenoſchema ex Scytale.

DE AMPHISBÆNA. Cap. X.

ÆQVIVOCA.

IN antecedenti capite de ſcytale pertractatum fuit, quæ ab Amphisbęna non multùm diſſimilis eſſe ibi tradebatur. Ideo rationi conſonum eſſe exiſtimamus in præſenti hiſtoriam Amphisbænæ exarare. Primò igitur circa nominis ambiguitatem, aduertẽdum eſt, quòd non ſolum Serpens hic biceps nominatur Amphisbæna, verùm quoque piſcis quoddã genus in mari Anglico verſans, duobus vtrinq; capitibus prędītum, quod olim ad nos miſſum fuit. Immò, & inanimata quædam, quorum caput caudæ, vel potius initium fini aſſimilatur, nomine Amphisbænæ donantur. Hoc igitur nomine ligulam caligariam æratam poſſumus indigitare, de qua Scaliger in Ænigmatibus, hoc protulit tetraſtichon. G

Piſcis amphisbæna dictus.

Ambigua ceruice biceps velut Amphiſbæna,
Roſtrum vtrumq; aneum, more triremis habens,
Arcta cauum ſubeo, mox vt traiecta rediui
Inuoluens ſpiris diſsita necto meis. H

SYNONIMA, ET ETYMVM.

HOC animal Gręcis ἀμφισβαίνα, & pariter Latinis Amphisbæna nuncupatur, παρὰ τὸ ἀμφὶ, καὶ βαίνω, quoniam ſicut geminum habet caput, ſic & geminum inceſſum habeat. Siquidem verbum græcum ἀμφιβαίνω, circumambulo, aut circumgradior, exponitur: eſt enim compoſitum ex ἀμφὶ præpoſitione ſignificãte, circũ, & βαίνω gradior. Nam Amphisbęna circularibus tractibus, nempè antrorſum, & retrorſum incedere videtur: propterea Latinis quibuſdã vtrinquegrada vocatur. Alioquin apud Græcos, ob geminum caput, non ſolùm Amphisbęna, ſed etiam Amphicephalon dicitur. Apud Heſychium, pro ἀμφισβαίνα legitur etiam ἀμφίσμαινα, cuius vocabuli Scholiaſtes Nicandri non meminit. Immò apud Etymologicum legitur quoq;

Etymum græcum.

Vtrinquegrada dicitur amphisbæna.

Amphicephalon vocatur.

A quoq; *ἀμφίσθμαινα*, quæ vox eadem cum Amphisbæna eſſe perhibetur. Præterea ſcribit Bellonius, quod nomen huius Serpentis adhuc in Græcia retinetur. Auicēnas tradidit, quemdam Serpentem ad duas partes ſalientem, cuius duæ extremitates, ratione craſſitiei, ſunt medio æquales, Ankcſimen appellari. Syluaticus Alciſmum, & Albertus Amphiſilenen hoc animal cognominant, reliqui verò Authores Barbari Anſibenam, & Armenam vocitant. Gallis, ex Greuino, dicitur Doublemarcheur, eſt enim vocabulum, veluti & græcum ex duabus vocibus compoſitum. *Nomina Arabica huius anguis.*

DESCRIPTIO.

AMPHISBÆNA, & Scytala animalia ſunt inter ſe valdè ſimilia: non enim ex craſſo capite in tenuem caudam abeunt, ſed adeò æqualis ſunt craſſitudinis, vt
B intuentes diſcernere neſciant, in qua animalis extremitate caput, & cauda ſita ſint. Diſcrepant autem ab inuicem, teſte Aetio, quoniam Amphisbæna in vtramq; partē progrediatur; cum duo capita à natura ſortita ſit, quaſi non ſatis eſſet, ex Plinij ſententia, vno ore venenum fundi. Lucanus id innuit canens.

Et grauis in geminum ſurgens caput Amphiſbæna. *Li.9.Pharſal.*

Baptiſta etiam Mantuanus idem confirmare videtur, dum canit.

Amphisbæna biceps, & formidabilis ictu
Aſpis.

Albertus autem hoc animal duobus inſignitum capitibus eſſe negat, dicens hoc inde eſſe natum, quoniam hic Serpens æquali motu ad anteriorem, & poſteriorem partem ſe vergat. Matthiolus etiam in Commentarijs ad Dioſcoridem, id fabuloſum eſſe cenſet, quemadmodum, & hydram ſepticipitem. Non negat quidem id monſtrificè fieri poſſe in genere Serpentum ouiparorum, veluti, & in genere volatilium: nam pluries compertum eſt ex vno tantùm ouo duobus vitellis referto naſci pullum habētem qua-
C tuor alas, aliquando totidem crura, totidemq; pedes. Immò lacertas viſas eſſe interdum bicipites, ſed fuiſſe monſtroſas aſſeuerat. Præterea Matthiolus ſuam roborat ſententiam authoritate Ariſtotelis, qui agens de generatione Animalium, pronunciabat monſtra rarò admodum fieri in illis, quæ ſingulos pariunt fœtus, ſed crebrius in illis, quorum partus eſt numeroſus, & potiſſimùm in auium genere, & præcipuè in gallinis, in quibus, ob propinquitatem, conceptus cohærent. Quare ſi vitelli ouorum membrana diſcriminantur, pulli diſcreti, abſque vlla parte ſuperflua, naſcuntur. At ſi vitelli continuantur, neq; vlla ſegregantur membrana, ex his pulli monſtroſi prodeunt, cotpore, & capite vno, cruribus quaternis, alijsq; totidem. *Lib.25.de Anim.* *Li.6.c.48.* *In quibus animalibus frequētius monſtra fiant.*

Pariter eadem de cauſa Serpens etiam biceps interdum viſus eſt: cum etiam hoc genus animalium oua numeroſa enitatur. Hæc Philoſophi verba Matthiolo perſuaſerunt, vt crederet omninò falſum eſſe, Amphisbænam, ex ſui generis natura, perpetuò bicipitem naſci. Immò tradidit hoc Serpentis genus, lumbricorum modò teres, vtriſ-
D que extremitatibus, nimirum capite, & cauda, acuminatis generari: qua de re nonniſi difficillimè caput à cauda diſcerni poteſt: etenim hoc in terrenis vermibus, in lineis alui, in erucis quibuſdam, atq; etiam in hirudinibus conſpicitur. Et quamuis Galenus in libro de Theriaca ad Piſonem Amphisbænam bicipitem promulgauerit; nihilominus huic ſententiæ Matthiolus non fauet; quandoquidem hunc librum non Galeni, ſed Galeno adſcriptum fuiſſe aſſerit. Idcircò Matthiolus concludit caput Amphisbænæ capitibus vermium adeò eſſe perſimile, & caudæ æmulum, vt nonniſi difficilè à cauda diſtingui queat. In eamdem ſententiam venit Greuinus, qui in tractatu de Venenis, magnitudinem Amphisbænæ ad corporaturam vermis terreſtris comparat; quæ magnitudo nō ex craſſa in tenuem finit, inſtar corporaturæ aliorum anguium, ſed ritu vermium, eſt æqualis. Hinc factum eſt, vt intuentes hanc beſtiam, locum caudæ à loco capitis diſtinguere neſciuerint, & potiſſimùm, cum modò antè, modò retrò, more nauigiorum vtrinq; proram habentium, gradiatur. *Opinio Mathioli de Amphisbæna.* *Li.1.c.16.* *Opinio Heſichij circa amphisbænam.*

Prædictis opinionibus adſtipulari videtur Heſichius, cuius verba sūt hæc, *ἀμφίσβαινα εἶδος ὄφεως μακροκέφαλον ἰσοπήχη τὴν οὐρὰν κολοβὴν ἔχων, καὶ ταύτῃ πολλάκις πορείαν*

ποιεῖ-

φοιέμενον, ὡς τὲ τινας ἀμφισβητεῖν μὴ δύο ἔχειν κεφαλάς. ideſt, Amphisbæna ſpecies eſt Serpentis porrecto capite, cubitalem caudam, & ducurtatam habens, & ea ſæpè incedens; itaut quidam, num duo habeat capita, dubitent. Non eſt negandum rationes Matthioli, & aliorum Authorum eſſe maximè probabiles, quibus Amphisbænam duobus capitibus à natura non eſſe inſignitam affirmant. Nihilominus hoc genus animalis in rerum natura dari, non eſſe impoſſibile atteſtamur. Primò, omiſſis authoritatibus Plinij, & Galeni citatis, quoniam Ioſeph Ieſuita, anno ſexageſimo ſupra milleſimum, & quingenteſimum, ex Braſilia ſcripſit dari quoddam ſerpentis genus, cancri modo incedens, cui duo inerant capita, quorum alterum adeo erat amplum, vt toti corpori adæquaretur, alterum verò corporis proportioni reſpondebat. In ipſa etiam Taprobana inſula, vt legere licet apud Ramuſium, verſatur quoddam genus ſerpentis quadrangulari ferè forma, habens quatuor capita tali ordine diſpoſita, vt aliud Orientem, aliud Occidentem, aliud Meridiem, & aliud Septentrionem ſemper ſpectent; & quò gradiendo vnum horum capitum ſe dirigit, illicò, nulla conuerſione, reliquum corpus ſequitur. Multipedum eſt animal, & vnicuiq; capiti ſuus ineſt oculus. Mirabile tamen eſt, quòd natura illi nullum communicauit venenum; immò cæteris animalibus, & etiam hominibus eſt ſalutare: nam ſi alicuius membra diſſecta ſint, ſtatim huius animalis ſanguine conſolidantur. Hinc colligẽdum eſt, nullum eſſe dubium, quin Amphisbęna duobus capitibus inſignita, & potiſſimum marina reperiatur, cuius in hiſtoria Aquatilium meminimus; hæc capta fuit in Mari Anglico, vbi multæ aliæ reperiebantur. Vnde monſtrificum fuiſſe animal non poſſumus atteſtari, quoniam monſtra raro, & non ſæpè fiunt. Habebat talis beſtia bina capita geminis ornata oculis; vnũq; caput ab alio figura, diſcerni non poterat, niſi quòd alterum altero aliquanto maius conſpiciebatur. Quatuor lineæ coloris amethiſtini totum corpus exornabat; quæ quidem lineæ vndequaq; floſculis quibuſdam erant decoratæ pulcherrimis, ad inſtar florum pſeudoſycomori arboris. Quocirca quemadmodum Amphisbæna marina datur, cur terreſtris, etiã dari non poterit? & eò magis, cum annis elapſis, nepos Eminentiſſimi Cardinalis *Cibo* piæ memoriæ ad nos ſcripſerit ſe Amphisbænam bicipitem inueniſſe, quæ vtrumq; caput mouens, modò antrorſum, modò retrorſum gradiebatur.

Animal in Braſilia duo habens capita.

Tom. 1.

Animal Tetracephalō.

Amphisbæna marina vbi capiatur.

Hactenus de capitibus Amphisbænæ. Modò ad reliquas partes huius beſtiæ deſcribendas accedemus. Serpens hic paruus eſt, & imbecillus, & quodammodo cæcutiens, quoniam genas tam latas habeat, vt oculos quodammodo premant. Deinde tergus quibuſdam punctis eſt refertum, non autem tanta notarum gratia, vt ſpectatores fulgore tergoris retardet; quãdoquidem, Salmaſio teſte, nemo claſſicorum authorum id ſcripſit, cum nulla inſigni varietate notarum, quemadmodum nec ſcytala commendatur. Voluit autem Salmaſius errorem inde natum eſſe, quoniam in textu Nicandri legebatur περιστικτὸν, nempè notis compunctum, cum legendum ſit, cum veteri Scholiaſte Nicandri περιστιχές: hæc enim vox idem ſignificat, quod περιστιχεῖν, quia hoc ſerpentis genus circulatis tractibus ſerpat: propterea quod apud Heſychium, hæc duo verba στίχειν, & στίβειν idem denotant.

Quare Amphisbæna cæcutiens vocetur.

Greſſus huius ſerpẽtis qualis.

Addit Greuinus, quod hoc animal habet denſam, & duram cutem obſcuris notis diſtinctam, colore terreo, quem Græci φαιὸν, Latini pullum appellant: cum hic color non omninò niger, ſed ad nigrum magis quàm ad fuſcum accedat. Audiamus igitur Nicandrum, quæ hactenus dicta ſunt de huius ſerpentis deſcriptione, explicantem, verſibus latio donatis hunc in modum.

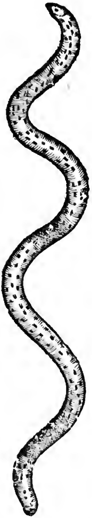
Deſcriptio huius ſerpentis ex Nicandro.

Poſt hanc, exiguam tibi ſubdimus Amphisbænam,
Duplice conſpicuam (monſtrum mirabile) vultu.
Cuius perpetua cæcum caligine lumen,
Quòd latas vtrimq; genas, porrectaq; menta
Plus alijs alto ſerpentibus aggere tendat.
Terreus eſt illi color, & denſiſsima pellis,
Plurima quàm variè diſtinctam ſigna figurant.

Ioannes Vitus Hungarus olim narrauit Geſnero verſari in Hungaria ſerpentes breues, duorum palmorum tantùm longitudine, nulla cauda, & æquali craſſitie per totum corpus: hos vulgò nuncupari truncatos aſſeruit; propterea ob hanc corporis figuram, Amphisbænas eſſe dubitauit.

Am-

Amphisbæna Greuini.

LOCVS, ET MORES.

MONIMENTIS mãdauit Bellonius Amphisbęnã in Lemno Inſula reperiri, & Agricola Germanię ignotã eſſe. Attamen, vt plurimũ hoc ſerpentis genus in Libya ſtabulatur: veluti Lucianus in Dialogo de Dipſadibus teſtificatus fuit. Circa naturales proprietates huius animalis, animaduertunt Authores Amphisbænam, frigore etiam ingruente, à cauernis egredi, & ante cuculi cantum aeri adhuc fri-

Mores Amphisbænæ quales.

frigidiori ſe committere, quocirca Greuinus colligit Amphisbænam in comparatione ad cæteros Serpentes, calidiori temperatura eſſe prӕditam. Circa naturalem greſſum obſeruauit Aelianus ipſam per ſemitas incedentem, caudæ loco, alterum caput adhibere, rurſus regredientem viciſſim altero capite pro cauda vti. Præterea quamuis hic Serpens, ob latitudinem genarum, viſus hebetudine laboret, vt notatum fuit ſuperius. Author tamen libri de natura rerum, illi in cubandis ouis vigilantiam aſſignat: nam, quando alterum caput ſopore eſt oppreſſum, alterum vigilare aſtruit.

Vigilantia huius anguis.

Circa partum, nonnulli tradunt Amphisbænas ore eniti cum vtraq; Serpentis extremitas capite integretur. Id Claudius Minos in Commentarijs ad Emblemata Alciati, ex doctrina Plinij, & Solini colligiſſe profitetur: cum tamen prædicti authores, nempè Plinius, & Solinus expreſſis verbis id minimè atteſtati ſint. Quare cum Plinius, & Solinus duo capita Amphisbænæ conceſſerint, Claudius Minos arbitratus eſt neceſſarium eſſe, vt per horum alterum Amphisbæna pariat. Demum Author libri de natura rerum promulgauit ſibi comparaſſe, vt non ſolùm morſu, ſed etiam ſibilo, atq; intuitu perimat. Hinc coniectamus Amphisbænam cum regulo confundi. Nihilominus Georgius Pictorius fortè adhærẽs verbis prædicti authoris in Lerna malorum ſic canit.

L. 8. c. 23. In Polyhiſ. c. 30.

Venenum quale.

Eſt grauis in geminum ſurgens caput Amphiſbæna
Serpens, qui viſu perneeat, & ſibilo.

Et Reuſnerus in Paradiſo poetico idem decantare videtur, dum inquit.

Quæ grauis in geminum ſurgit caput Amphiſbæna,
Læthiſero, quoties ſibilat ore necat.

Scimus quidem maleficum eſſe animal; quoniam Galenus, in libro de Theriaca ad Piſonem, pronunciauit mulierem vtero gerentem hoc animal tranſcendentem abortire: hoc igitur inde prodire poteſt, ob aliquem vaporem venenoſum a corpore Serpentis eleuatum, qui malignitate ſua fœtum perimat. Idq; a veritate alienum non eſſe opinamur: quandoquidem Edoardus Vuotonus addit mulierem prægnantem illicò hoc animal tranſcendentem nihil pati; quoniam fortè vapor, ob celeritatem motus, nullam impreſſionem exercere poteſt, & eò magis, quia rurſus tradit mulierem grauidam impunè ſupra viuam, vel mortuam Amphisbænam in pyxide ſeruatam tranſire.

Abortus cauſa qualis.

L. 6. de diff. Anim. cap. 118.

SIGNA, ET REMEDIA VENENI.

SYMPTOMATA ictum Amphisbęnæ conſequentia à Nicandro haudquaquam deſcripta fuerunt; fortè quoniam, vt retulit Dioſcorides, ſimilia ſint ijs, quæ in ictibus viperarum contingere ſolent. Verùm Aetius ponderans huius veneni ſigna, promulgauit ictum Amphisbænæ eſſe exiguum, necnon veſparum, vel apū punćturas imitari: vnde poſtea ſimplex inflammatio dimanat. Quamobrem Aetius à doctrina Dioſcoridis maximè diſſentire videtur: cum ex mente Dioſcoridis hæc ſymptomata aſſimilentur ijs, quæ in ictu viperæ accidunt. Itaque vt hos authores inter ſe conciliemus, dicendum erit, fieri poſſe, vt in principio ictus Amphisbænæ illa appareant ſigna, quæ ex puncturis veſparum, aut apum prodire ſolent, ſed tractu temporis ſymptomata morſus viperæ accedant, niſi opportunis remedijs morſui in principio leui occurratur.

Dioſcorides, & Aetius diſſentiunt.

Quapropter ſpecialis modus huius extinguendi veneni, ex capite de vipera erit petendus, vt Dioſcorides, Actuarius, & Aegineta ſtatuerunt. Author tamen libri de natura rerum ſcriptum reliquit animal demorſum ab Amphisbæna perire; cum nulla remedia ei præſto eſſe poſſint. Nihilominus ſi aliquod præſidium ei conferre poteſt, prænominatus Author ſemen papaueris, & Caſtoreum commendat. Plinius quoque coriandrum hauſtum, & impoſitum huic morſui non parùm vtilitatis eſſe allaturum pollicetur. Immò vitis in hoc caſu, magno vſui erit futura: cum Cælius Rhodiginus

Semen papaueris ad quid.

narret

Digitized by Google

A narret quoddam dignum ſcitu, & á Græcis obſeruatum, ſcilicet Amphisbænam non temerè alio interimi, quàm vite: quandoquidem à Dionyſio id præmonſtratum eſſe creditur, qui à Iunone in furorem verſus cum eſſet conſopitus, & ab Amphisbæna aſſultante excitatus, illi palmitem incuſſit, & peremit.

L. 26. lect. antiq. c. 33

Vitis aduerſatur Amphisbænæ.

HIEROGLYPHICA.

BICIPITIO Amphisbænæ moti facere non poſſumus, quin hoc in loco hieroglyphica exaremus, quæ bicipitio ab Aegyptijs notari ſolebant. Primitus duorum humanorum capitum effigie, quorum alterum maris introſpiceret, & alterum fœminæ extra ſpectaret, cuſtodiam deſignabant. Siquidem huius hieroglyphici beneficio (teſte Oro Apolline) à nullo Dæmonum infeſtari poſſe ſibi perſuadebant. Præterea
B bicipitio quoq; ſeueram animaduerſionem indicabant. Nam lata fuit lex, cuius meminit etiam Ariſtoteles in Republica Tenediorum; lata, inquam, fuit lex à Rege Tenediorum, vt in adulterio deprehenſi, tàm mas, quàm fœmina eidem ſupplicio, nimirum ſecuri ſubijcerentur. Vnde, cum Rex neq; proprio filio in hoc crimine deprehenſo peperciſſet, iuſſerunt cudi numiſma, in cuius altera parte bicipitium, in altera verò ſecuris conſpiceretur. Hinc poſtmodum factus eſt prouerbio locus in ſeueros Iudices. *Tenedia ſecuris.*

Bicipity hieroglyphicum.

Adulteri ſupplicium

Inſuper nonnulli, bicipitio, prudentiam, & ſolertiam monſtrare conati ſunt; cum prudentem virum deceat præterita nouiſſe, & futura multò ante præuidiſſe. Alij ex Pierio Valeriano, eodem bicipitio, nituntur demonſtrare firmitudinem, & ſtabilitatem eorum, qui ſapienti, & maturo conſilio geruntur. Viciſſim bicipitio quoq; inconſtantiam oſtendi poſſe nonnulli aſſeuerant: etenim Aſtrologi ex vigeſimo tertio gradu conis bicipitis, hominis ſimulacrum oriri finxerunt, quoniam eo aſcendente gradu natum, inconſtantis, & mutabilis voluntatis eſſe præſagiunt.

L. 23. Hierogl.

C

MORALIA.

ANCIPITES homines, in morali doctrina, Amphisbænæ optimo iure comparantur: nam ſicuti anguis hic prodigioſus vtrinq; caput habens, vtralibet corporis parte pro cauda vtitur. Pariter prædicti homines modò hac, modò illa ratione, iuxta eorum commoditatem ſe tuentur. Non diſſimilis conditionis ſunt homines vtraq; parte claudicantes, qui interdum ritu catholico, interdum verò hæretico viuunt. Hoc enim genus hominum veluti Amphisbęna non ſolum ictu, nimirum operatione, ſed etiam ſimplici aſpectu venenant. Cæterùm nullum crimineſorum genus magis, quàm proditorum apprime ab Amphisbæna repræſentari poteſt. Siquidem proditores os duplex, necnon duplicem linguam inſtar amphisbænæ præ ſe ferunt. Nam labijs ex-
D terioribus aliquem ad ſydera, vſq; extollunt, quem deinde euaginata cordis lingua proſequitur. Iuxta illud Pſalmographi. *Vana locuti ſunt vnuſquiſq; ad proximum ſuum, labia doloſa in corde, & corde locuti ſunt.* Propterea Paradinus in ſymbolis heroicis alludens ad proditores, exhibuit ſimulacrum Amphisbęnæ, cũ hoc titulo. PROHIBERE NEFAS. Etenim amphisbæna, cum biceps ſit, vt lubet, vel hoſtem adoritur, vel fugit, qua geſtat bifrontium proditorum, & clanculariorum hoſtium, quorum genere hominum, ex ſententia Ciceronis, nulla peſtis efficacior inueniri poteſt. De his igitur quidam poeta ſic canebat.

Homines ancipites ſimiles sũt amphisbænæ.

Proditores eui ſimiles.

Pſal. 11.

Clãcularij hoſtes quales.

Falſi, etiam & ficti nunc inueniuntur amici,
Fraudibus in mixtis qui dulcia quæq; loquuntur,
Quæ longè à vero, & ſyncero pectore diſtant.
Conſilium falſum largitur præmia multis;
Decipiunt multos ſimulata, & credula verba
Germanus fratrem fallit, natuſq; parentem,

Aut fraudare cupit, nullum eſt iam pignus amoris. E
Atq; lupi plures ouium nunc vellera portant.
Simplicitas extra fulget, ſub pectore vulpis.

Voluptas aſsimilatur amphisbænæ.

Præterea iucunda corporalis, & omnium malorum mater voluptas, qua homines, veluti hamo piſces ineſcantur, ad Amphisbænam comparanda eſt: cum hæc quoq; duobus venenatis capitibus, nempè duobus peccatis læthalibus integrata, effræni inſolentia ſuperbiat: horum alterum caput eſt gula, nempè voracitas, & nimius ciborum delicatorum appetitus, quod caput huius myſticæ Amphisbænę, tamquam os ſerpentis venenoſum, Chriſti fideles vitare debent; cum non ſolum corpus, ſed etiam animam veuenet. Audiamus igitur carmina in hoc genere minimè ſpernenda.

Noctes, atq; dies vinum qui ingurgitat ore,
Et farcit ſtomachum dapibus, victuq; guloſo:
Nil agit hic aliud, quàm quòd certamina vini
Tractat, & euacuat calices, ampleſq; lagenas.
Inducit ſubitas mortes, & triſtia fata, F
Laxat corporeos nexus, præcordia ſoluit.
Polluit, & ſenſus, caput, & genùmq; modeſtum
Contaminat &c.

Libido vocatur alterum caput amphisbænæ.

Cæterùm non ſolum prædictas prauas exercet operationes, verum quoq; alterum huius voluptuoſæ Amphisbænæ caput, nempè libidinem, ad homines perdendos excitat. Iuxta illud.

Ebrietas venerem ſtimulat, lumboſq; ſalaces
Incitat ad luxum, parit & petulantia corda
Ebrietas ratione carens, furioſa per orbem
Tranſuolat, & finem nullo diſcrimine ponit.
Ebrietas mores frangit, linguaſq; loquaces
Efficit &c.

Hinc liquidò conſtat alterum caput voluptuoſæ Amphisbænæ eſſe inhoneſtam, & perniciosam libidinem, quæ mortales non pecudibus modò, verùm etiam ſuibus, hircis, canibus, & brutorum brutiſſimis æquat: immo, quod peius eſt, animam tandem ad tartareas regiones, tanquam in perpetuum exilium ducit. G

Sardanapalus enim ſpreto virtutis honore
Sola voluptatis celebrabat ſacra, ſocoſq;
Corporis illecebras ſpurcum, & libabat amorem:
Cenſuit eſſe quidem explendum præſentibus ipſum
Delicijs animum: quoniam poſt fata voluptas
Nulla foret: ſtygij eſt hæc nam ſententia Ditis.
At Deus omnipotens hunc fato ſuſtulit atro,
Tartareiſq; animam tandem damnauit in vndis.
Delicia mundi, quas premit praua voluptas,
Sunt procul à nobis pulſandæ; dira venena
Ex ipſis manant, & fellis copia magna,
Has igitur fugiat ſapiens, & honeſta ſequatur. H

VSVS IN VARIIS.

Dolores quo præſidio tollantur.

EX Amphisbæna angue licet venenata, multa tamen manabit vtilitas. Quandoquidem Plinius, ad tollendos neruorum dolores, hanc alligat. Nicander verò hanc mortuam, vel etiam eius pellem in perfrictionibus commendat. Aelianus addit corium huius animalis, in fugandis cæteris ſerpentibus, non eſſe infrugiferum, ſuamque opinionem roborat authoritate Nicandri, ex cuius verſibus id colligi nequaquam poteſt, niſi fortè Aelianus legerit alium Nicandri librum, qui nondum ad noſtras manus peruenit. Scribit quidem Nicander in Theriacis, quod Coloni, ineunte Vere, ligna cædentes, ſi Amphisbęnam inuenerint, deglubunt, pelleq; ramum oleaſtri inuoluunt,

A liunt, deinde areſactam ad labores, torpedinem, & laſſitudinem deſerunt: immò manus frigore torpidas, ſolo huius bacilli attritu, caleſaciunt. Quocirca Gillius in Aelianum ſcribebat, quòd bacillus ex oleaſtro cute amphisbænæ circumdatus manus frigore laborantes calefacit. Audiamus igitur Nicandrum, qui vires amphisbænæ in Theriacis decantauit hunc in modum.

Bacillus e- leaſtri cute amphisbæ- næ circũda tus ad quid

Hæc vbi iam creuit, cadentes ligna coloni
Sectam deglabrant oleaſtri ex arbore virga
Quale pedum, ſtrictiſq; prehenſi pellibus anguis
Inſertam obuoluunt, quas certis deinde diebus
Exarere ſinunt cantantes ante cicadas.
Vtilis hic baculus frigentibus artubus eſſe
Fertur, vbi exanimis digitos torpedo fatigat.
Tunc quia conſtrictos, & eorum vincula neruos
Calfacit immiſſo fouet, extenditq; calore.

B

DE CÆCILIA. Cap. XI.

ÆQVIVOCA.

PRONVNCIAVIMVS in capite nono, ad mentem Greuini, nonnullos olim fuiſſe, qui ſcytalem à Cæcilia minimè diſcriminantes vnum, & eumdem ſerpentem eſſe aſſeuerarunt: deinde in capite ſubſequenti Amphisbænas cæcutientes, ex ſententia Nicandri, appellauimus: quoniam latitudo genarum horum animalium, oculos quodammodo comprimat. Idcircò coacti ſumus in præſenti capite, de ſerpente lumine orbato, nimirum de Cęcilia verba facere. Verùm quoniam nomen (Cæcilia) ambiguitatem patitur: propterea prima fronte æquiuocationem patefaciemus. Cæcilia igitur nomen eſſe proprium mulieris videtur, vt Cæcilia Metelli vxor, & Cæcilia Barbadicha, quæ interitus mariti impatiens, inedia perijt. At inter cæteras mulieres hoc nuncupatas nomine, maximis cumulanda eſt honoribus illa animi, & corporis pulchritudine conſpicua Cæcilia virgo, & martyr, quæ perpetuum induit cilicium, caſtitatem matrimonio prætulit, & roſas media hieme è Paradiſo accepit. Prædictis addenda eſt Cæcilia familia à Cæculo Prænestis conditore. Alioquin Cæcilia eſt Mellinum oppidum Hiſpaniæ Luſitaniæ, quod aliter, teſte Ortelio, caſtra Vicelliana, & Metallinum cognominatur. Nam Cæcilia, apud Ferrantem Imperatum Neapolitanum, eſt lacerta chalcidica, cuius hiſtoriam inter lacertas examinauimus. Inſuper, teſte Greuino, nonnulli Cęciliam pro Scytale acceperunt, & vocem gręcam in textu Dioſcoridis σκυταλη, Cęciliam latinè expoſuerunt, ſed perperam, quandoquidem, Cęcilia, & ſecundũ Græcos Typhlops eſt Serpens cæcus, de quo in præſentia agitur. In eumdem

C

D errorem incidit Reuſnerus, qui in Paradiſo poetico quoddam diſtichon inſcripſit CÆCILIA; deinde in verſibus proprietates Scytalis expoſuit.

Ordinis ratio.

Cæcilia nomen proprium mulieris.

L. 28. hiſt. nat.

Lacerta chalcidica.

Error Reuſneri.

Demùm in hac æquiuocatione, maiori admiratione eſt digna opinio Bellonij, qui Cæciliam, ſeù Typhlitem marinam dari aſſeruit, huncq; piſcem Plinio ſpondylem cognominari promulgauit, addiditq; magnam eſſe huius cum Typhlope terreſtri ſimilitudinem: nam vtrumq; animal dura teſta contegitur, cui vtrinq; natura in lateribus rimam circa cutem impertita eſt, vt aluus prægnantis animalis facilius diſtendi poſſet. Ambæ Cæciliæ ſquamis carent, & marina perfectam magnitudinem aſſecuta, craſſitudinem pollicis non excedit. Immò paulò poſt à Bellonio adduntur hæc verba; vnicam tantùm in medio ventre marinæ rimam ineſſe; cum tamen terreſtris tam mas, quàm fæmina duas rimas, ſcilicet vnam in ſingulo latere à natura retulerit. Hactenus Bellonius. Nos autem, hoc nomine, piſcem, ſignificari, apud nullos probatos authores comperimus, ſed Typhlinem tantùm inter ſerpentes connumeratam legimus. Niſi fortè Bellonius piſcem Acum Ariſtotelis, Cæciliæ non diſſimilem intelligere voluerit.

Piſcis huius nominis apud

Piſcis acus apud Ariſt.

Digitized by Google

 E

SYNONIMA, EORVMQVE ETYMVM.

CÆCILIA eſt Serpens, qui à cæcitate nomen meruit. Idcircò Græcis τυφλῶψ vocatur; cum hęc eadem vox cæcum denotet. Immò apud Nicandrũ in Theriacis, huiuſmodi cæci angues τυφλῶπες, & τυφλῖναι nominãtur. Præterea vbi in textu græco Ariſtotelis legimus τυφλίνας, Theodorus Gaza vertit Cæcilias, cui Columella adſtipulatur. Hodie in Græcia hic Serpẽs, teſte Bellonio, Tephloti, Tephliti, vel Tephlini nomine antiquo corrupto, cognominatur. Amplius apud Heſychium κωφίας legitur
Cæcilia Latinis. ſpecies Serpentis, qui ob cæcutiẽtes oculos Latinis Cæcilia nũcupatur. Cophiam igitur vocant hunc anguem, quaſi ſurdaſtrũ, cum ad mentem Æliani, hebetis auditus eſſe feratur, & κωφίας in Græcorum ſcholis ſurdaſter exponitur. F
Cophia cur dicatur. Apud Rauiſium Textorẽ legitur Cęcinia parua, & gracilis Serpens nullius ferè veneni, quæ fortaſſis erit eadem, quę Typhlops Nicandri, quam ἀπήμαντον, nimirum ſine noxa indigitauit, & fortè corrupto
Cæcinia Serpens. nomine, Cæcinia pro Cæcilia dicitur: cum hoc nomen apud alium claſſicum authorem non legatur. Cecula quidem pro Cæcilia habetur apud Albertum, & Cærialla
Nomina vulgaria. vulgò apud Niphum, & Cæcula apud Iſidorum Italicè *Cecella*, vel *biſſa orbala*, & *orbiga*. Hetruſcis *lucignola*, ſecundùm Matthiolum Ferrarienſibus *orbighina*, Bononienſibus *Ceſia*, quaſi Cæcilia. Germanicè Blindenſchlycheri, Anglicè Slau vuorm, Deniq; Narbonenſes, ex Iulio Cæſare Scaligero, has Cæcilias Nadels vocitant.

DIFFERENTIÆ, ET DESCRIPTIO.

G

HVNC Serpentem in duas ſpecies, nempè in terreſtrem, & aquatilem, ex ſententia Bellonij, diſtribuendum eſſe minimè atteſtamur. Quandoquidem, vt noſtra
Lib. 6. hiſt. An. c. 13. fert opinio, ipſum verbis Ariſtotelis deceptum eſſe opinamur. Nam Ariſtoteles, Theodoro Gaza interprete, hęc habet verba. *Qui autem Acus vocatur, tempore pariendi, vtero dehiſcente oua emittit, habet enim hic piſcis rimã quandã ſub imo ventre, vt Cæciliæ Serpentes.*
Error Bellonij. Vnde ex his fortè verbis Bellonius collegit Typhlopem, ſeu Cæciliam etiam aquatilem dari, quod minimè admittimus: cum nullus probatus author id affirmauerit.
Duplex Icõ traditur. Concedimus quidem Bellonio, Typhlopem, vel Cæciliam, quam ipſe in Græcia obſeruauit, à Cæcilia vulgari differre; cum hæc admodum exilis, illa verò multò ſit craſſior. Ideo vtriuſq; iconem in medium prodimus: nam icon Cęcilię craſſioris cum Cęcilia deſcripta à Geſnero apprimè conuenit.

Itaque Cæcilia, vt refert Ælianus; caput murenæ habet ſimile, perparuis inſignita oculis, & ad videndum non probè affectis. Quare huic anguium generi oculi quales talpę aſſignantur, ideoque Græci Typhlinas, & Latini Cęcilias vocant. Nec mi- H
rum eſt hunc Serpentem carere oculis, cum more talparum, in terram ſe condat, in eaque diu maneat. De dentibus huius Serpentis hęc ſcribit Bellonius: Chamęleontis maxillę tam ſupernę, quàm infernę dentibus ſerratis muniuntur, quales in Tiphloti Serpente intueri licet.
Color Cæciliæ qualis. Color huius beſtiæ colorem chalcidicæ lacertæ æmulatur; nam viciſſim Ariſtoteles ſcripſit, quòd Chalcis colore eſt Serpẽtis, quem Cæciliam nominant. Tandem cute adeò dura armatum eſt hoc animal, vt ex Aeliano, vix acuto gladio ſecari queat. Sub ventre rimam habere dicitur, ſi Philoſophus in hiſtoria Acus piſcis veritatem falſus eſt.

Hic Serpens, vt animaduertit Geſnerus, fuſci eſt coloris, & obſcurè maculoſi, cum ſubrufo exiguo vix notabili. Hic color ad latera, magis eſt varius cum nigricantibus maculis diluta purpura diſtinctis, tanquam in marmore porphyrite obſcuriori. Totus
Dentes quales ſint. venter atro colore ſaturo nigricat. At paulò citra caput color ater deſinit; ſub collo enim, & parte proxima color eſt glaucus, maculis quibuſdam nigris decoratus. Den-

tes

Cæcilia vulgaris.

Cæcilia alia ex deſcriptione Geſneri.

Digitized by Google

tes minimi aſperi, & vix apparentes, & plures in inferiori, & magis conſpicui, quàm E in ſuperiori mandibula obſeruantur. Lingua eſt bifida. An verò oculi ſint vt in cæteris animalibus abſoluti, & perfecti, non potuit Geſnerus intueri, cum beſtia ab ipſo diligenter obſeruata, eſſet mortua. Conſpicatus eſt tamen totũ oculum ab inferiori palpebra tegi, cuius foramen in cõparatione ad reliquum corpus, erat perquàm exiguum. Amplius curauit Geſnerus pingi iconem huius animalis fœminæ, captæ Iunio menſe anni ſexageſimi tertij ſupra milleſimum, & quingenteſimũ. Beſtia hæc erat dodrantalis, & craſſitudinis ferè ſcytalis, cute admodum nitida. Meatus in medio ventris apparebat, quo compreſſo, oua veluti immatura exibant. Infra ad caudam, meatus erat excrementi. Oculorum cauitates magiſquàm oculi conſpiciebantur. Deinde ſquamæ maiuſculæ, magis caput, quàm reliquum corpus tegebant: cum hæ in vipera omnes paruæ, & æquales videantur. Vndè hæc Geſneri deſcriptio ad iconem Cæciliæ ſecundò loco poſitę ſpectare videtur.

Oculi huius Serpentis quales.

Deſcriptio Cæciliæ ſecundæ Iconis.

NATVRA, ET MORES. F

CONGENVIT natura huic Serpenti talem greſſus velocitatem, qualem lacertæ chalcidicæ conuenire aſſeruimus: hac de cauſa hoc animal ſumma difficultate coerceri poteſt. Præterea à natura ſibi compararunt Cęciliæ, vt fœtus viuos, more viperarum, enitantur. Quare Geſnerus narrauit, quòd eius vxor aliquando Cæciliam prægnantem baculo percuſſit, & mox fœtus viui ab vtero prorepſerunt. Immò tradiderunt Plinius, & Ariſtoteles, quòd Cęcilijs parientibus accidere ſolet, quòd in paritione Acus piſcis contingit: nam, præ multitudine fœtuum, vterus dehiſcit, & poſt partũ illicò vulnus coaleſcit. Circa virus huius animalis ſcribit Columella agens de cura Boum, quod illis lęthifer eſt Serpentis ictus, & eſt magnorum animalium noxium virus; nam vipera, & Cęcilia ſæpè, cum bos in paſcua improuidè ſupercumbit, laceſſita onere morſum imprimit. Deinde paulò inferius addit, quòd Cęciliç morſus tumorem, & ſuppurationem molitur. Quocirca ſi remedia deſiderantur, confugiendum G eſt ad auxilia, quę aduerſus venenum Amphisbęnæ probantur: propterea quod Dioſcorides in vno, & eodem capite, de his duobus Serpentibus pertractauit. Deniq; Gaſpar Heldinus ſcriptis mandauit Ciconias ſummoperè Cæcilijs delectari: hinc colligere oportet carnem ciconiarum ictibus horum Serpentum pręſto eſſe.

Greſſus qualis.

Partus qualis.

Li. 6. de re ruſt. c. 17.

Remedia morſus Cæciliæ.

VSVS IN MEDICINA.

NON modicam ex his Serpentibus poterit medicus demetere frugem, ſi veritas in quadam epiſtola ad Geſnerum ſcripta legitur, ex qua percipitur, quod Doctor Oſualdus nonnullis ſudorificis medicamentis ex ſua theriaca paratis multos patientes à peſtilentia liberabat: hanc autem theriacam ex Cęcilijs, & aqua theriacali concinnabat; nam olfacta odorem aquę vitę ſpirabat. Hoc igitur pręſidium bis, H & ter exhibitum multos peſte ferè extinctos priſtino vigori reſtituebat.

Remedium aduerſus peſtem.

DE

A

DE CENCHRO.
Cap. XII.

ÆQVIVOCA.

HISTORIÆ Cenchri in præſentia recitandę caput de Scytale occaſio-
nem prębuit, vbi Authores varietatem tergoris Cenchro conuenien-
tem, Scytali aſſignabant. Modò ad euitandam ęquiuocationem, no-
tandum eſt, quòd κέγχρος, κέγχρις, κεγχρίνης, κεγχρίτης, & κεγχρίας,
B nimirum Cenchros, Cenchris, Cenchrines, Cenchrites, & Cenchrias *Cenchris,*
ſunt nomina ad hunc ſerpentem ſpectantia, quæ aliqua ambiguitate *Cenchrus,*
laborant; dum varia, præter hoc animal, denotant. In primis κέγχρος eſt ſemen pani- *Cēchrines,*
co ſimile, ideſt milium, item ſemen, vel granum ficus, propterea quod grano milij aſſi- *Cēchrites,*
miletur, item ſerpens, de quo in præſentia agitur à milio denominatus, vt in ſequenti *Cenchrias.*
rubrica exponetur. Immò κεγχρίνης, κεγχρὶς, vel κερχνὶς per tranſpoſitionem litterarũ
eſt nomen auis apud Ariſtotelem, quæ ſecũdùm quoſdam authores, aliter tinnunculus *Li. 2. hiſt.*
nominatur: hanc Didymus eſſe ait auem, quam μικρὸν ἱέρακα, ſcilicet paruam accipi- *An. c. 17.*
tris ſpeciem vocant, colore cinereo, punctis nigris, veluti granis milij variegato. Hoc *L. 3. de au-*
etiam nomine, ab Oppiano quædam anſerum ſpecies nuncupantur, quia κέγχρῳ, ideſt *cup.*
milio ineſcentur. Alioquin Varro quaſdam aues vocitat miliarias, quia milio pingue- *Aues milia-*
fiant; hæ igitur erunt forſitan illæ, quæ in Auiarijs Gancorum ſaginantur. Aliter κέγ- *ris.*
χρος ſecundùm Plinium eſt adamantis genus, quod milij magnitudinem non excedit. *Adamantis*
Pariter, ex eodem authore, κεγχρῖτις eſt gemma, quæ grana milij in ſe veluti ſparſa ha- *ſpecies.*
C bere videtur: item ornamentum veſtis apud Atheneum. Demùm aliquæ etiam ægri- *Gēmæ ſpe-*
tudines hoc nomine deſignantur: nam, vt recitat Cælius Rhodiginus, in oculis quan- *cies.*
doq; minutiores veluti quidam calculi viſuntur, milij imaginem quodammodo referē-
tes, quos Græci Cenchros nominant. Cenchrias autem eſt alterum genus herpetum,
ad mentem Galeni, à ſimilitudine milij denominatum, ex duobus humoribus, bile ſci- *li. 14. met.*
licet, & pituita prodiens, qui vlcus protinus non excitant, ſed tãtùm puſtulas exiguas, *med. c. 17.*
inſtar granorum milij, quæ poſtea paulatim in vlcus degenerant, quòd à Latinis herpes *Morbi ſpe-*
miliaris cognominatur. *cies.*

SYNONIMA, EORVMQVE ETYMVM.

D LATINI, penuria nominum coacti, ad indicandum hunc ſerpentem, nominibus
græcis vſi, Cenchrum, Cenchrinem, Cenchritē, Cenchrim, & Cenchriam appel-
larunt: nam κέγχρος, & κεγχρίδιας ὄφις, apud Dioſcoridem legitur: κεγχρίνης, &
κεγχρὶς apud Nicandrum, κεγχρίνη, etiam apud Varinum; immò κεγχρίτη, & κεγχρίας *Hic ſerpēs*
apud Lexicographos græcos ἀπὸ τοῦ κέγχρου, nimirùm à milio, quoniam hic ſerpēs qui- *à milio no-*
buſdam notis, ad inſtar milij, ſit exornatus; vel quia tempore tantùm milij appareat, vt *men ſorti-*
ſcripſit Etymologus: aut quia, ex Aetio, florente milio, hic ſerpens ſit pernicioſior; aut *tur.*
quia colorem plantæ milij referat: nam Auicennas, & Olaus Magnus promulgarunt,
hunc ſerpentem à citrino colore milij denominari: hac de re ab aliquibus Latinis milia- *Vera etymo*
ris appellatur. At ſatius erit à notis granis milij ſimilibus ſerpentem hunc cognomina- *logia.*
re; quandoquidem hoc Etymum erit magis conforme Lucani doctrinæ canentis hunc in
modum. *L. 9. Phar-*

Pluribus ille notis variatam tingitur aluum. *ſal.*

B. llonius præterea hanc confirmat ſententiam, dum refert, hodie in Græcia vulgò hoc *Li. 1. obſer.*
animal nuncupari Cenchritem, additque iconem, quæ varias etiam notas repræſentat. *cap. 31.*

Am-

Amplius Nicander in Theriacis, hunc anguem λεόντα, nempè leonem indigitat, dum E
verſibus in latinum ttanslatis ſic canit.

Prolixum inuenies inamabile Cenchrida monſtrum,
Quem varijs pictum ſquamis dixere leonem.

Cur hic Serpens vocetur Leo.

Verùm quamobrem hic Serpens nuncupatur leo, varij varias excogitarunt rationes.
Aut quia ſquamæ huius animātis maculis ſint diſtinctæ varijs, inſtar pellis leonis liby-
ci, quæ, ad mentem Aeliani, nigris floribus cyaneo colore virgatis eſt decorata; aut quia
hic Serpens caudā erecta, more leonino, ad pugnam ſe excitet, aut quia leoninam fe-
rociam, & ſæuitiam æmuletur, aut deniq; quoniam humanum ſanguinem, ritu leonum,
exorbeat. Idcircò hoc Serpente leone nuncupato nonnulli profitentur exponere hæc
Martialis carmina.

Quare ſi pudor eſt Ligella noli
Barbam vellere mortuo leoni.

Lib. 6. de vſu par. ca. 16.

Quibus verſibus poeta taxat mulierem vetulam, quę pilos adhuc vellere pertentaret.
Ideoq; per hunc Serpentem leonem dictum, pudendum muliebre à Martiali intelligi F
aſſeuerant: cum proprietas huius animalis ſit, ſugere ſanguinem; ex quo probè cocto
ſemen generari Galenus atteſtatur.

Differētia inter Cenchrum, & Iaculum.

Inſuper nonnulli hanc beſtiam Iaculum vocarunt; proptereaquod alicui damnum
allatura, inſtar vibrati iaculi, feratūr. Sed aduertendum eſt, quòd hic Serpens à Ia-
culo, ſiue Acontia Serpente valdè diſcrepat; & quamuis Aetius Cenchrum appellaue-
rit Ammoditem, & Acontiam Cenchritem: nihilominus notādum eſt, quòd Cenchrus,
de quo in præſentia verba fiunt, ab Acontia, & Ammodite diſcriminatur; quoniam cū
illis, vt optimè obſeruarunt Matthiolus, & Greuinus, nullam cognationem, & ſimilitu-
dinem habeat: quemadmodum ex deſcriptionibus, & iconibus pateſiet.

Serpens lēticularis qualis.

Prædictis addamus eorum opinionem, qui hunc Serpentem lenticularem indigita-
runt, nixi forſan doctrinæ Auicennæ, qui præſcribens remedia aduerſus angues, Seſa-
mum ad morſum anguis lenticularis commendabat. Vnde per hoc lenticulare animal,
multi Cenchrum, nempè miliarem intellexerunt; niſi velimus intelligere Acontiam
Serpentem, qui maculis lenti ſimilibus diſtinguitur, vt voluit Bellonius. Hinc mul- G
ti his fortè maculis decepti, vt Aetius, Acontiam cum Cenchro confundebant. Hic
Serpens apud Auicennam interdum Famuſus, aliquando Aracis, & quandoq; Aſpis ha-
bens diuerſos colores nominatur: proptereaquod Auicennas primùm agit de Serpen-
te miliari, & paulò inferius Famuſum Serpentem deſcribit, quem Nicolaus Leonice-
nus eundem cum Cenchro eſſe voluit, vt ex ſymptomatibus morſus vtriuſq; legenti-
bus eſt manifeſtum. Deinde memorat etiam Auicennas Serpentem Aracem, vel Aſpi-
dem multis coloribus decoratam: at quæ ſcribuntur ab Auicenna de natura huius Ser-
pentis ad Cenchrum etiam ſpectare videntur. Vnde Albertus Auicennam ſecutus, &
nominum varietate deceptus, in eumdem incidit errorem, dum prædictos Serpentes
à ſe inuicem differre exiſtimauit: quare, & ipſe hunc Serpentem alibi Arachin, alibi
Centrin, & Miliarem, deinde Faliuiſum nominauit; quoniam ab Auicenna ſemel Fa-
muſus fuit appellatus. Ad finem in Sicilia verſatur Serpēs vulgò Setpa Serena nuncu-
patus, quem multi ad Cenchrum Veterum referunt; cum eiuſdem ferè ſit longitudinis,
& craſſitiei. De hoc Hieronymus Maſſarias Vicentinus medicus eruditus ſcripſit ad H
Geſnerum hunc in modum. Serpa Serena eſt anguis venenoſus per Siciliam diuagans,
ſubalbidus, qui longitudine aliquandò humanum corpus, craſſitudine verò, brachium
circa carpum adæquat. Verùm cum notarum non meminerit, non poſſumus adduci, vt
credamus, hunc Serpentem eſſe Cenchrum Veterum.

L. 4. fen. 6. tract. 1. c. 44.

Aracis Serpens.

Serpa Serena qui Serpens.

A

FORMA, ET DESCRIPTIO.

CENCHRVS ſerpens longitudine duorum cubitorum figura craſſa in tenuem abeunte,& colore viridi eſſe perhibetur. Quamuis multi opinentur hunc colorẽ Græcè χλωρὸν legi, quod vocabulum non ſolum viridem, ſed etiam luteum colorem ſignificat: nam milij color, à quo hic anguis cognominatur, non prorſus eſt viridis, ſed ad luteum tendit: & hic ſerpens maximè iuxta aluum, luteum milij colorem repræſentat. Lucanus verò totum anguem exornatum pluribus maculis ęmulantibus marmor ſerpentinum Thebis aduectum teſtificatur his verſibus. *Color huius ſerpẽtis* *L.9. Pharſal.*

Pluribus ille notis variatam tingitur aluum
Quàm paruis tinctus maculis Thebanus Ophites.

B Item Nicander non ſolùm aluum, ſed totum ſerpentem maculoſum celebrat: deinde quoad craſſitiem, & longitudinem molis corporeæ, nihil determinandum eſſe ſtatuit; proptereaquod alij grandiores, alij minores conſpiciuntur. Nicander igitur ſic canit. *Longitudo, & craſſities qualis*

Prolixum inuenies inamabile Cenchrida monſtrum,
Quem varijs pictum ſquamis dixere leonem:
Non ſtata craſſities, eadem ſpira videtur.

Præterea Albertus Magnus de miliaribus ſerpentibus verba faciens, Faliuiſum diſcolorem vocat, deinde Arachin varium eſſe ſcribit, qui poſtmodum ſerpentes ijdem cum Cenchro Dioſcoridis eſſe in ſuperiori rubrica traduntur.

NATVRA.

C HVIC animali à natura calidam temperaturam ingenitam eſſe,& beſtiam veneno vipereo redundari pronũciauit Ardoinus. Ideoq; diligenter cauendum eſt, ne in maximo ęſtu, quo tempore hęc bellua per montes diuagatur, pecoribus, & cæteris, etiam animantibus inſidias tendat. Etenim ſerpens hic proprietate quandam naturali ductus, animalia cauda implicat, & flagellat: deinde, apertis iugularibus venis, ſanguinem ſorbet. Præterea curſum velociſſimum à natura ſibi comparauit, quia rubos,& ſpinas vitans per rectum tramitem ſemper incedit. Id nobis manifeſtauit Lucanus canens. *Animantes flagellat.*

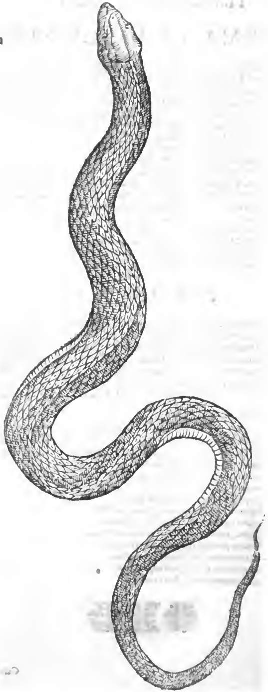
Et ſemper recto lapſurus limite Cenchris.

Qua de cauſa à multis authoribus inflexuoſus appellatur. Vnde admonet Nicander, vt obuium ſerpentem tramite flexuoſo fugiamus: ſiquidem ſerpens rectà tendens obliquo tramite facile vitatur: cum propter lõgitudinem corporis flectendo iter tardius moueatur. Audiamus igitur Nicandrum in Theriacis ſic canentem. *Greſſus Cẽchri qualis*

Hic caue, quantumuis fortis videaris, & audax,
Hoc aduerſus eas, vel tentes prælia monſtrum,
D *In te peſtiferas ne flammas ſpiret hiatu,*
Atq; tuum implicita corpus liget vndiq; cauda,
Et bibat exſuctum per vtrinq; ſoluta cruorem
Clauſtra, procul fugito non recto tramite, verùm
Obliquum per iter, cita quo veſtigia frangas:
Lædit enim curuo per ſpinas tergora flexu,
Cum celeres aliàs recta ferat impete curſus.
Talis Threicio ſeruat ſe beſtia tractu.

Digitized by Google

Cenchris Veterum
Bellonij.

A

LOCVS.

IN Lemno inſula, in quam Vulcanus olim aufugiſſe traditur à Poetis, vt ferrum elaboraret, copiam horum Serpẽtum ſtabulari multi promulgant, & potiſſimum Bellonius, qui iter faciens per hanc inſulam. Incolis negocium dedit, vt omnia Serpentum genera inſulam habitantia comprehenderent, inter quæ erat Cenchrus, quem Veterum Cenchrin eſſe proculdubiò exiſtimauit, non ſolum quoad figuram, ſed etiam quia ibi vulgò Cenchriti nominabatur. Inſuper in inſula quoq; Samo, vel Samothracia Cenchris eſt frequens. Ambæ enim inſulæ ſitæ ſunt in mari mediterraneo Thraciam verſus, è regione Reſcynthidis oppidi Iunoni ſacrati, & fluminis Hebri, Zonæque montis, Antriq; Zerinthij, quæ loca omnia in Thracia ſita ſunt, & proxima, vt fuit paulò ante relatum, inſulæ Samo, in qua Mons Moſychlus à Nicandro nominatus conſpicitur. Carmina autem Nicandri in latinum translata ſunt hæc.

L. 1. Obſer. cap. 31.

In lemno, & in ſamo hæ beſtiæ ſtabulant.

B

Atqui cum rapidis ferueſcens Solibus æſtus
Ardet, in horrida ſe ſyluarum deuia confert,
Imbelleſq; rapax venatur prædo bidentes,
Pereelſiuè Sai iuga, frondoſiuè Moſychli,
Sub viridis quando frigentibus abietis vmbris
Securi recubant, grege circum errante magiſtri.

SIGNA VENENI.

ACCIDENTIA ictum Cẽchris concomitantia ſimilia ſunt ijs ſymptomatibus, quæ à morſibus viperinis prodire ſolent; ſi veritatem Aetius, & Olaus magnus aſſecuti ſunt. Verùm inter alia ſigna, vnum maxima animaduerſione dignum eſſe videtur, quod Nicander in Theriacis recenſuit Hoc igitur eſt collectio aquæ in vẽtre inferiori, qualis in hydrope generari ſolet: hæc enim ob facultatem veneni humores liquantis ibi colligitur. Sic enim Nicander in Theriacis decantat.

C

Collectio aquæ in abdomine.

Quam facit hæc plagam, nulla medicabilis arte
Tabes inſequitur, quæ diro membra veneno
Exedit, ac turgens cruciatum ſuſcitat hydrops,
Donec is effracta propè ſumen parte reſidat.

Dioſcorides, & Paulus Aegineta retulerunt, quòd huius Serpentis morſum ſequitur putridum vlcus, deinde partes tumidæ, veluti in hydrope euadunt, & tandem patientes læthargo corripiuntur, immò afferunt in medium opinionem Eraſiſtrati, qui voluit, in hoc caſu, iecur, inteſtinum ieiunum, & colon maximas incurrere putredines; propterea quòd in ægrotis extinctis, & diſſectis, prędictæ partes inſignem corruptionem oſtenderunt. Et quamuis vox græca, quæ apud Dioſcoridem legitur, νηστιν, ieiunum inteſtinum denotet; deinde legatur apud Paulum Aeginetam κυστιν, quæ vox veſicam ſignificat; nihilominus, vtcumque ſit, inſignis putredo, ob virus huius animalis, prædictas partes occupare ſolet. In huius aſſerti confirmationem venit princeps Auicennas, qui de morſu Famuſi agens, ſymptomata ictus viperini, & partium putrefactionem, & hydropem memorat; idemq; confirmat de Araci; propterea remedia prauarum viperarum in medium affert. Hinc colligendum eſt, hos licet diuerſos Serpentes ab Auicenna nominatos, ad vnum tantummodo Cenchrum Dioſcoridis referendos eſſe.

Lib. 6. de re med. c. 52.

D

Inſignis putredo Inteſtinorum.

M E D E L A.

CVM ſymptomata viperinos ictus concomitantia in morſu Cenchri accidāt;præ-
ſidia quoq; viperinum virus debellantia in hoc caſu locum habere dicūtur. Præ-
ter hæc, commendatur ſatureia, puta ſylueſtris in puluerem redacta, necnon
radix mentæ ſaracenicæ, & gentianæ. Alioquin, ex Dioſcoride, demorſis à Cenchro

Variæ plantæ ſunt præſtata ad morſum huius anguis.

auxiliatur lactuca contuſa cum ſemine lini illita, ſerpillum cum duabus drachmis ha-
ſtulæ regiæ, & tribus vini cyathis. Item ariſtolochiæ radix, & cardamomum proba-
tur: quamuis textus Pauli Æginetæ habeat κάρδαμον, nempè naſturtium. Plinius ſer-
pilli ſylueſtris pinguius decoctum in vino aduerſus omnes Serpētes præſcribit, ſed effi-
caciſſimum in morſu Cenchri prædicat. Demùm non eſt omittenda ciconia, quæ Cen-
chro potiſſimum aduerſatur. Theſſalia enim tanta Serpentum copia redundat, vt hi

Ciconiæ auxiliantur morſui Cēchri.

niſi à ciconijs vorarentur, proculdubiò incolæ à ſuis pellerentur ſedibus; vt Ariſtote- F
les in Mirabilibus pronunciauit. Inſequuntur igitur ciconiæ Cherſidros, alias prato-
rum peſtes, & præcipuè Cenchrum. Quare harum auium membra, ex Aeliano, morſi-
bus huius Serpentis opitulantur.

DE ACONTIA, SIVE IACVLO.
Cap. XIII.

Æ Q V I V O C A.

Ordinis ratio.

AD hiſtoriam Cenchri addere libuit caput de Acontia Serpente, propte-
reaquod cum illo maximā habeat ſimilitudinem. Vnde Aetius vtriuſ- G
que Serpentis conuenientia deceptus, alterius conditiones, & præro-
gatiuas alteri attribuens vtriuſq; hiſtoriam permiſcuit. Ambiguitas
igitur, quoad vocabulum græcum, in hoc conſiſtit, quòd ἀκοντίας
apud Lucianum in Dialogo de Dipſadibus eſt Serpens Iaculus, ita à
Latinis nuncupatus, cuius hiſtoria in præſenti capite exaratur. Deinde apud Heſy-
chium, & Varinum, ἀκοντίας fertur eſſe herba, quæ canibus ab angue demorſis medea-

Acontias herba quæ.

tur: hi authores de Serpentibus fortè Acontijs verba facere voluerunt, vel inquiren-
dum, an hæc herba eadem ſit cum Dracontio, nempè Dracunculo: alioquin Acontias
planta in re herbaria quid ſit, ignoratur. Plinius ἀκόντια vertit haſtas; cum ſint iacu-
la, nam haſta δόρυ Græcis dicitur. Aliter apud eumdem Plinium, ἀκοντίαι ſunt come-
tarum genera ita nuncupata, quia ritu iaculorum celerrimè ferantur. Sunt autem paſ-

Acontiæ ſunt ſtellæ cadentes.

ſiones ignitæ, vulgò ſtellæ cadentes appellatæ, de quibus Ariſtoteles in volumine Me-
teororum vbertim egit. At circa nomen latinum huius Serpentis, animaduertenda eſt
differentia inter Iaculum, & Iaculum: etenim Iaculum in caſu recto neutro genere in- H

Differētia Iaculi, & Iaculi.

flexum, ſignificat quodcumque inſtrumentum bellicum manibus vibratum, nimirum
ſpiculum, & telum miſſile. Iaculus verò maſculini generis Serpentem deſignat, cuius
mores in præſentia ponderamus.

SYNO-

SYNONIMA, EORVMQVE ETYMVM.

QVAMVIS Dioſcorides huius Serpentis non meminerit; alijs tamen græcis Authoribus, & præcipuè Luciano non fuit incognitus; cui in Dialogo de Dipſadibus vocatur ἀκοντίας ἀπὸ τοῦ ἀκοντος, vel ἀκοντίας; quandoquidem ἄκων iaculum, ſpiculum, vel telum miſſile ſignificat: hinc Iaculi Serpentis nomen apud Latinos dimanauit; quoniam, inſtar iaculi, in homines, & cætera etiam animalia irruat; præterea ἀκονθιζος, apud Heſychium, ἀκοντίλη apud Nicandrum, idem Serpens, qui Acontias eſſe perhibetur. Licet Varino ἀκοντίξοι ſecundũ quoſdam, Acontiæ Serpentes no-
B minentur. Itaq; Latini Serpentem hunc Iaculum indigitarunt; propterea quod arbores ſcandens, inter frondes occultatus in prætereuntes cuiuſcumq; generis animantes, inſtar ſpiculi, ſe vibret. *Ratio etymologia Iaculi.* Quamuis Greuinus ſcriptum reliquerit, ad mentem Nicandri, *L. 1. de Venen. ca. 22.* hunc Serpentem non à iaculatione, ſed à figura iaculi denominatum fuiſſe. Alijs fuit nuncupatus Serpens volans, quia Author libri de natura rerum perpendens fortè inſignem huius animalis velocitatem, alis præditum eſſe exiſtimauit. Ideo quandoq; Iaculus volucris apud Ælianũ appellatur. *Serpens volans.* Amplius hic Serpens Aetio dicitur Cenchritis, Cenchrias, & Aſpis Acontias, quoniam hunc cum Serpente antecedenti miliari nuncupato confundit. Quare Hermolaus Barbarus nonnullos fuiſſe ſcribit, qui Cenchritem, ſeu Cenchrum idem Serpentis genus cum Iaculo, ſiue Acontia eſſe ſtatuerunt. Quibuſdam appellatur Cherſydrus, ſed perperam, cum nulli probati Authores id aſſeuerent. *Nomina barbara huius anguis.* Syluaticus Acoran vocat, corrupto fortè nomine, pro Acontia. Auicennas nominat Caſezati, & Altararat. Albertus, & Olaus Magnus Altirariti, Altinanti, & Caſezaici. Bellonius iter faciens per Lemnum Inſulam, obſeruauit hos Serpentes ibi vocari σαγιτάρι; *Lib. 2. Obſeru. c. 14.*
C quia inſtar ſagittæ velociter moueãtur, & Turcis Ochilanne, quamuis poſtea Bellonius referat, quòd Andri, & Pari incolæ in appellatione non conueniant. Italis Saettone. Germanicè, ex Geſnero, à notis exornantibus dorſum figuram oculorum referentibus Ein Scoffz oden Angel Schlang vocari poſſet.

DIFFERENTIÆ, ET DESCRIPTIO.

SI conſulamus Actium, hic ſcriptis mandauit Serpentem hunc eſſe longitudine duorum cubitorum, & figura craſſa in tenuem abeunte, colore viridi ad colorem milij accedente, qui poſtea ritu ſpiculi ſe iaculatur. Quamobrem hinc colligimus Actium à Cenchro Iaculum non diſtinxiſſe. Satius igitur erit ad doctrinam Bellonij cõfugere, *Lib 2. Obſeru. c. 16.* qui hunc Serpentem penès ſpinoſam capparim contemplatus eſt, vbi olim Tur-
D ca tormenta bellica collocauerat, dum Rhodum obſideret. Erat igitur hic Serpens tres palmos longus, & craſſitudinem digiti non ſuperabat. Color eius erat cinereus, ſub ventre albus, ſquamis iuxta dorſum, & laminis iuxta ventrem, reliquorum Serpentum more, munitus. *Color Acõtia qualis.* A ceruice nigra duæ albæ lineæ per longitudinem dorſi ad caudam vſque percurrebant: deinde maculis nigris oculi figuram æmulantibus diſtinguebatur, quæ notæ lenticula maiores non erant: quapropter non abs re, aliqui hunc Serpentem lenticularem nominarunt.

Ex altera parte Geſnerus fatetur ſe Acontiam, vel Iaculum à Veteribus deſcriptum non vidiſſe: nihilominus meminit alterius Serpentis pariter, inſtar iaculi, ſe vibrantis, dum inquit, quòd riuus ſatis magnus eſt in agro Tigurino *Clatt* nomine, & ab eo denominatus pagus *Glatt felden*: *Acontias Geſneri.* ideo iuxta hunc riuum, & pagum, ante paucos annos, Serpens quidam baculi craſſitudine, & trium, vel quatuor pedum circiter longitudine, in quemdam ruſticum frondes colligentem, corpore in quatuor ſpiras conuoluto, inſilire conatus eſt. At ruſticus id animaduertens, ſacco depoſito, quem ad vſum colli-

Hiſtoria Ruſtici ab hoc Serpente læſi.

gendi frondes ferebat, celeri curſu aufugit. Serpens autem, inſtar vibrati iaculi per E
ſpatium circiter ſexdecim pedum, proſilijt; non tamen ruſticum greſſum acceleran-
tem attingere potuit. Paulò poſt tamen in eundem locum ſacci recuperandi gratia,
reuerſum Serpens ſemetipſum vibrans ſiniſtrum ruſtici brachium ſpiris inuoluit, parte
caudæ dependente, & collo erecto, tam arctè conſtringens, vt veſtigia ſpirarum impreſ-
ſerit, non tamen ruſticus demorſus fuit, quoniam illicò altera manu capite anguis com-
prehenſo, eum abſtrahens reiecit. Interea brachium putrida quadam ſanie contabeſ-
cens, carne nudatum eſt, & tandem omni carne putrida per Chirurgum ablata vale-
tudinem eſt adeptus. Huius generis eſſe Acontiam, vel Iaculum Serpentem putamus,
cuius icon in Muſæo Illuſtriſſimi Senatus Bononienſis habetur. Eſt enim craſſitudinis

Acontiæ alterius deſcriptio.

baculi, longitudinis trium circiter pedum, caput habet magnum coloris cinerei, reli-
quo corpore fuſco, præter ventrem, qui ad colorem minus obſcurum vergit: qua de re
hoc in loco duas icones repræſentabimus.

Rurſum Geſnerus narrat, quod in Hungaria, ex relatione Ioannis Viti Hungari iu-
uenis eruditiſſimi, Serpentes breues duorum palmorum tantùm magnitudine, & nulla F
cauda verſantur, quos Vulgus Decurtatos appellat, & in homines etiam eminùs, ia-
culi modò, proſiliunt. Horum etiam in capite de Scytale meminimus. Apud Indos
Serpentes in campis, & ſubterraneis locis habitãt, vt legitur in parte tertia hiſtoriæ Indi-
cæ, qui homines aggrediuntur, eo potiſſimum tempore, quo ad prolem incumbunt:
immò velociſſimis ſaltibus per terram proficiſcuntur; qua de re ab Indis volare dicun-
tur. Conſiderandum eſt num ad genus iaculorum referendi ſint: Diuagantur etiam,
ex Olao Magno, in partibus Aquilonaribus Serpentes, qui ſaltando velociter mouen-
tur: immò inter herbas Sole ſiccatas, ſtrepitum excitantes pugnam inter ſe ineunt;
quod benignitate Naturæ factum eſſe tradit Olaus Magnus, vt illo ſtrepitu ſe prodant,

Varia horũ anguiũ differẽtia.

alioquin multos venenarent. Demùm Albertus narrat hunc Serpentem eſſe duplicis
generis: quandoquidem alterum genus morſu ſine ſenſu interimere, alterum verò diu-
turno dolore patientem fatigare perhibet; ſed præterea cum nihil aliud exprimat, men-
tẽ Alberti aſſequi non poſſumus. Inſuper aliud addit abſurdum, ſcilicet, quòd Plinius,
& Iorach ſcripſerint Iaculum eſſe Serpentem alatum, quia in tranſeuntes inuolet. Ve- G
rùm animaduertendum eſt, quòd ex ſententia Plinij, Iaculus tàm citò ſe vibrat, vt vo-
lare videatur, non autem quòd alis munitus eſſe feratur.

NATVRA, ET MORES.

GALENVS in libro de Theriaca ad Piſonem pronunciauit Acontiam eſſe Ser-
pentem eminus etiam in animantes proſilientem: ideoq; hoc animal veluti ia-
culum hominem adoriens interimit. Eſt enim Serpens velociſſimi motus; pro-
pterea Lucanus canebat hunc in modum.

L.9. Pharſal.

Et Natrix violator aquæ Iaculique volucres.

Quamobrem Textor ſcribere ſolebat Acontiam, teli modo ſerpendo ruere, & in obuia-
quæq; proſilire; quod non fuit incognitum Reuſnero, quia in Paradiſo poetico ſic canit. H

Miſsilibus Iaculus tormentis obuiaquæq;
Sublimis, Iaculi more volucris adit.

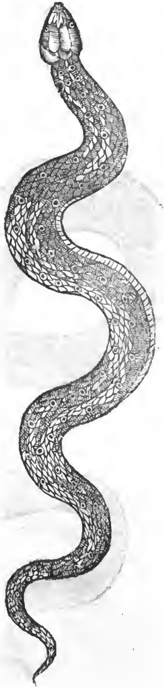
In li. de an. ſubterr.

Li.8.c.13.

Sed animaduertendum eſt, quòd hoc animal non ſolum è ſublimi loco in prætereuntes
animantes ſe iaculatur; verum quoq; ex ſententia Agricolæ, Acontias humi iacens ab
aliquo laceſſitus confeſtim corpus intorquens, eminus inſtar iaculi, hoſtem petit. Im-
mo, ex Aeliano, iaculatione ita valet, vt ſpatium viginti cubitorum tranſiliens aduer-
ſario inhæreſcat. Lucanus igitur narrans interitum Pauli ab hoc Serpente percuſſi tra-
didit Acontiam tam veloci iaculatione ſe vibrare, vt ſaxa funda, & tela arcu vibrata, in
comparatione ad motum Acontiæ per aërem tardo motu ferri videantur. Verſus autem
Lucani ſunt huius tenoris.

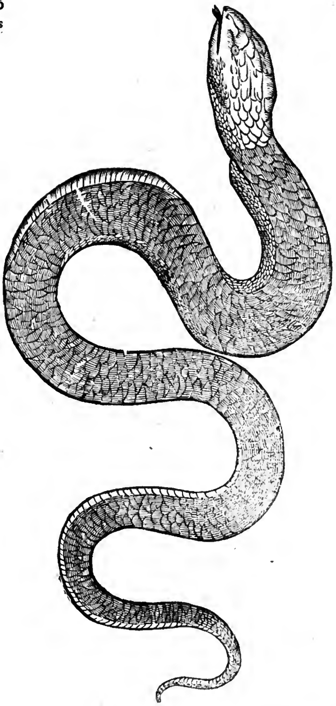
Ecce procul ſæuus ſterilis ſed robore trunci
Torſit, & immiſit (Iaculum vocat Africa) Serpens
Perque caput Pauli tranſactaq; tempora fugit

255
Acontias
Bellonij.

Digitized by Google

Acontias alter.

Digitized by Google

A *Nil ibi virus agit, rapuit cum vulnere fatum.*
Deprehenſum eſt, quæ funda rotat, quàm lenta volarent,
Quàm ſegnis Scythicæ ſtrideret arundinis aer.

Præterea vaframenta huius animalis ad aliorum dolos non ſunt compatãda: ſiquidem
non ſolum in locis abditis viæ publicæ moratur, vt tranſeuntibus inſidias tendat, ſed *In Polyhiſ.*
etiam, ex Solino, arbores aſcendit, & ſe ſe in orbem contorquens, & caput intra fron- *c. 30.*
des occultans viatores expectat; nam ſtatim ſe ſe in illos iaculans, dentibus vulnerat.
Vnde Georgius Pictorius in Lerna malorum ſic canebat.

Inſidias ex arboribus conferre conantur
Serpentes Iaculi, qui celeres volitant.

Ad rem quidam, ex Matthiolo, recitat caſum paſtoris, qui, æſtate media, ſub arboris
vmbra quietem capiens, dum eius ſocij non procul oues paſcentes cuſtodiebant, ab *Hiſtoria*
Acontia Serpẽte inter ramos arboris abdito, adeò percuſſus fuit circa ſiniſtrã mamil- *paſtoris*
lam, vt paulò poſt interierit: quapropter ſocij audito percuſſionis ſtrepitu, & viſo Ser- *percuſſi à*
B pente, cuius natura nouerant, relicto grege, ad proquinquiorem villam perterrefacti *Iaculo.*
aufugerunt.

Neq; id admirari debemus; quandoquidem in Hiſpaniola noui Orbis inſula com-
perti ſunt Serpentes perexigui, coloris viridis, & admodum venenati, qui ſola cauda
arborum ramis hærentes, reliquo colore propendent, & ſine iaculatione ſui corporis,
incautos prætereuntes deſuper mordent. Auicennas quoq; agens de Cazeſati, narrat *L. 4. fen. 6.*
ſe vidiſſe in partibus de Heſten hanc Serpentis ſpeciem, quæ intra frondes arborum *tract. 3. c.*
occultata tranſeuntibus inſidias tendebat. At Albertus Magnus non ſolum hunc an- *40.*
guem intra frondes latibulari, ſed fructus quoque arborum ab illo infici promulgauit: *Num fru-*
cum tamen nullus probatorum authorum id retulerit: nam ſi fructus arborum venena- *ctus arbo-*
ri poſſent, proculdubiò multa animantia interirent. *rum vene-*

Inſuper tradit Diodorus Siculus, & confirmat Olaus Magnus, apud Syluas odorife- *nari poſſint*
ras in Sabæis verſari Serpentes coloris rubicundi, & longitudine palmi, qui proſilien- *à Serpenti-*
tes in homines lethali ictu eos perimunt; qui ſi ſint ad Iaculorum genus referendi, le- *bus.*
C ctori iudicandum relinquimus. Vnum quidem, ex Apollodoro didicimus, nempe hoc
animal non ſolum morſu, ſed etiam tactu mirum in modum nocere, idq; confirmauit
Aelianus, dum non patientem modò, ſed chirurgum quoq; medicantem, communica- *Li. 8. c. 10.*
ta tabe, ſolo tactu lædi aſſeruit. Quamuis Scholiaſtes Nicandri, ſub nomine Iaculi, du-
plex Serpentum genus inſinuare videatur; dum alios curſu, & iaculatione ſe mouen-
tes, & venenatos eſſe ſcribat, alios verò celerrimos, & innoxios eſſe tradat; quoniam *Inſecti*
hoc genus poſtremum tanquàm innocuum à Nicandro celebratur. Sed aduertendum *quoddã ge-*
eſt, quòd hæc eſt potius natura quorumdam inſectorum, ſeu ſpeciei cantharidum: ſunt *nus.*
enim cantharides paruæ colore fuſco per hortos vagantes, quæ ſi leuiter etiam contan-
gantur, confeſtim, emiſſo quodam crepitu, ſe iaculantur.

LOCVS.

D QVAMVIS Agricola hoc Serpentis genus in Germania incognitum eſſe *In l. de An.*
ſcripſerit; in alijs tamen multis Regionibus ſtabulatur. Etenim Lucianus, in *ſubterr.*
Dialogo de Dipſadibus, Acontiam inter Serpentes Libyæ connumerauit, &
Ammianus Marcellinus in numero Serpentum Aegypti recenſuit. Auicen-
nas fatetur ſe in partibus de Heſten hunc Serpentem conſpicatum fuiſſe. Item Bello- *L. 4. fen. 9.*
nius per Lemnum, & Rhodum inſulas itinerans, ſe hos angues obſeruaſſe atteſtatur. *tract. 3. c.*
Immò regiones Septẽtrionales ab his venenatis beſtijs infeſtari, tradit Olaus Magnus. *40.*
Deniq; viri fide digni retulerunt Matthiolo, quòd in nonnullis Calabriæ, & Siciliæ lo-
cis verſantur hi Serpentes, qui ab Incolis, vernaculo nomine, *Saettone* appellantur. Sed
veremur ne decipiantur, quandoquidem illos Priſcorum veros eſſe Iaculos non affir-
mamus: etenim Serpentes, qui ex Calabria in diuerſas regiones à Circulatoribus de-
feruntur Bubæ, ideſt Boæ, & Serpegerinæ ab illis nominantur: pinnas enim longas, &
acutas à capite ad medium vſque corpus gerunt, quibus in altum ſe attollere, & ritu
Acontiæ ſe eiaculari poſſunt; qua de re Acontias Veterum eſſe exiſtimarunt.

E

MORALIA.

CVM probatum ſit Iaculos Serpentes eſſe talis naturæ, vt inter frondes arbotum abditi, nonniſi inſidias, & perniciem incautis viatoribus machinentur, non iniuria Delatoribus aſſimilari poterunt, qui maligna quadam ducti natura, aliorum dicta, atq; facta clanculum obſeruant, vt aliqui prudenter dictum colligentes ad Dominum deferre poſſint, vt inde poſtea aliquid detrimenti emanet. Hi igitur delatores proprio vocabulo, Iaculi Serpentes erunt appellandi cum nil, niſi proximi exitium moliantur, quorum natura venenata his verſibus affabrè delineatur.

Delatores ſimiles Iaculis.

Gaudia ſumma putat quidam miſcere ſiniſtris
Litibus, atque homines ad iurgia vana mouere:
Gaudet, & interdum nixis turbare moleſtis F
Pectora, ſic igitur maleſani eſt criminis author.
Ore tenet virus, lingua mendacia fingit,
Atque dolos verſat, quibus impugnare nocenter
Concordes animos, & pectora dulcia poſsit.
Sapè ferit grauiter pharetrato verbere lingua
Inſontes hominum mentes, moreſque laceſsit
Innocuos vitæ, & fautores diſpare voto
Inter ſe ſemper verſari, & viuere poſcit.
Nec tamen interea ſentit ſibi vulnus adactum
Vir bonus, accuſat, quem delatoris iniqui
Lingua, ſed adueniunt feri lamenta doloris.
Delatore nihil peius, nil turpius vſquam,
Cuius in ore ſonant lethalis ſibila morſus,
Milleque pictarum fraudum mendacia ſubſunt, G
Si videt immoto concordes viuere nexu,
Si ſocios aliquos fidos, ſeu noſcit amicos;
Mortiferum virus rauco de gutture ructat,
Vnanimeſque ſtudet comites à fœdere dulci
Soluere, concordes queat vt confundere mentes.

Rurſus Iaculi Serpentes optimo iure aſſimilandi ſunt conſcientiæ ſtimulis, quibus cor peccantium, ob res perperam actas, identidem pungitur: ſiquidem inſtar ſagittæ, in corda criminoſorum ſe iaculãtur. Ideò de his ſtimulis loquens Pſalmographus ſcribebat. *Quoniam ſagittæ tuæ infixæ ſunt mihi.* Denique ſi Aegyptij ſolebant pictura iaculi bellici, infenſiſſimum hoſtem exprimere: ſatius fuiſſet, in hoc hoſte ſignificando, figura Iaculi Serpentis vti: quandoquidem hic aſcendens arbores inter ramos ſe occulit, vt incautos perimat, cuius naturam infenſiſſimus, & clancularius hoſtis æmulatur.

Pſal. 30.

H

SIGNA VENENI, ET MEDELA.

AETIVS ſcriptis mandauit ex morſu huius Serpentis omnia dimanare accidentia, & etiã grauiora ijs, quæ ictum viperinum concomitari ſolent: prætetea his addit putredinem, & defluxum carniũ, quocirca remedia quoq; probat, quæ in profligando viperæ veneno fuerunt commendata; cui ſententiæ Matthiolus adſtipulatur. Cæterùm eſt animaduertendum, quòd Aetius præſcribit illa auxilia, quæ venenũ potius Serpentis miliaris, quàm Acontiæ debellant, quoniam ipſe eũdem Serpentẽ, nempè Cenchritem, & Acontiã eſſe exiſtimauit. Nihilominus talia præſidia non improbantur, & eò magis, quia Auicẽnas, & Albertus tradiderunt, ob morſum quidem huius

Venenum quibus debellatur præſidijs.

Digitized by Google

A huius animalis, dolorem grauem, & vehementem generari, qui è loco ſaucio toti corpori communicatur: deinde omnibus illis præſidijs,quæ valent aduerſus ictum viperæ, tanquàm præſtantiſſimis vtuntur.

VSVS IN MEDICINA.

EX felle huius animalis vtilitatem incredibilem,pro ſuffuſione, percipiendam eſſe aſtruit Ætius: quoniam promulgauit collyrium ad ſuffuſiones, etiam ſi fuerint diuturnæ, eſſe parandum ex lapide ſcythico cum felle aſpidis trito: etenim ex hoc patiens, breui temporis ſpatio, non parùm commoditatis eliciet. Sit autem,vt inquit Ætius, aſpis, qui Acontias appellatur; ſiquidem fel eius iuxta dorſum, & hepati annexum reperitur. *Collyrium ad ſuffuſiones.*

B

DE DRYINO, SIVE QVERCVLO. Cap. XIV.

ÆQVIVOCA.

SPLENDESCVNT magis,atq; liquidius innoteſcunt deſcriptiones animalium, vel plantarum conſimilium, quando altera iuxta alteram exaratur. Idcirco Iaculi hiſtoriæ illam Dryini annectere decreuimus: tum quia Serpens, cuius iconem damus cum Acontia Bellonij aliquam ſimilitudinem habeat, tum etiam, quia Iulius Scaliger olim Dryinum ab Acontia ob ſimilitudinem non diſcriminabat. Itaq; nomina huius anguis cum ambiguitate non careant, illa breuiter debemus examinare. *Ordinis ratio.* *Li.6. c.12.*

C Dioſcoridi igitur hic Serpens ſecus radices quercuum libēter ſtabulans δρυΐνας nominatur: cum δρυῖνος apud Lexicographos græcos quernus, & roboreus exponatur: nam δρῦς non ſolum quercus, ſed etiam robur redditur,quoniam robur ſpecies quercus eſſe feratur.Præterea hic Serpens χέλυδρος etiam vocatur: deinde in Lexicis græcis χέλυδρος teſtudinem etiam marinam, vel aquatilem ſignificat. Inſuper ab alijs ſquarus etiam nuncupatur cum enormi ſquamarum eminentia, & aſperitate exturgeſcat: At Squarus, in nonnullis Feſti codicibus, eſt piſcis, corrupto fortè vocabulo,quaſi Scaurus, aut potius Scarus,vt apud probatos authores legitur. *Chelydrus.* *Squarus anguis quis.*

D

SYNONIMA, EORVMQVE ETYMVM.

ALIQVI authores non vulgari ingenij dexteritate conſpicui, Dryinum Serpentem vocatum,quaſi Bryinum eſſe voluerunt:etenim βρύον quoddam villoſum in annoſis arborum truncis, & conuallibus naſcens exponitur, Muſcum Herbarij vocant, propterea quòd hic Serpens relictis interdum bryis,nempè muſco,& algis, aliò, & potiſſimùm prata petat humida,vbi moluridas locuſtarum ſpecies,& partus ranarum imperfectos venatur Hanc opinionem explodendam eſſe opinamur:quãdoquidem Galenus, expreſſis verbis, in libro de Theriaca ad Piſonem, Dryinum appellari hunc Serpentem tradit; propterea quòd in cauitatibus quercuum libentiſſimè latibuletur: quercus enim Græcis δρῦς redditur, & Serpens δρυΐνος, vel δρυΐνας, vt aliquibus placet, dicitur, vt iuxta primam declinationem inflectatur. Nicander igitur in Theriacis ad rem ſic canit. *Bryon Muſcum vocāt Botanici.*

Ille

Ille cauas habitat quercus, alibí quoq; fagos. B

Ideò non eſt mirandum, ſi aliquando querculus à Greuino, & à Scaligero nuncupetur. Immò interdum etiam ſecus radices fagorum, teſte Nicandro, ſuum ſternit cubile. Sed

Querculus qualis Serpens. Chriſtophorus Encelius Serpentem quoq; à Corylis denominatum alicubi in Germania reperiri tradit, qui nùm Dryino ſit cognatus, lectoribus ponderandum proponit.

Aelianus Dryinum appellatum eſſe putat, quia in quercubus ſemper habitet, ſed quia à crabronibus vexatus, confeſtim in cauam quercum cõfugiat. Alij fuerunt huius

Lib. 9. de Anim. cap. 42. opinionis, quod δρυϊνος, vel ſecundum alios δρυΐνη, non à δρῦ, ſcilicet à quercu denominetur, quia illius cauitatibus delectetur, ſed quia hic Serpens ſquamis obductus ſit aſperrimis, & cortices quercus æmulantibus: hac de cauſa Latinis aliquando ſquarus, & ſquamus: nempè ſquamis aſperis refertus indigitatur. Aliter nonnullis Græcis nominatur χέλυδρος, quia fortè ſit aſpera cute ad inſtar corticis teſtudinis, quæ Græcis χελώνη dicitur; vel potius nomine deducto à χέλυς, & δρῦ: quaſi hoc animal cute dura ad

Cur dicatur Chelydros. inſtar corticis teſtudinis, vel quercus ſit munitum. Apud Heſychium, & Varinum, nõnulli Serpentes κύλινδροι, nempè cylindri nominantur, qui fortè ijdem cum chelydris F erunt. Amplius quidam author innominatus, in Tabula deſcriptionis terrarum orbis,

Cheriſidal quodnã ſit animal. meminit Serpentis Cheriſidal, ſiue Alidras, quod genus Serpentis fumum à terra excitare, & nonniſi in parte interiori Africæ reperiri perhibetur: fortaſſis hic author Cherſydium, ſeu potius chelydrum intelligere voluit.

Ilicinus Serpens. Chelydrus, & Andrias dicitur Olao Magno, Ilicinus, & Duriſſos Auicennæ, & Glandoſa Alberto, quia arboribus glandiferis delectetur. Georgius Agricola germanicum

Li. 3. obſer. c. 51. finxit nomen, ſcilicet à quercubus Ein Eyſch Schlang, & à fætore Ein Stinck Schlang. Eliota Anglus vocault hunc Serpentem A'ſca Snayle. Bellonius iter faciens ſecus litus Ponti vnà cum Vipetario Turca obſeruauit multos Serpentes, & inter alios, Dryinum Veterum, quem ibi Dendrogaila vulgò appellari tradit, dictione ad vetus nomen nonnihil accedente.

Præter nomina hactenus huis Serpenti aſſignata, notandum eſt, ex nonnullorũ Nu-

Varia nomina huius Serpentis. perorum mente, hunc Serpentem hydrum, nempè aquatilem, ſeu Natricem vocatum fuiſſe, vel etiam cherſydrum, quia per loca conuallium humecta libentiſſimè diuagetur. Hoc non fuit incognitum Nicandro, quando cecinit hunc in modum. G

Dicendum facili Dryinum nunc accipe mente,
Hydrum etiam quidam, quidam dixere chelydrum.

Neq; aſſertum Nicandri à veritate recedit: quandoquidem Virgilius verba faciens de Vmbone Sacerdote, Dryinos appellat hydros, dum canit.

L. 7. Aenei.

Vipereo generi, & grauiter ſpirantibus hydris,
Spargere qui ſomnos cantuq; manuq; ſolebat.

Idem Virgilius alibi hunc grauem odorem, quæ ſuperius hydris aſſignauit, chelydris

L. 3. Georg. nempè Dryinis aſſignat ſic canens.

Diſce, & odoratam ſtabulis accendere Cedrum,
Galbaneoq; agitare graues nidore Chelydros.

Hinc colligimus poetam Hydros à Chelydris, nempè Dryinis non diſtinxiſſe, dum

Teter odor aſſignatur chelydris. vtriſq; grauitatem odoris aſſignat, quæ Dryino, ſeu chelydro tantummodo competere ſolet: cum authores hydri, ſeu cherſydri hiſtoriam ponderantes, nullius tetri odoris H meminerint. Et quamuis Seruius Chelydros, quaſi Cherſydros, dictos fuiſſe aſſeueret: nihilominus credendum eſt hunc Grammaticum nugarum fuiſſe; cum Chelydrus à Cherſydro (vt fuit annotatum) valdè diſcrepet. Lucanus etiam illos à ſe inuicem diſcriminat, quando ait.

Cherſydros, tractiq; via fumante Chelydri.

Præterquamquod vetuſtiſſimi authores Chelydros à Cherſydris differentes eſſe tradiderunt.

A

DESCRIPTIO.

EDOARDVS Vuotonus ſcriptum reliquit hunc Serpentem, ratione longitudinis, eſſe duorum cubitorum, corpore obeſo, & ſquamis aſperis vndiq; munito, in quibus paruæ quædam muſcæ nidulantur (ob tetrum fortè animalis odorem) quæ tandem animal conficiunt. Colorem tergi ſubatrũ, & caput æquale Hydro, Cherſydro, ſeu Natrici, latiuſculum tamen, & non ita acutum eſſe promulgat. Georgius autem Agricola quoad ſimilitudinem capitis, conuenit cum Vuotono: nam capiti Hydri aliquo modo eſt ſimile; Tergum verò cinerei coloris, longitudinem, & craſſitudinem mediocris anguillæ eſſe, & grauem odorem ſpirare tradit. At Nicander, quoad capitis figuram, alijs authoribus adſtipulatur; nimirum caput ineſſe Dryino æquale capiti B Natricis, ſed quoad colorem, ab alijs diſſentit, dum album tergi colorem eſſe, canit his verſibus. *L.6. de Diſf. Anim. cap. 20.* *In Lib. de Anim. ſubterr.*

Candidus eſt tergi color, eſt æqualis, & Hydro
In capite aſpectus.

Præterea obſeruandum eſt cute rigida, & aſpera, aliquibus maculis etiam referta, eſſe armatum hunc Serpentem, qui, vt plurimum in multos ſinus ſe contorquet: quamobrem Chelydrus à Poetis rigidus, maculoſus, & ſinuoſus appellatur. Nam quoad magnitudinem, variat, fortè ratione loci ſiquidem Bellonius in tantam molem quandoque hunc Serpentem exceſceſcere aſſeruit, vt inuentum, & in ſacco impoſitum ruſticus per duo milliaria ferre non potuerit, quin aliquam caperet quietem. Deinde Bellonius huius anguis ſpoliũ fœno repleuit, quod craſſitudinem humani cruris adęquabat. *Cutis qualis ſit.* *Li.3. obſer. cap. 51.*

C

NATVRA, ET LOCVS.

HVIVS Serpentis natura adeò venenoſa, & calida eſſe perhibetur apud Ardoinum, vt ſi anguis pedibus ſimpliciter etiam comprimatur, illicò pedes calcantis pelle nudantur, & crura non mediocri tumore corripiuntur. Alij addunt, quòd manus etiam Chirurgi curantis eandem affectionem incurrunt. Deinde ſi natura cunctis animantibus aliquid peculiare ingenuit, quн à ſe inuicem diſtinguātur: profectò hic Serpens iniucundum odorem ſibi vendicauit, qui aſſimilatur fætori dimananti à pręſegminibus tergi equini, quando prius tale corium in aqua diù manens, quamdam veluti putredinem contraxerit. Huius fætoris qualitatem eleganter explicat Nicander his verſibus. *Odor teter huius Serpentis.*

—— Grauis itaq; à corpore fœtor,
Qualem dant madida cory præſegmina ſordes,
Quas tereti radunt ab equino tergore ferro.

D Hæc igitur erit optima ratio, propter quā Virgilius hos ſerpentes graues appellauerit. *L.3. Georg*

—— agitare graues nidore Chelydros.

Alij poetæ hoc animal fumoſum, vel fumiuomum nuncuparunt, quoniam fortè ſemitam, per quam tranſit, tetro, & peſtifero fumo, ſeu vapore, vel odore repleat. Lucanus id confirmat, quando inquit. *L. 9. Pharſal.*

Natus, & ambigua coleret qui Syrtidos arua.
Cherſydrus, tractiqùe via fumante Chelydri.

Baptiſta etiam Mantuanus huius proprietatis non fuit immemor, quando cecinit.

Sed ſimul oſſa vorans clades fumoſa Chelydrus.

Pamphilus idem videtur affeuerare, quando ait.

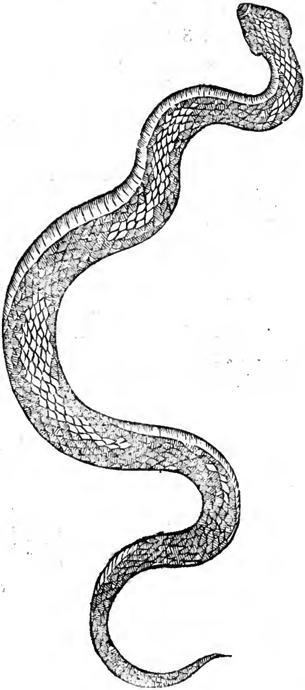
O qua fumiuomos geris Chelydros.

Tandem idem repetit, & decantat Macer his verſibus, vt aliqui citant.

—— ſeu terga expirant ſpumantia viras,
Seu tellus fumat, qua teter labitur anguis.

Dry-

Dryinus, ſiue Querculus Greuini.

Digitized by Google

A De his Serpentibus Aelianus fortaſſis egit, quando Hydros angues in Corcyra naſci prodidit, qui in ſectatores ſe intorquendo, dirum anhelant ſpiritum, vt illos ab inſequendo arceant. *Li.8.c.13.*

Hinc elicimus hunc Serpentem, etiamſi ab homine non videatur, naribus, ob inſignem fœtorem facile inueniri poſſe: quapropter Galenus in libro de Theriaca ad Piſonem, peſtiferum huius beſtiæ memorans odorem, retulit huius interfectorem diri odoris pœna multari; ſiquidem, per diuturnum temporis ſpatium, odorem etiam gratiſſimum, iniucundum eſſe iudicat. Rurſus natura Dryino hanc congenuit proprietatem, vt vexatus à Myope confeſtim ad cauam confugiat Quercum, vbi occultatus Myopis afflictionem diu vitat: id expreſſit Nicander in Theriacis hunc in modum.

Qualitas fœtoris huius animalis.

Hunc ſi infeſta Myops odioſa animalibus ales
Impetat, exeſa caleri impete robora quercus
Inſilit: hic imo conſtructo in ceſpite nido.

Myops autem eſt Inſecti genus, Bobus potiſſimum infeſtum. Gilius Myopes vertit Cra-
B brones, Aetius verò ſcripſit Muſcas pennis æreis munitas (fortè ob Serpentis fœtorem, cuius ſunt amantiſſimæ) intra ſquamas Serpentis latibulari, quæ tandem ipſum conficiunt. Vnde fortaſſis hoc genus Serpentis, huius periculi euitandi gratia, ad cauitates Quercus, Fagi, vel Ilicis tanquam ad ſacram anchoram confugit; à quibus arboribus nomen poſtea ſortitur. Neq; admiratione vlla teneri debemus, quòd Serpentes peculiaribus delectentur plantis: quandoquidem Olaus Magnus recitat, in regione ſeptentrionali, innumerabiles Serpentes, ineunte æſtate, ſub quercubus ducem, cui criſta veluti corona eminet, tanquàm apes ſuum rectorem ſequentes, ſpectari. Qui Serpentes creduntur, Veterum relatione, lapidem flatu ſuo gignere, eo potiſſimum in loco, vbi diutius morantur. Pariter ex eodem Olao Magno, aliud ſpectaculum in Aquilone admirandum obſeruatur; nimirum, quod ſub radicibus etiam arboris Betulinæ tanta Serpentum copia commoratur, vt ob calorem flatu Serpentum excitatum circa radices, arbor, vrgente bruma, folia non deponat. Quamobrem populus arcanorũ naturæ ignarus, Betulam folia non deponentem contemplans, arborem ſacram eſſe opinatur. De-
C niq; hic Serpens, vt nonnulli annotarunt, gradiendo per terram ſe inuoluit: propterea Columella ad hunc greſſum alludens ſic canebat. *L.13.c.29.*

Proprietas anguiũ ſeptentrionalium.

Betula folia non deponens.

Tum modo dependens trichili, modò more Chelydri
Intortus cucumis, prægnanſque cucurbita ſerpit.

Quamuis aliqui In his Columellæ verſibus loco Chelydri, legãt Cylindri; vtcumq; ſit, iam ſuperius relatum eſt, apud Heſychium Cylindros Serpentes eſſe.

SIGNA VENENI.

DIOSCORIDES monimentis mandauit, quòd Dryini morſum puſtulæ, moleſti dolores, nec non eroſiones, & tormina conſequuntur. Immò Galenus in libro de Theriaca ad Piſonem, ob grauem Dryini perniciem, ſolo ta-
D ctu carnem pelle nudari, & quod maiori admiratione dignum eſt, manus etiam chirurgi cũrantis eodem modo periclitari teſtificatur. His addere poſſumus tetrum odorem, qui pernicie veneni intus craſſante, cunctis membris communicatur. Deinde in circuitu ſauciæ partis ſanguis ob vehementiam doloris ibi collectus, contracta putredine nigreſcit, & ſtatim etiam in toto tumoris ambitu talis color generatur. Item, veneno ad penitiores partes penetrãte, mentis angor, & oculorum caligo oritur ex penuria ſpirituũ, conſequenterq; ex imbecillitate naturæ ſuccumbentis. Omnes præterea corporis meatus ita exſiccantur, & contrahuntur, ne lotium, & flatus exire poſſit. Accidit quidem interdum, ob varium ſubiecti temperamentum, vt humores in capite ſuſi, hominem ſomnolentum reddant, & cum vias ſpirituum inæqualiter obſtruant, tremor totius corporis inde manat. At humores in ventriculi cauitate contenti fluitantes, aut ſingultum generant, aut, iuxta dominium humoris, vomitum materiæ bilioſæ, aut ſanguineæ excitant. Hæc omnia ſymptomata recenſuit Nicander in Theriacis his verſibus Latio donatis.

Li.6.c.49.

Color partis ſauciæ qualis.

Vomitus materia bilioſa.

Quòd

Quòd ſi cui prehenſum Dryinus talumue pedemue E
Laſerit, à toto ſe ſpargens corpore fertur
Triſtis odor, ſurguntque nigri, qua plaga tumores;
Mæſtuq; triſtitia, & lacrymabilis opprimit angor
Comprehenſam morſi quadam caligine mentem,
Et periens nimio flaceſcit forma dolore:
Vſque adeò paſcens abſumit membra venenum.
Quin etiam obfuſcans obducit lumina nubes,
Et miſerè affectum perdit lethaliter ægrum.
Sunt etiam, eiuſdem, qui morſi dentibus anguis
Inſtar balantum ſoleant clamare caprarum,
Siue ouium, & grauibus torti cruciatibus angi.
Pallidus vrina liquor it, torpenſque veternus
Ingruit, & crebris quaſi ſingultibus ægri
Hunc ſimilem felli vomitum, nunc ſanguinolentum F
Eÿciunt, ipſumque malum facit arida labra,
Poſtremòq; grauem fundit per membra tremorem.

Prætereà Aetius, Paulus Ægineta, & alij Authores non vulgares aſſertis Nicandri adſtipulantur, confirmando etiam illud ſymptoma, nimirum demorſos ab hoc animali, ritu caprarum, vel ouium balare; quod repetijt poſtea Reuſnerus in Paradiſo poetico ſic canens.

——— *quem dente momordit*
Lethifero, carpa, balat, ouiſque modo.

Ratio huius ſymptomatis inde naſcitur, quoniam ob vehementem corporis ſiccitatem, meatus omnes contrahuntur: quapropter patientes vociferantes, vocem ouium edere videntur. *Li.4.c.17.* Ælianus verò illa ſympromata, quæ in morſu Dryini hactenus fuerunt obſeruata, ab ictu Hydri, vel Hydræ, & Cherſydri dimanare retulit; quoniam hæc nomina Serpentum confundit. *Lib.8.c.7.* Etenim alibi ſcripſit ab Hydra percuſſos talem fætorem contrahere, vt nemo illi appropinquare poſſit, præter caliginem oculorum, & tremorem, quæ ſymptomata morſum prædictum conſequuntur. G Alibi verò promulgauit Apollodorum in libro de Theriaca ſcripſiſſe pedem Cherſydros calcantem cute nudari, & ob tabificam virtutem, chirurgum etiam medicantem idem periculum incurrere. Quocirca colligimus ex verbis Æliani, ipſum omnia ſymptomata morſus Dryini, ſeu Chelydri, ictibus Hydri, vel Cherſydri perperam attribuiſſe.

MEDELA.

Li.4.Phyt. cap.2. TRADVNT rerum naturalium indagatores leontophonon herbam ſponte in illis regionibus creſcere, in quibus humano generi Leonũ ſæuitia inſidiantium exercetur, quoniam illos occidit. Pariter frequens quercus, ex Porta, conſpicitur, vbi Dryini Serpentes diuagantur; vt natura hominibus indicaret, huius arboris H *Virtus arborum glãdiferarum.* virtute, Dryini virus eſſe debellandum. Præterea radices quercus inflexæ, & circumuolutæ ſunt, à ſummo ad imum ſenſim deficientes, corpuſque gradientis Dryini imitantur. Vnde ex hac ſignatura collegit forſan Dioſcorides fructus, necnon radices quercus, & aliarum glandiferarum plantarum contuſas, & applicatas Dryinorum ictibus *Li.6.c.49.* quamplurimum eſſe profuturas. Prædictis addit Dioſcorides ariſtolochiam cum vino hauſtam, trifolium, & radicem haſtulæ regiæ eodem modo ſumptam. Hæc etiam præſidia commendat Auicennas, deinde cuncta illa, quæ ictibus viperarum non mediocriter conducebant. Greuinus origanum in mortario contuſum, & morſui impoſitum, lixiuium cum oleo, & theriacam probat, atque omnia illa medicamina, quæ in ſanando Natricis morſu ab Authoribus præſcribuntur.

VSVS.

OLIM in ſacrificali Lyei, ſiue Bromij apparatu Chelydri adhibebantur, dum mulieres tyrſigeræ prædictos angues ore diſcindebant, & caprum ſupra aras cædebant; cuius ſacrificij meminit Prudentius poeta contra Symachum his verſibus.

— Baccho caper omnibus aris
Cæditur, & virides diſcindunt ore Chelydros,
Qui bromium placare volunt, quod & ebria iam tum
Ante oculos regis Satyrorum inſania fecit.

Quam ſententiam videtur ſtabilire Georgius Fabritius, dum ſcribit ſe Romæ in templo Bacchi (quod hodie ſanctæ Conſtantiæ eſt conſecratum) in marmore ſepulcri propè in-
B fracto, hoc ſacrificij genus conſpicatum fuiſſe. Vbi Bacchantes inſculptæ angues ore geſtantes, & caprum ducentes conſpiciebantur. An verò illi Serpentes, vt recitat Prudentius, eſſent veri Chelydri, de quibus in præſentia habetur ſermo, valde dubitandum eſt: nam Poetæ ſæpè ſæpius ſpeciem pro genere, & genus pro ſpecie vſurpant. Quemadmodum etiam Silius Italicus, quando de Marſis Populis ſic canit. *Vſus in Sacrificijs Bacchi.*

Et bellare manu, & Chelydris cantare ſoporem,
Vipereumq; herbis hebetare, & carmine dentem.

Siquidem poeta fortaſſis hoc in loco, Chelydri nomine, præter viperam, quodcumque venenoſi Serpentis genus ſignificare voluit.

DE ELAPHE, SIVE ELAPE, aut Elope. Cap. XV.

C

ÆQVIVOCA.

SERPENS Elaps, vel Elops ſi fortè Elephantias eſt, vt nonnulli tradunt, ſolo tactu, more Dryini (referente Eliota Anglo) ſquaroſam cutis affectionem generat: ideoq; poſt Dryinum, hunc memorare libuit. Sed poſteaquam hoc vocabulum, Elops, diuerſa denotat animalia: propterea æquiuocationem in præſentia aperire operę pretium eſſe duximus. Etenim, præter Serpentem, ἔλοψ piſcem rarum ſignificat, *Elops piſcis rarus.* quo capto, nautæ ob ſecundam nauigationem, ſe, ſuaq; nauigia ſertis coronant, deinde maximo plauſu, & tibiarum ſono ad litus appellunt. Et fortè hoc piſcis genus olim ad cænas inſigni magnificentia, ingentiq; epularum apparatu inſtructiſsimas deferebatur;
D quandoquidem Ouidius hunc piſcem pretioſum appellauit in fragmento operis de piſcibus, quando cecinit.

Et pretioſus Elops noſtris incognitus vndis.

Neq; debemus admirari; ſiquidem in lauto quodam conuiuio apud Athenæum, hic piſcis memoratur, & ἔλωψ per ω in vltima ſcribitur; quemadmodum etiam in quodam græco piſcium catalogo ἔλαψ legitur. Pręterea Theodorus Gaza ἔλοπα Ariſtotelis reddit Accipenſerem. Vnde poſtea Martialis non immemor bonitatis huius piſcis canebat. *Accipenſe piſcis.*

Ad palatinas accipenſera mittito menſas,
Ambroſias ornent munera rara dapes.

Itaq; ſi multi authores accipenſerem ſturionem nuperorum eſſe volunt, rarum, & ſingularem piſcem eſſe non erit mirandum: cùm noſtra etiam ætate in ſumptuoſis, & lautiſſimis cænis deſideretur. Alioquin ἔλλοψ per duplex λλ exponitur, cui vox in gutture præcluditur, vel qui vocem edere nequit, vt mutus, quapropter hoc vocabulum à Poetis græcis pro epitheto piſcium vſurpatur. *Elops mutus exponitur.*

E

NOMINA, EORVMQVE ETYMVM.

L. 2. obſer. c. 51. CVM ſit apud nos controuerſum, an varia nomina, quorum etymum hoc in loco ſumus expreſsuri, vnum, & idem animal ſignificent; rubricam ſynonimiæ vocabulo inſcribere noluimus. Bellonius igitur in obſeruationibus animaduertit, apud Incolas Lemni inſulę verſari Serpentem vulgò Laphiari nuncupatũ, quem eumdem eſse ſcribit cum eo, qui à Veteribus Elaphis appellabatur: fortaſsis Elaps, vel Elops ſcribere voluit; niſi Elephantiam intellexerit, quem Serpẽtem Eliota Anglus nomen inde ſortitum eſse tradit, quia demorſos in lepram, ſeu Elephãtiaſim inducat. Aliter Elaps, vel Elops Serpentis nomen eſt, quem inter innocuos Nicander in Theriacis enumerauit his verbis. F

Ἀλλὰ γυμνὴ ἄβλαπτα κινώπετα βόσκεται ὕλη,
Οὓς ἔλοπας, λιβύας τε, πολυστεφέας τε μυάγρους
Φράζονται.

Quorum verſuum ſenſus ſic latino ſermone redditur.

Per denſas habitant ſyluas, per opacaq; luſtra,
Quos Elopas, Libyaſq; coronatoſq; myagros
Dicunt.

Elops cum Cæcilia cõfunditur. Nonnulli interpretantur ἔλοπας διὰ τὸ ἐλλείπειν τὴν ὄπα, quoniam illis deficiat viſus. Verùm hi ſcriptores hunc Serpentem cum Cæcilia confundunt, quæ Græcis ob cæcitatem Typhlops vocabatur; vt in proprio capite enucleatum fuit. Alij tradiderunt Elopes, vel Elaphes dici quaſi ceruinos angues, fortè ab ἔλαφος, quæ vox ceruum ſignificat, aut quia huiuſmodi Serpentes, ceruorum more, ſint meticuloſi, aut quia celeri curſu ferantur. *Cap. 18.* Clariſsimus Faloppius in libro de Tumoribus præter naturam, ponderans auxilia ad diſſipandas ſtrumas neceſſaria, meminit Ceruonis anguis, dum retulit longa conſuetudine apud Nationem Apulam receptum eſſe, vt hoc genus anguis pro diſſoluendis ſtrumis vſurpetur: ſed cum poſtea hunc eumdem Serpentem Caprimulgam etiam nominet, Boam intellexiſſe videtur. Deinde idem Author in eodem libro, pro delenda lepra Cerueram anguem commendat, alio nomine, Anzam nuncupatam: cum tamen intellexerimus anguem Aeſculapij apud Patauinos Anzam cognominari. Vtcumq; ſit, Authores in nominibus huius animalis conuenire non videntur. G

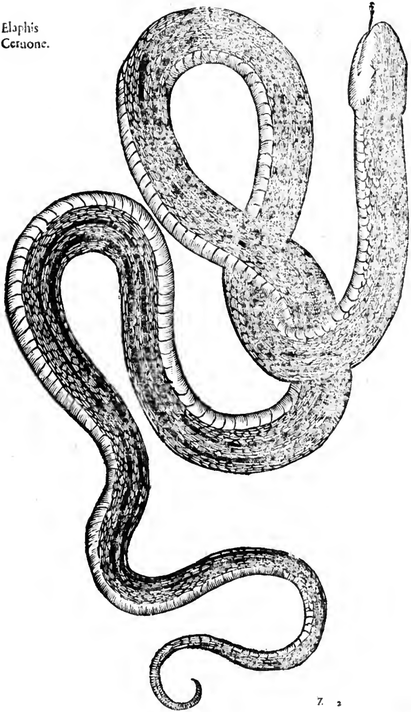
Ceruone. Ceruera. Cap. 22.

DESCRIPTIO.

MONACHI, qui commentati ſunt Meſuem, promulgarunt Serpentes quoſdam ceruinos ſimiles eſſe nigris illis, qui multis in regionibus, & potiſſimũ in Apulia ſunt notiſſimi, neq; multum veneni participant: quapropter per H hos fortè Boas intelligere voluerunt. Nos in Muſæo Illuſtriſſimi Senatus Bononienſis, quod olim fuit doctiſſimi Vlyſſis Aldrouandi, inuenimus coloratam iconẽ Serpentis, lõgitudinis triũ pedũ circiter, cuius venter lutei eſt coloris, & tergus coloris leucophæi, cum tribus lineis nigris à capite ad caudam vſq; percurrentibus. *Deſcriptio Ceruonis, cuius icon datur.* Sub icone hæc nomina extant ſcripta. Elope, vel Elape, fortè Nicandri, Elaphis quorumdam, Laphiati incolis Lemni inſulæ apud Bellonium. Elephantias fortè, & Ceruone. Quamobrem vt Lectores huius animalis figuram contemplari poſſint, illam hoc in loco exhibemus.

ME-

Elaphis
Ceruone.

Digitized by Google

E

MEDELA ICTVS ELAPIS.

SI Serpens, de quo in præſentia verba fiunt, eſt Elaps, vt nonnulli prodiderunt. Aetius examinans præſidia beſtiarum venenatarum ictus debellantia, ſcribebat hunc in modum. Elapis porrò morſum tormina voluuloſa conſequuntur; aliter communibus auxilijs curantur, maximè verò ijs, quæ tormina leniunt, & vrinam prouocant. His accedunt verba Plinij ſic ſcribentis. Sunt ex piſcibus ſeruatis medicinæ: namq; ſalſamentorum cibus prodeſt à ſerpente percuſſis; necnon contra beſtiarum ictus mero ſubinde hauſto; itaut circa veſpertinam horam cibus vomitione reddatur: peculiariter ſi patiens à Chalcide, Dipſade, aut Elape demorſus fuerit.

Diuretica conueniũt.

Vomitus laudatur.

F

DE ANGVE ÆSCVLAPII. Cap. XVI.

ÆQVIVOCA.

POSTEAQVAM in capite antecedenti naturam eorum Serpentum ponderare cæpimus, qui à Nicandro inter innocuos enumerantur; libuir in præſentia anguis omnium mitiſſimi hiſtoriam examinare. At quoniam Serpens hic, ad mentem Aeliani, παρεια, ſcilicet Pareas nuncupatur, nonnulla circa ambiguitatem huius nominis annotare decreuimus. Etenim hoc vocabulum aliquando ſubſtantiuè ſumitur, & G tunc ex Aeliani ſententia, Serpentem Aeſculapij deſignat: quandoque adiectiuè vſurpatur; ideoq; legimus apud Suidam, & Heſychium ὄφεις παρείας, nempè Serpentes bucculentos; ſiquidem bucculentum animal cognominatur, quod grandi ore, & genis plenioribus eſt inſignitum. Idcircò Ammonius referebat, quòd παρειαὶ oxytonum ſunt genæ hominis; ſed παρεῖαι penamflexum Serpentes quidam ore amplo eſſe perhibentur.

Parea Serpens Aeliani.

SYNONIMA, EORVMQVE ETYMVM.

MVLTA, & rara præſidia, quæ ab Antiquis huic Serpenti ineſſe credebantur, H ei tantum & ſplendorem, & dignitatem addiderũt, vt Æſculapio numini valetudinis tutelari dicauerint; illumq; Aeſculapij anguem, necnon etiam Anguem ſimpliciter, ſcilicet per excellentiam nominauerint. Neq; immeritò id factum eſſe conſtat, quia ſolus inter Serpentes innocuus, & benignus eſſe fertur. Apud Aelianum hic Serpens Pareas nuncupatur: propterea ab Ariſtophane in Pluto introducitur Carion ſeruus ſic loquens cum noctu in æde Aeſculapij, anus ollam pulmenti plenam cuſtodiret, & manum extenderet, clanculum ſibilans arrepſi, & manum mordicus tanquam Pareas Serpens arripui: Itaq; apud Aelianum, ex ſententia Apollodori, παρεία, & παρὼα ſcribitur: quamuis hoc nomen per ε ſcriptum multis non placeat; nam per ει diphtongum propriam ſcribendũ erat, deriuando nomen à παρειά, aut per diphtongum impropriam ſcilicet per ῃ iota ſubſcripto, ſic enim Aeolicè nomen maxillæ ſcribitur. Aut deducendum erat nomen à voce παρήιον idem ſignificante: quandoquidem hæ voces etiam μιλτοπάρῃος, nimirum habens miniatas maxillas, & καλλιπά-

Anguis Aeſculapij cur dicatur.

Li.8. de Anim. cap. 12.

Parea Serpentis Etymologia.

ρῃος,

A ρηος habens genas pulchras, ex Varino, per diphtongum ει in penultima ſcribendę erāt; cum à παρειὰ origiuem ducant, ſed vſus obtinuit, vt per η ſcriberentur. Aduertendum autem eſt, quòd παρειὰ nomen eſt commune, παρηὰ Doricum, & παρας poeticum.

Itaque Serpens hic vocatur παρείας, παρα το πεφυσιωμένας, καὶ μεγάλας παρειὰς ἔχειν. Quoniam maxillas quodammodo tumidas, & magnas habeat: cum παρειὰ Latinis maxilla, & gena reddatur. Alij deriuant etymum à πάρωον, quæ vox interdum pro πρᾶον mite, & manſuetum ſignificans, vſurpatur. Vnde Paream Serpentem denominatum conijciunt, quoniam tāquam manſuetus à cunctis innoxiè pertractari poſſit: quamuis prior etymologia magis probetur. Legitur etiam apud Heſychium, & Varinum πυῤῥίας, nempè pyrrhias Serpens à colore ſic nuncupatus. An verò idem ſit cum Parea multi dubitant; nam color pyrrhius rufus eſt, & quidam Serpentes pareæ colorem æris repræſentant; poteſt autem color rufus appellari: etenim Paroi equi à colore rufo nuncupati fuerunt, vt in hiſtoria Equorum relatum fuit. *Alia Etymologia Parea.* *Paroi equi quales.*

Apud Rauiſium Textorem, in officina, legitur Pharias Serpens oculis velox, ore
B lato, morſu non maligno, hac de re Aeſculapio dicatus: poſtea addit abſurdum dictu, nimirum hunc Serpentem gradientem in terra ſulcum cauda imprimere, quoniam propè caudam pedes habeat. Non eſt reuocandum in dubium hunc authorem de Parea angue locutum fuiſſe; quandoquidem Lucanus idem nomen vſurpat, quando canit. *Pharias Serpens.* *L.9.Pharſal.*

Et contentus iter cauda ſulcare Pharias.

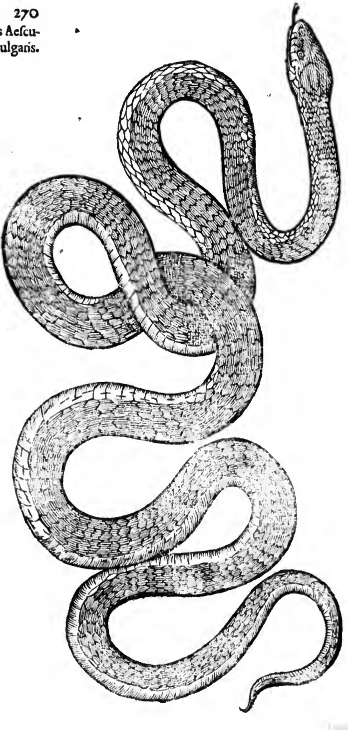
Sed melius legitur Pareas, aut potius Pareas: quamuis expoſitores Lucani id metri cauſa factum eſſe tradant. Albertus quoq; citans verſum Lucani Pheream appellat. Apud Vuotonum legitūr Parous, vel Pareas. Ideo Geſnerus putauit hunc Serpentem eſſe illum, quem Circulatores Marſi Baron, quaſi Paron, vel Pareum nominant. Alij Pagerina, nomine à Parea fortè detorto vtuntur. Idem Geſnerus, ad exprimendum græcum etymum, Germanicè vocat hunc Serpentem Ein Baggen ſchlang, quia Baggen Germanis idem eſt, quod bucca, vel gena Latinis. Italis dicitur Biſſa bona, Pataui Anza, Bononiæ Biſſa Angela, non ab Angelo deſumpta nomenclatura, vt multi per-
C peram exiſtimant, ſed interpollato anguis nomine, nimirum Biſſa Ange: cum anguis, vt ſuperius fuit explicatum, per antonomaſiam, hoc animal ſignificet. *Baron anguis.* *Pagerina Serpens.*

DIFFERENTIÆ.

HVIVS Serpentis, ratione loci, varias eſſe differentias exiſtimamus: propterea quòd varij authores promulgarūt in diuerſis regionibus innoxios etiam Serpentes verſari. Geſnerus in primis narrat, ex epiſtola cuiuſdam viri fide digni, oppidum quoddam Vuiſzliza cognominatum à Cracouia nouem milliaria diſtare, vbi plurimi Serpentes vagantur, & aliquando in lectis etiam inueniuntur, ſed venenatos eſſe negant, quia nemo vnquam ab illis læditur. Sunt etiam, ex Olao Magno, domeſtici Serpentes in extrema Aquilonis plaga, qui lacte vaccino, aut ouino alti, cum in-
D fantibus ſub tectis colludunt, & plerumq; in eorum cunabulis, tanquàm fidi cuſtodes dormiunt. Verùm ſi quandoq, incendio domus deleatur, aut incolæ, peſtilentia ſæuiente, pereant, in antris ędium Serpentes conduntur, & ſe adeò propagant, vt nouis habitatoribus magnam difficultatem pariant. *Angues innocui vbi.*

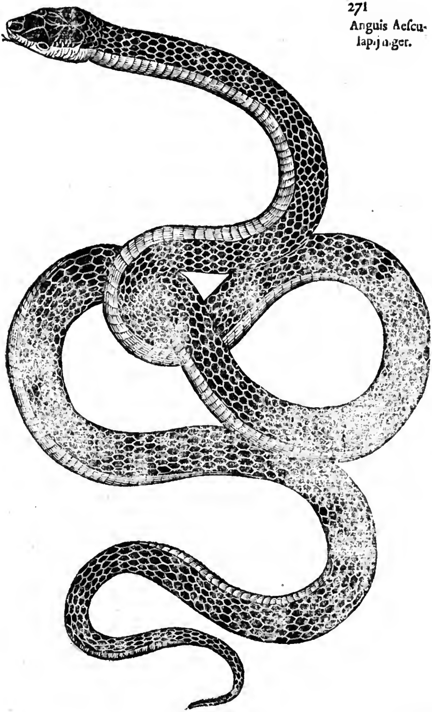
Rurſus Ioannes Leo, in deſcriptione Africæ, rem recitat penè admirandam, quòd in monte Ziz Mauritaniæ, quidam Serpentes innocui ſtabulātur, qui cum hominibus adeò familiariter verſantur, vt prādij tempore, nō ſecus ac feles, aut canes micas à menſis cadentes legant, neq, cuipiam niſi laceſſiti inuriā inferant. Prædictis ſimiles tradit Iulius Scaliger apud Pyrinæos Bigerones diuagari, qui non ſolum innoxij ſunt, ſed etiam ſub eodem tecto verſantes de eadem menſa cibum familiariter capiunt. Iterum Geſnerus prodit, quòd circulator quidam Marſus Venetijs oſtendebat Serpentem Parę valdè ſimilem, capite eleganti, & ſubflauo, corpore nigricante, maculis purpureis diſtincto, in lateribus linea quædam ſecundùm longitudinem conſpicua erat, quæ paulò ſupra caudam terminabat, & infra caput per ſpatium palmi incipiebat. Longus erat Serpens do- *Serpentes innoxij in monte Ziz.* *Serpens Parea valde ſimilis.*

Anguis Aeſcu-
lapij vulgaris.

Digitized by Google

Anguis Aeſcu-
lapij niger.

Digitized by Google

drantes quatuor cum dimidio, & ex plaga orientali delatus erat, inſuper veneni nihil participabat, quoniam circulator totum anguis caput ori ſuo inferebat. Tādem Edoardus Vuotonus ſcriptis mandauit Paream Serpentem in Syriæ locis potiſſimum verſantem duplicis eſſe generis: nam alij colorem æris referunt, alij verò nigricant, & ſi morſum inferunt non enecant: cum, ob ictis, leuis tantummodo inflammatio oboriatur: hi profectò erunt ſimiles noſtratibus, quorum alter, pallidi eſt coloris, alter verò nigredine perfuſus eſt, quorum icones in ſuperiori pagina exhibemus. E

Vbi potiſſimum verſetur.

DESCRIPTIO.

PAREAS, ex Æliano, lato ore eſſe perhibetur, mordendo nihil nocet, ſed cum mitis ſit, atq; benignus humaniſſimo Deorum Æſculapio fuit conſecratus. Et quamuis Aeſculapij anguis, qui graſſante peſtilentia, Romam aduectus fuit, criſtas habuiſſe tradatur, vt Ouidius recitauit, quando ſic cecinit. F

Li. 15. Metam.

——— cum criſtis aureus altis
In ſerpente Deus prænuncia ſibila miſit.

Quæ prærogatiua noſtro ſerpenti Æſculapij non aſſignatur. Nihilominus notādum eſt, poetas interdum licentioſis carminibus quaſdam proſequi hiſtorias, illaſque non ſine aliquo figmento exarare. Quocirca Ouidius hunc anguem criſtis fortè inſignitum eſſe finxit, non ſolum vt in animis hominum religionem, ſed etiam vt magnam admirationem augeret, præterquā quod multi ſcripſerunt illum anguem fuiſſe draconem, quare hiſtoria draconis legenda eſt. Noſter tamen Æſculapij anguis oblongus eſt, ſubluteì coloris, aut rectius porracei obſcurioris, & magis circa tergus nigricantis. Color partis inferioris prorſus eſt viridis, albeſcens tamen, qua de re vulgo apud nos, aliquando dicitur Biſſa bianca. Aut fortè ad contradiſtinctionem alterius anguis Aeſculapij, qui totus nigricat. Dicunt aliqui, quod nota quędam inſtar crucis in dorſo huius animalis apparet, fortaſſis ex quodam ſquamarum, aut laminarum ordine: quamuis in aliquibus hoc ſignum non deprehendatur. G

Noſtratis deſcriptio.

ANATOMICA.

EXTERNIS huius beſtiæ partibus diligenter obſeruatis, internas etiam aliquantiſper ponderare, non à ratione alienum eſſe iudicauimus. Quamobrem omiſſis interaneis, quæ extis, & inteſtinis aliorum ſerpentum non ſunt valdè diſſimilia, de quibus in Anatomicis aliorum anguium, & potiſſimum viperarum diſſeruimus, Sceleton maximè terreſtre, & proinde aridiſſimum huius Serpentis exhibemus longum dodrantes quinq; circiter, in cuius ſummitate caput proportione oblongum proponitur conſiderandum, vtrinque in ceruice duabus paruis eminentijs conſpicuum, inter quas locus vacuus apparet. Maxillæ dentibus vtrinq; multis valdè acutis, & reflexis ſunt armatæ. Præterea Sceleton à capite ad caudam vſq; in magnam exilitatem paulatim attenuatur: quemadmodum vnuſquiſq; in icone ſequentis Sceleti meditari poterit. H

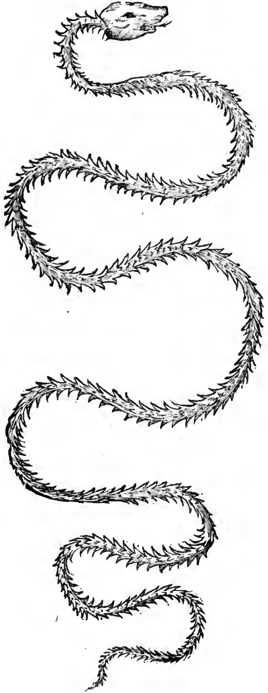
Longitudo ſceleti anguis Æſculapij.

Exilitas cōſideranda.

NATVRA, ET LOCVS.

HIC Serpens, quamquam benignus, & mitis, ingentes tamen irarum motus aliquādo concipiens, non abſque offenſionis cauſa, ictum imprimit. Etenim anguem huius generis duabus vlnis longiorem à quodam iuuene pertractatum obſeruauimus, qui iuuenis, vt in medio anguis corpore nodū formaret, illum inſtar funis implicabat, dum autem caput ex vna parte, & caudam ex altera traheret, vt nodus in medio magis coiret, anguis ira percitus manum pertractantis momordit, & ex vulne-

re

Sceleton anguis Aeſculapij.

Digitized by Google

Quod incõmodum ex morſu huius anguis ſequatur.

re copioſus etiam ſanguis effluxit, ſed nullum aliud inde incommodum emanauit: cum E
hoc animal veneni prorſus expers eſſe feratur. Verumtamen niſi irritetur, ab omnibus
facilè tangitur, in ſinu fouetur, & refrigerij gratia, interdũ diebus canicularibus à mul-
tis contrectatur, & de collo ſuſpenditur. Amplius in ſignum benignitatis erga huma-
num genus, viperæ hominibus exitioſæ ab hoc angue vorari dicuntur. Præterea hu-
ius animalis excrementa gratum moſci odorem ſpirare traduntur. An verò omnes hu-
ius generis Serpentes, & an determinato tantum tempore id præſtent, nondum nobis
eſt compertum. Meminimus itinerantes per alpes, & montana loca, æſtiuis diebus,

Hic anguis gratũ odorem ſpirat.

ſecus aliquas ſepes, & rudera, ſuauem veluti moſci percepiſſe odorem, & incolas in-
terrogaſſe, an aliqua planta iucundi odoris ibi ſponte creſceret, & reſpondiſſe talem
odorem à quibuſdam albis Serpentibus dimanare. Vnde illos eſſe angues Æſculapij
conijcimus.

Si locum natalem horum anguium inueſtigemus; notandum eſt hoc Serpentis ge-

Locus natalis.

nus, tàm album, quàm nigrum vbiq; ferè in agro Bononienſi, multiſq; alijs in locis
Italię ſtabulari, & ita domeſticè cũ hominibus ſe gerere, vt multoties dormitum ituris F
ſine pauore in lectis inueniantur. Immò pueri hos ſæpiſſimè manibus, & ſinu abditos
geſtant, vt timidas mulieres, & cæteros pueros perterrefaciant.

S I M V L A C R A.

Sint.7. Inſula Tyberina quã formam habuerit. Aeſculapij ſimulacrũ multiplex.

AESCVLAPIVS multis in locis, ſed Romæ potiſſimum in inſula Tyberina, ſum-
mis honoribus cumulatus, & cultus fuit. Quę inſula formam biremis habere vi-
detur, cum eam formam accepiſſe dicatur à naui, in qua Æſculapij anguis Ro-
mam aduectus fuit. Nunc etiam (annotante Gyraldo) in Diui Bartholomæi hortis, nauis
marmorea cernitur, in cuius ſponda Serpentis repantis effigies inſculpta eſt, ne tanti
Serpentis memoria deleretur. At ſimulacrum Æſculapij ex auro, & ebore à Traſy-
made Pario elaboratum deſcribit Pauſanias hunc in modum. Sedebat Aeſculapius in G
throno virgam manu tenens, altera ſupra caput Serpentis collocata, cui etiam canis
aſſiſtebat. Rurſus idem author narrat apud Sicyonios templum Aeſculapij fuiſſe, in cu-
ius veſtibulo imberbis Aeſculapius ex auro, atq; ebore fabrefactus conſpiciebatur, ſce-
ptrum altera manu, altera verò fructum domeſticæ pinus ſtringens. Diuulgabant au-
tem illi populi ipſum ex Epidauro in ſpeciem Serpentis ad ſe mulorum bigis vectum
fuiſſe. Hinc colligendum eſt hunc Serpentem non ſolùm Romanis, ſed etiam alijs po-
pulis fuiſſe impertitum. Euſebius quoq; deſcribẽs Aeſculapij ſimulacrum, baculi quaſi
ægrotantium ſuſtentaculi, & Serpentis inuoluti tanquam animæ, & corporis ſalutaris
ſigni meminit.

Demum Pauſanias, in Bæoticis, memorauit ad Ercynæ ripas ædem eſſe, in qua ſi-
gnum eſt virgo anſerem manibus præferens, deinde fluuios, & fontes intra ſpeluncam

Alia ſimulacra cum figuris anguium.

eſſe, & multa ſimulacra ſtantia, quorum ſceptris angues circumuoluti obſeruantur.
Hinc aliqui conijciunt eſſe ſimulacra Aeſculapij, & Hygiæ; quamuis alij ſuſpicari poſ-
ſent eſſe Triphonij, & Ercinæ: cum non magis Aeſculapio, quàm Triphonio angues ab H
Antiquis conſecrati fuerint. Plura de his ſimulacris legenda ſunt in primo capite hu-
ius libri, ad quod lectorem relegamus.

M O R A L I A.

SI ex natura maligni Serpentis aliquod morale documentum hauſimus; multò ma-
gis ex moribus huius benigni in omnes Serpentis, aliquid percipiendũ eſt. Hype-
rides igitur in oratione contra Demadem rhetores ſerpẽtibus ſimiles eſſe protu-
lit. Serpentes enim omnes odio digni videntur, ex his viperæ hominibus improbæ,
& exitioſæ ſunt; Pareæ verò, nempè angues Aeſculapij viperas deuorare feruntur.
Hinc Hyperides ſentire videtur (vt Suidas, & Varinus annotant) rhetores omnes ma-

los

A los eſſe, verùm ex ipſis alios alijs eſſe hominibus nocentiores, non impunè tamen, quoniam hi poſtmodum ab alijs rhetoribus ſuperantur. Nos non de rhetoribus, ſed de cauſidicis hanc ſimilitudinem euulgare poſſumus, qui cunctis nocui eſſe feruntur: primirus obſunt aduerſarijs, dum eorum iura quibuſdam rationibus debellare nituntur: magno etiam ſunt clientibus incommodo, dum eorum numos, & munera in dies expectant: præterquamquod alij alijs ſunt nocentiores, conſequenterq; alij ab alijs ſuperantur. De his canebat quidam poeta hunc in modum.

Cauſidici aſsimilãtur ſerpẽtibus.

Pinguius, & melius ſiquidem declamat, agitq;
Cauſidicus, palpet quem tua larga manus.
Sæpè Oratores ſpatioſo ex orbe petuntur,
Vt prolongari iurgia noſtra queant.
Vtq; phaleratis verbis diffundere cauſam
Poſsint, & legum garrula verba loqui.
Cauſidico à tali Iudex citò fallitur is qui
B *Iudicij ſceptrum ſimplicitate regit.*

Poſſumus quoq; hos Serpentes comparare ad illos homines, à quibus, firma animi conſtantia, aduerſa non ſecus ac proſpera feruntur. Quandoquidem hi angues benigni ſumma patientia, à pueris, à mulieribus, & deniq; à cunctis innocuè ſe contrectari permittunt, & non niſi acriter laceſſiti mordent. Idq; non eſt mirandum, quòd aliquando mordeant: cum patientia læſa in furorem degenerare ſoleat: iuxta illud diſtichon.

Homines mites, & patientes his anguib. cõparantur.

Qui patitur vincit, tandem patientia læſa
Fit furor, & patiens fit furioſus homo.

Viri autem prudentes vocem populi curare non debent, & linguas mordicus laceſſentes ſtabili patientia nihil pendere, iuxta præceptum hoc diſticho contentum.

Nil ſapiens curet vani ludibria mundi,
Attendatq; nihil, quod vaga turba ferat.

C

DE HYDRO, SIVE NATRICE.
Cap. XVII.

ÆQVIVOCA.

CVM in Ariſtotelis præclara animantium hiſtoria hoc ſcriprum legerimus Serpentũ alios terreſtres, alios aquatiles eſse, rationi conſonũ eſſe exiſtimauimus, examinata terreſtrium natura, ad aquatilium mores ponderandos accedere. Verùm quoniam hydrus apud Heſychium, & Varinum pro determinata Serpentis ſpecie vſurpatur, quæ in aquis dulcibus vitam degit. Ælianus, & Solinus marinos etiam Serpentes hydros nuncuparunt, quos alij Authores græci ὕδρους θαλαττίους, nimirum angues mari-
D nos vocitarunt: nos in præſentia de hydris ſimpliciter dictis per aquas dulces vagantibus, prima fronte, diſſeremus, vt deinceps de marinis etiam verba fiant.

Ordinis ratio.

Hydri angues aquatiles.

Itaq; nominis ambiguitatem cõtemplans, Hydrum æquiuocum eſse nomen comperimus: ſiquidem hoc vocabulum à Poetis, pro quocumq; Serpente interdum ſumitur: vt patet in hoc diſticho, quod de Hercule in cunabulis degente, & Serpentes manu ſtrangulante circumfertur.

Fertur adhuc infans eliſos faucibus Hydros
Alcides nuda dilaceraſſe manu.

Ouidius quoq; in ſuo tranſmutationum opere verba faciens de capillis Meduſæ in angues transfiguratis, ſic canit.

Lib. 5. Met.

Gorgoneos crines turpes mutauit in Hydros.

Sexcenta huius generis exempla, quæ apud Virgilium, & alios Poetas leguntur, in medium afferre poſsemus; ſed, breuitati ſtudentes, ad alia æquiuoca huius nominis enucleanda deſcendemus. Hydrus igitur in hiſtoria quadrupedum digitatorum lutram,

alio

Lutra Enhydrus vocatur. *Hydrus fluuius.* *Coloni Cretẽſium hydrus dicta.* *Hydrus vrbs vbi ſit* *Li. 5. Pharſal.*

alio nomine enydrus, ſiue enydris nominabatur. Alij tradunt Hydrum nomen fluuij, I. & montis fuiſſe, ſed Hubertus Goltzius authores ſententijs variare aſſeuerat: ſiquidem ſunt, qui Hydrum, ſunt, qui Hydruntum pro eodem oppido in Meſſapijs ſcribant. Eſt quidem (eodem Goltzio teſte) Hydrus Cretenſium colonia; quoniam hi populi, ob Soli ſiccitatem, rerum omnium penuria oppreſſi, oraculo moniti ad locum irriguum, nempè ad Hydruntum, nondum ædificatum confugerunt. Hydrus hydruntis, ex Perotto, vrbs eſt in litore maris Adriatici inter Leucas, & Brunduſium ſita. Immò in Lexico geographico hydrus, ſiue hydruntum *Otranto* vulgo dicitur vrbs Salentinorum, vbi etiam eſt fluuius eiuſdem nominis, quem fortè memorauit Lucanus, quando cecinit.

Et cunctas reuocare rates, quas auius Hydrus
Antiquuſq; Taras.

Hydrus cõſtellatio. *Fabula hydri.* *Lib. 2. faſt.*

Fuit deniq; tanti momenti Hydrus apud Veteres, vt locum inter cætera ſydera meruerit. Etenim Hydrus eſt conſtellatio auſtrina, quæ per tria Dodecatemoria, nimirum Leonis, Virginis, & Libræ extenditur, cui alia conſtellatio Coruus nuncupata inſidet. F Huius fabulam Ouidius in faſtis proſequitur, dum narrat, quòd Coruus ab Apolline aquatum miſſus, cum diutiſſimè expectaſſet, dum ficus matureſcerent, iiſq; tandem maturis ſatiatus longum Hydrum vnguibus apprehendit, huncq; aquarum obſeſſorem, & longæ moræ authorem coram Apolline ſibi fuiſſe finxit. Verſus autem Poetæ ſic ſe habent.

Fortè Ioui Phœbus feſtum ſolenne parabat,
Non faciet longas fabula noſtra moras.
I, mea, dixit auis, ne quid pia ſacra moretur,
Et tenuem viuis fontibus affer aquam.
Coruus inauratum pedibus cratera recuruis
Tollit, & aereum peruolat altus iter.
Stabat adhuc duris ficus denſiſſima pomis,
Tentat eam roſtro, non erat apta legi.
Immemor imperij ſediſſe ſub arbore fertur, G
Dum fierent tarda dulcia poma mora.
Iamq; ſatur nigris longum rapit vnguibus Hydrum
Ad Dominum redijt, fictaq; verba refert.
Hic mihi cauſa moræ viuarum obſeſſor aquarum,
Hic tenuit fontes, officiumq; meum.
Addis, ait, culpæ mendacia, Phœbus, & audes
Fatidicum verbis fallere velle Deum.
At tibi dum lactens hærebit in arbore ficus,
De nullo gelida fonte bibantur aquæ.
Dixit, & antiqui monumenta perennia facti
Hydrus, Auis, Crater ſydera facta micant.

Natricis æquiuocatio. *Natrix mulier.* *Natrix mulier.* *Natrix ſcutica.* *Natrix plãta qua.*

Hactenus nominis græci huius ſerpentis ambiguitatem meditati ſumus: modò ad latinum vocabulum noſmet conuertemus. Itaque ὕδρος, nempè Hydrus, Latinis redditur Natrix, quæ vox ſua non caret æquiuocatione, etenim ſi Natrix eſt ſerpens, Natrix etiam mulierem natandi peritam ſignificat. H Amplius Natrix ſcuticam huius ſerpentis fortè figuram æmulantem indicat: idcircò Deſpauterius ſcribebat Natricem craſſam, & capitatam natibus impreſſam in penultima ſyllaba corripi, & Natricem pro muliere nandi perita produci. Demum planta Ononis non ſpinoſa luteo flore nuncupata, Natrix Plinij Herbariorum Lobellio nominatur, nec fortè præter rationem, quandoquidem in alueis fluminum ſæpiſſimè inuenitur.

A

SYNONIMA, EORVMQVE ETYMVM.

CVM hic ſerpens aquatilis, nominibus varijs, inſigniatur; primum à græcis inchoabimus. Nã apud Heſychium, & Varinum ὕδρος, καὶ ὑδραλὶς ſerpens aquaticus exponitur ἀπὸ τοῦ ὕδατος, nimirum ab aqua, qua hic ſerpens plerumque delectatur. Alioquin ex eiſdem Lexicographis græcis καροσυς Hydra eſt apud Cretenſes. Item pro hoc ſerpente ἔνυδρος, ſiue ἐνυδρὶς legitur: ſed hoc nomen eſt nimis generale, comprehendit enim quicquid in aquis degit; quamuis Plinius, prædictis nominibus ad hunc indicandum ſerpentem, aliquando vtatur. Potius χέρσυδρος idem nomen, quod ὕδρος ſumatur, quoniam hic ſerpens terram, & aquam colat. Vnde Nicandri interpres id totum explicat hunc in modum. ὁ χέρσυδρος ὕδρος πρότερον ἐκαλεῖτο, ὕστερον δὲ χέρσυδρος διὰ τὸ ἐν ὕδατι, καὶ ἐν χέρσῳ διατρίβειν ſcilicet Cherſydrus primum Hydrus dicitur, dum colit aquas, poſterius verò Cherſydrus, quoniam in aquis, & in terris diuagetur. Quamobrem diuerſa huius ſerpentis natura effecit, vt hoc animal varias ſortiretur nomenclaturas, quæ non ſolum apud Græcos, verùm quoque apud Latinos leguntur. Latini enim, hunc ſerpentem in aquis verſantem, Græcos imitati Hydrum, & Natricem appellarunt; quando verò, vrgente æſtu, exſiccatis ſtagnis, & paludibus, hũc ſerpentem in terris diuagantem obſeruarunt, pariter æmulati Græcos animal Amphibium, & Cherſydrum indigitarunt.

Nomina græca.

B

Opinio interpretis Nicandri.

Cherſydrus

Animaduertit tamen Perottus, quòd Hydrus pro angue aquatili mare, & Hydra pro fœmina ſumitur: dummodo, per Hydram, monſtrum illud Lernæum ab Hercule interfectum non intelligatur, de quo poſtea ſuo loco verba fient. Et quãdo Aelianus Hydras fœminino genere nominauit in Corcyra genitas, & maligno flatu hominem perſequentem reprimentes, proculdubio Dryinos intelligere voluit, qui tetro odore ſemitas replent. Præterea Latini hunc Serpentem à nandi peritia Natricem cognominarunt, ſed notandum, quod vox, Natrix, ſpeciem anguis indicans maſculino genere effertur, vt voluit Priſcianus. Quocirca apud Lucanum legitur.

Diſcrimen inter hydrũ & hydram.

C

Dryinus hydra dicitur Aeliano. Lib. 5.

Et Natrix violator aqua, Iaculiq; volucres.

Et apud Baptiſtam Mantuanum habetur. *Natrix inimicus aquis.* Gillius in Aelianum hoc animal Colubrum nuncupauit, nec præter rationem; cum Hydrus, & Coluber aquatilis minimè diſcrepent: quamuis Plinius ſcripſerit iecur aquatici Colubri, item Hydri tritum, & potum lithiaſi laborantibus prodeſſe, quaſi Serpentes diuerſos eſſe ſtatuerit. Nos tamen vna cum Geſnero vnum, & eumdem eſſe Serpentem opinamur. Georgius Agricola Calabricum Virgilij Serpẽtem in hoc Natricum genere collocauit. Hermolaus Barbarus in Plinium admiratur, cur a Theodoro Gaza nomen græcum huius animalis reddatur Lutrix, nouum potius nomen fingens, quam priſco Natricis vocabulo vti, quo Cicero, Columella, Lucanus, & alij Authores claſſici vſi ſunt. Quamobrem concludendum eſt Natricem Latinorum, & Hydrum Dioſcoridis à Cherſydro Nicandri haudquaquam diſcrepare. Neq; aſsentiri debemus Lucano, qui, vt optimè notat Georgius Agricola, Natricem à Cherſydro diſcriminauit.

Coluber aquatilis qualis Serpens.

Calabricus Serpens.

Lutrix Gaza.

D

Sophocles verba faciens de Serpente, qui Philoctetẽn læſit, modò Hydræ, modò Echidnæ, ſcilicet viperæ meminit: ideoq; Euſtathius iure optimo ponderandum proponit, num duobus his nominibus diuerſi Serpentes deſignentur. Nos, quoad nomina, diuerſa eſse animantia, ſed, quoad mentem Authoris, vnum tantùm eſse animal arbitramur: tum quia Poetæ aliquando ſpeciem pro ſpecie, & interdum ſpeciem pro genere vſurpant; tum etiam, quia nonnulli, viperarum aquatilium nomine, Natrices intelligunt, vt Cardanus, qui viperas aquam incolentes (voluit dicere Natrices) aut parùm, aut nihil veneni participare retulit.

Viperæ aquatiles Cardani quæ.

Munſterus in Dictionario trilingui, Zepha, nomen hæbraicum, Hydrum interpretatur, cum aliter hæc vox, in Dictionario hæbraicolatino, aſpis, vel regulus exponatur. Præterea multa nomina barbara huius animalis apud Auicẽnæ interpretes, Arnoldum,

Digitized by Google

& Albertum leguntur: vt Handrius, Andrius, Abides, Kerſudrus, & ſimilia: ſiquidem E

Nomina barbara.

Auicennas hunc Serpentem in aquis viuentem, ex Græcorum ſententia, Andrium, & in campis degentem Kerſudrum, pro Hydro, & Cherſydro, cognominauit. Inſuper

Lib. 4. fen. 6. tract. 1. c. 29. Cap. 31.

Auicennas dubitat, an Hydra, & Andrius, pro nomine vnius, & eiuſdem Serpẽtis proferri poſſint. Verùm cum Auicennas ſigna morſus Hydræ ſymptomatibus ictus Hydri Dioſcor. dis valdè ſimilia eſſe promulget; proculdubio Hydram, & Andrium vnum, & eundem Serpentem eſſe pronunciamus. Syluaticus Echydrum, & Aſpiſticon, anguem in aquis viuentem, ob vehementiam ſuæ ſiccitatis, eſſe protulit. Italis dicitur Maraſſo d'Acqua, Anglis Vuater ader. Polonis Vuodnyuuaz, nempè aquatilis Serpens. Germanis Nater nomine, quaſi deflexo à latina voce, Natrix; Vnde Albertus vocem germanicam, latinam reddens Naderam hunc Serpentem nuncupauit.

Nadera, & Padera qua nomina.

Padera ab aliquibus profertur, ſed nomen, pro Nadera, aut Nater corruptum eſt. At quem Serpentem Germani hoc nomine, Nater, intelligant, Authores ambigunt. Geſnerus tamen Natricem; vel Cherſydrum eſſe arbitratur. Belluacenſis, & Author libri de natura rerum monimentis mandarunt Naderam eſſe Serpentem in Germania, craſſitudine brachij, F

Deſcriptio Naderæ.

colore ventris luteo, & dorſo virenti, cuius halitus adeò noxius eſſe fertur, vt in cortice virgæ recenter cæſæ, & ori animalis admotæ veſicæ felleæ excitentur; immò fulgens gladius pariter ori beſtiæ admotus lingua veneno inficitur, quod ad ſummitatem vſq; gladij defertur. Amplius ſi pes hominis à dente huius animalis vulneretur, illicò maligna qualitas, ob vim igneam veneni, toti corpori communicatur. Idcirco patiens per pedem confeſtim ſuſpenditur, ne venenum aſcendere poſſit. Hinc Geſnerus ab hac ignea vi veneni, Paderam, ſeu Naderam prædictorum Authorum à Cherſydro Nicandri minimè diſcrepare exiſtimauit.

DIFFERENTIÆ, ET DESCRIPTIO.

Hydrus in aquis pulchrior.

HYDRVS in terra verſans Nicandro ſqualidus, & decolor eſſe perhibetur; quaſi in aquis degẽs pulchrior, & nitidior refulgeat. Hucq; aſſertum à doctrina Plinij minimè recedere videtur, qui aliquando pulcherrimum anguium genus in aquis diuagãs Hydros nuncupauit. Alioquin Hydrus forma aſpidem refert, præter ceruicem, quæ non ita lata conſpicitur, deinde cinereo eſt colore, & nonnullis notis ſpectabilis, vt Virgilius meminit his verſibus. G

L. 3. Georg.

Eſt etiam ille malus Calabris in ſaltibus anguis,
Squamea conuoluens ſublato pectore terga,
Atq; notis longam maculoſus grandibus aluum.

Nicander olim figuram Dryini perpendens, ei caput planum, & humile, quale hydro attribuebat: poſtea paulò inferius hunc Serpentem aſpidi aſſimilabat his verbis.

Nunc mea Cherſydrum facili dic carmine muſa,
Qui pare productu, ſimila atq; aſpida vultu
Exprimit.

Scholiaſtes Nicandri Cherſydro duas linguas aſſignauit; ſed hanc proprietatem omnibus Serpentibus communem eſſe opinamur: cum angues cuncti linguas bifidas, & non duas exerere videantur. H

Deſcriptio Hydri Geſneri.

Geſnerus tradit in balneo Thermarum ad Limagum fluuium ſæpè angues verſari, à quibus neminem læſum intellexit. Hi ſunt dodrante paulò longiores, colore fuſco, vel cinereo obſcuro, cauda tenui, ventre albo, maculis nigris diſtincto, quales in alijs ferè Serpentibus obſeruantur, capite longiuſculo nõ lato, quos Serpentes aliquando in amplam magnitudinem excreſcere audiuit. Iconem huius Serpentis apud Geſnerũ intuens Bellonius, Hydrum eſſe aſſeuerauit. Hos Hydros vulgares eſſe exiſtimamus, qui circa noſtras Thermas Porrectanas aſſiduè verſantur: interdum ab ore fontis Porrectæ veteris vnà cum aqua exeunt, & illico per terram reptantes aufugiunt: illuc enim ratione caloris aquarum confluere arbitramur: immò incolæ nemini vnquam nocuiſſe referunt.

Lib. 16. de Anim. cap. 42.

Ex altera parte multi aliarum regionum Hydri maximam pernitiem afferre ſolent. Nam tradit Creſcias Cnidius, referente Aeliano, in flumine Argade ad Perſicam Sittacem

tacem

A taceni ſito, copioſos Serpentes capite albo, reliquo corpore nigro, & longitudine quatuor cubitorum generari, qui interdiu ſub aqua natantes viatoribus minimè ſunt cōſpicui, noctu verò aquantibus, vel lintea lauantibus exitio eſſe ſolēt. Iuba quoq; recitat, referente Plinio, in Troglodytis eſſe lacum à malefica vi inſanum appellatum, qui ter ſingulo quoq; die saporē aquæ mutat, qui primò amarus, deinde ſalſus, & mox dulcis euadit, vbi Serpentes vicenum cubitorum in vndis verſantes obſeruantur. Item Geſnerus ex chronicis Tigurinorum manuſcriptis pronunciauit, quòd die vigeſima quinta Maij anni nonageſimi noni ſupra milleſimum, & quadringenteſimum, in Heluetijs Vrbe præclara, Serpens immenſæ magnitudinis, ſub Ponte Vrſæ amnis, natare viſus eſt, & Spectatores viginti quinq; cubitorum circiter Serpentem fuiſſe coniectarunt. Nec mirum, quia in Noruegia etiam eſt lacus, in quo Serpens vaſtæ molis interdum apparet, quem eminus intuentes longitudinis quinquaginta cubitorum eſſe exiſtimarunt. Profectò non credimus eſſe lacus, qui aliquibus non ſcateant anguibus: nam & Ioannes Boccacius in libro de Lacubus hæc habet. Anius lacus Puteolis vicinus eſt, quem B hodie ſudatorij lacum, ob balneum in eius margine ſitum, nuncupari opinor. Imminēt huic ad Auſtrum mons ſilicibus plenus, ex quo adueniente Iunio menſe multi Serpentium inuicem permixtorum globi in ſubditum lacum ſe præcipitant.

Hydri locus vbi.

Hydrus magnus.

Demùm Boam ab hoc Serpentis genere excludendam non eſſe arbitramur: quandoquidem Georgius Agricola Boam vernaculā, & domeſticam Natricem appellauit: præterquamquòd Gloſſæ Natricem eūdem cum Boa Serpentem eſſe promulgant. Solinus verò Boam à Cherſydro diſcriminat, dum tradit Calabriam Cherſydris redundare, & Boam etiam producere. Hanc ſententiam omninò non explodimus, ſed præterea addimus hanc Serpentis ſpeciem: nempè Boam, ad Natricum genus referendam eſſe. Alioquin Hydrus, ſiue Hydra, ex ſententia Leonis Africani, eſt Serpens breuis, cauda tenui, circa collum gracilis, per Libyæ Deſerta, diuagans, & veneno pernicioſiſſimo ſcatens, cui nullum aliud præſidium, præter amputationem partis sauciæ, reſiſtere perhibetur.

Boa vernacula eſt natrix.

In Polyhiſ. c. 3.

C

NATVRA, ET MORES.

HYDRI, ſiue Cherſydri in vndis verſantes voracitati ſuę deſeruiunt, & inſatiabilem, profundumq; ventrem, ſemper piſces, aut ranas eſitando, diſtendunt: quapropter non iniuria Ariſtides, referente Nicandri Scholiaſte, Cherſydros λίχνους, nempè guloſos cognominauit. Quare audiamus Virgilium de his loquentem hunc in modum.

Delectatur piſcibus, & ranis.

Eſt etiam ille malus Calabris in ſaltibus anguis,
Squamea conuoluens ſublato pectore terga,
Atq; notis longam maculoſus grandibus aluum,
Qui, dum amnes vlli rumpuntur fontibus & dum
Vere madent vdo terræ, ac pluuialibus auſtris
Stagna colit, ripiſq; habitans hic piſcibus atram
Improbus ingluuiem, raniſq; loquacibus explet.
D *Poſtquam exhauſta palus, terræq; ardore dehiſcunt*
Exilit in ſiccum, & flammantia lumina torquens
Sæuit agris, aſperq; ſiti, atq; exterritus æſtu.

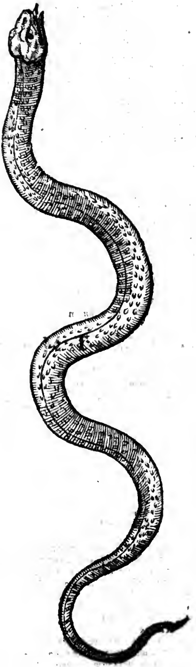
Quamobrem ex doctrina Virgilij, colligimus naturam huius anguis eſſe talem, vt paludibus aqua redundantibus delectetur, quibus exceſſu caloris exhauſtis, per Solum vagans terreſtribus etiam ranis inſidiatur: quocirca Aratus, in Phænomenis, ranas Hydrorum cibum meritò appellabat. De hoc etiam Nicander in Theriacis ſic canit.

—— ac viridis celeberrimus incola ſtagni
Infeſtum ranis odium, non molleq; bellum
Infert, ac ſiccis vbi deſinit vnda lacunis,
Egreſſus terra ſe continet hic ſua membra
Squalidus, informiſq; fouet, feruente ſub æſtu.

Addit Kiranides Hydrum eſſe animal vaframentis refertum: quapropter rana, ex ſententia Aeliani, huius anguis metu ducta, magno clamore, illum perterrefacere conatur.

Li. 2 de Anim. c. 15.

289
Cherſydrus
Greuini.

Digitized by Google

A Ex altera parte rana Aegyptiaca, miro aſtu Hydrũ Nili fallere nititur, dũ eminus illum conſpicata, illicò fruſtum arundinis mordens, illum obliquum gerit, ne ab Hydro poſſit deglutiri: cũ Hydrus tam amplo ore non ſit refertus, vt ranam, & arundinem abſorbere queat. Hinc nõnulli ranarũ Niliacarum prudentia robur Hydrorum ſuperari affirmant.

Aſtutia ranæ Ægyptiæ.

Modò quale ſit venenum huic animali à natura congenitum inueſtigandum eſt. Scripſit Apollodorus, referente Aeliano, virus Cherſydri ita pernicioſum eſſe, vt etiam contactus animalis mortui perimat. Hæc ſententia non multùm recedit à doctrina Plinij, qui Hydros cæteris Serpentibus veneno minimè inferiores eſſe retulit: nam Dædala vrbs Lyciæ, à Dædalo ibi tumulato cognominata fuit, quoniam Hydrus ex amne Nili in paludem egreſſus eum ad interitũ momordit. Euridices quoq; Orphei coniux Ariſteum fugiens, ſecus fluuij ripam, læthali ictu Hydri obijſſe fertur. Quamobrem Proteus Ariſteum ſic alloquens introducitur à Virgilio his verſibus.

Lib.8.de Anim. c. 5.
Li. 5. c.27.
Natura veneni hydri.

Non te nullius exercent numinis iræ:
Magna lues commiſſa: tibi has miſerabilis Orpheus,
B *Haudquaquam ob meritum pœnas (ni fata reſiſtant)*
Suſcitat, & rapta grauiter pro coniuge ſæuit:
Illa quidem cum te fugeret per flumina præceps,
Immanem ante pedes Hydrum moritura puella
Seruantem ripas alta non vidit in herba.

Præterea nonnulli ſunt opinati aquam, in qua Hydrus vel moratur, vel moritur, ob tetrum animalis virus, eadem, quæ cantharides, ſymptomata parere. Hac igitur ratione motus Lucanus canebat.

L. 9. Pharſal.

Et Natrix violator aquæ, Iaculiq; volucres.

Idem repetit Georgius Pictorius in Lerna malorum, quando canit.

Natrix humorem circa vitalia fundit
Lethiferum, puræ, qui violator aquæ.

Huic opinioni adhærens fortè Columella monebat nõ oportere paludem ædificijs eſſe proximam: nam exſiccata, ob calorem æſtiuum, vligine, Natricũ venenatæ peſtes erumC punt, ex quibus cæci morbi ſæpè contrahuntur, quorum cauſas medici perſcrutari minimè poſſunt. Amplius hunc Serpentem in terra verſantẽ ſæuiorem eſſe Cælius prædicat, quaſi in aqua minus veneni participet. Hoc autem aſſertum conforme Aetij doctrinæ eſſe videtur, qui Cherſydrum in humectis locis eſſe quidem venenatum, ſed per Solum repentem nocentius adipſci venenum aſſeuerauit. Idcircò Virgilius exſiccatis paludibus, in herba iacere minimè tutum eſſe monuit. Verſus Virgilij ſunt hi.

Natrix in terra magis virulẽtus.
L.3.Georg.

Poſtquàm exhauſta palus, terraq; ardore dehiſcunt,
Exilit in ſiccum flammantia lumina torquens,
Sæuit agris, aſperq; ſiti, atq; exterritus æſtu.
Ne mihi tum molles ſubdio carpere ſomnos,
Neu dorſo nemoris libeat iacuiſſe per herbas:
Cum poſitis nouus exuuijs nitiduſq; iuuenta
Voluitur, aut catulos tectis, aut oua relinquens
Arduus ad Solem, & linguis micat ore triſulcis.

D Aliter hoc Serpentis genus in aquis degens minus venenatum eſſe fertur: quoniam Cardanus de Natricibus agens, viperas vndam incolentes, aut parum, aut nihil veneni participare prodidit, neq; mirandum eſt hos angues à præclariſſimo Cardano viperæ nomine fuiſſe donatos: ſiquidem meminimus in Geoponicis græcis legiſſe, Hydrũ, exſiccatis ſtagnis, in ἔχιν, nempè in Viperam degenerare. Id autem nobis haudquaquam ſit credibile; ſed potius, Natrices, vel Hydros viperas aquatiles vulgò dici arbitramur.

Vipera aquatica quales.

Deniq; hac ſingulari proprietate gaudet Hydrus, vt lapidem multis virtutibus refertum in capite generet, quem à Serpente deglubto euomi aſſerunt. Alij Serpentem per caudam ſuſpendunt, & folijs lauri aduſtis ſuffiunt, eumque per totius Mundi opificem, obſecrant, vt lapidem deponat, quam excantandi rationem tanquam ſuperſtitioſam deteſtamur. Tandem lapillum ab ore anguis eiectum panno ſerico excipientes ad vſum ſeruant, quem poſtea ad calcem huius capitis manifeſtabimus. Alij, ex Iacobo Hollerio, angui per caudam ſuſpenſo vas àqua plenum ſubijciunt, in quod aliquot poſt horas, vel dies eructat lapidem, qui tandem vaſe exceptus totam aquam abſumit. Al-

Lapis genitus in hydris.
Ratio extrahẽdi lapidis ab hydro qualis.

bertus aliquãdo ſe lapidem draconitem vidiſſe fatetur à Chelydro, aut rectius Cherſydro, vel Hydro exemptum, nigrum, & pellucidum, in circuitu coloris pallidi, cuius ſuperficies Serpentis icone refulgebat. Item Chriſtophorus Encelius, cum de lapide draconite vbertim pertractaſſe, ſubdit poſtea hæc verba. Noſtri quoq; Hydri, & Cherſydri gemmas nonnunquam in capitibus ferunt, quas vidi. Quare lapides ab hoc authore viſos fuiſſe conſtat: an verò in Serpentibus, vel alibi naſcantur, non obſeruauit. Forſitan, vt alij volunt, ex ſpuma mutuæ Serpentum attritionis, verno tempore, excitata, & Sole exſiccata generantur: quemadmodum etiam de Bufonibus explicatũ fuit. E

Generatio lapidis.

LOCVS.

AELIANVS ſcriptum reliquit Hydras in Corcyra ſtabulari, & adeò tetrum ſpirare odorem, vt appropinquantibus nauſeam generent. Verùm, vt noſtra fert opinio, hic author non de Hydris, ſed potius de Dryinis verba fecit, qui, vt explicatum fuit ſuo loco, ob inſignem fœtorem, hominibus nauſeabundi exiſtunt. Tradunt quidem nonnulli circa Terracinam Italiæ, lacum Mycleam nominatum, iuxta ciuitatem deſertam extitiſſe, cuius ciues Hydrorum multitudine pulſi ferunt. Namq; ex Georgio Agricola, omnes paludes, putridis ſcatentes aquis, & piſcibus carentes, Hydris, & ranis redundant, vt palus Agnani inter Puteolos, & Neapolim ſita, & multæ aliæ apud nos, quarum nomina, breuitatis ſtudio, reticemus. Quamuis Hermolaus Barbarus Hydros primùm per terrã reptare, & Cherſydros nominari, poſtea verò in aquis natare ſcripſerit. Nihilominus Priſci Authores totum oppoſitum ſentire videntur, nimirum Hydros in aquis primitùs verſari, quibus exſiccatis, per terram, victus conquirendi gratia, ſerpere. F

Terracina Italiæ.

In paludibus verſãtur.

Hancq; ſententiam potiſſimum amplecti debemus, cum Ariſtoteles in hiſtoria Animalium tradiderit, Nattices in vndis degere victum conquirentes, ſed tempore opportuno oua extra aquas parere. Idcircò Olaus Magnus, in tabula ſeptentrionali, aues aquatiles ſecus quemdam lacum anguem fortè Hydrum roſtro ſtringentes pinxit: delectantur enim Hydri aquis, ſed præcipuè calidis: hac de re deſiderio caloris allecti, in aquis thermarum, libentiſſimè natarè ſolent. Vnde Geſnerus obſeruauit, quòd Redemptores balneorum ad Limagum lacum, cauentes, ne Hydri alueos ſubeant, laminas ferreas crebris foraminibus peruias emiſſatijs addunt. Tamen hi quoq, Serpentes, aduentante bruma, aliorum Serpentum more, ſubterraneos meatus ingredientes ad tempus vſq; vernum occultantur. Neque putandum eſt, licèt in aquis corruptis verſentur, quod craſſante, ob aeris corruptionem, peſtilentia, immunes fiunt: quandoquidem Virgilius de peſte agens ſic canit. G

Vbi oua pariant.

Aquis calidis delectãtur.

Interit, & curuis fruſtra defenſa latebris
Vipera, & attoniti ſquamis aſtantibus Hydri.

SIGNA VENENI. H

SI pro cognitione ſymptomatum morſus huius anguis ad Dioſcoridem confugiamus, is prodidit vulnus à Natrice inflictum dilatari, liuidumque & ingens fieri, ſaniemq; inde atram, & maleolentem dimanare: namq; pus vlcerum æmulari videtur. Alioquin ex Nicandro, ſymptomata concomitantia morſum Natricis, præter enarrata à Dioſcoride, ſunt extrema totius corporis ariditas, & præſertim illius partis, quæ vulneri proxima eſt. Nam cum veneni natura ſicca ſit, omnes etiam partes ægrotantis aridas reddit. Deinde puſtulæ paſſim per corpus exoriuntur, & dolores vehementiſſimi excitantur. Immò quoniam à vaporibus malignis, & venenatis ad caput vſq; elatis, humores liquantur; hinc magna oculorum caligo oritur, & vomitus billis in naturam veneni tranſmutatę ęgrotantem affligunt; canit igitur Nicander in Theriacis hunc in modum.

Sanies vulneris qualis.

Partis ſauciæ ariditas.

Caligo oculorum. Bilis vomitus.

Peſsima

A *Peſsima quas fecit plagas hæc ſigna ſequuntur,*
Arida tota cutis circum putret, horribilemq;
Eleuat aſpectum, magni, ignitiq; dolores
Tandem hominem interimunt, mox plurima puſtula ſurgit.
Ac aliæ ex alia bullæ ſe parte refundunt,
Et miſerum diris turbant affectibus ægrum.

Quamobrem Aetius demorſis à Cherſydro accidere illa ſymptomata retulit, quæ in ictu aliorum Serpentum prima fronte contingunt, vt tumor loci affecti, dolor continuus, vertigo, & vomitus bilioſus. Demùm Auicennas in duobus diſtinctis capitibus, & ſub duobus nominibus, nempè Andrio, & Hydra, de hoc angue verba faciens promulgauit, ex ictu Andri, dolorem vehementem, & partis læſæ inflammationem, nec non vertiginem, & vomitum choleræ fætidæ generari: hinc fit, vt patiens plerumq; hora tertia pereat. Aetius autem legit diem tertium. Quocirca ſi ægrotans hunc terminum euadit, hoc inde fieri ſcribit Auicennas, quoniam Hydrus nondum in terram eſt
B egreſſus; tunc enim nocentior euadere perhibetur. Amplius Auicennas agens de morſu Hydræ pronunciauit vulnus huius Serpentis dilatari, & nigredinem adipiſci, ex quo deinceps nigra, & fætida extillat humiditas. Hæc igitur Auicennæ verba Albertus Magnus in capite de Andrio omnia retulit.

Symptomata morſus ſecundum Aetium.

Lib. 25. de Anim.

MEDELA.

PHILOCTETEM aliquot nauiũ Ducem in Lemno inſula ab Hydro vulneratum narrat Homerus. Quamuis alij ipſum, dum aram Mineruæ aureæ cognominatæ purgaret, demorſum fuiſſe memorent. Vtcumq; ſit, eum à Græcis ibi relictum fuiſſe, & magnis afflictatum cruciatibus legimus; quoniam nouerant Sacerdotes Vulcani, cui inſula ſacrata erat, medicinam ſalutarem ictis ab angue conferentes priſtinę ſa-
C nitati eos reſtituere. Denuò Orpheus Menalippo conſobrino ſuo, & venatori, cum ab Hydro in pede percuſſus eſſet, & de vita periclitaretur, iuſſit Scobem Oſtritæ, aliàs Oritæ parti ſauciæ inſpergi; quo facto tandem liber euaſit. Propterea de hoc lapide apud Marbodeum ſic canitur.

Li. 2. Iliad.

Scobs oritæ.

In li. de gẽ.

Lethiferos morſus niger, atq; rotundus Orites,
Quos fera, vel cornu, vel ſæuo dente peregit,
Cum roſeo mixtus perfectè curat oliuo.
Per vaſtas Eremos, interq; feras gradientes
Illæſos ſeruat, morſus amdigendo ferarum.

Cæterùm, cum noſtra ætate ſimilia non ſuppetant auxilia, confugiendum erit ad medicamina, quæ in hiſtoria Anguium conſimilium fuerunt exarata. Dioſcorides tamen, in hoc caſu, origanum tritum, & aqua ſubactum, & lixiuium cum oleo permixtum commendat. Immò corticem Ariſtolochiæ, aut quernam radicem minutim contritam præſcribit; deinde farinam hordei cum aqua, & melle colliquat, & rurſus Ariſtolochiæ dra-
D chmas duas cum poſca, & deinceps ſuccum marrubij in aceto exhibet. Marcellus in textu Dioſcoridis non origanum ſubactum, ſed maceratum legit. Præſtat autem ſubactum, ex ſententia Pauli Aeginetæ, vt commodius parti affectæ imponi poſſit. Præterea Dioſcorides, & Aegineta lixiuium cum oleo proponunt. Multi tamen vocem gręcam, κονίαν, non lixiuium, ſed calcem, vel cinerem interpretantur, nec perperam: quandoquidem calx, vel cinis meliùs quàm lixiuium cum oleo, & reliquis liquidis permiſceri poſſunt, vt inſtar emplaſtri, loco affecto applicentur. Eamdem ſententiã amplectitur Cornarius in commentarijs ad Galenum de compoſitione medicamentorum ſecundùm locos. Præterquamquòd Aetius quoque eodem Cornario interprete, calcem viuam, & ſimilia cum oleo permiſceri iubet: Inſuper, ex Ægineta, ſuccus Marrubij probatur; cum in textu græco πρασίου legatur: verumtamen Hermolaus Barbarus legit πράσου, nempe porri, ſed perperam, cum ſuccus marrubij, & non porri paſſim apud Authores in hoc caſu celebretur.

Li. 6. c. 51.

Ariſtolochia, & Origanum probantur.

Calx cum oleo commendatur.

Ad finem Paulus Aegineta naſturtium ſylueſtre, aut aſphodelli fructum, vel florem,

aut

L.22.c.17 aut ſemen fæniculi non improbat; quæ præſidia in textu etiam Actuarij leguntur. Plinius iecore Hydrorum, ipſorummet morſui medetur. Item eryngium non parùm vtilitatis aduerſus Feras venenatas allaturum eſſe pollicetur, & peculiariter in Cherſydri morſibus, ſi illiniatur, efficaciſſimum eſſe prædicat. Neq; omittenda eſt verbenaca, quæ ad mentem Apulei, in ictibus Hydri minimè infrugifera eſſe perhibetur. Præterea magna antidota veluti theriaca, & mithridatiũ, & priuatim, ex Aetio, drachma nucum cupreſſi, cum æqua portione baccarum myrti, ex melle roſaceo, vel vino, in potu exhibita, commoditatis plurimum vulneratis à Cherſydro ſunt allatura. Celſus quoq; ſaucios à Cherſydro, ex panace, praſio, & ſatureia ampliſſimum fructum eſſe conſecuturos promittit; dummodo extrinſecis partibus eodem tempore, ſtercus caprillum ex aceto, vel farina hordeacea cum ſale, melle, ruta, & nepeta apponatur. Tandem Auicennas aliorum opinioni adhærens, emplaſtrum ex calce, calamentho montano, cortice radicis quercus, & oleo paratum vulneri ſuperponit: deinde puluerem nucum cupreſſi, baccarum myrti, & ariſtolochiæ cum vino, vel aceto propinat. E

Iecur Hydrorum ad quid.

Magnæ antidoti laudantur.

Emplaſtrũ quale.

Poſtremò morſum Colubri, & remedia fideli hiſtoria exarauit Pareus, qui, dum Carolus Nonus, apud Molinos ageret, accerſitus fuit, vt coquum Dominæ a Caſtroperſeo curaret: hic enim lupulos legens à Colubro intra ſeptem latibulante fuit vulneratus; ideoq; confeſtim dolorem fortè leuaturus, manu ori admota vulnus ſuxit; quare lingua intumuit, & brachium ad ſcapulam vſq; eſt tumefactum: indeque graui cruciatus dolore, ſyncope eſt correptus. Iraq; Pareus os patientis theriaca in vino diſſoluta ablui iuſſit: deinde eandem theriacam cum aqua ardenti propinauit. Tumidum brachium, vt ſanguis aqueus, & ſanioſus exiret, profundis ſcarificationibus aperuit: poſtea aqua vitæ cum theriaca, & mithridatio permixta, vulnus abluit. Tandem patientem in lecto calido, ſudore prouocato, vigilantem collocauit; hocq; artificio ægrotus poſtridiè omnium malignorum ſymptomatũ fuit expers: interim vulnere per diuturnum tempus expurgato, & theriaca frequenter loto, patiens paulò poſt conualuit. De Hydris vulgaribus nihil in præſenti trademus, cum raró quemquam lædant, & ſi aliquam partem ſaucient, nullum aliud ſymptoma, præter ſimplicem ſanguinis fluxum, aut leuem inflammationem, patientem affligit: quemadmodum noſtri ranarum venatores multoties retulerunt, qui, ad coercendas ranas, proiecto hamo cum bolo, ſæpiſſimè Hydros extrahere ſolent: cum ambo hæc animantia iiſdem humectis locis delectentur. Idcircò Corinthi erat palma ærea, ſub qua inſculpti erant Hydri, & ranæ, anathema ex templo Apollinis Delphici allatum. F G

Remedia à Pareo adhibita in morſu colubri.

Hydri vulgares parum noxij.

EPITHETA.

QVAMVIS epitheta in capite de Serpente in genere recitata, huic etiam animanti competere poſſent: nihilominus, quoniam poetæ, præter illa, alijs etiam epithetis hanc ſerpentis ſpeciem ſunt proſecuti; non piguit in præſentia, hæc omnia breuiter exarare. Itaq; Hydrus, ratione coloris, ab aliquibus Græcis μέλας ὕδρος, & à Latinis niger, deinde cæruleus, & liuens fuit nuncupatus. Alij, ratione aſpectus, Hydrum turpem, toruum, & intortum indigitarunt. Alij meditantes huius anguis crudelitatem, eum immanem, ſontem, ſæuum, & ſtridentem appellarũt. Alij, ratione figuræ, longum, & pinguem, & ratione loci, Libycum, & Niligenam nominarunt. Demùm fuit nuncupatus Cadmeus, à Cadmo, Echionius, ab Echione vno ex ſocijs Cadmi, & Gorgoneus à Meduſa Gorgo cognominata, cuius capilli in turpes Hydros transfiguratos fuiſſe Poetæ fabulantur. His addamus, quod Baptiſta Mantuanus Hydros vocat ſepulcrales, aut quia in cæmeterijs aliquando verſentur, aut quia demorſi ab ipſis ad ſepulcrales latebras gradiantur: quamobrem ab eodem authore Hydrus aquis inimicus, & à Lucano aquæ violator fuit dictus; propterea quòd aquę, in quibus hæ beſtiæ frequenter verſantur, ad vſum minimè idoneæ reddantur. H

Epitheta ratione coloris.

Cadmeus.
Echionius.
Gorgoneus.

A

DENOMINATA.

NONNVLLOS lapides ab Hydro, vel à Natrice denominatos eſſe comperimus: nam Camillus Leonardus Piſaurenſis, in hiſtoria lapidum, Hydrinum nuncupauit lapillum, qui in capite Hydrorum aliquando inueniri ſolet, cuius virtutes ad calcem huius capitis recitabimus: Rurſus eſt alia ſpecies lapidis à Natrice nomen deſumens, quam Germani linguam Natricum vocant. Albertus fortè huius meminit, quando ſcripſit ſe vidiſſe lapidem formę pyramidalis ab Hydris, vel Cherſydris exemptum nigrum, non pellucidum, & in circuitu coloris pallidi. Deinde in capite de ophite retulit ophitem Veterum ideo ſic appellari, quia colore ſerpentes repræſentet, & illam ſpeciem lineis cinereis, & nigricantibus Hydrorum lapidibus omnino

Lib. 3. *Lapis Hydrinus.* *Lingua Natricum.*

B eſſe ſimilem: quandoquidem ad Oſtium Tangræ, vbi olim regia ſedes Caroli Quarti fuit, in arce templum varijs decoratum gemmis conſpicitur, cuius parietes vndiq; tali ophite refulgent. Quapropter cum Albertus tales lapides formæ pyramidalis eſſe memoret, ſentire videtur eſſe illos, quos vulgus linguas Natricum appellat. Nos gloſſopetras Plinij linguæ figuram repræſentantes eſſe arbitramur. At illa gloſſopetra nigricans, quę potius linguæ Pici aſſimilatur, & tamen à Germanis lingua Natricis nominatur, ex Georgio Agricola, in Saxonibus Luneburgi, in terra aluminoſa reperitur. Alioquin gloſſopetra Plinij figuram linguę humanę exhibet, & deficiente Luna, à Cœlo cadere creditur. Itaq; cum eadem figura pyramidalis in multis lapidibus obſeruetur, non caſu, ſed aliqua ratione hanc lapidis configurationem factam eſſe exiſtimamus. Siquidem quæ caſu fiunt, non in multis, nec frequenter, ſed in paucis, & rarò contingere ſolent. Geſnerus narrat oppidum eſſe in Germania Æniponte̅m nuncupatum, in quo gloſſopetra ſeſquicubitalis oſtenditur. Nos quidem multos huius generis lapides, ſed non tantæ molis conſpicatos fuiſſe fatemur. An verò alicuius animalis poſſint eſſe

Gloſſopetræ Plinij. *Vbi ſit gloſſopetra magna.*

C lapides affirmare nõ audemus, & potiſſimum cum Geſnerus ſcriptum reliquerit ſe nunquam adduci potuiſſe, vt crederet in Serpentibus tales lapides generari.

PROVERBIA.

AB aſpera, & ſæua Hydrorum natura Eraſmus hoc prouerbium decerpſit. *Hydris immitior.* quod adagium in homines minimè mites, & immiſericordes efferri poteſt. Recitatur aliud prouerbium ab Antonio Sabellico in quadam Epiſtola familiari, quod apud veteres authores tum græcos, tum latinos minimè legitur. Adagiũ autem eſt tale *ὕδρος ἐν τῷ πίθῳ.* nimirum *Hydrus in dolio.* Immò Sabellicus narrat, etiam fabulam, ex qua prouerbium originem duxit. Hæc autem ſic ſe habet. Ruſticus quidam cum vinum in dolio cõditum minui animaduertiſſet, magna admiratione

Hydris immitior. *Hydrus in dolio.*

D circumſpicere cæpit, ex aliqua vaſis rima liquor extillaret, & cum nihil comperiſſet, ſuſpicatus eſt, num, ſe abſente, vicini ex dolio vinum haurire poſſent. Itaq; ſequenti die ad opus ſuum exiturus dolium diligenter obſignauit. At reuerſus, ſignis intactis, vinum nihilominus imminui obſeruauit. Tunc fortunam agricolarum deplorauit, quę non ſolum in vite, ſed etiam in dolio calamitatem ruſticis afferret. Tandem exhauſto dolio, Hydrus vini potor in imo vaſis repertus eſt. Tunc res in iocum vulgi abijt: cum admoneat Plinius angues quamquam exiguo indigeant potu, tamen, data occaſione, vinum maximopere appetere. Adagium hoc minimè eſt inelegans, quod erit vſurpandum; quando cauſa non manifeſta, aliquis occulta premitur calamitate; aut quando author diuturni alicuius mali tandem deprehenditur.

Fabula, ex qua Adagium. *L. 10. c. 22.*

MO-

E

MORALIA.

HOMINES omni ſceleris genere inquinatos, & veluti quaſdam lernas, & ſentinas vitiorum Hydris, ſiue Natricibus aſſimilandos eſſe arbitramur. Poſteaquam Suetonius, in Vita Cæſarũ, prodiderit, quòd Tiberius ſagaciſſimus ſenex C. Caligolæ ingeniũ ita perſpexerat, vt aliquoties prædicaret exitio ſuo, omniumq; Caium viuere: & ſe Natricem Populo Romano, & Phætontem Orbi terrarum educare. *In l. Inſig. Phrenoſchema.* Ex hac igitur maligna huius animantis natura fortaſſis Perciuallus deſumpſit argumẽtum cuiuſdam phrenoſchematis, in quo Natricem effigiauit cum Dicto. HINC HORREO. Cum hoc animal ſiue in aquis natet, ſiue in terris reptet, ſemper cæteris animantibus inſidias machinetur.

Inſuper illi, qui luxu perditam adoleſcentiam inchoarunt, & ferè cum lacte voluptatem imbiberunt Natricibus perbellè comparantur: nam veluti tales angues primùm in aquis viuentes ranis paluſtribus aluntur, & ſtagnis exſiccatis per terram reptantes, ranas etiam terreſtres, ob conſuetudinem, inquirunt. Pari ratione, qui à teneris vnguiculis in aquis voluptatum alti ſunt, per terram poſtea maioris ætatis gradientes, à carnis inquinamento, petulantia, & tandem ab aſſuetudine voluptatum minimè recedere poſſunt: ideoq; domi, foriſq; libidinoſi, impuri, & intemperantes, etiam ſeneſcentes ſemper habentur. Ratio autem eſt hæc. F *Laſciui natricibus cõparantur.*

Inueteratus enim fatuus bene viuere neſcit,
Neſcit, & ex animo fœdos depellere mores.

Immò, quod peius eſt, filij, & nepotes ad parentum imitationem, maximo eorum damno, inhoneſtam vitam ducere perdiſcunt: iuxta illud.

Cum pater, & genitrix ollas, pariterq; matellas
Colliduns, pueri cacabos confringere diſcunt.
Fiunt æquales nati genitoribus illic, G
Sunt vbi non calli ſigna, & monumenta pudoris.

Hinc patet, quòd hoc parentibus, & non filijs vitio aſſignabitur.

VSVS IN MEDICINA.

Li. 33. c. 7. EX Colubro aquarili vtilitatem incredibilem aduerſus venenum rubetæ nos eſſe percepturos affirmat Plinius. Verùm, ex eodem authore, inchoando à partibus ſuperioribus huius animalis, maximus dens Hydri maris, ſi pro dentiſcalpio, in odontalgia, adhibeatur, dolorem ſedat. *Dentes hydri ad quid.* Immò dentes duo ſuperiores huius anguis ad mitigandum dolorem dentium ſuperiorum, & duo inferiores ad tollendum dolorem inferiorum, ex ſententia Plinij, vtiliter alligantur. Adeps verò Hydri præſertim Niliaci H *Adeps hydri.* diligẽter colligitur, & ſeruatur; quandoquidem natantes per flumen Nili perunguntur, ne à Crocodilis lædi poſſint. Tandem Plinius, iecore Hydri, ſe lithiaſi mederi profitetur. *Iecur.* *Syphar.* Syphar, ſiue ſpolium Hydri ab Encelio in vſu medico commẽdatur; propterea quod eius ſuffimẽtum ad vteri, & ſedis prolapſum vtiliter adhibetur. *Otalgiæ remedium.* Item in Otalgia celebratur commodum, & ſalutare: quemadmodum Pictorius in Lerna malorum cecinit.

Auribus exuuium confert ſinuoſi colubri
Ex oleo laſis, quod ponit arte ſua.

Totum etiam corpus huius animalis, vel in eius defectu, vipera in olla includitur luto probè circumlita, & in igne ex ſarmentis vitium excitato crematur: *Strumarũ auxilium.* ſiquidem huiuſmodi cinerem cum oleo permixtum, ad diſſoluendas ſtrumas, Syluius magnificat. *Examen probitatis lapidis hydrini.* Poſtremo loco examinandę ſunt hydrini lapidis virtutes, quę à varijs authoribus tantoperè celebrantur. Primitus igitur in deſiccandis humiditatibus ſuperfluis, quæ humanum corpus identidem affligere ſolent, non infrugiferum eſt medicamentum. Sed antequam in his caſibus adhibeatur, Geſnerus huius lapidis bonitatem vaſe aqua pleno prius ex-

pe[illegible]

Digitized by Google

A periri neceſſarium eſſe arbitratur. Conchæ igitur æneæ aqua plenæ, & ſignatæ lapidem circumligat, deinde ſi lapis eſt genuinus, quotidie cotylas duas, nimirum vncias decem, & octo, aquam decreſcere obſeruat. Quocirca in Hydrope tanquam ſummum præſidium commendatur. Geſnerus enim cuidam mulieri hydropicæ hunc lapidem circumligauit, eiuſq; ventrem in dies quatuor digitos decreſcere animaduertit, donec abdomen ad priſtinum, & naturalem ſitum redierit; nam tunc lapidem abſtulit, ne fortè natiuam etiam humiditatem deſiccaſſet. Camillus Leonardus Piſaurenſis & ipſe hunc lapidem ad Hydropicorum aquam inter cutem abſumendam probat, dum Hydropicus hoc lapide circumligatus, trium horarum ſpatio ad Solis radios manſerit; nam fœtidiſſima aqua per ſudorem elicitur; ſed cautè in vſu huius præſidij incedendum eſſe monet, quia non ſolum extraneam, ſed connatam etiam humiditatem conſumit. At Kiranides hunc lapillum nō modò in ſuperfluo Hydropicorum humore exſiccando, ſed in fluxu quoq; lacrymarum, & in aliarum partium œdemate diſſipando ſummoperè extollit. Prædictis addit Camillus Piſaurenſis, quòd hic lapis venenatos etiam vermes fugat, &
B eorum morſibus medetur, item ſumptus lapidem veſicæ perfringere perhibetur.

Remedium hydrops.

L. 3. de lapid.

DE NATRICE TORQVATA.
Cap. XVIII.

ÆQVIVOCA, SYNONIMA, ETYMVM.

NON eſt in dubium reuocandū, quòd Natrix torquata hunc locum poſt Hydros occupare debet, poſteaquàm illorum naturam participans aliquando aquas ſubit; ideoq; Natrix meritò fuit appellata. Idq; magis confirmare debemus, non ſolùm quia ſit ſpecies Hydri, ſed etiam
C quoniam nonnulli hūc anguem verum Theophraſti Hydrum eſſe autumant. Torquata verò cognomento dicitur, ob nonnullos circulos, vel ſemicirculos, quibus pars ſuperior animalis, inſtar torquis, circumdatur; vnde Palumbus etiam Torquatus dicitur, cuius collum circulo quodam veluti torque cingitur. Verùm de hoc cognomento inferius, in rubrica deſcriptionis agetur. Scholiaſtes igitur Nicandri hac eadem ratione motus has Natrices πολυστέφεας, nempè multis coronis inſignes nominauit. Præterea has etiam vocat μυάγρους, καὶ μυοθήρας: ideſt murium venatores: cum tamen myagros, vel myagron, apud Dioſcoridem, ſit etiam herba in campis naſcens, de qua ſuo loco agetur. Addit etiam Scholiaſtes hos angues alio nomine vocari ῥοφίας, ſed ſatius eſt legere ὀροφίας, nimirum domeſticos: cum ὀροφὴ tectum exponatur. Namq; apud Pollucem ὀροφίας ὄφις legitur. Item apud Heſychium ὀροφίας ὄφις τῶν κατ' οἰκίαν, quoniam circa domorum tecta verſetur. Propterea apud Ariſtophanem in Lyſiſtrata ὄφις οἰκουρὸς, nempè domus cuſtos nominatur. Ideoq; veriſimile eſt ab hoc Serpentis genere mures captari; cum circa domos verſanti alius cibus
D facile non ſuppetat. Idcircò, quando in hiſtoria muſtelæ, illius antipathiam cum quibuſdam Serpentibus manifeſtauimus, hos proculdubio intelleximus: cum hi veluti, & muſtelæ muribus alantur. Quare Virgilius, quando in Georgicis, Colubrum tectis aſſuetum memorauit, Myagrum, & Otophiam fortè intellexit; cum hoc Serpentis genus, mures coercendi gratia, circa domus diuagetur. Hinc aliqui colligūt Natricem torquatam eſſe myagrum Veterum, Hydrum Theophraſti, Ophim quibuſdam Græcis, Nerophim hodiè vulgò in Græcia, cuius mas Scorzone, & fœmina Scorzonera ab Hiſpanis vocitatur, vt aliqui autumant. Alioquin ille Serpens Hiſpanus, cui herba Scorzonera aduerſari fertur, ab hoc Serpente, iuxta deſcriptionem alibi allatam, diſcrepare videtur. Deniq; hunc Mathiolus Serpentem nigrum appellat, eundemq; ad remedia morbi gallici requirit, ſicut apud ipſum lector videre poteſt. In Italia aliqui Carbonarium, alij Magnanazzo vocant. Germani, ex Geſnero Natern, alij Bick natern, ideſt Natrices venenatas, inferiores Germani, & præſertim Belgæ Schnacken dicunt.

Ordinis ratio.

Natrix cur torquata dicatur.

Lib. 4. de mat. med. c. 122.

Serpentes muſtelis inimici.

Myagrus Veterum qualis Serpens.

Serpens niger Matthioli.

DIF-

E

DIFFERENTIÆ, ET DESCRIPTIO.

Deſcriptio Natricis torquatæ.

AETIVS Myagrum Veterum deſcribere videtur, dum inquit, hunc anguem ex craſso in tenuem caudam abire, lato capite eſse prædituin, & mures comedere, neq; morſu necare, ſed inflammarionem tantùm inducere. Huius Natricis iconem ad viuum expreſsam ſeruamus in Muſęo Illuſtriſſimi Senatus Bononienſis, vbi conſpicitur tenuis circa collum, & caput, craſſior penès ventrem, qui poſtea in caudam admodum exilem finit. Color tergi nigricat, circa aluum, color inter luteum, & viridem eſt medius lineis nigris virgatus, huius autem nota inſignis eſt in collo, nam maculæ cādicantes è pallido, inſtar torquis, circulum tamen non abſoluentis apparent. Inter vtraſq; maculas in ſummo ceruicis anguſtum eſt interſtitium duarum forma ſquamularum, vbi maculæ vtrinq; quaſi triangulari figura in acutum deſinunt. Deinde maculæ F nigræ ſplendidæ vtrinq; etiam poſt torquem ſingulæ conſpiciuntur.

Opinio Nicandri.

Olim Geſnerus ſerpentem huius generis conſpicatus longum tres dodrantes, cum quatuor digitis obſeruauit, dorſo coloris fuſci, capite ſimo, & depreſſo. Alibi Geſnerus anguem myagrum, vel Carbonarium nuncupatum deſcribens, ei caput latum, compreſſum, & reſimum aſſignabat, cum colore in ſincipite cinereo obſcuriore, quàm alibi, dorſo toto cinereo obſcuro, maculis vtrinq; ad latera nigris oblongis, & paribus interuallis. At circa collum maximas latiſſimas, & ſplendentes maculas nigras geſtare retulit. In lateribus capitis poſt oculos, ceù calli quidam eminent, vt de Aſpidibus Nicander tradidit. Poſt medium corporis ante principium caudæ, ſquamæ magis diſtant; itaut inter illas cutis nigricans appareat, cum alibi admodum ſint confertæ. Lingua nigra eſt, & bifida, collo anguſtiori, & ventre craſſiori. Squamæ tamen in ima parte, & latiores, & paululum ſunt candicantes. Venter ſquamas habet tranſuerſas; itaut ſemicirculis ſquamoſis compactus eſſe videatur. In ſupremo capite paruæ, & multæ ſquamæ albæ, deinde in collo albi ſemicirculi cum paucis maculis nigris conſpiciuntur. At dorſum verſus, nigredine paulatim ſe dilatante, plus nigri, & minus albi apparet. Eſt autem G hæc nigredo, præſertim quæ longius à capite diſceſſit, obſcurior, nec ita ſplendet, vt de alijs maculis dictum eſt. Cauda, quę paulatim attenuatur, digitos octo circiter, lōga eſt, cuius initium maximè eſt conſpicuum: ſiquidem inchoat, vbi ſemicirculi deſinunt. Deinceps autem pars inferior binis ad exitum vſq; ſquamis conſtat, cum pars ſuperior pluribus, & minoribus integretur. Tandem dentes parui, ſerrati, & duplici ordine, ex Geſnero deſcribuntur: quare hęc deſcriptio Natricem torquatam apprimè repræſentare videtur. Præterea nonnulli obſeruantes caudam huius animantis ex craſſiore in valdè tenuem degenerare, in hanc venerunt ſententiam anguem hunc Spathiurum nominari poſſe, cum cauda inſtar ſpathæ mucronata eſſe videatur.

Prædicta deſcriptio quadrat Natrici torquatæ.

Spathiurus ſerpens.

Natrix rubetaria qualis.

Remedium ictus huius anguis.

Similem Natrici torquatæ alium eſſe anguem multi atteſtantur, qui vocem edit ſatis ſonoram, & æmulantem voces quarumdam rubetarum, cum tamen hæc magis grata, & ſuauior eſſe feratur: qua de cauſa hunc anguem Natricem rubetariam cognominarunt. Et quoniam Polonis Padaliza eſt ſerpens valdè maculoſus, & venuſtate admirandus, H qui ſibilo à ruſticis cognoſci perhibetur: ideò à Natrice rubetaria cū minimè diſcrepare tradiderunt: quamuis poſtea ictus remedium eſſe referant, vt pes patientis in ſcrobe terræ humidæ per diem naturalem ſepeliatur. Vtcumq; ſit hoc in loco tres icones exhibemus prima erit Natricis torquatæ, ſecunda Natricis rubetarię, & tertia Natricis rubetariæ ſceleton.

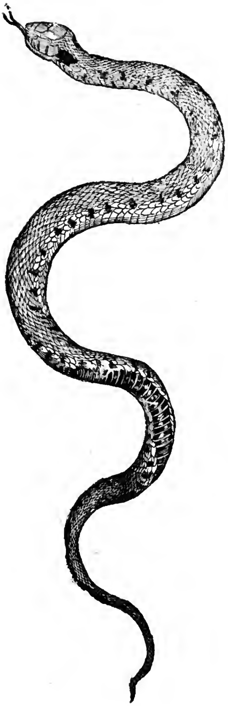
Natrix

Natrix torquata.

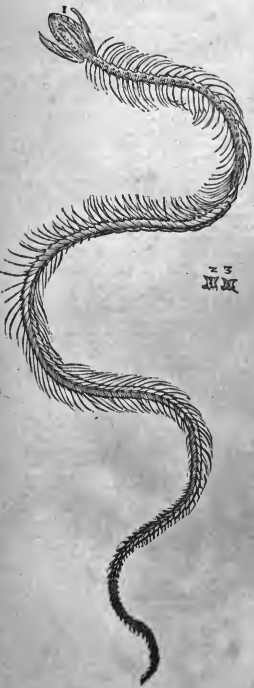
Digitized by Google

290
Natrix rubetaria.

Digitized by Google

Natricis Rubetarię ſceleton.

1 Maxillę inferioris partes ſeparatæ.
2 Vertebra prona.
3 Vertebra ſupina.

E

LOCVS, ET NATVRA.

DEGVNT huiuſmodi Serpentes in pratis vliginoſis, aliquando in aquis, & interdum, caloris gratia, circa ſterquilinia ſtabulantur, vbi non rarò parere ſolent. Huius generis Natricem, ad finem menſis Maij, Geſnerus habuiſſe fertur, quæ oua quatuordecim peperit, nam conſtitutio anni erat pluuioſa; ideoq; tales angues admodum frequentes eſſe dicebãtur. Verùm cum à natura ſibimet hanc proprietatem comparauerint, vt mures venentur: Geſnerus obſeruauit circa Lucarnum, atque Verbanum lacum tales angues non interimi, quoniam in Vinetis muribus ſint infeſti: immò, & muſcis inſidiari aſſerunt; quare hic Serpens non myagros ſolùm à muribus, ſed etiam à muſcis *μυίαγρος* cognominari poterit.

Proprietas mira huius ſerpentis.

Cur dicatur Myiagros.

Inferiores Germani, & præſertim Flandri tradunt vaccarum vbera ab his Serpentibus interdum ſugi, & poſtridie ſequi ſanguinem, quam proprietatem Priſci Boæ attribuerunt. Addunt etiam per ora dormientium libenter irrepere, homineſq;, in quorum os intrarunt, ſuauiter canere; deinde liberari, quando patientes ſupra vaporem feruidi lactis diu manſerint: ſiquidem odore lactis illis gratiſſimo allecti corpora relinquentes egrediuntur, vt lacte in vaſe poſito frui valeant. Quoad læſionem referunt hæc animalia rarò morſu, ſed potius adſtrictione partium nocere, quoniam partem aliquam ſpiris adſtringunt, & reliqua parte caudæ dependentis hominem verberant, qui veluti baculo percuſſus non leuem contuſionem reportare ſolet. F

Homines habentes in ventre anguẽ quomodo liberentur.

MORALIA.

DVÆ huius animantis proprietates diſcurrendi campum moralibus præbuerunt. Primitus hoc animal leuiſſima de cauſa iram concipiens in hominem intuentem inſilire ſolet, & ſpiris conuolutum cauda verberare: propterea mulieri iram facilè concipienti aſſimilatur, quæ bilioſo agitata motu in quemcumq; obuium etiam inſontem iracundos motus exercet: cum furor fæmineus, & Tygridis, & Leænæ catulos inquirentis ſæuitiam ſuperet. Exemplo nobis fuerunt Medea, & Progne, quæ nec etiam proprijs natis pepercerunt. De hoc enim canit quidam poeta hunc in modum. G

Mulier irata aſsimilatur huic Serpenti.

Fæmina dum inſanit malefido agitata furore,
Sæuitiam ſuperat dira Leæna tuam.
Sæuior Hyrcana eſt hæc fæmina Tygride raptos
Dum catulos ſequitur; fæmina ſæua magis.
Exemplum præbet nobis irata Medea
Natos truncauit quæ furibunda ſuos,
Exemplumq; dabit nobis ſimul impia Progne,
Quæ teneri nati membra necata coquit. H
Quod niſi perdoctus Iuuenalis cuncta referret
Crimina, quæ mulier fingere ſæpè ſolet.
Vellem quandoquidem ritus memorare vetuſtos
Fæminei generis, & recitare dolos.
Cor mulieris enim cunctis ſpinoſius herbis,
Felle tumet ſemper pectora bile dolent.

Quamobrem ſatius erit, omni conatu animi, hunc bilioſum furorem, more prudentis viri, euitare: cum non ſolum ſaluti corporis, ſed etiam animæ ſit detrimento. Vir igitur ſapiens tranquilla mente cuncta aduerſa patitur: quare non immeritò Leo Decimus nullam virtutem patientia eſſe commodiorem iudicauit: vnde nullum opus, neque publicum, neq; priuatim curabat, cui Inſigne iugi non apponeret, cum hac inſcriptione, SVAVE. Viciſſim fatuus nullo prorſus moderamine coerceri poteſt, quin ſtultitiam ſuam vbicumq; ſemper effundat, quod manifeſtatur his verſibus.

Remedium aduerſus iracundiã.

Nempe

A *Nempe furor ratione caret, præcordia frangit.*
Debilitat ſenſus ira ſeuera nimis.
Nos contra motus certa innitamus habena,
Et frænum, atq; ſuum ſentiat ira modum.
Non ſapientis eris triſtari, aut corde dolere:
Paſsio prudentis pectora nulla premit.
Eſt ſapiens tranquillus mente quieta.
Ira trahit fatuos, inſipidoſq; viros.
Tempore cuncta quidem ſapiens moderatur in omni,
Addit, & in cunctis rebus vbiq; modum.
Sed fatuus nullo penitus moderamine ductus.
Stultitiam effundit ſemper vbiq; ſuam.

Præterea Natrix torquata hanc alteram ſibi vendicauit proprietatem, vt elato capite incedens, torquium ornamenta, quibus eſt inſignita, quaſi cunctis oſtentans ſibi com-B placere videatur. Quamobrem hâc beſtiam mulieres formæ dotibus inſignitæ, & etiam iuuenes noſtræ ætatis eleganti forma conſpicabiles æmulantur, dum aſſiduè in ſpeculo facies ſuas ſpectant, & nouos veſtium ritus in dies ſibi comparantes, tanquam tot pauones ſemetipſos circumſpectant. Debent autem in mentem reuocare Pigmaleonem, qui ſuo labore lapideo nimium delectatus, in ſaxum tandem fuit transfiguratus, & Narciſſum, qui propriam in vndis amplexatus iconem ſubmerſus eſt. De his ergo ſic canitur.

Quidnam homines Natrici torquatæ aſsimilantur.

Conſulit hic ſpeculum ſemperq;, & fungitur omni,
Tempore, ſeu ſomno iaceat, lectoq; ſupinus,
Siue ſit erectus viro ſuſpenſus inhæret.
Oſſitum muliebre quidem eſt, hos fœmina quærit
Ornatus, ſpeculum, & pendet de fronte, puella
Reticulum, & mundum, contexta monilia, veſtem
C *Ordinat; idq; mares hodie comitantur, aguntq;.*
Vt ſibimet placeant ſe ſe mulieribus æquant.
Noſtri etenim iuuenes habitus geſtant muliebres,
Illaq; virgo viri, nulla eſt diſcretio rerum.
Pigmalio effigiem fertur de marmore quondam
Feciſſe, & proprium ſibi tam coluiſſe laborem,
Perditus vt fuerit vecors in marmora verſus.
Fonte ſuper vitreo perijt Narciſſus amore,
Dum ſua forma placet fatuo, quam videt in vndis,
Stultorum numerus ſic creuit, & impia turba.

Idcircò iuuenis, qui lecta venuſtate eſt conſpicuus, probis etiam, & honeſtis moribus inſignitus eſſe debet; cum ſcriptum reliquerit Galenus, quòd animi mores corporis temperaturam ſequantur: quandoquidem in homine turpi, animus etiam deformis, & vitijs inquinatus regnare ſolet: nam elegantia animi cum pulchritudine corporis ple-D rumq; copulatur. Alioquin de muliere formoſa, & ſtolida ſcriptum eſt in ſacris paginis, *Circulus aureus in naribus ſuis*. Vnde Diogenes, cum ſpecioſum quemdam iuuenem ſtultè loquentem audiuiſſet, hæc verba protulit. Hic è vagina aurea educit gladium plumbeum. Huc quoq; ſpectat illa Vulpes Aeſopica, quæ in officina ſtatuarij conſpicata pulcherrimum caput terreum, dixiſſe fertur. Pulchrum quidem eſt caput, ſed caret cerebro. Quapropter ad rem apud Græcos hoc adagium ſolet circumferri δύσμορφος μᾶλλον, ἢ καλὸς κακός. Nimirum deformis potius, quàm pulcher improbus. Solebat etiam Socrates Philoſophus (referente Apuleio) ſpeculo delectari, non tamen ritu fœminarum, & perſuadere diſcipulis, vt frequenter in ſpeculo ſe obſeruarent, quia hoc non decorationem, ſed ad doctrinam moralem attinere prædicabat, vt qui ſe formoſos ſpectarent, animi virtutibus, hanc corporis venuſtatem aſſociarent, atque augerent. Sin verò ſe turpes eſſe conſpicerent, vt virtutis ope deformitatem corporis tegere conarentur: quare ſi ratione corporeæ turpitudinis à ciuilibus conſuetudinibus arcentur, ſaltem ratione venuſtatis animi, ob virtutes acquiſitas, ad eaſdem ciuiles conſuetudines admittantur.

Elegantia animi cum pulchritudine corporis copulāda.

Diogenis ſententia in Iuuenē pulchrum, & ſtolidū.

Diogenes ſpeculo delectabatur.

Faſtoſi homines aſsimilantur Natrici torquatæ.

Denique hanc vanam Natricis torquatæ oſtentationem profectò imitantur faſtoſi E
homines, & qui vel ob genitorum nobilitatem, vel rerum egregiè geſtarum copia, aut
doctrina glorianteſ ſe iactare non deſinunt. Namq; veluti hæc beſtia varijs torquibus
colorata, tandem inter abiectos, & abominandos animantes connumeratur: ita faſtoſi,
& rerum mundanarum proſperitate, vel abundantia tumidi, tandem, vel de tenui creuerunt origine, vel quid, nonniſi indecorum patrarunt, aut ſcientiam primoribus
tantummodo labijs attigerunt. Itaque ſapienter canebat ille, qui hos taxabat hunc in
modum.

Alter enim miles geſtat calcaria ahena,
Alter, & in manibus Romula iura regit:
Miles ab antiqua ſe nobilitate ſuperbum
Iactas, & à Tullo tempora rege notat,
Aut genus à claris patribus, quos Romulus olim
Legerat, atq; alios enumerare ſolet.
Fortè tamen patres habuit, qui fanore iniquo, F
Fraudibus aut alijs ſtemmata parta gerunt.
Plures ſe faciunt ex nobilitate ſuperbos,
Quam virtute ſua non meruere tamen.
Doctoris quidam titulum, nomenq; tenere
Gliſcunt, ſe iactant, & didicere nihil.
De rebus fatuis vaniſsima verba loquuntur,
Eſſeq; prudentes, doctiloqniq; volunt.
Nil ſapiunt penitus, tantum de cortice libri
Sumpſerunt tituli nomina vana ſui.

Meretrix comparatur Natrici torquatæ.

Homil. 38. in Matth.

Poſtremò Natrix rubetaria iucundam, & ſuauem emittens vocem, ſub qua poſtea venenum latibulatur, ad meretricem iure optimo comparari poteſt, quæ blandis vocibus
allectos iuuenes in exitium trahere ſolet: quemadmodũ alias recitatum fuit de Sirenibus, quæ cantu ſuo allectos in naufragia deducebant: has quoq; Seruius ſecundum rei
veritatem meretrices fuiſſe teſtatur, quæ, quoniam tranſeuntes ad extremam redige- G
bant inopiam, ijs infetre naufragia à Poetis fingebantur. Idcircò D. Chryſoſtomus
ad rem ſcribebat. Sicuti ſordes, & limus aures corporis obſtruere ſolent: ſic meretricis
cantus aures mentis ſtipant, atq; immundas reddunt: quaſi enim ſtercus huiuſmodi colloquia auribus veſtris immittant, & quod barbarus ille minabatur dicens, comedetis
ſtercus veſtrum, id nunc multi non verbo, ſed re, in vobis faciunt, immò verò multò
peius, atque fœdius. Hactenus Chryſoſtomus. Quare ſapientis viri intererit ad minimum prædicti cantus tinnitum, aures obturare, & ad imitationem Alphonſi regis Aragonum, ad altiorem contemplationem animum dirigere. Hic enim Rex, ex Syluio,

De dict. & fact. Reg. Arag.

dum ſuauiter obſtrepebant (vt fieri ſolet in Aulis Principum) tibicines, & varijs clangoribus aures Regis obtundebant, arrepto, quod fortè ad manus erat, Ciceronis volumine, hęc verba protuliſse fertur. Ceſſate Muſici, adeſt enim, qui mecum dulciora miſceat
Princeps Romani eloquij Tullius. Nos autem, huius loco, ad euitandam vaniloquentiam, ſacris Biblijs apprehenſis, multò ſuauiora, & diuiniora meditabimur.
H

DE BOA. Cap. XIX.

ÆQVIVOCA.

Boa morbi genus.

IN Hydrorum, ſeu Natricum numero Boam recenſendam eſſe arbitramur, cum horum animantium moribus, & natura potiatur, veluti in
antecedentibus capitibus fuit relatum. Verùm, quoniam hoc nomen,
Boa, extra ambiguitatem non eſt repoſitum: propterea prima fronte
æquiuocationem ponderabimus: Plinius igitur Boam quamdam affectionem humani corporis eſſe conſtituit, in qua corpus papulis quibuſdam rubicundis turgeſcit, quæ poſtea ſambuci ramo leuiter contactæ delentur. Alij

Boam

A Boam eum eſſe affectum tradiderunt, quando cutis rubeis puſtulis exaſperatur, quas Græci hydracia vocant ab Hydro angue, cuius ictibus talia tubercula excitantur. Quapropter Iſidorus tumorem ex morſu Hydri ortum, ideò Boam appellari decreuit, quoniam fimo Bouis impoſito ſanetur. Quicquid alij referant, quòd Boa ſit quidam morbus, cuius cauſæ hactenus medicis ſunt incognitæ: qua de cauſa Vulgò *Rubello* nuncupatur. *L.12.Orig.*

Cæterùm Feſtus Boam eſſe tumorem crurum ex labore longi itineris genitum exiſtimauit. *Huius affectionis etymum.* Quamuis Perottus oppoſitæ fuerit ſententiæ; ideòq; ſcripſit Boam, ſiue Bouam morbum eſſe, quando corpus papularum multitudine efflorescit, ad ſimilitudinem earum, quæ ex morſibus Boæ ſerpentis reſultant, idq; Feſto Pompeio incognitum fuiſſe affirmat; *Boa tumor crurum.* quandoquidem ſi hoc nouiſſet, proculdubiò Boam eſſe tumorem crurum, ex labore viæ productum non retuliſſet. Nihilominus Salmaſius in Solinum ſententiæ Feſti videtur adſtipulari, dum originem græcam huius vocabuli aſſignat. Inquit enim, quòd δύη paſſio ex labore exponitur, quæ vox Aeolicè Βύη, Latinè Boa vocatur. His addamus vnum obſeruatione dignum, nimirum, quòd hodie crura diù morantium apud ignem
B rubicūdis quibuſdam notis colorantur, quas maculas vulgus Vaccas, quaſi Boas appellat. Deniq; Βόα, nempè Boa fuit nomen meretricis, quemadmodum apud Athenæum legitur. *Boa fuit nomen meretricis. Lib.13.*

SINONYMA, ET ETYMVM.

BOA, vel Boua apud Perottum legitur, eſtq; Serpens, vt multi putant, nomenclaturam ſibi vindicans ab effectu, cum ſit tam immenſæ molis, vt bouem integrum deglutire poſſit. Nihilominus, ex rei veritate, hoc animal armentorum greges ſequitur, & rigua vaccarum vbera ſugit: quapropter à populatione Boum, ad mentem Iſidori, Boæ nomen e lauream ſibi vindicauit. Hinc etiam Georgius Agricola etymum
C deduxit, quia hoc Serpentis genus lacte bubulo primum ali exiſtimauit. Ideò Georgius Pictorius in Lerna malorum hùc reſpiciens canebat.

Boa quidem Serpens, quam Tellus Itala nutrit
Hunc bubulum plures lac enutrire docent.

Hanc autem falſam eſſe etymologiam tradit Salmaſius in Solinū: eum ſcribat ali lacte, non eſſe proprium ſolius Boæ, ſed omnium Serpentum, vt noſtri ruſtici teſtificari poſſunt, cum omnes angues lac ſummoperè appetant. Deducit autem etymum ex græca voce δύης, quæ idem ſignificat, quod δύνειν; at Aeoles Bæotij dicebant βύνειν, inde Boa. *Omnes ſerpentes lacte ſummoperè delectantur.* Δύτης verò redditus vrinator, quemadmodum & δυτικός, qui ſolet aquas ſubire, vt δυτικὰ ζῶα apud Ariſtotelem, nempè animantia, quæ in aquis ſe ſubmergunt. Hinc clarè colligimus Boam ſpeciem Hydri eſſe conſtituendam, Germanicè Vnke dicitur, veluti Georgius Agricola in libro de Animalibus ſubterraneis tradidit. *Etymologia græca.*

D
N A T V R A.

SI naturam huius Serpentis inquiramus, ex multorum Authorum ſententijs comperiemus ipſam in immenſum excreſcere: itaut non ſolum longitudo, verum quoque latitudo ſit admiranda. Namq; D. Claudio Principe, ex ſententia Solini, occiſa fuit Boa in Vaticano, quæ integrum infantem in aluo geſtabat. Quamobrem non immeritò turpi aluo prædita eſſe ferebatur à Baptiſta Mantuano hoc verſu.

Picta autem ſpiſſale, turpi Boa flexilis aluo.

Quamuis multi tradant hanc beſtiam in Italia, ob frigidiorem aeris temperiem, in rantam magnitudinem minimè excreſcere. In Calabria tamen hoc animal grandius obſeruatur, quam alibi: cum illa regio ſit calidior. *Boa eſt magnus Serpēs* Cæterùm in regionibus Indicis immenſa propemodum huius animantis auctio obſeruari perhibetur.

Quoad qualitatem veneficam; Albertus prodidit ictum Boæ malignum, & venenatum

Qualitas veneni. tum eſſe,ſed ſibi conſtare non videtur,quoniam paulò ante ſcripſerat Boam eſſe de genere Draconum tertij ordinis: cum tamen venenum tertij ordinis non curandum, & nihili faciendum eſt ſtatuerit. Communis tamen opinio Authorum eſt Boam morſu inflammationem tantummodò generare. E

DE HYDRO MARINO. Cap. XX.

SYNONIMA, ETYMVM.

Ordinis ratio. POSTEAQVAM Plinius, Aelianus, & Solinus Serpentes tam in aquis dulcibus, quàm ſalſis degentes, Hydros nuncuparunt, & hactenus de Hydro aquarum dulcium actum ſit, rationi conſonum eſſe iudicauimus, de Serpentibus etiam marinis ſermonem habere. Et licet in hiſtoria Piſcium, horum mores fuerint examinati: nihilominus ad anguium hiſtoriæ perfectionem, horum etiam natura præſenti in loco ponderanda eſt. Itaq; Hydrus marinus Ariſtoteli ὄφις θαλάσσιος, nēpè Serpens marinus nuncupatur. *Lib. 2. hiſt. Anim. cap. 15.* Plinio, vt in progreſſu hiſtoriæ patebit, Draco etiam nominatur. At Bellonius, & Saluianus hunc Plinio Ophidion quoq; dici opinantur. Verum Rondeletius, & rectè, vt noſtra fert opinio, hos diuerſos eſſe animantes oſtendit. Etenim Ophidion, licèt Congro (cui colore, & corpore Serpentem marinum aſſimilat Ariſtoteles) *Draco marinus Plin.* ſimilem eſſe referat: tamen Ophidion ipſi exiguus eſt piſcis: cum tamen Serpens marinus permagnus, & non paruus dicendus ſit. Rurſum Saluianus tradit Serpentem marinum Aeliano planè fuiſſe incognitum, quoniam ὕδρον etiam, vt credit, anguem marinum appellari ſcribat. *Ophidion.* Cæterùm non animaduertit ὕδρον, ob anguinam figuram, ita nominari, quod hodierni etiam piſcatores, ex Rondeletio præſtant. F G

DIFFERENTIÆ, ET DESCRIPTIO.

IN Africa, referente Ariſtotele, magnitudo marinorum anguium admiranda eſt: nōnulli enim (inquit) vbi triremi applicuiſſent, oſſa multorum boum vidiſſe narrant, quos abſumptos fuiſſe ab anguibns non dubitarent; cum triremes in altum productas quamprimum angues inſectarentur, & nonnulli aggreſſi triremem euerterent. *Hydri marini magna molis.* Immò Olaus Magnus tradit circa Noruegiam interdum apparere Serpentem ad centum, vel ducentum pedes longum, tranquillo etiam Mari Nautis infeſtum: itaut hominem interdum à naui abripiat. Nam ab eo inuolui aſſerūt tantam, quantæ ferè in noſtris fluuijs maiores fieri ſolent, quæ mercium vecturæ deſtinantur, & inuolutam ſubuerti: deinde ſpiras ſupra mare tantas aliquandò erigere, vt nauis per vnam trāſire poſſet. H Idem Olaus Magnus alterius marini Serpentis iconem exhibet, quem flauo inſignitum colore *Serpēs Balthici Oceani.* in Balthico, vel Suecico Oceano verſari prodidit, triginta, aut quadraginta pedes longum; qui, niſi irritatus, neminem lædit. Hic quoad corporis figuram ſimilis eſt ei, quem nomine veri, & genuini Serpentis marini expreſſimus.

Li. 6. c. 23. Plinius quoque teſtificatur apud inſulas quaſdam ante Perſidem, Hydros marinos vicenum cubitorum teruiſſe claſſem. Et Solinus inter Promontorium Carmaniæ, & Arabiam, quinquaginta millia paſſuum interiacere, deinde tres inſulas eſſe ait, circa quas Hydri marini vicenum cubitorum longitudine egrediuntur. *Hydri marini vbi maximi.* Sinthum fluuium maximum eſſe eorum, qui circa mare rubrum ſunt, & plurimùm aquæ in mare ducere, itaut procul ab eo in pelagus aqua candicans profluat, Arrianus in nauigatione maris rubri fatetur: cæterum nauigantibus è pelago versùs hanc, regionem, in qua ſe Sinthus amnis exonerat coniecturam de loco facere ex Serpentibus, qui ex alto eis occurrunt.

Digitized by Google

A tur. Et paulò poſt addit; ſinus, qui Baraces appellatus, valdè periculoſus,& nauigantibus vitandus eſt &c. Ad eum autem à pelago tendentibus, loci inditium faciunt Serpentes, qui prægrandes, & nigri ſeſe offerunt. Nam in ſequentibus locis, & circa Barygazam minores, & colore luteo ad aureum inclinante obuij ſunt. Denuò Baraces *Serpentes grãdes, & nigri.* ſinus eſt ad fluuium ibi ſe exonerantem, &c. Hæc etiam regio è pelago adnauigantibus prænoſcitur ex Serpentibus, qui illic obuij ſunt, capite, quale Draconum eſt, oculiſq; ſanguineis. Meminit item Virgilius maximi Serpentis marini, quando de Laocoonte Neptuni Sacerdote cecinit hunc in modum.

Laocoon ductus Neptuni ſorte Sacerdos *L. 2. Aeneid.*
Solemnes taurum ingentem mactabat ad aras.
Ecce autem gemini à Tenedo tranquilla per alta
(Horreſco referens) immenſis orbibus angues
Incumbunt pelago, pariterq; ad littora tendunt.
Pectora quorum inter fluctus arrecta, iubæq;
B *Sanguineæ exuperant vndas: pars cætera pontum*
Pone legit, ſinuatq; immenſa volumine terga,
Fit ſonitus ſpumante ſalo, iamq; arua tenebat,
Ardenteſq; oculos ſuffecti ſanguine, & igni,
Sibila lambebant linguis vibrantibus ora.

Verùm, quoad Serpentem marinum propriè dictum, is ab Ariſtotele duobus in locis *Li. 2. hiſt. Anim. cap. 14. & l. 6. c. 37.* eleganter deſcribitur. Illum enim Serpentibus terreſtribus aſſimilat, niſi caput haberet Congro ſimile: item colore, & corpore Congri, ſed ore terreſtribus anguibus acutiore. Gilius verò vir alioquin prudens marinum Serpentem eum eſſe credidit, qui, aliorum virorum doctorum iuditio, eiuſdem Ariſtotelis Acus eſſe perhibetur, cuius caput in fiſtulam longam, acum imitantem deſinit; ideoq; noſtris piſcatoribus tales piſces *Aguſelle* ab acu nominantur, & à Gallis Trombete, quia roſtrum tubam imitetur. Præterquamquod Acus à capite ad podicem, corpore eſt hexagono, à podice ad caudam quadrato; *Acus Ariſtotelis eſt piſus.* C quæ forma neq; anguibus terreſtribus, neq; marinis, neq; ipſis Congris competit. Deceptus autem eſt Gillius, quia Ariſtoteles anguibns marinis os acutius, quàm terreſtribus, aſſignauit.

Genuinum autem marinum Hydrum Bellonius, & Saluianus exhibuerunt, nimirum *Hydrus marinus genuinus qualis.* eumdem, quem nos multis ſpiris implicatum repræſentamus, non quia per mare ita inuolutus incedat, ſed tantùm ad exprimendam longitudinem, ita pingitur. Addit præterea Ariſtoteles, in deſcriptione, colorem anguis marini Congro eſſe ἀμαυρότερον, idest, Gaza interprete, obſcuriorem. Bellonius hunc colorem obſcuriorem, nigriorem exponit, quam ſententiam affirmare non audet Saluianus immemor eorum, quę ab Ariſtotele recitata fuerunt, quando ſcripſit, complura horum anguium eſſe genera colore numeroſæ varietatis.

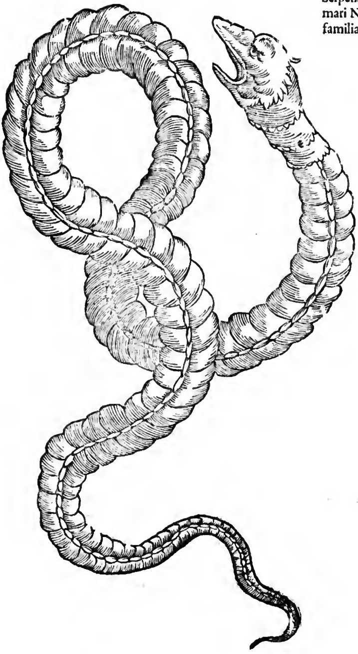
Interim ipſe Saluianus ſuum Serpentem marinum dorſo ſubrubro, lateribus ſubflauis, & imo ventre ſubalbido eſſe pronuntiat. Rondeletius hoc animal ſic deſcribit. Eſt *Deſcriptio ex Rondeletio.* terreno, vel fluuiatili ſimillimus, & ad trium, vel quatuor cubitorum longitudinem Serpens D marinus accedit. Corpore eſt rotundiore, quàm anguilla, capite Congro ſimili. Maxilla ſuperior inferiori eſt longior. Dentes in maxillis, & in palato, ritu murænæ, ſed rariores habet. Pinnulas duas ad branchias, veluti anguilla. Colore eſt fuluo præter ventrem, & roſtrum, quæ partes ſunt cinerei coloris: Oculi flaueſcunt. Internis partibus a murænę non diſcrepat. Huius Serpentis cadauer exſiccatum, quod adhuc in Muſæo Illuſtriſ. Senatus Bononienſis ſeruatur, fuluum etiam colorem retinet.

LO-

Serpens marinus.

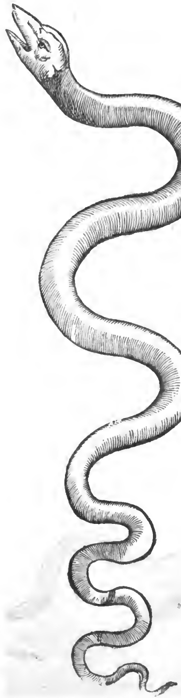

Digitized by Google

299
Serpens marinus
mari Noruegico
familiaris.

300
Serpens mari-
nus flaui colo-
ris mari Sueti-
co familiaris.

Digitized by Google

A

LOCVS.

SERPENTEM marinum in locis omnibus Maris indiſcriminatim ſtabulari non eſt aſſerendum: ſiquidem negat Ariſtoteles in altiſſimis gurgitibus naſci. Nunquid poſtea flumina quoq; frequentet, in dubium verti poteſt: quoniã monimentis mandauit Ariſtoteles, ſerpentium alios terreſtres, alios aquatiles eſſe; quamquam maxima pars ſit terreſtris, exigua ferè aquatilis, ſcilicet fluuiorum incola. Verumtamen cum hic, de quo in præſentia agitur, nuſquam in aquis dulcibus inuentus ſit, marinum tantummodo eſſe anguem affirmabimus. Neq; hoc præcitatæ Ariſtotelis ſententiæ repugnabit: cum ibi non de Serpentibus marinis, ſed de fluuiatilibus, quos vocant Hydros, tantùm diſſeruerit, qui toto cælo ab anguibus marinis diſcrepant. Præ-
B terea hos Congro, corpore, & colore ſimiles eſſe, illos verò parùm ab aſpide diſtingui poſſe retulit. Demùm Hydri veneno nullis cedunt Serpentibus, cum Serpens marinus planè ſit innoxius. Item Hydrus reſpirat, & pulmones habet, cum Serpens marinus branchiatus ſit, & reſpiratione careat.

Lib. 2. hiſt. An. ca. 14.

Differẽtia inter hydrũ marinum, & fluuiatilem.

NATVRA, ET MORES.

ARISTOTELES Serpentem marinum non ſolum ἀμαυρότερον, ideſt, vt nonnulli peritiores interpretantur, colore minus intenſo, quàm ſit Congrus; verum etiam σφοδρότερον, ideſt, vehementiorem eſſe promulgauit; ſiue, vt Theodorus Gaza vertit, acriorem: ſiquidem hæc vox ad mores huius animalis referenda eſt, non autem ad corporis longitudinem, vt Bellonius ſapienter retulit. Si captus, dimittatur
C foris (ἐὰν δέ φοβηθῇ, καὶ λυφθῇ, Vuottonus ſic reddit, ſi timeat, atque piſcatores euertat) arenam roſtro quamprimùm adacto terebrat, ſubitq; totus. Plinius, cum alibi draconem Ariſtotelis, Araneum appellauerit; hoc tamen in loco, pro Serpẽte marino, Draconem marinum pronunciauit, dum inquit: Draco marinus captus, atq; immiſſus in arenam, cauernam roſtro mira celeritate excauat. Et quamquam Rondeletius Draconem, ſiue Areneũ piſcem idem etiam præſtare tradiderit, nihilominus huic nullam fidem adhibendam eſſe putamus, tum quia hoc animal nullo roſtri mucrone eſt inſtructum, vt Serpens marinus, tum quia obtuſa capitis magnitudine impeditur. Quamobrem certum eſt, ab Ariſtotele hanc proprietatem Serpenti tantùm marino aſſignatã fuiſſe. Hoc autem monendum fuit, ne quis hac occaſione, res diuerſas confundat, id quod Albertus feciſſe videtur, vt in Aranei, ſiue Draconis hiſtoria oſtenſum fuit.

Lib. 9. cap. 27.

Proprietas mira huius animalis.

Geſnerus, ex Germanico Schiltbergeri cuiuſdam Bauari Monacenſis libro de peregrinationibus ſuis, quas captiuus a Turcis obiuit, pugnam Serpentũ marinorũ, & terre-
D ſtriũ deſcribit, quam licèt pro certo non habeamus, eam noſtro huic animanti conuenire, hic tamen eam adſcribere libuit, quoniam ſimpliciter Serpentes marinos nominat. In Regno Genyck vocato, vrbs eſt nomine Sampſon. Eam quo tempore ego apud Vueiaſitam Turcarum Regem eram, Colubri aquatiles, Serpentes terreſtres innumeri circumquaq; per milliaris ferè ſpatium circumdabant. Venerant autem hi è ſyluis, quæ multæ ſunt in vicina regione Trieuſik dicta, illi verò è mari. Hi dùm colligebantur, per nouem dies, nemo, præ metu, ex vrbe egredi audebat, quamuis neq; hominem, neq; cætera animalia læderent. Quamobrem vrbis, ſiue regionis Princeps, ne quiſquam etiam hominum eos læderet, edicebat: non ſine iuſſu Diuino rem adeo mirabilem, & magnæ alicuius mutationis ſignum euenire interpretatus. Decimo die, duo hæc Serpentium genera inchoatum diluculo conflictum ad Solis vſq; occaſum produxerunt, quo animaduerſo, Princeps cum paucis equitibus vrbem egreſſus, pugnam ſpectare voluit; Cedebant autem Serpentes aquatiles terreſtribus. Reuerſus in vrbem, ac poſtridie denuò egreſſus nullos amplius viuos, ſed occiſorum tantùm Serpentium octo millia reperit, quos omnes, ſcrobe defoſſa, humo tegi curauit, & Vueiaſitæ Regi nuper ea

Pugna Serpentum marinorũ, & terreſtriũ.

Princeps ad ſpectandã pugnam Serpentum egreditur.

vrbe potito, euentum litteris nunciauit, qui, hoc oſtento tanquam ſibi proſpero, & E
fælicia portendente, gauiſus eſt. Hæc ille.

Serpentes autem marinos in terra aliquandiù degere poſſe ex Ariſtotelis ſententia probari poteſt, cuius verba in capite de Congro recitata fuerunt. Item dari Serpentes,
Serpentes à terra aliquando in mare exeunt. qui è terra in mare exeant, teſtatur Bellonius his verbis. Cum circa Abydum obambularem, in paruis quibuſdam alueis, ſeu canalibus ſalſis inueni Serpentis terreſtris ſpeciem, qui toto ferè die in mari viuit, quemadmodum Coluber, in aqua dulci: ſomni verò cauſa in terram egreditur. Colore fermè rubet, ſed maculis etiam fuſcis, aut cinereis varius eſt.

VSVS IN CIBIS, & Medicina.

F

Serpẽs marinus edilis BELLONIVS, in libro ſuo Gallico de piſcibus, Serpentem marinum eſui quidem ſcribit eſſe aptum, quemadmodum cæteri animantes marini longi, & lubrici, vt Congri, anguillæ, muſtelæ, & ſimiles, verùm propter nimiam cum terreſtri Serpente ſimilitudinem, pleroſq; ab hoc animali conſpecto, tanquàm ab angue, & non
L. 32. c. 2. piſce abhorrere aſſeuerat. Si vim medicam huius beſtiæ perpendamus, Plinius ad vrinę incontinentiam valere tradidit, dummodo cum radice lilij adhibeatur.

DE SCOLOPENDRA MARINA.
Cap. XXI.

SYNONIMA. G

Ordinis ratio. VT hęc Serpentium hiſtoria omni ex parte perfecta, & in genere ſuo abſoluta eſſet, nonnulla de hoc animali ad inſectorum genus ſpectante addere libuit; tum quia inter reliquos Maris animantes, veluti hirudines, & lūbricos marinos, graphicè anguem repræſentret, tum etiam, quoniam in Inſectorum hiſtoria, omnes Scolopendrę icones non fuerunt impreſſæ. Quare cum in antecedenti capite, de Serpente marino egerimus, non erit abs re in præſenti de alia beſtia marina diſſerere. Itaq; σκολόπενδρα θαλάττια, nempè Scolopendra marina, ob ſimilitudinem cum terreſtri, ita nuncupatur, quia terreſtris ſic fuit nominata, quaſi ἔχουσα σκολόπα ἐν τῇ ἕδρᾳ, quoniam in extremo (quod caudæ loco eſt) ſupereminеat corniculum, quaſi radius, atq; impactus aculeus: cum σκόλοψ ſurculum acutum inſtar aculei ſignificet. Plinius autem hāc beſtiam
Etymum Scolopẽdræ terreſtris. marinam Scolopendram ſemper appellauit, terreſtrem verò nunquàm Scolopendram, ſed centipedam tantùm cognominauit, cum hoc nomen alio etiam Inſecto, nimirum H Oniſco, ſiue Aſello competat, quem Vulgus centipedam, & millepedam ſolet indigitare. Qui plura de Scolopendris intelligere voluerit, confugiat ad hiſtoriam Inſectorum, vbi de terreſtribus, & marinis vbertim pertractatum fuit.

DIF-

Digitized by Google

A

DIFFERENTIÆ, ET DESCRIPTIO.

IN Hiſtoria Inſectorum traditum fuit ſcolopendræ marinæ duo eſſe genera: nam altera in genere Inſectorum, altera in genere Cætorum reponebatur, & de hac poſtrema in hiſtoria piſcium ſermo fuit habitus. Cæterùm Scolopendræ marinæ de genere Inſectorum duas aſſignare ſpecies non dubitamus: quandoquidem vna multis pedibus hirſuta apparet, altera verò marinum anguem æmulatur. Hæ igitur ad Ariſtotelis mentē, aſpectu, terreſtri Scolopendræ ſunt ſimiles, & magnitudine paulò inferiores, coloreq; magis rubentes. At forma ſcolopendræ terreſtris, quoad caput, & caudam diuerſa eſt, quæ varietas in Scolopendris Rondeletij non obſeruatur, immò veluti ret lumbrici apparent. Hoc autem non aſſeueramus non ad explodendam Rondeletij opinionem, ſed vt lectori ponderandum proponamus, num ſit alia Scolopendræ
B marinæ ſpecies, quæ deſcriptioni Ariſtotelis magis quadret.

Scolopēdra duplex genus.

Quamuis Vuottonus textum Ariſtotelis, in quo ſcolopendræ marinæ terreſtribus minores declarantur, ſemper ſuſpectū habuerit: quandoquidem ſi ſcolopendra marina eſſet minor terreſtri, hamum quantumuis exiguum deglutire nequiret. Et tamen idem Ariſtoteles, Theodoro Gaza interprete, ſcripſit, quando piſces, qui vulpes nuncupātur, hamum deglutiſſe ſentiunt, ſibimet ipſis, vt centipeda, opitulantur: nam longius ſeſe offetentes lineam abrodunt, & Scolopendræ alio ingenio ſe liberant, nimirum ſemetipſas inuertendo, donec hamus excidat: ergo hæ terreſtribus maiores ſunt conſtituendæ. Licèt multi authores textu Ariſtotelis decepti in eādem venerint ſententiam. Albertus enim Scolopendras marinas minores terreſtribus ſtatuit, dum inquit, Serpentes, & piſces verè dicti carent pedibus, in mari tamen verſatur animal, quod vocatur quadraginta quatuor, cum tot pedes habere videatur: ſimileq; huic aliud per terram diuagatur eodem appellatum nomine, ſed in mari verſans minus terreſtri eſſe perhibetur. Braſauolus Scolopendræ terreſtris iconem duos pollices longam oſtendebat.
C Rondeletius minorem Scolopendram ad palmum, maiorem verò ad cubitum accedere tradebat. Gillius Scolopendram marinam, quam vidit, digiti longitudine fuiſſe aſſeruit. Deniq; Marcellus Virgilius Dioſcoridis interpres marinas terreſtribus lōgiores eſſe decreuit: nec præter rationem, quoniam nos Scolopendræ icones ad cubitum penè accedentes exhibemus, quarum altera eſt nuda inſtar anguis, altera verò pedibus hirta, & coloris amethyſtini.

Deſcriptio huius animalis.

Quādo ab hamo ſe liberent.

Animal vocatum Quadraginta quatuor.

NATVRA, ET INGENIVM.

GILLIVS hoc animal, ob tetrum odorem, piſcatoribus infeſtiſſimum eſſe pronunciat: propterea quòd hamum ab hac beſtia contactum cæteri piſces fætido pulſi odore vitent. Præterea ſi hoc animal hamum fortè deglutiuerit, hoc in-
D genio ſe liberare dicitur: inuertit enim ſe euomendo interanea, donec hamus cadat, & denuò, abſorptis inteſtinis, non ſecus, atq; prius valet. Idem confirmat Plinius, & memorat etiam Plutarchus in libro de his, qui ſerò puniuntur à Deo. Hinc Pierius Valerianus ſcriptum reliquit, quod Priſci ſignificaturi hominem ab affectibus cruciantibus ſe liberantem, Scolopendram marinam effigiebāt, cum hæc beſtia ſe inuertendo ab hamo, & piſcatoribus ſe redimat.

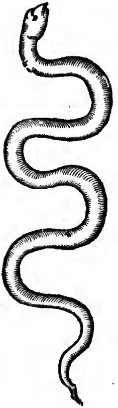
Teter odor huius animalis.

De veneno huius animalis, Ariſtoteles, Oppianus, & Aelianus retulerunt Scolopendram marinam, tactu, terreſtri nocentiorem eſſe, nec non morſu vrere, & rubicundum in cute colorem excitare, quod ſymptoma vrtica etiam inducere ſolet. Curatio autem huius veneni cum eadem ſit, quæ terreſtris, lectorem ad hiſtoriam Inſectorum relegamus.

Hieroglyphicum ſcolopendræ.

Venenum huius animalis quale.

Scolopendra marina.

VSVS IN VARIIS.

Pſilothra ex quibus parentur.

MEDICAMENTA, quæ pilos diſperdunt, ad mentem Galeni, ex comptorijs libris Critonis, primitùs ex Scolopendris marinis, deinde etiam ex vrtica marina, ſtellis marinis, & nitro, & amurca concinnantur. Plinius verò ſua pſilothra ex cinere marinæ Scolopendræ parat: deinde eumdem cinerem cum melle, ad ſtrumas debellandas; permiſcere ſolet. Deniq; Tarentinus, ad coercendas anguillas, ſuam eſcam ſic componit. Recipit ſcolopendræ marinę drachmas octo, caridum fluuiatilium tantumdem, ſeſami dracham, quibus ſimul exceptis ad prædictum vſum vtitur.

DE

Digitized by Google

A

Scolopendra marina amethyſtini coloris.

DE SERPENTIBVS EXOTICIS.

Cap. XXII.

AD calcem huius libri, Serpentes exoticos examinandos reiecimus, quoniã partim terreſtres, partim aquatiles ab Authoribus eſſe tradun-tur. Verũ inueſtigare, ad quod genus tot peregrini, & Indici Serpentes in hiſtorijs memorati referendi ſint, difficile admodum eſſe, ex mente doctiſſimi Cluſij, pronunciamus. Præterquamquod ſcriptum etiam reliquit Aelianus multa, & varia eſſe anguium genera, quorum ſpecies omnes perſequi velle infinitum foret. Itaq; ne quid intactum ad hanc ſpectans hiſto- *Li. 5. Exotic. c. 19.*

Digitized by Google

riam omittatur, prima fronte ponderabimus illos angues, quorum nomina ab Authoribus proponuntur, cum tamen noſtra ætate ſint incogniti: deinde pedetentim per aliorum differentias partim à colore, partim à magnitudine, & à natura deſumptas de- E
Hyena ſerpens vtrũ detur.
ſcendemus. Quoad primum Aelianus tradidit, Hyenam, præter animantem quadrupedem, eſſe etiam Serpentem vtriuſq; ſexus participem; quocirca altero anno mas, altero fæmina obſeruatur: eamdem ſententiam Orus Apollo in Hieroglyphicis amplectitur; cum adhuc tale animal in rerum natura dari incertum ſit; & præterea non eſt veriſimile talem ſexus mutationem aſſignari poſſe.

Serpentes λίβυες leguntur apud Heſychium; & Nicander in Theriacis Libyas angues inter innoxios recenſuit canens.

Plures reptilium, quæ non ita noxia, formæ
Per denſas habitant ſyluas, per opacaq; luſtra,
Quos Elopes, Libyaſq; coronatoſq; myagros
Dicunt.

Ammoditæ non ſunt Libyes.
Scholiaſtes autem Nicandri λίβυας τοὺς ἀμμώδεις vocat, quaſi hos Ammoditas eſſe ſenſerit, ſed proculdubiò fallitur: quandoquidem Ammoditæ ictu interimunt, cum Libyes inter angues innocuos à Nicandro collocentur. F

Meminit Georgius Pictorius, in Lerna malorum, cuiuſdam Serpentis Tarantæ nomine, dum canit.

In vita lædit nullum Taranta crudelis,
Poſt mortem Serpens, ſed violentus erit.

Taranta Serpens.
Quid autem voluerit intelligere per Tatantam, non facilè eſt apprehendere, niſi fortè Tarantulam, ſtellionis ſpeciem, de qua inter quadrupedes actum fuit. Memorat etiam Suidas Serpentes Argolos, quos Alexander Macedo, Argo Pelaſgico Alexandriam deferri, & in flumen, pro extinguendis aſpidibus, conijci curauit. Item Geſnerus Mergolos angues ex Africa delatos nominat; qui poſtea, & quales ſint, & an in aquis mergantur, vt nomen indicat, ſe ignorare aſſeuerat. Inſuper τρισσός, εἶδος ὄφεως, nimirum Triſſos ſpecies Serpentis apud Heſychium, & Varinum legitur, ſed poſtea nulla Serpentis deſcriptio aſſignatur. Notum ſolum eſt, quòd τρισσοί, & Atticè τριττοὶ triplex G
exponitur, & Aliter etiam trinus, vel ternus redditur. Tandem multa nomina barbara
Nomina anguium barbara quæ.
anguium, vt Ames, Butriſa, Dunios, & Eraton apud Syluaticum leguntur, ſed quos indicent Serpentes, ipſi ſoli notum eſt. Poſtremò hæc nomina, Guaſſeuabras, vel Semabras, apud Auicennam, Serpentem denotare videntur, dum inquit, quando emplaſtrum cum radice Endiuiæ paratum ponitur ſupra ictus Scorpionis, vermium venenoſorum, veſpæ, & Serpentis Guaſſeuabras, vel Semabras, proculdubiò confert. Ve-
Salamãdræ nomen Arabicum.
rùm, ſi nos memoria non fallit, hoc nomine Arabico, Salamandram deſignari, in Hiſtoria Quadrupedum digitatorum, retulimus.

Si contemplemur exoticos Serpentes, ratione colorum, quibus decorantur, hi diuerſi eſſe perhibentur: namq; in primis narrat Clitarchus, referente Aeliano, in India Serpentes ſexdecim cubitorum generari, deinde alios multò minores varijs pigmentis diſtinctos, & verſicolores ſpectari: vittas enim à capite ad caudam pertingentes habent,
Differentiæ ratione colorum.
quarum aliæ æreo, aliæ argenteo, aliæ rubicundo, & aliæ aureo colore refulgent. Item, H
ex Petro Bembo, Serpentes ſeſquipedales in aquis, & terra viuentes, ſpecie coloratam ſpectabiles in Cuba Inſula ſtabulantur. Immò, ex tertia parte hiſtoriæ Indicæ, Serpentes apud Indos diuagantur Boiquattara nominati, quæ vox Indica anguem picturatum
Lib. 6. hiſt. Veneta.
Boiquatrara nomen Indicum.
deſignat. Rondeletius quoq; monſtrat iconem Serpentis aquatici ruteſcentis a doctiſſimo viro Gulielmo Pelicerio Monſpellienſi Epiſcopo obſeruati, cui terreſtris anguis ſpeciem aſſignat, colore rubro decoratam, cum lineis obliquis, & ſinuoſis a dorſo ad vẽtrem ductis, eamq; lineam à capite ad caudam protenſam ſecantibus. Huius ſciſſuram oris non admodum grandem, dentes acutos, & ſerratos, branchias opertas inſtar ſqua-
Serpentis rubeſcẽtis deſcriptio.
moſi piſcis, eſſe prædicat. In dorſo à capite ferè ad caudam, quędam veluti capillamenta tenuia, pariterq; in aluo obſeruat. Hinc multi ſimilem ſpectantes iconem, Myrum eſſe prodiderunt, licèt perperam: ſiquidem prænominatus Serpens branchias operculo oſſeo tectas, pinnaſq; ad natandum maiuſculas habet, quibus conditionibus Myrus, & Muræna carent.

Strabo & ipſe Serpentis punicei coloris meminit: hunc fortè Ælianus Porphyrum appel-

Digitized by Google

A appellauit apud Indos naſcentem, dodrantali magnitudine, aſpectu purpuræ ſimili, capite candido, & dentibus carentem, quem venatores inquirunt per montes meridiei obuerſos, è quibus Sardo gemma effoditur. Hoc animal non mordet, ſed locus vomitu beſtiæ conſperſus ſubitam contrahit putredinem: quapropter per caudam ſuſpenſus duplex veneni genus eructare dicitur, alterum ab animali viuente reiectum, quod eſt nigrum, ſpecieq; electri referens, alterum ſimpliciter nigrum, quod ab ore mortui animantis prodit. Prioris ſi detur tantum, quantum eſt granum ſeſami, confeſtim, cerebro per nares patientis effluente, necat, alterum verò exhibitum, tabem inducit. *Porphyri ſerpentis deſcriptio.*

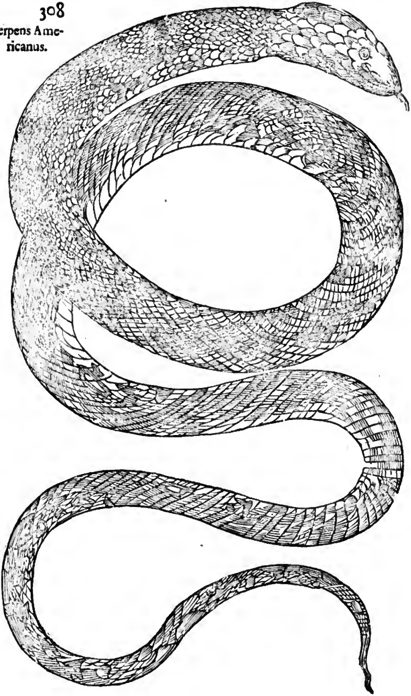
Ad magnitudinem exoticorum anguium mentem ſi conuertamus, proculdubio cõperiemus in regionibus Indicis permagnos naſci Serpẽtes, ſed in Peru maximos, & minus veneficos: ſiquidem Hiſpani, vt legitur in Hiſtorijs, Peruanã luſtrantes Regionem, Serpentem longitudine viginti pedũ, & latitudine proportionata offenderunt, in cuius interempti aluo paruum capreolum, & integrum inuenerunt. In Malabar etiam Iulius Scaliger Serpentes octonum pedum, aſpectu horribiles, innoxioſq; obſeruat, qui pue- *Differentia ratione magnitudinis.*
B rorum amore facilè detinentur; ideoq; Pæderotas nuncupat. Immò clariſſimus vir Carolus Cluſius narrat, quòd anno Domini tertio ſupra milleſimum, & ſexcenteſimum, conſpicatus eſt iconem Serpentis Indici longi octo pedes romanos, cum latitudine proportionata, cuius corpus, more aliorum, ſquamis erat tectum, & maculis variarum, & elegantium formarum conſperſum, ſumma parte candida, dentibus hamatis, & lingua tenui, & biſulca. Denuò in eodem libro Cluſius deſcribit peregrinum Serpẽtem, cuius pellis longa erat nouem pedes romanos, medio autem corpore lata pedem, ſupra extimam caudam latitudo erat ſex vnciarum, extima verò cauda duarum, ſquamæ erant variorum colorum elegantiſſima ſerie diſtinctorum: ſiquidem dorſum à capite ad extremitatem caudę nigricans, veluti clypeiformibus maculis erat ornatum. Extrema verò cauda maculis etiam nigris, ſed oualis formæ diſtincta. Pariter latera maculis nigris alterius tamen formæ refulgebant. Vnde Cluſius ſibi perſuadebat hanc pellem ex America, aut Inſulis illi adiacentibus fuiſſe delatam: cum in Cuba inſula magni Serpentes triginta pedes longi generentur, & humani fæmoris craſſitudinem æquantes; *Cap. 18.* *Deſcriptio Serpentis Americani*
C quemadmodum Conſaluus Ferdinandus Ouiedus in hiſtoria generali teſtificatur. Intellexit præterea Cluſius hunc eſſe de illorum Serpentum genere, qui in interiore Braſilianorũ regione naſcuntur, atq; in arboribus vt plurimùm verſantur, nam in aliquem vicinum inſiliunt, brachiaq; multiplici nexu ligant, & quia nudi incedunt Braſiliani, os ſuum in anum illorum inſerunt, adeoq; violenter fugiunt, vt ſpirandi facultatem illis adimant, & niſi cultrum, vel aliud ferreum inſtrumentum præ manibus habeant, quo confeſtim animal conficere poſſint, proculdubio illis pereundum eſt. Num verò in aquis etiam verſetur, non explicat. *L. 17. c. 6.* *Proprietas Braſiliani Serpentis.*

Habemus tamen in hiſtoria Americana, quod in flumine quodam Vrquaia nominato Serpentes natant longitudine quatuordecim paſſuum, & latitudine duarum vlnarum, capitibus ſuper vndas ſemper eminẽtibus, intuentes, num aliquis flumini appropinquet: nam aliquem, vel bibendi, vel lauandi gratia accedentem cauda inuolutum, in amnem trahentes deuorant. Hinc colligendum eſt Americam nutrire Serpentes, & colore, & corporis magnitudine ab Europeis valdè diſcrepantes. Immò maiori ad-
D miratione dignum eſt, quòd Syluicolæ Americani, Serpentes magnitudine brachij, quinq; ferè pedum longitudine, rubedine, & nigredine diſcolores apprendunt, & has immanes anguillas terreſtres domum deferentes fruſtatim incidunt, & coctis in ſumptuoſis epulis vtuntur. *Anguillæ terreſtres Americanorum.*

Quoad maleficam exoticorum anguium qualitatem, relatum eſſe ſuperius Serpentes Indicos, vt plurimum eſſe innocuos, hinc tamen non fit, quin aliqui veneno redundent. Etenim Ariſtoteles monimentis mandauit, in regione Indica nonnullos eſſe paruos Serpentes tam venenoſa qualitate refertos, vt incolæ, aduerſus eorum virus, nullam antidotum inueniant. Rurſum addit, in agro, in quo creſcit Laſer, anguem quemdam puſillum naſci, cuius remedium eſt lapis ex ſepulcro cuiuſdam Antiqui Regis: lapidem enim vino perfundunt, illudque confeſtim bibunt. Amplius in tertia parte hiſtoriæ Indicæ legimus Serpentes quoſdam, apud Indos, Boiroinizaga, nempè frigidos nuncupatos diuagari, qui ictibus patientem inſigni frigore afficiunt. Verſantur etiam ibi alij Serpentes non admodum magni, qui proficiſcens ſtrepitum quemdam, more nola- *Serpentum exoticorũ venenum.* *Serpentes frigidi nuncupati.*

Digitized by Google

Serpens Americanus.

Digitized by Google

A nolarum, edunt, & ictu ſunt lethali. Item de alijs innumeris huius generis, hiſtoria Peruana legenda eſt.

Ad finem, vnum circa Serpentes exoticos, obſetuatione dignum, non eſt omittendum, nimirũ nonnullos, ritu viperarum, fætus viuos, non autem oua eniti: Id autem duo Patres Ieſuitæ incidenter obſeruarunt, qui in Braſiliam accedentes, vt Doctrinam Chriſtianam docerent, ibi anguem magnum in ſpiram conuolutum, iuxta viam, iacentem conſpicati, ſigno crucis prius muniti interfecerunt: ſed mox tres, vel quatuor Serpentes minores illius generis per terram ſalientes viderunt, ideoq; Patres admirati, tandem ex cadauere anguis occiſæ eos egredi animaduerterunt: propterea reuerſi baculo illud percutientes, reliquos numero vndecim exire coegerunt: quamuis poſtea ab Indis intellexerint ab hoc Serpentis genere quadraginta fætus aliquando prodire. Verum modo dentur apud ipſos ſpecies anguium etiam ouiparæ, facilè adducimur, vt id credamus; cum pariter apud nos aliæ ouiparæ, & aliæ viuiparæ obſeruentur.

Serpentes viuipari reperiũtur apud Indos.

Numerus fætus anguis Indici.

FINIS PRIMI LIBRI.

Digitized by Google

Digitized by Google

A

VLYSSIS ALDROVANDI PATRITII BONON.

SERPENTVM, ET DRACONVM HISTORIÆ.

Liber Secundus.

ORDINIS RATIO.

HOC Serpentum opus in duos libros, prima huius hiſtoriæ fronte, digeſſimus; vt in primo, notiorum examinata natura, in altero minus notorum, nempè Draconum mores innoteſcerent. Horum autem cum variæ aſſignentur ſpecies: primitùs ab illis, vel aliqua criſta inſignibus, vel ob molem corporeã, Draconibus nuncupatis, inchoabimus. Et quamuis Pauſanias Serpentes, Megalaunas appellatos, ad molem triginta cubitorum excreſcentes, quales India, & Afri- *Megalaunã Serpentes quales ſint.*
D ca nutrit, non vocari ab Epidaurijs Dracones, ſed ex alio quodam genere eſſe affirmauerit: cum Epidaurij, ex eodem Pauſania, non quoſuis Serpentes ad immanem grandeſcentes auctum, Dracones, ſed tantùm Epidaurios, illoſq; ſacros exiſtimantes indigitauerint. Nihilominus communem Authorum nos ſecuti opinionem, in præſentia Serpentes annoſos, vel aliquibus criſtis præſignes Dracones nominamus. Itaq; prima facie de Draconibus alis, & pedibus carentibus agemus, poſtea de bipedibus, & tandem de bipedibus ſimul, & alatis verba fient.

DE

Digitized by Google

DE DRACONE IN GENERE.
Cap. I.
ÆQVIVOCA.

Viri nomine Draconis vocati. NON defuerunt, apud Priſcos, viri, nomine Draconis, inſignes, vt Draco Athenienſis legiſlator ante Solonem, cuius leges poſtea Solon, præterquàm, quæ de cæde erant conſtitutæ, propter ſeueritatem, abrogandas curauit: cum vnâ omnibus pœna eſſet conſtitura, vt etiam deſidiæ damnati, aut qui olera ſurripuiſſent, capite plecterentur: hac de F cauſa Demades hanc ſententiam proferre ſolebat: Draconem non atramento, ſed ſanguine leges ſcripſiſſe, hinc ortum eſt illud adagium, *Draconis lex*, de tetricæ alicuius diſciplinæ inſtituto; & de hac legum ſeueritate apud Athenæum ſic canitur:

Qui cærula ò Venus queant
Dare liberis operam creandis, quoties
Legum Draconis ſint memores?

Draco Grammaticus. Draco etiam, ex Plutarcho, vir fuit Athenienſis, & præceptor Platonis in Muſica. Item, ex Suida, Draco Straronicenſis non vulgaris grammaticus fuiſſe perhibetur. *Draco dux quidam.* Draco quoq; fuit nomen illuſtris illius Ducis, qui Reginæ Angliæ ſtrenuam præbuit operam. *Draco medicus.* Deniq; Draco fuit nepos celeberrimi medici Hippocratis ex filio Theſſalo, de quo rurſus natus eſt Draco, & ipſe medicus, qui, ex Suida, Roxanem coniugem Alexandi Macedonis graui oppreſſam morbo diligentiſſimè curauit.

Draco piſcis. Præter homines, ſunt aliæ animantes, quæ Draconis nomine donantur; vt Draco G marinus, Græcis δράκων θαλάσσιος, & nonnullis noſtræ ætatis Græcis δράκαινα. Hic piſcis in pleriſq; Italiæ locis vocatur piſcis Araneus: licèt Plinius ſeorſim & de Araneo, & de Dracone marino tanquam diuerſis piſcibus egerit: nec mirum, quoniam, & Serpens marinus, qui Ariſtoteli ὄφις θαλάσσιος nuncupatur; Plinio Draco marinus dicitur, vt in Hiſtoria Piſcium recitauimus. *Draco domorũ qualis.* Pariter in Catalonia, ex Arnoldo, verſatur reptile quoddam Veſga Arabicè dictum, quod nonnulli Draconem domorum indigitant. Non eſt autem aliud animal, niſi ſtellio, quem Tarantulam Romanorum aliqui eſſe opinantur.

Drano inſuper, apud Poetas, non Serpentem modò, verùm etiam Draconem, nempè Serpentem annoſum, aut alijs prærogatiuis dotatum ſignificat. Siquidem Virgilius memorans angues, qui Laocoonta Neptuni ſacerdotem interfecerunt, illos modò Ser- *Li. 2. Aeneid.* pentes, modò appellat Dracones, dum inquit.

——— illi agmine certo
Laocoonta petunt, & primùm parua duorum H
Corpora natorum Serpens amplexus vterq;
Implicat &c.

Et paulò poſt.

At gemini lapſu delubra ad ſumma Dracones
Effugiunt, ſæuaq; petunt Tritonidis arcem;
Sub pedibuſq; Deæ clypeiq; ſub orbe teguntur.

Alibi idem Virgilius certamen Aquilæ, & anguis deſcribens, hunc modò Draconem, *L. 11. Aeneid.* modò Serpentem nuncupauit his verſibus.

Vtq; volans altè raptum cum fulua Draconem
Fert Aquila, implicuitq; pedes, atq; vnguibus hæſit:
Saucius at Serpens ſinuoſa volumina verſat.

Etymologia Draconis, & Serpentis eadē. Idq; non ſolum apud Poetas Latinos, ſed etiam apud Græcos legitur, & hoc inde naſci arbitramur, quoniam tùm Serpentis, tum Draconis eadem etymi ratio eſſe videtur: cum

A cum δράκων παρὰ τὸ δέρκεσθαι, ideſt à cernendo dicatur; deinde ὄφιν vocamus ἀπὸ τοῦ ὄπτειν, quod idem ſignificat.

Inter vegetabilia nonnulla recenſentur, quæ Draconis nomen ſortita ſunt. Colitur enim in hortis quædam planta guſtu acris, in acetarijs frequentis vſus, Draco nominata, cuius neq; Græci, neq; Maurirani meminerunt: cum mangonio culrorum faſtitia eſſe feratur. De hac in Rubrica Denominatorum fusè, latèq; agetur. Draco eſt *Lib. 1. de plant. rar. c. 1.* etiam arbor procera, ex Cluſio, procul intuentibus Pinum referens, folijs Iridis ſemper virentibus, cuius truncus admodum ſcaber multis rimis dehiſcit, diebus canicularibus humorem fundens, qui in rubram lacrymam denſatus ſanguis Draconis nuncupatur. *Draco arbor.* Demùm Plinius, & Columella palmitem multis induratum annis, ob tortuoſitatem, Draconem nominarunt. Poſtremò quidam fluuius Italiæ Draco dicitur, ſcilicet, qui *Draco vi- tis.* Agrum Mutinenſem à Regienſi diſcriminat.

Si recedentes à terrenis, ſublimiora parumper contemplemur, incidemus in Draconem volantem, quem Meteorographi inter paſſiones ignitas connumerarunt. Hic *Draco volans eſt ignita paſſio* B igitur ab habitu non admodum calido, nec valdè coagulato, & compreſſo dimanat, qui dum in ſublime vehitur, occurrẽs: frigidæ nubi, ab ea truditur, deinde aut motu, aut per antiperiſtaſim accẽditur, & quoniam frigidæ nubis impulſu flectitur, tunc in modum figuræ Draconis curuatus, nomen etiam ſortitur. Quid plura;? In Cæli quoq; parte Aquilonari Draconem noctu intuebimur, de quo ſic canit Clarauaceus in Faſtis.

Vtq; videt Cælum, Cælo videt ipſe Draconem,
Pectore qui toto ſydus vtrumq; tenet.

Nam hic cæleſtis Draco minori vrſæ proximus refulget, vt canit Seneca. *Tragæd. 2.*

Fluminis inſtar lubricus anguis
Magnoq; minor iuncta Draconi
Frigida duro Cynoſura gelu.

Fabulati ſunt Poetę hunc Draconem hortis Heſperidum inuigilaſſe, ſed ab Hercule interemptum, ob laborem, & vigilantiam, inter ſydera fuiſſe locatum. Hæc conſtellatio *Draconis cæleſtis ſitus.* C ſtellis triginta, & vna integratur, cui ſuccedit ſydus Herculis ſiniſtro pede quodammodo Draconis caput prementis: idcircò ſic canitur in Phænomenis Arati.

Haud procul efficiens, vnde eſt defeſſa labore,
Non illi numen, non magni cauſa laboris.
Dextro namq; genu nixus, diuerſaq; tendens
Brachia, ſuppliciter panſis ad Numina palmis,
Et capiti figit veſtigia ſæua Draconis.

His addamus Solem à Veteribus Draconem appellatum: ſiquidem Porphyrius Solem *L. 4. de Abſtin. ab Anim.* à Priſcis Lacertum, Leonem, Draconem, & Accipitrem nuncupatum fuiſſe diuulgauit. Immò ad incorporeas etiam ſubſtantias hoc nomen extenditu, cum D. Hieronymus inter cognominata Diaboli Draconem enumerauerit. *Draco diabolus.*

Inanimata verò ſunt multa, quæ Draconis nomine ſignantur. In primis, Draco apud Chymiſtas eſt argentum viuum; vnde aqua Draconis ab ipſis aqua Mercurij nominatur, de quibus legẽdus eſt Mercolinus in libro de lapide philoſophico. Draco apud Pli- *Draco eſt argentum viuum.* D nium eſt mons Aſiæ, & apud Sophoclem cohors Parthorũ fortè ad formam Draconis inſtructa. Amplius, Draco eſt nomen laquei, ad talum luxatum ligandum, ab Oribaſio *Draco laquei genus.* deſcripti; immò Dracones ab eodem Authore cognominantur in machinamentis, quæ ad formam manubrioli ductorij fabrefiunt. Polybio δράκοντες dicuntur ψέλια, καὶ περιχείρια, καὶ βραχιονιστῆρες, nimirum Dracones, ad mentem Polybij, catellas, armillas, ſplnteres, murænulas, brachialia, ſpathalia, & ſimilia fæminarum monilia denotant. *Li. 6. epigr. 86.* De ſimili Dracone locutum fuiſſe Martialem multi autumant, quando cecinit. *In l. de Aquis, & metall.*

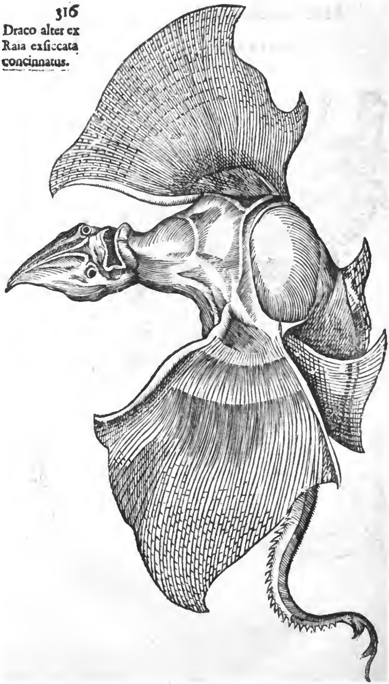
Si gelidum, collo nectit Glacilla Draconem.

Cum tamen ibi poeta de Dracone animali à Glacilla in delicijs habito ſermonem habuerit. Meminimus legiſſe apud clariſſimũ Faloppium, Draconis nomine, olim Romanis fiſtulam æneam longiſſimam, in plures gyros, inſtar ſpirarum Draconis, contortam deſignari; qua artificioſius fons conſtruebatur; vnde poſtmodum aqua continuò *Draco eſt fiſtula.* calida ſcaturiebat. Huic mechanico experimento addendus eſt Draco volans, quem *Draco volans arte paratus.* ingenioſi opifices ex arundinum paxillis, papyro, & puluere pyrio ad formam Draconis concinnant, vt in publicis ferijs, hæc machina per longum funiculum ignem

Draco ex Raia effictus.

316
Draco alter ex
Raia exſiccata
concinnatus.

Digitized by Google

A

DIFFERENTIÆ.

QVAMQVAM infiniti prorſus ſint negotij, cunctas Draconum ſpecies exprimere, & explicare: nihilominus ex beſtiæ magnitudine, loco, colore, figura, & veneficea qualitate illas eruere conabimur. Ratione magnitudinis, Auicennas, & Aetius minorem Draconem quinq; cubitorum, & maiorem triginta eſſe, ſtatuerũt: cum tamen Greuinus optimè decreuerit, pro diuerſitate regionis, & loci natalis, prædictas Feras, & maiores, & minores inueniri Quandoquidem Eugetis Regis ætate, Dracones ſeptem, & nouem cubitorum viſi ſunt, & tertius in Æſculapij templo altus fuit. Immò Marcus Polus, in Prouincia *Carazam* cognominata, Dracones bipedes decem cubitorum ſtabulari narrauit. Regnante Philadelpho apud Aegyptios, duo Dracones
B viui treſdecim, & quatuordecim cubitorum ab Aethiopia Alexandriam delati fuerunt. Item D. Hieronymus meminit Draconis quindecim cubitorum, deſerta Aegypti loca incolentis. Aelianus author eſt, quòd Aethiopia generat Dracones ad longitudinem triginta, & quadraginta cubitorum excedentes, quos Elephantorum interfectores nominant. Scribit quoque Petrus Crinitus ab Octauiano Auguſto, Draconem quinquaginta cubitorum Romæ nutritum fuiſſe, quem poſtea Populo Romano oſtentare conſueuerat. Neq; mirandum eſt, quoniam Philoſtratus Dracones longos ad cubitos ſexaginta reperiri aſtruit; quam opinionem authoritate Aeliani ſtabilire poſſumus, qui in hiſtoria Animalium, Alexandro apud Indos verſante, Draconem, ex coniectura ſeptuaginta cubitorum viſum fuiſſe pronunciat. Pariter, & octuaginta cubitorum fuerunt Dracones, quos Apoſiſares Indus, ex Oneſicrito Aſtypaleo, nutriuit: cum ſecundùm Strabonem, Dracones etiam centum cubitorum prodigioſæ fuerint magnitudinis.

L. 1. de Venen. c. 20. — *Li. 2. c. 40.* — *L. 17. hiſt. An. c. 1.* — *Dracones Elephãtorũ interfectores.* — *L. 15 c. 21.* — *Dracones centũ cubitorum.*

Scribit quoq; Poſſidonius (referente Fulgoſio) propè Damaſcum, Draconem longum ad pedes quadraginta ſupra centum olim verſatum fuiſſe. Item Strabo, ex Poſſi-
C donio, in Macra iuxta Iordanem, fuiſſe Draconem tradit longum nihilominus iugero, adeoq; altum, vt duo equites hinc inde locati ſe intueri minimè poſſent. A Luciano Dracones pellæi in Macedonia immenſæ magnitudinis memorantur, & à Gellio habemus, bello primo Punico, Attilij Reguli conſulis exercitum in Africa verſantem à vaſto Dracone afflictatum fuiſſe. Inſuper prodit Egnatius in varia hiſtoria, quòd regnante Baſiliſco, in Conſtantinopolitana Bibliotheca viginti mille libris ſupra centũ exornata, viſebatur inteſtinum Draconis longum centum, & viginti pedes, in quo Homeri poemata, tam Ilias, quam Odyſſea litteris aureis erant exarata. Demum nuperi etiam Authores Veterum ſcripta videntur ſtabilire; dum Ioſeph Ieſuita, anno ſexageſimo ſupra milleſimum, & quingenteſimum ex Braſilia ſcripſit, ſe illic obſeruaſſe Dracones, qui & ceruos, & maiores etiam animantes deglutire poſſent; additq; Tapuram eſſe maximum, & voraciſſimum Serpentem, qui interdum ſolido aliquo animali vorato, ob ægram concoctionem, humi ſtratus ad ventris vſq; putrefactionem moratur, donec ſu-
D peruolantes aues, aperta aluo, quod intus putridum eſt, abſumpſerint: namq; venter exinanitus ſpontè coaleſcit, & beſtia denuò ad prædam proficiſcitur. Quamobrem nulla debemus teneri admiratione, ſi Diuus Auguſtinus pronunciauerit Draconem eſſe collocandum inter maiora animantia, quæ ſuper terræ ſuperficiem gradiantur.

Lib. 1. — *Lib. 16.* — *Lib. 6. ca. 3.* — *Inteſtinũ draconis lõgum centũ & viginti pedes.* — *Magni dracones in Braſilia.* — *In enarrat. pſal. 148.*

Si differentias horum animalium, ratione loci natalis, inquiramus. Greuinus fuit huius opinionis, quæ de Draconibus Libycis, & Indicis memoriæ ſunt prodita, potius fabuloſa, quàm veriſimilia eſſe, & potiſſimum, quæ de Dracone ex Lupa, & Aquila genito nonnulli promulgarunt. Verumtamen contemplantes loca peculiaria, comperiemus, ad mentem Philoſtrati, alios in montibus, alios in locis paluſtribus diuagari, qui tardi ſunt motus, caput vix attollunt, criſtis carent, & denique Draconis aſſimilantur: etenim hic author, ratione criſtæ, Dracones mares à fœminis diſtinguere videtur. Viciſſim in montibus ſtabulantes, ex eodem met authore, acriores, grandiores, & criſtis inſigniti ſunt, qui poſtea, venationis gratia, in planitiem aliquando deſcendunt.

L. 1. de Venen. c. 20. — *L. 3. de Vita Apoll.* — *Differentia ratione loci.*

De colore horum animalium, Authores inter ſe ſententijs variant. Nam, ex Aetio, alij ſunt coloris rufi, alij nigri, alij cinerei. Nicander, in Theriacis, Draconem nigrum

ventre ſubuiridi celebrat: cum Philoſtratus terga ſubnigra Draconibus tantummodò E
L.12.Iliad paluſtribus aſſignauerit. At Homerus deſcribens Draconem, quem in Aulide iuxta fontem habitare retulit: cum rubicundo colore refulgentem decantauit.

Φοινήεντα φέρον δράκοντα ὀνύχεσσι πέλωρον.

Color draconũ qualis Regio Epidauriorum quoddam Draconis genus nutrit fuluo præditum colore, quod Aeſculapio, teſte Pauſania, ſacrum eſſe ſtatuunt. Lucanus Dracones aurato colore nitentes prædicat, dum inquit.

Serpitis aurato nitidi fulgure Dracones.

Li.9.Pharſal. Lucanum poſtea imitatus Georgius Pictorius in Lernamalorum ſic cecinit.

Serpunt aurato nitidi fulgure Dracones,
Africa quos ardens parturit exitio.

L.3 de vit. Apoll.c.2. At Philoſtratus ſquamas coloris fului, barbam fortè palear, coloris aurei, & toruos oculos igne ſcintillantes Draconibus attribuit, quos montem ad rubrum mare pertinentem incolere ſcripſit: vnde illac nauigantes horrendos ſibilos eminus audire traduntur. F

Si hæc animalia, ratione figuræ examinentur. Occurrunt primò, ex Authore libri de natura rerum, Serpentes Draconcopedes cognominati facie humana vultu venuſtæ virginis non abſimili, reliquo corpore in tortuoſum Draconem deſinente; quam *Draconum figura varia.* Draconis formam Diabolus primos decipiens Parentes induiſse fertur: cum Beda ſcriptis mandauerit, Serpentem in Paradiſo terreſtri ſinuoſa volumina intra arboris frondes occultantem, ſolam virginis faciem Euæ oſtentaſse. Sunt alij Dracones, ex Aetio, ſuibus ſimiles, ſed corpore graciliores, & roſtro validiſſimo, quorum dentes more aprorum feriunt. Item legitur in deſcriptione Guineæ, quòd in Prouincia *Congi*, animalia magnitudine Arietis ex numero bipedum, alata, fului coloris, oblongo roſtro, & multiplici dentium ſerie vertantur, carnibus crudis veſcuntur, ab aliquibus Dracones no-*Dracones vbi adorentur.* minantur; & à Nigritis tanquam viſu horribiles adorantur. Philoſtratus narrauit, ad Gangem, multos ſtabulari Dracones, qui à cæteris venuſtate oculorum diſcriminantur: ſiquidem eorum oculi lapilli pretioſi igneo fulgore coruſcantes eſse traduntur: hac de cauſa Indi hoc animalis genus libentiſſimè venantur. Verùm Scaliger hæc Philo- G
Exercit. 193. ſtrati nugamenta eſse perhibet, qui, vt præclarè mentiri poſset tanquam è luto ſibi hominem finxit, veluti Homerus Vlyſsem ſuum. Veritati tamen magis accedere videtur
L.11.c.47. aſſertum Plinij, qui Dracones pedibus anſerinis cæteris deformiores memorat: quem-
L.2.c.40. admodum Thebani, quorum pedes cornu muniuntur. Non diſſimiles forſan deſcripſit Paulus Venetus in Regione quadam *Caraiam* naſcentes, quorum alij pedes tantùm habent anteriores, alij verò, horum pedum loco, duabus tantùm vngulis armantur, ventre enormi, & rictu tam amplo, vt etiam grande animal deglutire poſſint.

Præterea Dracones alis muniti aſſignantur, qui nullam nobis admirationem afferre debent: quandoquidem, in Malabar, feles agreſtes ad volandum idonei naſcuntur, cum membrana ab anterioribus pedibus ad poſteriores vſq; producta tẽdatur, & hoc modo *Feles volites vbi ſint.* per aerem ferri, & volare dicantur: quieſcentes autem hanc membranam colligendo ad aluum contrahunt. Non deſunt poſtea authoritates ſacræ, & profanæ volatum Draconum atteſtantes: nam Diuus Auguſtinus in Geneſi ad literam, Dracones ab antris in
Lib.3.c.9. aerem eleuari, & alibi etiam Serpentes volare teſtificatur: quod Herodotus in Euterpe, H
Lib.3 de ciuit.Dei c. vlt. antea ſcripſerat. Inſuper habemus authoritatem Ariſtotelis, qui in hiſtoria Animalium, ſcriptũ reliquit, angues membranis fulcitos per Æthiopiam volare. Idẽ repetit Strabo, dum Serpentibus alas, ritu veſpertilionum, attribuit, qui volantes lotium lethiferum
Lib.1.ca.5. reddere ſolent: vnde poſtea Lucianus in Dialogo de Dipſadibus, illam Libyæ partem inacceſſibilem eſſe tradidit, in qua prædicti ſerpẽtes cartilagineis alis aſſiduè volitant.
Lib.18. Item Iouius hiſtoriarum ſcriptor Nili regionem deſcribens, variarum Ferarum meminit; additq; incolas Georgiani Regni à Draconibus alatis, & anſerinis pedibus munitis
L.2. Obſer. c.70. identidem vexari. Huius generis Draconum exhibuit iconem Bellonius, cuius cadauer integrum, & conditum diligenter obſeruauit: & hanc ſpeciem Draconis ex parte Arabiæ in Aegyptum aduolare intellexit. Cardanus quoq; narrat ſe Lutetiæ verſantem,
Lib.7 de rer.var. ca. 29. apud Gulielmum Muſicum vidiſſe nonnullos ſerpentes bipedes, paruis præditos alis, qui cum varijs temporibus miſſi eſſent, hinc fictitios non eſſe iudicauit, & ab indica regione capite Serpentino, magnitudine cuniculi, colore lucido deferri audiuit.

Horum

A Horum etiam Draconum meminit Albertus, dum ſirenas in quadam Arabiæ parte ſerpentes eſſe volantes prodidit:nam huiuſmodi animantes Dracones eſſe alatos infer- *Lib. 2. ca. 4.* re voluit. Verum Pomponius Mela de his fusè, latèq; diſſeruit, dum inquit: Non procul à Nilo, vbi pigmea gens viuit, multa Serpentum genera verſari, inter quæ nonnulli magno agmine ex paludibus eleuati, volando, Aegyptum petunt, ſed in ipſo ingreſſu, ab auibus Ibidibus cognominatis, commiſſo prius prælio, deuorantur. Id non latuit Solinum, quando pronunciauit ab Arabiæ paludibus alatorum anguiũ agmina eleuata ab Ibidibus extingui, antequam Aegypti limites ingrediantur. Id etiam aſſeueran- *L. 2. de nat. Deor.* tius dixit Cicero, dum Ibides aues rigidis cruribus, corneo, & procero roſtro ad auertendam ab Aegypto peſtem idoneas eſſe prædicat: dum Af ico flante vento, ex vaſtitate Libyæ, angues aduolantes ab ipſis conficiuntur, & abſumuntur. Hinc Herodotus *Lib. 2. ca. 2.* omnium vetuſtiſſimus monimẽtis mandauit extare valles oſſibus Serpentum alatorum plenas, qui petentes Aegyptum ab Ibidibus debellati deſtruuntur. Alioquin de Ser- *Serpentes Alati vbi.* pentibus alatis recens habemus teſtimonium in hiſtoria expeditionis in Floridam, vbi
B Serpens alatus viſus, & non procul à nemore interfectus fuit. Alæ erant exiguæ, vt vix animal à terra attolli poſſet. Immò Chriſticolæ illic verſantes, interfecti Draconis caput à Barbaris ſumma diligentia ablatum fuiſſe obſeruarunt, quod non ſine aliqua ſuperſtitione ab ipſis factum fuiſse coniectarunt.

Quoad veneficam Draconum qualitatem, notandum eſt, ratione loci natalis, alios magis, alios minus eſse venenatos; quemadmodum etiam in reliquorum Serpentum hiſtoria fuit animaduerſum. Quãdoquidem in regionibus frigidis minus, in calidis verò magis venenoſi eſse perhibentur. Vnde Lucanus de venenoſis verba faciẽs, qui aui- *Li. 9. Pharſal.* bus, tauris, & elephantis inſidiantur, ſic cecinit.

Serpitis aurato nitidi fulgore Dracones,
Peſtiferos ardens facit Africa, ducitis altu
Aera cum pennis, armentaq; tota ſecuti
Rumpitis ingentes amplexi verbere tauros.
Nec tutus ſputo eſt Elephas, datis omnia letho.

C Dracones montis Atlantis incolæ, ex Scaligero, ſolo contactu interimunt, qui capite, & cauda ſunt graciles, ſed vẽtre adeò immanes, vt ad rependum vix idonei reddantur, *Exercit. 183.* & licet author horum pedes non deſcribat: veriſimile tamen eſt pedes habere, qui aut ob exiguitatem, aut ob ventris vaſtitatem non apparent: quemadmodum in Dracone *Dracones cum alis & pedibus.* in agro Bononienſi reperto ſuo loco obſeruabimus.

Item mons regnũ Narſingę à Malabaris diuidens multas Feras, ſed præcipuè Dracones alatos nutrit, qui in arboribus verſantes, non ſolum afflatu, ſed etiam obtutu homines propius accedentes perimunt. Hinc nonnulli hoc animalium genus, in Dracones *Venenum draconum quale.* arborem conſcendentes, & in Chamædracones, nimirum humi tantùm gradientes diſtinxerunt. Vincentius autem, in ſpeculo naturali, nulla veneni habita mentione, duplex Draconum genus aſſignauit, nempè illud, quod pectore ſerpit, & illud, quod pedes habet; hocq; admodum rarum eſſe promulgauit.

D

FORMA, ET DESCRIPTIO.

AVICENNAS, & Aetius Dracones aſperrimis obſitos ſquamis, & magnis oculis cum eminentia pellis, loco ſuperciliorum, præditos eſſe tradiderũt: amplius ſub eorum mento, quandam pellem inſtar barbę excreſcentem, amplum rictum, linguam exertam, dentes magnos ad inſtar dentium ſuis obſeruarunt. Iſidorus Draconem *Palearia draconum qualia.* omnium Serpentum maximum criſtatũ, & ore paruo conſtituit. Imitatur enim Solinum, qui ora parua, & ad morſum non dehiſcentia Draconibus attribuit. Verùm ambiget aliquis, quare Auicennas, & Aetius amplum rictum his Feris aſſignauerint; cum Solinus totum oppoſitum ſcripſerit. Alioqui ad diſſoluendam hanc difficultatem, ſtatue- *Draconum diſcrimen ratione oris* runt Dracones veluti Epidaurios, de quibus Pauſanias, & Nicander egerunt, ore paruo eſse refertos, alios verò veluti Indos, Ægyptios, & Phrygios ore amplo eſse voluerunt, de quibus Auicennas, & Aetius ſermonem habuerunt. At Salmaſius in Solinum,

iuxta

iuxta optimum, & Regium codicem Solini, legit; *Ora nulla ſunt Draconibus ad morſum dehiſcentia*, loco legendi, *hora non dehiſcentia ad morſum.* E

Circa ſtructuram, ordinem, & numerum dentium huius animalis, inter authores ſententijs variatur. Vuotonus Draconi duplicem dentium ordinem aſſignat. Claudius

Numerus dentiũ draconis. Minos in Alciatum, ex mente peritorum rerum naturalium, ſexdecim dentes in ore Draconis eſſe aſtruit. Nicander autem, & Aſſeclæ triplicem dentium ordinem in ore huius beſtiæ contemplantur; dum illam deſcribunt colore nigro, ventre ſubuiridi, cum

In Ther. palearibus ſub mento rufi coloris, canit igitur Nicander hunc in modum.

Formoſa apparet ſpecies, pulchro illius ore
Triplice conſpicuũ ſe prodũt ordine dentes,
Magna ſub egregia ſcintillant lumina fronte,
Tinctaq; felle tegunt imum palearia mentum.

Ab hoc poſtea authore, multi alij, & potiſſimum Ouidius tranſcripſerunt, qui repræ-

L. 3. Metã. ſentans effigiem Draconis à Cadmo interfecti, ſic cecinit.

Martius anguis erat criſtis præſignis, & auro, F
Igne micant oculi, corpus tumet omne veneno,
Treſq; micant linguæ triplici ſtant ordine dentes.

Authores igitur, vt ex dictis patet, circa ordinem, & ſtructuram dentium Draconis, non conueniunt: propterea quod arduum, & difficile eſſe arbitramur, ob harum Ferarum varietatem, necnon ob earundem in noſtris Regionibus raritatem, quidquam de

L. 3. de Vit. Apoll. c. 2. dentium numero determinare. Philoſtratus nulla dentium facta mentione, Draconibus montanis iuuenibus modicam quamdam criſtam, & ætate prouectis grandiorem, & barbam crocei coloris adnaſci teſtificatur: cum Dracones paluſtres criſtis carere referat. Verumtamen, ex Aeliano, Dracones in ſexu, ob criſtam diſcriminantur, qua

Diſcrimen ratione criſtarum. Draco mas, non autem fæmina decoratur. Quamuis ſcriptum reliquerit Plinius, Draconem criſtis inſignitum, qui viderit, non reperiri. Fortè prædicti authores, per criſtas quaſdam eminentias intellexerunt, quales in paruis etiam Serpentibus, veluti in Aſpidibus obſeruauimus. Cæterùm Dracones circa Atlantem verſantes ex Ioanne Leo-

Libr. 9 Deſcript. Africæ. ne, media corporis parte craſſiſſimi, cauda verò, & collo admodum graciles eſſe feruntur: quemadmodum etiam Scaliger in ſuis exercitationibus annotauit. G

MORES.

Vigilantia Draconibus attributa. PRÆSCRIPTAM fuiſſe huic animali à natura vigilantiam, Aelianus prodidit, quamobrem ad audiendum acerrimum, & ad videndum acutiſſimum prædicat. Ideò Claudius Minos in Alciatum hac ratione motus Draconem venatione cõprehendi difficillimè poſſe aſtruebat. Philoſtratus tradit hanc Feram ita eſſe aurisitientiſſimam, vt nonnullis auri micis inuentis aſſiduè illis indormiat inhians. Ideò Marcus

Philipp. 13. Tullius Cicero in Phillipicis hæc verba pronunciauit. At is non reddet, qui Domini patrimonium complexus, quaſi theſaurum Draco. Vnde ex Cælio, peruulgatum eſt Dracones ædium, oraculorum, nec non theſaurorum cuſtodiæ præfici. Poetæ igitur, H non ſine ratione, pellem apud Colchos, & mala Heſperidum ab inſomni Dracone cuſtodiri tradiderunt. Itaq; Vigilantiam, optimo iure, huic attribuit animanti Reuſnerus in Paradiſo poetico, dum canit.

Peruigil ecce Draco ſquamis crepitantibus horrens
Sibilat, & torto pectore verrit humum.

Sibilũ quãdo emittat. Nam huic beſtiæ talem ingenerauit morem natura; vt, quotieſcumq; prædam coercere, vel aliquid aliud moliri velit, horrendum edat ſibilum, neq; conſpectis hominibus aufugiat. Qua de re idem Reuſnerus huc reſpiciens denuò canebat.

Sibilat hic, quoties aliquos parat edere queſtus,
Vulnere nec lædit, nec fugit ille viros.

Magna vis ineſt caudæ draconis. Relatum fuit à Geſnero, vulneribus, à Dracone nullam afferri noxam: propterea quod omnes authores conſentiunt magnam vim caudæ Draconis ineſſe: cum ab ea neq; elephas tutus eſſe feratur: cum Draco circa ſemitas latibulans Elephanti tranſeunti inſidiatur:

A diatur: nam ſpiris caudæ, cruribus Elephanti ligatis, ad terram trudit. Idcircò quidam vir acris ingenij alludens ad hanc Draconis proprietatem, & ad Inſigne gentilitium Gregorij Decimitertij Pontificis Maximi Bononienſis, in quo Draco mutilata cauda effigiatur, tale protulit diſtichon.

Te Draco gens timet. At pellat gens iſta timorem,
Quo feris, abſciſſum eſt, quo tueare, tenes.

Hanc caudæ vim non intactã reliquit Plinius, narrans in Aethiopia gigni Dracones Indicis, quoad magnitudinem, æquales, qui quaterni ſimul, vel quini, caudis implicatis, modo cratium, & erectis capitibus, tanquam magna nauis, ad meliora Arabiæ pabula velificant. In dies autem maiorem vigorem adipiſci dicuntur, quoniam, ad mentem Aeliani, per longum vitæ curriculum, ad extremam vſq; ſenectutem perueniunt. Cæterùm licet Draco maſcula caudæ virtute ſit conſpicabilis, & ſupra humanum modum fortitudine, & crudelitate præditus: nihilominus inuenti ſunt homines, qui huiuſmodi beſtias reddiderunt cicures. Siquidem, ex ſententia Textoris, Draco à Paulo Leo- B nenſi fuit manſuefactus, & Heraclides Philoſophus Draconem habuit exarmatum, qui gradienti, & quieſcenti, tanquam canis aſſiſtere ſolebat.

Aetas draconum longa.

Qui dracones habuerint cicures

COITVS, PARTVS.

HERODOTVS, in Thalia, Dracones alatos, more viperarum, permiſceri exiſtimauit, nimirum capite maris in os fœminæ ira inſerto, vt ab ea tandem præcidatur; quam fabulam in hiſtoria viperæ recitauimus. Verùm Dracones mutuò complexu, quemadmodum etiam viperæ, congrediuntur. Scripſerunt quidem Africani Græcis vaniores, lupam ex Aquila concipere, temporeq; paritionis, diſrupta aluo, Draconem erumpi, roſtro, & alis patri, & cauda matri ſimilem, corio Serpentino, multiſque maculis verſicolore. Hoc autem animal in ſpecubus ſemper habitare traditur. Cæ- C terùm huiuſmodi Feram aliquibus in locis verſari vanitas generationis, ex Scaligero, fidem detrahit, liceat tamen vnicuiq; homini in re litteraria, quod placet admittere, & quod non arridet repudiare.

Partus mõſtrificus draconis.

Circa partum draconis, & anguium exoticorum, variæ authorum circumferuntur opiniones; quoniam Ioſeph Ieſuita ex Braſilia ſcripſit; illos Dracones, & immanes angues non oua, ſed fætus viuos edere. Ex altera parte Balthaſar Diaz ſcripſit, anno Domini quinquageſimo ſexto ſupra milleſimum, & quingenteſimum, in Malucho inſula, & in Ditione Ternetis Regis, ingentes viſos fuiſſe Serpentes, quæ in campeſtribus locis oua enitebantur. Quamobrem credendum eſt illis beſtijs accidere, quod etiam in noſtratibus anguibus euenire obſeruauimus: cum ab effectu, alij ouipari, alij viuipari eſſe ferantur.

An ouipari, aut viuipari dicantur dracones.

L O C V S.

PELION mons eſt Theſſaliæ ad auſtrum obuerſus, cui ſubiecta loca Pelethronia nuncupantur; vbi olim ſtabulatum fuiſſe Draconem recitat Nicander in Theriacis, dum inquit.

——————— *Draconem*
Aſpice, quem patula fago Phœbeia proles
In gelido Peli nutriuit culmine iuxta
Læta Pelethroniæ quondam declinia vallis.

Alioquin, ex Bellonio, Dracones alati ex quadam Arabiæ parte in Ægyptum, & loca cõtermina aduolãt: quare non erit explodenda ſentẽtia Authoris libri de natura rerum, quando retulit loca deſerta circa turrim Babel à Draconibus habitari, quorum horrendis ſibilis viatores ſæpius perterrefiunt. Vt plurimum tamen his beſtijs Aethiopia redundat: cum Plinius ſcripſerit ad Aethiopes Azachæos plerumq; verſari. Immò Iphicrates, ex Strabone, hæc animantia, apud Aethiopes Heſperios, ad tantam excreſcere molem

Li. 2. obſer. cap. 7.

Deſerta loca habitãt dracones Aethiopiæ.

In Polyhiſt. cap. 33.

molem dixit, vt eis herba innaſcatur. Verùm Leo Africanus in ſpecubus Atlantis montis eos ſtabulari Dracones tradidit, qui media ſui parte craſſi, & circa collum, & caudam ſunt gracillimi. Meminit Solinus montis Aethiopiæ meridiei obuerſi, qui perpetuis ardet flammis, vbi Draconum copiam naſci autumat. Salmaſius in Solinum admiratur hunc Draconum natalem locum; cum inter incendia beſtiæ viuere minimè poſſint. Hoc tamen Solini aſſertum non penitus à ratione alienum eſſe videtur: cum mons ingens ſulphureis etiam venis refertus vbiq; non ardeat: ideoq; alia montis loca Draconibus domicilia præſtare poſſunt. At non ſolum Aethiopia, ſed India potiſſimum has producit Feras. Quare non citra rationem ſcripſit Philoſtratus circa Hangem Indiæ flumen innumeros Dracones diuagari. Vnde Adrianus rerum exoticarum curioſiſſimus Draconem ex India delatum in templo Iouis olympici Athenis dedicauit. Ex Auicenna, Dracones in partibus Nubiæ multiplicantur: quamuis poſtea indos maiores eſſe referat. E

In monte Atlātis verſantur.

Draco ex India delatus.

Africa igitur Elephantes, & Dracones in Europam mittit: in Maſſylia autem Africæ frequentiores eſſe dicuntur: Idcirco Poetæ Dracones Maſſylios ſæpiſſimè nominant. F

Aurea Maſſylli vincunt qui æpoma Dracones.

Libyci etiam ob eamdem rationem nominantur: cum Libya Africam denotet: quamuis Aetius in Lycia, forſitan Lybia Dracones potiſſimum verſari tradiderit. Immò Nicephorus Calliſtus (referente Æliano) ſub Aequatore meridiem, & Orientem verſus Dracones magnitudinis admirandæ procreari voluit: cum huiuſmodi animantes regionibus præcipuè calidioribus delectentur. Stumpfius autem, in chronicis, monimentis mandauit, in noſtris etiam alpibus perpetua niue candentibus, id Serpentum genus aliquando habitaſſe, & reddidit rationem: quoniam in multis Alpium locis, quædam antra meridiem reſpiciunt, quæ calorem, & ſplendorem ſolis facilè recipientia, Draconibus domicilia præſtare poſſunt: Deniq; ſi confugiamus ad Hiſtoriographos rerum Indicarum; in primis comperiemus, quod in Calecut variâ Draconum genera adoleſcunt. Et apud Paulum Venetum legimus Serpentes bipedes varios in regione ad Prouinciam Caraiam attinente verſari. G

Sub aquinoctiali verſantur.

In noſtris Alpibus.

L. 2. ca. 40.

V I C T V S.

Herba, & animantes venenata.

Lib. 9. hiſt. anim. c. 6.

FAME necari Dracones non ita facile poſſe arbitramur: quandoquidē ex libro de natura rerum habemus, quòd hæc animātia inediam facillimè ſuſtinere poſſunt. Sed quando poſtea ventri indulgent, Dracones inexplebiles eſſe traduntur. Itaq; rebus venenatis, herbis, & pomis, ad mentē Ariſtotelis, & Æliani, vt plurimum veſcuntur. Cum autem Draco copiæ pomorum nauſea vexatur; tunc, ex Ariſtotele, ad lactucam ſylueſtrem tanquam ad ſingulare præſidium confugit. Id autem præſtari à Dracone ſcribit Aelianus, quoniam ſuccus huius plantæ ſummo illi eſt adiumento, ne aluus tumida reddatur. Præterea Dracones, annotante Aeliano, potiſſimum iuxta amnem Rhyndacum, media æſtate è ſpecubus ad aucupium prodeunt: dum cauda terræ nixi, reliquo corpore erecto, & ore hiante, inſpiratione tanquam vi quadam amatoria ſuperuolantes aues attrahendo deglutiunt: deinde gregibus etiam animalium inſidias tendunt. De his Lucanus fortè loquebatur canens. H

——— ——— ——— ducitis altum
Aera cum pennis armentaq; tota ſecuti.

Aues venātur.

Hoc etiam non latuit Philem poetam græcum, qui verſibus iambicis id totum expreſſit hunc in modum.

Δράκοντες αἰθιόπων δ' εἰσ' αἰθερῶν δίοι,
Χαίνοντες ἀσθμαίνουσιν εἰς τὸν ἀέρα,
Καὶ τῶν πετεινῶν τὰς κρεμαστὰς ἀγέλας,
Ἴυγξι θερμαῖς ἐν πνοῆς κηλευμένας,
Καὶ σπωμένας ἄνωθεν εἰς γῆν ἀθρόας,
Ἐκ τῶν γνάθων ἕλκουσιν εἰς τὴν γαστέρα.

Horum

Digitized by Google

A Horum autem verſuum ſenſum Berſmanus verſibus item iambicis latinis ſic reddidit.

Dracones Aethiopum indigentes pabulo
Hiante captant ore flatus aeris,
Pennisq; ſuſpenſos greges volantium,
Spirationis illecebris attrahunt,
Ducto ſupernè copioſo ad humum agmine
Retrocito quos ſpiritu deglutiunt.

Immò auibus non contenti, earumdem etiam ouis, ſecundùm Plinium, pingueſcunt: illa enim integra deglutiunt, deinde in ſe met conuoluti intus frangunt, atq; putamina excutiunt. Catuli verò Draconum faucibus non capacibus, orbe ſpiræ apprehenſa oua perſtringunt, vt liquorem ſorbeant. Præterquamquòd in multa etiam animantia, victus gratia, ſæuiunt. *Oua auium venantur.*

B

ANTIPATHIA.

REFERVNT rerum naturalium indagatores, Aquilam, & Draconem hoſtili odio ſe ſe mutuò perſequi, ob quemdam animi affectum, quem Philoſophi antipathiam vocant. Verùm legimus apud Plinium, quòd, ratione victus, Aquilæ in Dracones acerbo concitantur odio, dum earum oua ſummopere ab illis appetuntur. Præterquamquod Draco ex fruticibus interdum prodiens aut agnum, aut leporem ab vnguibus Aquilæ eripere nititur. Interim, commiſſo inter has animantes prælio, ad mentem Gillij, præda ſæpè fugam arripit, id expreſſit elegantiſſimè Nicander in Theriacis his verſibus. *Diſſenſus Aquilæ, & draconis.*

Hunc petit inuiſum magni Iouis armiger hoſtem,
Cumq; genis parat acre ſuis ex æthere bellum,
Paſcentem in ſyluis quamprimum viderit illum,
C *Quod totos ferus is nidos cum mitibus ouis,*
Et ſimul ipſa terens, & vaſtans pignora perdit.
Non timet hoc Serpens, immò quodam impete dumis
Proſiliens, ipſamq; Aquilam, leporemq; tenellum
Extrahit ex rapidis vi fraudéq; fortior vncis.
Cauta malum declinat auis, fit ibi aſpera pugna;
Vt queat extortam victor ſibi tollere prædam.
Sed fruſtra elapſam, & volitantem hinc inde volucrem
Inſequitur, longos ſinuum contractus in orbes,
Obliquoq; leuans ſurſum ſua lumina viſu.

Hoc etiam certamen Aquilæ, & Draconis non inconcinnè explicauit Ouidius, dum cecinit. *L. 4. Met.*

Vtq; Iouis præpes vacuo cùm vidit in aruo
Præbentem Phœbo liuentia terga Draconem
D *Occupat aduerſum, neu ſæua retorqueat ora,*
Squamigeris auidos figit ceruicibus vngues.

Horum etiam animalium pugnam recitauit Homerus, & confirmauit Ariſtoteles in hiſtoria Animalium: vnde poſtea Florentinus in Geoponicis prodidit, neq; Draconem, neq; alium Serpentem illic ſtabulari, vbi ſtercus Aquilæ inuenitur. Et Ælianus Draconem, audito alarum Aquilæ ſtrepitu, illicò ad antra ſe recipere affirmauit. *Lib. 9. c. 11*

Ex altera parte, Albertus hanc Aquilæ, & Draconis dimicationem negare videtur, ſcribens, ex ſententia Ariſtotelis (quæ poſtea nullibi reperitur) Draconem cum Vulture, non autem cum Aquila præliari. Voluit fortaſſis Albertus ſignificare hanc & Auicennæ, & eius interpretis opinionem fuiſſe, qui Aquilam cum Vulture ſæpè ſæpius confundunt. Præterea addit Albertus, quòd non omne genus Aquilæ, ſed paruum tantummodo cum Dracone dimicare, dum quemdam Serpentem nomine generali Draconem nuncupatum venatur. Verùm rationem, qua fultus Albertus, authoritati doctiſſimorum virorum refragari audeat, imaginari non poſſumus, & præſertim cum alibi *Hanc pugnam negat Albertus.*

idem

Digitized by Google

idem Albertus tanquam ſui oblitus Aquilam cum Thyro, atq; Dracone ratione præ- E
dæ, belligerare promulgauerit.

Lib. 17.

Diſſenſus Elephants, & Draconis.

Præterea non eſt omittenda antipathia Draconis, & Elephanti: cum hæc duo ani-
mantia graui odio ſeſe inuicem inſectentur: Scripſit enim Strabo in illa Æthiopiæ par-
te, cuius regni caput eſt Meroe, naſci Elephantes, quibuſcum Dracones certant: ete-
nim ſunt tantæ magnitudinis, vt ſpira caudæ, circumligatis Elephanti cruribus hoc gra-
ue animal præceps ad terram ruens, Draconem etiam vno, & eodem tempore elidat.
De modo autem aggrediendi Elephantes, non conueniunt inter ſe Authores. Siqui-
dem Plinius, & Solinus produnt Dracones ſecus vias, vt plurimum latibulari, per quas
Elephanti aſſuetis callibus diuagari ſolent. At prætereuntium non priores, ſed poſte-
riores tantum adoriuntur; ne qui anteceſſerunt poſtremis opitulari valeant. Alij tra-
dunt Dracones in aquis merſos Elephantis bibentibus inſidiari; dum confeſtim auri
morſum infigunt: cum is tantummodo locus manu, ſeu proboſcide Elaphantis defendi
nequeat. Alij narrant, quòd Dracones in Elephantes obuios ſe ſe erigendo inſiliunt,
oculoſq; primum feriunt, eorum ſugendo ſanguinem, qui cum frigidus ſit à Dracone, F
ad feruorem internum compeſcendum ſummoperè deſideratur. Huius etiam certami-
nis meminit Sambucus in emblematibus, canens hunc in modum.

Quã parte Elephantis Draco primùm mordeat.

Qui victor ſentit cum victo ſe periturum
Ambitione magis, quam ratione tumet.
Quid mihi profuerit vinctus, qui mutua collo
Vincula molitur, me interimatq; eadem?
Sic Elephas ſtratus complexibus vſq; Draconis,
Conterit hærentem mole, ruenſq; necat.
Ille mihi tandem pretium, meritumq; triumphus
Pendit, qui factum non nece, laude beat.
Interdum cauſa melius ceſsiſſe videmur,
Dum mors vindictam leuat, aut moueat.
Sed tamen è ſummo vinci, victoria quædam eſt,
Conditio ſerui corrigitur domino. G

Griphes, & Panthera inimica draconib.

Poſtremò Gryphes, ex Philoſtrato (niſi ſint fabuloſi) elephantis, & Draconibus admo-
dum inuiſi eſſe perhibentur; propterea quòd ab illis interdum pugnando ſuperantur.
Item Panthera, ex Alberto, Draconi infeſta eſt; cum ab omnibus animalibus, præter-
quam à Dracone diligatur. His addit Syluaticus quamdam auem, caprilum, cognomi-
natam Dracones odio habentem: quoniam Draco in venatione aliquando feſſus, huius
auis hepate deuorato, priſtinum vigorem ſibimet comparat.

DRACONIS VENENVM.

Draco deglutiuit agricolam.

CIRCA virus Draconum, varij authores longè diuerſa ſentiunt. Narrat qui-
dem Pauſanias circa templum Nemei Iouis cupreſſetum fuiſſe; vbi cum nutrix
Opheltem in herba collocaſſet, paulò poſt eum a Dracone peremptum inuenit. H
Num autem ob ſolum vulnus, aut ob venenum interitus huic puſioni acciderit, non ex-
plicatur. Recitat etiam Petrus Damianus hiſtoriam cuiuſdam agricolæ, qui diluculo ad
laborem ſurgens, & quamdam putans arborem, immenſæ magnitudinis Draconem
obſeruauit; vnde colonus intrepidus longo feſſus labore ſuper tergus Draconis ſedit;
ideoq; beſtia indignata eum deglutiuit. Ex hac quoq; hiſtoria venenum Draconi ineſſe
conijcere non poſſumus. Ardoinus, ex clariſſimorum virorum authoritate, aut parùm,
aut nihil veneni Draconibus ineſſe pronunciauit: cum ictu caudæ, & dentibus vulne-
rando potius, quàm venenando noceant. Et eò magis id aſſeuerare videtur; cum Pli-
nius, & Aetius venenum ab huiuſmodi Fetis minimè proijci ſcripſerint.

Morſus draconis qualis.

Vincentius Belluacenſis morſum Draconis paruum quidem, ſed peſſimum eſſe
aſtruit; quoniam venenatas animantes, & herbas comedat. Etenim Draco alicui inſi-
dias tendens, plantas, & radices lethiferas vorare dicitur. Hoc non latuit Homerum,
qui meminit Draconis ante latibulum nocuas herbas comedentis.

Digitized by Google

A *Ὡς δὲ δράκων ἐπὶ χειῇ ὀρέστερος ἄνδρα μένῃσι,* *Iliad. χ.*
Βεβρωκὼς κακὰ φάρμακα &c.

Prædictis addendum eſt, fortè, ratione variarum Regionum, quas hæc animalia colunt, & magis, & minus nocua eſſe. Quapropter Ioannes Leo, in deſcriptione Africæ, Dracones montis Atlantici admodum virulentos prædicat. *Dracones montis Atlantici.* Præterquamquòd multis in locis Draconuum halitu aer infici traditur: neq; officit eorum ſententia, qui voluerunt hoc aſſertum, non de Draconibus animalibus, ſed de Draconibus in aere viſis, nẽpe de paſſionibus ignitis fuiſſe prolatum: cum, his apparentibus Meteoris, & corruptionis aeris, & amiſſionis frugum periculum immineat. Quandoquidem habemus ex Ariſtotele, *In l. de propriet. element.* ætate Philippi Regis, viam quamdam montis Armeniæ inaceſſam fuiſſe: cum omnes illac tranſeuntes, repentè exanimati caderent: idcirco Socrates contra illam viam, ſpeculum ex chalibe diligenter fabrefactum locauit, in quo duorum Draconum imagines halitu aerem corrumpentium obſeruauit; qui tandem, iuſſu Regis, ſingulari ſtratagemate interfecti fuerunt.

B Geſnerus quoq; recitauit propè oppidũ Neideburgum viuos Dracones in fonte quodam ſe lauiſſe, & homines deinceps illam bibentes aquam, aluo tumefacta, interijſſe: quare fons ille tanquã peſtifer, & exitioſus, terra, & lapidibus repletus eſt. *Dracones venenati vbi.* Item Stumpfius exarauit in Chronicis: cum Regio Heluetiæ primùm purgari cæperit, horribilem & fædum Draconem ſupra pagum *Wulner* repertum fuiſſe, qui pecudes, & homines ita profligabat, vt Pagus *Dedmiler*, quaſi villa deſerta cognominaretur. Tunc quidam ex indigenis ob homicidium exul, vt in priſtinam reſtitueretur ſedem, ſe Draconem debellaturum eſt pollicitus, id autem omnium applauſu probatum fuit. Ideoq; hic vir egregius extincto Dracone, brachium cum gladio cruento eleuans, vt cunctis victoriam interempti hoſtis oſtentaret, ſanguis Feræ in corpus diſtillans repentinum ei attulit interitum, *Sãguis draconis lethifer.* quare iure optimo ſcripſit Heliodorus, *μικροῖς μὲν τοῖς βέλεσιν, ἰῷ δὲ δρακοντείῳ προσαλειφθεῖσι τοξεύοντες*, nimirum paruis quidem telis, ſed veneno Draconum nutritis iaculantes. Nam Dracones veneno carere non eſt credendum. Legitur etiam in Deuteronomio. *Venenum Draconum vinum eorum, & venenum Aſpidum lethale*. *Cap. 32.* Concludunt igi-
C tur multi Draconem etiam natura ſua minimè exitialem, ſaltem ob naturam loci venenoſum euadere: quemamodum de Serpentibus etiam ſuperius fuit explicatum.

VENENI SIGNA, ET REMEDIA.

ICTVM Draconis non ſine exiguo dolore, & inflammatione infigi voluit Auicennas; immò animaduertit mares in vulnerando, fæminis eſſe deteriores. Et quoniam ſuperius relatum fuit Albedisimon, Alatraf, & Hauden inter genera Draconum ab Auicenna, & Alberto connumerari; horum etiam morſus ſympromata ab illis propoſita ponderabimus. Primùm carnem demorſam aliquem nanciſci fætorem tra-
D dunt: ideoq; malignorum vlcerum pharmaca adhibenda eſſe memorant. Deinde in morſu Alatraf, & Hauden vehementem dolorem, partis ſtuporem, & tandem interitũ ſubſequi autumant. *Fætor, dolor, & ſtupor ſunt ſymptomata huius morſus.* Quocirca Auicennas ad mentem nõnullorum, embrocham ex aceto tepido ſupra locum affectum faciẽdam eſſe probat: deinde emplaſtrum ex folijs lauri, necnon oleum de pyrethro, & oleum coſtinũ celebrat: per os verò ſuccum foliorum lauri cum aceto, & theriacam Andromachi præſcribit. *Embrocha ex aceto tepido.* Nicander quoque in Theriacis ſymptomata huius morſus examinans doloris non inſignis, & vulneris exigui paucum effundentis ſanguinem meminit, his verſibus ſic latio redditis.

Nec tamen ille graues, vt cætera turba dolores,
Si velit, infixo cum fortè momorderit, ore,
Suſcitat: exiguus non noxia vulnera punctus
(Qui ceu rodentis noctu quaq; obuia muris)
Infligit. modicum tenuis dat plaga cruorem.

Plinius igitur gramen, aduerſus talem ictum non infrugiferum remedium proponit:

Ec deinde

Gramen, & mullus piſcis eſt remedium.

deinde mullum piſcem intrinſecus, & extrinſecus, in tali caſu, non patùm vtilitatis eſſe E
allaturum promittit. Aetius percuſſis à Dracone remedia aliorum animalium ictibus cõferentia prodeſſe tradit. Poſtremò caput canis, vel Draconis, qui momorderit, ad mentem Ponzetti, abſciſſum, pelle nudatum, & morſui applicatum, patientem ſanat: quemadmodum idem præſtant omnia illa præſidia, quæ in capite primi libri fuerunt propoſita.

FVGANDI, ET CAPIENDI RATIO.

Gramina edicata.

TRADIDIT Solinus præſtantiſſimos audacia viros antra Draconum explorantes, gramina medicata, nempè ſomnifera circa ſpecus aſpergere, vt Feræ inde exeuntes ea depaſtæ irriguo turgeſcant ſomno; quoniam dormientium F
caput, amputant, vt lapillum Draconis pretioſum eruere poſſint. Quamuis Philoſtratus, in montanis Draconibus coercendis, aliud artificium recenſeat, quo Indi huiuſmodi beſtias irretire conantur. Pallium enim coccineum litteris aureis exaratum ante cauernas Draconum extendunt; nam, vi verborum excantationem exprimentium, beſtiæ pedetentim irrepentes ſuper pallio dormire coguntur. Interea Indi ſecuribus armati belluam adorientes, eam decollant, vt ex capite lapillum eximant: Quamuis interdum accidat, teſte Philoſtrato, vt Draco aliquem Indum ſecuri munitum intra latibulum attrahat, & deuoret. Campeſtres autem Dracones, ex eodem authore, ſæpè coercentur, dum pugnam cum Elephantis iniunt: nam certamini tunc temporis intenti facillimè ab Indis conficiuntur. Hæc autem, & alia ſimilia nugamenta apud Philoſtratum leguntur.

Dracones certamini intẽti facilè capiũtur.

Quamobrem in fugandis, & necandis Draconibus ſatius eſſe opinamur, confugere ad Nicandri pręſidia, quæ ab ipſo in cæteris venenatis beſtijs fugandis fuerunt pręſcripta, veluti ſunt Cerui, & Damæ cornua, Filix Libanotis, Cardamum, Melanthium, G
Sulphur, Thraicius lapis, qui eſt ſpecies Gagatis, Galbanum, Vrtica, Cedrus, & ſimilia, quæ odore, & ſubſtantia venenoſas animantes interdum fugant, & quandoque perimunt. Verſus autem Nicandri latino ſermone redditi ſunt tales.

In Theriacis.

Ergo procul pelles Serpentum atra venena,
Dura adolens igni ramoſaq; cornua Cerui
Interim & exuctam comburens Gangida petram
Vincere, quàm nunquam potuit validiſſimus ignis,
Multifida filicis ades quoq; germina pulchræ;
Aut radicem indes guſtu libanotidis acrem
Cardama cui fuerint æquali pondere mixta.
Atq; pari mole iugulata cornua Damæ,
Tantumdem, & nares ferientis odore melanthi
Aſphaltiq; feres pariter cum ſulphure mixti.
Aut tu Thraicium combures igne lapillum, H
Conſperſus gelida ſubitò qui accenditur vnda;
Extinguiq; ſolet, modicum ſi ſentit oliuum;
Quemq; tulere feri proprio de flumine Thraces;
Quod Pontum vocitant, vbi magna armenta ſequuntur
Carniuori pecudum ductores, atq; magiſtri.
Praterea in flamma tetrum ſpirantia odorem
Galbana, & Acnestis, dentatis ſectaq; ſerris
Cedrus, vt ipſa ſcobem referat tenuata minutum,
Hæc mandata igni pellent procul omne venenum.
At tu luſtra caua, & ſyluoſa cubilia tergens,
Fuſus humi poteris dulcem captare ſoporem.

His fortè præceptis imbutus Cracus Polonorum Princeps, qui celebrem ciuitatem ſublimi, & valida munitum arce, in ſcopulo *Vanel* cognominato, ad Viſtulam am-

Digitized by Google

A amnem ædificauit; quam poſtea à ſuo nomine Cracouiam appellauit; ingentem Draconem in dicto ſcopulo deliteſcentẽ interemit. Nam hęc beſtia eſuriens de antro egrediebatur, & fætenti anhelitu veluti peſtilentia quadam multos inficiebat: immò per ciuitatem, & ſuburbia diuagans quæcumque obuia deuorabat. Quocirca Incolæ, ad hoc euitandum incommodum, tria iumenta ad oſtium antri, ſingulo die, ei offerre cogebantur. Itaq; Cracus deplorati ferè ſtatus ſuorum ciuium miſertus, pellem vituli recenter mactati nitro, pice, & ſulphure infarciri, & hora conſueta, penès orificium cauernæ locari iuſſit. Beſtia autem famelica prorepens, & iumentum putans, vituli exuuias deglutiuit. Interim materia, & præcipuè ſulphurea calore accenſa interno, tam feruidam excitauit ſitim, vt Fera magno impetu de ſpecu egreſſa ad Viſtulam fluuium properans tantam hauſit, aquam, vt, aluo dirupta, extincta fuerit.

Cracus Polonorũ princeps draconem intere mit.

B D E N O M I N A T A,
& cognominata.

CVM infinita penè eſſe comperiamus, quæ à nomine Draconis, aut denominationem, aut cognomẽtum ſortiuntur. Ab hominibus primò inchoare decreuimus, vt deinceps ſigillatim de cæteris animantibus, herbis, lapidibus, & alijs inanimatis diſſeramus. Itaq; Franciſcus Draco fuit vnus ex illis, qui in itinere ad Americam, & laboris, & iacturarum contemptor, ob res geſtas, maximam ſibi laudem, & gloriam comparauit. Dracula Valachus fuit Imperator omni magnitudine animi, & conſtantia præſtantiſſimus, qui cæteris verum fortitudinis ſpecimen præbuit, vt in hiſtorijs rerum Perſicarum legitur. Dracus autem, ex Liuio Acheorum Dux, primuſque Achaici motus author, qui poſtea ad iſthmon à L. Mumio conſule fuit ſuperatus. Dracontides à Suida in numero triginta Tyrannorum collocatur. Dracontius fuit Campaniæ Iu-
C dex Chriſti fideles crudeliter inſectans, quem D. Soſius: coram ipſo ligatus a Surio in hunc modum locutus eſſe perhibetur. *Quodam præſagio Dracontius es appellatus, ſiquidem ille temerarius Draco, per organum oris tui loquitur, ſicque illius inſtar, & nomen, & venenatam linguam poſsides.* Quamuis Dracontij etiam nomine quidam Epiſcopus, & Chriſti confeſſor à Surio fuerit memoratus. Dracona fuit nomen, vel cognomen cuiuſdam mulieris, in quam Ioannes Franciſcus Apoſtolus ſic canit.

Cognomenta Virorum ex Draconibus.
Dracõtides
Dracõtius.
Dracontius Epiſcopus.
L.4. Epigr.

Deſine iam madidos phœbeis pandere crines
Deſine iam radys, diua Dracona tuos,
Phœbus vt ipſe tua vincatur luce, vides ne?
Vt pudet, vt celeres decolor vrget equos?

Alioquin, δρακοντομίμος Dracones imitans apud Athenæum legitur. Et δρακοντόπους Draconum pedes habens, & δρακοντολέτης, Draconis interfector dicitur, quo nomine Phœbus Draconem Pythonem perimens fuit inſignitus.

Draconigenæ qui fuerint.

Draconigenæ olim Thebani Bæotiæ fuerunt appellati: propterea quòd ex Draconis
D dentibus ſatis progeniti eſſe credebantur. At Draconarij, ſiue Draconiferi olim vocabantur, qui Inſignia militaria Draconis iconem referentia geſtabant. Non defuerunt tandem familiæ, & Romę, & Bononię, qui à Draconibus cognomentum traxerunt.

Draconarij qui.

Succedunt cęterę animantes ponderandę, vt δρακαινίδες, nempè Dracunculi piſces, qui Graculo piſci ſimiles eſſe feruntur. Sunt etiam in Nilo, vt aliqui authores referunt, quędam animalia ad ſimilitudinem Draconis vulgò Cocatrix dicta, quę niſi ſint Crocodili, alia animalia Draconẽ ęmulantia in Nilo non nouimus. Item Dracæna nimirum Draco fæmina: vt omittamus canem Geryonis in Erithea habentem duo canis capita, & ſeptem Draconis, cuius meminit Varinus in Scilla, quoniam id figmentum eſſe arbitramur.

Subſequuntur varię plantę, quę ab hac Fera videtur eſſe denominatę. In primis Columella meminit cuiuſdam pręcocis vitis Veteribus incognitę, quã Dracontion vocitari tradit, eamque fæcunditate, & amænitate ad generoſitatem vini Amineæ comparat. Item à Fuchſio Dracontium Botrys ad morſus anguium, canis, & cuiuſcumq; venenati

Lib.3. de re ruſt. cap.2.

L.3. de cauſis plant. ca. 26. *Triticum Dracontiū dictum.* *Draconon duplex.* *Ptarmica Matth.*

animātis commendatur. Dracontium triticum memoratur à Theophraſto, & hanc tritici E ſpeciem illam eſſe ſcripſit Plinius, quam Gręcia, argumento craſſiſſimi calami cęteris tritici ſpeciebus prætulit. Immo Dracontium cucurbitam poſſumus appellare, quæ creſcendo intorti Draconis figuram æmulatur. Amplius Draconon nominatur lac Cyrenaicum, & Draconon etiam dicitur erythrodanum, ſiue rubia Tinctorum, quæ à rubicundo colore nomen ſortitur. Colitur in hortis frigidioribus lapathi ſpecies, ſucco ſanguinei coloris referta: idcircò hæmalapathum, nempe lapathum ſanguineum, vel rubens dicitur: Hæc eadem planta apud Geſnerum, in horto medico, ſanguis Draconis herba fuit nuncupata. Ptarmica Matthioli vocatur Bahuino Dracunculus aquaticus ſerrato folio, & Dodoneo Draco ſylueſtris.

Ptarmica Matth. eſt dracunculus ſerrato folio. *Dracunc. horten. quo artificio naſcatur.*

In hortis, noſtra ætate, quædam planta anguſti folia, guſtu acris, in acetarijs frequenter adhibita, ſub nomine Dracunculi, vel Draconis hortenſis colitur; cuius neq; Græci, neq; Arabes meminerunt: propterea quod, cultorum mangonio, non autem ſemine productam eſſe atteſtantur; dum lini ſemen excauatis cæpis inditum terra obruunt: Hæc autem artificioſa cultura Matthiolo parùm fuit credibilis: cum opus experientiæ F illius fuerit refragatum. Nihilominus à viris fide dignis intelleximus, quod ſi quis in afflatu marino, ſemen lini ſcillæ non auulſa inſerat, proculdubiò fiet voti compos. Alioquin Dracunculus apud Botanicos eſt planta, quę Dracontea, Serpentaria, & Dracunculus maior nominatur, ad primas Serpentium vernationes à terra erumpens; hanc quidam ex ſanguine Draconis olim natam fuiſſe fabulantur; quandoquidem, ad ludentis naturæ miraculum, ſingulari, caule maculis ſanguineis variegato attollitur, è cuius foliato faſtigio quædam vaginula in mucronem ſenſim turbinatum proſilit, quæ cum dehiſcens ſe pādit, apertum Draconis rictum, reprę ſentat, dum ſolidum quoddam cornu quaſi animalis lingua ex concauo vaginæ ſinu emicat. Plinius etiam meminit Ari herbę, cuius radicem Arum, caulem verò Dracontium vocari aſſerit. Immò & Ariſarum Dracunculus minor apud Geſnerum in Appendice, & Dracunculus alter in hiſtoria Cordi nominatur. Nos autem Ari quinq; ſpecies, & Ariſari duas obſeruauimus; præter Arum Ægyptium, quod vocatur colocaſſia, cuius florem, & piſtillum habuimus, & pingi curauimus: quamuis ab huiuſmodi planta hoc produci negent, cum illud non G viderint.

Dracunculi maioris deſcriptio. *L.24. c.16.* *Arum Ariſarum.* *Aru Aegyptium flore & piſtillū productū.*

Chirurgi, inter ſpecies vlcerum ab atra bile pendentium, quamdam affectionem Dracunculum nuncupatam recenſeat; de qua fortè locutus eſt Agatarchides, in tractatu Maris Rubri; quando retulit in multis circa mare rubrum ægrotantibus paruos quoſdam Dracunculos in muſculoſis potiſſimum partibus crurum, & brachiorum aliquando apparuiſſe, qui ſtatim atque tangebantur illicò refugiebant. Quare natura huius affectionis magnam dubitandi anſam medicis præbuit. Quapropter Galenus agens de locis affectis, ſcriptum reliquit, quòd generatio pilorum per vrinam excretorum non eſt magis admiranda, quam ortus Dracunculorum, qui lumbricis ſimiles in tibijs hominum quamdam Arabiæ regionem incolentium naſcuntur, quos cum non viderit Galenus, quidquam de illorum origine, atque natura determinare voluit. Soranus medicus, qui vixit ætate Galeni (referente Paulo Ægineta) hos Dracunculos negat eſſe animantes, ſed tenues quoſdam neruos ſubcute motos eſſe affirmat. Author Introductionis, ſeu finitionum medicarum, Dracunculum morbum varicibus ſimilem, H & eodem modo, quo varices, curari poſſe definit. Vnde Guido, & alij Authores hac moti authoritate, hos Dracunculos ad varicum genus reduxerunt: ideoq; ab eodem Guidone, & Auicenna hic affectus vena meden fuit nuncupatus, quia, in vrbe Medina fuerit frequens; Albucaſi vena ciuilis dicitur. Paulus Aegineta hunc morbum Dracunculum cognominatum, apud Indos, & Regionem Aegypti, in partibus muſculoſis humani corporis generari aſſeuerauit. Ætius hos Dracunculos lumbricis ſimiles eſſe conſtituit; hoſque facta prius ſuppuratione, cutem diſſecando, extrahendos eſſe opinatus eſt.

Dracunculus morbi ſpecies. *Li.6. de loc. aff. c.3.* *Vena Medē quid ſit.* *Li.4. c.vlt.* *Curatio.*

Lib.7.

Tandem Pareus, cuius opinioni adſtipulamur, hanc affectionem Dracunculum animatum eſſe minimè putat, cum illi non ſit ad generationem opportunitas, ſed nomen Dracunculi meruiſſe ſcribit, quoniam vniuerſa ſua conformatione, colore, mole, & figura, Dracunculi imaginem exprimit: deinde illa materia animata eſſe videtur, quia humor huius affectus eſt tenuis, & feruidus, atq; maximo impetu ad partem occurrit.

Itaq;

A Itaq; concludendum eſt hunc Dracunculum nil aliud eſſe, quam abſceſſum in genere venoſo à feruore ſanguinis pendentem, cuius præſidia apud authores medicos legenda ſunt.

Hic dracũculus non eſt animatus.

Non eſt omittendus lapillus à Dracone cognominatus, qui Græcis *δρακοντίας λίθος*, Latinis gemma Dracontia, ſiue Draconites dicitur, hic lapis in capite Draconum, ad mentẽ Plinij, & Solini generatur, & ab animali viuente eruitur; huius vſu Reges Orientis ſummoperè gloriari feruntur. Meminimus legiſſe apud Marſilium Ficinum, fuiſſe allatum lapidem ex capite Draconis erutum, inſtar nummi rotundum, punctis quaſi ſtellis ordine quodam diſpoſitis inſignitum, qui aceto perfuſus, rectà parumper mouebatur, mox obliquè, & tandem in gyrum ferebatur, donec vapor aceti euaneſceret. Ideoq; exiſtimauit Marſilius hunc lapillum cæleſtis Draconis naturam, & quaſi figuram habere, immo, & illius motum conſectari. Verùm hic lapis aſtris decoratus nil aliud eſt, niſi Aſtroites, vulgò *pietra stellaria* apud Agricolam, cuius ſex differentiæ monſtrantur. Quare concludendum erit lapidem Draconitiam Ficini non ex capite B Draconis, ſed ex terræ viſceribus erui: quapropter hic lapis Aſtroites, Draconitia Ficini poterit appellari. Non erit tamen negandum lapillum in capite Draconis poſſe gigni: præterquamquòd in capite Hydri, & Chelydri, naſci gemmam obſeruauimus, quę & ipſa Draconites appellatur. Ceſalpinus Draconitem deſcribit effigie corniculi, abſciſſa cuſpide, colore partim nigro, partim flaueſcente, ſplendido non pellucido, ad cuius baſim linea nigra circumdat ſpecie Serpentis.

L.37.c.10
Li.3.de vita cælitus compar.
Aſtroites lapis qualis.
L.2. de Metal.

Alius eſt lapis à natura in viſceribus terræ productus, qui Vulgò lapis ſanguinis, ſeu hæmatites, & ſecundùm Belluacenſem, ſanguis Draconis appellatur. Quamuis, in officinis, ſanguis Draconis tanquam quid omninò diuerſum ab hæmatite monſtretur, quod cinnabaris à Veteribus fuit nuncupatũ; nam cinnabaris ſecundùm Plinium, eſt vox indica denotans ſanguinem Draconis pondere Bari, nempè Elephanti morientis eliſi: cum veriuſq; animalis pereuntis ſanguis permixtus tale genus pigmenti, nimirum cinnabarim producat. Dioſcorides taxat illos, qui cinnabarim ſanguinem Draconis eſſe exiſtimarunt, & merito, quoniam apud Auicennam, & Serapionem legitur, quòd cin- C nabaris eſt ſuccus cuiuſdam plantæ: quamuis poſtea hic ſuccus denſatus non ſit vera Dioſcoridis cinnabaris. Clariſſimus Faloppius fuit huius opinionis cinnabarim Dioſcoridis eſſe verum ſanguinem Draconis in lacryma apud Pharmacopæos. Hodie etiam Illyricis hæc lacryma Dracugna nominatur; cuius meminit Dioſcorides, quando cinnabarim ex Africa delatam nominauit; ad contradiſtinctionem cinnabaris ſimpliciter, quæ eſt foſſilis, & minio ſimilis: immò interdum in tali cinnabari argentum viuum naſcitur. Hæc ſpecies ex fodinis Bohemiæ nobis fuit communicata, in qua apparent guttæ ex argento viuo ſtillantes, cum minio foſſili colore iecoris. Præter hanc ſpeciem, aliam non modò cum argento viuo, ſed etiam cum pyrite obſeruauimus. Immò & tertiam cum argento viuo, & fluore diligentiſſimus pharmacopola Ioannes Baptiſta Fulcrus Lucenſis nobis eſt impertitus. Præter has ſpecies, aſſignatur cinnabaris factitia ex ſulphure, & argento viuo; & omnes prædictæ ſpecies prorſus diſcrepant à ſanguine Draconis, ſeu cinnabari, quæ eſt ſpecies gummi, ſeu lacrimæ ſtillantis ab arbore Dracone cognominata in Africa, cuius medicamenti vſus in hæmorrhagia eſt frequens. Ve- D rùm Langius dubitat, quòd ſanguis Draconis noſtræ ætatis ad varios vſus in officinis ſeruatus ſit vitiatus. Putat enim eſſe ſanguinem caprillum cum minio, & immaturorum ſorborum decoctione denſatum, quemadmodum olim etiam adulterabatur.

Cinnabaris ex Plinio quid ſit.
Dracugna eſt nomen Illyricum.
Cinnabaris factitia ex quibus componatur.
Adulterat. ſanguinis draconis.

Superſunt examinanda loca à Dracone denominata; inter quæ non infimum occupat locum Thebæ vrbs Bœotiæ Draconigena cognominata; propterea quòd à viris ex Draconis dentibus natis olim conſtructa fuerit. Huius meminit Ouidius hunc in modum.

Lib.3.faſt.

Inq; Draconigenam nymphis comitantibus vrbem
Deſiliit, & vates eripit inde ſuos.

Præterea, ex Stephano, in Icaria inſula alia fuit ciuitas dicta vrbs Draconum, item mõs. At Dracuina oppidum eſt Rhetiæ in Sueuia Ciſdanubiana, quamuis alij aliter ſentiant. Amplius, ex Petro martyre, in India occidentali eſt locus caput Draconis nuncupatus. Pariter, apud Plinium, Draconon eſt inſula maris Aegæi deſerta, quemadmodum Draconteus, ſiue Dracontum inſula maris Africi. Deniq; ſecundum Petrum martyrem, fau-

Vrbs draconum Mons draconum.
Decad.1.l.6.

ces in mari octo milliarium, es Draconis appellantur. quid plura? Amnes quoq; à Dracone cognominati ſunt, vt Draconus, ſiue Drachonus, alij legunt Draum, fluuius eſt Galliæ Belgicæ per Lotharingiam in Moſellam fluens, cuius meminit Auſonius. E

Prætereo paruum Laſurum, tenuemq́; Draconum.

Draconus fluuius.

Item Dracon paruus eſt Campaniæ amnis in confinio Picentium, ex medio oriens Veſuuio, & iuxta Noceriam vrbem fluens. His addamus fontem Draconis locum iuxta Hieruſalem: vnde poſtea porta ciuitatis, per quam ad hunc exibant locum, porta Draconis fuit nuncupata.

Fons draconis vbi.

Ad finem recenſenda ſunt nonnulla alia inanimata à Dracone denominata: vt Dracontium capitis ornamentum δρακοντώδης, Draconibus plenus, δρακόντειος anguinus, & δρακοντόμαλλος, Dracontino crine. Cæterum, apud Chymiſtas, Draconis apoſpermatiſmum eſt argentum viuum Vulgi, & fel Draconis, ſiue ſellis oleum eſt argẽtum viuum ex ſtanno, diciturq; Leo ſuauior in ſcholijs Paracelſi. Demum cauda Draconis eſt ſperma lapidis, quod poſtea in operatione ab ipſo Dracone vocatur: eſt autem reſiduum duarum aquarum ex Sole, & Luna compoſitarum, vel potius reſiduum vnius aquæ in ſingulis vaſis ſeruatum: qua de re legendus eſt Mercolinus. Addamus Denominatis coronidem, nimirum quando aliquis planeta progrediens deflectit ab ecliptica, aut verſus auſtrum, aut verſus ſeptentrionem, tunc locus ad ſeptentrionem, nodus aſcendens, & caput Draconis nuncupatur: locus verò tendens ad Auſtrum, nodus deſcendens, & cauda Draconis dicitur. Quare luminaria iuxta caput, & caudã Draconis oppoſita producunt Lunæ eclipſim, quia tunc terra diametraliter inter Solem, & Lunã locatur: nam diameter ſphæræ tria centra, nempè Solis, Lunæ, & terræ tangit, & vmbra terræ neceſſario ſuper corpus Lunæ cadit, & eclipſim generat. Et hæc de Denominatis dicta ſint. F

Fel draconis, quid ſit apud Chimiſtas.

Cauda draconis apud Chymiſtas quid.

Cauda, & caput draconis quid ſit apud Aſtrologos.

EPITHETA.

IVXTA varias huius animalis conditiones, & prærogatiuas; Authores ei varia addiderunt epitheta. Primumq; ratione aſpectus, & figuræ, Græcis dicitur αἱματωπὸς, nempè cruenti aſpectus. Item βλοσυρωπὸς trux, & σμερδαλέος, ideſt intuitu terribilis. Vocatur etiam Nazianzeno αἰολοσκώπος, quia variè intueatur. Idcircò Latini Draconem toruum, & horribilem nuncuparunt. Aliquando dictus fuit ὀφιοῦχος, nimirum Serpentis caudam habens, item σκολιὸς tortuoſus, & obliquus. Apud Apollonium ... χρυσέολοφοι ſcilicet criſtis aureis inſigniti vocantur, & forte etiam iubati. Quare huc reſpiciens Author ad Herenium ſic ſcribebat. Iſte quotidie per totum medium tanquam iubatus Draco ſerpit. Immò Dracones aligeri dicuntur, loquendo tamen de illis, qui alis referti ſunt. Demiramur Euripidem, cui πολυκρανος, nempè multiceps Draco cognominatur: ſed forſitan hic author de Dracone monſtroſo verba faciebat. G

Epitheta ratione aſpectus.

L. 4. Argonaut.

Lib. 4.

Ratione coloris, ab Homero nominatur κυάνεος, quia, ſecundùm Heſychium, σίγματα κυανεα κατα νῶτα habeat, quaſi non totus Draco, ſed maculis tantùm cæruleus eſſe videatur. Hinc ποικίλος, varius, & verſicolor, item ποικιλονώτος dorſum maculoſum habens. Sed Euripides δράκοντα πυρσόνωτον dixit, quia tergum rufum habeat. Nec mirum, quoniam φοινιξ, ſeu φοινικοεις, ſcilicet puniceus aliquando ab Homero nominatur. Tandem γλαυκώψ idem, quod γλαυκός, ſeu γλαυκωπός ſecundum Pindarum, quia glaucis, aut cæſijs oculis ſit refertus. Latini reſpicientes colorem, aliquando Draconem cæruleum, interdum maculoſum, & viridem indigitarunt. H

Epitheta reſpicientia colorem.

In Hercule fur.

Ratione cibi, Draco dicitur, ὠμηστὴς, nempè crudiuorus, & κρανίμος, quia carnes diſtribuat, & forſitan ita Lycophroni vocatur, quia animantia capta trucidet, & euiſceret. Ideoq; ab Euripide nuncupatur θηροτροφος, quoniam Feris veſcatur; alioquin θηροτρόφος nutriens Feras exponitur.

Epitheta ratione cibi.

Quoad veneficam qualitatem, nonnullis Græcis dicitur ἰοβόλος, nempè venenum iaciens: quamuis hoc vocabulo ſagittas etiam iaculans ſignificetur. Item ἰοβόρος, quod epitheton draconi bifariam competere videtur; tum quia veneniuorus, tum quia ſit venenatus. Idcircò ab Euripide vocatur etiam φόνιος, ideſt lethifer, cum ab eodem au-

Epitheta malam qualitatem reſpicientia.

thore

A thore ἐχιςφόνη, ſcilicet vipera lethalis appelletur. Rurſus nominatur βλοσυρὸς truculentus, & Nazianzeno ἀδευκὴς acerbus, necnon αἱμοβόρος, ſeu αἱματόβορος, ſanguinarius. Alijs dictus fuit κρατερὸς, violentus, ὀλόμενος, idem, quod ὀλοὸς, ſiue ὀλόος perniciosſus πελώριος, immanis, & δασπλὴς, grauis, & atrox. Apud Homerum legitur βροτολοιγὸς, ideſt hominum interemptor, Martis epitheton, quod etiam nonnulli competere Draconi voluerunt. Hinc Latini Draconem immitem, immanem, ſæuum, & venenoſum dixerunt.

Non defuerunt aliæ Draconis proprietates, à quibus Draco epitheta ſortitus eſt. Ab Oppiano ἑρπυστὴς, nempè reptator, & συρικτὴς, quaſi ſibilans, necnon ab Orpheo θροστυπος, quaſi cauda verberans vocitatur. Hinc fortè alijs Græcis βριαρὸς, robuſtus, & ἀμαιμάχετος, inexpugnabilis cognominatur. Immò apud Lycophronem dicitur ἄγριος, nimirum agreſtis, & ferus, & rurſus apud Oppianum, παναμείλικτος, quaſi aſper, crudelis, & rigidus.

Epitheta reſpiciētia alias Draconis proprietates.

Ratione vigilantiæ, apud Ouidium inſomnis, & inſopitus legitur: quare apud He-
B ſychium fortè οἰκουρὸς δράκων nuncupabatur, quia Palladis ædem cuſtodiret. Deinde, quoniam aſtuta eſt bellua, Nazianzeno ἀγκυλομήτης, nempè obliqua agitans conſilia, & verſutus exponitur. Alioquin πυρφόρος, ſeu πυροφόρος ignifer fortè dictus, quia interno æſtuet incendio. Aliter γηγενὴς ab Euripide dicitur, nempè ex terra ortus; quoniam Priſci, Dracones olim ex terra genitos fuiſſe arbitrabantur. Denique ἀργᾶς, ad mentem aliquorum, eſt genus Serpentis, vt in primo Libro expoſuimus. Nihilominus multi aſſeuerant hoc nomen fuiſſe epitheton Draconis: qua de re Æſchines, hoc nomine, Demoſthenem, ob ferinos, & agreſtes mores inſigniuit.

Vigilantia Draconum.

Poſtremò, ratione loci Draconem Indicum, Libycum, & Maſſylium, Poetæ latini indigitarunt. Sed non eſt omittendum hoc nomen (Elephantias) quod aliqui attribuerunt Serpenti morſu ſuo elephantiaſim generanti: cum tamen Salmaſius in Solinum cenſeat potius, quòd ἐλεφαντιὰς ſit epitheton Draconis, & potiſſimum illius ſpeciei, quæ in India Elephantem aggreditur, vt eius ſanguinem ſorbeat: quapropter non eſt admiratione di-
C gnum, ſi, apud Ariſtophanem Draco αἱματοπώτης, ideſt ſanguinipota nominetur. Aliquando etiam ab Homero, ὀρέσκοος, nempè monticola vocatus fuit; cum loca montoſa hoc animal ſummoperè diligat.

Epitheta ratione loci

Iliad. χ.

MYTHOLOGICA.

PRISCI perpetuas agitantes fabulas, currum vnicuiq; planetæ à diuerſis tractum animalibus aſſignarunt: has autem animantes illas eſſe pronunciabant, quæ in ſingulorum Deorum tutela eſſe credebãtur. Quapropter currum Lunæ a duabus Virguncults, currum Solis ab equis, Martis à Vulpibus, Iouis à Pauonibus, Veneris à geminis columbis, Mercurij à gallis, & demùm Saturni plauſtrum à Draconibus vehi fabulati ſunt. Præterea non ſolum currui Saturni, ſed etiam Cereris Dracones adiunxe-
D runt. Ideò Ceres, poſtquam Triptolemum arandi, & ſeminandi artem docuerat, egrediens Celerdomo, currum à Draconibus alatis tractum conſcendiſſe fingitur. Quocirca Ouidius ſic canit.

Curtus planetarum à quibus trahantur animalibus.

Dixit, & egrediens nubem trahit, inq; Dracones
Tranſit, & alifero tollitur axe Ceres.

Lib. 5. Faſt.

Sunt etiam multi, vt Heſiodi interpres, qui Dracones Cereris, volumina de agricultura a Triptolemo conſcripta interpretentur: quamuis alij, longos ſulcos ab aratro formatos, per Dracones Cereris ſignificari dixerint. Amplius Medeam, combuſto Creontis palatio, Draconibus alatis, per aerem, Thebas vectam fuiſſe tradunt. De hoc Ouidius ſic canit.

Vectam frenatis, per inane Draconibus egens
Credulus immerita Phaſida fouit ope.

Li. 2. Faſt.

Alij, vt Diodorus Siculus, aſſerunt Medeam quibuſdam cantionibus ita fuiſſe operatam, vt Diana per aerem a Draconibus veheretur. De tali curru hæc habet Ouidius.

Nec fruſtra volucrum tractus ceruice Draconem

Currus

Currus adeſt, aderat demiſſus ab æthere currus.

Denuò Mythologi tradiderunt Gigantum effigiem ita fuiſſe formatam, vt eorum pedes in volumina Draconis deſinerent. Idq; factum fuiſſe multi produnt, vt intelligeremus eos nihil recti, aut ſublimis vnquam cogitaſſe. Immo ab iiſdem Gigantibus Draconem Mineruæ obiectum fuiſſe memorant; quem Dea comprehenſum, & contortum
Draco inter duas cæleſtes vrſas
ad ſydera ieciſſe, & axi cæleſti fixiſſe perhibetur. Idcircò hodie inter duas Vrſas talem Draconem locatum intuemur. Interim contorta Gigantum crura in mentem reuocant Erichtonium, qui cruribus ſerpentinis natus eſſe ferebatur: ſcilicet dum Minerua Vulcano in matrimonium tradita, prima nocte, è lecto mariti euanuit: ſiquidem Vulcanum tunc in terram concidiſſe, & ſemen profudiſſe fabulantur; ex quo Erichtonius dicitur ortus, à Minerua enutritus, & in ciſta incluſus, aſſignatuſq; filiabus Cecropis, Aglauro, Pandroſo, & Herſæ, hoc mandato, ne ciſtam ante eius aduentum recluderent. Verùm Aglauron, & Pandroſon curioſitate ductæ, ciſtam aperuiſſe, & circa infantem Draconem inuolutum conſpexiſſe feruntur: id expreſſit Ouidius his verſibus.
Li. 2. metã.

F

——————— nam tempore quodam
Pallas Erichtonum prolem ſine matre creatam
Clauſerat actæo texta de vimine ciſta,
Virginibuſque tribus gemino de Cecrope natis
Seruandam dederat, ſua ne ſecreta viderent
Addita fronde leui denſa ſpeculatur ab vlmo,
Quid facerent: commiſſa duæ ſine fraude tuentur
Pandroſos, atq; Herſa timidas vocat vna ſorores
Aglauros, nodoſq; manu diducit, & intus
Infantemque vident, apporrectumque Draconem.

Filiæ Cecropis quot fuerint.

Nomina Heſperidũ.

De horto Heſperidum, notas eſſe omnibus arbitramur Heſperides tres fuiſſe Heſperi filias; ſcilicet Aeglam, Heretuſam, & Heſpertuſam, quæ, vt fabulantur Poetæ; Hortum auriferis arboribus conſitum habuerunt, cui peruigilem Draconem tanquam cuſtodem adhibuerunt; quo poſtea, vel ſopito, vel occiſo, Hercules poma inde aurea abſtuliſſe dicitur. G Referunt nonnulli non aureas arbores, ſed pecudum greges exquiſita pulchritudine inſignes ab Heſperidibus poſſeſſos fuiſse, quibus paſtorem nomine Draconem præfinxerunt; quas poſtmodum oues aureas ex Africa in Græciam Hercules exportauit. Plinius tradit Hortos Heſperidum flexuoſo quodam Maris meatu fuiſse cinctos, qui procul intuentibus Draconis effigiem repræſentabat. Alij eruditi viri hanc finctionem poeticam ad ſenſum aſtrologicum traxerunt: ideoque promulgarunt Heſperides fuiſse ſtellas Cœli, vel temporis veſpertini filias, Hortum cum pomis aureis in Occidente habentes: quoniam ſtellæ rotundæ tanquam mala, & inſtar auri micantes nonniſi poſt Solis occaſum apparent: ſigniferum verò circulum, nempè Zodiacum, inſtar Draconis obliquum, harum fuiſse cuſtodem voluerunt. Quapropter quando Hercules ab Hortis Heſperidum poma aurea ſurripuiſse perhibetur, Aſtrologiæ ſcientiam ab Hercule in Græciam fuiſse delatam ſignificant.

Draco paſtor.

Quis Aſtrologiam Græcos docuerit.

De Dracone autem velleris aurei cuſtode, quid dicendum eſt? Diodorus Siculus hanc narrat fabellam Aethæ in Pontho regnanti ab oraculo reſponſum fuit datum, ipſum tunc obiturum, cum exteri nauigio delati aureum vellus ſuſtuliſsent. H Idcircò rex hanc diſseminari famam iuſſit, ſe omnes hoſpites Dijs immolare, vt hoc diuulgato, cuncti itinerantes eum abhorrerent acceſsum: templum quoq; muro circumdedit, eiq; frequentes cuſtodes ex Taurica accitos appoſuit; quare dixerunt tauros ignem ſpirantes circa templum verſari, & vellus à Dracone cuſtodiri. Quamuis poſtea Iaſon opera Medeæ adiutus Draconem ſoporauerit, & Medeam cum vellere aureo in Patriam reuexerit. De hac expeditione Iaſonis in Colchos legendus eſt Ouidius, vbi canit.

Li. 4. Bybl. rer. antiq.

Velleris aurei fabula.

Li. 7. metã.

Peruigilem ſupereſt herbis ſopire Draconem,
Qui criſta, linguiſq; tribus præſignis, & vncis
Dentibus horrendus, cuſtos erat arboris aureæ,
Hunc poſtquam ſparſit lethei gramine ſucci,
Verbaque ter dixit placidos facientia ſomnos,
Quæ mare turbatum, quæ concita flumina ſiſtunt;

Somnus

A *Somnus in ignotos oculos, vbi venit, & auro*
Heros Aeſonius potitur, ſpolioq́; ſuperbus
Muneris authorem ſecum ſpolia altera portans,
Victor Iolciacos tetigit cum coniuge portus.

Hinc quidam Poeta ad hunc Draconem ſopitum, & ad furtum velleris aurei à Iaſone commiſſum alludens, de dracone in curru exiſtente ſic cecinit.

Ille, vides, biiugos inter qui prominet axes
Cæruleo inſultans pectore, & ore Draco?
Ille eſt auratæ fælix cuſtodia lanæ,
Peruigil optatas ille tuetur opes.
Quæſitas tot opes ſtudijs, nam vellere nobis
Prodigioſa in eo cura, tenaxq́; labor.
O' ſiqua auxilio veniat mihi Colchis, Iaſon,
Fiam ego, ſed Graio ditior Aeſonide.

B Scripſit etiam Cicero magnam vim Anguium olim in Sidonio campo agri Lanouini *Li. 1. & 2.*
fuiſſe. Vnde Poetæ draconis Lanouini fabulam finxerunt: dum Lanouinum ſub tu- *de diuin.*
tela draconis eſſe retulerunt; qui in ſpecu quodam latibulabatur, per quod ad Inferos
patere deſcenſum tradebant. Illuc ſuperſtitioſo ritu puellas mittebant, quæ proprijs *Draco La-*
manibus draconem cibarent: hæ ſi caſtæ erant, intactæ reuertebantur, & annus ab agri- *nouinus.*
colis fertilis iudicabatur; impudicæ autem à Fera infeſtabantur. Huius vetuſtæ, & va-
næ religionis meminit Propertius de Cynthia, & Dracone, ſic canens. *Li. 3. Eleg.*

Diſce quid exquilias hac nocte fugarit aquoſas
Cum vicina nouis turba cucurrit agris.
Lanuuium annoſi vetus eſt tutela Draconis
Hic vbi tartarea non perit hora mora,
Qua ſacer abripitur cæco deſcenſus hiatu,
Qua penetrat virgo, tale iter omne caue.
Ieiuni Serpentis honos cum pabula poſcit
C *Annua, & ex ima ſibila torquet humo.*
Talia demiſſa pallent ad ſacra puellæ,
Cum temerè anguineo creditur ore manus,
Ille ſibi admotas à Virgine corripit eſcas,
Virginis in palmis ipſa caniſtra tremunt.
Si fuerint caſtæ, redeunt in colla parentum,
Clamantq; agricolæ, fertilis annus erit.

Relatum quoq; fuit ab Ouidio Cadmum Agenoris Phænicum Regis filium in remotas *Li. 3. metã.*
regiones, Europæ ſororis conquirendæ gratia miſſum, cum mandato Patris, ne abſq;
ſorore in patriam reuerteretur, oraculum Apollinis adijſſe conſultum, vt quid ſibi eſſet
faciendum, intelligeret. Itaq; reſponſum habuiſſe perhibent, vt in loco quieſcentis in-
domitæ bouis ſedem ſibi ædificaret: quare Thebas Bæotiæ condens oraculo paruit, *Cadmi fa-*
Harmoniam Martis ex Venere filiam vxorem duxit, Draconem Caſtalij fontis cuſto- *bula.*
dem, Martiq; ſacratum interemit, & huius dentes, ſuadente Pallade, ſulcis terræ manda-
D uit; vnde poſtea multi milites armati prodeuntes ſe ſe mutuò cõfecerunt, præter quinq;,
qui conſilio Palladis, inita inter ſe pace, Cadmo, in Thebis inſtaurandis, non medio-
crem tulerunt opem, qui deinde ſua prole totam Græciam repleuerunt. Hanc igitur
fabulam, mirabili ingenio, Bartholomæus Anulus ad Typographos deducit Lugdu- *Compara-*
nenſes, referens Draconis dentes ad ſexdecim litteras, quæ ætate Cadmi, tot fuiſſe fe- *tio Cadmi*
runtur, inter quas conſonantes ſe ſe inuicem interficere ſcripſit, cum ſeorſim prolatæ *ferentis dẽ-*
nihil virium habeant. At quinq; vocales, quæ per ſe vocem edunt, & quæ vim alijs et- *tes ad Typo*
iam communicant, comparat ad quinq; milites, qui, poſtpoſito prælio, pacem comple- *graphos.*
xi ſunt; poſtremò Typographum elementorum typos, quaſi Cadmum Draconis den-
tes diſſeminare tradidit. Carmina autem ſunt talia.

Cui iaculum, iaculoq; animus præſtantior omni,
Atq; leoninum vis erat exuuium:
Cadmus Agenerides præſtans facundia, & armis;
Vt iaculum penetrans, vt Leo magnanimus.

Digitized by Google

Vexit in Europam literas Phœnicibus ortas, E
In quibus humanæ circulus eſt Sophiæ:
Quarum quinq; (alys ſe collidentibus vltrò)
Plena vocales integritate manent.
At terreſtribus has animis inſeuit, & artes;
Ciuiles homines fecit, & ex rudibus.
Fictus ob hoc vigilis dentes ſparſiſſe Draconis,
Exq; ſatis natos dentibus eſſe viros:
Qui ſe occiderunt per mutua vulnera, tantùm
Poſt reliquos caſos, quinq; ſuperſtitibus;
Ex quibus eſt hominum poſt multiplicata propago,
Qui primi Thebas incoluere nouas.
Huius ad Architypum literas qui ſpargit in vrbe,
Quæ nomen, vires, ſtemma Leonis habet,
Quiq; libris homines ſapientes perficit: an non F
Iure pari poſsit dicere chalcographus?
Semino Serpentis dentes in pelle Leonis,
Hoc eſt Lugduni, qui Leo Gallicus eſt.

Aeoli Thebarum Regis fabula.

Recitat inſuper Ouidius, in volumine transformationum, fabulam Aeoli Thebarum Regis, cui Ino Cadmi, & Harmoniæ filia nupſit, qui poſtea ambo in Dracones transfigurati fuerunt. Horum etiam meminit idem Ouidius in Ibin.

Vt fuit Oetæo quondam, generoq; Draconum.

Deinde conſultò omittentes Orphei caput in Draconem tranſmutatum, aliquid de fabula Protei trademus, qui in quamcumq; figuram mutari dicebatur: vnde abijt in prouerbium de homine variæ ſententiæ. *Proteo mutabilior.* Hic igitur quandoq; effigiem Tigris, interdum formam draconis, & ſic alias deinceps animatorum, & inanimatorum figuras induebat: de quo Virgilius eleganter canebat.

L.4.Georg.

Fiet enim ſubito ſus horridus, atraq; tigris,
Squamoſuſq; Draco, & fulua ceruice Leæna, G
Aut acrem flammæ ſonitum dabit &c.

Hanc fabulam de mutabilitate Protei Lucianus ad ſaltationis artificium retulit. Inquit enim Proteum illum Aegyptium nil aliud, quàm ſaltatorem fuiſſe eximium; idque magis ſibi perſuadet: cum homo effingendi, & imitandi peritus, tunc nobis ſemetipſum in varias rerum facies transfigurare videtur, dum modò ignis celeritatem, modò Draconis volubilitatem, vel alterius rei impetum exprimit.

P R O V E R B I A.

Legendum eſt primū copus primi libri.

EX Vulgi fæce deſumptum fuiſſe hoc adagium putat Eraſmus. ὄφις εἰ μὴ φάγῃ ὄφιν, δράκων οὐ γενήσεται. Ideſt *Serpens niſi Serpētem comederit, non fiet Draco*: hoc adagiū Græci, quadam libertate, in potentiores iactare ſolebant, quaſi ſignificantes ne- H ceſſarium eſſe, quem ſtatuerint Imperatorem, multos Principes, & Reges deglutire, & ſuperare; vt ille Dominus dominantium euaderet. Idem author in adagio. *Vtrum improbum, vel mus mordeat.* Scripſit hoc à quibuſdam ita inuerſum fuiſse. *Viros probos à mure morderi: improbis ne Draconem quidem audere dentes admoliri.* Quaſi innuere vellent inſontibus paſſim noxam afferri, quoniam hi impunè lædi poſſe videntur; cum nullam iniuriam referant, iuxta vulgatum carmen.

Dant veniam coruis, vexat cenſura columbas.

Deniq; circumfertur aliud. *Fel Draconis ſub ſpecie mellis.* Hoc promulgari poteſt in illos, qui aliud fronte ſimulantes, aliud pectore prementes fucum facere nituntur, dum toxicum ſaccharo conditum præbent.

HISTO-

A

HISTORICA.

QVI de rebus Chiorum hiſtoriam conſcripſerunt, teſte Æliano, in quadam Pel-
lenęi montis valle proceris arboribus frequente, & opaca magnum Draconem
habitaſſe tradiderunt, cuius ſibilnm Chij mirandum in modum perhorreſce-
bant: quamobrem neq; Agricolæ, neq; paſtores formidabilis beſtię magni-
tudinem ex ſolo arguentes ſibilo, vnquam propius accedere auſi ſunt. Tandem violen-
tiſſimo arbores vallis concuſæ vento, vehementerq; colliſæ ignem concepiſſe feruntur:
vnde Fera magno intercepta incendio conflagrata perijt. Itaq; Chij metu liberati, cum
ſpectatum veniſſent, ingentia oſſa, & immane cranium offenderunt.

Chiorum draco qualis fuerit.

Ex eodem Aeliano habemus, quòd in Melite Aegyptia, Draco diuinis cumulaba-
B tur honoribus, nam in turri quadam vnà cum ſacerdotibus, & miniſtris cum menſa, &
cratere ſeruabatur, atque alebatur: ſiquidem quotidie libum ex farina ſubacta, & melli-
crato paratum crateri ſuperponebant, & poſtridie reuerſi craterem vacuum inuenie-
bant. Verùm cum aliquando iuuenis ſummo videndi Draconis deſiderio teneretur, ſo-
lus in turrim ingreſſus, libo expoſito, receſſit, & paulò poſt, cum Draco menſam con-
ſcendiſſet, illicò fores pro more clauſas reſerauit: Quare Draco indignatus abijt, &
iuuenis confeſtim mente captus obmutuit, & interijt.

Iuuenis captus deſiderio videndi draconis.

Dracones autem à viris ſtrenuis peremptì apud varios Hiſtoriographos leguntur.
Leonicenus narrat, vrbe in media Theſpienſium, templum Iouis cognomento Saotis,
nempè Seruatoris, cum ſimulacro Dei ęneo fuiſſe ędificatum: nam, cum immanis Draco
olim vrbem deuaſtaret, neq; vllis hominum artificijs exterminari, vel expugnari poſſet,
Iouem conſultum imperaſse perhibent, vt, quotannis, adoleſcentulum ſorte delectum
beſtiæ deuorandum offerrent: cum aliter cæteri vrbis incolæ ab incommodo Feræ tuti
eſse minimè poſsent. Verùm cum ad Cleoſtratum puſionem venuſtum ſors tandem de-
C uoluta fuerit, qui amatorem habebat quemdam nomine Meneſtratum virum tum ſua-
ptè natura ſtrenuum, tum amoris etiam ſtimulis audacem. Hic dilecti adoleſcentis
mortem non æquo ferens animo, ſe pro illo, horrendo animali offerre cupiens, æneum
thoracem ferreis hamis vndiq; fulcitum conſtruxit, quo indutus Meneſtratus ſe Dra-
coni, tali conſilio, obtulit, vt ipſe periret, ſimulq; Feram interficeret, quod ex ſen-
tentia ſucceſſit.

Lib. 1. var. hiſt. ca. 15.

Meneſtrati interitus qualis.

Olaus Magnus non diſſimilem exarat hiſtoriam Araldi Noruegiani Regis, qui ad-
huc adoleſcens, commoranſq; apud regem Byzantium, & homicidij cauſa damnatus,
Draconi, de more, lacerandus, & deuorandus obiectus fuit. Huic in carcerem profi-
ciſcenti famulus ingenuæ fidei ſponrè ſe damnationis comitem exhibuit. Ideò cuſtos
antri vtrumq; inermem ad Draconem introduxit. Quare Araldus confeſtim collectis
in antro cadauerum oſſibus, & in ſindone, quo præcinctus erat, ligatis quamdam ve-
luti clauam effecit, deinde Draconem in ſe ipſum irruentem, veloci ſaltu conſcendens,
nouacula clandeſtinè delata, circa vmbilicum beſtiam vulnerauit, tuncq; ſeruus, com-
D pacto oſſium geſtamine, Draconis capite ad ſanguinem, & necem vſq; vulnerato, bel-
luam extinxit. Rex igitur, hoc intellecto, vltione in admirationem verſa, fortitudini
ſupplicium condonans, vtrumq; & nauigijs, & pecunijs munitum in Patriam remiſit.
Corcyrei, ex Heraclide, Diomedem aduocarunt, qui Draconem illis valdè infeſtum
debellaret. Orpheum aucupio intentum Draco erat inuaſurus, niſi canes belluam in-
terceptam occidiſſent, vt in poemate de lapidibus recitatur.

Araldus Noruegianus Draconem necat.

Canes draconē necāt.

Modò narrandæ ſunt hiſtoriæ eorum Draconum, qui humanum genus ſingulari fa-
uore ſunt proſecuti. In primis tradit Aelianus vrbem in Achaia nomine Patram fuiſſe,
in qua puer paruum emens Draconem, illum ſumma alebat diligentia, ſed cum ad in-
gentem percreuiſſet molem, à ciuibus ad ſolitudinem fuit pulſus: puer autem Draconis
altor iam adoleſcens factus, & domum à quodam ſpectaculo per opacum rediens ne-
mus, in Latrones incidit: ideoque alta voce opem implorans à Dracone auditus fuit,
qui ſibilando accurrens, horum partem in fugam vertit, partem verò dilaniauit, atq;
hoc modo altorem ſuum tutatus eſt.

Li. 14 var. hiſt.

Draco altorem ſuum tutatur.

Aliam

Aliam huius generis hiſtoriam non ſpernendam narrauit idem Ælianus. Nimirum, E
quòd Lycaon in Emathia regnans filium nomine Macedonem genuit, ex quo poſtea prodierunt Pindus robore animi, atq; virtutis indole inſignis, nec nõ alij liberi, fratreſquè erga Pindum improbo affecti animo. Quamobrem Pindus ſe fratrum inuidia ardere noſcens, Regno relicto, in remotiſſimas ſyluas, venatus gratia, ſe contulit. Vbi cum ſemel hinnulos inſequeretur, ſumma virium contentione equum concitans, ſe longiſſimè à ſuis comitibus abduxit. At hinnuli profundam ſubeuntes cauernam ab Inſectantis oculis euanuerunt. Pindus autem ab equo deſiliens, latebramque illam perſcrutans ſibi viſus eſt audire vocem monentem, ne hinnulos tangeret: quapropter;

Pindus draconẽ in ſolitudine inuentum mitigat.

iuuenis circumſpiciens, nemineniq; videns, quaſi perterritus, equũ conſcendens illinc diſceſſit. Poſtero die Pindo in eumdem reuertenti locum ingens ſe ſe obtulit Draco; at ille minimè perterrefactus, nonnullas aues, quas ceperat feræ obijciens, eam optimè mitigauit; vnde Draco his donis, quaſi delinitus illinc receſſit. Id autem ita iucundum Pindo fuit, vt deinceps multa eorum, quæ venatione, & aucupio ceperat, tanquam acquiſitæ mercedem ſalutis Draconi relinqueret. Ob hoc igitur egregium factum, F
omnes hunc iuuenem ſingulari proſequebantur beneuolentia, pręter ſolos fratres, qui infenſo in illum ſemper erant animo: propterea ſolum aliquando venantem, omnique deſtitutum auxilio, ex inſidijs, ſtricto enſe aggreſſi trucidarunt, ſed vulneratum clamantem audiens Draco de cubili egrediens, impioſque circumplectens ſuffocauit, deinde caſum Pindum ſumma diligentia tandiù cuſtodiuit, donec ad ipſum humandum aliqui amici accederent, quibus viſis, receſſit, vt commodius ab illis ſupremam gratiam aſſequeretur.

Pindi cadauer à Dracone cuſtoditur.

Habemus inſuper, ex Pauſania, prudentem, & potentem quemdam virum inimicorum inſidias metuentem, paruum filium in ciſta clauſum ſecus dumetum occultaſſe, vbi maximè tutum fore ſperabat. Interim lupo in puſionem impetum facturo præualidus repugnans Draco, infantis ciſtam ſpiris amplexus eſt. Pater autem reuertens, eminuſq; Draconem conſpicatus, emiſſo iaculo, vna cum dracone filium transfixit: ſed is cum à quibuſdam Paſtoribus intellexiſſet ſe filij cuſtodem peremiſſe: tunc communi rogo draconem, & filium concremauit. Ex Plinio, durant adhuc in Liternino, oliuæ G
manu prioris Africani ſatæ, ſubeſtq; ſpecus ingens, vbi eius Manes à dracone cuſtodiri feruntur. Cæterùm de Dracone cuiuſdam puellæ amatore primum caput primi libri legendum eſt.

Draco Puſionis cuſtos

Variæ draconum hiſtoriæ varij ſenſus à prædictis, nec non à ſe inuicem ponderandę ſuperſunt. Vt Telephus, ex Aeliano, recumbens cum matre, qui ſtuprum proculdubio commiſiſſet, niſi pius Draco, diuino quodam ductu, dirimiſſet. Lucianus in dialogo, qui inſcribitur Pſeudamantes, inſinuat impoſturas cuiuſdam Præſtigiatoris, qui cum draconem aluiſſet, eum Aeſculapium prædicabat, miriſq; artibus homines illius ætatis ludificatus eſt. Item Delphicum oraculum, ex Plutarcho, aliquando deſertum, & inacceſſum fuiſſe perhibetur: cum immanis Draco eo in loco habitaret. Sed qui id ſcripſerunt (inquit Plutarchus) rem perperam intellexerunt, quandoquidem ſolitudo draconem in eum locum traxit, non autem draco ſolitudinem fecit. Apud Plinium etiam legimus, Lepidum Triumuiratus officium obeuntem, a Magiſtratibus in nemoroſum quemdam locum fuiſse deductum; vbi poſtero die, auium concentu, ſomnum H
ſibi fuiſse ademptum conqueſtus eſt. At illi longiſſima membrana draconis effigie delineata locum circumdederunt, eoque terrore aues ſiluiſse tradiderunt. Meminimus etiam legiſse apud Pauſaniam in Atticis, quòd Sauromatæ, & præcipuè Nomades plurimos alunt equos, quibus non tantùm in bello vtuntur, ſed eos quoq; Dijs immolant, & cibis adhibent; deinde vngulas eorum collectas purgant, & ad ſimilitudinem ſquamarum Draconis diſsecant.

Oraculum delphicum cur aliquãdo deſertũ.

Icone Draconis aues perterrefiunt.

NV-

A
NVMISMATA.

GRÆCA moneta ex ſuluo metallo, cum icone Getæ, in iuuenili ætate conſtitu-
ti, cum litteris circumſcriptis, ΑΥΤΟΚΡΑ. ΚΑΙCΑΡ. CΕΡΙΤΙ. ΓΕΤΑC. ideſt
Imperator Cæſar Septimius Geta, habet in facie inuerſa figurã Herculis, dex-
tra clauam tenentis, brachiumq; attollentis, quaſi Draconem pomiferam arborem cu- *Nuniſma*
ſtodientem interempturi; cum litteris vetuſtate adeò corroſis, vt legi nequeant. Hoc nu- *Geta.*
miſma proculdubiò cuſum fuit in aliqua Græciæ vrbe Imperio ſubiecta Romano, quæ
in perpetuum tanti Principis monumentum, hanc monetam fabricauit. Pariter repe-
ritur adhuc magnum numiſma græcum æreum Antonini Pij, cum litteris, ΑΥΤ. Κ. ΑΙΛ.
ΑΔΡ. ΑΝΤΟΝΕΙΝΟC. CΕΒ. ΕΥC. ideſt, Imperator Cæſar Titus Aelius Adrianus An- *Moneta An*
toninus Auguſtus Pius. Huius monetæ alterum latus exhibet figuram Herculis pellem *tonini Pij.*
B leoninam ſupra humeros geſtantis, ſiniſtra clauam, dextraq; colligentis poma ab arbo-
re, de qua Draco pendet exanimis, & litteræ circumſcriptæ ΔΕCΑΤΟΥ. ΕΤ L. hic num-
mus in honorem Antonini, in aliqua vrbe Gręciæ fuit conflatus. Quandoquidem per
figuram Herculis claua armati, virtus eſt intelligenda, & per iconem Draconis, ma-
lum: quaſi innuentes virtute heroica huius Principis omne malum fuiſſe ſuperatum,
quo ablato impedimento, poma aurea, nempè fructus virtutis facilè percipiuntur: litte-
ræ autem ΔΕCΑΤΟΥ, annum decimum dominij huius Principis denotant, quo anno
fortè hæc moneta fuit fabrefacta.

Demùm circumfertur nummus Cæſaris Dict. III. qui exhibet caput Victoriæ alatæ,
capilliſq; in nodum collectis; in cuius altera facie, Roma gradiens, capite galeato, ſto- *Numiſma*
la ad pedes demiſſa, dextra ſcutum geſtans, & læua trophæum conſpicitur, cum figu- *Cæſaris*
ra Draconis caput eleuantis, & inſcriptio eſt talis. C. CLO.VI. PRÆF.M. ideſt Caius *Dict. III.*
Clodius Sextus Præfectus Militum. Etenim Draconis icon in hoc numiſmate alludit
C ad Inſigne militare, quod Priſci ad bellum proficiſcentes geſtabant.

MIRACVLA.

MIRABILIA circa Dracones, quæ totius Mundi opifex, per Sanctos ſuos, in
hoc terrarum Orbe patrauit, non longè petenda eſſe arbitramur. Siquidem *Dan. c. 14.*
in ſacris Biblijs, Idolum Bel Babylonij venerabãtur, eiq; quadraginta oues,
& ſex vini amphoras, ſingulis diebus, offerebant. Verùm patefactis oſtiolis a Daniele,
per quæ vxores, & filij Sacerdotum oblata abſumebant: Rex Danieli Idolum, & Tem-
plum deſtruendum conceſſit; quo diſſipato, in ea ſede ingens Draco ſtabulabatur, quem
poſtea Babylonij tanquam Deum viuum ſummis honoribus cumulabant. De hoc ſic ce-
cinit Reuſnerus in Paradiſo poetico. *Draco Ba-*
*bylonioru*m

D *Squamigerum pauit Babylonia turba Draconem,*
Et ſibi præſentem credidit eſſe Deum.

Itaq; Daniel, mandato Regis, abſq; ferro, ſupra vim naturæ, Feram extinxit. Quo per-
acto, Babylonij indignati Regem Iudæum, deſtructo Idolo, interfecto Dracone, & oc-
ciſis Sacerdotibus, prædicarunt, & proculdubiò in eum feciſſent impetum, niſi eis Da- *Li. 1. c. 16.*
nielem in lacum Leonum abijciendum conceſſiſſet, qui poſtea inter Feras illæſus ſede-
bat. Miraculum etiam Draconis extincti, virtute Deiparæ Virginis, habemus apud
Matthiam a Michou, qui agens de Sarmatia Europea, Tauricam Inſulam tribus ciui- *Draco vi*
tatibus, & duobus caſtris ornatam inter Mæotidas paludes memorat. Inter has ciui- *Deipara ex*
tates vna vocabatur Kickel, cui de rupe impendebat caſtrum ex ligno, & argilla fabre- *tinctus.*
factum. In hac autem rupe Draco homines, & iumenta deuaſtans habitaſſe perhibe-
tur: immò violentia Feræ homines ſedem illam vacuam reliquerunt. At quoniam
Græci, & Itali inſulam colentes, auxilium Deiparæ ſemper Virginis implorarunt, tra-
ctu temporis, candellam in rupe accenſam conſpicati, alacri animo aſcendentes, co-
ram imagine Glorioſæ Virginis, candellam ardentem, & Draconem exanimatum in

Digitized by Google

media rupe obſeruatunt; quem poſtea, peractis Deo ob beneficium gratijs, in fruſta diſſectum, extra rupem truderunt. E

Tō. 2. oſtic.
Li. 7. Hiſt. Apoſt.

Præterea Philippus Apoſtolus, ex Textore, Draconi imperauit, vt innocuus in latebras abiret, cui animal nemini prorſus iniurium obtemperauit. Immò, & Mattheus Apoſtolus (vt recitat Abdyas) aliquando incidit id Magos, duos Dracones galeatos manu ducentes ſulphureas è naribus ſpargentes auras, quarum odore homines exanimabantur. Hæ autem belluæ aduenientem Apoſtolum conſpicatæ, demiſſis capitibus, ſunt veneratæ: interea populi vociferabantur opem viri Sancti implorantes, vt eos ab huiuſmodi ęrumna liberaret: quocirca Apoſtolus, in nomine Ieſu Chriſti, iuſſit Draconibus, vt ad ſedes ſuas, nemine offenſo, properarent, qua voce audita, beſtiæ capita eleuantes, cunctis videntibus, extra ciuitatem non reuerſuri abierunt.

Dracones pulſi extra ciuitatem à Mattheo Apoſtolo.

Surius etiam in vita Sanctæ Marinæ, quam Latina Eccleſia Margaritam appellat, meminit miraculi ad Draconem attinentis. Quandoquidem huic Martyri in cuſtodijs oranti repente, magno terremotu excitato, diabolicus Draco horrendum edens ſibilum, F tetrumq; ſpirans odorem ſe ſe obrulit, qui vaſto oris hiatu Sanctam circumdabat voraturus. Diua autem Margarita firma, & ſtabili mente, quippeq; omni ex parte Deum intuebatur, ſigno Crucis ſe muniuit, & illicò diruptum Draconis ventrem eſt conſpicata. Vnde Chriſti Martyr à ſæuo liberata Dracone corruſcantem in carceribus fulgorem apparuiſſe vidit. Non deſunt aliorum Sanctorum miracula de Draconibus: nam Diuus Hieronymus in Vita Sancti Hilarionis recitat, quemdam Draconem immenſæ molis in Prouincia Dalmatiæ olim fuiſſe moratum, qui non ſolum armentis, ſed etiam agricolis, & paſtoribus maximo erat exitio. Ideo Sanctus Hilarion illius ætatis vir iuſtus, oratione præmiſſa, Draconem exanimauit, & concremari iuſſit. Non diſſimile miraculum narrat Sozomenus (referente Baronio) à Sancto Donato Epiſcopo patratum. Draco enim in Chamezephiris quas vocant, ad viam regiam, luſtrum habebat, & non modò beſtias, ſed homines quoq; rapiebat: Quamobrem Sanctus inermis beſtiam aduentantem conſpicatus, ſignum crucis manu expreſſit, deinde in faciem Draconis expuit, qui accepto ſputo, confeſtim mortuus concidit. Incolæ verò exultantes ingentem beſtiam G in vaſto combuſerunt campo; ne, putrefacto cadauere, & aere inquinato, morbi peſtilentes producerentur.

D. Margarita cur pingatur cum Dracone.
Draco extinctus à S. Hilarione.
in Annal.

Item Sanctus Ioanniccius Abbas, ex Surio, cum aliquando ad Chelidonem virũ virtutibus inſignem viſitandum ſe conferret, perueniens ad flumen incidit in vaſtum Draconem, qui curſum aquæ, ad impediendum tranſitum, cohibebat; Sanctus ergo, precibus ad Deum fuſis, & ſigno Crucis manu erga beſtiam expreſſo, ſtatim Draconem necatum aquis tradidit. Amplius Sanctus Syluester Pontifex, egnante Conſtantino, Draconem in quodam ſpecu morantem, lethaliq; halitu homines necantem, ianua aenea ſigno Crucis obſignata in orificio antri locata, tanquam perpetuo ergaſtulo mancipauit. Idem quoq; narratur de Leone Quarto Pontifice Maximo, qui Draconem Romæ ſtabulantem, in cauerna apud Diuæ Luciæ templum in Orphea nuncupatum penitus effugauit, vt imposterum non fuerit viſus. Alia huius generis miracula infinita à Sanctis Dei patrata recitantur. Etenim à Diuo Arſacio apud Nicomediam, Draco fuit debellatus, vt author eſt Sozomenus. Idem à Sancto Theodoto, à Sancto Marcello, & H à Sancto Creſcentino Martyre præſtitum fuiſſe Hiſtoriographi perhibent.

In vita eiuſdem Sancti
S. Syluestri miraculũ.

PRO-

A

PRODIGIA, ET PRÆSAGIA.

CECINNÆ Dracones, læto prodigio, de extis emicuiſſe tradit Plinius. Sub capite Spartaci venalis Romam delati, & dormientis complicatum Draconem viſum fuiſse referunt. Vnde Thracia mulier vaticinandi peritiſſima pronunciauit id fuiſse ſignum formidabilis, & magnæ cuiuſdam potentiæ, quæ tamen infauſtum exitum erat habitura. Suetonius etiam in Vita Neronis, promulgauit miſſos à Meſſalina Neronem meridiantem ſtrangulaturos, Dracone è puluino prodeunte, perterritos refugiſſe. Itē Plutarchus narrat, qui Cleomenis corpus cruci affixum cuſtodiebant, tradidiſſe Draconem viſum, qui cadauer circumplexus, illius faciem adeo tegebat, vt nulla auis ad eam depaſcendam accedere poſſet; qua de cauſa reuerentia quædam, & diuinitatis
B opinio huic Regi imposterum acceſſit.

Draco præſagium potentiæ.

In vita Cleom.

Scriptum eſt, quoq; in Romanis Annalibus, quòd Maurico imperante, Tyberis Fluuius tanta vndarum copia excreuit, vt eiuſdem aluuiones ſuper muros Vrbis fluerent; & tunc Draco inſignis molis ad mare deſcendens viſus eſt: quamobrem mox ſæua peſtilentia eſt ſubſecuta. Per epiſtolas, etiam Geſnerus intellexit non procul à Rheni litore, propè oppidum Niderburgum Germaniæ, ter ſereno Cœlo, diuerſis tamen temporibus, Draconem in aere caudam vibrantem fuiſſe obſeruatum: vnde infauſtus huius oſtenti fuit euentus; quandoquidem illud oppidum, magno Indigenarum damno, & infortunio, fuit incendio conſumptum. Item anno nonageſimo nono ſupra milleſimum, & quadrageteſimum, die vigeſima ſexta Mēſis Maij, ex Stumpſio, viſus eſt Draco Lucernæ, qui è lacu per Ruſam, ſecundo flumine ferebatur, magna omnium ſpectantium admiratione, ſed quid poſtea præſagiuerit, non declarat. Præterea anno octuageſimo octauo, ſupra ſeptingenteſimum, in Anglia, Dracones ex ignea conſtantes ſubſtantia per aerem volitare viſi ſunt, quod prodigium præualidam famem, & infeſtationem Da-
C nicam præſagiuit.

Tyberis inūdatio.

In Chronic.

Dracones ignei in aere viſi.

S O M N I A.

QVOTIES ſomnia, apud Antiquos, iconem Draconis dediſſent, ſemper amplitudinis prænuncia eſſe opinabantur, quapropter Alexandro Macedoni Draco (quamquam ab alijs legatur ſerpens) dominij claritatem preſagiuit; dum per quietem, cum matre Olympia congredi viſus eſt. Item Mammæa Alexandri Seueri mater pridie quam eniteretur ſe Dracunculum edidiſſe ſomniauit. Dedit, & Auguſto preſagium Imperij ſomnium non diſſimile; dum Actia mater eius, nocte intempeſta, ad ſolemne Apollinis ſacrum accedens, ibi obdormiſſet, nam ei Draco ſupra ventrem re-
D pere viſus eſt: quare expergefacta maculam veluti Draconis picti in abdomine obſeruauit, quæ nulla vnquam ablutione deleri potuit.

Imperij, & dignitatū præſagia.

Cæterùm Franciſcus Petrarcha mirabile ſomnium Alexandri Magni recitauit, quod ei accidiſſe fertur, dum Ptolemeus illi familiaris ab aſpide ſaucius vehementiſſimo cruciatu moriens affligtabatur. Alexāder.n. amici miſertus per noctem ſibi viſus eſt videre Draconem, quem genitrix Olympia in delicijs habebat, radicem ore gerere, & humano more, expreſſis verbis, locum caſtris proximum indicare, vbi illa naſcebatur, & aſſerere futurum, vt eius ope languens amicus curaretur. Itaq; Alexander expergefactus miſit, qui oſtenſam à Dracone radicem inquireret, qua inuenta, non modò Ptolemeum, ſed multos quoq; alios ab eadem labe liberarunt. Cicero tamen hoc ſomnium penè inane, & riſu dignum exagerat, & præcipuè, dum introducitur Draco loquens, & radicem ore geſtans: cum nec etiam vir diſcretus id præſtare poſſet: Et re vera quis non ageret Democritum, dum audiret oratorem ſerpentinum, vel Serpentem medicum intueretur. Non diſſimiles ineptias exarauit Cardanus in Libris de Inſomnijs, dum retulit figuram Draconis in gemmis cælatam, & per quietem viſam indicare hominem crudelem,

Lib. 4. de Vir. Illuſt.

Curatio Ptolemei Sauciȷ ab Aſpide.

L. 1. de Inſom. ca. 29.

Digitized by Google

delem, & ſuperbum: quemadmodum figura Serpentis hominem fraudolentum, & malignum ſignificat. Denuò paulò inferius, ſomniantes pellem Draconis induere, homines ſuperbos, arrogantes, & auaros fieri eſt fabulatus. E

Cap.40.

MYSTICA, ET ALLEGORICA.

NON eſt in dubium reuocandum, in ſacris litteris, Draconis nomine, Diabolum præcipuè, deinde eius aſſeclas deſignari. Lucifer enim Draco Magnus in comparatione ad minores Dæmones fuit cognominatus. Etenim locutione mali, Diabolus ſemper intelligitur: ſiquidem quando hęc verba recitātur in precatione Dominica. *libera nos à malo.* Cyprianus legit. *libera nos à maligno.* Inſuper ille celebris Draco Pytho apud Ethnicos nuncupatus, quem ab Apolline ſagittis confectum fuiſſe tradunt, ad Diabolum refertur: cum Pythones in Actis Diui Pauli Dæmones nominentur; quia horum vnum à muliere obſeſſa egredi iuſſit, quæ Paulum, & eius comites Omnipotentis Dei veros famulos prædicabat. Quamuis poſtea Diuus Paulus conquereretur (vt notat Origines) diuinæ ſeruitutis indignum teſtimonium à ſpiritu Pythonis exhiberi. F

Pythones vocantur dæmones.

Reliquum modo eſt, vt alijs aſſertis ſacræ paginæ noſtram ſententiam ſtabiliamus. Legitur ergo apud Ezechielem. Draco conculcans aquas, quem nonnulli hæreticum ſacras litteras perturbantem intelligunt. Sed Diuus Hieronymus in Ezechielem, exponit Diabolum Hæreſiarchis ſemel in ſuam poteſtatem redactis minimè parcere. Habemus inſuper apud Pſalmographum. *Tu confregiſti caput Draconis, & capita Draconum in aquis à Deo contrita.* Quamuis ſenſus litteralis denotet Pharaonem, necnon milites, & centuriones ab eodem Pharaone miſſos, vt populū Iſraeliticum inſectarentur, qui tandem aquarum inundatione ſuffocati, hacque ratione contriti fuerunt, & Dracones fortè nominati, quoniam Inſignia militaria, Draconis effigie, exornata geſtarent. Nihilominus, qui ſenſum myſticum meditantur, verba Pſalmographi ad Chriſtum referunt, qui omnem Diaboli facultatem ſuſtulit. Quocirca etiam in Apocalypſi, Draco vinctus ab Angelo, per mille annos, indicat Diabolo ſublatam fuiſſe poteſtatem ſeducendi gentes, donec venerit Antichriſtus. Iterùm in alio Apocalypſis loco, Draco proiectus in terram, myſticè deſignat (vt voluit Rupertus Abbas) tyrannidem Diaboli expugnatam, quando ſcilicet Imperatores Romani, contempto Idolorum cultu, ad Chriſtum venerandum confugerunt. Rectiùs Draco ille Magnus, qui mulieri pariturę infantem vocaturus aſſiſtebat, vt in ſupracitato Apocalypſis loco legitur, ex ſententia eiuſdem Ruperti Abbatis, myſtice demonſtrat Diabolum paratum ad Chriſti fidem de mentibus piorum hominum expellendam. Quandoquidem mulier illa indicat Eccleſiam, quæ vtero gerere cæpit, quando fides Patriarcharum ex promiſſione, Chriſtum expectabat: tuncq; Diabolus capit eſſe Caro, qui prius Serpens nominabatur. Tandem Abbas Ioachimus Draconem ſepticipitem Apocalypſis interpretatur Diabolum ſeptem inſectantes catholicam fidem, adiuuantem, & fouentem, inter quos primum locum Herodes occupauit. G H

Cap.32.

Milites Pharaonis cur dracones dicti.

Cap.20.

Lib. 13. de vict. verb. Dei.

Cur diabolus appelletur draco.

Præter Diabolum myſticè ſignificatum à Dracone, ſuccedit Draco ſpiritui aduerſaria, de qua Pſalmographus verba fecit dicens Draconem eſſe conculcandum. Etenim caro ſpiritui ſemper reluctatur, & ſpiritus quoq; iracundiæ, qui inſtar Draconis, ignem efflare videtur. Immò malitia, & fallacia allegorico Draconis nomine notatur: Quoniam in Exodo, Dracones Magorum cum Dracone Moſis certantes, & tandem ab illo deuorati, ex ſententia Gregorij Niſeni, fraudulentas cauillationes aduerſus diuinum inſtitutum ſignificant, quas tandem virga veritatis abſorbet. Præterquamquòd Dracones, in quos virgæ Magorum fuerunt transfiguratæ, Diaboli vaframent a, & humanæ ſcientiæ fallacias indicant. Immò ipſa malitia, vel fallacia caro eſt, qui in mente improborum, tanquam in proprio cubili ſtabulatur.

Pſalm. 90.

Cap.7.

Cauillationes fraudulentes denotātur à draconibus.

Calamitates quoque, & extremæ anguſtiæ allegoricè per Draconem intelliguntur. Iob enim ſcripſit ſe fuiſſe patrem Draconum, magnam denotans infælicitatem. Pſalmographus etiam recitauit hæc verba. *quoniam humiliaſti nos in loco afflictionis, & operuit nos vmbra mortis.* Alij legunt. *Quoniam contriſti nos in loco Draconis, & operuiſti*

Cap.30.

Pſal.43.

nos

A *nos vmbra mortis*. Interpretes igitur, per locum Draconis, altiſſimam profunditatem exponunt, vt ſit hyperbole pro extremis anguſtijs. Eumdem ſenſum myſticum habemus apud Ieremiam his verbis. *Onagri ſteterunt in excelſis, attraxerunt ventum tanquam Dracones*. Quaſi Propheta velit innuere: non habebunt vnde famem, & ſitim expleant, ideoq; inopia cibi, & potus peribunt, quam difficultatem Dracones ſine grauiori incõmodo ferunt. Dracones etiam myſticè appellari poſſunt Ethnici, de quibus Pſalmographus loqui videtur, dum ſcribit. *Laudate Dominum de terra Dracones, & omnes Abyſsi*. Quamobrem his verbis, Ethnici, deſtructa Idolatria, ad encomia omnipotentis Dei celebranda inuitari videntur. Quamuis Ricciardus in commentarijs ſymbolicis, ſcribat ſignificati Angelos Abyſſi, & Draconum præfectos, a quibus etiam Mundi opifex meritas laudes expoſtulat.

Cap. 14.

Pſal. 148.

Demùm in Apocalypſi Draco ſepticeps cornibus decem inſignitus deſcribitur, qui myſticè à nonnullis exponitur Luterus, & eius ſecta. Verùm ſatius exiſtimamus, ſi vnà cum Ricciardo dixerimus, primò huius beſtiæ cornu, deſignari orientale regnum Ca-

In comm. ſymb.

B liſæ, ſecundo regnum Turcomaniæ, tertio regnum Bulgarorum gentile, quarto Maurorum, quinto Normanorum, ſexto Hungarorum, ſeptimo Occidentale regnum Caliſæ, octauo Tartarorum Imperium, nono Imperium Sultani Babylonici, & decimo Imperium Turcarum. Item ſeptem capitibus huius Draconis, eodem Ricciardo teſte, varia etiam dominia indicantur. Etenim primo capite huius beſtiæ, Romanum Imperium gentile denotatur. Secundo Nero ad Conſtantinum vſq; Arrianum, vel vſq; ad Iulianum Apoſtatam; immò ſignificatur etiam ſecundum bellum, quod membra Domini noſtri à Paganorum gente paſſa ſunt, aut, ſecundùm aliorum ſententiam, regnum Gothorum indicatur, tertio exhibetur ætas Conſtantini Arriani vſque ad Codroem Perſarum Regem, nec non monſtratur martyrium Chriſticolarum per Arrianos, &, ex aliorum mente, Regnum Vandalorum; quarto notantur Codrois Perſarum Regis tempora, quibus impia Maumeti ſecta emerſit, ad ætatem vſq; Henrici primi Imperatoris Alemani, nec non bellum quartum aduerſus Chriſti fideles per Saracenos com-

Qua denotentur capitibus draconis Apocalypſis.

C miſſum, & ſecundùm alios, Regnum Alanorum: quinto indicatur tempus ab Henrico primo Alemanorum Rege, vſq; ad Saladinum Babylonicũ, & quinta inſectatio Chriſti fidelium per Alemanos, & ſecundùm alios, Regnum Hunnorum; ſexto declaratur tempus à Saladino Aegypti Soldano, vſq; ad Federicum Secundum, & ſexta calamitas quam Eccleſia Dei per Saracenos paſſa eſt, & ſecundùm alios, regnum Perſarum; ſeptimo tandem capite Draconis monſtratur tempus à Federico Secundo vſq; ad Antichriſtum, nec non acerrimum certamen inter Principes Catholicos, & Hæreticos, & ex ſententia aliorum, Regnum Longobardorum.

Alia ſignificationes draconis Apoc.

His exaratis de capitibus, & cornibus prædicti Draconis in Apocalypſi deſcripti; reliquum eſt, vt ad allegoricam expoſitionem caudæ eiuſdem animantis accedamus. Hæc autem cauda, vt legitur apud Ioannem ſupracitato loco, habebat nodum, & tertiam partem ſtellarum à Cœlo dettahebat. Propteteaquod in octauo prælio, quod Aſſeclæ Antichriſti, cum Chriſticolis inibunt, Antichriſtus tunc à recta fide tertiam partem eruditorum per ſtellas ſignificatorum auertet.

Cauda draconis Apocalypſis allegorica expoſitio.

D

HIEROGLYPHICA.

NON recedit à veritate illud Draconis hieroglyphicum, quo cuſtodia deſignatur: quandoquidem hoc animal, ob acutiſſimam viſionem, vigilans, & inſopitum nominatur: immò hac ratione naturam Solis imitari dicitur. Quocirca Aegyptij Sacerdotes, ante litteras inuentas, pictura Draconis in ſemetipſum reflexi, caudamq; mordentis, annum indicabant, quoniam orbe agatur volubili. Huc reſpexit Claudianus, quando cecinit hunc in modum.

Anni hieroglyphicum.

Omnia, quæ placido conſumit numine Serpens,
Perpetuumq; viret ſquamis, caudamq; reducto
Ore vorat, tacito relegens exordia lapſu.

Cætera autem huius generis hieroglyphica in primo capite primi libri legenda ſunt; quo-

Digitized by Google

quoniam Authores diſcrimen Draconis, & Serpentis nihil pendentes vtriuſq; animalis hieroglyphica ſimul permixta exararunt.

MORALIA.

Draco aſsimilatur diabolo. QVEMADMODVM in Myſticis Diabolus Draco fuit cognominatus, non erit pariter inferioris conditionis, in doctrina morali, in quare ob conformes proprietates Diabolus Draconi aſsimilatur. Nam primitùs veluti Draco exitiali redundat veneno: Diabolus item venenatis tentamentis per cõſenſum peccati, hominibus interitum affert. Immò ſi Draco venenato halitu aerem inficit: Diabolus quoq; flatu lethalis ſuggeſtus, corda humana venenat, & aerem peſtilentem, peccati delectatione, efficit. Interdum halitu Draconis ſuperuolantes aues affectę cadunt; ſic aues moralis doctrinę, nimirum homines diuina contemplantes, non ad tam excelſa mentem eleuare, poſſunt, quin flatus Diaboli illuc peruenire poſſit, vt eos ad delicias, & ad mundi negocia attrahat. Denuò ſi draco adoritur Elephantum, vt eius ſanguinem ſorbeat: Diabolus aggreditur probum virum, vt ſanguinem pietatis ab illo auferat. Vel rectius ſpeculari debemus dicendo, ſi Draco Elephantem petere audet, vt ſugat ſanguinem, Elephas poſtea concidens Draconem pondere perimit: pari ratione Diabolus omnes edidit conatus, vt Elephantem Chriſtum, detracto per paſsionem ſanguine, occideret; ſed à Chriſto poſtea ob mortẽ cadente oppreſſus fuit. Huius figura expreſſa eſt in ſacris paginis; vbi Eleazar conficiens elephantem, eius caſu tandem occiſus fuit. Draco cauda potius, quàm ore lædit: ſic Diabolus cauda blanditiarum pedetentim ingreditur, ſed tandem poſtea mordebit vt Coluber. Dicitur quoq; Draco Ceruam vitare: Diabolus etiam Ceruam, nempè animam in rectis operibus diligentem abominatur. Deniq; Draco inter montis incendia, ad mentem Solini, verſari In aerem aliquãdo ferri, & eius veneno mare aliquando intumeſcere perhibetur. Talis eſt Diabolus, qui inter incendia infernæ regionis degit, aliquando per aerem diſcurrit, dum ad homines iuſtos tentamentis cruciandos accedit, & demùm mare Eccleſiæ interdum, eius veneno, nimirum ſuperbia, & iracundia intumeſcit. F G

L. 1. Mach. cap. 16.

Peccantes draconi aſsimilantur. Præter Diabolum, peccans etiam Draconi eſt aſsimilandus. Nam ſi Aethiopes, ad æſtum compeſcendum, ſanguine Draconis vtuntur; deinde Dracone, abiectis felle, & lingua, veſcuntur. Sic homo crimonoſus vocatur Draco, ſanguis eius mors, fel peccatum abditum, & lingua peccatum manifeſtum exponitur. Itaque Aethiopes ſunt viri iuſti feruore calamitatum, & ærumnarum denigrati, qui ad extinguendum concupiſcentiæ æſtum, ſanguine Draconis, nimirum contemplatione mortis diuitum vtuntur. Iuxta illud Pſalmographi. *Manus ſuas lauabit iuſtus in ſanguine peccatoris*. Ipſi poſtea Dracones, nempè peccantes, abiectis felle, & lingua, ideſt remotis vitijs, vorantur, ideſt diliguntur. Nec præter rationem, quandoquidem adeps Draconis, ex ſententia Plinij, venenatis reſiſtit ictibus: immò cum melle caligini oculorum medetur. Peccans igitur eſt Draco, qui interdum non eſt ita improbus, quin aliquid bonitatis participet: cum aliqui criminoſi pietatis pinguedine ſcateant. Fel verò, ſcilicet ira peccantium, Iuſtorum oculos clarificare ſolet. Etenim, ad mentem D. Gregorij, improborum prauitas proborum vtilitati conducere dicitur. H

Feneratores vocãtur dracones. Cæterùm meditantibus peccantes in ſpecie, primò ſe ſe offerunt fæneratores, qui Dracones ſimul complicatos, & per mare ad meliora tranſeuntes pabula imitantur; ſiquidem hi per mare diuitiarum fodinas auri petunt. Quamuis alij hanc ſimilitudinem Dæmonibus applicent, qui interdum ſimul iuncti in mundano natantes mari aduerſus viros iuſtos, aliquid ſemper machinantur. Non errabit præterea, qui dixerit, ab Auaro naturam Draconis diuitias cuſtodientis, illiſq; non vtentis repræſentari. Quocirca

Serm. 22. Petrus Chryſologus Auarum non patronum, ſed auri, & argenti cuſtodem appellauit.
Homil. 2. Item Chryſoſtomus alloquens populum Antiochenum, Auarum cuſtodem non domi-
L. 12. epig. num pecuniarum, ſeruum, non poſſeſſorem nominauit. Id quoque confirmatum fuit à
Epigr. 45. Martiali ſic canente.

Nummi cum tibi ſint, opeſq; tantæ,

Quan-

A *Quantas Ciuis habet Paterne, rarus*
Largiris nihil, incubaſq; Gazæ
Vt magnus Draco, quem canunt Poetæ
Cuſtodem Scythici fuiſſe luci.

Qui igitur diuitias alijs,& non ſibi cuſtodit, infeliciſſimus profectò habendus eſt, id .n. Cornelius Gallus elegantiſſimè expreſſit his verſibus.

Efficior cuſtos rerum mages ipſe mearum, Eleg.5.
Conſeruans alijs, quæ periere mihi.
Sicut in auricomis pendentia plurimus hortis
Peruigil obſeruat non ſua poma Draco.

Huc proculdubiò ſpectat illa ſententia in Conſtitutionibus Apoſtolicis, ad eliminandam auaritiam, recitata. Qui pecunias poſſidet, iiſq; nec vtitur, nec alijs impartitur, locum Draconis penes theſaurum morantis ſortitus eſt. Ille enim diuitias probè cuſtodit, qui opes, vbi eſt opus, in res honeſtas, atq; vtiles expendit, namq; canebat ad rem B Ouidius. *Auarus dicitur Draco.*

Quas dederis, ſolas ſemper habebis opes.

Iterum ſi Draco eſt animal ſitibundum, vigilantiſſimum, in terra, in vndis,& in aere viuens, aues,& cæteras animantes vorans: ſic qui lucris,& opibus ſemper inhiat, in nouo vaframenti genere indagando ſemper vigilat; vt vbicumq; ſit, tàm diuites, quàm pauperes contractibus non probandis denotet. Immò quemadmodum Dracones, cauda, elephantorum crura ligant, vt melius eorum ſanguinem abſorbere poſſint: ita Vſurarij, varia genera contractuum, & cautionum adeò vinciunt elephantes, nempè diuites, vt eorum ſanguinem aureum rectius haurire queant. *Vſurarij Dracones dicti.*

Præterea qui tanta referti ſunt dementia, vt exiſtiment ſe genitos eſſe ad ſuperbiam à comparatione Draconis non ſunt excludendi: quoniam ſi Draco naturali inſtinctu Elephanti inſidiatur: ſimiliter homo Phætonte, & Icaro ſuperbior, Draconis naturam æmulatur; dum Elephanti, nimirum regnanti inſidias tendit, vt & ipſe ad ſummum dignitatum culmen quamprimùm peruenire poſſit. *Superbus vocatur Draco.*

C Immò Draco denotat etiam fœdam voluntatis momentaneæ titillationem, animas, & corpora indignis modis polluentem: quandoquidem Veteres laſciuū amorem ſignificaturi, partem poſtremam Chymeræ in Draconem terminare finxerunt: at in hoc genere Lenones nominantur Dracones, qui muleres quæſtuarias proſtituunt,& pudicos adoleſcentes laſciuis verbis in dies venenant. Quare ab Antiquitate figura Herculis, Dracone perempto, cum tribus aureis pomis effigiebatur; vt extincto libidinis ardore, temperantiam commotionum omnium moderatricem partam demoſtrarent. *Lenones dicti Dracones.*

Succedunt ponderandi alienam lacerantes famam, qui proculdubiò Draconū mores ſequuntur. Etenim ſi Dracones venenati vocantur, quoniam cibaria venenoſa comedant. Obtrectatores, quoq; cunctorum ſtudijs oblaterantes, cibos venenatos mādere dicuntur; huicq; veneno reluctans aliquod remedium vix inuenitur: cum fama ablata vix in integrum reſtitui poſſit. Item ſi, ex ſententia Solini, Dracones linguam tantùm veneno refertam habent; criminoſi obtrectatores, ad mordendum,& cauillandum, linguam admodum venenatam poſſident. Et ſi halitu Draconum aer inficitur,& D inflammatur: prædictorum quoq; ſermone audientes inficiuntur,& inflāmantur. Iuxtà illud Hieremiæ. *Ad vocem loquellæ, grandis exarſit igni.* *Obtrectatores dicūtur Dracones.* Cap.11.

Poſtremò multi (referente Cælio) tradiderūt Proteum modò in ſuem, modò in Draconem transfiguratum; quoniam per ſuem, ſummum bonum in voluptate oſtendebāt, & per Draconem, illorum errores, qui terrena pulchritudine fælicitatem metiebantur, quamuis alij pronuncient hanc Protei tranſmutationem ab antiquis fictam fuiſſe ad hominum impiorum terrorem; vt pœnæ metu, vitia abominari inciperent. Iuxta illud.

Oderunt peccare mali formidine pœnæ.

Virtus deniq; indagatrix, & vitiorū expultrix, quæ diligentiſſimè omnia perſcrutatur, Draconi eſt aſſimilanda, qui ab acuta viſione nomen ſibi comparauit. Ad finem Dracones, cum Elephantis certantes; vnde poſtea vtriuſq; animantis dimanat interitus, ad duos præliantes exercitus optimè comparantur: quando .ſ. pars vtraq; perit: tunc enim damnum inferentes, damnum etiam accipere dicuntur. *Duo præliātes aſſimilātur quandoq; Draconi,& Elephanti.*

EM-

Digitized by Google

 E

EMBLEMATA, ET SYMBOLA.

Embl. 131 INFRASCRIPTVM emblema Alciatus diuulgauit, ſumpto ab Homero argumento, quando Græci, ad Troiam euertendam nauigantes, aduerſo vento, in Aulide portu Bæotię detenti fuerunt: vbi, Calchas augur peritiſſimus, cum cæteris Græcis profectus Agamemnonem docuit, qua ratione Dianam iratam placaret, & ex Draconis augurio, qui in proximam platanum repens, nouem pullos paſſeris vnà cum parente deglutiuerat, decimo tandem anno Ilium captum iri prædixit: dum pro paſſerculis annos, & pro Dracone tempus interpretatus eſt. Itaq; Alciatus effigiauit Draconem pullos paſſeris in platano vorantem, cum titulo. EX ARDVIS PERPETVVM NOMEN. deinde ſubſcripſit hexaſtichon huius tenoris.

Crediderat plantani ramis ſua pignora paſſer, F
Et benè, ni ſæuo viſa Dracone forent
Glutijt hic pullos omnes, miſeramq; parentem
Saxeus, & tali dignus obire nece,
Hæc, niſi mentitur Calchas, monimenta laboris
Sunt longi, cuius fama perennis erit.

Voluit enim author mentibus humanis inſinuare, præclara eſſe ardua, & nonniſi magna difficultate obtineri. Scribebat enim Cicero nullam eſſe poſſe diuturnam gloriam, quam ſtrenuus labor non anteceſſerit. Ideo ad rem Heſiodi carmina leguntur. *Li. 3. Tuſc. quæſt.*

Amplecti vitium cumulatim, & ſumere promptum eſt,
Namq; iter id facile eſt, nec eo vicinius vllum:
Dij quoq; ſudorem virtuti præpoſuerunt,
Ad quam longa via eſt, atq; ardua; & aſpera multum
Offertur. tamen eſt vbi ad alta cacumina ventum,
Fit facilis, primò fuerat quæ tam ardua virtus. G

Vnde Horatius huc quoq; reſpiciebat canens.

Virtutem poſuere Dij ſudore parandam.

L. 4. Eleg. Propertius etiam id intactum non reliquit, cum cecinit.

Magnum iter aſcendo, ſed dat mihi gloria vires,
Non iuuat ex facili lecta corona iugo.

Nec putandum eſt id fuiſſe incognitum Ouidio, qui & ipſe cecinit hunc in modum.

Ardua per præceps gloria vadit iter. *L. 4. Triſt.*

Quapropter colligendum eſt, quod mortalibus, pro virili parte, eſt adlaborandum, vt immortalis egregijs virtutibus gloria concilietur: qua de re germanam fatetur veritatem illud diſtichon, quod ſic habet.

Quis neſcis, quid ſit noſtrum hoc, quod viuimus, audi,
Tranſitus in mortem, herculeuſq; labor.

Poſteaquàm in ſermonem humani laboris incidimus, non erit ab re recitare, aliud emblema Alciati, in quo figuratur Draco extinctus, & iuuenis dentes illius terens; cuius hiſtoria in rubrica Mithologicorum fuit exarata. Eſt autem aduertendum, quod dentes Draconis, Cadmi labore, ſati denotant litteras, quas ingenioſus, & induſtrius iuuenis omnium primus Græcis impertitus eſt. Idcircò Alciatus coronauit emblema hoc titulo. LITERA OCCIDIT, SPIRITVS VIVIFICAT. carmina autem ſubſcripta ſunt huius tenoris. *Embl. 185* H

Vipereos Cadmus dentes, vt credidit aruis,
Seuit. & Aonio ſemina dira ſolo.
Terrigenum clypeata cohors exorta virorum eſt,
Hoſtili inter ſe qui cecidere manu.
Euaſere, quibus monitu Tritonidos armis
Abiectis data pax, dextraq; iuncta fuit.
Primus Agenorides elementa, notáſq; magiſtris
Tradidit, ijs ſuauem iunxit, & harmoniam.

Quorum

A *Quorum diſcipulos contraria plurima vexant,*
Nonniſi palladia qui dirimuntur ope.

Cæterùm animaduertit Reuſnerus quemcumq; laborem diu noctuq; animum, & corpus fatigantem ſine prudentia comite, eſſe irritum: quapropter delineat hominem offam Draconi offerentem, cum græca inſcriptione. ΑΛΚΗ ΑΝΕΜΩΛΙΟΣ ΑΦΡΩΝ. Dicatq; hoc emblema Raymundo Pio Fichardo Iuris Conſulto, cum infraſcriptis verſibus. *L. 1. Embl. Embl. 28.*

Melle ſoporatam Dux Troius obijcit offam
Cerbereis portis, Elyſiumq́; ſubit.
Ignivomum ſopit medicata fruge Draconem
Auratæ Iaſon vellere diues ouis.
Anguicoma Perſeus ſuperator Gorgonis, aureo
Aliꝑedem fræno Palladis vrget equum.
Multum vis animi, ſed plus ſapientia præſtat,
B *Quæ cum conſilio cuncta modoq́; gerit.*
Quem ratio, non ira monet, Dijs proximus ille eſt,
Plus ratio multo robore recta valet.
Mole ſua vis conſilij ſe ſe obruit expers,
Cui pectus ſapit, hic vtilis eſſe poteſt.
Sic tu, ſic pater ille tuus, Raymunde, magiſtra
Conſulitis patria dum ratione ſimul:
Magnum equidem præſtatis opus ſapientia par eſt
Non vi velle magis, quàm ratione regi.

Neq; admiratione vlla teneri debemus, quoniam Camerarius ad calcem libri Emblematum ex Animalibus, Amorem omnium cauſam eſſe oſtendit; dum effigiat quatuor animalia ex oppoſito ſe ſe intuentia, nimirum Aquilam, Leonem, Sirenem, & Draconem, cum titulo. AMOR CAVSA OMNIVM. Deinde exhibet diſtichon huius tenoris.

C *Si rerum quæras fuerit quis finis & ortus,*
Deſine, nam cauſa eſt vnica ſolus amor.

Addit poſtea, quòd Author huius ſymboli, prædictis quatuor animalibus, quatuor Amorum genera voluit repræſentare, nempè deſiderium, & amorem veræ gloriæ, deinde virtutis, & præſtantiæ animi, tertiò pulchritudinis, & demùm diuitiarum: ideoq; ratione primi, figurauit Aquilam inter cæteras aues altius volantem. Secundò Amori accommodauit Leonem, qui fortitudine quadam cæteris animantibus antecellit. Ad tertium Amorem exprimendum, qui in vera rerum pulchritudine appetenda conſiſtit, Sirenem pinxit, cui poetæ tam ſuauem concedunt vocem, vt omnes audientes demulceat. Poſtremò Amoris generi Draco comparatur, quia circa diuitias, & mundanas opes verſatur, quas Draco libenter cuſtodire perhibetur. Verùm ſatius eſſet, ſi pro Dracone Auarum delineaſſet: cum is tanquam Draco diuitijs incubet. Quapropter Paulus Maccius piæ memoriæ ad rem noſtram expreſſit picturam horti Heſperidum, cum icone Draconis, & inſcripſit emblema. IN AVAROS. cum verſibus infraſcriptis. *Amorum quatuor ſymbola. Embl. 52.*

D *Peruigil intactos qui ſeruas in arbore ramos,*
Et ſibi non cuſtos aurea mala Draco;
Par tibi, diues opum vigils torqueris amore,
Sed miſer extructas non tibi claudis opes.
O aurum curæ fili genitorq; doloris,
Si te habeam, metuo, ni te habeam, doleo?

Cæterùm ſatius fuiſſet demonſtraſſe mulieres & virgines potius quàm diuitias diligenti cura eſſe cuſtodiendas. Quandoquidem Alciatus, in hoc monſtrando, delineauit Palladem armatam, cum Draconis icone iuxta pedes, & decorauit emblema hoc titulo. CVSTODIENDAS VIRGINES. Addiditq; hexaſticon huius tenoris. *Cuſtodia virginum. Embl. 22.*

Vera hæc effigies innuptæ eſt Palladis, eius
Hic Draco qui Dominæ conſtitit ante pedes.
Cur Diuæ comes hoc animal? cuſtodia rerum
Huic data ſic lucos, ſacraq́; templa colit.

Innu-

 E

Innuptas opus eſt cura aſſeruare puellas
Peruigili laqueos vndiq. tendit amor.

Nec præter rationem, Author aſſeruit Virgines diligenti, & peruigili cura eſſe ſeruandas: cum virgo Græcis dicatur παρθένος, & etymum deflectatur παρὰ τὸ παραμένειν τῇ μητρί: quoniam virgo apud matrem manere debeat, Huncq; morem veterum fuiſſe, ſcripſit Heſiodus. Immò Homerus in perſona Penelopes, voluit pudicam mulierem ſemper ancillis ſtipatam in medium prodire. Immò mulieres in conſpectum hominum curioſiùs intuentium exeuntes, prudentia, & ſapientia conſpicabiles eſſe debent: veluti fuit Theano pulcherrima fæmina, propterquam bellum decenale, cum Phocenſibus commiſsum fuit. Hæc enim aliquandò cum ſuperiorem indueret veſtem fortè nuda-
Prudentia mulierum qualis eſſe debeat. uit brachium, quod ſortuitò quidam intuens dixit, ò pulchrum brachium, at illa ſapienter reſpondit, ſed non publicum; quibus verbis, & caſtitatem ſuam indicauit, & laudantis intemperantiam repreſſit. Ad rem Reuſnerus exhibuit iconem Draconis humi ſtrati, & picturam Apollinis arcu, & ſagittis muniti, cum titulo. VITÆ SAPIENTIA F
CVSTOS. Quoniam vir ſingulari præditus ſapientia olim dignus Phœbi tripode iudi-
L. 3. emble. 7. cabatur. carmina autem Authoris ſunt hæc.

Stratus humi Python Phœbi iacet ecce ſagittis
Terribilis ſerpens corpore, & ore minax.
Qui modò peſtifero præſsit tot iugera ventre
Iam cinis, & puluis, iam nihil eſſe poteſt.
Pythia iam celebrat ſecuro Græcia corde,
Laurea victoria cingat honora caput.
Prima docens rectum cuſtos ſapientia vitæ eſt,
Cum vitijs morbos pellit, & omne malum.

Catone, etiam ſapientior ille iudicandus eſt, qui veluti prouocatur, reſpondet; comparaturq; Elephanti à Dracone ad prælium prouocato, qui extinctus, & cadens, pondere corporeę molis Draconem obruit. Idcircò Camerarius pinxit Draconem, cum Elephãte
In I. Embl. ex Ani. 27. belligerantem, addiditq; hanc inſcriptionem. NON IMPVNE FERES. Deinde pro- G
tulit tale diſtichon.

Contemnit mortem, qui non moriturus inultus,
Vna etiam eſt hoſtis certa ruina ſui.

Iouius ſcripſit hoc ſymbolum à ſe fuiſſe excogitatum in gratiam Sinibaldi, & Ottoboni Fliſcorum, qui illud vſurparunt in monumentum iuſtæ vltionis, ob Fratrem Hieronymum Comitem crudeliter ab æmulis ſuis Fregoſijs interemptum. Præterea hoc ſymbolo vſus eſt, etiam Delphinus Titio Comes Teſanæ, cum inſcriptione non diſſimili. DEO
Symbolum, & Adagiũ. VINDICE. Demùm Paradinus in Heroicis exhibuit picturam Draconis alati ſerpentem vorantis, cum titulo. VNIVS COMPENDIVM ALTERIVS DISPENDIVM. Argumentum huius ſymboli deſumptum eſt ex adagijs, vbi dicebamus Serpentem,
Par. 2. memor. artif. qui non comederit ſerpentem, nullo modo fieri Draconem. Huius autem ſymboli, & adagij ſenſus eſt, multos homines aliorum damno, & ære alieno, & potentiores, & opulentiores euadere. Ad finem Ruſſellius, quoque diuulgauit ſymbolum litteræ D. eſſe iconem Draconis: quemadmodum ſymbolum litteræ S. pictura Serpentis eſſe di- H
cebatur.

PHRENOSCHEMATA.

VIRI ſumma eruditione præſtantes, ex varijs Draconum proprietatibus, varia etiam phrenoſchematum argumenta auſerũt. Quamobrem prima facie, nonnulla vigilantiam huius animalis reſpicientia in medium afferemus. Inter hæc autem primum locum occupat illud Inſigne Eminentiſs. Cardinalis Hyppoliti Eſtenſis Principis Muſarum, Charitumq; munificentia ornatiſsimi, qui, vt exprimeret nemi-
Draco ad fores Palatij, quid innuat. nem ità vigilem eſſe poſſe, quin aliquid eum fugere poſsit, delineauit Draconem ſecus arborem auream, & pomiferam, Aquilamq; circumuolitantem, pomaq; furtim ſubducentem, cum hoc aureo dicto. AB INSOMNI NON CVSTODITA DRACONE.

Alij

A Alij meditantes vigilantiam huius animalis, figurarunt Draconem ſupra ianuam alicuius domicilij cum Dicto. HAS SERVO FORES. Hæc autem pictura ad fores Palatij Illuſtriſs. Co. Philippi Aldrouandi Senatoris Bonon. expreſſa obſeruatur. Hieronymus Ruſſellius effigiauit Draconem, Lupo ſtrangulato, ad Cælum volantem, cũ Dicto. VIGILANTIBVS NVNQVAM. Voluit enim indicare hominem, qui in peragendis negocijs, laborioſiſſimo vtitur peruigilio, extincta tandem maleuolorum inuidia, à viris immodici honoris titulo inſignitis ad ſydera, vſq; extolli.

Li 3 Inſig.

Lucas etiam Contilis ſcriptor Italicus exhibuit picturam arboris malis aureis onuſtæ, eiq; Draconis iconem adiunxit, cum Dicto. NON SAT VOLVISSE. Etenim, cum per aurea mala, ſapientia allegoricè intelligatur: author hoc phrenoſchemate illam ſummopere deſideraſſe innuit, dum, ſtudendo, noctem diei coniunxit peruigilem. Icon autem Draconis pingitur ad oſtendenda pericula, & labores, quibus adoleſcentes, ad cõparandas ſcientias, animum ſimul, & corpus aſſiduè fatigare debent. Idcirco phrenoſchemati addidit hoc Dictum. NON SAT VOLVISSE. quoniam, in negotio compa-
B randæ virtutis, non ſufficit vulgatum decantare carmen.

In lib. Inſigx.

Phrenoſchema acquirẽdæ virtutis quale.

Cum deſint vires tamen eſt laudanda voluntas.

Quandoquidem multiugis curis, atq; vigilijs vtendum eſt; iuxta illud Horatij.

Multa tulit, fecitq; puer, ſudauit, & alſit

Præter vigilantiam exiſtimarunt authores prudentiam quaſi lumen aliquod in hoc animali eluceſcere. Quapropter hanc beſtiam nonniſi ab aliquo expreſſam prudentiæ idæam habente comprehendi poſſe opinantur. Ideoq; figurant aliquando Draconem cum hoc Dicto. PRVDENTIA VINCITVR. quale phrenoſchema ad fores Illuſtriſſimi Comitis Philippi Aldrouandi Senatoris Bononiæ intueri licet. Pariter Peteiuallus ſcriptor Italicus, in libro Inſignium, delineauit Draconem vetus ſpolium deponentem, cum Dicto. EX SCIENTIA PRVDENS. quoniam Draco ob diuturnam, quam ducit ætatem, animal eſt ſagaciſſimum. Præterquamquòd ei aſſignatur Prudentia, quia, cum ſpolium inquinatum cognouerit, illud ſtatim deponere perhibetur; quæ conditiones in viro prudentiæ nota præſtantiſſimo obſeruantur.

Phrenoſchemata prudẽtiam Draconis reſpicientia.

C Vincentius Ruſſellius exhibet hoc phrenoſchema, ſcilicet picturam Draconis in media palude lilijs coronati, cum Dicto. CONDECORATA VIRTVS. Aſſeritque fuiſſe alicuius viri percelebris demonſtrantis propriam, & alterius virtutẽ, ex quo laudis, & honoris coronam fuerit conſecutus, vel à generoſiſſima Republica Veneta, propter pictam in phrenoſchemate paludem, vel à Chriſtianiſſimo Galliarum Rege, vel à Sereniſſima Farneſiana Familia propter lilia, quæ vtriuſque Inſignia gentilitia exornant: icon poſtea Draconis præfecturam denotat militarem, cuius munere fungens vigilantiſſimus eſſe debet. Aegidius Sadelerus picturam Draconis, cum Aquila prælianṫis exhibet, cum Dicto. DIMICANDVM. fateturq; hoc fuiſſe ſymbolum Chriſtierni II. Regis Daniæ, Noruegiæ, Zelandiæ, & Gothiæ. Denuò repræſentat figuram Draconis ſupra ſphæram, cum Dicto. NON MINOR EST VIRTVS. Traditq; fuiſſe ſymbolum Sigoberti primi Regis Metenſium argumento fortè deſumpto à Hieroglyphicis Aegyptiorum, qui iuxta varias Draconis figuras, tempus, annum, Solem, & deniq; totum
D terrarum orbem deſignarunt. Meminimus etiam vidiſſe imaginem alati Draconis in ſummitate baculi eminentem, caudæ ſpiris baculum amplexantem cum Dicto. SALVS VITÆ. hoc phrenoſchema forſitan alludit ad baculum, & anguem Aeſculapij, cuius numini Veteres tutelam vitæ conſecrarunt.

Draco cum Aquila.

Draco ſupra ſphærã.

Poſtremo venit in mentem phrenoſchema cuiuſdam viri, cuius opulentiæ olim nihil deerat, tuncq; multi annumerari volebant eorum gregi, quos diligebat. Verum tractu temporis, ob infortunium, factus Iro mendicior, vno, & eodem tempore diuitijs, & amicis nudatus fuit: cum ſententia Ouidij germanam fatetur veritatem.

Phrenoſchema Diuitis mendici facti.

Horrea formica tendunt ad inania nunquam
Nullus ad amiſſas ibit amicus opes.

Is igitur olim in pelago diuitiarum, mox ærumnarum natans, pinxit Draconem cum Dicto italico. TVTTO VELENO. Alludens fortè ad amicos, qui olim tantã erga ſe ipſum benignitatem, nunc in venenum transmutauerint: vel per Draconem intelligens ſemetipſum venenoſa laborantem egeſtate, cui amici appropinquare non auderent.

E

INSIGNIA MILITARIA.

L. 17. Orig. cap. 3.

CONSVEVERVNT Imperatores Romani, Imperio inclinante, pro ſimulacro Aquilæ, ad denotandam iugem Ducum vigilantiam, in vexillis, iconem Draconis geſtare, cum hac inſcriptione. PYTHONE PEREMPTO. quocirca Iſidorus hæc verba protulit. Poſteaquam Apollo Draconem Pythium confecit, ipſe primus Draconis ſimulacrum geſtauit: deinde Græci, & poſtmodum Romani talia ſimulacra ad bellum proficiſcentes deferre cœperunt. Qua de re nummus Cæſaris Dict. III. in quo Victoriæ caput alatum conſpicitur, habet in latere inuerſo Draconem ſurrecto capite iuxta ſimulacrũ Romæ galeatæ, cum inſcriptione, C. CLO. VI. PRÆF. M. ideſt Caius Clodius Sextus Præfectus militum. Huc quoq; reſpexit Baptiſta Mantuanus, canẽs. F

Draconarij qui fuerint

Non mihi ſignabant picti vexilla Dracones,
Non Aquila.

Quoniam Vegetius ſcribebat primum legionis ſignum fuiſſe Aquilam, quam Aquilifer geſtabat: Dracones autem erant Inſignia, quæ ad prælium per ſingulas cohortes à Draconarijs ferebantur. Hinc poſtea omnes ſigniferi, per excellentiam, Draconarij fuerunt appellati. Modum autem geſtandi, & formam horum Inſignium recitat Amianus Marcellinus, quando deſcribit pompam Conſtantij Imperatoris, quam Vrbem ingrediens duxit. Inquit igitur: purpurea Draconia ſimulacra aureis, gemmariſq; haſtarum ſummitatibus fuiſſe alligata, argenteo, & vaſto hiatu; itaut, flante vento, veluti Dracones ira perciti ſibilarent; reliqua parte ex holoſerico ſubtiliſſimo, atque leuiſſimo, vt & ipſa à vento agitata viui Draconis caudam æmularetur. De his Inſignibus loquebatur Claudianus, quando canebat.

Inſignium militariũ deſcriptio.

Manſueſcunt varij vento ceſſante Dracones.

Demùm Cortonacẽnſes, coloris albi Draconem in rubra præferebant parma, cuius vmbilicus erat argenteus, in margine autem duo erant circuli; quorum interior praſſinum, exterior verò colorem album præ ſe ferebat, de his parmis cum ſimulacris Serpentum, vel Draconum legendum eſt primum caput primi libri, vbi multò plura explicantur. G

INSIGNIA GENTILITIA.

Diſcrimen inter Inſigne gentilitium, & militare quale.

INSIGNIA gentilitia eatenus à militaribus diſcrepare videntur, quatenus illa domi, hæc militiæ vſurpantur. Immò vnum, & idem Inſigne interdum vtrobiq; adhibitum, & Militaris, & Gentilitij munus obire ſolet. Quamobrem in thorace Agamemnonis, & in ſcuto Herculis, icones Draconum conſpiciebantur. Item generoſiſſimus Imperator ille Epaminundas, qui ad Mantineam tam fortiter occubuit, geſtamine Draconis domi, foriſq; delectabatur: quapropter Antiqui eo in loco, vbi prælium commiſſum fuit, columnam cum clypeo effigiem Draconis referente, in tanti Principis monumentum erexerunt. Tale autem gentilitium Inſigne ab hoc Principe fuit vſurpatum tradit Pauſanias, vt ex cognatione Spartiatarum ſe progenitum eſſe oſtenderet; quorum Inſigne figura Draconis exornabat: cum ex ſeminio dentium Draconis à Cadmo ſatorum oriundi eſſent. H

Non deſunt noſtra ætate familiæ, quæ in Inſignibus gentilitijs effigie Dracouis delectantur. Nouimus iuuenem cultioris litteraturæ conſultiſſimum, qui proprium Inſigne gentilitium Draconis icone decoratum ſupra ianuam muſæi pingi curauit, deinde ſubſcripſit hoc diſtichon.

Draco in Inſigni gẽtilitio muſæi, & familiarũ nobiliſſ.

Muſarum eſt cuſtos, cuſtoſq; Heliconis amœni,
Heſperidum hortorum ceù fuit antè Draco.

Familiæ poſtea ſupremæ conditionis non ſunt omittendæ; quarum Inſignia gentilitia Draco exornat, veluti eſt nobiliſſima Boncompagniorum familia Bonon. ex qua Gregorius XIII. Pontifex Optimus Maximus emerſit, cuius Inſigni gentilitio, mum allu-

dentes

A dentes ad Draconem, hoc Dictum adſcripſerunt. PRVDENTIA REGNAT. Meminimus alibi ſub eodem Inſigni gentilitio legiſſe hæc verba. PRVDENTIA NVNC EXPLICAT ALAS. Alij figuram Draconis in hoc Inſigni gentilitio delincatam infraſcriptis litteris coronarunt. VIRTVTE FORTIS, ET AVDAX. Alij verò, & potiſſimum Poetæ alludentes ad Draconem inſignis gentilitij Gregorij XIII. multa carmina conſcripſerunt. Horum igitur quidam Romam alloquens ſic cecinit.

Ne Lupo ſerpentem metuas, qui reddere tutam
Te valet, hic tantùm ſigna timoris habet.

Apud alium poetam meminimus legiſſe aliud diſtichon huius tenoris.

Threicios nunc Roma Duces, nunc mille carinas
Temnat ab inſomni benè custodita Dracone.

Ogerius quoq;, qui fuit bonarum litterarum cultor per quàm ſtudioſus in ſuo volumine ſyluarum hæc prodidit carmina. Lib. 3.

Peruigil Heſperijs olim ſeruabat in hortis.
B *Poma Draco aurifero, & rutilanti tincta colore;*
Ne quis ſiſyphijs ea poſſet tangere palmis;
Raptaq; furtiuè cupidis includere cistis.
Sic prudens Heros vigilanti nomine dictus
Verè Gregorius, ſibi quas Dominator olympi
Commendauit oues, truculento à dente Luporum
Defendit ſummo ſtudio, curaq; perenni.

Neq; ſunt omittendi verſus Gulielmi Modicij viri in litteris ſummi; in quibus ſingulares dotes, & deniq; omnes prærogatiuæ tanti Principis, occaſione Draconis in Inſigni gentilitio picti, ſic exarantur.

Eſt Draco Graiugenis obtutu dictus ab acri,
Cui data cernendi vis perocuta fuit.
Peruigil eſt, necnon oculis Draco dormit apertis,
Membra rigat quoties feſſa labore ſopor.
C *Theſauris igitur cuſtos, templiſq; Deorum*
Appoſitus quondam dicitur eſſe Draco.
Eſt iudex animi prudentis; namq; miniſter.
Dicitur armiſona Palladis, atq; comes.
Quin olim Serpens Epidauro vectus in Vrbem,
A populo morbos depulit, atq; luem.
Principis hoc inſigne noui tibi Roma bonorum
Incrementa, decus, lætitiamq; notat.
Certa ſalus pariter populis, cum cernit acutum
Rex vigil, & cuſtos aurea templa colit.
Gregorius vigilem graia fert voce Latinis.
Et magni memores nos facit eſſe patris.
Legiferam Cererem ſoliti vectare Dracones,
Signa redundantis fertilitatis habent.
D *Gaude Roma, Draco placidus viridantibus alis*
Alta petens, animo te iubet eſſe bono.
Florebunt leges, diuinaq; iura, Dracone
Auſpice; tum frugum copia maior erit.
Felſina, ciue tuo terrarum Principe, doctum,
Et placidum gaudens effer ad aſtra caput.
Némo tuos partus bonus horret; nam pia mater
Nil niſi manſuetum, nil niſi mite parit.
Quicquid habet tamen horroris Draco ſentiet hoſtis
Thracius, & nigro gens Aquilone ſata.
Non alia Deus ipſe bonis placidiſſimus hoſtem
Horribilem prabet, ſe ratione malis.
Sic horrore lupos paſtor fortiſſimus arcet,
Quem placidum peramant; quemq; ſequuntur oues.

Quin natura iubet cunctis in Regibus eſſe E

Diuerſum quiddam, quod timeas, quod ames.

Idem author compoſuit decaſtichon pro Iacobo Gemmario, qui gemmam fortè ſimulacro Draconis ſignatam ſummo Pontifici Gregorio XIII. dono dedit. Hoc autem ſic ſe habet.

Alme Pater rerum, cui tradita ſumma poteſtas,
Et Chriſti toto, qui geris orbe vices:
Cum tibi ſacrorum data ſit cuſtodia; cuſtos
Templorum ſequitur te Draco iure vigil.
Aliger eſt inſigna tua Draco gentis, & omen
Alta petens fecit laudibus ille tuis.
Hac vitet in gemma facies ſignata Draconis,
Expreſsit mira, quam vetus arte manus.
Parua damus, tamen hac hilari pater accipe fronte
Inclyta, quæ generis ſunt monumenta tui. F

Familia Burgheſia. *Familia de Maluaſijs.*

Sunt, & aliæ familiæ natalium claritudine conſpicuæ, quæ in Inſigni gentilitio Draconem habent; veluti Burgheſiorum familia genere haud ignobili glorioſa, ex qua dimanauit Paulus Quintus Pontifex Maximus, qui noſtro ſæculo, tanta prudentia totum chriſtianum orbem moderauit. Prædictis addamus nobiliſſimam Maluaſiorum Bononienſium Familiam, in cuius etiam gentilitio inſignij Draco conſpicitur. In hac Familia hodie refulget Comes Cornelius ornatiſſimæ ſapientiæ, & prudentiæ vir, qui dum hæc ſcriberemus, munere Vexilliferi Iuſtitiæ in Patria fungebatur.

SYMBOLICÆ ALLVSIONES.

Reſpiciunt varias prærogatiuas Draconis.

CVM omnibus prompta ſit Gregorij XIII. Pont. Maximi memoria, in cuius inſign gentilitio Draco figurabatur: ſciendum eſt, quòd Fabricius Principius vir in literis clarus alludens ad varias huius animalis proprietates, & figuras, volumen Alluſionum ſymbolicarum in ſex diſtinctum libros compoſuit; in quibus Dracone, iuxta varias prærogatiuas effigians, cum ſuis Dictis: veri Principis vitam, effigiem, & labores legentibus inſinuauit. Propterea nos in præſentia, ad perfectum huius hiſtoriæ tractatum, principaliora ſymbola ab hoc erudito viro repræſentata memorabimus. G

Bononia Ciuitas patria omnia bona.

Itaque in prima voluminis fronte, licet intueri Draconem triplici inſignitum diademate referentem Inſigne gentilitium Summi Pontificis Gregorij Decimi tertij, cum titulo DOMINATOR, ET RECTOR. quo tacitè exprimitur intereſſe Principis Sanctæ Romanæ Eccleſiæ cuncta moderari, & regere. Sequitur icon Ciuitatis Bononiæ, cum Dracone ſuperuolante, & titulo. BONA OMNIA. Hæc enim Ciuitas tanquam Summi Pontificis patria conſideratur, quæ totius terrarum Orbis Principem edidit, ſub cuius vmbra bona omnia rectè nominanda ſunt. Ibi conſpicitur ſphærica machina, in cuius ſummitate duo parui Dracones caduceum ferè Mercurij referentes apparent, cum ſimulacro Solis, & Lunæ, & titulo. NATIVITATE INSIGNIS. Cum natiuitas hominis, hac ratione, ab Aegyptijs olim deſcriberetur. Proponitur etiam icon Draconis inter duas militum acies quaſi præliaturas, cum inſcriptione. EX ARDVIS IMMORTALITATEM ACQVIRI. ſumpto fortè argumento ab illo infante, quem mulier quædam Eleis obiecit: vnde mox in Draconem transfiguratus, hoſtibus ob terrorem fugatis, Patriam liberauit. Pariter Author hoc ſymbolo ſignificare nititur, quòd Princeps à teneris, etiam vnguiculis, in arduis patrandis, in hoſtibus ſternendis, in Republica ſeruanda liberanda, & regenda, immortalitatem adipiſcitur. Rurſus effigians Draconem puſionis dormientis caput ſpiris circumdantem, ſcribit hunc titulum. NIL CLARIVS NILVE NOBILIVS. Quoniam Draco, vel Serpens ſummā nominis amplitudinem in omnibus ſignificare dicebatur: cum olim Haruſpices ſerpentem dormientis pueri caput amplectentem retulerint, nihil præclarius ei accidere potuiſſe. Poſtmodum delineauit puerum ſupra Draconem volantem, cum titulo. ET EXALTAVIT HVMILES. Nam ſicuti Poetæ Ganimedem per Aquilam raptum fuiſſe finxerunt, hic ab Authore H

Videnda ſunt Draconis præſagia.

pro

A pro Aquila, Draco deſcribitur, qui rectius Deum videtur exprimere: Deus igitur Fa-
ſtoſos, & Arrogantes deprimit; Abiectos verò ad ſydera vſq; extollit.

Succedit icon Draconis circulum formantis coronati hoc titulo. CELERITATE,
ET MODO. Significatur enim, quòd veluti Sol perpetuo circulari curſu totum terra-
rum orbem illuſtrat; ita, qui in rebus agendis, nunquam procraſtinat, ad Monarchiæ
Principatum facilè peruenit. Deinde cum interſit Principis omnia deſtruere vitia, &
Inſignia virtutis extollere: pingitur Apollo Draconem Pythium ſagittis conficiens, à
quo poſtea Apollo Pythius fuit cognominatus: titulus eſt. A DEVICTO INSIGNIA
SVMPSIT. Iterum cõſpicari licèt effigiem Saturni in antro, cum figuris ſex puerorum,
& Draconis, pro ætatum, & anni ſignificatu, cum inſcriptione. SVPER ÆTHERA
NOTVS. cum ſenium, ſiue vltima hominis ætas illa ſit, in qua, ad mentem Ariſtotelis,
nobilitas ſignatur. Adiecit author multos Dracones extremitati caudæ inſiſtentes, cum
titulo. NOMINE, ET RE. Siquidem Dracones, & vigilantes ſunt, & acutiſſimi vi-
ſus ex proprio nomine eſſe perhibẽtur, veluti in Rubrica etymi fuit enucleatum; idcir-
B cò naturam huius animantis Princeps imitari debet. Sequitur imago Regis Draconem
manutenentis, cum titulo. RERVM POTITVS OMNIVM. Huic enim ſymbolo
argumẽtum dederunt hieroglyphica Aegyptiorum, qui aliquem regno potitum ſigni-
ficaturi, prædicto ſimulacro vtebantur. Conſpiciuntur icones Solis, cum Dracone, &
Lunæ cum Aquila: inſcriptio eſt. LVMINARIA MAGNA. Ad denotandam Summi
Pontificis, & Imperatoris poteſtatem. Adduntur figuræ equitum ſpolio Draconis mu-
nitorum, cum titulo. IVS IN ARMIS. Cum hoſtes non ſolum vulneribus, ſed terrore
etiam arceantur. Item conſpicari oportet ſimulacrum mulieris altera manu facem ex-
tinguentis, altera Draconem amplexantis, cum hac inſcriptione. PVDICITIÆ CON-
SERVATIO. etenim Princeps faces Veneris procul expellere, aut prorſus extinguere
debet. Cernitur etiam effigies Dianæ, cuius dextra facem, & ſiniſtra Draconem ſtrin-
git, cuius inſcriptio eſt. LÆVA EIVS. nam Diana, nimirum Luna cæleſti ſponſæ, nem-
pè Eccleſiæ Catholicæ aſſimilatur, & quemadmodum illa lumen à Sole recipiens re-
fulget; ita Eccleſia, eiuſq; Princeps Chriſticolarum corda illuſtrat. Pingitur quoq;
C nauis mercibus onuſta, expanſis velis, in pelago magno recta, Dracone, cum titulo.
NAVCLERVS VRBIS, ET ORBIS. Pariter conſpicitur ſimulacrum terræ, cum Dra-
cone querna fronde coronato, & titulo. PATER PATRIÆ. Corona enim querna ſer-
uantibus ciuem olim à Romanis dabatur: Summus igitur Pontifex terram regens, Pa-
ter omnium nominatur, & coronam ſeruantis ciuem meretur.

Apollo draconem pythium necans, deinceps Inſignia draconis reportauit.

Draco apud Ægyptios erat Hieroglyphicum regis.

Prudentia draconi attribuitur.

Corona querna olim dabatur ſeruãtibus ciuẽ.

Icones etiam nonnullarum mulierum Draconem venerantium ibi viſuntur, cum ti-
tulo. TIBI MERCES, ET HONOR Imagines enim illarum fœminarum Geometriam,
Muſicam, & Arithmeticam repræſentant, quæ Principis munificentia florent. Sequi-
tur ſimulacrum Draconis ſtellam ad inſtar cometę delineatam intuentis, inſcriptio eſt.
DOMINABITVR ASTRIS. Quoniã Princeps Aſtronomiæ ſtudio inſignis, prodigio-
rum minas facilè auertit. Inſuper exhibetur Draco in medio Muſarum cætu, hoc co-
ronatus titulo. CERTVS APOLLO. Etenim largo munificentiæ Principis imbre
aſperſi Poetæ, eius encomia in dies decantare minimè ceſſant. Ibi videtur etiam Æſ-
culapij imago nodoſæ virgæ à Dracone circumdatę nixa cum litteris. LIGNVM AM-
D BIENS MORBOS PELLIT. Cum medica facultas ad Rempublicam, pro corporum
ſalute, neceſſaria ſagacitate Principis, iuuetur. Pinguntur inſuper multi libri, & Dra-
co cum titulo. VIGILANTIBVS NON DORMIENTIBVS. Quandoquidẽ Princeps
circa leges iugi verſans vigilia, facillimè regimen Reipublicæ moderatur. Figurauit
etiam Draconem intuentem ſimulacrum Solis, cum titulo. ABYSSVS ABYSSVM.
Sumpto fortè argumento ab Antiquis, qui multis in locis Solem venerabantur, & ab
Aegyptijs, qui Draconem mundi ſpiritum indigitabant: quare in hoc ſymbolo conſi-
deratur Romanus Pontifex, quatenus Deum meditans, Theologiam è pectore effun-
dit. Huic addit ſimulacrum Europæ, & iconem Draconis ad fores templi cum inſcrip-
tione. VNICVS DEI VICARIVS. Nam Summus Pontifex, quia ſolus Princeps eſt,
Europam ab hoſtium manibus intactam tuetur.

Icon Æſculapij qualis.

Priſcorum aliqui venerabantur Solem.

In progreſſu, conſpicari poſſumus effigiem Veris, cum Dracone argentea redimito
corona, & titulo huius tenoris. MICAT INTER OMNES. Siquidem, veluti aduen-
tante Vere, frigus diſſipatur, & nebula diſſoluũtur, ita candor Principis humanę men-

Digitized by Google

Simulacra quatuor anni tẽporũ. tis tenebras fugat. Additur huic imago æſtatis, cum Dracone ſpicis coronato, & titulo. LONGANIMITAS. Cum Principis cura, veluti æſtas annona redundet. Neq; deſideratur ſimulacrum Autumni, cum figura Draconis fructuum ſertis ornati, & titulo. SVPEREMINET OMNES. Siquidẽ Principis poteſtas, de qua honores, & dignitates fluunt, Autumno fructuum ditiſſimo comparatur. Deniq; Author præbuit figuram Hyemis cum Dracone populeis frondibus exornato, & inſcriptione. DIV NOCTVQVE REGIT. Quoniam Princeps, ob mentis, & corporis labores, dies, atq; noctes ducit inſomnes, idq; populea fronde ſignificatur. E

Deus vocatur Alpha, & Omega. Inter præcipuas libri ſecundi alluſiones ſymbolicas, figuratum Draconem, cauda mordicus apprehenſa, circulum formãtem intuemur, cum titulo. ALPHA, ET OMEGA. Nam Deus, quo maius excogitari non poteſt, rerum omnium Principium, & Finis, carnem humanam indutus, vitam mortalibus reſtituit. Huic adduntur imagines gentium genuflexarum Draconem ſupra lignum eleuatum in ſolitudine venerã tium, cum inſcriptione. CLAVIVM INDVLGENTIARVMQVE BENEFICIVM. Christus enim per æneum Serpentem in deſerto adoratum præſignatus, non ſolum mundana F deleuit peccata, ſed etiam indulgentiam, & criminum remiſſionem de eius latere effudit. *Laocoontis Icon.* Figurato deinde Laocoonte cum filijs à Draconibus demorſis addidit hãc inſcriptionem. QVID CONTEMNERE DIVOS. cum Deus ſacrilegos, & ſimoniacos viuere non permittat. Inſuper ſumpto argumento à Seruio in commentarijs ad Virgilium, qui Dracones in aqua verſantes vocauit angues, in terra Serpentes, & in templis Dracones, effigiauit hanc beſtiam in vndis natantem, per terram gradientem, & ſupra templi ædificiũ, cum titulo. SI SVMPSERO PENNAS DILVCVLO. Quandoquidem Deus cum ſit vbiq; crimino ſorum nullum eſt perfugium.

Draco trũcata cauda. Denuò pinxit Draconem, truncata cauda, cum inſcriptione. MISERICORDIA, ET VERITAS. quoniam Sinagoga, pro qua Chriſtus humanum induit ſpolium, ob incredulitatem, à corpore Eccleſiæ reſciſſa negligitur. Draconi etiam in eminenti ligno collocato inſcripſit. SVSPICE, ET VALEBIS. cum Chriſtus pretio proprij ſanguinis humanum genus redemerit. Iterum ſupra lignum ad inſtar crucis fabricatum Draconem depinxit, cum titulo. MORS, ET VITA DVELLO. quoniam Chriſtus in G cruce efflans ſpiritum, mortem extinxit: deinde relata victoria, glorioſus triumphauit. Præterea delineauit Andromedam ſcopulo alligatam, monſtrum per maris vndas ad eam properans, & Draconem pro illius ſalute aduolantem, cũ inſcriptione. REDEMPTOR, ET DEFENSOR. *Andromeda quid ſignificet.* Siquidem Andromeda animam, ſcopulus peccatum, mare mundanas fallacias, monſtrum hoſtem humani generis, & deniq; Draco diuinam opem ſignificat: Cum Chriſtus animam crimini alligatam, ab hoſtium poteſtate liberauerit. Item conſpicari licèt figurã Draconis in ſummo turris faſtigio, cũ titulo SANCTVM, ET TERRIBILE. Cum in veteri teſtamento, eus turrim ſibi ædificaſſe, & Deus vltionum vocatus fuiſſe tradatur, qui hodie Deus Miſericordiæ nuncupatur. *Deus vltionum quando dictus fuerit.* Effigiauit quoq; illam, quam in Apocalypſi Ioannes vidit meretricem ſupra beſtiam coccineam à Dracone conculcatam, cum inſcriptione. MORTE MORTVA, VITA REVIXIT. Draco hoc in loco ſumitur pro Deo, cuius vices gerit Romanus Pontifex: Deus enim iniquitatum omnium ſatorem ſternit. Amplius cõſpicitur Draco ſupra figuram ſphæricam cum caduceo Mercurij, & legitur hæc inſcriptio. REX REGVM. Hoc enim H *Mundi regimen quomodo à Priſcis denotaretur.* ſimulacro olim mũdi regimen denotabatur. Viſitur quoq; figura mõſtrifica Draconis, cum titulo. VERITAS, ET MENDACIVM. Siquidem falſitas veritatis eſt æmula; cunctis enim liquidò conſtat Chriſtum olim figura Draconis, fuiſſe præſignificatum: nihilominus Diabolus hanc Draconis formam inducens, primos parentes noſtros decepit.

Religionẽ intactam ſeruans princeps cõſtituitur. Item apparet figura Draconis, cuius caput ſpiris caudæ muniuit, cum titulo. SERVATA RELIGIO. Quandoquidem religionis caput quocunq; modo ſeruandum eſt, qui autem religionem intactam tuetur ſuper alios Princeps conſtituitur. Deinde figuratæ naui in pelago additur icon Draconis, cum inſcriptione. MINVS FLVCTVAT. quia Religio Principis Eccleſiam Dei ab Hæreſum prauitate defendit. Ibi etiam Draco eſt ſupra firmam baſim mitra tectus, cum titulo. QVIA LEGITIME CERTAVIT. Qui enim veritatem catholicam tuetur, omnium culmine dignitatum coronatur. Immò figurauit ſimulacrum Religionis ſupra Draconem ſedens, cum titulo. RELIGIONIS

NIS

A NIS BASIS. quandoquidem, prudentia, & vigilantia Principis, religio candida,& in-
tacta ſeruatur.Huic addidit effigiem Baſilicæ D.Petri in Vaticano,cuius faſtigium figu-
ra Draconis exornat,cum inſcriptione. IVSTI INTRARVNT PER EAM. Propte-
reaquòd Religioſus Princeps populum, etiam religioſum, & pium reddit. Ibidem fas
eſt obſeruare varias hominum icones Draconem epidaurium venerantes, cum titulo.
OMNES GENTES SERVIENT EI. cũ religio diuina,& immaculata exteras, etiam
Nationes ſibi reddat ſubditas, & animarum languores ſanet. Obſeruantur etiam ibi
Centaurorum, & Satyrorum picturæ, quæ, conſpecto Dracone, fugiunt, cum titulo.
NVSQVAM AMPLIVS SVPERSTITIO.Etenim veneranda religio homines venefi-
cos, & ſuperſtitionibus deditos viuere non patitur.

Diuina religio exteras, etiam gentes ad ſe trahit.

Verùm quia religio Principis in ædificandis, & inſtaurandis templis, cognoſcitur, &
probatur; Author pinxit imaginem Dei Genitricis Mariæ infantem Ieſum amplexantis
in curru à Draconibus tracto, cum titulo. DVX DVCTRICEM. Propterequòd à
Gregorio XIII. icon Deiparæ del SOCCORSO NVNCVPATÆ, in ſacellum Grego-
B rianum tranſlata fuit. Poſtmodum ſimulacro Mineruæ corio Draconis indutæ, & ſcuto
capite Meduſæ ſignato, armatæ inſcripſit. VT ATTONITOS FORMIDINE TER-
REAT HOSTES. Quia religioſus Princeps, vtriuſq; vitæ nimirum actiuæ, & contem-
platiuæ, aduerſus hoſtes Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, milites mouet.Et cum Princeps pe-
tentibus benefitia ſingulari humanitate largiatur: exhibuit figuram hominum genufle-
xorum coram Dracone Aeſculapij, cum titulo. PVBLICA SALVS. Deniq; conſpica-
ri poſſumus templum Apollinis, cum Dracone in tripode, & cortina, quæ olim ex pelle
Draconis fabrefacta eſſe ferebatur, & titulus eſt. DA PATER AVGVRIVM; etenim
religio petentibus iuſta, reſponſa veritatis haudquaquam negat.

Mineruæ ſimulacrũ.

In tertio Libro alluſionum ſymbolicarum quædam ſymbola habentur potiora. In-
primis effigiatur Deus Moyſem alloquens, & Draco iuxta pedes, cum inſcriptione,
ATTENDE FINEM. Quoniam veluti fides hominem ſaluat:ita ærumnarum finis,qui
in ipſis eſt obſeruandus, ſæpè Populorum Principem conſtituit. Deinde pingitur virga
in Draconem tranſmutata coram Pharaone, cum titulo. SIGNA INFIDELIBVS. fi-
C des enim ſicuti ſtipulam voluptatum accenſam extinguit: ſic Princeps vanitatem Infi-
delium damnat. Item videtur ibi Draco Moyſis deuorans Dracones, vi cantionum, à
Magis excitatos, cum inſcriptione. VERITATI MENDACIVM CEDERE. Quem-
admodum enim fides mundarum rerum amorem extinguit: ita Princeps, lumine ve-
ritatis mendacia detegit, atq; ſupprimit. Adduntur ſimulacra templorum Ethnicorum,
necnon ſapientum Græciæ faciem Draconis intuentium,cum titulo.LVX ORTA EST
EIS.ſiquidem fides Chriſti tenebras Ethnicorum diſſipat,atq;conſumit.Succedit magna
Draconis imago duas linguas exerens,cum inſcriptione. VNVS PASTOR, ET VNA
FIDES. Etenim fides eſt munus prædicationis ad Romanũ ſpectans Pontificem vtriuſq;
Eccleſiæ, nimirum Latinæ, & Græcæ Principem. Huic annectitur figura nauis, cuius
nauita eſt Draco, cum inſcriptione. QVI STATIS IN DOMO DOMINI. Quoniam
fides perſeuerantiam expoſtulat. Figura Cerui, etiam conſpicitur ad fontem à Draco-
ne cuſtoditum properantis, cum titulo. VENITE AD AQVAS. Hocq; ſymbolo men-
tem fide expurgari ſignificant. Effigiatur etiam Trephonij antrum, vbi Dracones re-
D ſponſa dare dicebantur, cum titulo. VERITATIS LVMEN. Siquidem Ethnici, ſine
lumine fidei, in rectis, etiam verſantes operibus, nihil moliuntur; cum fides noſtra tan-
quam Phœbus inter ſydera refulgeat. In ſubſequenti ſymbolo tria conſpiciuntur ſimu-
lacra, nempè nauis in mari, Draconis ſupra lapidem, & Aquilæ volantis, cum his ver-
bis. QVAM INVESTIGABILES VIÆ EIVS. quoniam ſpes ad lumen veritatis men-
tem eleuat.

Veritati mendaciũ cedere neceſſe eſt.

Fides perſeuerantiam expoſtulat.

Operationes rectæ ſine lumine fidei nihil operantur.

Sequitur icon Draconis oues à varijs monſtris defendentis, cum titulo. PHARMA-
CVM,ET ANTIPHARMACVM. Nam veluti antipharmacum venenis reluctatur: ſic
ſpes, quæ anchora dicitur, animas à futuro liberat naufragio. Deinde quia Draco apud
Aegyptios erat ſymbolum ſalutis, & in Tripode reſponſa veritatis dabantur: author
Draconem in Tripode effigiauit, cum inſcriptione.FOELIX PRÆSAGIVM. quoniam
ſpes nominatur galea ſalutis, qua munitus Princeps, & Dei protectus virtute, hoſtibus
facilè debellatis, triumphat. Denuò poſſumus intueri ſupra lignum eleuatum in Eremo
pictum Draconem, Chriſtum paſſum figurantem, cum titulo. ATTENDITE, ET VI-

Charitatis ardore homines moueri aebent

DETE. cum charitatis ardore homines moueantur. Draconem inſuper ſuſpicientem, & halitu aues attrahentem pinxit, & inſcripſit author hæc verba. EXPVLSOS DEPRIMIT SPIRITVS. charitas enim, cum peccatum expellat, Deus eſt, cuius vices Summus Pontifex ſubit. Draco poſtea ſupra quadratum lapidem pictus videtur, cum titulo. QVA PRÆSAGIVM VOCAT EVMDVM. Denotat Principem ſapientem firmæ nixum veritati, qui in hoc vitæ triuio degentes, rectos vitæ tramites docet. Adiunxit figurã Draconis multitudini librorum incubãtis, & inſcriptionem. IN SCRINIO PECTORIS OMNIA. Propterea quod intereſt Principis reſponſa fidei, & diuini iuris dogmata manifeſtare. In ſubſequenti ſymbolo inſpicitur Draco ramis hæderæ coronatus, & inſcriptio eſt. IN DIES LABORE VIRET. quoniam labore ſtudiorum nomen Principis ſemper virens, & immortale redditur. Ibidem apparet figura ſphyngis Draconem fugientis, cum titulo. FVGAT TENEBRAS. nam ſapientiæ lumen, cæcitatis nebulas expellit. Pingitur deniq; Draco inſtructam militum aciem intuens, cum inſcriptione. CEDANT ARMA TOGÆ. quandoquidem Princeps magis ſapientia, & legum peritia, quàm armis operatur. F

Diuini Iuris dogmata manifeſtare intereſt Pontificis.

Inter ſymbola quarti libri primum ſibi vendicat locum figura Iani ſiniſtra ſpeculum, & dextra Draconem tenentis, cum titulo. NIHIL FVGIT. nam cum Ianus Principem ſumma prudentia inſignem indicet, non poſſumus non fateri, in hoc ſymbolo veram prudentiæ Principis deſcriptionem aſſignari. Addit præterea iconem populi Romani Draconem epidaurium adorantis, cum titulo. PROVIDENTIÆ CLYPEVS. quia Princeps altiori præditus prouidentia egregiè rebus reipublicæ prouidet, atq; conſulit. Item licet conſpicari iconem Columbæ ſupra caput Draconis his verbis exornatam. PRVDENS, ET SIMPLEX. Cum mens, atq; ratio Principis religionem in republica foueat, atq; nutriat. Immò Draconis figura in medio labyrinthi videtur cum his verbis. SILENTIO DIFFICILIVS NIHIL. Propterea quod arcana in corde Principis abdita ſeruãtur. Ibidem Draco inſpicitur proprios fouens fætus, & cæteras venenans animantes, inſcriptio eſt. MORS IMPIIS VITA FIDELIBVS. Hoc ſymbolo oſtenditur æquitas, & ſeueritas, ſeu pœna, & præmiũ, quibus Princeps benè, & malè merentes proſequitur. Deinde poſſumus intueri ſimulacrum Draconis in ſummitate arcis Sancti Angeli, cum inſcriptione. VERI IOVIS ALES. etenim in eminentia dignitatum conſtitutus Princeps, niueaq; probitate candidus, iuſtitiæ radios effundens, Chriſtianæ Reipublicæ mores reſtituit. G

Ianus exhibet ſymbolum veri Principis.

Aequitas, & ſeueritas, pœna, & ſeu præmiũ

Pingitur Draco in amænitate terreſtris Paradiſi inter ramos arboris occultatus, vbi quoq; conſpicitur alius Draco locatus ſupra lignum ab Hebræis in Deſerto erectum, cum titulo. VBI MORS IBI VITA. Conuenit enim iuſtitiæ Principis, vt vbi peccatum commiſsũ eſt, ibi quoq; pœna ſoluatur. Deinde delineatur Phaeton Draconem intuens, & de curru Solis cadens, cum inſcriptione. RVIT TEMERITAS. Siquidem hanc Princeps ſua ſæuitia præcipitat. Conſpicitur ibidem pugna Draconis, & Aquilæ, cum his verbis: IVSTE CVLTVS. Cum Princeps rebellium iniuriarum vindex eſſe nullo iure prohibeatur. Certamen quoq; Draconis, cum Elephante figuratur, cum titulo. FORTIOR IPSO NVLLVS. quoniã Princeps hoſtes Chriſtianæ religionis conculcat. olim, vt ſcripſimus in Hiſtoricis, Leutichio viſus fuit Draco claui inuolutus: vnde author hoc in loco pingit Draconem claues tenẽtem, cum titulo. NON PRÆVALEBVNT ADVERSVS EAM. Nam poteſtas Eccleſiæ, ob Principis fortitudinem, ſecura, & intacta manet. H

Phaeton eſt ſymbolũ temeritatis.

Poteſtas Eccleſiæ ſecura, & intacta manet.

Item Draco viſitur mitra Pontificia coronatus, cum titulo. NVSQVAM TVTIVS. Dignitas enim Eccleſiæ, ob Conſtantiam Principis, nunquam deficiet. Videntur ibidem Dracones, caudis ſimul complicatis, erectis capitibus, amnem tranantes, cum inſcriptione. OPERE, ET SERMONE. quoniam fiducia Principis ardua, etiam aſpernatur. Pingitur item Draco ſpiris caudæ collum Leonis ſtringens, & titulus eſt. PRVDENTIA FORTITVDO FORTIOR. Cum prudentia quidem, & fortitudo ſeorſim polleãnt; ſimul tamen copulatæ multò plura operantur. Pinguntur etiam homines nauigantes, & Draco vellus aureum cuſtodiens, cum titulo. PRÆDONVM EVERSOR. Quandoquidem theſaurus ſapientiæ Principis cuſtodia ſeruatur. Figuratur etiam Draco cæleſtis inter ſydera refulgens, cum titulo. AB ANTIQVIS COGNITVS. Cum clara Principis origo, candore vetuſtatis fiat illuſtris. Demùm fas eſt conſpicari Draconem

Prudentia, & fortitudo ſimul quid valeant.

Digitized by Google

A conem vetus ſpolium deponentē, cū litteris. ABSTINENTIA. Argumento deſumpto à natura Draconis, qui priuſquam ſe renouet, à cibo abſtinere dicitur: pariter animus Principis contemplatione rerum ſuperiorum roboratur.

In quinto libro elegantiora, & potiora ſymbola ſunt, veluti pictus Draco in horto Heſperidum hoc titulo coronatus. OPTIMVS RERVM SERVATOR. propterea-quod vigilantia Principis Eccleſiam Dei ab hoſtium impetu tutatur. Huic additur icon Palladis cum Dracone, & titulo CVSTODIA, ET VIGILANTIA. Inſinuat enim author, quò veluti Pallas virgines, ita Princeps Eccleſiæ dogmata intacta ſeruat. Deinde ſuper gregem ouium Draco expanſis alis figuratur, & additur hæc inſcriptio. SVB VMBRA ALARVM TVARVM. Siquidem Princeps firmis catholicę fidei documentis imbutus, oues cuſtodit. Iterū effigiatur Draco in faſtigio arcis S. Angeli hac inſcriptione decoratus. OMNIA TVTA VIDES. Princeps enim oculatus omnia videt, & ſeruat. Item conſpicitur Draco Mineruæ miniſter ad fores templi cum titulo. VIGILAT. quoniam tempora Principi vigilanti ſemper famulantur. Licet ibidem intueri Draco-

Draco horti Heſperidum.

Princeps oculatus ſe debet.

B nem oculis apertis quieſcentem cum inſcriptione. DORMIENS VIGILAT quia cuſtodia, & cura ad Principem ſpectans inſomnis eſſe debet.

Delineatur poſtea duo Dracones cum cornucopia ſub pileo alato, cum inſcriptione. PACIS AVTHOR ÆTERNÆ hoc enim eſt fælicitatis, & perpetuæ ſymbolum pacis. Huic adiūgitur effigies Draconis ſupra figuram galeæ his inſcripta verbis. PRO PACE BELLVM. quandoquidem, icone galeæ, bellum, & figura Draconis prudentia denotatur: quaſi author velit innuere, quòd viri bellum mouentes, virtute prudentiæ præſtantiſſimi eſſe debent.

Symbolum fælicitatis quale.

Conſpicitur Draco mordicùs caudam tenens ſupra lignum in ſolitudine erectum, cum titulo. VENI VIDI VICI. Siquidem victoria ſanguine parta chriſtianæ reipublicæ pacem æternam attulit: Prædictis annectit figuram Draconis inter icones caducei Mercurij, & cornucopiæ collocatam, cum titulo. VTRVMQVE. Præſtat propte-reaquod, figura Draconis, prudentia Principis, & cæteris imaginibus, pax, & diuitiæ deſignantur: cum Princeps pacem, & diuitias largiri poſſit. Denique pingitur mulier

Prudentia Principis quo deſignetur.

C In throno ſedens caduceum, & cornucopiam tenens, cum inſcriptione. SIMVLACRVM FÆLICITATIS. cum hæc imago pro ſymbolo fælicitatis in numiſmate Iuliæ Mammeæ conſpiciatur: quamuis ibi de fælicitate mundana, hic de cæleſti verba fiant.

In ſexti, & poſtremi libri prima fronte author delineat circulum arcticum imaginibus Vrſarum, & Draconis exornatum, quæ conſtellationes in noſtro Hemiſpherio nunquam occidunt, cum titulo. DIGNITATVM CVLMEN. quoniam ſerenitas, Principis calumniantium turbine obnubilata ſemper defenditur. Huic ſymbolo additur icon Palatij in monte Exquilino ædificati, & ſpira Draconis circumdati, cum inſcriptione. PRINCEPS REXQVE potentiſſimus. Argumento ab Ægyptijs deſumpto, qui Principem æqua lance ſubditorum curam gerentem demonſtraturi, hoc ſimulacro vtebantur. Item conſpicitur Hecate viarū præſes capite Draconis, loco humani integrata, cum titulo. LEGVM DATOR, ET CVSTOS. Princeps enim leges condit, & ſeruat; quarum olim Hecate nempè Diana cuſtos eſſe credebatur, cum vijs illam præfeciſſent Pinguntur ibidem duæ columnæ ſpira Draconis circumdatæ, cum inſcriptione. NITITVR IN

Hieroglyphicū Principis iuſti.

D VTRAMQVE. Siquidem Princeps prudentiæ, & fortitudini, tanquā duabus firmis columnis ſemper adhæret. Videtur ibidem Draco inter duorum lapidum anguſtias pictus ad ſpolium deponendum, cum titulo. PÆNITENTIA. quoniam ſobrietas Principis longanimitatem parat.

Cernitur etiam imago hominis domo exeuntis, & in muſtelam, atq; Draconem incidentis, cum inſcriptione. BONIS AVSPICIIS INCIPIENDVM. nam muſtela mali, Draco vero, vel Serpens, boni hominis eſſe ab Antiquitate credebatur. Rurſus figurauit author Draconem ouium cuſtodem, & lupum fugantem, cum titulo. SVREXIT BONVS PASTOR. Etenim Princeps, ſublata Ethnicorum ſuperſtitione, truculentam luporum rabiem facilè compeſcit. Annectitur ſimulacrum Aeſculapij Dracone cincti inter cæleſtes imagines refulgens, nec non Draco Inſignia gentilitia Gregorij Decimi tertij exornans, his verbis coronatur. ALTIOR ILLO SPLENDET. nā Princeps immortalitatem aſſecutus ſuper ęthera notus, in dies clarior euadit. Ad finem licet intueri magnā Draconis effigiem caudam mordicùs tenentis, cum titulo. A QVO

Quæ animalia bonū vel malum omen præſagirent.

ET

Digitized by Google

Cuncta bona à Deo.

ET AD QVEM. Quoniam veluti vndæ maris fluentes, & refluentes ſemper in pelagus redeunt: ſic à Deo Optimo Maximo cuncta bona prodeunt, & ad eumdem reuertuntur. E

SIMVLACRA.

Quibus Antiquitas dracones conſecrauerit.

IVXTA Ercynam flumen, in ſpecu quodam, Draconum ſimulacra fuiſſe penès humanas icones, ſcripſit Pauſanias. Quamobrem rerum antiquarum ignari has icones Æſculapij, & Hygiæ fuiſſe diuulgabant: cum tamen Ercynæ, & Trophonij eſſent, quibus etiam Dracones conſacrauit Antiquitas. D. Auguſtus, ex Plinio, in curia, quam in comitio conſeruabat, duas tabulas parieti impreſſit, in quarũ altera, puſio, præter ætatis diſcrimen patri ſimilis, ſuperuolante Aquila Draconem complexa, conſpiciebatur. Chimarrus pyrata, ex Plutarcho, oram Lyciæ prædationibus infeſtans, in nauis prora, Leonis, & in puppi, Draconis ſimulacrum gerebat. Item chimera tali modo à Priſcis effigiebatur, vt in prima pars Leonem, media Capram, & poſtrema Draconem repræſentaret. Iuxta illud. F

Πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα.

Nimirum.

Prima Leo, poſtrema Draco, media ipſa Chimæra.

Dummodò per hoc verbum (chimæra) in hoc verſu capram intelligamus.

Li.2.c.46.

Paulus Venetus ſermonem habens de Prouincia Cangiu, retulit incolas tam mares, quàm fæminas acubus colla, manus, crura, & ventrem pungendo, ſimulacra Draconum, & aliarum Ferarum ita fingere, vt facilè deleri nequeant: etenim quò quis plura huius generis in cute habuerit ſimulacra, eò pulchrior eſſe creditur. Inſuper, qui Æolipilas cauant, in earum parte conuexa figuram Draconis ſuperinducunt, ex cuius ore fiſtula illa ſpiritalis ventum perflans prominet. Hæc autem organa ſunt pilæ æreæ, & cauæ, in quas, per anguſtiſſimum foramen, humor inſtillatur; ideoq; vbi ad ignem concaleſcunt, ſpiritum vehementiſſimè efflant: ſiquidem humor internus vi caloris G rarefactus copioſum generat aerem, cuius cum minimè capax ſit illa cauitas, vehementi impetu erumpere cogitur. Cluſius quoq; in Exoticis, Coccum de Maldiua argento incluſum, figuram Draconis repræſentans, exhibet.

Figura draconis in Aeolopilis.

Lib.1.

Itaque Priſci (vt annotat Plinius) tantopere Draconibus, & eorum ſimulacris delectabantur, vt capite Draconis limini ianuarum ſubdito, fortunatam domum facere promitterent; & ratio erat, quia has beſtias ἀγαθοὺς δαίμονας, nimirum bonos Dæmones appellabant; quocirca Lucanus huc reſpiciens, cecinit.

Caput draconis ſublimine.

L.9. Pharſal.

Vos quoq; qui cunctis innoxia numina terris
Serpitis, aurato nitidi fulgore Dracones.

Non procul ab Vrbe Romæ ingens Draconis ſimulacrum mirabili fabrefactum arte, ore acutiſſimum geſtans gladium, in ſpecu quodam olim ſeruabatur, cui, ſingulis annis, virgines copioſis exornatæ floribus hoc modo immolabantur; quatenus inſciæ per ſcalam antri deſcendentes in acutiſſimum iruebant enſem, ſicq; pereuntes ſanguinem innocuum effundebant. Hoc tandem diabolicum Draconis ſimulacrum Monachus vir iuſtus (Stiliconi tunc patritio fraude detecta) ſolo baculo perfregit, & diſſipauit. H

Simulacrũ diabolicum draconis.

Syntag.7.

Sed maiori admiratione dignum eſt, quòd Veteres omnibus ferè Deorum iconibus ſimulacra Draconis copulabant. Primitùs, ſi reſpiciamus Apollinem. Ferunt, Iunonis mandato, Draconem Pythonem nominatum cunabula infantis Apollinis inuaſiſſe: vnde Phœbus adhuc infans ſagittis Feram confeciſſe dicitur. Hinc Gyraldus Apollinem Pythium nuncupatum fuiſſe aſſeuerat, & Propertius huc reſpiciens, ſic canit.

Pythius in longa carmina veſte ſonat.

Immò & vates Phœbi, quæ reſponſa in tripode dabat, Pythia quoq; fuit cognominata; de qua Chryſoſtomus hæc habet. Pythia fœmina fuiſſe traditur, quæ in tripode ſedens, malignum ſpiritum per inferna emiſſum, denuò per partes genitales excipiebat; ideoq; reſolutis crinibus debacchabatur, & ore ſpumam emittens, verba furoris plena profundebat. Quare deinceps maligni ſpiritus, Pythones, & Dracones fuerunt appellati. Item in templo Apollinis, apud Epirotas, non ſolum ſimulacrum Draconis, ſed etiam viuus

Pythia quæ fuerit.

Viuus draco vbi coleretur.

Draco

Digitized by Google

A Draco colebatur, cui gentes offam offerentes, obſeruanteſq; num illa libenter veſceretur, rei fœlicis, vel infœlicis euentum præſagiebant; quemadmodum ex Alexandro ab Alexandro licet colligere.

Præterea venatrix Diana apud Pauſaniam ſic deſcribitur, ceruina pelle velata, pẽdente ex humeris pharetra, altera manu lapidem, altera duos Dracones ſuſtinens, & canis de genere venaticorũ huic ſimulacro aſſiſtit. Gyraldus etiam narrat, quod nonnulli Indi, qui olim maximas arbores, tanquã diuina numina ſunt venerati, Draconem quinq; iugerum, tanquam Liberi patris ſimulacrum coluerunt. Amplius iconi Mineruæ, ſiue Palladis ſimulacrum Draconis addiderunt, & Heſychius οἰκουρὸν ὄφιν nuncupauit. Quamobrem Virgilius hac ratione fortaſſis ductus, geminos Dracones, qui Laocoontem, & filios occiderunt, ad ſacra Palladis delubra confugiſſe, & ſub eius clypei orbe delituiſſe decantauit.

Lib. 1. gen. dier. c. 29.
Syntag. 1.
Simulacrũ Liberi patris apud Indos.

Pauſanias tamen, in Atticis, ſimulacrum Mineruæ in hunc modum deſcribit: nimirum ex auro, & ebore conſtructum, veſte ad talos demiſſa, in medio galeæ Sphyngem, B ad latera Gryphes depingit, Meduſæ caput eius pectori inſerit, manibus haſtã addit, iuxta haſtam Draconem, & ſecus pedes ſcutum. In primis hoc Mineruæ ſimulacrum effigiabant armatum, vt virum ſapientem, aduerſus cunctas animi perturbationes, ſe armantem, & forti animo vitijs reſiſtẽtem ſignificarent: deinde galea criſtata ad cerebrum viri ſapientis refertur: haſta longa inſinuat, quòd vir prudens, oratione, eminùs, etiam ferire poteſt: ſcutũ chriſtallinum magnam viri ſolertiam repreſentat: caput Meduſæ pectori Mineruæ inſculptum, terroris refert imaginem, quã ſapiens vir in pectore, aduerſus æmulos ſeruare debet: Draco deniq; adiungitur tanquam Vigilantię miniſter, quandoquidem Priſci, hoc ſymbolo, virgines, peruigili cura cuſtodiendas eſſe denotabant: vel dicamus Draconem huic ſimulacro fuiſſe additum, ob acutam viſionem, quæ prudentiam demonſtrat. Homerus tamen Mineruam glaucis oculis fuiſſe refertam tradit: qua de cauſa Noctuas, & Dracones animalia talibus prædita oculis Mineruæ conſecrarunt. Quapropter Demonſthenes promulgare ſolebat Palladem immanibus beſtijs, ſcilicet Draconibus, atq; Noctuis delectari. Sed ambigendum eſſet, C cur non etiam gallo gauderet, qui, ex Pauſania, galeæ Mineruæ, in arce Eleorum, inſidebat; & potiſſimum cum inter cæteras aues animal valde pugnax eſſe tradatur. Addit Plinius Mineruam muſicam, quoq; fuiſſe appellatam, quia Dracones in Gorgone eius, ad ictus citharæ, tinnitu reſonarent.

Simulacrũ Mineruæ ex Pauſania.
Effigies draconis cur ſimulacro Mineruæ adderetur.
Minerua muſica.
L. 34. ca. 8.

Quid de ſimulacro Aeſculapij dicẽdum eſt; cui etiam figura Draconis à Priſcis fuit addita? Recitatum fuit ſuperius in primo capite primi libri, Aeſculapium ſub ſpecie anguis à Legatis Romanis in vrbem fuiſſe ductum, vt graſſantẽ peſtilẽtiam expugnaret. Ex altera parte tale quid ſibi accidiſſe, Græci ſcripſerunt; cum idem Deus Draconis effigie, à Nicagora Echetimi vxore, ad Sicyonios, Mulorum bigis, inuectus fuerit. Hac de cauſa ſimulacrum Draconis, cum Aeſculapio pingebatur. Addunt alij id factũ fuiſſe, quia ab Aeſculapio educatus fuerit Draco, in quodã Pelei mõtis loco, qui Pelethronius, ab vbertate florum nuncupabatur (Throna enim flores lingua Theſſala vocantur) Et quamuis ſuperius Pareæ ſerpẽtis innoxij ſimulacrum Aeſculapio nonnulli addiderint: nihilominus alij figura galli, & Draconis, ſimulacrum Aeſculapij exornaD runt ob vigilantiam, quæ ægrotantibus, ad acquirendam, & conſeruandam valetudinem, ſummoperè neceſſaria eſſe perhibetur.

Simulacrũ Draconis, cũ Aeſculapio cur pingeretur.

Mercurius quoq; Draconum imaginibus gaudere dicitur: quamuis exaratum fuerit eius virgam duobus Serpentibus eſſe exornatam: attamen nonnulli caduceum Draconibus alatis decorant, quos Mercurius in Arcadiam proficiſcẽs præliantes conſpicatus, virga confeſtim conciliauit. Martialis igitur ſic canit.

Cyllenes, Cæliq; decus facunde miniſter,
Aurea cui torto virga Dracone viret.

Macrobius poſtea nititur perſuadere, imaginibus Draconũ in caduceo Mercurij delineatis, Solem, & Lunam, ob vtriuſq; ſyderis flexuoſum iter, repreſentari: necnon quia veluti Dracones, ſingulis annis, depoſito ſenio, iuueneſcunt: ita hæc duo mundi luminaria à quadam depreſſionis ſenecta in ſuam altitudinem, tanquam in robur ſuæ iuuentutis reuertuntur.

L. 1. Satur. dier. c. 19. 20.

Non eſt prætereunda Ceres, quæ, licèt apud aliquos ſupra bouem ſedens, cũ calatho

Digitized by Google

Simulacrū Cereris quomodo ab Antiquis figuraretur.

tho feminum, agriculis aſſiſtentibus, pingeretur; nihilominus in monte quodam Ar- E cadiæ, ex Pauſania, ſimulacrum Cereris erat ſimile mulieri, quæ altera manu delphinum, altera columbam ſuſtinebat, in cuius capite & Draconum, & aliarum Ferarum imagines cernebantur. Boccacius tamen in Geneologia Deorum, ad repræſentandū Cereris ſimulacrū, mulierem ſpiceis coronatam, ſertis, à Draconibus in curru tractam effigiauit; ideò Ouidius canebat.

Flaua Ceres ſpicis tenues redimita capillos.

L. 1. de Rapt. Proſerp.

Hic autem currus, & Dracones elegantiſſimè deſcribuntur à Claudiano his verſibus.

———— Sinuoſa Draconum
Membra regens, volucriq; per auia nubila tractu
Signant, & placidis humectant fræna venenis.
Frontem criſta tegit pingunt maculoſa virentes
Terga notæ, rutilum ſquamis intermicat aurum.

Addidit autem ſimulacro Cereris figurā Draconis Antiquitas: aut quia obliqui ſulci à bobus arādo formati, obliqua Draconis imagine demōſtrarētur; aut in monumentū F Draconis ab inſula Salamine pulſi, qui deinceps in delubro Cereris, tanquā eius Deę miniſter latibulatus eſt. Vel, vt recitat Euſebius, referente Gyraldo, quia Perſephoni, aut ſecundū alios, Pherephatti Cereris filiæ Iupiter, ſumpta Draconis forma coniunctus fuerit: vnde poſtea in Sabaziorum myſterijs, Draco in ſpiram conuolutus, ad memoriam facti commendandam, vel potius in teſtimonium tantæ turpitudinis, adhibebatur. Pictus quoq; fuit Triptolemus in curru à Draconibus vecto, quoniam, ſecundūm Phornutum, hic iuuenis à Cerere artem ſerendi edoctus, & curru eiuſdem Deæ vſus, totum Terrarum orbem luſtrauerit. Idcircò canebat ille.

Syntag. 7.

Pictura Triptolemi qualis.

Angues Triptolemi ſtrident, & ſquamea curuis
Colla leuant aſtricta iugis, lapſuq; ſereno
Erecti, roſeas tendunt ad carmina criſtas.

Lib. 9.

Draco Marti ſacr.

Item ſimulacrum Draconis nonnulli Marti adiunxerunt, quoniam, vt recitat Pauſanias, ſupra fontem Iſmenij, quem Marti ſacrum dictitabant, Draco cernebatur, cui fontis cuſtodia à Marte demandata fuerat. Serapis etiā Deus a Macrobio triceps de- G ſcriptus ſpira Draconis circumdatus effigiabatur, cuius rei ſignificatum alibi enucleauimus.

Figuris Herou cur ſimulacra draconum adderent Antiqui.

Lib. 4.

Præter Deos, Heroibus etiam Draconum ſimulacra adiunxit Antiquitas, hocq; non ſine ratione factum putauit; quandoquidem ex medula humana Serpentem naſci diuulgatum eſt: quemadmodū Virgilius in tumulo Anchiſæ contigiſſe obſeruauit; quā poſtea fictionem Poeta ex hiſtoria deſumpſiſſe videtur. Siquidē Athenienſes, apud Salaminam, contra Medos certamen inituri, Draconem in naui de improuiſo apparētem conſpicati, bonum omen ab euentu præſagierunt, cum in Salamina templum Cychreo dicatū, vt legitur apud Pauſaniam, fuerit, & Apollo reſpōſum dederit, Draconem illum Cychreum heroem fuiſſe, qui illis auxilium allaturus aduenerat, vel addenda ſunt figuris Herouw ſimulacra Draconum, qui Ariſtomenes, annotante Pauſania, qui adhuc apud Meſſenios, inter Heroes colitur, natalibus à Dracone nobilitatis, inſignis fuiſſe tradatur: ſiquidem cum eius matre Nicotelea Genium quemdā ſumpta Draconis forma, concubuiſſe memorant. Immò ob eamdem cauſam, ſcutum Menelai H figura Draconis ſignatum referunt: quamuis Draco clypeo Menelai impreſſus denotet monumentum illius, qui Aulide inter ſacra repens omnibus Oſtento fuit.

Draco cur cum Archāgelo Michaele.

Omiſſis Ethnicorum ſimulacris, pictores etiam Chriſticolę iconibus multorū Sanctorum figuram Draconis adiūgunt, ſed potiſſimū ſub imagine Sancti Michaelis Archangeli, nec immerito, quia ſacris nituntur litteris, vbi legitur, quòd, facto in ętherea ſede ſilentio, dum bellum à Dracone cum Michaele Archangelo committeretur, tandem, Omnipotentis mandato, Draco Lucifer ad caliginoſa fuit expulſus.

Simulacrū Cuſtodiæ quale.

Par. 1. Icō.

Poſtremò apud Ripam equitem, & virū omnigena clarum eruditione, in ſuo ſimulacrorum volumine, vbi virtutum, & vitiorum icones exprimere, conatur, multæ Draconum figuræ conſpiciuntur. Primò igitur iu delineando Cuſtodiæ ſimulacro, repręſentat mulierem armatam, cum enſe nudato in manu, & iuxta pedes Draconem, ob vigilantiam, vel acutam viſionem, quæ Draconi attribuitur. Iterùm, vt exhiberet iconem fœmineæ pulchritudinis, effigiauit nudam mulierem lilijs liguſtro inſertis coronatam

ſuper

A ſuper Dracone ſedentem, in cuius altera manu ſpeculum, & in altera telum cernitur. Huic ſimulacro additur figura Draconis, vt oſtendatur venuſtæ pulchritudini mulieris non eſſe fidendum: ſiquidem ibi venenum affectionis animi, & zelotypiæ deliteſcit. Donus quoq; ſcriptor Italicus, in deſignanda Inſtabilitate, pinxit mulierem Draconi adhærentem duabus ſtellis in cauda, & in capite ſignato, tum quia Draco inſomne, & inquietum ſit animal, tum quia ſtellæ per cæleſtes ſemitas ſemper errantes conſpiciuntur. Ruſſelius in libro memoriæ artificioſæ figurauit Inuidos in tartarea regione humi proſtratos, & à Dæmonibus formam Draconum habentibus, horriſonis verberatos flagellis, nec non liuore varios, & pallidos, veluti de Inuidia canebat Ouidius.

Simulacrũ pulchritudinis fæmineæ.
Li. 1. Pict. Inſtabilitatis ſimulacrum.
Par. 1.

Pallor in ore ſedet, macies in corpore toto:
Nuſquam recta acies, liuent rubigine dentes,
Viſcera ſelle virent, lingua eſt ſuffuſa veneno.

Deniq; in Aſtrolabio plano figuratur Draco magnus humi iacens, qui denotare dicitur vigeſimum ſeptimum gradum Arietis, & hominem in ſenio poteſtatem adeptum.

B

STATVÆ.

PETRVS Gillius agens de Antiquitatibus Conſtantinopoleos, vt noſtra fert opinio ex Suida, retulit ad Diuum Mamantem, pontem fuiſſe duodecim conſtãtem fornicibus, propterea quod multæ aquę illuc confluerẽt; vbi ſtatua Draconis ęrea locata erat: cum olim ibidem viuus Draco ſtabularetur, vbi etiam multæ Virgines fieri prægnantes dicebantur. Item apud Pauſaniam legimus commune, & vulgatum fuiſſe de Platæenſi prælio Græcorum donum, nempè aureum tripodem, ſtatua ænei Draconis ſuſtinente: ideoque author narrat, quòd æs ex eo donario adhuc manet integrum, cum tamen aureum Duces Phocenſium amouerint. Neque mirandum eſt, quoniam in celeberrimis ædificijs pulcherrimæ Draconum ſtatuæ cernuntur. C Meminimus vidiſſe in ſumptuoſo ampli palatij ædificio elegantes columnas, quarum ſingulam ſtatua Draconis ſpiris caudæ circumplectebatur, capite fulcibat laquearia, quibus tabulatum innitebatur, & alæ vtrimque ad extremitatem contignationis extendebantur.

Lib. 4. c. 7
Lib. 1.
Statua draconum in ædificijs.

Contarenus etiam, in libro Antiquitatum Romanarum, deſcribit ſtatuam Herculis cum ſtatua Draconis horti Heſperidum, quam in caucdio Latini Iuuenalis obſeruauit. Pariter Romæ in capitolio, hæc ſtatua Herculis ærea, & ab Excellentiſſimo artifice fabrefacta, & inaurata cernitur, cum tribus pomis in manu ſiniſtra, horti Heſperidum mala æmulantibus, quæ tres heroicas virtutes Herculi aſſignatas demonſtrant; prima eſt moderatio Iræ, ſecunda temperantia Auaritiæ, & tertia voluptatum contemptus.

Statua Herculis.

VSVS IN CIBIS.

D

CARNES Draconum eſſe vitrei coloris, & mirandum in modum refrigerare eos, qui illis vtuntur, Authores non vulgares tradiderunt. Idcircò Aethiopes, & feruidam incolentes plagam, libentiſſimè his carnibus veſci feruntur. In huius aſſerti confirmationem, intelleximus, quòd Americus Veſpucius, extra fortunatas Inſulas Occidẽtem verſus nauigans Anthropophagos populos inuenit, & rurſus iuxta idem litus progrediens peruenit ad alios populos, qui alebantur carnibus cuiuſdam animalis, quod, demptis alis, Serpenti erat ſimillimum. Immò in eadem regione multa huius generis animantia, ligato ore, obſeruauit, fortè nè cæteras læderent animantes. Neq; tamen hoc in admirationem nos debet trahere: quandoquidem Galenus, in tractatu de facultatibus alimentorum, ſcriptum reliquit gentes circa Ægyptum Serpentibus veſci. Præterea accedit, quòd multæ nationes viperis, more anguillarum, coctis, abiectis tamen capite, & cauda in commeſſationibus vtuntur, quod etiam in capite de Vipera retulimus.

Anthropophagi populi vbi.
Lib. 1.

VSVS

VSVS IN MEDICINA.

Quæ partes Draconũ medico vſui famulentur.

MEDICI ex hoc animali, non paruam vtilitatem, immo incredibilem percipere creduntur, dum in medico vſu varias Draconis partes adhibent. Varro ex Dracone mortuo tres partes, ſcilicet oculos, pellem, & dentes, extrahendas eſſe exiſtimat: cum oculi igneo micantes fulgore lapidem pretioſum referant, & dentes ſint aprinis ſimiles, preterquamquòd ſunt multo graciliores. Plinius verò adipem potiſſimum huius Feræ, in venenatis animantibus fugandis commendat. Immò hac pinguedine ſiccata, vlceribus Serpẽtibus medetur. Amplius ex hoc adipe, & melle optimum, ad caligines inchoantes, componit medicamentum. & addit, habentem apud ſe caput Draconis lippitudine vexati minimè poſſe. Poſtmodum os ex ſpina Draconis, teſte eodem Plinio, dentium dolores ſedat. Deniq; legimus apud Authorem libri de natura rerum, linguam, fel, & inteſtina Draconis in vino decoquenda eſſe, quo balneo madefacti homines ab Incubis vexati liberari traduntur. F

Adeps draconum ad quid valeat.

VSVS IN VARIIS.

MVLTI authores, & potiſſimum Plinius, Draconem varijs vſibus non vulgariter prodeſſe teſtificantur. Primùm probat Plinius caput huius beſtiæ limini ianuarum ſubditum, quoniam omnes habitantes reddi fortunatos nugatur. Deinde oculis Draconum cum melle tritis eos inungit, qui nocturnas formidant imagines, vt tuti quacumq; tranſire poſſint. Olim etiam oculis Draconum in veneficijs vtebantur, quod Lucanus verba faciens de Venefica necyomantiam exercente, decantabat hunc in modum. G

Oculis draconum ad quid.

Viſcera non Lyncis non dura nodus Hyena
Defuit, & cerui paſti Serpente medulla,
Non puppi retinens Euro tendente rudentes
In medijs echeneis aquis, oculiq́; Draconum.

Inſuper Antiqui cor, & hepar Draconum commendabant, vt ſapientiam adipiſcerentur: quamobrem Euſebius in Hieroclem protulit fuiſſe neceſſarium, vt Apollo corde, & hepate Draconum veſceretur, quoniam hac ratione, Arabum ſapientiæ factus eſt particeps. Nec mirandum eſt, quia Paraca Vrbs Indiæ celebratur, cuius ciues iecore, vel corde Draconis vorato, omnium animalium voces, vel murmura intelligere dicuntur. Prædictis addit Plinius, quod pinguedo cordis Draconum in pelle Dorcadum neruis ceruinis ligata, & geſtata victoriæ iudiciorum confert.

Cor, & hepar draconũ ad quid valeant.

Deniq; lapidem Draconum in varijs vſibus nõ vulgariter prodeſſe, tradit Philoſtratus, ſi tamen ei adhibenda eſt fides, qui copiam fabularum confinxit. Scripſit igitur annulo Gygis inſertum fuiſſe lapidem extractum à capite Draconis criſtati, de illorum genere, qui in India ſtabulantur; de quo annulo Plato, & Cicero in officijs, multa, & miranda prædicarunt: nimirum, quòd geſtans hunc annulum veſte in volam conuerſa à cæteris nõ videatur, donec pars illa veſtem attingeret. Poſtremò in certaminibus Pythicis, quæ in memoriam Draconis ab Apolline interfecti celebrabantur, tibiæ proprio ſono quandoq; colliſionem dentium Draconis ſagitta perempti æmulabantur, qui ſonus Polluci ὀδοντισμὸς nominabatur. H

Lapis draconum commendatur.

Li. 4. c. 10.

DE

A

DE BASILISCO. Cap. II.

ÆQVIVOCA.

DIOSCORIDES huic animanti poſtremum, in ſuo de Venenis tractatu, locum aſſignauit, ſiue quia, penès malignitatem, inter Serpentes reatum poſſideat, ſiue quia ob eminentiam quodam coronæ ſimilem, quam in capite geſtat, tanquam Fera omnium pernicioſiſſima iudicetur. Nos autem oppoſitum ſeruantes ordinem, ob diuerſas, & admirãdas beſtiæ proprietates, Baſiliſcum in prima Draconum ſede collocauimus. Et quamuis ob paruam molem corpoream, potius inter Serpentes, quàm
B inter Dracones connumerandus eſſe videatur: nihilominus ob inſignem veneni perniciem beſtia magna poteſt nuncupari: deinde ob criſtas, & alias prærogatiuas, hoc animal Draconibus annumerandum eſſe cenſuimus. *Ordinis ratio.*

Cum autem hoc nomen (Baſiliſcus) varia indicet. Prima fronte viros ſtrenuos, neq; humili loco natos hoc nomine nuncupatos fuiſſe narrabimus. Suidas enim recitat Baſiliſcum fuiſſe Numeriani Cæſaris filium, item Baſiliſcum Verenæ Imperatricis fratrẽ, qui, Leone imperante, Ruſtico exercitus Duci ſucceſſit. Inſuper Baſiliſcus fuit Orientalium Romanorum Rex, qui retia vbiq; ad nummos ita tendebat, vt a pauperrimis etiam pecunias exigeret: quandoquidem nummos rerum omnium optimos exiſtimabat; cum tamen totum oppoſitum ſentiendum ſit, iuxta vulgatum carmen. *Baſiliſcus virorũ nomen proprium.* *Baſiliſcus Rex auarus.*

Quid nummis melius? nomen, quid nomine rectum,
Quid recto, pietas, quid pietate, nihil.

Deniq; Baſiliſcus fuit nomen Epiſcopi Commanæ ciuitatis in Ponto, qui Dominici gregis peruigil obſeruator, cuſtos indefeſſus, temporibus Maximiliani Imperatoris,
C martyriũ ſubiuit; huiuſq; tanti viri gloriam memorarunt, qui acta Sancti Chryſoſtomi ſcriptis mandarunt. Quoniam verò Baſiliſcus Latinis redditur Regulus: aduertendum eſt, quòd hoc vocabulum, cum ſit à Rege diminutiuum, paruum Regem, non quoad corporis ſtaturam, ſed quoad poteſtatem, ſignificat. Hodie enim Regulus vulgò *Duca* nominatur. Alioquin Reguli, filij, & nepotes Regum appellantur. *Baſiliſcus Epiſcopus, & martyr.*

Regulus quoq; eſt auis minima, Trochilus Græcis dicta, nempe τρόχιλος, πρέσβυς, καὶ βασιλεὺς, ideſt Trochilus, Senator, & Rex: nonnullis vocatur flos Calendulæ ob maculam verticis auream, apud populos Hetruſcos, fior rantio, & Bononiæ papazino. Hæc auicula paulò maior eſt cicada geſtans in vertice auream ex plumis maculam, inſtar criſtæ Alaudæ, licet longè minorem; aliter, ob eamdẽ rationem, rex auium, & Suetonio Regaliolus nuncupata. Aduertendum tamen eſt hanc auem à Trochilo niliaco eſſe differentem, de qua aue in capite de crocodilo egimus. Immò Baſiliſcus, ſecundum Oppianum, eſt piſcis circa petras litorales degens: cum etiam Rondeletius quamdam piſcis ſpeciem criſta decoratã, Galeritam, appellauerit. Amplius in Dictionario Para-
D celſi, Baſiliſcus minor ſtellionem denotat. Cęlius & ipſe ſcribit, ex Nicephoro, in Aſtrolabij ſtructura, ſtellam illam maximã in corde cæleſtis Leonis valdè conſpicuam, Baſiliſcum nuncupari, quam Chaldæi Reginam, & Dominam rerum cæleſtium eſſe exiſtimarunt. Deniq, apud Georgium Agricolam, inter nomina bombardarum, Baſiliſcus numeratur. Huic ſententiæ videatur adſtipulari Damianus à Goes in opuſculis hiſtoricis, dum ſcribit. Armabatur claſſis maximo tormentorum numero, inter quæ erant quadraginta Baſiliſci, globum ferreum nonaginta librarum explodentes. Neq; mirandum eſt, ſi nomen Baſiliſci meruerint, cum ſtrepitu, & ictu, tanquam Baſiliſcus animal ſibilo, & intuitu homines arceat, atq; perimat. Quamobrem quidam ingenioſus vir in ænigmate bombardæ, non iniuria illam ad ferocem belluam cõparabat hunc in modũ. *Baſiliſcus auis piſcis, ſtella, & Bombarda.*

Vulcanus genuit: peperit natura: Minerua
Edocuit: Nutrix ars fuit, atq; dies.
Vis mea de nihilo eſt, tria dant mihi corpora paſtum.
Sunt Nati, Strages, Ira, Ruina, Fragor.

Hh *Vis*

Dic Hoſpes quid ſim, num terræ, an bellua Ponti? E
An neutrum? aut quo ſim facta, vel orta modo?

SYNONIMA, ET ETYMVM.

HOC cunctis exploratum eſſe opinamur, quòd hæc Fera Latinis Baſiliſcus, ſiue Regulus nuncupetur; quoniã Græcis βασίλισκος nominatur: etenim βασιλεὺς Rex, βασιλεῖ regno in ſcholis Græcorũ exponitur. Itaq; hæc beſtia donatur hoc nomine, vel quia, inſtar Regis, cæteris Draconibus ſit terrori, vel quia tyrannidem, & ſæuitiam in illos exerceat. Feſtus rationem huius etymologiæ hanc eſſe putat, quia quodam veluti diademate caput huius animantis exornetur. Vnde Auicennas à capite coronato deriuat. Conſentiunt igitur vniuerſi etymum, hanc beſtiam Regulum nominari; & eò magis, cum Archelaus apud Aelianum narret, olim iumentum in F ſolitudine quadam Africæ defeciſſe, ad cuius cadauer plurimi Dracones, pabuli cauſa, ventitarunt, qui, audito Baſiliſci ſibilo, confeſtim profugerunt. At Baſiliſcus ſine tumultu ad cadauer progreſſus, ad ſatietatem eſitauit: quare illinc recedens, rurſuſq; ſibilum edens, cæteris indicauit Draconibus, vt ad eſcam tutò reuerterentur. Hęc autem actio dominium ſignificare videtur. Hac de cauſa Nicander, in Teriacis, non ignarus huius moris, cecinit hunc in modum.

Etimologiæ ratio.

Actio dominium ſignificans.

Illius auditos expectant nulla ſuſurros
Quantumuis magnas ſinuent animalia ſpiras,
Quando vel in paſtum, vel opacæ deuia ſyluæ
Irriguſuè locos media ſub luce diei
Excandeſcenti ſuccenſa furore feruntur,
Sed turpi conuerſa fuga dant terga retrorſum.

Quicquid ſcribat Agricola, in libro de Animalibus ſubterraneis; vbi hoc animal, ob eccellentiam veneni, Baſiliſcum, ſiue Regulum indigitauit: vt quemadmodum Rex pre- G tioſa ſupellectili cæteros antecellit, pariter Baſiliſcus, violẽtia veneni cæteros Serpentes, & Dracones ſuperat. Præterea ab Iſidoro vocatur etiam Sibilus, quoniam cæteras animantes ſola voce occidat.

Sibilius vocatur Baſiliſcus.

Nomina hæbraica Pethen, & Charamam Baſiliſcum ſignificant, vt Munſterus in Dictionario trilingui teſtificatur. Alioquin eidem Authori, in Lexico Chaldaico, Armene exponitur Regulus volans, nimirum Serpens, qui flatu vrit, & de loco ad locum ſaltat. Aliter Armene, vel Harmene, ſiue Karmene, nomina ſunt apud Syluaticum quibus Baſiliſcus denotatur. Auicennas, & Albertus nominantes Baſiliſcum, & Harmenem, duas huius Feræ ſpecies cõſtituere videntur: cum tamen in deſcriptione nullum diſcrimen, ſed tantùm in magnitudine collocent. Quapropter hæc nomina vnius & eiuſdem Draconis ſynonima eſſe arbitramur. Cælius ſcripſit Ægyptijs Vræum vocari illud animal, quod Græci Baſiliſcum cognominant. Germanicè dicitur Ein Ertz Schlengle. Italicè, & Hiſpanicè Baſiliſco, Gallicè Baſilic.

Nomina hæbraica huius draconis.

H

DIFFERENTIÆ.

CVM de ſpeciebus huius animantis ſumus inter Authores ſit diſſenſus; horum opiniones examinare operæ prætium eſſe duximus, vt tandem melior, & veritati magis conformis eligatur: quidam tria Baſiliſcorum genera conſtituunt, quorum primum, quod videt accendit, & inflammat, & heliochryſos vocatur, quaſi aureum habens colorem: ſecundus Baſiliſcus dicitur Chryſocephalos, nempè capitis tantùm aurei, & quod videt perterrefacit, & occidit: tertius nuncupatur Hæmatitis, ſanguineũ referens colorẽ, & huius ictu percuſſũ animal confeſtim carnibus nudatur. Has autẽ ſpecies Baſiliſcorum fàcilè venari traditur, qui ſecum herbã ocymũ detulerit; quæ nugamẽta eſſe opinamur. Ex Authore libri de natura rerum, genus quoddam

Baſi-

A Baſiliſci nuncupatur illud, quod ex ouo galli decrepiti generatur. Immò hanc opinionem videtur confirmare Chryſtophorus Encelius alias vir vndequaq; doctiſſimus, qui, in opere de re metallica, duas Baſiliſci ſpecies, nempè domeſticam, & ſylueſtrem conſtituit. Inquit enim, quod gallus gallinarum ſylueſtrium, quæ à corylis nomen inuenerunt, roſtrum in os fæmellæ inſerens, ſperma, more viperarum, infundit Hincq; credibile eſſe arbitratur, quòd Aucupes, & venatores de ſylueſtribus gallis referunt; nimirum hos gallinarum ſylueſtrium gallos ſenectute confectos, oua, ritu fæmellæ, eniti, quæ poſtea excludunt Bufones, indeq; Baſiliſci ſylueſtres prodeunt: quemadmodum ex ouo galli gallinacei annoſi, per rubetam, Baſiliſcus domeſticus excluditur; quæ omnia ineptias pueriles, & fabulas auiles eſſe arbitramur.

L. 3. c. 54.

Baſiliſcus ſylueſtris, quomodo oriatur.

Lemnius agens de occultis rerum miraculis, narrat multa ſerpentum genera per Germaniæ ſyluas diuagari, creditq; inter hæc aliquam etiam Baſiliſci ſpeciem verſari, quæ non adeò exitiali veneno ſit imbuta, quemadmodum prædicant de illa ſpecie, quæ in Regionibus Africæ nidulatur. Teſtantur quidem Scriptores fide digni quoddam Ba-
B ſiliſci genus ſylueſtre in Saxonia paſſim conſpici capite acuminato, colore flauo, longitudine dodrantali, craſſitudine enormi, aluo maculoſa, candidis punctis inſignita, tergore cæruleo, cauda turbinata, atq; incurua, rictu, pro corporea mole, immenſo. Hoc autem Draconis genus an ad Baſiliſcos referēdum ſit, Lemnius pronunciare nō audet: ſolùm addit, quòd Agricolæ illarum Regionum non impunè illis ſe opponerent, quoniam intrepidè fuſtibus, & ruſticis inſtrumentis eos adoriuntur, & nulla halitus contagione percepta conficiunt.

Lib. 4.

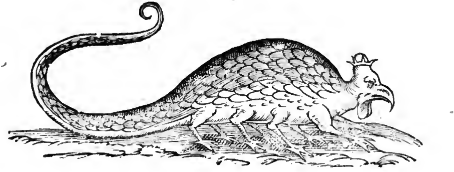
Genus Baſiliſci ſylueſtris in Saxonia.

Recitat etiam Cardanus, quòd circulator quidam Serpentem, in macerijs domus dirutæ Mediolani inuentum, ſeruabat; qui caput oui magnitudine, & pro ratione corporis prægrande habebat, dentes in vtraq; mandibula viperinos, corpore, & forma ſtellioni ſimili. Pedes illi inerant duo, cruraq; breuia: vnde conſtabat non ſatis proportionatum animal à natura fuiſſe fabricatum, cum longitudini corporeæ quatuor pedes neceſſarij fuiſſent. Tales pedes erant magni, & vngulis veluti felium muniti. Cauda longitudinem totius animalis adæquabat, cuius extremitas tubere capiti ſtellionis æquali
C erat prædita. Cardanus ex genere Baſiliſci hunc fuiſſe credidit: ſiquidem dum ſtabat gallo ſimilis eſſe videbatur, niſi quod corio, & non plumis regebatur, aliſque carebat. Deniq; in volumine de Oſtentis obſeruatur icon cuiuſdā Baſiliſci in ſolitudinibus Africæ ſtabulantis; quæ quoniam eſt figura animaduerſione digna, diciturq; animal ſibilo, halitu, & contactu cæteras animantes necare, herbaſq; exſiccare; libuit ante legentium oculos talem iconem repræſentare.

Draco repertus in Macerijs domus diruta.

Baſiliſcus in ſolitudine Africæ viuens.

D

E

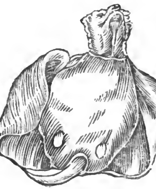
DESCRIPTIO.

Lib. 10. de ſimp. med. fac. cap. 1.

GALENVS in libro de Theriaca ad Piſonem (ſi tamen liber hic tanto Authori eſt adſctibēdus) Baſiliſcum belluam ſubflauam, triplici frontis apice decoratam, viſu, & ſibilo homines, & Feras perimentem deſcribebat. Alibi tamen Galenus ſcriptum reliquit, ſe Baſiliſci hiſtoriam omnino comprobare non poſſe: propterea quòd ei hanc beſtiam intueri nunquam licuerit; addiditq; ſi vera ſunt, quæ de illo referuntur, accedentem ad hoc animal maximum vitæ periculum incurrere. Clariſſimus Mercurialis fatetur, dum apud Maximilianum Imperatorem eſſet, cadauer Baſiliſci in theſauro tanti Principis reconditum obſeruaſſe. Verùm animaduertendum eſt, quòd Impoſtores ſæpè ſæpiùs ex paruis raiis exſiccatis Feram effingunt, & pro cadauere Baſiliſci circumferunt; necnon Principibus tanquam inſigne munus offerunt. Hoc in loco iconem beſtiæ huius generis, pronè, & ſupinè delineatæ, exhibemus; qua admodum Reuerendus Pater Raphael Caſtellius Ieſuita Bononienſis, Illuſtriſſimum Dominum Octauianum Zambeccarium munerauit, qui, anno milleſſimo ſexcenteſimo trigeſimo ſexto, menſibus Septembris, & Octobris in dignitate Vexilliferi Iuſtitiæ conſtitutus, ad locupletandum rerum varietate publicum Muſæum, ibidem in pyxide ſeruari mandauit. F

Baſiliſcus ex Raia eleganter concinnatus.

Baſiliſcus ex Raia effictus pronè, & ſupinè pictus.

G

H

L. 8. c. 21.

Auicennas hanc Feram delineat, cum capite valdè acuto, oculis admodum rubentibus, & colore corporis ad nigredinem, & flauitiem vergente. Plinius Baſiliſci longitudinem duodecim digitorum conſtituit, & maculam candidam tanquam ſingulare diadema capiti animalis aſſignat. Greuinus nixus fortè verbis Nicandri, Baſiliſco longitudinem trium palmorum, corpus flauum, caput acutum, tribuſq; eminentijs inſignitum attribuit, quoniam Nicander ſic cecinit.

Nunc modicum, & dominum ſerpentum perſpice regem,
Eminet argutum caput, eſt flauo ipſe colore,

Et

A *Et tribus extenſo porrectus corpore palmis.*

Encelius autem deſcriptionem huius animalis ſic aſſignat. In Marchia, & in Ditione Abbatis Zinnenzis, propè vrbem Luckenualdam, talem contigit conſpicari Draconem à paſtore interfectum (illis enim in ſyluis magna gallinarum ſylueſtrium copia verſatur) Serpens erat acuti capitis, flaui coloris, tres palmos longus, & valdè craſſus, cauda in latus turbinata, aluo notis candidis diſtincta, tergore ad colorem cyaneum tendente, & tandem ore magno in comparatione ad reliquum corpus. Paſtor retulit illum veſci ranis, ſerpentibus, & animantibus cuiuſcumq; generis, exceptis gallinis ſylueſtribus, quarum de progenie natus eſſe creditur. Narrauit quoq; circa paludes diuagari, lacte delectari; ideoq; ictu venenato ſæpè vaccas interimit. Quamobrem ex verbis Encelij colligenda eſt forma, & deſcriptio Baſiliſci, quam Nicander delineauit. *Lib. 3. de re metal. c. 54* *Deſcriptio baſiliſci ſyl-ueſtris ex mēte Ence-lij.*

Alij authores tradunt Baſiliſcum, præter illam capitis maculam, alis, etiam eſſe fulcitum, ſed adeò exiguis, vt à terra vix eleuari poſſit: nituntur fortè authoritati Iſaiæ, qui Reguli volantis meminit; ſed adnotandum eſt, multos Dracones, vt exponetur ſuo loco, præter Baſiliſcum, alis munitos volare poſſe. Itaq; Greuinus vir vndequaque doctiſſimus multa, quæ de moribus, & deſcriptione Baſiliſci à varijs ſcribuntur Authoribus, vaniſſima commenta eſſe opinatur; nixus verbis Nicandri, qui virus huius Draconis tam exitioſum non prædicat: cum tamen Poetæ ſæpè numero fabellis opera ſua ditare ſoleant. Nihilominus non audet affirmare nullos prorſus eſſe Baſiliſcos, exiſtimat quidem minus pernicioſos illis, quorum mores ab Authoribus deſcribuntur. Immò exhibet iconem Serpentis, ſeu Draconis, quam hic damus, cuius naturam inter cæteros Dracones pernicioſiſſimam celebrat. *Cap. 14.* B *Li. 1. de ve nen. c. 20.* *Pernicioſa ſerpentis natura.*

GRESSVS, ET LOCVS.

C HIC Draco dum graditur, non multiplici flexu vtitur, ſed anteriorem corporis partem attollit, vt erectus incedere videatur: quapropter ingreſſu à poſteriori tantummodo parte adminiculatur.

Locus natalis huius Feræ, iuxta varias Authorum opiniones, varius etiam conſtituitur. Etenim Aelianus Africam proprium Baſiliſci locum prędicat. Et Textor Africę tantùm ſolitudines ab hac beſtia coli autumat. Non igitur à rectotramite declinabit Reuſnerus, ſi in Paradiſo poetico Libyam Baſiliſci Regionem decantabit. *Locus natalis Baſiliſci qualis.*

Natus in ardenti Lybia Baſiliſcus arena,
Vulnerat aſpectu, luminibuſq; necat.

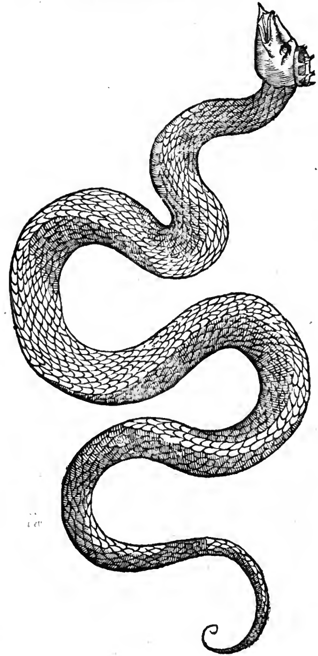
Auicennas retulit hunc Draconem in terra Atorch, fortè Turcarum, necnon in Nubia multiplicari. Verumtamen, ſi fides Plinio eſt adhibenda, hæ beſtiæ venenatæ in Cyrenaica Prouincia generantur. *L. 8. c. 21.*

ANTIPATHIA.

D NVLLVM eſt animal, in hoc terrarum orbe, quòd Baſiliſcum odio pluſquam vatiniano non inſectetur, neq; aduerſus ipſum præliari audeat; præter Muſtelam, quæ efurutæ munita illum adoritur, atq; extra latebras, in quibus nidulatur, pertractum conterit: poſtea niſi muſtela, debellato Baſiliſco, tuta denuò ſe reficeret, proculdubio, iuxta Lemnij ſententiam, aeris ambientis contagione periret. Aelianus addit galli quoq; pręſentiam Baſiliſco eſſe metui: immò canentem audiens gallum pauore concuſſus fugit, & paulò poſt moritur. Tradit etiam hanc antipathiam itinerantibus per Africam non eſſe incognitam: quandoquidem gallum itineris comitem ſecum deferunt, vt peſtilens Baſiliſci virus arceant. Notum quidem eſt gallum, & præcipuè album à Leone formidari; idq; ob ſpeciei contrarietatem contingere multi aſſeuerant. Verùm Albertus Magnus oppoſitæ fuit ſententiæ; ſcripſit enim Leonem aſpectu galli tanquam Baſiliſco ſimilis perterrefieri: cum hoc animal cunctis Feris metum incutiat, & ſibilo, vt notat Plinius, cæteros quoq; Dracones enecet. *Muſtela Baſiliſcum ſuperat.* *Gallus timetur ab hoc ſerpente.*

 Sed

Baſiliſcus, ſiue regulus Greuini.

Digitized by Google

A Sed aliud magis admirandum narrat Solinus; nimirum cæteras Feras ad Baſiliſci cadauer tanquam lethifero veneno redundans non accedere. Quocirca Pergameni, ex eodem Solino, reliquias huius animalis magna pecuniarum quantitate emerunt, vt in reticulo aureo ad Apollinis templum ſuſpenſæ exercitium aranearum impedirent, atq; alites intrò volantes arcerent. In templo etiam Dianæ Baſiliſci corium olim fuiſſe ſuſpenſum referunt, qua de cauſa nulla hirundo intrò volare audebat. Ideo domicilia pulucre huius animalis aſperſa ab arancarum telis tuta eſſe reſtantur. Itaq; antipathiam huius Draconis, cum alijs Feris, & animanribus, nec non prauas huius beſtiæ qualitates Georgius Pictorius, in Lerna Malorum, elegantiſſimè explicauit his verſibus.

Baſiliſci cadauer in tẽplis ſuſpenſũ ad quid.

Rex eſt Serpentum Baſiliſcus, quem modò vincunt
Muſtela inſultus, ſæuaq; bella Feræ:
Lernæum vermem Baſiliſcum fœda Cyrene
Producit cunctis maximè perniciem;
Et naſci ex ouo galli, ſi credere fas eſt
B *Decrepiti, in fimo, Sole nitente docent.*
Sed quoniam olfactu lædit, viſuq; Ferarum
Omne genus, credas, nulla tenere bona.

GENERATIO.

MONIMENTIS mandauit Bartholomæus cognomento Anglicus, oua Aſpidum parua, viſcoſa, fœtida, venenoſa, ſimulq; filamentis quibuſdam conglobata eſſe, quæ à rubeta, vel ab alio venenoſo animali fota, vermem procreãt, qui viſu, & halitu primo fouentem, deinde cæteras etiam animantes extinguit. Oua Ibidum ab Aegyptijs paſſim frangi traduntur: propterea quòd apud illos (referente Pierio) inualuit opinio Baſiliſcum ex ouo Ibidis aliquando emergere poſſe: cum hæc auis omC niuora ſit, & ſerpentum, necnon venenatorum animalium omne genus abliguriat. Præterea Vulgus in tota Europa alia opinione imbutum eſt, vt ex ouo galli decrepiti Baſiliſcus prodeat. Cum Albertus ſcripſerit ab ouo galli in lætamine ſepulto tandem Baſiliſcum proſilire, qui figura gallo prorſus eſt ſimilis, præter caudam, quæ ſerpentem penitùs æmulatur; ſed hoc fabuloſum eſſe arbitramur. Solùm ponderandum eſt an fimi calore ab ouo gallinę animal excludi poſſit, quod negare non audemus; quandoquidem experientia conſtat apud Aegyptios populos, oua in furnis temperato calefactis calore, breuiſſimo temporis ſpatio prolem dare: immò ex ouo in ſinu mulieris delaro randem pullum emerſiſſe intelleximus.

In l. de rer. propr.

Hoc autem de ouo galli an commentitium ſit, Lemnius pronunciare non audet; cum intellexerit duos annoſos gallos in Ciuitate Zirizea, atq; in ambitu huius Inſulæ, fuſtibus etiam percuſſos ab incubatu abigi minime potuiſſe, ſed quoniam ciues hanc conceperunt opinionem, ex tali ouo Baſiliſcum tandem erumpere, ouo contrito, galD lum ſtrangularunt. Hic autem duo inquirenda neceſſariò eſſe videntur. Primum eſt an gallus gallinaceus aliquando ouum enitatur, & deinde an ex illo Baſiliſcum excludat.

Li. 4 de occult. rer. mira.

Galli duo decrepiti ab incubatu oui abigi non potuerunt.

Quoad primum, gallus ſenio confectus, nempè circa ſeptimum, nonum, vel ad ſummum, circa decimum quartum annum, pro maiori, vel minori virium imbecillitate, æſtiuis menſibus, & exoriente canicula, ouum parere perhibetur, quod eſt formæ orbicularis, inſtar oui columbini, coloris flaui, ſeu luridi, & verſicoloris. Tacemus modò quòd à viris non plebeis nobis allatum fuit ouum prædictæ formæ, quod galli eſſe dicebatur; quo fracto, nihil niſi albumen cum pauca materia flaueſcente obſeruabatur; & adhuc eius putamen in publico ſeruatur Muſeo. Intelleximus autem in celeberrimo Muſæo Ferrantis Imperati Pharmacopolæ Neapolitani, ouum huius generis oblongũm videri. Alij ſcriptum reliquerunt ouum galli teſta carere, & pelle adeò dura eſſe tectum, vt fortiſſimis etiam ictibus reſiſtat; quòd planè fabuloſum eſſe arbitramur.

Oui galli qualitates, & conditiones.

Ouum galli in Muſæo Imperati.

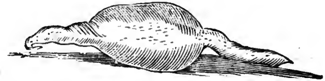
Poſſumus quidem adduci, vt credamus, gallum decrepitum, ouum ex ſemine putrefacto, vel ex humorum colluuie conflatum eniti, quod careat putamine, & tenui tantummo-

tummodo pelle tegatur, quale fuit illud natum Regij, anno Domini Milleſimo ſexcẽteſimo vigeſimo octauo, cuius genuinam iconem illinc ad nos detulit D. Antonius Mirãdula Canonicus Regularis Sancti Saluatoris, & Abbas S. Mariæ Rheni, qui alias varijs etiam rebus exoticis hoc publicum Bononienſe Muſæum locupletauit; retulitq; diſrupta huius oui pelle, excrementum pituitoſum, veluti ſemen corruptũ intus fuiſſe obſeruatum. Quamobrem, in gratiam lectoris, iconem incidi curauimus, vnà cum alio ouo orbicularis formæ duro putamine munito, & pro ouo galli donato, quod à gallo fuiſſe editum nobis minimè perſuadere poſſumus, neq; iurantibus etiam crederemus: quandoquidem ouum integrum, & perfectum in matrice tantummodo producitur, qua galli carent: præterquamquòd id dogmatibus Philoſophorum, & Medicorum reluctaretur. E

Ouum galli natum Regij anno 1628.

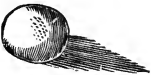
1 Ouum galli natum Regij Anno 1628. cuius Iconem ad nos detulit D. Antonius Mirandula Canon. Reg. S. Saluatoris, & Abbas S. Mariæ Rheni. F

I

2 Ouum galli putatum, cuius putamen ſeruatur in Muſæo Illuſtriſs. Senatus Bononienſis. G

2

Quoad ſecundum, cum non ſit negandum, gallum in vltimo ſenio, quando nõ amplius congreditur, quid ouo ſimile ex putredine intus conglobata concipere, neceſſe etiam erit inueſtigare, an huiuſmodi materia ouo nuncupata, aliquod animal emergere poſſit. Lemnius in libro quarto de occultis rerum miraculis, putat ex hac materia, & ex calore galli fouentis virulentam inde beſtiam prodire poſſe, quam nomine Baſiliſci cognominant; cum alioquin Baſiliſcus ſit Serpentis, vel Draconis genus Africę, & alijs Regionibus calidioribus familiare: immò ſuam robotat opinionem generatione vermium, qui in humanis inteſtinis ex putredine humorum, & beneſitio caloris producuntur: præterquamquòd Curculiones, in tritico, & teredines in ligno, caloris, & ambientis aeris ope, animantur: pariter ex huiuſmodi galli ouo, aut vermis, aut animal alterius generis venenatum procreabitur. H

Opinio Lẽnij circa generationem Baſiliſci.

Cæterùm, quoad ouum galli ſylueſtris, ex quo Encelius Baſiliſcum ſylueſtrẽ emergere tradebat, id credet, qui volet, nos enim volumus dem apud ipſum manere: ſiquidem

A dem nemo tam diſertus nobis perſuadere poterit animalia ore concipere, vt ipſe retulit, & ex ouis auium Dracones erumpere. Quamobrem Matthiolus in Commenrarijs ad Dioſcoridem, tot opiniones circa naturam huius animalis ponderans, hanc hiſtoriam penitus fabuloſam eſſe credidit, & præcipuè cum Dioſcorides nihil de Baſiliſco proprio marte conſcripſerit; nam aſſertorum Authorem Eraſiſtratum citauit. Et quando Hermes Baſiliſcum in fimo generari docuit, non de Baſiliſco Dracone (teſte Alberto) ſed de Elixire metalla tranſmutante verba fecit. Item, quoniam in antris ſubterraneis hoc animal ferè ſemper morari tradiderunt; multos, curioſitatis gratia, illuc ingredientes, halitu huius beſtiæ, perijſſe retulerunt. Lemnius igitur iure optimo putat, id potius graueolentiæ, & fætori horum locorum, quam halitui alicuius animantis attribuendum eſſe: namq; in prædictis ſpecubus, ſpiritu intercepto, homines ſuffocantur.

L. 6. c. vlt.

Opinio Dioſc. circa Baſiliſcum.

Itaq, ex hactenus enarratis, cuiq; coniectamus eſſe exploratiſſimum, neq; à gallo, ob defectum vteri, ouum perfectum procreari, neq; ex illo Baſiliſcum produci poſſe. Refert quidem Ioannes Baptiſta Porta, in Magia naturali, animal viſu, & tactu nocens ex
B ouo fæcundæ gallinæ generari poſſe; dum quis fæcunda oua in ſcrobe plena Serpentum tabe, arſenico, alijſq; huius generis venenis, per aliquod temporis ſpatium, merſerit. Sed cauendum eſſe admonet, ne qui hoc animal producere tentat, maximum in ſe pariat detrimentum. Huic tamen opinioni minimè aſſentimur.

Opinio Io. Bap. Portæ circa originem Baſiliſci.

NATVRA VENENI BASILISCI.

LITTERARIA Veterum monimenta perſonant, Baſiliſcum eſſe animal adeo exitioſum, vt intuitu, ſibilo, halitu, & tandem tactu non ſolum homines, ſed cæteras etiam animantes perimat. Quapropter Plinius naturam huius Draconis
C cum malignis moribus Catoblepæ penitus conuenire aſſeuerauit. Hinc viri non vulgariter eruditi Catoblepam à Baſiliſco haudquaquam diſcrepare tradiderunt.

Li. 8. c. 21.

Quoad viſionem Baſiliſci attinet, diuulgauit Plinius, ſolo aſpectu huius Feræ, homines, & cæteras animantes venenari: cum hæc intuens in aliquem, radio viſionis, virus eiaculetur, & vitam adimat. Hinc Matthiolus in commentarijs ad Dioſcoridem, colligit hiſtoriam huius beſtiæ prorſus eſſe fabuloſam, quia non poteſt imaginari, quomodo factum ſit vt primi, qui hoc animal viderint, & obſeruauerint, non perierint; & potiſſimum, cum quoad molem corpoream, ſit paruum, quod non eminus, ſed cominus pro illius perfecta cognitione, & deſcriptione inſpiciendum erat. Quamobrem Matthiolus hunc Draconem, ritu aliorum, morſu tantùm, non autem intuitu interimere arbitratus eſt. Immò magis, atq; magis ſuam ſtabiliuit ſententiam; cum Eraſiſtratus apud Dioſcoridem, non veneni oculorum, ſed morſus tantùm venenati meminerit.

Li. 6. c. vlt.

Rationes Matthioli aduerſus Baſiliſcum.

Non eſt tamen negandum à ſpiritibus manantibus ab oculo venenati animalis ma-
D lam impreſſionem in oculo hominis, vel alterius animantis non poſſe fieri: quandoquidem ex prauo aſpectu, ſpiritus oculorum corrumpuntur, quibus infectis, cætera quoq; deſtruuntur, cum in corpore humano conſenſus vnus, & conſpirantia ſint omnia. Præterquamquòd meminimus in Hiſtoria quadrupedum digitatorum ſcripſiſſe, quamdam rubetæ ſpeciem tanta redundare malignitate, vt eam intuentis facies inſigni pallore ſuffundatur. His addamus, quòd mulieres menſibus laborantes, ſpiritus habent inquinatos, & propterea, ex mente Ariſtotelis, in ſpeculum intuentes, illud vitiant. Pariter infantes à quibuſdam vetulis pertractati facilè in tabem incidunt, non ſolum ob fætentem oris halitum, qui in delicatos infantium pulmones penetrat, ſed etiam ob inquinatos oculorum ſpiritus, qui in tenellis puerorum carnibus facillimè imprimuntur: idcircò non errauit Ficinus, quando promulgauit pueros à muliere annoſa, aut menſibus laborante contrectatos infici poſſe. Hoc autem omnibus perſpectiſſimum eſſe debet in opthalmia: nam lippiens in aliquem ſæpè intuens, eumdem morbum ei communicat. Quare de hoc Ouidius iure ſiccanebat.

Intuitus oculorum aliquando nocuus.

Rubetæ maligna ſpecies.

Halitus, & intuitus vetularum pernicioſus.

Cum ſpectant oculi lippum læduntur, & ipſi, E
Multaq; corporibus tranſitione nocent.

Magna enim eſt vis oculorum, & ſpirituum excellentia, quæ alteri communicata, per totum corpus illicò diſſeminatur. Etenim Marſilius Ficinus in Commentarijs ad Sympoſium Platonis, de amatoria faſcinatione verba faciens, prudenter ſcribebat ſanguinem iuuenum clarum, ſubtilem, & calidum eſſe, conſequenterq; viſionis radios eiuſdem naturæ procreare, qui ab oculis egredientes, & conſpecti hominis luminibus communicati, & reliquis humoribus permixti eumdem affectum, & effectum in conſpecto procreant. Id clarè expreſſit Ouidius, canens.

Aſpectus oculorum quid præſtet.

Perq; tuos oculos, qui rapuere meos.

Quapropter Apuleius ad rem hæc verba protulit. Doloris mei cauſa, & præſidium ex te proficiſcuntur; iſti enim oculi tui per meos oculos ad intima vſque præcordia delapſi, penitioribus medullis communicarunt incendium. Id totum carminibus gallicis olim explicauit Greuinus, quæ latinè ſic ſonant.

Crudelis, quid feciſti? quid feciſti inimica? F
An non humorem è tuis oculis exire vidi
Clarum, & igneum, ſubtilem, & ſuauem;
Qui eodem temporis momento vitam auferre mihi voluit?
Sanguinem habeo ſtrictum, & faciem pallidam,
Cor habeo incineratum, & corpus languidum;
Et perinde ac ſi malum eſſet e nt igitur ſum,
In me totum furorem ſuum relaxauit;
Et ſicut clarus erat, ita miſeri ſpiritus mei,
Subitò, & facilè capti fuerunt;
Et ſicut calidus erat, robur ſuum accendit,
Et quia ſubtilis erat, in cor meum ingreſſus eſt,
Hinc in vniuerſum corpus.

Hoc igitur euitare incommodum docuit D. Lucia flos, & ornamentum virginitatis, quæ perpendens ſuæ virginitati, ob oculos periculum imminere, ad reprimendam inſanam Tyranni libidinem, eos eruit, & ad Tyrannum, hoc dicto, miſit. Scito nihil amplius in me ſupereſſe, quò à te iniuriam mihi timeam. Iuxta illud Euangelij. *Si oculus ſcandalizat te, erue eum, & proijce abs te.* Vnde colligere poteſt lector, ab oculis etiam veneficam vim prodire poſſe. Reliquum eſt, vt ad halitum huius animalis ponderandum accedamus, qui lethifero vapore aerem ambientem inquinare dicitur, & ex Rudio, pleraq; animantium genera interficit. Neque hoc recedit à veritate; confirmant enim aſſertum illi Dracones, quorum Ariſtotele, in libro de proprietatibus elementorum meminit, qui aerem ambientem venenoſo halitu ita inficiebant, vt itinerantes per vicina loca interirent. In confirmationem addamus, quod Natio Thebiorum peſtilenti halitu fuit notiſſima, quo non ſolum interimendi animantes vim poſſidebat, verùm quoq; eorum præſentia ſatis ſummoperè nocua eſſe ferebatur. G

L. 2. de Venen. ca. 20.

Natio Thebiorũ qualis.

Præterea ſibilum huius Draconis animantes necantem admirari nõ debemus: ſiquidem narrat Lemnius, quod veluti lupus obuijs vocem adimit, & vaporis contagione raucedinem affert; ita Baſiliſcus ſibilans, flatu oris emiſſo, tanquam acuto iaculo, remotiores quoq; beſtias ferit. Ideo Lucanus ad rem canebat. H

Li. 4. de occult. rer. mir.

Li. 9. Pharſal.

Sibilaq; effundens cunctas terrentia peſtes
Ante venena nocens latè ſibi ſubmouet omne
Vulgus, & in vacua regnat Baſiliſcus arena.

Cum Baſiliſcus intuitu, halitu, & ſibilo cætera animantia necare dicatur; nonnulli in hanc venerunt ſententiam, huius Feræ venenum in capite tantummodo reſidere: cum tamen Priſcorum aſſertis conſtet, totum Baſiliſci corpus veneno redundare: nam, ex Andromacho, quæcumq; beſtia portionem illius cadaueris guſtauerit, repentinum incurit interitum. Quade cauſa nulla reptilia, neq; etiam alites ad huiuſmodi cadauer, ſiue ad hominem tali veneno necatum accedere audent, canit igitur Nicander in Theriacis hunc in modum.

Venenũ Baſiliſci vbi.

Nulla etiam volucres, quæ fœda cadauera paſcunt,
Sic occiſum hominem tangunt, vt vultur, & omnes

Google

A *Huic ſimiles altæ, pluuiæ quoq; nuncius auis*
Coruus, nec quæcunq; fera per denta luſtra
Degunt, è tali capiunt ſibi pabula carne.
Tam teter vacuas odor hinc exhalat in auras,
Atq; propinquantes penetrant non ſegniter artus:
Sin cogente fame veniens approximet ales,
Triſtia fata refert, certamq; ex aere mortem.

Prędictis addit Galenus, in libro de Theriaca ad Piſonem, hoc animal eſſe adeo perni- *L. 2. de ve-*
cioſum, vt nullum reptiliũ genus cauernas ſpecubus Baſiliſci proximas fabricet: cum *nen. c. 5.*
eius antra (teſte Rudio) facilè dignoſcantur; quoniam herbæ vbiq; ſponte creſcentes,
circa ſpecus orificium, corruptæ, atq; aridæ ſemper conſpiciuntur. Auicennas quoq;
huius proprietatis haudquaquam ignarus fuit, dum narrat hoc Draconis genus emi-
nus, virga leuiter contactum, venenato vapore ſecus baculum, vel virgam ad manum *Venenum Baſiliſci penetrat.*
vſq; tangentis penetrante hominem extinguere: quamobrem Lucanus mortem Mauri
B militis haſta Baſiliſcum transfigentis talem fuiſſe memorat his verſibus.

Quid prodeſt miſeri Baſiliſcus cuſpide Mauri
Tranſactus? velox currit per tela venenum,
Inuaditq; manum.

SIGNA VENENI BASILISCI.

HOC cunctis ab ouo ad mala vſq; compertum eſſe debet, ſcilicet nulla ſigna ab
illis authoribus propoſita fuiſſe, qui Baſiliſcum viſu, ſibilo, & halitu perni- *Anim*
cioſiſſimũ animal conſtituerunt: cum, ex mente Auicennæ, pereat etiam qui *pernicioſiſ-*
C cadaueri appropinquat; ideoq; cum repentinum interitum hæc beſtia afferat, Ætius, & *ſimum.*
ſigna, & remedia veneni in medium afferre ſuperfluum eſſe exiſtimauit. Illi autem au-
thores, qui Baſiliſcum ſpeciẽ Draconis Africę non tanta præditũ maleficentia iudica-
runt, quantã cæteri prædicarunt, varia ſymptomata morſus huius Feræ aſſignarunt. In
primis Iſidorus regulos, ſicuti ſcorpiones arentia quæq; ſectari ſcripſit, & poſtquam ad
aquas venerint, & aliquem momorderint, ipſum hydrophobum, & lymphaticum red-
dunt. Iorach verò intuitu quoq; Baſiliſci hominem hydrope corripi teſtatus eſt.

Itaq; tria præcipua erunt ſymptomata, quæ morſum huius animantis concomitan- *Primũ ſym-*
tur: primum eſt inflammatio totius corporis, quæ à violento calore per omnes venas, *ptoma.*
& arterias diſſeminato emergit, indeq; citam putredinem contrahit. Secundum ſym- *Li. 6. c. 55.*
ptoma aſſignat Eraſiſtratus apud Dioſcoridem, nempè vulnus morſu Baſiliſci inflictũ *Secundum*
illicò flauum reddi: quemadmodum in morſu etiam aliarum Ferarum quandoq; con- *ſymptoma.*
tingere ſolet: id autem inde oritur, quoniam ſanguis tenuior redditus, atq; putreſcens *Tertium*
in bilem facillimè tranſmutatur. Tertium ſymptoma, authore Aetio, eſt de fluuiu m *ſymptoma.*
D pilorum, quod contingit ob quamdam veneni portionem, quæ malitia ſua radices pi-
lorum exedit. Nicander quoq; nonnullorum meminit ſymptomatum huius morſus,
dum cecinit.

Quod ferit hic multo corpus ſuccenditur igne,
A membris reſoluta ſuis caro defluit, & fit
Lurida, & obſcuro nigreſcit opaca colore.

Non defuerunt tandem authores, qui ſcriptum relinquerunt, venenum Baſiliſci à ve-
neno Ceraſtis non eſſe admodum diſſimile; quocirca eadem quoq; præſidia commen-
darunt.

PRÆ-

E

PRÆSIDIA VENENI BASILISCI.

CVM abierit in ora vulgi, veneficam Baſiliſci vim in oculis potiſſimùm reſidere
multi authores tradiderunt, & præcipuè Dinothus in Aduerſarijs, homine,
ſpeculis munitos in ſolitudines ingredi, vt virus huius Draconis per ſpeculum
Vſus ſpeculorum in venatione Baſiliſci. in authorem reflectatur, & ſubinde pereat. Hoc autem nugamentum eſſe opinamur;
quandoquidem venenum cum ſit naturæ Baſilici conforme, in authorem etiam reci-
procatum, nullum ei afferret detrimentum. Ereſiſtratus igitur apud Dioſcoridem, qui
naturam huius Draconis ab aliorum moribus non valdè diſcrepantem eſſe putauit,
Remedia Ereſiſtrati. drachmam caſtorei, & ſuccum papaueris, ad tale virus profligandum præſcripſit. Qui- F
bus verbis nixus fortè Auicennas hæc verba protulit: ſi venenum Baſiliſci curationem
expoſtulat, proculdubiò caſtoreum, & papauer conueniunt.

Actuarius autem admonet dandam eſſe operam, vt, prius quàm itinerantes in ſoli-
tudinem ab huiuſmodi beſtijs frequentatam ingrediantur, medicamentis, & antidotis
Li. 8. c. 21. vtantur, quæ veneficam vim exterminare poſſint. Plinius, cum prius ſcripſerit Baſi-
liſcum muſtela impugnari, eius cinerem aduerſus venenum huius Feræ extollit. Immo
addit muſtelis in antra Baſiliſcorum immiſſis, eos perire, quæ antra ab herbis circa ori-
ficium arefactis cognoſcuntur. Hoc autem non omninò fabuloſum eſſe opinamur:
quandoquidem inter nuperos authores Carolus Cluſius vir fide dignus memorans li-
Li. 1. Exotic. c. 44. gnum colubrinum aduerſus venenum, & præcipuè contra ictus Serpentum commen-
datum ſcripſit in Zeilam inſula verſari quoddam Serpentis genus coronatum, ſeu ele-
ganti diademate inſignitum, & maximè noxiū, quod Luſitani *Cobres de capelo* vocitant;
Animal Baſiliſco conſimile. nos regulum diceremus; & ibi quoq; genus animalis magnitudine Viuerræ, ſeu Mu-
ſtelæ prædicto Draconi inimiciſſimum diuagari. Id autem non prius cum regulo præ- G
liatur, quàm radicem ligni colubrini illic frequentem comederit. Immò incolæ, hac
obſeruatione, virtutem ligni colubrini aduerſus venena comperetunt. Addunt alij
Li. 7. Phyt. 6. 11. gallum veneno Baſiliſci reluctari: idque inde cognitum eſſe tradit Porta, quoniam
hæc Fera aſpectum, & vocem galli pertimeſcat. Amplius idem author contemplans
plantas, quarum ſummitas criſtam æmulatur, veluti horminum, has ad extinguendum
L. 3. de venen. c. vlt. virus criſtati Draconis, & potiſſimum Baſiliſci valere opinatus eſt. Dèniq; Rudius, in
expugnando Baſiliſci veneno, proponit medicamina, quæ aliàs ictibus aſpidum vtilia
prædicauit.

ALLEGORICA, ET MORALIA.

Baſiliſcus aſſimilatur Antichriſto. CVM in ſacris litteris Baſiliſcus aliquando pro Antichriſto, quem Iudæi pro H
Meſſia ſunt ſuſcepturi, quandoq; pro Dæmone, & pro quocumq; peccante
allegoricè intelligatur. Attamen non erit ab re Feram hanc Antichriſto aſſi-
milare. Etenim Baſiliſcus macula quadam candida, tanquam Draconum Rex coro-
natur, intuitu, & ſibilo cæteras necat animantes, plantas circumiacentes halitu de-
ſtruit, & exſiccat, erectus incedit, aquas venenat, & tandem à ſola muſtela debella-
tur. Pari ratione Antichriſtus tanquam Rex inter omnes criminoſos principatum oc-
Cap. 41. cupabit. Iuxta illud Iob. *Ipſe eſt Rex ſuper omnes filios ſuperbiæ.* Cæteros Serpentes, nem-
pè alios peccantes ſibilo prauæ doctrinę, & toruo comminationis intuitu interficiet, dū
illos à vera Chriſti fide ſegregabit. Plantas halitu exſiccabit, eius aſſeclas fructu boni
operis denodans. Erectus incedet, quoniam neglecto hominum ſtatu, diuinum par-
Lib. 2. ad Theſſalon. cap. 2. tum ſibi arrogabit; & tandem aquas venenabit, dum, praua expoſitione, ſenſum ſacræ
paginæ corrumpet. Verùm ex altera parte Muſtela nimirum Chriſtus tantùm Dracone
exterminabit: etenim, iuxta ſententiā Apoſtoli, cum proprio ſpiritu expugnabit, dùm,

cun-

A cunctis videntibus præcipitabitur. Ad rem, infraſcripta leguntur carmina, quæ non ſolùm Antichriſti, ſed etiam eius præcurſorum naturam explanat.

Qui ſic defraudant fidei pia dogmata noſtra,
Tunc Antichriſto praua castra locant:
Theſauroſq; parant, quibus inſatiabilis error
Ad ſe prauorum pectora victa trahat.
Conuolitant multi Antichriſti ſigna ferentes,
Qui tentent ſacram contaminare fidem.
Abducet fatuos funeſta pecunia multos,
Quos Antichriſti libera dona trahent.
Adq; miniſterium plures mercabitur ille
Tam fœdum nummis, fraudibus, atq; malis.
Sed non durabit longæuo tempore claſsis
Illa, ſed in tumidis fluctibus acta ruet.

B Deinde Baſiliſcus, vt habetur in Pſalmo nonageſimo, Diabolum deſignat, qui Baſiliſci æmulus halitu tentamentorum corda hominum venenat. Verumtamen homo muſtela factus, dum maieſtatis ſuæ vexilla cunctis ſubminiſtrat, facile tanti Baſiliſci arrogantiam debellat. Inſuper ille, in quem omnia confluxerunt flagitia, à natura Baſiliſci non eſt ſegregandus; quandoquidem hic oculis inuidiæ intuens, & ſibilo propudioſi dedecoris, in alienam debacchans famam, cunctis exitio eſſe ſolet. Item mulier venalem formam paſſim exhibens, Baſiliſci naturam æmulatur, dum caſtos adoleſcentes, vnico intuitu, in luxuriam ſoluens enecat. Quocirca ſola muſtela eſu tutæ muniti, nempè vir amarore pænitentiæ armatus meretricium Baſiliſcum ſuperare, & exterminare poterit. Iuxta illud Hieremiæ. *Statue tibi ſpeculum, pone tibi amaritudinem, dirige pedes tuos in viam rectam.* Verùm quàuis Baſiliſcus viuens venenorum omnium ſentina eſſe feratur: nihilominus eius cadauer combuſtum, amiſſa venenata facultate, operibus chymicis, necnon metallorum tranſmutationibus vtilis ſummè prædicãt. Ideò ſi peccans vocabatur Baſiliſcus, is in vnda lethalium criminum viuens, cunctis detrimento eſſe

Baſiliſcus cõparatur Diabolo, & viciſſim.

Comparantur peccontes, & meretrices Baſiliſco.

Cap. 21.

C poteſt; at ſi pænitentia ductus, fiat mundi cadauer, & ad vitam æternorum bonorum animum dirigat, cunctis maximo erit emolumento. Hoc manifeſtarium euaſit in Paulo Apoſtolo, qui ſcribens ad Galatas, hæc verba protulit. *Viuo ego iam non ego, viuit autem in me Chriſtus.* quoniam euaſit vtiliſſimus, dum prædicationibus peccantem à cõſuetudine ad melioris vitæ rationes reducebat. Quamobrẽ veritatem aſſecutus eſt Pſalmographus canens. *Mutabis eos, & mutabuntur.* Baſiliſcus quoq; rectus incedens iure optimo comparatur ad illos, qui fulgore ſuæ fortunæ, inſolenter gloriantur: nam horum animo ita magnus accreuit tumor, vt alios ignobiles, & inſcios eſſe prædicent. Idcircò cum nulla in illis ſit propenſa in viros litteratos beneuolentia, melioris litteraturę ſtudia in dies collabuntur. Iuxta illud.

Cap. 2.

Superbi arrogantia.

Nobilibus pudor eſt doctos verſare libellos:
Hei loceris Pallas maret vbiq; comis.
Gloria nulla datur, ſtudioſis præmia nulla,
Incaſſum ſtudij perditur vſq; labor.

D Neq; Tyrannus hanc Baſiliſci ſimilitudinem effugere poteſt quandoquidem ritu eiuſdem animalis, ſolo oculorum coniectu, nonnullos ad laqueum adigit. Hoc non fuit ignotum Baptiſtæ Mantuano, qui de Sancto Blaſio canens, hæc habet.

Tyrannus poteſt appellari Baſiliſcus.

Maximilianus enim tanta impietate per orbem
Saeuit, vt ſicut viſu Baſiliſcus acuto,
Ore truci, nutuq; homines extinguere poſſet.

Poſtremò omnibus in confeſſo eſse debet, quod Baſiliſcus, in ſacris paginis, nil niſi detrimentum, & iacturam ſignificat: quamobrem Iſaias, in hoc ſenſu hæc ſcribebat. *Oua aſpidis rumpunt, & telas araneorum texunt, qui comederit de ouis eius morietur, & quod fractum erit, erumpet in regulum.* Rurſus, in eodem ſignificatu, legitur hæc ſententia in Prouerbijs. *Vinum veluti Serpens mordebit, & veluti regulus dolore afficiet.* Quandoquidem vinum immoderatè hauſtum, cunctis ſemper pernicioſum, & funeſtum eſt futurum.

Cap. 59.

Prou. 23.

MIRACVLA:

SI res admirabiles de Baſiliſco patratas audire deſideramus, confugiendum erit ad ſcriptores Actionum Sanctorum Patrum, apud quos legimus, quòd vir quidam iuſtus per Eremum ad fontem proficiſcens, Baſiliſcum conſpicatus eſt, & confeſtim, eleuatis in cœlum oculis exclamauit; ò Deus omnipotens, aut mihi, aut iſti de vita decedendum eſt, & illicò Fera ſupra naturæ ordinem extincta eſt. Pariter legitur apud Surium, quòd Sanctus Ioannes Abbas in Pago Tornodorenſi monaſterium ædificabat, quod Reumaus nuncupatur, ſed Monachos aquarum inopia laborantes obſeruans, fortuitò puteum immani profunditate altũ reperit, in quo funeſtus Baſiliſcus delitеſcebat. Quamobrem Sanctus pia precatione Deum omnipotentem verum miraculorum patratorem adiuit: ſicq; Dracone perempto, aquam ita potabilem reddidit, vt deinceps multi Monachi, miraculi, & pietatis ergo, nec non multi ægrotantes, cauſa valetudinis, hauſerint. F

Miraculum Sancti Ioãnis Abbatis

Contarenus, in libro Antiquitatum Romanarum, ab Honorio primo Pontifice maximo templum ædificatum, & Diuæ Luciæ conſecratum fuiſſe tradidit. Verùm iuxta hanc ſacram ædem in loco concamerato, vt annotat Sigonius, Baſiliſcus exitiale Draconis genus ſtabulabat, cuius halitu Roma, magna lue, diù affecta fuit. At Leo Quartus Pontifex Romanus, tacitis prius in templo precibus Deo omnipotenti allegatis, beſtiam veneficam ſupra vim naturæ extinxit.

Baſiliſcus Romæ extinctus à Leone IV.

HIEROGLYPHICA.

ÆGYPTII Sacerdotes perniciem aliquam ex optimis dimanãtem conſilijs graphicè expreſſuri, ſimulacro Ibidis, & Baſiliſci vtebantur: quandoquidem vtilitatem immenſam ex hac aue ſalutifera Serpentes vorãte percipiebant; ſed ex ouo huius alitis Baſiliſcum pernicioſiſſimum animal interdum naſci arbitrabantur. Denuò cum relatum ſit Baſiliſcum ſine morſu animalia perimere, Aegyptij hinc alterius Hieroglyphici argumentum deſumpſerunt: ſiquidem ſignificaturi hominem à calumniatoribus malè affectum, & lethalibus delationibus afflictatum, iconem Baſiliſci palam repræſentabant: quoniam non alio ſimulacro calumniantes melius exprimi poſſe crediderunt: cum hi clanculum auribus Principum inſuſurrent, & abſq; vllò morſu palam infixo, homines venenent: quemadmodum Baſiliſcus ſolo aſpectu animalia occidere fertur. G

Hieroglyphicum perniciei dimanantis ab optimo conſilio.

Hierogly. hominis calamitatibus affecti.

Denique Ægyptij ſacerdotes æternitatem indicaturi, Baſiliſcum etiam figurabant: quoniam hanc Feram nullis conſauciari modis, nullaq; ratione exanimari poſſe exiſtimarunt: cum ei tantam ineſſe vim aſſeuerarent, qua non animantia modò, aſpectu, extinguere, ſed vegetantia quoq; exſiccare poſſet. H

PHRENOSCHEMATA.

IOANNES Baptiſta Pittonus egregius Pictor Vicẽtinus exhibet phrenoſchema Simeonis Thonni Decani Tridenti; in quo effigiatur Baſiliſcus in ſpeculum intuens, cum Dicto. IN AVTHOREM. Hoc enim Inſigni exprimitur homo in alios perditus, & malorum author, qui tandem omnium malorum, & necis cauſam in ſemetipſum machinatur. Subſcripſit igitur carmina Italica huius tenoris.

Il Baſiliſco che priua, e diuide
Ciaſcun di vita, in cui la viſta gira,
Mentre ſua imago entro lo ſpecchio mira,

A *Se ſteſſo, author de l'altrui morte, vccide.*
Così non ſempre à l'empio volgo arride
Fortuna ria, che contra à buon s'adira,
Di cui maluagio à l'altrui danno aſpira,
Ma lui co i propri ſtral fere, e conquide.
E auuien con giuſtiſsima ragione,
Si come dir ſi ſuole, à tempo, e loco
Ritorna il male, in cui ne fu cagione.
Felice l'huomo è quel, ch'i dico, e poco,
Chi d'amor' è innocente, e paragone:
E tien le pompe, e le ricchezze à gioco.

Alius vir eruditionem habens non vulgarem, vt innueret venuſtatem cuiuſcumq; mulieris tutò conſpici poſſe, dummodò illius oculi diligenter non obſeruentur. Effigiauit Baſiliſcum intuitu enecantem, cũ hoc Dicto italico. PVR CHE GLI OCCHI NON B MIRI. Hoc autem argumentum fortè tranſcripſit, à Petrarcha, qui infraſcriptis verſibus italicis, de alio animali verba faciens, canebat hunc in modum. *Pulchritudo mulieris quomodo tutò conſpici poſſit.*

Ne l'eſtremo occidente
Vna fera è ſoaue, e queta tanto,
Che nulla più; ma pianto,
E doglia, e morte dentro à gl'occhi porta,
Molto conuiene accorta
Eſſer qual viſta mai ver lei ſi giri,
Pur che gli occhi non miri,
L'altro puosſi veder ſicuramente.

Hæc autem ſentẽtia veritati conſona eſſe videtur, quoniam oculus eſt naturæ diaphanæ, & ſolaris, nec non ſpiritibus redundans, qui facillimè per aliam partem ſibi ſimilem penetrare poſſunt. Huc reſpexit poeta, quando cecinit.

Aſpicias oculos tremulo fulgore micantes,
Vt ſol in liquida ſæpe refulget aqua.

C Perciuallus, quoque vir non vulgaris doctrinæ, in ſuo Inſignium libro, meminit cuiuſdam ingenioſi iuuenis, qui phrenoſchema huius conditionis comperit. Delineauit Baſiliſci iconem, cum Dicto italico, E DA GL' OCCHI, E DAL CANTO. Etenim, cum natura Baſiliſci ſit talis, vt aſpectu, & ſibilo animantia exanimet: voluit fortè indicare vitandas eſſe illas mulieres Baſiliſci naturam participantes, quæ non modò aſpectu, verum quoq; blanditijs verborum hominibus inſidiantur. *Baſiliſcus intuitu, & ſibilo necare dicitur.*

SIMVLACRA.

IN tanta Religione, apud Ægyptios, Baſiliſcus olim fuit habitus, vt ex auro dedicaretur. Caput illi accipitrinum addebant, oculoſq; eo conceinnabant artificio, vt ad libitum claudi, & recludi poſſent. Itaq; hoc ſimulacrum aliquando oculis adD apertis præferebant; & tunc vniuerſa Aegyptius immenſa perfundebatur lætitia, perinde ac ſi ab oculis diuinis inſpiceretur. At quando hoc ſimulacrum, clauſis oculis, in medium afferebant; illicò cuncti mærore nõ vulgari afficiebantur, & exiſtimantes ſibimet ipſis Deos vehementer eſſe infenſos; in obſcura penetralia ſe recipiebant; vt attentius rationem meditarẽtur, qua Deos in iram effuſos mitigare poſſent. Hoc autem ſimulacrum in tabula Bembea ita habetur; propterea quod ipſi Iouem, authore Plutarcho, ſpiritum eſſe dicebant, & nulli animalium vehementiorem ſpiritum, quàm Baſiliſco, conſequenterque nulli ſimulacro magis, quàm huic diuinitatis ſymbolum attribuebant. *Simulacrũ Baſiliſci apud Ægyptios quale.*

Ex altera parte Ripa, ad exhibendum Calumniæ ſimulacrum, vſus eſt figura mulieris cum face, & Baſiliſco. Hoc enim animal eminus venenat: quemadmodum calumniator, euaginato linguæ gladio, procul etiam lacerat. Rurſus dum author in Simulacro Maleuolentiæ, quæ voluptatem ex alterius damno ſine emolimẽto percipit, delineauit Anum turpem, paſſis capillis, cum Baſiliſco. Cum maleuolentia, inſtar Baſi- *In prima par. Icon. Calumnia ſimulacrum Maleuolentia icon.*

liſci, ſolo venenato aſpectu homines contaminet. Item apud eundem Ripam in ſimulacro Contagionis, licet intueri iuuenem extenuatum, & pallidum, cum ramo nucis, & Baſiliſco: quoniam hæc beſtia, inter cæteras, viſum, ſibilum, & halitum contagioſum habet. Prꝗterquamquòd cæteræ animantes ad cadauer Baſiliſci, tanquam cadauer animalis contagio extincti minimè accedant. E

Contagionis figura.

Poſtremò Ripa, ad demonſtrandam ætatem in genere, pinxit mulierem clamyde verſicolore indutam, cum ſimulacro Solis, & Lunæ, & figura Baſiliſci iuxta latus: cum icon huius Draconis apud Ægyptios æui æterni eſſet hieroglyphicum; namq; cũ hoc animal immortale iudicarent, eius etiam imaginem ex auro fabrefactam ſupra Deorum caput collocabant.

Simulacrũ ætatis.

V S V S.

NVLLVM adeò exitioſum, & miſerabile rerum omnium parens natura procreauit, quod aliquam ſaltem licet minimam boni portionem in ſe non contineat. Et ſi poeta canebat. F

Nil prodeſt quod non lædere poſsit idem.

Nos viciſſim poſſumus aſſeuerare nil lædere, quod aliqua ex parte prodeſſe nequeat. Idcircò Magi, referente Plinio, ſanguinem Baſiliſci, Saturni ſanguinem appellantes, picis modo cobærentem, & colore cinnabarino clariorem miris laudibus celebrabãt, & pro amuleto ad veneficia, & pro remedio aduerſus diuturnas affectiones prædicabant.

Amuletum ad veneficia.

DE DRACONE PYTHIO.
Cap. III.

ÆQVIVOCA.

VT à facilioribus ad difficiliora, & à notioribus ad ignotiora viam ſemper ſternamus: in hoc etiam capite de Dracone pedibus carente tanquam notiori diſſeremus, vt deinceps de ignotioribus, qui pedes, & alas habent, verba faciemus. Ad euitandam igitur ambiguitatem, aduertendum eſt, quòd vocabulum (Python) quo Draco hic deſignatur, pro nomine proprio virorum, locorum, & vrbium vſurpatur. Memoratur in primis à Plutarcho Python Aeneates, qui vnà cum Heraclide, occiſo Corye Rege, Traciam liberauit. Recitat etiam Aelianus, quòd Alexander dexteritatem Ptolemæi habebat ſuſpectam, Arij verò turbulentiam, & Pythonis nouarum rerum ſtudium timebat. Python etiam, ex Athenæo, fuit Orator Byzantinus corporis obeſitate inſignis, qui, orta aliquando inter Byzantios ſeditione, his verbis, ciues ad pacem hortatus eſſe fertur. Videte ò ciues meum corpus obeſum, ſed vxorem habeo multò me craſſiorem, & quando concordes ſumus, quiuis grabatus nos excipit: at vbi deſidemus, nec domus quidem tota nos capere poteſt. G H

Python nomen virorum.

Li. 12. Dypnoſoph. c 28.

Python orator Byzantinus.

Prætcrea hoc nomen locis, etiam conuenit: ſiquidem legitur apud Ammonium πύθων: ὁ, ὁ τόπος, nimirum locus, & πύθων, ὁ δράκων. Itaq; πυθώ, καὶ πυθὼ, ἡ, vrbs eſt Phocidis, quæ & Delphis appellatur, Apollini ſacra, nomen à πύθεσθαι ſortita, διὰ τὸν ἐκεῖ τοξευθέντα ὑπὸ Ἀπόλλωνος, καὶ σαπέντα δράκοντα, vt Euſtachius tradit. Qui accuratius populorũ indagant origines, ſcripſerunt Delphi fuiſſe filium Pythin: propterea locum hunc varijs nominibus nuncupatum fuiſſe retulerunt: cum modò à patre, modò à filio nomen ſortiatur. Huius etiam loci meminit Galenus, quando agens de bonitate aquarum, monuit in Pytho tam hybernis, quàm æſtiuis temporibus, puteos eſſe aqua redundantes.

Python nomen locorum.

Inſuper Python vocabatur Dæmonium, cuius afflatu futura prꝗdicebãt. Ideo apud Heſy-

Python Dæmonis nomen.

A Heſychium legitur πύθων ὁ ἐγγαστρίμυθος, vel ἐγγαστρίμαντις: quamobrem Plutarchus ſcripſit, ſua ætate, πύθωνας vocatos fuiſse τοὺς ἐγγαστριμύθους & Turnebus Genioſè ventre hariolantes Pythones appellatos interpratatur. Immò in Actis Apoſtolorum fit mentio cuiuſdam ancillæ, quæ ſpiritu Pythonis agitata magnum diuinando faciebat quæſtum. Et libro primo Regum, Saul hoſtium caſtra conſpicatus, & timore vexatus Dominum conſuluiſſe, dicitur; cumq; nec per ſomnia, nec per Sacerdotes, nec per Prophetas ei reſponderet, iuſſit ſeruis ſuis, vt inquirerent mulierem habentem Pythonem, qui monuerunt talem Pythoniſſam in Endor habitare; ad hanc igitur Rex murato habitu acceſſit, vt cantionibus animam Samuelis euocaret. Quamuis nonnulli ſint, qui aſſeruerint non animam Samuelis, ſed eius imaginem Pythoniſſæ fuiſſe obiectam. Cæterum alij, permittente Deo, veram fuiſſe animam ſtatuerunt; vt ex aſſeueratione calamitatis, quæ toties Sauli prædicta fuerat, acrius cruciaretur. Alioquin in Deuteronomio, Deus Optimus Maximus homines Pythonem conſulentes abominatur.

Cap. 16. *Cap. 28.* *Pythoniſſa quæ fuerit.* *Cap. 18.*

Denique Python dicitur eſſe illud cæleſte ſydus, quod Higynus inter duas Arctos, *Python conſtellatio.*
B nempè Vrſas delineauit. De flexuoſa huius Draconis ſpira Vrſis adhærente Aratus in Phenomenis ſic cecinit:

> Ταὶς δὲ δὶ ἀμφοτέρας οἷη ποταμοῖο ἀπορρὼξ
> Εἰλεῖται μέγα θαῦμα δράκων περί τ' ἀμφί τ' ἐαγώς.

Senſus autem horum verſuum ſic reddi poteſt.

> *Vrſarum in medio, ſinuoſi fluminis inſtar,*
> *Curuatur longa immortalis ſpira Draconis,*

Lib. 1.

Verùm huius Draconis ſitus non longe eſt petendus: cum Virgilius in Georgicis polum Arcticum deſcribens, pereleganter illum nobis inſinuet hunc in modum.

> *Hic vertex nobis ſemper ſublimis, at illum*
> *Sub pedibus Styx atra videt, manesq; profundi.*
> *Maximus hic flexu ſinuoſo elabitur anguis*
> *Circum, perq; duas in morem fluminis Arctos.*
> *Arctos Oceani metuentes æquore tingi.*

C Modò, vt redeamus vnde digreſſi ſumus, Theon in Aratum diuulgauit hunc anguem ambas amplexantem Vrſas, Draconem olim à Cadmo interfectum, & ſecundùm pleroſq; Pythonem ab Apolline iaculis confixum repræſentare.

SYNONIMA, ET ETYMVM.

PYTHON, vt refert Calepinus, iuxta genus maſculinum, & fœmininum inflecti poteſt: nam citat Tibullum, cui Delphica Python cognominatur. Poeta enim ſic canit.

> *Delos vbi nunc, Phœbe, tua eſt, vbi Delphica Python?*

Quamobrem ambigendum eſt, an Tibullus Draconem, an verò Sacerdotiſſam Apollinis in Tripode reſponſa reddentem intellexerit. Vocant ergo Latini Pythonem hunc Draconem Græcos imitati, quibus πύθων nominatur, à verbo græco πύθω putrefa-
D cio; quoniam hæc Fera ex putredine terræ, poſt diluuium Deucalionis orta eſſe perhibetur. Præterea Suidas hunc Draconem Delphinem etiam fuiſse nuncupatum teſtificatur, cui poſtea Apollonius in Argonauticis adſtipulatur. Hocque nomen ſortitum tradunt, teſte Celio, quia Delphicum cuſtodiret Oraculum. Scribebat enim Suidas in Pytho; quòd Phocis Regio eſt Græciæ, quàm vrbs Delphi cognominata nobilitat: quandoquidem in ea Vrbe ſumptuoſum Apollinis templum Python nuncupatum viſitur, in quo Tripus æneus eſt collocatus. Additque templum hoc Delphi etiam nominari: propterea quòd Delphinem Draconem ibi compertum Apollo confecerit, ſed deinceps, cum ibi Draco computruerit, Python fuit appellatum: aut etiam à percontando, quod Græcè ſonat πυθέσθαι; cum nemo illuc, niſi Oraculum interrogandi gratia accederet. Quare impoſterum ciuitas illa non ſolùm Delphis, ſed etiam Pytho à finitimis fuit cognominata. Id totum confirmat Homerus de Phocenſium delectu.

Etymolog. *Li. 2. Argō.* *Python cur Delphinea dicatur.* *Vbi Python confectus fuerit.*

Digitized by Google

E

DESCRIPTIO.

Magnitudo PYTHON Draco fuiſſe traditur, os triplici dentium ordine armatũ habens, oculis magnis, & acuti viſus, cũ magnis palearibus ſub mento inſtar barbę pendentibus, flauo rutilantibus colore. Deinde tam immenſæ fuit molis, vt Poetæ maximum, & tumidum appellauerint

Strauimus innumeris tumidum Pythona ſagittis.

Longitudo. Longitudinis quoque fuit admirandæ; nam humi ſtratus amplum ſoli ſpatium occupabat; vt innuit Pamphilius canens.

Sanguinolentus erat ſpatioſa in iugera Python
Porrectus.

Ratione coloris aliquando viridis interdum cæruleus fuit appellatus, nec præter ratio- F
Color. nem, cum hi colores in alijs pleriſq; Draconibus obſeruentur. Statius ſic canit.

Te viridis Python, Thebanaq; mater ouantem
Li. 1. Theb. *Horruit.*

Et Claudianus cyanei coloris eſſe prædicat, dum inquit,

Cæruleus tali proſtratus Apolline Python.

Figurant etiam hoc animal duris, fulgentibus, & eminentibus ſquamis tectum, veluti Baptiſta Mantuanus promulgauit, canens.

Grandibus horrentem ſquamis, & tergore durum
Cæruleo Pythona.

Hoc igitur in loco iconem Draconis non alati à Greuino delineati exhibemus; cum hæc pictura, ad nonnullorum mentem, Pythonem graphicè repræſentet.

GENERATIO.

G

Animalia ex putri. POETÆ hunc Draconem poſt diluuium Deucalionis genitum fuiſſe tradiderunt, quapropter, cum hoc tempus antiquitatem redoleat, hanc beſtiam aliquando veterem, & quandoq; Deucalioneam cognominarunt.

Et vidiſſe tuis veterem Pythona ſagittis

Et rurſus.

Cum caput obſcuro tollens de gurgite Serpens
Li. 15. Metam. *Deucalioneo maior Pythone.*

Neque talis generatio alicui admiranda videri debet: quandoquidem, iuxta Textoris ſententiam, veluti ex bobus mortuis, & putreſcentibus apes, ex equis fuci, & ex aſino crabrones procreantur; ita quoque ex humanis cadaueribus Serpentes generantur. Meminimus aliàs ad mentem Ouidij tradidiſſe.

Sunt qui cum clauſo putrefacta eſt ſpina ſepulcro,
Mutari credant humanas angue medullas. H

His accedit ex Macrobio, quòd mures in Aegypto ex terra, & imbre reſultant, & in alijs locis ranæ quoque, & angues eadem ratione gignuntur. Tandem ex fimetis *Rana ex putri vbi.* copioſum imbrem colligentibus, teſte Plinio, multi Serpentes ortum ducere ſolent. Alioquin credendum eſt, ſi datur, ritu aliorum congredi, atq; hoc modo prolem propagari arbitramur. Nam tempore congreſſus, Draconum, & Serpentum genera colligunt ſe ſe in vnum caput; vt ſuperius fusè, lateq; enucleauimus. Finxerunt poſtea hunc Draconem Phœbeis iaculis lethaliter affectum tandem concidiſſe, id innuit Claudianus his verſibus.

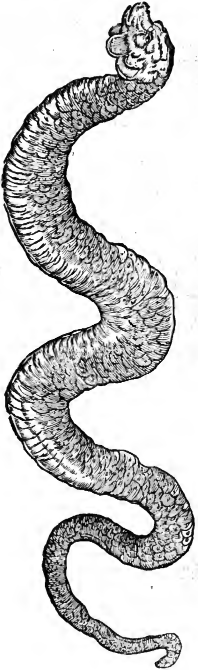
Cæruleus tali proſtratus Apolline Python
Implicuit vaſtis moritura volumina ſyluis.

Id etiam ſignificauit Ouidius in ſuo Tranſmutationum volumine, ſic canens.

Hunc Deus arcitenens, & nunquam talibus armis
Lib. 1. Metam. *Ante, niſi in damis capreiſq; fugacibus vſus.*

Miſſ

Draco Apteros Greuini, Draco Pythius aliorũ.

Digitized by Google

Mille grauem telis exhauſta penè pharetra
Perdidit effuſo per vulnera nigra veneno. E

Soli generatio attribuitur. Alij autem huius Draconis ortum, & interitum commentitium eſſe tradiderunt. Immò id totum Soli nuncupato Apollini attribuerunt, quippe qui proprio calore in humidam agens terram, putredinem, conſequenterq; animalium generationem producit. Et canebat ille.

Vel quia putreſcat fœda calore Dei.

Apollo cur Pythius. Li. 1. carm. ode 16. Deinde idem Apollo humiditatem terræ in dies abſumendo, putredinem terræ tollit, conſequenterq; animantia ex putri nata materia deſtruit.

DENOMINATA,
& cognominata.

F

APYTHONE perempto, cuius non magis venenum, quàm corporea moles terrebat, Apollo nominis ſpolia reportans, deinceps Pythius fuit nuncupatus. Horatius ſic canit.

Non Dindymene, non adytis quatit
Mentem ſacerdotum incola Pythius.
Non Liber aquè.

Fabulantur enim Poetę Iunonem Latonæ, Apollinem, & Dianam parituræ, obſtitiſſe, & poſt partum, Draconem Pythium ad infantium cunabula miſiſſe: quare, teſte Macrobio, Apollo adhuc infans Feram necaſſe, & cognomen inde retuliſſe fertur. At Perottus ſcriptum reliquit ab Apolline hoc cognomentum ſibi fuiſſe comparatum, quoniam Iuno Latonam ex Ioue grauidam animaduertens, in illam Pythonem immiſit, quæ poſtea horrificam fugiens belluam, tandem ab Aſteria ſorore in Delo ſuſcepta, *Sacerdos Phœbi Pythia dicebatur.* Dianam, & Apollinem eſt enixa. Item Phœbi ſacerdos, vel vates Pythia quoq; dicebatur. Vnde Lucretius canebat. G

Pythia, quæ tripode à Phœbi lauroq; profatur.

Ab alijs vocata eſt Pythoniſſa, & Tibullo Python Delphica, tanquam hoc vocabulum (Python) duobus generibus eſſet commune. Hæc igitur Pythia mulier furore plena, percontantibus reſpondens, in Parnaſſo monte, oraculum Apollinis celeberrimum reddidit. Quamobrem Ethnici religionem huius loci miris auxerunt miraculis. Et primò Gallos locum inuaſuros atrociſſima tempeſtate, & copioſis niuibus repreſſos fuiſſe tradunt. Deinde in bello Alexandri cũ oraculum de tutela loci conſuleretur, reſpondiſſe perhibetur, vt ſibi conſulerent, ſe autem ſibimet conſulturum. Atq; paulò poſt milites in locum irruentes non parua montis pars à vertice ruens oppreſſit. Hæc autem, & ſimilia apud Ethnicos accidiſſe non negat Diuus Auguſtinus: verùm affirmat religionem, & diuinum cultum adeò placere Deo, vt etiam ſi falſus ſit, aliquo dignetur beneficio.

Spartæ Pythy dicti. Lib. 6. Amplius Pythij vocabantur Spartæ, qui Delphos ad conſulendum oraculum mittebantur, vt Herodotus in Erato ſcripſit. Immo Pythij, & Deliaſtæ, vt habetur apud interpretem Sophoclis, Athenis etiam verſabantur. Græcis vates Pythius πυθόμαντις nuncupatur. Idcircò apud Sophoclem legitur πυθόμαντις ἑστία, nimirum ἡ τῆς μαντικῆς πυθικῆς οἰκία, ideſt habitatio Diuinatoris Pythici. Idem author in Oedypo Tyranno πυθομάντεις fatidicos appellauit. Inſuper πυθαύλης cognominatur carminis *Pythomantes quis nominetur.* Pythici cantor, aut qui certamen Apollinis cum Pythone, tibia, exprimit. Et πυθιονίκος, Pythionices exponitur ille, quem in ludis Pythicis victorem pronunciabant. At πυθόχρηστος Pythio oraculo comprobatus redditur. Quapropter apud Xenophontem πυθόχρηστοι νόμοι, Leges oraculo Pythico comprobatæ leguntur. Et apud Ariſtotelem πυθόχρηστον μάντευμα, vaticinium comprobatum videre licet. Apud Suidam habetur *Loca Pythia nominata quæ.* πυθόληπτος ὁ ὑπὸ τοῦ πυθίου ληφθείς, nempè Pythio numine afflatus. Item Latinis Pythonici dicebantur, qui hoc fatidico Dæmone correpti erant.

L. 3. eleg. 3 Loca multa cognominata Pythia ab Authoribus recenſentur. Ideo Poetæ regna Apollinis, Pythia regna Dei intonſi vocitarunt. Propertius ſic canit.

Dicum

A *Dum petit intonſi Pithia regna Dei.*

Pytheum poſtea, ex Cælio, locum oraculi appellabant. Pythium, & Delium erant aræ,
vel templa, Apollini, vel Delio conſecrata. Item Pythium erat ædes Apollinis Athe-
nis à Piſiſtrato condita, in qua tripodes, ex Suida, dedicabantur. Pithium quoq; fuit
apud Cretenſes, in Gortyne meditullio, vbi Apollinis templum viſebatur, cuius in-
colæ Pythies nominati fuerunt. Erat, & ſacrum Macedonibus Pythium, vbi, & Pythia
celebrabantur: immò, & Pythium erat propè Aſtacenum ſinum, vnde & Pythiani po-
puli, & Pythiana pocula, ad mentem Cælij, nomen traxerunt. *Pocula pythiana.*

Pythiopolis vrbs Aſiæ à Theſeo, oraculi Pythici monitu, conſtructa; huius memi-
nit Plinius inter vrbes Myſiæ. Alioquin Pythiopolis, ex Stephano, eſt vrbs Cariæ de- *L. 5. ca. 32.*
nominata à Pythe, ſeu Pythio viro opulentiſſimo, qui Xerxem, cum exercitu honori-
ficentiſſimè excepit. Similiter, ad mentem Syluij, Pythia in Regione Pariana montem
Pythium habuit imminentem. Tandem Pythonis Come, ideſt vicus, iuxta Plinij opi-
nionem, eſt locus in Aſia, quò, ſtatuto tempore ciconiæ conuenientes, poſtremam ad- *L. 10. c. 32*
B uolantem lacerant.

Pythia Pythiorum ludi erant Apollinares, quibus, ob cædem Draconis, Phœbo æ-
terni honores decernebantur. Ouidius de his ſic verba facit.

Inſtituit ſacros celebri certamine ludos *L. 1. Metā.*
Pythia perdomitæ ſerpentis nomine dictos.

Alijs hoc certamē Pythicus agon fuit appellatus, quem Cyrrhæi graſſantes labefacta-
runt, ſed Theſalus Eurylocus, iunior Achilles nuncupatus (vt ſcribit Euphorion) in *Agon Pythius.*
priſtinum redegit ſtatum. Hic agon olim χρηματίτης, nempè pecuniarius appella-
tur: cum victori pecunia eſſet conſtituta: mox autem ϛεφανίτης, quia palmam in hoc
certamine referentes laureis ſertis coronabantur.

Accedit Pithicus nomos auleticus, nempè ratio modulandi tubas in ludis Pythijs;
cuius quinq; partes (referente Cælio) enumerantur, ſcilicet Pera, Cataceleuſmus, *Pythici nomi partes quot eſſent.*
Iambicum, Spondeum, & Catachoreuſis. Pera, ideſt πεῖρα, Dei habet conſilium, eſſet-
ne dignus, & conueniens certamini locus; in Cataceleuſmo Draco ad prælium pro-
C uocabatur; in Iambico pugnabatur, ſimulque tubæ inflabantur; immò, & odontiſmos
hæc pars, etiam dicebatur, nempè dentium fremitus, quem Draco iaculis etiam fixum
edebat. Spondeū verò victoriā ſignificabat. Tandē in Cathacoreuſi, maxima cōparatę
à Phœbo victoriæ celebritas cōtinebatur. Sunt qui (eodē Cælio authore) huius nomi
Pythici auletici partes ſic diſtinguant, & Anacruſim certaminis præludium ſtatuant.
Amperam primum pugnandi periculum, Cataceleuſmum, ipſum certamē, Iambicum *Alia diuiſio partium Nomi.*
verò, & Dactilum, Pæana talibus rythmis, victoriæ gratia cōſtitutum. Syringes deniq;
Draconis deficientis languorem exprimebat.

Prædictis Pythica vociferatio eſt addenda: cum legatur apud Suidam πυθικὴ βοή,
Pythicus clamor editus forſan ab Auletibus Pythica carmina canētibus: quandoqui-
dem ſcribebat Suidas, ἡ μετ' αὐλῶ γινομένη ᾠδή, τό πύθιον μέλος. Hinc poſtea Pythau- *Pythicum carmē quale,*
lis denominantur. Immò Pythicum carmen pro heroico vſurpatur, quoniam (teſte
Cælio) hoc carminis genus ab Apolline oraculis eſſet celebratum, aut quia, Pythone
interfecto, Accolę perterrit hexametrum primi compoſuerint.

D Neq; omittendum eſt Pythicum ſtadium, quod pedibus mille, veluti olympicum
quadringentis conſtitutum eſſe ferebatur. Ideoq; ſtadium non fuiſſe ſpatium certæ
menſuræ credendum eſt: cum pars alicubi breuior, alicubi longior certaminibus fue-
rit deſtinata. Neq; officit ſtadium determinatis menſurarum paſſibus; quoniā ſtadium *Stadiū quotuplex ſit.*
bifariam cōſiderari poteſt; altero modo, pro ſpatio curſoribus in agone ſtatuto, quod
determinatam non habet dimenſionem, vt paulò ante explicauimus: altero modo ſu-
mitur pro genere dimenſionis limitibus agrorum, & viarum famulantis, & hoc ſtadiū
ſemper vigintiquinq; paſſibus, nempè pedibus vigintiquinq; ſupra ſexcentos integra-
tur: hęc autem ſumma octies computata mille conſtituit, quæ dimenſio ad milliare
ſpectat; hoc enim octo ſtadijs integratur, & vnumquodq; ſtadium centū vigintiquinq;
paſſus perficiunt, & vnuſquiſq; paſſus pedibus conſtat quinq;, & pes quilibet ex qua- *Menſuræ à minimis inchoant.*
tuor palmis reſultat, palmū quatuor digiti conſtituunt, & deniq; quilibet digitus qua-
tuor granis hordei ſimul copulatis menſuratur. Vnde verſus.

Quatuor ex granis digitus componitur vnus,

Eſt quater in palmo digitus, quater in pede palmus, E.
Quinq; pedes paſſum faciunt, paſſus quoq; centum
Viginti quinq; hi ſtadium dant, ſed milliare
Octo dabunt ſtadia &c.

Aliud notat Cælius ſcitu dignum, ſcilicet quòd, cũ Olympias apud Græcos eſſet quinque annorum ſpatium à Romanis luſtrum nuncupatum, quoniam per Olympiadas Græci tempora ſupputabant, eodem modo, ab eruditis viris Pythias vſurpatur, vt videre licet apud Plutarchum καὶ νῦν οἶσθα' αὐτῷ τοῦτο λειτουργῶντα πολλὰς πυθιάδας.

In l. An ſeni capeſſ. reſpub.

Succedunt modò nonnulla nomina, quæ vtrum à Pythone deducantur, valdè dubirandum eſt. Vt Pythius architectus inſignis, qui primus omnium Pirene templum Mineruæ conſtruxit, vt ſcribit Herodotus. Pythius etiam fuit argentarius Syracuſanus. Item Pythius Iſchonoi filius Aegineta à Perſis, virtutis ergo, ſeruatus, cæteris tamen hoſtibus mactatis, ex Herodoto. Cuiuſdam Pythij meminit Galenus, qui multa medicamenta ad dentes motos præſcripſit. Inſuper Herodotus, in Polymnia, memorat Pythium filium Athys virum Lydum ditiſſimum, qui omnem Regis exercitum, ipſumq; F Xerxem magnificentiſſimo excepit hoſpitio, magnamq; pecuniarum ſummam ei obtulit. Hic habuit ſingularis prudentiæ vxorem, quæ lepido commento, viri cupiditatem auri congerendi infinitam compeſcuit. Cum enim is totam ferè ciuitatem in fodiendis theſauris occuparet, ita vt ferè nullum aliud ibi perageretur negocium, & pleriq; immodico ſuperari labore interirent: Iuſſit vxor, abſente Pythio, cibaria ex auro conflari. Aduenienti igitur marito aurea menſa, & inſuper ex auro omnia apponuntur. Is nondum conſilij gnarus, nec quò tenderent iſthæc, intelligens, mox edilia inferri iubet; at proba vxor obſonia pariter aurea inferre pergit. Et tandem marito ingentes irarum motus iam concipienti dixit mulier: ne affliĉteris bile: an non ſentis Pithi, prę vnius auri ſtudio, in ciuitate omnia iam perire, agriq; colendi ſtudium penitùs deſtitutum. Quin intererunt etiam homines: ideoq; ſi pergis, quid in humanam eſcam ſit ceſſurum non video? Itaq; hoc ſalubri commẽto Pythius reſipiſcens, auri quidem ſtudium prorſus non omiſit (altius enim auiditas inhæſerat) ſed quintam ſolummodò ciuitatis partem in hoc opere continuit. G

Lib. 8.
L. 5. de cõp. med. ſec. loc.
Auri cupiditas infinita.

Neq; nos fugit Pythias, & Damon ex ſecta Pythagorea, qui (teſte Valerio Maximo) tantam inter ſe coluerunt amicitiam, vt, cum alterum ex his Dionyſius Tyrannus interficere vellet, alter pro altero vadem ſe Tyranno dare non dubitauerit, donec alter domo reuerteretur, quò, priuati negotij cauſa, ſe conferre impetrauit. Athenęus tandem cuiuſdam Pythonicę guloſæ meminit. Et Damocrates librum quendam inſcripſit Pythium, vt Galenus in libris de compoſitione Pharmacorum recitauit.

Lib. 4. c. 7.
L. 8. Dypnoſoph. c. 6.
L. 5. de cõp. med. ſec. loc.

HISTORICA.

SCRIPTIS mandauit Pauſanias, Pythonem, non Draconem, ſed quemdam hominem regionis, nempè Soli Delphici incolam fuiſſe, qui ab Apolline iaculis lethaliter ſaucius ibi contabuit: vnde vrbs poſtea nomen ſortita eſt. Id confirmare videtur Strabo, dum Pythonem hominem colluuione omnium vitiorum con- H taminatum prædicat. Sunt etiam, qui ſcribant, ex Cælio, fuiſſe hominem nomine Pythonem, & cognomento Draconem, qui dum ſagittis debellaretur, Apollinem, vel Latonam proclamaſſe fertur *ἰὲ παῖαν*, nimirum immitte feriendo. Hinc inoleuit conſuetudo apud homines, vt aciem conſerturi, Pæanis celebrationem clamitarent.

Lib. 8.
Vir Python cognomento Draco.

Itaque Apollinem, & Dianam (referente Pauſania) cæſo Pythone, vt ſe expiarent, Aegialem veniſſe, ſed quodam correptos timore in Cretam ad Carmanorẽ diuertiſſe tradunt. Cæterùm Cleombrotus (vt annotat Plutarchus de Oraculorum defectu) quę audiret ab extraneo quodam Philoſopho ad litus rubri maris habitante narrans, inter cætera, retulit, Philoſophum illum nouiſſe etiam, quæ de Dracone Pythio circumferebantur, atq; dixiſſe eum, qui Draconem Pythium occiderat, non tantùm per decẽnij ſpatiũ exulaſſe, ſed etiam Tempe fugiſſe. Vnde tandem poſt nouem anni magni reuolutiones, expiatus rediens Oraculum Delphicum recuperauit, quod Themidis cuſtodiæ interim commiſſum fuerat.

Relatio Philoſophi cuiuſdam de Pythone.

A

ADAGIA.

VT omnibus huius hiſtoriæ rubricis ſatisfaciamus, non ſunt poſtponenda, quæ ad Prouerbiorum doctrinam attinent. Hæc autem quamuis ſint pauca, nihilominus in gratiam legentium euulganda ſunt. Inter hæc prima fronte hoc legitur. *Poſt Pythia veniſti.* Proferturq; in illos, qui egregio negocio non interfuerunt: cum, re iam peracta, acceſſerint. Sequitur aliud. *In templo Pythij cacare.* diuulgatur hoc adagium de illo, qui rem neſariã, & periculoſam ſubit; quandoquidem Piſiſtratus Tyrannus, ædificato Pythij Apollinis templo, inſcripſerat, ne quis ibi ventrem exoneraret; immò quædam comprehenſum aduenam, vltimo vitæ ſupplicio affecit. Accedit aliud. *Iterum, atq; iterum ad Pythum via.* Pronunciatum fuit de illis, qui de eadem re ſæpius per-
B cunctantes, moleſti ſunt. Id itinerantes, viæ ignari præſtare ſolent, dum quemcumq; obuium de via interrogant. Pythus enim erat ciuitas Apollini ſacrata, quam in dies pleriq; viſitabant.

Poſt Pythia veniſti.

In templo Pythij cacare.

Deniq; profertur aliud. *Pythia, & Delia.* cuius adagij rationem hanc affert Suidas. Inquit enim Polycratem Sami Tyrannum, cum Pythia, & Delia ſimul feciſſet, Delum miſiſſe percunctatum, an præfinitũ tempore afferret; cui Pythia Apollinis Sacerdotiſſa reſpondiſſe fertur. Hæc tibi, & Pythia ſunt, & Delia: innuens eſſe vltima, quoniam Tyrannus paulò poſt obijt. Eraſmus verò aliter exponit huius prouerbij rationem, ſcribit enim hoc adagium vſurpari, quando ſupremum aliquod opus denotatur, quaſi dicatur, hæc eſt ſumma omnium, quæ aliquis viuens eſt geſturus. Citatur adagium ex Menandro, & natum traditur ab oraculo quodam reddito Polycrati Samiorum Tyranno. Is enim cum Rheneam inſulam cepiſſet, illamq; inſtitutis pulcherrimis ludis, Apollini conſacraſſet, Delphos miſit conſulturos, vtrum oporteret huiuſmodi ludos Pythios an Delios nuncupare. At oraculum reſpondiſſe traditur. *ταῦτα σοι καὶ πύθια, καὶ*
C *δήλια*, ſignificans futurum, vt propediem Tyrannus è vita decederet; idq; eueniſſe narrant: quamobrem res in prouerbium verſa dicitur.

Pythia, & Delia.

Alia ratio Adagij.

MORALIA.

VARIÆ Pythonis proprietates, diuerſas quoq; morali doctrinæ ſuppeditarunt anſas diſcurrendi. Quandoquidem Pythonis corium multis tumidum eminẽtijs, Auarum ſuperfluis redundantem diuitijs repręſentat, in quibus adeò inuoluitur, vt difficillimè ab illis ſe extricare poſſit. Cum aliquando tam mira diuitiarum fames vexet hominem, vt occultatos in remotiſſimis cryptis theſauros, nec etiã proprijs filijs reuelet, qui poſtea ad inopiam remis veliſq; properare coguntur. Audiamus Plautum in Prologo Aululariæ ſic loquentem.

Maxima Auari ſitis demonſtratur.

D
Sed mihi auus huius obſecrans concredit.
Auri theſaurum clam omnes, in medio loco
Defodit, venerans me, vt id ſeruarem ſibi.
Is quoniam moritur, ita auido ingenio fuit,
Nunquam indicare id filio voluit ſuo:
Inopemq; optauit potius eum relinquere,
Quàm eum theſaurum commonſtraret filio.

Quamobrem Auari iure optimo poterunt apibus comparari, quæ ſæpè ſæpius non ſibi, ſed fucis fauos congerunt. Audiamus Lucianum in Diuite ſic loquentem.

Nobilis eſt animi theſaurus, nobilis ille
Poſtrema quiſquis parte locabit opes.
Diues erit verè, qui fidos inter amicos
Largiter effundit parta labore bona.
Sed genium quiſquis defraudat, opeſque tenacem

Diues auarus aſsimilatur Api.

Con-

Congerit in teſtam, quo numerare queat, E
Qualis apes, fruſtra ſtudio complebit auaro
Vaſcula, mox fuco diripiente fauos.

Python, ad mentem nonnullorum, tam rigidum dicebatur habere collum, vt illud curuare non poſſet, niſi totum ſimul corpus flecteret. Talis Python eſt ille, qui Phaetonte, & Icaro euaſit ſuperbior; quoniam collum demiſſionis animi nequit flectere, niſi vnà
Superbia totum etiam corpus interitu curuetur: quandoquidem ſuperbiam omnium criminum
vitium. caput eſſe certò ſcimus, quo diſſipato, & debellato, cætera etiam crimina facilè expugnantur: veluti infraſcripta docent carmina.

Criminis eſt omnis caput, & certiſsima radix
Faſtus: eo victo, crimina cuncta ruunt.
Per faſtum primos Paradiſi ſede parentes
Depulit aſtuta perfidus arte Satan.
Ergo paleſtinas acies ſi frangere cura eſt,
Immani Goliath fac cadat enſe caput; F
Namq; inimica phalanx, Duce caſo, protinus arma
Abijcit, & celeri tendit abire fuga.
Iungere ſe tantùm faſtus virtutibus audet,
Cætera cum fugiant crimina cuncta procul.
Scilicet vt fructum penitus corrumpat earum,
Non ſecus, ac Cereris munus auena ſolet.
Quam verè ſcriptura canit, non denique quemquam
Ordiri, cum iam culmina ſumma tenet.
Quandoquidem cum quis vitiorum cætera fregit
Agmina, cum faſtus prælia dira mouet.

Amplius Python, quamuis eſſet beſtia, humanam reddere vocem ferebatur. Modò Python poteſt nuncupari homo in libidinem procliuis, qui licèt humanam edat vocem,
Homo luxurioſus Python dicitur. nimirum rationis ſit particeps; nihilominus brutorum more viuit, dum à rei venereæ proluuio non poteſt abduci; reluctatur enim ſentẽtia Apoſtoli ad Romanos. *Curam carnis ne feceris in deſiderijs.* Item Python humana voce in dandis reſponſis vtebatur: ſimiliter publicum ſcortum Pythonis nomen ſibi comparauit, dum perhumanis, blandis, G
Cap. 3. & melliſluis vocibus iuuenes attrahit, & allectos, quoad gratiam, famam, ſubſtantiam,
Prouerb. 5. & virtutem, deuorat: iuxta illud Prouerbiorum. *Fauus diſtillans labia meretricis, nouiſſima autem eius amara velut abſynthium.* Hinc diſcant iuuenes, poſtpoſita inhoneſta, & pernicioſa voluptate, cunctarum ſplendorem, & ornamentum virtutum adipiſci; Iuxta illud.

Frangitur hic puro dictamine blanda voluptas,
Et ſpurca Veneris marcida caſtra iacent.
Sed virtus niueo victricia tela triumpho
Suſpendit cælo, ſeque, ſuoſq; beat.
Hanc amet imberbis iuuenis, vitaq; magiſtram
Ducat, & æterno munere formet opus.
Illecebras fugiat, quas ſpondet vana libido, H
Hac animos frangit, pectora caſta terit.
Fœdat & ingenij cultus, ſenſuſq; pudicos
Deſtruit, & ſemper blanda venena vomit.
O iuuenes ſpectate probè, quid candida virtus
Poſsit, quid noceat luxurioſa Venus.

Detractores. Rurſus homines, qui effuſiſſimis habenis alienam inuadunt famam, Pythoni aſſimilandi ſunt: nam ſi ille vocem humanam æmulabatur, iſti dulciſonis verbis coram homini-
Vſurarij. bus loquuntur, quorum abſentium honorem mordicus laceſſunt. In eadem naui verſantur Vſurarij, qui, more Pythonis, ſermone ſuauiloquo aliquibus blandiuntur, vt nefarijs contractibus aliquid ab eis eripere poſſint.

In Ethnicorum etiam ſcriptis habita eſt illuſtris memoria, quòd Python aliquando nonnullorum audaciã militum oraculum magno impetu aggredientium compeſcuit, dum repentè mortis partem in illos præcipitauit. Id autem in morali doctrina ſignificat

A ficat nefas planè eſſe omnipotenti Deo quicquam honoris denegari: nam Deus poſtmodum tarditatem ſupplicij grauitate pęnæ compenſat. De his igitur diuina aſpernantibus hæc habentur.

Deo maximus ſẽper honos habẽdus eſt.

Quis tolerare queat fatuos, qui ſæpè Tonantem
Contemnunt verbis, & certant murmure contra
Noctes, atq; dies patris mandata superni
Confundunt lingua petulantia, verbaq; promunt;
Tanquam de noſtri generis ſit ſemine natus,
Aequalis nobis, nec ſit metuenda poteſtas
Iudicij ſuperum, nec præſens pœna nocentum.
Mox Deus ad pœnas cum te non trudit amaras,
Ignouiſſe putas, quia cum tonat, ocius ilex
Fulmine diſcutitur rapido, quam iuq; dum vſq;
O malè fidentes: vitam ſic ferre nocentem
B *Quid iuuat vſq; adeo? Deus eſt ſuper omnia iuſtus.*
Cuncta videt, continuis enim ſua lumina nullus.
Non ne putas vitæ metam durare perennem,
Vt ſint ad veniam tibi tempora longa precanda,
O fatue, enormis noli confidere rebus
Peſtiferis, omnes horrenda morte peribunt.
Te peccare ſinit, ſiquidem diuina poteſtas
Temporis in ſpatio parcit quandoq; nocenti:
Sed grauius tandem tormentum rector Olympi
Iniungit, torquetq; magis delicta nocentum.
O malè prudentes, quorum ſic corda tenebris
Obfuſcata iacent, nequeant vt credere rectè,
Et curare Deum, quo ſunt elementa creata,
A quo proceſſit nitidus Sol, lucida Phœbe,
C *Qui ſtatuit lucem, & noctes, & tempora cuncta,*
In cuius manibus ſpatium dependet vtrumq;,
Et vitæ, mortiſq; gradus, Deus omnia nouit.
Quem peccaſſe pudet, cui tædia vita probroſa
Efficit, & curat curſum emendare priorem.
Hic ſperet veniam factis, pacemq; benignam:
Nam Deus omnipotens lugentem exaudiet ipſum.

Poſtremò Python humanam reddens vocem ad Diabolum comparandus eſt, qui tentamenta, voce humana, hominibus ſuggerit, vt eos de ſtatu gratiæ in amænissimum criminum campum deducat.

Diabolus dicitur Python.

SIMVLACRA.

D

LIQVIDO conſtat, ex Volaterrani ſcriptis, Epirotas Apollinem, & eius ſimulacrum mirandum in modum venerari: in cuius templo Draconem ſingularibus quibuſdam afficiunt honoribus, in monumentum Pythonis, à quo ſe prognatos eſſe promulgarunt. Aelianus autem ſcriptis mandauit, non ipſos Epirotas, ſed Dracones, quos Apollini ſacratos prædicabant, ab ipſo Pythone Delphico eſſe natos. Plinius meminit ſtatuæ Apollinis Citharedi, nec non Draconis Pythij, quæ manu Leontij inſignis ſtatuarij cælata fuit.

Epirotæ Pythonem venerantur.

E

DE HYDRA. Cap. IV.

ÆQVIVOCA.

Ordinis ratio.

PRODITVM eſt in capite antecedenti naturam illorum Draconum prius eſſe euulgandam, qui notiores, & Serpentibus magis conformes eſſe videntur, de quibus hactenus egimus. Modò ad Dracones duobus incedentes pedibus, & reliquo corpore Serpentes ponderandos accedemus. Inter hos autem prima facie homines Hydram admirantur: propterea illius hiſtoriam hoc in loco exarare, noſtra intererit.

Hydra eſt nomen ambiguum.

Cum autem hoc nomen (Hydra) ambiguitatis notam non effugiat. Scire oportet Hydram quandoq; ſumi pro Hydro fœmina, vel Cherſydro; quemadmodum in capite de Hydro enucleauimus. Namq; Hydra hoc in loco tanquam Fera ſepticeps fabuloſa vſurpatur. F

Hydra nomen multorū locorū.

Alioquin, authore Strabone, Hydra eſt Promontorium Aeolidis inter vrbes Myrinam, & Phocæam ſitum. Immò Hydra fuit oppidum Aetoliæ, quod poſtea Lyſimachiam appellarunt. Item inſula Dolopum vocatur Hydra; nec non inſula iuxta Carthaginem, vt ex ſententia Ephori, Stephanus tradidit. Demum ſecundùm aliquos Hydra cæleſte ſydus eſſe perhibetur. Cæterùm eſt notandum, quòd Proclus hanc conſtellationem non Hydram, ſed Hydrum nuncupauit, quem Coruus aquatum ab Apolline miſſus cauſam tantæ moræ eſſe retulit; quemadmodum in capite de Hydro recitauimus. Eſt quidem fabulis Poetarum conſonum, Cancrum duodecim Zodiaci ſigna complentem fuiſſe illum, qui Hydram aduerſus Herculem tutatus eſt: hac de cauſa à Iunone inter ſydera collocatus eſt.

G

SYNONIMA, ET ETYMVM.

HYDRA Græcis ὕδρα apud Lexicographos legitur, quæ idem ſignificat, quòd ὕδροις; eſt enim Serpens in aquis viuens: quamuis plerumq; pro angue ab Hercule interfecto ſumatur: qui, cum in lacu Lerneo ſtabularetur, ἀπὸ τοῦ ὕδατος, nimirum ab aqua nomen ſortitus eſt: etenim ὕδωρ aquam ſignificat. Virgilius hunc Draconem belluam Lernæ cognominauit, nimirum à loco, in quo ab Hercule interfecta fuiſſe dicebatur.

L. 6. Aeneid.

Et centum geminus Briareus, ac Bellua Lerna.

Hac de re multis alijs authoribus hæc Fera, ſerpens Lernæa nominatur, iuxta illud.

Talis in Alcidem Serpens Lernæa venenum
Excyt.

L. 12. Orig.

Ab Iſidoro hæc bellua monſtrifica, Excedra vocatur; alijs Excetra, quoniam, vno cæſo capite, duo, vel tria excreſcerent. Vſus eſt hoc nomine Plautus in Perſeo, vbi ſic loquitur. *Cum Excetra, cum Antea deluctari mauelim, quàm cum Amore.* Denique Euripides in Hercule furente hanc Hydram κύνα nominauit. H

FORMA, ET DESCRIPTIO.

Hydra criſtatus Serpens ſecundum aliquos.

HERODOTVS Hydram comparans ad Dracones alatos Arabiæ, eos figuram Hydrarum eſſe pronunciabat: quare, tunc author Hydrorum fortè aſpectum reſpiciebat; & eo magis in hanc venimus ſententiam, quoniã Pauſanias hanc belluam magnitudine tantùm, alios Hydros excellere voluit. Cæterùm Author Culicis poematis V‹r›g.lio adſcripti Hydram Serpentem criſtàtum appellat his verſibus.

Nam

Digitized by Google

A *Nam ſolitum voluens ad tempus tractibus Hydra*
Immanis vario maculatus corpore Serpens,
Merſus vt in limo, magno ſub Syderis æſtu,
Obuia vibrantis carpens grauis aerea linguæ,
Squamoſos latè torquebat montibus Orbes,
Pallebant auræ liuentis ad omnia viſus.
Iam magis, atq; magis corpus reuolubile voluens.
Attollit nitidis pectus fulgoribus, & fert
Sublimi ceruice caput, cui criſta supernè
Edita purpureo lucens maculatur amictu,
Aſpectuq; micant flammantia lumina toruo.

Varij præterea authores ſcripſerunt Hydræ multa in eſſe capita: illud tamen veritati
cõſonũ eſſe videtur, ad mentem Pauſaniç, nimirũ Hydram fuiſſe beſtiam vno tantum *Hydra quot*
capite præditam. Quamuis poſtea Piſander Camireus (referente Cælio) vt res mira- *habuerit ca*
B bilior videretur, ei plura capita attribuerit. Verùm ſi daretur hæc beſtia polycepha- *pita.*
los, planè monſtrifica, & fabuloſa foret. At ſententiæ Piſandri multi adhærentes in
prædictum inciderunt errorem. Varinus enim non ſolum Hydram multorum capi-
tum, ſed etiam facies variorum Serpẽtum retinentem conſtituit. Hinc Baptiſta Man-
tuanus canit.

Hydra ferens longis ſeptem ceruicibus ora.

Immò deinceps non modò ſeptem, ſed nouem quoque, & plures etiam facies ei aſſi- *Hydra plu-*
gnarunt. Alcæus ἐννεακέφαλον, nempè nouem capitum Hydram appellat, & Simoni- *rsũ capitũ.*
des πεντηκοντακέφαλον, nempè quinquaginta capitum. Hunc authorem poſtea imita-
tus Virgilius ſic cecinit.

Quinquaginta atris immanis hiatibus Hydra.

Aduertendum autem eſt, quod iſti authores, more poetico, vſi ſunt numero multitu-
dinem indicante; quandoquidem numerus nouenarius, & quinquagenarius ſunt ex
illis, quos poetæ pro numero multitudinis vſurpant. Virgilius enim alicubi, ad plures
C famulas denotandas quinquaginta nominauit. Nihilominus Hydram, vt plurimum
ſepticipitem deſcribunt: ſed quia poetæ veritatis parùm amici ſunt, putat Erythræus
hoc eſse tam verum, quàm verum eſt Caſtorem, & Pollucem, ex ouo eſse natos, Plu- *Hydra mul*
tonem in Tartareis regnare Regionibus, & homines armatos ex ſatis Draconum den- *torum capi-*
tibus proſilijſse: hoc autem dixiſse voluit, vt rerum naturalium imperitos moneret, *tum fabulo-*
ne Hydram ſeptem ceruicibus integratam, & à Circumforaneis fictam horrerent, *ſa.*
quaſi naturam, tam terrifica producentem monſtra accuſantes.

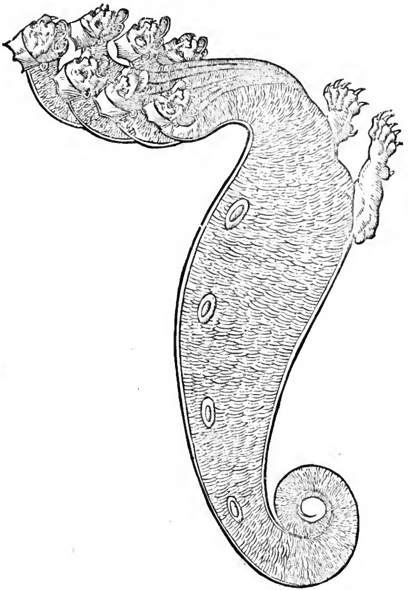
Viſa eſt icon ſepticipitis Hydræ in pagina quadam impreſsa, cum hac inſcriptio-
ne. Anno Domini trigeſimo ſupra ſeſquimilleſimum, Menſe Ianuario, monſtroſus
Draco ſepticeps ex Turcica Regione ad Venetos perlatus, deinde Francorum Regi
dono datus eſt. Immò quidam oculatus teſtis ſimilem Draconem Venetijs in theſau-
ro Principum, incredibili ferè pretio, ob raritatem redemptum, & ſeruatum vidiſse *Icon hydræ*
Geſnero retulit, qui hunc verum fuiſse Draconem ſibi nunquam perſuadere potuit. *Venetijs vi*
Vidimus, & nos nonnullis ab hinc annis quamdam Hydram Venetijs ſepticipitem, *ſa.*
D bipedem, ſex vnguibus armatam, & ſquamoſam: ſed illa capita, mirabili quadam
induſtria, circa latitudinem corporis erant coniuncta: corpus enim valdè latum erat,
in cuius latitudine Circumforanei, aſſerta Poetarum imitantes, eleganti artificio,
multa capita concinnant.

Hanc ſententiam ſtabilire videtur Cardanus, dum tradit quoſdam noſtræ ætatis *Li. 9. de re-*
auſos eſſe Dracone͂ oſtentare duobus pedibus, & ſeptem capitibus integratum, qua- *rum ſubtil*
lis in Apocalypſi legitur. Medium igitur caput longius, & craſſius, reliquis breuio-
ribus, & æqualiter inter ſe diſtantibus, conſtituerunt: capita videbantur Viperarum,
oculis poſt aures, hiatu maximo, dentibus caninis, gracilioribus tamen, & anterioribus
exiguis, lingua lata, capite humano, pelle duriſſima continua, cum ſudibus cartilagi-
neis, vt in Sturione. Maculoſa colla, inter ſe diſtincta, à corpore prodibãt. Cauda erat *Hydræ fa-*
dimidio longior toto corpore, ſerpentum caudæ ſimilis, pedibus paruis vnguibus mu- *buloſæ vera*
nitis. Moles corporea erat inſtar cuniculi, colore ſub ventre candido, circa dorſum *deſcriptio.*
flauo, ſeu viridi diluto; hoſq; Dracones vtriuſq; ſexus viuos inuentos eſse affirmabãt.

Digitized by Google

E

Hydra ſepticeps Geſ. ſummo artificio efficta, & in Theſauro Veneto ſeruata.

Digitized by Google

Hydra ſepticeps Equitis de Corneto aſſectatoris olim Sereniſs. Ducis Ferrariæ.

Digitized by Google

Verùm Cardanus commentitios eſſe arbitratus eſt, & præcipuè cum doctiſſimus, & fide dignus vir Ioannes Meona Piſanus hoc eſſe fictitium opus teſtificatus fuerit. Etenim is dum eſſet à ſecretis Don Ferrandi Gonzaghæ Mantuæ hoc monſtrum diſſecans fictitium eſſe comperit. Quapropter ſe ignorare fatetur Cardanus, an maiusi miraculum Naturæ genitricis, an artis fictricis celebrare debeat. Nos quoq; cum variæ huius Hydræ aſſignentur deſcriptiones,& diuerſæ,etiam monſtrẽtur icones, animal prorſus commentitium, & fictitium eſſe arbitramur: quemadmodum lector in ſequentibus iconibus contemplari poterit. E

VENENVM HYDRÆ QVALE.

Quis hydrã extinxerit.

HYDRAM fuiſſe animal ſolo afflatu homines necans multi tradiderunt, quam tandem Hercules, monente Minerua, penitùs extinxiſſe dicitur. At moribus huius belluæ Herculem valdè afflictatum fuiſſe ferunt; dum reciſo vno capite, multa renaſcerentur; quod innuebat Horatius in Odis, canens. F

Nam Hydra ſecto corpore firmior
Vinci dolentem creuit in Herculem.

Fel hydræ eſt venenũ immedicabile.

Cæterùm felle ſuperati Draconis ſagittas ab Hercule fuiſſe imbutas aſſeuerant; vt feriendo, venenando, neceſſariam vulneratis mortem afferret. Idcircò Aelianus ſcriptum reliquit, quod veluti veſpæ in viperam mortuam aduolantes veneno aculeum inficiunt: aſſimiliter Hercules ſagittarum ſpicula huius animantis felle tinxit: cum hoc venenum ἀνίατον, nempè immedicabile cognouerit. Itaq; Hercules, cum Deianira vxore, ad quemdam Aetoliæ fluuium perueniens, eam Centauro ibi ſtabulanti tranſuehendam commiſit, cum ipſe primùm intrepidus tranaſſet: at ex altera amnis ripa animaduertentes Centaurum nouam nuptam vitiare volẽtem, iaculis huiuſmodi toxico madidis vulnerauit. Huic igitur, intellecta necis hora, vt hoſtem vlciſceretur, Deianiræ propriam veſtem ſanguine inquinatam dono dedit, eiq; talem vim amatoriam ineſſe aſſeuerauit, vt maritus illa induens nunquam alterius mulieris amore corriperetur. Cum igitur Deianira amorem Ioles in Herculem ſuſpicaretur, eum tali veſte ſacrificaturum amiciuit, qui confeſtim vehementi correptus furore inſaniuit. Pauſanias verò retulit Centaurum ſaucium in flumine à Lapitha Arcadiæ monte deſcendente, vulnus lauiſſe, cuius aqua deinceps, ob prauam veneni qualitatem, tetrum odorem contraxit. G

Centaurus felle hydræ extinctus.

ToxicũPriſcorũ, quod genus veneni.

An verò illud veneni genus, quod toxicum ab antiquis fuit cognominatum, venenum huius animalis fuerit, an verò aliud virus compoſitum, inueſtigare oportet. Quamquam ad noſtra vſq; tempora illius cognitionem penetraſſe minimè opinamur. Dioſcorides quidem, Galenus, & Auicennas, nec non quamplurimi alij authores, toxici meminerunt, ſed poſtea illud non deſcribentes, veram eius hiſtoriam non aſſignarunt. Dioſcorides recitat ſolùm illa, quæ Nicander de toxico typis mandauit. Galenus toxicum tantummodo venenum eſſe pronunciauit. Auicennas autem multò plura, ſed valdè ambigua tradidit. Hinc Manardus Medicus Ferrarienſis verbis Auicennæ deceptus, Napellum Arabum toxicum, Priſcorum fuiſſe exiſtimauit. Id autem à veritate alienum eſſe arbitramur: propterea quòd napellus, neq; furorem, neq; rabiem in patientibus generat, quæ ſymptomata toxicum, ad Nicandri mentem, producere ſolet. H

Napellus.

Opinio Plinij circa toxicum.

Plinius autem inter alios authores, metam attigiſſe putauit, dum toxicum, iuxta ſententiam nonnullorum, venenum ex taxo arbore ſumptum, indeq; toxicum, quaſi taxicum nuncupari promulgauit. Hoc igitur in doctrina Nicandri valdè abſurdum eſſe atteſtamur, quoniam Nicander primùm de toxico, deinde de taxo, etiam arbore, verba fecit: quamobrem ſi apud ipſum, hæc duo in vnum coinciderent, procul dubiò de vtroq; ſeorſim non egiſſet. Expoſitores Nicandri hoc nomen toxici inde dimanaſſe affirmant; quoniam Hercules ſagittis Græcæ τόξοις Hydram conſecerit, quæ deinceps ſanguine huius animantis madefactæ toxico nomen feciſſe traduntur.

ToxiciEtymum.

Cæterùm toxicum, quid compoſitum, non autem ſimplex venenum fuiſſe multi autumant; primò, quoniam in libro Admirabilium Ariſtoteli adſcripto legitur, quòd venenum,

A nenum, Gallis nuncupatum toxicum, ita paratur, vt animantibus vulneratis velocem afferat interitum. Ideoq; venatores, quando ſagitta hoc lethifero madefacta liquore ceruum ſauciauerint, illicò accurrentes carnem vulneris reſecant, ne, cibi gratia, reliquæ animalis partes veneno afficiantur. Huius autem veneni folium roboris, vel aliud folium ceruarium appellatum, ſingulare præſidium eſſe prædicant; cum ceruos hoc veneno vexatos illud vtiliter deguſtaſſe obſeruauerint.

Alij in hanc venerunt ſententiam, toxicum nil aliud eſſe, niſi venenum Scythicum, in quo illi populi ſagittas intingunt, quod ex tabe viperarum, & humano ſanguine putrefacto parant: quemadmodum in capite de viperis retulimus. Neq; hoc verum toxicum Antiquorũ eſſe arbitramur: propterea quòd nõ talem necis vim huic ineſſe, qualem toxico Veterum exiſtimamus: etenim toxicum pernicioſiſſimum prædicat Nicander in Theriacis his verſibus in latinum ſermonem translatis. *Venenum Scythicum quale.*

Illo Gerrhæos Euphratis ad arua colonos
Humanam in cædem ſua tingere ſpicula dicunt.
Sic quia tincta ferunt hæc immedicabile vulnus,
B *Quod nigram fouet hinc carnem, ſub ea acre venenum*
Putreſcit, fœdoq; cutis ſudore fatiſcit.

Hinc cæteri poetæ, ob exploratas toxici vires, dum excellentiſsimum venenum mentibus legentium inſinuare vellent, toxicum nominabant. Audiamus Ouidium ſic canentem. *L. 2. Amor. Eleg. 3.*

Non ſcelus aggredimur, non admiſcenda coimus
Toxica, non ſtricto fulminat enſe manus.

Quocirca ſatius erit Gorræi opinionem ſectari, qui in natura, deſcriptione, tam potentis, & peſtiferi veneni inueſtiganda, non diù laborandum eſse cenſuit; immò addit omnem diligentiam potius eſſe adhibendam, vt illam inuentam amittamus.

SIGNA TOXICI.

C HOC venenum, ab effectu, naturam eorum participare cognoſcitur, quæ tota ſubſtantia humanæ vitæ inſidiantur. Deinde, præter hanc maleficam vim, talem caliditatem, & ſiccitatem poſſidere videtur, vt lingua patientis inſigni correpta inflammatione, neceſſario intumeſcat. Idcircò Dioſcorides, propter enarratas cauſas, in hoc caſu, non ſolum linguam, ſed etiam labia tumeſieri tradidit. Inſuper oritur tuſſis ſicca; ita vt ægrotantes frequenter tuſſientes nihil reijciant: amplius, propter latentem veneni facultatem, occulta quædam putredo inflammationem concomitatur: hinc gingiuæ, & humores corporis humani admirandam incurrunt corruptionem, à quibus poſtea vapores maligni ſurſùm elati, tremorem cordis, phrenitidem, & incompoſitum quendam oculorum motum generant: ſpiritus quoq; inordinatè moti, & vehementer agitati ſpumam extra os trudunt. *Lingua, & labia tumefiunt.* *Corruptio admiranda in corpore.*

Item, Nicandro teſte, clamores quidam, & vlulatus audiuntur non abſimiles illis, D quos homo, aduerſus ſemetipſum conſpicatus vibratum enſem, emittit. Denuò Nicander has vociferationes comparat ad illas, quas Phæa Sacerdos, in ſacrificijs, nono cuiuſcumq; menſis die, edebat. Etenim inter alias ceremonias, per montem vociferans errabat, veluti in inſtitutione horum ſacrificiorum ſancitum fuit. *Vociferatio patientis.*

Denique tanta eſt huius veneni malitia, vt difficillimum ſit quemquam toxico affectum euadere. Verùm ſi contingat (licèt rarò) hoc infortunium à quopiam euitari, vt plurimùm inſignis virium imbecillitas, per longum temporis ſpatium opprimit patientem; quoniam vapores venefici cerebrum petentes, non modò vertiginem, delirium, & alia huius generis ſymptomata producunt, verùm quoq; omnes neruos mirandum in modum labefactant.

Poſtremò in parte ſaucia à iaculis toxico infectis, obſeruatur liuor maximam arguens corruptionem, & cutis ita exſiccatur, vt inſtar corij flammæ admoti, facilè dirumpatur. Hoc autem ſymptoma mirum veneni calorem, & ſiccitatem præ ſe fert. Sed hęc omnia Nicander in Theriacis eleganter explicauit his verſibus. *Symptoma arguẽs magnum calorem.*

Pol.

A *Vel tu paſcentis tenerum anſeris accipe pullum,*
Et coque, & auſteræ, cui montes patria, pomi
Sylueſtrem (fuerit mundus tamen à cute) librum,
Vel cape plantatos naſcentia mala per hortos,
Ludicra quæ pulchris fert altas dona puellis.
Aut etiam grauida ſtruthia ex arbore carpe.
Atq; adſtringenti laudata cydonia ſucco,
Quæ riguo diues produxit Creta receſſu,
Atq; hæc tuſa probè fluuialis pelue lymphæ;
Mixtaq; pulegij ramis ſimul omnia tunde.
Præterea ſumpta ex dolentis parte roſacei
In bibula inſtillans os, vt bibat, illinc lana.
Hunc etiam præſtans valet iridis vnguen ad vſum.
Sic ægrè, & multo tandem poſt longa labore
B *Tempora, vix tremulis languens inceſſibus ibit;*
Attonitumq; geret non recto limite vėſum.

Quamuis Nicander miſturam ex ſeminibus cytoniorum, & pulegio trito paratam in hac affectione ſummoperè celebrauerit: nihilominus Dioſcorides quibuſdam alijs remedijs vtitur, veluti ſanguine hircino, & aliorum quorumdam animantium, qui cæca quadam ſuæ naturæ contrarietate hoc virus arcere poſſunt. Præterquamquod huic ſpectāt illa medicamina, quæ ad ictus cuiuſcunq; peſtiferi anguis in primo libro fuerunt examinata. Libuit autem hoc in loco toxici, licèt veneni incogniti medelam aſſignare, tum quia Nicander huius meminit, tùm etiam quia hæc alijs venenis ſimili qualitate præditis facillimè accommodari poſſunt. *Remedia Dioſcorid. aduerſus Toxicum.*

LOCVS.

C BELLVAM hanc ſepticipitem apud Inferos ſtabulari Poetæ finxerunt. Ideo Virgilius interiorem Infernorum partem deſcribens, in qua varia verſari mōſtra retulit, Hydræ quoq; meminit his verſibus. *L. 6. Aeneid.*

Multaq; præterea variarum monſtra Ferarum,
Centauri in foribus ſtabulant, Scyllaq; biformes,
Et centum geminus Briareus, ac bellua Lernæ
Horrendum ſtridens, flammiſq; armata Chimæra
Gorgones, Harpyæq; &c.

Et paulò inferius eumdem etiam locum aſſignat Hydræ, dum canit.

Panduntur portæ, cernis cuſtodia qualis
Veſtibulo ſedeat? facies, quæ limina ſeruet?
Quinquaginta atris immanis hiatibus Hydra
Sæuior intus habet ſedem.

Vnde poſtea Sanazarius Virgilium imitatus in ſuo opere de partu Virginis ſic cecinit. *Lib. 11. de partu Virg.*

D *Tam variæ peſtes, & monſtra horrentia Ditis*
Impetant: trepident Briareia turba Ceraſtæ,
Semiferumq; genus Centauri, & Gorgones atræ,
Scyllaq; Sphingeſq; ardentiaq; ora Chimæræ,
Atq; Hydra, atq; canes, & terribiles Harpyæ.

Pauſanias tamen, in Corynthiacis ad calcem, tradidit iuxta Amymone fontem, amplam, denſiſq; comis Platanum excreuiſſe, ſub qua Hydram altam fuiſſe perhibent. Communis tamen authorum opinio eſt, locum natalem huius Feræ Lernam lacum fuiſſe Argiuis, & Mycenæis conterminum, ad quem omnia deportabantur purgamenta, ex quorum tandem corruptione talem Feram poſſidiſſe affirmant. *Locus natalis verus Hydræ.*

OR-

E

ORTVS, ET INTERITVS.

HESIODVS, in Theogonia, Hydram Echidnæ ex Typhone filiam, & à Iunone in odium Herculis nutritam fuiſſe promulgauit. Echidna enim, vt aliàs explicatum fuit, dimidia ſui parte ſpecioſam repræſentabat puellam, cum partes inferiores in horrificum Serpentem terminarent. Hæc igitur in vaſta verſans cauerna, crudaq; mandens, aliquando Typhoni permixta Hydram, & Cerberum peperit: reliqua apud Gyraldum legenda ſunt. Idcirco ad rem, libro ſecundo Auſtriados, ſic canitur.

Syntag. 5.

Inarimem quondam ſub terras triſtis Echidna
Incoluit, nympha vultu, tenus inguine Serpens
Inferius, ſæuoque mixta Typhaoe natos
Horrendos peperit, cuſtodem Cerberon Orci, F
Cuius demorſos terret vox ærea manes
Lernæamq; Hydram, quam ferro, atq; ignibus hauſit
Amphitryoniades cum belligero Iolao.

Quamuis Hiſtoriographi vnanimes diuulgauerint Hydram ex ſordibus in Lernæum lacum paſſim delatis, ibiq; putrefactis originem traxiſſe.

Hanc tandem immanem belluam omnia deuaſtantem, & perniciem hominibus belluiſq; afferentem ab Hercule interfectã fuiſſe volunt. Quamobrem Martialis innuens Domitianum, ſub Herculis nomine, ob ſtratam viam Apiam, cultum fuiſſe; Hydræ ab Hercule ſuperatę, & extinctæ meminit.

L.9.Epigr. 104.

Fecundam vetuit reparari mortibus Hydram.

Inferius quoq; ad mortem Hydræ alludens ſic cecinit.

L. 14. Epigr. 177.

Elidit geminos infans, nec reſpicit angues.
Iam poterat teneras Hydra timere manus.

Hydra interitus.

Cæterùm tam horrenda, immanis, & monſtrifica fuit hæc beſtia, vt à nemine, niſi ab Hercule ſuperari, & debellari potuerit: quocirca eius cædes inter res præclarè geſtas ab Hercule locum habere meruerit: propterea Auſonius egregios Herculis labores recitans, necis Hydræ meminit ſic canens. G

Epigr. 139

Prima Cleonæi tolerata ærumna laboris,
Proxima Lernæam ferro, & face contudit Hydram.

Lib. 4.

Eundem ſenſum habemus in Epigrammatibus græcis, vbi leguntur hæc verba.

Πρῶτα μὲν ἐν Νεμέῃ βριαρὸν κατέπεφνε λέοντα
Δεύτερον ἐν Λέρνῃ πολυαύχενον ὤλεσεν ὕδρην.

Ideſt.

Primò quidem in Nemea fortem interfecit Leonem.
Secundo in Lerna multi ceruicem perdidit Hydram.

Hydra claua percutitur.

Nam cum Hydra (referente Seneca) regionem totam natalem deuaſtaret, ab Hercule primùm claua percuſſa fuit, deinde ob tetrum, quem ſpirabat odorem, ſagittis eminus petita; poſtremò in ſolitis ſe condentem cauernis, congeſta lignorum ſtrue, Hercules penitus deſtruxit, & expugnauit. H

PRÆSAGIA.

QVIDAM author innominatus Germanus agens de Hydra ex Turcica regione delata, cuius iconem exhibuimus, hæc verba protulit. Nemini dubium eſt, rerum mutationem monſtris ſignificari; ſed Germania, vel chriſtianus Orbis hodie tam grauibus affligatur ærumnis, vt ei, præter exitium, nihil grauius accidere queat. Ideo conijcio hæc monſtra ad maiorem calamitatem non eſſe extimeſcẽda; & pręcipuè cum res Turcicę ad ſummũ potentię gradũ, & fęlicitatis faſtigiũ peruenerint: quamobrem huiuſmodi monſtra aliquid mali illiminari diuinarem, ſub cuius Ditione

A tione monſtrum repertum, & obſeruatum eſt, & potiſſimum cum capita huius monſtri ab occipitio geſtamen pilei turcici oſtentet.

Verùm hic Hariolus quiſquis fuerit, primitùs inueſtigare debebat: an monſtrum, cuius icon exhibetur à natura productum, an verò ab arte fabricatum fuerit. Quandoquidem Geſnerus vnà cum Erythrço belluam hanc multicipitem planè commentum artis eſſe exiſtimat. Aures enim, lingua, naſus, facies, toto genere à Serpentum, vel Draconum figura diſcrepant. Quocirca ſi author huius figmenti, rerum naturalium monſtris etiam accidentium imperitus non fuiſſet, melius ſpectatoribus imponere potuiſſet. Sed etiamſi hanc monſtroſam Feram à natura productam eſſe concedamus, cur potius Turcis, non autem nobis aliquod malum minabitur? Itane tam cæci erimus, vt culpam noſtram non agnoſcamus, & omne ſiniſtrum omen in hoſtes Chriſtifidelium reijciamus?

Hydra ſeptіceps an ſit fictitia.

B

HISTORICA.

De vera Hydræ hiſtoria, fidem veri adhuc pendere exiſtimamus: propterea quod Hiſtoriographi ſibi inuicem reclamare videtur. In primis Iſidorus ſcriptum reliquit Hydram fuiſſe lacum copiam aquarum eructantem, & proximas vaſtantem ciuitates: ſiquidem ex multis meatibus aqua ſcaturiebat; immò obſtructo vno ſcaturiginis orificio, aqua per plura alia foramina erumpebat. Alij paludem Lernæ frequenter exſiccari, denuoq; aquis repleri memorarunt: quare Hercules ſcaturiginum meatus diligenter rimatus, igne adhibito, intra proprias cauernas aquam cohibuit. Zenodotus diuulgauit locum quemdam in Argolica regione fuiſſe, in quem omnia ſordium genera promiſcuè conijciebantur; quæ poſtea nebulas maleolentes, & peſtiferas exhalare ſolebant, quas à loco humido dimanantes Hydras nuncupabant. At huiuſmodi loco ab Hercule exſiccato, Regio ſaluberrimum aerem deinceps adepta eſt.

L. 12. Orig.

Palus Lernæ quomodo exiccata fuerit.

C Multi aſſeuerarunt quoddam anguium genus, ſub quo Hydra continetur, adeò prolificum fuiſſe, vt, niſi igne eorum ſemina coercerentur, fæcunditati illorum nemo reſiſtere poſſet: hinc factum volunt fabulæ locum, quòd extincto vno Hydræ capite, plura renaſcerentur. Alij referunt Achelorum Fluuium Acarnaniam ab Aetolia ſegregantem ſolere interdum vtramque regionem ita inundare, vt omnes agrorum limites confunderentur: quamobrem, conſumptis aquis, ſæpè ſæpiùs Incolæ litibus premebantur. Hinc Hercules impetum amnis aggeribus compeſcens, & deinceps intra alueum fluere aquam cogens, omnes Incolarum lites temperauit: qua de cauſa Hydram ab Hercule interfectam pronunciarunt. Hæc hiſtoria memoratur Libro nono Auſtriados hunc in modum.

Genus anguiũ valde prolificum.

—— & ſemper plagis viuacibus Hydram
Ruptaq; deuictis Acheloia cornua ripis.

Hercules impetũ amnis compeſcuit.

Lernæo Serpenti Hydræ nuncupato, dum ab Hercule expugnaretur, Cancrum auxiliatum fuiſſe produnt, At viciſſim ab Hercule, Iolai implorata ope, beſtia tandem debel-

D lata fuiſſe perhibetur. Palephatus verò id totum ſic exarat. Primò Lernũ Regem quemdam conſtituit (habitabant olim homines in pagis, & cuicumque loco rex ſuus præerat) Sthenelaus igitur Perſei filius, vt ipſe refert, Mycenas ampliſſimum locum, hominumque frequentia nobilitatũ occupabat. Huic Lernus Rex minimè ſubiacere volebat; hac de cauſa ambo inter ſe præliabantur. Lernus in ſua Ditione paruum oppidum Hydram nuncupatum à quinquaginta ſagittarijs in quadam turri incluſis diligenter cuſtoditum poſſidebat. Itaq; Hercules ad expugnandum hoc munitum oppidum miſſus à ſagittiferis ignem, & iacula in hoſtes proijcientibus repulſus fuit: nam licèt eorum vnus interimeretur, confeſtim duo alij locum defuncti occupabant. Lernus autem perpendens ſe viribus eſſe inferiorem, auxilium Cancri, ſeu Carcini cuiuſdam ſtrenui Ducis implorauit, qui accedens, iunctiſque copijs, in Herculem impetum feciſſe traditur. Ex altera parte Iolaus Iphicli filius, atq; Herculis nepos, Thebanorum ducens exercitum Herculi auxiliaturus acceſſit: quare Hercules, hoc opitulatur, Hydram oppidum expugnauit, diruit, & concremauit.

Hiſtoria hydra oppidi ab Hercule expugnati.

Alij

Hydra Sophiſta ſuit. Alij crediderũt Hydram fuiſse ſophiſtam quemdam callidiſſimum, qui rationes ambiguas in medium ſemper afferebat, vt alios ab ipſa veritate depelleret, cuius vna confutata ratione, plures inde cauillationes oriebantur. Idcircò Hercules, igne, nimirum feruore ſui ingenij, has omnes argutias diremit. Tandem multi voluerunt Hydram hoc modo ab Hercule necatam fuiſſe, dum animi ſui, & continentiæ, ignita quadam face, renaſcentia identidem libidinum, & cæterorum vitiorum capita repreſſerit, & penitus extinxerit. E

EPITHETA.

MVLTA capita, quibus Hydram redundare monimentis mandauit Antiquitas, varijs epithetis cùm latinis, tùm græcis anſam præbuerunt. Latini hanc Feram fæcundam, populoſam, ramoſam, rediuiuam, renaſcentem, multiplicem, & deniq; ſeptemplicem indigitarunt. Baptiſta Mantuanus ſic canebat. F

Bellaq; & atroces iras ſeptemplicis Hydræ.

Epitheta græca. Itaq; Græcis, ob eamdem rationem, Hydra πολυαύχενες multas habens ceruices exponitur; cum αὐχὴν ceruix reddatur. Item πολυκάρηνος multa habens capita. Immò quandoq; vocatur πολυδειράς, quod epitheton monti multa cacumina habenti propriè conuenit. Rursùs, eadem de cauſa, ἑκατογκέφαλος, idest centum habens capita appellatur: immò μυριοκέφαλος, nempè infinitis redundans capitibus, quod epitheton ab Euripide, in Hercule furente, vſurpatur.

Epitheta ratione loci. Si meditemur huius belluæ locum, Græcis, λερναίη, & Latinis Lernæa cognominatur; quoniam in Lernæa palude ſtabulari diceretur. Apud Aratum nominatur αἴθοψ, fortaſſis propter colorem; cum hæc vox aliquando nigrum, & quandoq; rutilum colorem ſignificet. Alioquin Claudianus virentem illam indigitat.

Lernæamq; virens obſederat Hydra paludem.

Epitheta à ſæuitia petita. Poſtremò, ratione ſæuitiæ, ὀλοόφρων, dicitur Homero, quia pernicioſæ mentis fuerit. G Alijs ἀργόμορος, quoniam graui, & crudeli fato premeretur: vel, vt placuit Euripidi in Hercule furente, πολυφόνος; quoniam multas cædes perpetrauerit. Deniq; Latini immanem, nocentem, horrendam, tumentem, diram, improbam, ſuperbam, ferocem, colubris vallatam, vel colubriferam Hydram indigitarunt.

PROVERBIA.

Adagia hydram reſpicientia. ADAGIA ad hunc ſpectantia locum, partim hoc animal, partim locum eius natalem, & Herculem Hydræ interfectorem reſpiciunt. Si contemplemur Feram, hoc adagium circumfertur apud Græcos. ποικιλώτερος ὕδρας, idest, *magis varius, quàm Hydra*, profertur de hominibus doloſis: quandoquidem Hydra maculis verſicoloribus diſtincta eſſe ferebatur. Huic affine eſt cognomentum Mnaſeæ Colophonis H

Salpa piſcis. Poetæ, qui Salpa cognominatus fuit: cum in carminibus cõſcribendis fuerit admodum varius. Salpa enim eſt piſcis aureis, & rubentibus lineis à ceruice ad caudam vſque picturatus: quamuis aliter illaudati ſaporis eſſe feratur.

Sequitur aliud adagium. ὕδραν τέμνεις. idest. *Hydram ſecas.* Suidas tradit hoc eſſe pronunciandum de illis rebus, quæ haudquaquam fieri poſſunt. Legitur quoq; hoc adagium apud Platonem libro quarto de Republica; & promulgari poteſt in illos, qui dum vnum incommodum auferre conantur, plura incurrunt: veluti vno Hydræ Lernææ ſecto capite, plura renaſcebantur. Vſus eſt etiam Plutarchus hoc prouerbio, in commentarijs de fortuna Alexandri; quando aliquo terminato, & ſopito bello, necnon compoſita pace, ſubinde alij, atq; alij populi aduerſus ipſum belligerantes inſurgebant. Quapropter Cyneas quoque cognita Romanorum multitudine, qui poſt acceptam aliquam cladem, copias denuò, & confeſtim inſtaurabant, hæc verba protuliſſe dicitur. *Pyrrham ſibi videri aduerſus Lernæam bellare Hydram*; hoc adagium optimè in litigato-

ics

Digitized by Google

A res quadrat, qui interdum vnà compoſita controuerſia, in plura incidunt litigia. Lis enim ſæpe numero litem parere ſolet.

Sequitur illud adagium. *Hydram geſtas.* diciturq; de illo, qui corallium tanquam tutelam aduerſus fulmina, & tempeſtates geſtat: quandoquidem hæc planta apud Plinium vocatur Gorgonia, cum extra aquam inſtar lapidis dureſcat. Gorgones autem, ſecundùm Seruium in commentarijs ad librum ſextum Aeneidos, fuerunt tres puellæ lectæ venuſtatis pulcherrimæ, quas adoleſcentes conſpicati in lapidem tranſmutari dicebantur. *L. 37. c. 10.*

Si contemplemur interfectorem Hydræ, oritur aliud adagium. *Nec Hercules quidem contra duos.* Hoc inde, natum eſſe volunt ex ſummo Herculis labore in necanda Hydra: etenim Cancrum Hydræ vehementer oppreſſæ auxiliaturum veniſſe ferunt: quare viciſſim Hercules, implorata Iolai ope, Hydram tandem ſuperauit, & Cancrum interemit. *Adagia ratione interfectoris hydra.*

Si mens dirigatur ad locum, in quo Hydra ſtabulabatur, hic nobis exhibet illud pro-
B uerbium. λέρνη κακῶν. ideſt. *Lerna malorum*: hoc prouerbium pronunciatur, non ſecus, ac ſi dicatur. *Ilias malorum. Mare malorum. Theſaurus malorum.* His enim adagijs plurima mala in vnum congeſta ſignificamus. Originem duxit hoc prouerbium à loco natali Hydræ, quem fuiſſe lacum omnium ſordium, & vndiq; congeſtarum plenum tradiderunt: quemadmodum ſuperius, iuxta mentem Strabonis, ſcriptum fuit. Proptérea quotieſcumq; hominem valdè infamem, vel omni turpitudinis genere contaminatum, aut cætum hominum peſtilentium, quaſi colluuiem facinoroſorum indicare volumus; rectè Lernam malorum pronunciamus. Idcircò Cratinus Comicus, apud Heſychium, theatrum, quod ex varia mixtaq; hominum colluuie conſtaret, iure merito λέρνη θεατῶν appellauit. *Adagia petita à loco hydra.* *Lib. 8.*

M O R A L I A.

C

CYPRIANVS, libro primo de Incarnatione Chriſti, Hydram optimo iure ad fæcunditatem hæreſum comparauit. Scripſit enim, quòd hæreſes in Eccleſijs Hydræ ſimilitudinem gerunt, quoniam iſtæ aduerſus noſtras mentes linguis feralibus ſibilant, & lethale virus iaculantur; immò truncatis capitibus renaſcuntur. Sed quoniam reſurgente morbo non debet ceſſare medicina, ideo quantò maior fuerit ægritudo, tantò validior debet eſſe curatio. Potens enim eſt Dominus Deus noſter, vt quod de interitu Hydræ Ethnici prædicarunt, id in bellis Eccleſiarum veritas peragat; & ignitus Spiritus Sancti gladius ita, in extinguenda, & extirpanda nouella hæreſi, omnes penitus medullas pernicioſæ generationis exurat, vt tandem prodigioſa fæcunditas, emorientibus venis, denuò parere ceſſet. Diuus etiam Ambroſius, in ſuo opere de fide, hanc ſimilitudinem Hydræ, & hæreſis amplexus eſt: ſiquidem veluti, vna Hydræ ablata ceruice, aliæ ſtatim emergebant; ita pariter vna ablata hæreſi, multæ aliæ inſurgunt. Ideoq; ritu necis Hydræ, hæ nonniſi incendio auferri poſſunt. Huius etiam
D comparationis meminit Baptiſta Mantuanus de Diuo Ambroſio canens hunc in modum. *Hæreſis hydræ comparatur.* *Lib. 1. c. 4.*

Arius humani generis lethale venenum,
Legis in excidium natus fideiq; ruinam,
Polluerat gentes, totumq; infeceras Orbem,
Præſertim Italiam. Tunc tota Inſubria fractis
Viribus ægrotans ſito in languore iacebat.
Ambroſius, qui tunc erat ex Proconſule factus
Paſtor, in hanc Hydram claua inſurrexit, & arcu,
Et velut Alcides alius Lernæa fugauit
Toxica, Niligenas abigens ab ouilibus Hydres.

Amplius, in morali doctrina, Sophiſtici, & fallaces verborum gannitus non iniuria ad Hydram comparantur; cum ab hoc vocum monſtro infinita dimanent deliramenta, [illegible] quæ animis noſtris plurimum detrimenti, & magnam quoq; perniciem tempore [illegible] *Sophiſtæ hy[illegible]*

latura. Immò omnes mulieres, quæ pudicitiam habent in propatulo ſimilitudinem E
Hydræ non effugiunt: quandoquidem Anaxilas comicus fabuloſa quędam Priſcorum
L.13.Dyp- monſtra, publica ſcorta interpretatus eſt. Hinc Athenæus Gnathænam Sinopæ vetu-
noſoph.cap. læ ſubnaſcentem ipſa duplo deteriorem eſſe retulit. Id in capitibus Hydræ obſeruaba-
10. tur, dum vno ablato, alia multo deteriora oriebantur.

Inſuper homines, qui aſprè, & acutè non ſolum quacunq; occaſione, ſed etiam contumelioſiſſimè ſolent loqui, cum Hydris comparandi erunt; quare non immeritò Diuus Hieronymus (referente Cælio) obtrectatorem virulentum, Excetram, nempe Hydram cognominauit. Rurſus in proęmio Eſdræ, aduerſus ſuos obtrectatores ſic loquebatur. Quamuis Hydra ſibilet, victorq; Simon incendia iactet, nunquam meum, iuuante Chriſto, ſilebit eloquium. Item Hydra hominibus omni crudelitatis genere inquinatis iuſta de cauſa aſſimilāda eſt: cum reciſa vna crudelitatis ceruice, denuò noui ſęuitię modi repullulent. Vnde Baptiſta Mantuanus in Bucolicis canebat.

Eclog. 3. *Tranarem laturus opem, tu ſautor Hydra*
Me fugis. F

Demùm qui inani ſcientiæ perſuaſione, vel alia de cauſa intumeſcit, Hydram proculdu-
biò repræſentare videtur: cum illa Fera ita ſuperbiret, & ſe ſe efferret, vt quodcumq;
Superbus ferrum in ſui necem fabricatum aſpernaretur. Idem præſtat homo nimium ſui admira-
nūcupatur tor; ac pro ſententia, cui ſemel adhæret, etiam contra verum contumax, & refractarius.
hydra. Cum autem nullum vitium Deo inuiſus ſit arrogantia; homo criminoſus hos teterrimos mores in candidos mutare debet. Verùm cum difficillimum ſit in Superborum mentem modeſtiam, & animi demiſſionem inducere deberent ſaltèm meminiſſe illius, quod de oſtentatione ſuperbiæ quidam poeta tradidit hunc in modum.

Sordida laus ſemper proprio quæ prodidit ab ore
Hanc ſapiens refugit.
Efficit, & fatuos pompiſa ſuperbia plures,
Tartara quos rapiunt.

Vir quoq; omnigena eruditione clarus, & Aenigmatiſtes, vt mens ſuperbi reſcipiſceret, hanc obſcuram ſcripſit veritatem. G

O *be*
cur *ſuper* *bis*
tuæ *bia*
te *abit.*

Nimirum ò Superbe, cur ſuperbis, tua Superbia te ſuperauit.

Poſtremò Seneca doctrinam moralem de fortitudine, & Iuſtitia inſinuans, exem-
Lib 20.E- plo Hydræ, virtutes non eſſe animalia docuit his verbis. *Non enim quicquid ab homine fit,*
piſt. 21. *homo eſt, & iuſtitia quid eſt inquit? animus quodammodo ſic ſe habens. Itaq; ſi animus animal eſt, & iuſtitia minimè. Hæc enim habitus animi eſt, & quadam vis. Idem animus in varias figuras conuertitur, & non toties animal aliud eſt, quoties aliud fuerit, nec illud, quod fit ab animo, animal eſt, ſi iuſtitia animal eſt fortitudo, ſic cætera virtutes: vtrum deſinunt animalia eſſe ſubinde vt rurſus incipiant, an ſemper ſunt: deſinere virtutes non poſſunt:*
Hydra ſi- *ergo multa animalia, immò innumerabilia in hoc animo verſantur. Non ſunt, inquit multa*
militudo *quia ex vno religata ſunt, & partes vnius, ac membra ſunt. Talem ergo faciem animi nobis* H
quadam. *proponimus, qualis eſt Hydræ multa habentis capita, quorum vnumquodq; per ſe pugnet per ſe noceat. Atqui nullum ex illis capitibus animal eſt, ſed animalis caput: cæterum ipſa vnum animal eſt.*

Li.1.Polyt. Atquid de toxico dicendum erit? Hoc cum eſſet pernicioſiſſimum, aliquando ta-
cap.8. men vitale fuit appellatum. Etenim (referente Ioanne Sariſberienſi) Tiberius à Iulio Imperatore tertius toxico interijt, cuius morte ita lætatus eſt populus, vt Terram matrem, & Deos manes oraret, ne mortuo ſedem vllam, niſi inter impios, concederent. Et licet toxicum ſemper fuerit deteſtabile, & exitioſum, tamen illud populus vitale eſſe cenſuit.

HIE.

HIEROGLYPHICA.

NONNVLLI, referente Pierio Valeriano, per ſimulacrum Hydræ, Inuidiam hieroglyphicè repreſentari poſſe tradunt: quandoquidem Hydram animal paluſtre, & ex ſordido cœno natum fuiſſe aſſeuerant. Inuidia quoq; nonniſi in abiecto, & demiſſo animo reſidet. Quocirca Ouidius, in volumine Transformationum, hanc in imis conuallibus latibulari confinxit; deinde reliqua, quæ de Inuidia ſcripſit, ad Hydræ ſignificatum pertinere videntur. Præterquamquod Erictonius pedibus anguineis (quamuis alij ad cuſtodiam, ſerpentem ei aſſignatum fuiſſe dixerint) Inuidiam denotare perhibetur: cum illa, poſt res præclarè geſtas, in arenam prodiens, paulatim in cordium penetralibus occultetur, virulento ſpiritu ad cuſtodiam deſtinato. Huius B autem exemplum in primis fratribus manifeſtum habemus.

Inuidia Hieroglyphicum.

Inuidia cauſa fratricidij fuit.

Maior & inuidia eſt fraternis cordibus orta,
Fraterno primi mandauerunt ſanguine muri.
Hoc Abel, atq; Chaim: hoc Atreus, atq; Thyeſtes
Ethcocles cum fratre ſuo, pluresq; docebunt.
Inuidiam idcirco fugiat ſapienſq; bonuſq;.

Itaq; hoc eſt illud odium, quod Diodorus, pictura ſerpentis denotari poſſe diuulganit. Inſuper Pierius Valerianus, ſimulacro Hydræ ab Hercule ſuperatæ, hieroglyphicè demonſtrari poſſe vitium à virtute domitum pronunciauit. Etenim talis pictura admonet vnumquemq; virtutis, qua homo fretus illecebras amatorias per Hydram expreſſas remouere conatur.

Lib. 6. Hierogl.

C PHRENOSCHEMATA.

PRISCA conſuetudine receptum fuiſſe, in Inſignibus Hydram delineare teſtatur Capaneus, qui olim pro egregio Inſigni, Hydram habuiſſe traditur. Quocirca hic mos ad noſtram vſquè ætatem penetrans, multis phrenoſchematum anſam præbuit. Vnde Hieronymus Ruſſellius, in libro Inſignium, exhibuit ſimulacrum Hydræ ſepticipitis, cum Dicto. VTCVMQ. Demonſtrabat autem inuentorem phrenoſchematis quouis modo omnes difficultates ſibi oblatas, eſſe ſuperaturum, vel innuebat totos conatus eſſe inflexurum, & omnia ablaturum impedimenta. Hoc deniq; phrenoſchemate generoſus, & inuictus animus demonſtratur. Item Ioannes Baptiſta Pittonus Pictor Vicentinus in Inſigni Sfortiæ Pallauicini, effigiauit Hydrā cum Dicto. VTCVMQ. Vt indicaret hominem aduerſus inſortunia virtutes ſemper augentem. Subſcripſit autem carmina Italica huius tenoris.

Inſigne Capanici.

Come ch'à l'Idra vn colla ſi recida
D *Vi naſcon tanti in vece di quell'vno,*
Ch'eſſer non puote, che già mai l'aucida,
Opri quanto ſi voglia ingegna alcuno.
Tal la virtù, ch'in cor alto s'annida,
Non teme volto minacciofo, e bruno
Di nemica fortuna, à aſſalto d'armi;
Ma via è più ſalda, che l'incudi e i marmi.

Iterum Hieronymus Ruſſelius effigiauit manum, cum gladio recidentem vnum ex capitibus Hydræ in quadam palude iacentis, cum Dicto Italico deſumpto ex carminibus Petrarchæ, E S'IO L'VCCIDO, PIV FORTE RINASCE. Quare intelligimus authorem Phrenoſchematis conari, omni diligentia, deſiderium amatæ rei extinguere, cum tamen illud magis inſurgat, & quaſi altera Hydra multiplicetur.

Lib. 3. Inſign.

Lucas etiam Contilis ſcriptor italicus eamdem Hydræ iconem cum manu, & gladio ſigurauit, & addidit Dictum huius generis: SPES ÆGRA SALVTIS. Et monet

 lectorem,

Animi inquies quomodo demõſtretur.

lectorem, quod author huius phrenoſchematis voluit inſinuare animi ſui inquietem, quà multis vexabatur ærumnis, & quamuis aliquãdo vnam auferret; aliæ tamen, atq; aliç emergebant: propterea ſe ægram ſperare ſalutem protulit. B

Perciuallus quoq; delineauit Draconem ſepticiptem, cũ Dicto. In OMNIBVB HYDRA. Alludebat enim ad omnes huius Feræ proprietates. Primùm, quia flatu graueolenti, cunctos ad ſe accedentes arceret, deinde, quia truncato vno capire, plura renaſcerentur. Sic in mundanis euenit negotijs, quæ plurimas ſemper pariunt difficultates.

SIMVLACRA.

Lib. 7. Aeneid.

PAVSANIAS, in Eliacis, ſcriptum reliquit, quòd in Elide templum Iunonis erat, in quo, præter alia ſimulacra, Pallas Herculi Hydram conficienti aſſiſtens viſebatur. In clypeo Auentini ſimulacrum Hydræ conſpiciebatur: nam Virgilius ſermonem habens de filio Herculis, ſcripſit ipſum vehi curru cum ſigno palmæ, more triumphantis, geſtantem clypeum, figura Hydræ refulgentem, in patris monumentum, qui hunc ſepticipitem Draconem in palude Lernęa exanimauit. Sic igitur canit Virgilius. F

Poſt hos inſignem palma per gramina currum.
Victoreſq; oſtentat equos ſatus Hercule pulchro
Pulcher Auentinus, clypeoq; Inſigne paternum
Centum angues, cinctamq; gerit Serpentibus Hydram.

Memorat etiam Baptiſta Mantuanus ſimulacrum Hydræ in marmore quodam Spartano cælatum, dum canit hunc in modum.

Non procul inde virens Spartano è marmore moles
Phidiacam teſtata manum, pendebat ab alto
Margine pars claua, partem conſumpſerat ætas.
Lernæq; pars prima Hydra, quæ guttura ſeptem
Porrigit, & linguis ſeptem vibrantibus ora G
Arcus, Acarnanis fluuij duo cornua frugum
Plena, Molorcheo pellis detracta Leoni.

Meminimus, & nos vidiſse Romæ multas Herculis ſtatuas inſigni cælatura admirãdas, ſed potiſſimum per collem Quirinalem vulgò *Monte Cauallo* appellatum, in Viridario, & Vineto olim Eminẽtiſſimi Cardinalis de Carpo, inſigniores cum claua, & ſpolio Leonis, alicubi hæc ſtatua caput Leonis, alibi verò fructus horti Heſperidum manu tenebat: verum inter has, hoc in eodem loco Paradiſum terreſtrem fere ęmulante, viſebatur tabula marmorea figuram exhibens Herculis manu ſtringentis comam mulieris, cuius crura ſerpentinam effigiem præſeferebant: nonnulli ſunt opinati inſinuare voluiſſe ſpectantibus paludem Lernęam, in qua Hercules Hydram confeciſſe traditur. Neq; volumus in præſentia ignotam eſſe legentibus egregiam ſtatuam æream Herculis, & Hydræ ad caminũ amplæ aulæ Palatij Illuſtriſſimæ familiç de Tanarijs, in qua hodie Marchio Ioannes Nicolaus Bononiæ Senator ſumnę vir prudentię refulget, quę ſtatua malleo, & manu Excellentis Argentifabri Horatij Proualij Bononienſis inchoata, & abſoluta fuit. Aliqui etiam, pro ſimulacro Romam repræſentante, delinearunt mulierem belluæ ſepticipiti inſidentem, propter ſeptem colles in Romana vrbe conſpicuos, & eminentes. Quapropter aliquando Roma ſepticollis fuit cognominata. Vnde Poeta Italicus canebat. H

Tanariorũ mentio.

——— ——— ——— ——— *Roma ogn'hora*
Con gl'occhi di dolor bagnati, e molli
Ti chier mercè da tutti ſette i colli.

Simulacrũ Inuidiæ.

Amplius, Ripa, in ſecunda parte Iconologiæ, vt Inuidiæ exhiberet ſimulacrum, pinxit annoſam mulierem cum Hydra, quoniam hæc Fera, peſtifero, & lethali halitu magis, quàm aliud animal, inficiat, & occidat. Aſſimiliter idem præſtat Inuidia, cum ſemper hominibus detrimentum, atq; ruinam, corporis, & animæ machinetur. Præterquamquòd Hydra, amiſſo vno capite, plura acquirit, quemadmodum Inuidia, quæ vi virtutis penè oppreſſa, magis atq; magis aduerſus eam creſcit, atq; augetur. Id optimè expreſſit Petrarcha canens. *O In-*

Digitized by Google

A *O Inuidia nimica di virtude,*
Ch'a bei principij volontier contraſti.

Iterum Ripa dum conatur exprimere hominem ſe recipientem ad optimam frugem, quam Vulgus Conuerſionem vocat; figurat mulierem plorantem, & tenui indutam velamine, cum Hydra ad pedes; additq; hoc Dictum. IN TE DOMINE SPERAVI. Etenim lacrymas pœnitentiæ indices eſſe annotauit Curtius. Hydra verò catenus in hoc ſimulacro locum habet, quatenus crimina conculcanda eſſe demonſtrat, quod maxima preſtatur difficultate: veluti Hydra ſummis laboribus ab Hercule expugnata, & extincta fuit. Ratio autem huius ſimulacri infraſcriptis verſibus explicatur.

Simulacrũ Conuerſionis vulgo dictæ.

Diuitia attalica iaceant, aurumq; comaq;
Et leuis hæc tantùm facia membra tegat.
Et modò iam menti ſedeat ſententia noſtræ,
Quæ vela exornent pectoris alba mei.
Hydra, vel hæc pedibus iaceat ſuppoſita diris,
B *Ne illius pereant pectora noſtra dolis.*
Cuncta tenenda modò ſunt hæc de ſede ſuprema
Luminibus pateant lumina clara meis.

Deniq; idem author in poſtrema Iconologiæ parte, ad ſignificandam Religionem ſimulatam, vſus eſt pictura mulieris attalicis indutæ veſtibus, redimitę corona, & ſupra Hydram ſedentis; nam veluti Hydra ab aliorum animalium natura valde recedit. Ita hæc Religio à vera, & recta mirandum in modum diſcrepat.

Falſæ religionis ſimulacrum.

DE DRACONE BIPEDE
In agro Bononienſi capto. Cap. V.

C
ORDINIS RATIO.

CVM in precedenti capite de Draconibus pedibus fulcitis pertractare cæperimus, ordinis rationem ſecuti, hanc ſedem Draconi bipedi Bononienſi aſſignare decreuimus, antequam de Draconibus alatis verba fiant. Itaq; hanc difficillimam libenter ſuſcepimus prouinciam, præſertim cum animal huius figuræ nunquam in Europa viſum, nec à quopiam, vt noſtra fert opinio, deſcriptum fuerit. Et tamen nullum animal tam paruum, & ignobile in rerum natura reperitur, quin diuinum opus in eo ſemper eluceſcat. Ideo iure optimo Heraclitus philoſophus, vitandæ gratia aeris frigidioris iniuriæ, in humili piſtoris caſa morans; nonnullis viris nobilibus ipſum alloqui cupientibus iuſsit, vt in tugurium ingredi dignarentur, aſſeuerans neque tali loco Deos immortales deeſſe.

Deus eſt vbique.

Immò rectius Diuus Auguſtinus in pſalmos, admirabilem Omnipotentis prouidē-
D tiam in minimis contemplans animalibus; hęc verba proferebat. Quis ſingula pulicis, vel culicis membra non admiretur; quatenus ordinem, motum, & vitam participent. Amplius conſiderandum eſt, quemadmodum hæc animalcula mortem fugiant, vitam diligant, voluptates appetant, moleſtias vitent, & denique qua ratione in motu ſibi congruo vigeant. Quis diſponit iſta? inquit Auguſtinus; expaueſcis in minimis, lauda infinitam Dei potentiam. Idcircò nos quoq; in exaranda huius admirabilis Draconis bipedis hiſtoria, idem præſtare debemus.

Animaliũ paruorum conſideratio.

Digitized by Google

 E

DRACO BONONIENSIS
quo tempore inuentus fuit.

VERTENTE anno noſtræ ſalutis ſeptuageſimo ſecundo ſupra milleſimum, & quingenteſimum. III. Idus Maij, tempore creationis Summi Pontificis Gregorij Decimitertij Bononienſis, hic Draco bipes, more Serpentino ſibilans ſe manifeſtauit. Nam penès prædiolum Domini Petronij de Doſijs in loco *Malanolta* nuncupato deliteſcebat, ſed tandem poſt diem Aſcenſionis Redemptoris noſtri eiuſdem anni, hora decima ſeptima in via publica iuxta ſepem prænominati prædij ſpatio milliaris à noſtra diſtantis Ciuitate, à quodam bubulco Baptiſta nominato de Camaldulo deprehenſus fuit. F Is enim Bononia, cum bobus currum trahentibus rus petens pedetentim currum ſequens, boues ſiſtere gradum animaduertit; vnde ſumpto perone in illos ſæuiens acriter ſtimulauit: at illi timore quodam perciti, & genuflexi, vlterius progredi non audebant. Interim, magno audito ſibilo, bubulcus circumſpiciens admirabilem Draconis figuram deprehendit; & illicò pauore affectus eleuata haſtula, capite belluæ percuſſo, animal interfecit.

Boues timore draconis affecti.

Sed mirandum eſt, quòd Draco nunquam ab illo diſceſſerit loco; immò boues, & bubulcum toruis oculis, & erecto capite intuens, fortè in illos ſe iaculari volebat; at fraxini cuiuſdam propinquitate fortaſſis impeditus, neq; ruſtico, neq; bobus vllo fuit incommodo. Virtutem enim fraxini, aduerſus omne Serpentum genus, cunctis manifeſtam eſſe arbitramur. Et quamuis Serpentes animantes voraciſſimi, tenui gula referti, caudæ extremitati, capite eleuato, inſiſtere ſoleant, vt melius cibaria in aluum dilabantur: non eſt tamen credendum hunc Draconem duobus inhærentem pedibus, cibi cauſa, caput eleuaſſe, ſed potius, vt facilius in bubulcum ſe ſe iaculari G poſſet.

Fraxini vis.

Inſuper bubulcus metuens, ne animal primo ictu prorſus extinctũ eſſet, rurſus ferro, quo haſtulæ bubulcorum armari ſolent, anteriorem Draconis pedẽ abſcidit: itaq; interfectus biduo ibi iacuit. Interea Dominus Horatius Fontana hanc ſingularem belluam humi iacentem animaduertens, ad doctiſſimũ Vlyſsem Aldrouandum, & diligentiſſimũ rerum naturalium perſcrutatorem deferri iuſſit; qui animal conſpicatus rariſſimum, nec vnquam in Italia, immò, nec in Europa viſum, primò ad viuum pingi, deinde ſumma induſtria exſiccari, & in Muſæo appendi curauit, quemadmodum etiam hodie vnuſquiſq; illum intueri poteſt. Et quoniam hic Draco eo tempore inuentus fuit, quo non ſolum Gregorius XIII. ad maximum euectus fuit Pontificatum, in cuius inſigni gentilitio Draco refulgebat, ſed etiam eo tempore, quo Draco cœleſtis exoriebatur: iuco Iuuenis exquiſitiſſima doctrinæ ſic cecinit.

Animal ad viuum pingitur.

Luſtris ter centum & bis ſeptem, dum additur annus
Bis; Draco Felſineo ſibilat ortus Agro
Sibilat Eoo quoq; Cæli cardine eodem
Tempore, Romana ſceptriger Vrbe Draco. H

FORMA, ET DESCRIPTIO.

Longitudo, & latitudo draconis.

ADMIRABILIS hic Draco à capite ad extremitatem vſq; caudæ erat duorum cubitorum: ab ore ad initium vſq; latitudinis corporeę dodrans inter corporis latitudinem, & caudæ principium obſeruabatur. Deinde ad extremitatem vſq; caudæ longitudo cubitalis, nempè duorum dodrantum, huiuſmodi partem adæquabat. Prope collum erat latitudinis duorum digitorum, & à capite ad primum vſq; & anteriorem pedem dodrantalis longitudinis, & a primo pede ad eam vſque partem,

viperæ

A viperæ aſſimilabatur. Et corpus in ea parte, latitudinis ſeſquipalmaris, nimirum ſex digitorum viſebatur.

Poſteriorem colli partem torques albus exornabat, ad inſtar Natricis torquatæ, vel inſtar Anatis ſylueſtris torquatæ, quæ Italis vulgò *Ceſone* nuncupatur, vel tandem inſtar merulæ alpeſtris torquatæ, quæ vulgò *Merla della collana* cognominatur. Cæterùm in hoc Dracone torques non erat mutilus, vt in multis alijs animantibus obſeruatur, ſed abſoluti circuli torquem integrabat.

Torque ornabatur.

Supra dorſum ſquamæ latæ apparebant, æmulantes ſquamas Cyprini piſcis Ariſtotelis, qui Vulgò *Raina* appellatur. Maior pars harum ſquamarum ad viriditatem tendebant: immò aliquæ erant ſubrubræ, ſed inter has quædam nigreſcebant: hinc deprehenſum eſt hoc animal ad genus Draconum referendum eſſe: propterea quòd Dracones, vt plurimum, virides effigiari ſoleant. Pars alui Draconem propriè repræſentans ſquamis viridibus erat exornata.

Si pedes contemplemur. Primò aduertendum eſt, quòd fæmur iunctum tibiæ
B erat latitudinis pollicis; & digiti ſuis articulationibus connectebantur, vt in lacertorum digitis obſeruatur. Digiti tamen non erant quini, vt in lacertis, ſed tantùm quatuor breuibus vnguibus armati, qui adhuc eorum primordia præ ſe ferebant: vnde Draconem iuuenem eſſe coniectauimus: quemadmodum etiam ex dentibus dignoſci poterat. Prætereà altitudo pedum latitudinem corporis adęquabat. Immò magna admiratione tenebamur, quòd pedes ex oppoſito iuncti non eſſent; veluti in cæteris animalibus quadrupedibus, & in alijs exanguibus multipedibus obſeruamus; ſed pedum vnus erat anterior altero, diſtantia ſex digitorum, neq; in eodem latere; immò per diametrum erant oppoſiti; vt facilius fortè corpus mouere poſſet: propterea quòd media pars corporis motu progreſſiuo impellebatur, reliquæ autem partes, nempè colli, & caudæ per lubricos fluxus ritu ſerpentino, mouebantur.

Pedum huius Draconis ſitus qualis.

Podex ab extremitate caudę duobus diſtabat palmis; pars caudæ ſuperior viperæ erat ſimilis, inferior verò diſſimilis: ſiquidem ſquamæ partim nigræ, partim virides erant hoc tamen ordine, & figura, vt quaſi ſingula formam ſemicircularem referrent, &
C binæ tantùm latitudinem caudæ amplectebantur. Secus verò in vipera ſe habent, quoniam ſquamæ rectæ ſunt per totam corporis partem inferiorem. In hoc autem Dracone, à podice ad caput vſq; ſquamæ inferiores, tam reſidui caudæ, quàm ventris, & totius colli ad os vſq;, tectæ erant, vt in vipera, hoc tamen ordine, vt imbricatim ſitæ eſſent, colore vſq; ad aluum partim albo, partim nigro, ſub ventre albæ, & latiores dimidio ferè digito. At in extremitate ſquamarum rectarum nonnihil coloris viridis conſpiciebatur. Demùm extremitas caudæ duriſſimo, & corneo ferè apice munita erat, cuius vna pars ſquamulis regebatur, & extremitas apicis nigerrima, & aculeus inſtar literæ C, ſeu inſtar centri ſcorpionis, erat repandus. Quamobrem veriſimile fuit hoc animal huiuſmodi aculeo, pro tutela aduerſus cætera animantia vti.

Squamæ huius Draconis quales eſſent.

Extremitas caudæ qualis.

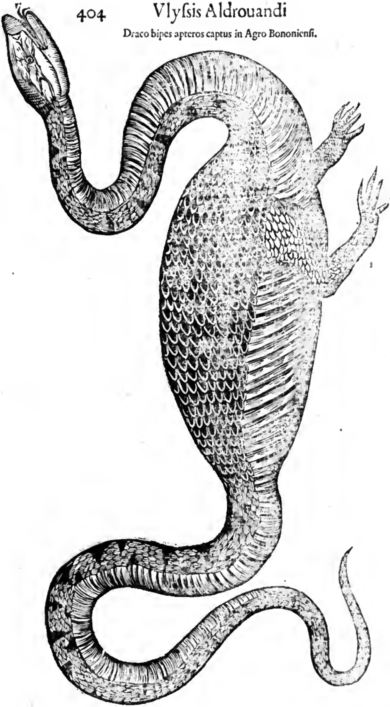
Cæterùm, vt melius forma huius Draconis exprimatur, denuò ſingulas partes ponderabimus, caput erat admodum ſimile viperino, pars capitis ſuperior iuxta extremitatem, erat nigra, nouem nigris ſquamis integrata, reliqua autem pars ſquamis maioribus leucophæis trigonam figuram æmulantibus. Oris hiatus, longitudo erat duorum
D digitorum: lingua tenuis, longa, & bifida, more aliorum ſerpentum, conſpiciebatur. Singula oris latera dentes ſerrati, & graciles armabant: anterioribus tamen in vipera obſeruatis carebat. Hinc collegimus hoc animal non valdè fuiſſe venenoſum. Oculos in comparatione ad molem corpoream magnos habebat, & aurei coloris: qua de re Draconem hunc ſolaris naturæ fuiſſe iudicauimus. Foramina aurium, ritu auium, habebat; deinde auriculis carebat: quamuis in Heluetijs anno nonageſimo nono ſupra milleſimum, & quadringenteſimum, Draco auribus longiſſimis prædıtus fuerit inuentus. Idcircò ad monſtrum in genere ſerpentum reducendum fuiſſe putauimus. Reliquum eſt modò, vt iconem tam admirabilis Draconis legentibus exhibeamus, vt, num deſcriptioni reſpondeat, intueri, & meditari poſſint.

Dētes quales eſſent.

Oculi huius Draconis quales.

Dra-

Draco bipes apteros captus in Agro Bononienſi.

Digitized by Google

A

GENERATIO.

SI meditemur hunc Draconem bipedem in Agro Bononienſi comprehenſum, non poſſumus non maxima admiratione, vnà cum multis alijs Philoſophis affici, & præſertim generationis modum ponderantes; cum nunquam huiuſmodi animal in tota Europa viſum fuerit: quapropter huius rationem aſſignare admodum difficilè eſſe arbitramur. Immò in numero rerum naturalium collocandus eſſe videtur, quarum ratio, teſte Diuo Auguſtino, reddi haudquaquam poteſt. Et tamen hæc non eſſe, vel falſa eſſe non eſt dicendum; quamuis eorum veram rationem perſcrutari nequeamus. Neq; exiſtimandum eſt iſthæc à Deo Optimo Maximo, abſq; ratione procreata fuiſſe, quamquam nos cauſa lateat. Præterea multa naturalia quotidie præoculis habentur,
B quorum cauſa ignota eſt. In primis caro pauonis mortui per anni ſpatium ſeruata putredinem non contrahit, huiuſq; cauſam multi ignotam prędicant: licèt quis cauſam calori non facilè compactam, & exſiccatam eius naturam diſſoluenti aſſignare poſſet, qui humorem naturalem expellere nequeat: cum, authore Galeno, hæc caro valdè dura, & fibroſa ſit. *Cur Pauonis caro diu duret.*

Rurſus Philoſophi in dies rimari cauſam conantur, cum magnes ferrum attrahat, atq; illud abit: deinde cur ad proximiorem polum, ſiue Arcticum, ſiue Antarcticum ſe vertat, & tamen huius actionis cauſam non inueniunt. Iterum quænam vis tam frigida inſit paleæ, vt niues, & glaciem æſtiuis conſeruet temporibus, aut tam calida, vt poma acerba concoquat, & maturet. Neq; Philoſophi vnquam inueſtigare potuerunt rationem, propterquam, lignum ficulneum Aegypti, ſeu lignum Sycomori non inſtar aliorum lignorum, in aquis natet, ſed mergatur; immò quod magis mirabilius eſt, quando in imo aliquandiù moratum fuerit, ad aquæ ſuperficiem emergit, cum totum oppoſitum præſtandum eſſet, nam quod humore imbutum eſt pondere grauatur. *Vis Magnetis qualis.* *Paleæ facul tas eſt varia.*

C Quid de lapide ſelenite, vel ſpeculari dicendum erit? cuius candor cum Luna creſcere, & decreſcere traditur; oriturq; in Perſia, & pariter in montibus gypſeis Agri Bononienſis, qui Plinio ignoti non fuerunt, quando ſcriptum reliquit, in Bononienſi Italiæ parte lapides ſpeculares inueniri, qui in ſubtiliſſimas laminas ſcinduntur. Alia quoq; innumera huius generis in medium afferri poſſent, quorum cauſas indagare non eſt facilè. *Lapidis ſpecularis conditiones.*

Itaq; in præſentia Ariſtotelis doctrinæ adhærentes, qui in libris Poſteriorum, de quacumq; re naturali quatuor quæſita proponit, nimirum ſi eſt, quid eſt, quod eſt, & propter quid eſt; hæc in noſtro Dracone ſigillatim indagabimus. Primùm quæſitum eſt notiſſimum, propterea quòd a plurimis viris fide dignis hic Draco fuit viſus, & adhuc exſiccatus in Muſæo Illuſtriſsimi Senatus Bononienſis conſpici poteſt. Secundum quæſitum per allatam deſcriptionem eſt manifeſtum: ſed quia adhuc perfecta non habetur cognitio; reſtat vt reliqua deinceps inquiramus. Serpentum igitur, vel Draconum alios terreſtres, alios aquatiles eſſe iam decreuimus: hunc autem Draconem bipe-
D dem ad genus terreſtrium reducendum eſſe exiſtimamus, præſertim cum in terra, non autem in aquis deprehenſus fuerit. Præterea cum parte poſteriori ſerperet, & partem anteriorem mole corporea grauatam, progreſſiuo pedum motu duceret; neceſſariò ad illud ſerpentis genus partim ſerpens, partim progrediens referendum eſſe cenſuimus, ſub quo genere Dracones continentur. *Lib. 2. Poſt. cap. 1.* *Hic draco ad genus terreſtrium reductus eſt.*

Hic Draco tardus erat in motu, cum pedibus eſſet refertus, qui ſerpentibus potius impedimento, quàm commoditati eſſe ſolent; vt apud Philoſophum, in libro de inceſſu animalium, manifeſtatum fuit. Quod autem tardi eſſet greſſus, inde collegimus, quoniam minimè aufugiens ictum ruſtici ferientis expectauit. Vnde aliqui his rationibus moti, hunc Draconem bipedem Baſiliſcum, vel ei congenerem eſſe voluerunt: cum tamen hoc à ratione valde alienum ſit: carebat enim illis omnibus conditionibus, quas in capite de Baſiliſco patefecimus. *Hic draco fuit tardi motus.*

Seriò igitur ponderaturi modum, quo hic bipes Draco genitus fuerit, habitum philoſophi induemus, variaſq; in medium afferremus rationes, quibus tandem ex plo-ſis, *Conſideratio originis huius Draconis.*

ſis, noſtram ſententiam aperiemus. Itaq; primò in arenam quatuor opiniones prodi- E
bunt; Prima erit an aliunde hic Draco migrauerit Secunda an è cœlo cum pluuijs ceci-
derit. Tertia, an ex permixtione animalium diuerſi generis ortus fuerit. Quarta deni-
que erit, an ex putri materia ſit originarius.

AN ALIVNDE MIGRAVERIT.

QVI tuentur hanc opinionem, multa aliorum animalium migrantium, & remi-
grantium exempla afferunt. Quandoquidem Graculus Bohemicus auis olim
noſtris incognita regionibus, elapſis annis, ad nos migrauit, non quidem ex
plaga orientali, vt quidam perperam arbitrati ſunt: ſed huiuſmodi aues ex loco Septen-
trionali, aut niuium copia, aut ingenti algore, aut aliqua inundatione coactas hùc meaſ-
ſe cenſemus: nam quæ poſtea aucupis laqueos vitarunt, in ſua loca frigida remeaſſe
credimus. Item auis quædam Kemperchens, quaſi pugnatrix dicta, ex remotis borea- F
lis plagæ penetralibus, Maio menſe, in Brabantiam aduolat, huiuſmodi auis Ardeæ
congener eſſe videtur: quemadmodum in Hiſtòria auium explicatum fuit. Gillius in
Aelianum prodidit Ciconias cum Gruibus non ſimul, ſed temporibus diuerſis, iniu-
riam frigoris fugientes, mutatione Cæli, ſibi conſulere, & tranſacta bruma, rurſùs ad
patrias ſedes ſe conferre.

Auis pugnatrix quæ fuerit.

Quænam aues migrẽt in Italiam.

L.11.c.19

Pariter Coturnices, & Turdi, quot annis, in Italiam tranſuolant. Milui etiam, Ety-
taci, & Hirundines, per Aeſtatem tantùm, in Europa degunt, & circa Aequinoctium
Autumnale, fortaſſis pabuli gratia, alio remigrant. Nam Hirundines, per brumam, in
noſtris regionibus, nullo inuento pabulo perirent: quare in Regione calidiori hyemem
tranſigunt, donec, aduentante Aequinoctio verno, ad nos remigrent. Similiter Locu-
ſtæ quandoq; ex remotiſſimis regionibus migrant, vt teſtatus eſt Plinius. Namq; anno
quadrageſimo ſecundo ſupra milleſimum, & quingenteſimum, agmina locuſtarum in-
audita ex paludibus Meotidibus profecta, nō ſolùm vniuerſam Panoniam, & maximā
Germaniæ partem, ſed totam ferè Italiam, non ſine magna omnium à terra naſcentium G
pernitie, occuparunt. Immò etiam homines ab animalibus fortaſsè edocti ſuum locum
natalem, propter æſtum, deſerunt, vt homines iuga montium Pyreneorum colentes, &
Incolæ Alpium Heluetiæ, Aluerniæ, & Sabaudiæ, qui, vrgente bruma, propria relin-
quentes domicilia, ad loca plana migrant, vbi varijs occupati exercitijs, quæſtum, ad
victum, faciunt: elapſa autem hyeme, ad propria domicilia reuertuntur.

Homines migrantes, & remigrãtes qui.

His igitur notatis, aliquis pronunciare poſſet, hunc Draconem bipedem ex remo-
tiſſimo aliquo loco, neceſſitate aliqua coactum, ad nos profectum fuiſſe; quamuis in-
ter animalia migratoria non recenſeatur, quæ ſtatuto quodam tempore gradiuntur, &
regrediuntur: cum hoc animalis genus nunquam alias in Europa viſum fuerit Memi-
nimus quidem legiſſe in hiſtoria Prouinciæ Carniæ Regi Tartarorum ſubiectæ, Serpen-
tes ibi verſari, qui pro anterioribus pedibus, vngulas, inſtar vnguium Leonum habent.
Cæterùm cum noſter Draco non vngues tantùm, ſed pedes digitis tibia, & femore di-
ſtinctos habuerit: idcircò hunc bipedem Draconem fuiſſe conſimilem, vel congenerem H
Serpenti vngulas habenti apud Tartaros, aſſirmare non audemus. Præterea hanc ſen-
tentiam non poſſumus amplecti, quoniam inter Serpentes, ſeu Dracones non alatos,
& aues æqualis non eſt comparatio: nam his propter alas commoda eſt migratio; cum il-
li per terram gradientes, & per loca habitata tranſeuntes, non ita facilè hominum inſi-
dias euitare valeant.

Draco nunquam viſus in Europa.

Draco hic non fuit alatus.

Ex altera parte ambigere poſſet aliquis, an per aquas, more piſcium, ad noſtras re-
giones confugerit: cum piſces commodè de vna regione in aliam tranſmeent: nam in
pelago nullis hominum inſidijs ſunt obnoxij. Conſtat enim experientia, multa piſcium
genera proprijs non contenta ſedibus, ad alias confugere habitationes. Siquidem
nonnulli piſces domicilium maris deſerentes, dulces fluuiorum vndas ſubeunt; immò
ibi copia ciborum ineſcati, aquarum tranquillitate allecti, propriæ habitationis pla-
nè immemores, reliquum vitæ tempus ibi tranſigunt. Sunt tamen alij, quos quidem
maris interdum tædet, & amnibus ſe ſe inſinuant, vt Lampetræ, Sturiones, Aloſæ, Sal-
mones

Piſces locũ natalem deſerentes qui.

A mones, & ſimiles: at loci natalis omninò non obliuiſcuntur: cum, ſtato tempore, ad mare remeent. Sunt etiam qui relictis aquis in terram prodeant, vt teſtificatur Rondeletius, in quorum numero Polypi, Murænæ, & ſimiles recenſentur. Id etiam anguillæ nobis manifeſtat, quæ in dulcibus genitæ aquis, amaros lacus, & paludes ſulphur, & alumen redolentes ingrediuntur, ibiq; natalis oblitæ loci, reliquam ætatem ducunt. Affirmant quoq; nuperorum quidam anguillas in Normania Galliæ Prouincia, extra aquas vagari, & ſerpentum more humi victum quæritare. Quare his iactis fundamentis, quidam aſſeuerare poſſent, hunc Draconem cuidam ſerpenti aculeum corneum in cauda habenti; & in Oceano mari verſanti fuiſſe congenerem, quo aculeo amputato, reliquum corpus, pro cibo, piſcatores commendant: quamobrem hic Draco aculeum corneum in extremitate caudæ gerebat, vt in deſcriptione fuit explicatum; ideò ex mari Adriatico per ſempiuirens Rauennæ pinetum ad nos migraſſe dicendum erit. Quemadmodum igitur piſces loca mutare dicuntur, vt ſuperius ſatis ſuperq; explanatum fuit; licebit quoq; pronunciare hunc Draconem bipedem è Regione natali hùc acceſſiſſe,
B fortaſſis illuc reuerſurum; niſi interfectus fuiſſet.

Anguillarum natura

Draco aculeũ corneũ in caudæ extremitate habebat.

Quamuis rationes allatæ ſint probabiles; nihilominus credendum non eſſe opinamur hoc animal, ſi fuiſſet aquatile, ad loca à mari remotiſſima migraſſe. Prætterquamquòd ſi ſpecies huius beſtiæ Adriatici maris fuiſſet incola, proculdubio quandoq; à nauigantibus conſpecta fuiſſet: ideo cum nunquam ibi viſa fuerit; non eſt aſſerendum hanc animalis ſpeciem ibi verſari. Demum cum hic Draco, ratione capitis, & caudæ, viperæ aſſimiletur, potius ſtatuendum eſt Draconem hunc inter angues terreſtres, non autem inter aquatiles eſſe collocandum.

AN CVM PLVVIA DECIDERIT.

C POSTEAQAM ſatis ſuperq; explicatum fuerit hunc bipedem Draconem aliundè, more auium, vel piſcium nequaquam migrare potuiſſe opus eſt diligenter ſpeculari, an fortuitò ventorum violentia delatus, tandem cum pluuia deciderit, & tractu alicuius temporis, illam adeptus fuerit molem corpoream, qualis in icone demonſtratur. Hæc autem opinio non multùm à veritate declinat: cum varij Hiſtorici fide digni pluuias animatorum, & inanimatorum memorauerint. Athenæus per ſpatium trium dierum, in Cheroneſo, piſcibus pluiſſe ſcribit. Huic adſtipulatur Philarcus, qui multis in locis, non ſolùm piſcibus, ſed ranis, & frumentis pluiſſe fatetur. Pariter Heraclides in Hiſtorijs diuulgauit circa Dardaniam, & Pœoniam, tanta ranarum copia pluiſſe, vt vijs, & habitationibus repletis, incolæ alio migrare coacti fuerint. Ranarum quoq; pluuiam Diodorus Siculus recitat. Meminimus etiam legiſſe apud alios Hiſtoriographos, beſtiolas quadrupedes magnitudine ſoricis, vario diſtinctas pilo, in Noruegia pluiſſe; quod animalis genus, locuſtarum more, omnia viridantia depaſcebatur:
D vnde omni conſumpto pabulo, & aere corrupto, peſtilentia ſubinde orta eſt. Immò Cardanus id non explodit, quoniam harum pluuiarum cauſam in ventorum violentiam refert, qui per aerem lauendo, è iugis montium, ranas, piſciculos, & lapides, in modum imbris, deferunt. Nonnè olim Bononiæ, tanta erucarum copia, vi ventorum delata è cœlo decidit, vt cunctis non paucam attulerit admirationem? Item à nonnullis intelleximus huic Draconi conſimiles, & etiam diſſimiles animantes, in Agro Bononienſi, iuxta templum Diui Apollinaris ad Comitem Ioannem de Blanchis ſpectans, conſpectos fuiſſe; quod ſi veritatem aſſequitur, proculdubio, vi ventorum, & pluuiarum decidiſſe atteſtabimur.

Lib. 2. Dypnoſoph.

Lib. 4.

Lib. 21.

Pluuia ferarũ, & ranarum ubi.

Ventorum, & pluuiæ violentia qualis.

His addamus non ſolùm animata, ſed etiam multa inanimata diuerſi generis è Cœlo, inſtar imbrium, ad terram fluxiſſe. Plinius enim lac, & ſanguinem, Attilio, & C. Portio Conſulibus, pluiſſe pronunciauit: vnde, & Cicero in libris de Diuinatione hæc verba protulit, ſanguine pluiſſe, Senatui nunciatum eſt. Item Valerius Maximus carnes in modum nimbi diſſipatas aliquando cecidiſſe protulit, quarum maiorem partem

Li. 2. c. 25.

Lib. 1.

aues

Pluuia carnium.

Ferri pluuia vbi contigerit.

aues conſumpſerunt. Denuo iuxta ſententiam Plinij, ferrum etiam in modum pluuiæ E
decidit in Lucanis, anno præcedente mortem M. Craſſi, qui à Parthis crudeliter fuit
interfectus: effigies autem ferti ſimilis ſpongijs eſſe tradebatur. Mirabilis quoq; la-
næ pluuia circa Caſtellum Cariſſanum accidit eo tempore, quo P. Annius Milo occi-
ſus fuit. Tandem ſcripſit Liuius libro ſexto de bello Macedonico, Tarracinæ, & Ami-
terni nunciatum eſſe aliquando lapidibus pluiſſe. Quamobrem nulla admiratione te-
neri debemus, ſi Diuus Auguſtinus ad Marcellinum ſcribens, pluuiam terræ, & lapi-
dum memorauerint. Itaq; ſi noſter Draco ventorum vi, & pluuia delatus fuiſſet, non
fuiſſet veriſimile, quòd ſolus conſpectus fuerit; nam plures proculdubio decidiſſent:
quemadmodum in allatis exemplis ranarum, piſcium, carnium, lactis, ſanguinis, ferri,
lanarum, & lapidum patefactum fuit: idcircò hæc opinio tanquam imaginaria, & veri-
tati minimè conformis explodenda eſt.

AN EX CONGRESSV ANIMALIVM diuerſorum ortus fuerit. F

EX permixtione animalium diuerſi generis hunc Draconem bipedem
genitum fuiſſe multi autumant, nec præter rationem; quandoquidem
multa animalia huic conſimilia, atq; bigenera nuncupata aliquando
naſci obſeruatum eſt. Empedocles enim agens de proprietate ani-
malium, nonnulla bigenera interdum oriri tradidit: itaut in vno
corpore diuerſæ duorum animalium naturæ coaleſcere viderentur: ſic
enim canit.

Multa genus duplex referunt animalia membris,
Pectore, vel capite, aut alio ſicut videatur
Anteriore, retroq; bouis forma, aut vice verſa, G
In pecore humana quondam veſtigia forma.
Inſunt, & pecoris humano in corpore contra.

Aphat animal quale.

Idcircò facilè nobis perſuadere poterimus hunc Draconem ex animalibus diuerſæ ſpe-
cici prodijſſe: quemadmodum eſt illud animal vocatum Aphat, quod ex Leone, & Leo-
pardo gigni perhibetur. Leonum etiam genus quoddam ignobile ex Leænis, & Pardis
reſultat veluti Leopardi ex Pardo, & Leæna, teſte Theophraſto proſiliunt.

Hippobos quid ſit.

Mulæ quænam ſint veloces in curſu.

In Alpibus Heluetiæ ad Pagum *Speinga*, ex equa, & tauro genitus eſt equus, qui for-
tè hippobos, vel hippotaurus poterat nuncupari. Intelleximus circa Gratianopolim, ex
aſina, & tauro natum animal, quod lingua vernacula *Famur* dicebatur, Idq; hippoboui
fortaſſis ſimile fuiſſe arbitramur. Item ex equa, & aſino, vel ex onagro, & equa, mulæ
in curſu velociſſimæ generantur. Præterea Ibris ex apris, & ſuibus, Tytirus ex oue, &
hirco, & muſmo ex capra, & ariete, gignuntur.

Aprocamelus, quod animal.

Inſuper Lupæ ex canibus concipiunt, vt Lyciſca ex cane, & lupa, & lupus canarius
ex congreſſu canis, & lupi oritur. Neq; omittendi ſunt canes alopecides, qui ex vul- H
pe, & cane prodeunt. Immò Leontomiges canes ex leonibus natos Pollux appellauit.
Didimus quoq; ſcriptis mandauit Camelum ex apris ſimul paſcentibus concipere, vnde
poſtea animans Aprocamelus vocatus emergat. Hoc autem ſi ſit verum nec ne, fides
apud Authorem maneat. Philoſophus enim equam pati congreſſum cameli tantum-
modò retulit.

Non defuerunt, qui murem araneum ex fele, & mure naſci diuulgarunt; quod veri-
tati minimè accedere poteſt: ſiquidem hæc duo animalia maximas inter ſe exercent
inimicitias. Athenæus, ex Andrea quodam, muræ nas ex vipera genitas morſu interfi-
cere pronunciauit: quaſi, ad illius mentem, viperæ cum murænis congrediantur: immò
Soſtratem huic opinioni adſtipulantem adducit: deinde verſus Nicandri in Theriacis
recitat hunc in modum.

Præterea quacumq; ſuis mare fluctibus ambit
Nouimus, inter quæ cauta mirabile factum

Muræ-

A *Murana eſt, quòd ſæpè citò viuaria lapſu*
Deſerat, atrociq; petens audacula morſu
Voluat in æquoreas piſcantem è naue procellas
Fama eſt, ſi modò vera, quòd hæc ſua paſcua linquat,
Atq; eat in ſiccum, cogente libidine, littus,
Et cum vipereo coiens ſerpente grauetur.

Amplius narrauit Cardanus, in libris de ſubtilitate, ſe vidiſſe Papiæ animal magnitudine vulpis, ore, & rictu leporino, dentibus prælongis, ad inſtar ſciuri, oculis Serpentinis, nempè carentibus angulis. Pileus hircinæ barbæ ſimillimus caput tegebat. Pilus erat muſtelinus. *Animal rarum Papiæ viſum.* Anteriores pedes vt taxi. Aures, & poſteriores pedes ab humanis nihilo diſcrepabant: niſi quòd vngula vrſi pedes munibat. Dorſum, & poſtremam partem centum ſpinæ circiter, ad modum hiſtricis, exornabant, quæ non emiſſariæ, vt in hiſtrice, ſed immobiles erant. Cauda anſerina, cuius plumæ in ſpinas terminabant. Vox animantis erat ſubobſcura, rauca, quaſi latrantis canis. Hoc animal erat iracun-
B dum, quamuis à circulatore facilè pertractaretur. Cardanus igitur hoc animal non ſui generis, ſed potius ex hiſtrice, & alio animali, veluti vrſo natum eſſe credidit. Non nè etiam Galliarum Rex equum habuiſſe perhibetur, qui parte poſteriori corporis ceruum æmulabatur? ideoq; ex ceruo, & equa genitus eſſe ferebatur: qua de re hippelaphos iure optimo nuncupari poterat. *Hippelaphos quod animal.*

His notatis ad magis peculiaria accedendum eſt, vt cunctis pateſiat, ex quorum animantium congreſſu hic bipes Draco emerſerit. Multi in hanc venerunt opinionem, hunc Draconem teſtudinis, & viperæ fuiſſe partum; quaſi ex permixtione teſtudinis, & viperæ tertia ſpecies animantis producta fuerit: ſiquidem caput, collum, & poſtrema pars *Partus teſtudinis ex vipera.* caudæ huius Draconis viperam repræſentabat: dorſum verò, & ſuperficies cum pedibus teſtudineam figuram exprimere videbatur. Quocirca, ſi ortus huius animalis, ex vipera, & teſtudine prodiiſſet, velocitatem motus viperæ hic Draco participans, naturam quamdam mediam inter velocitatem, & tarditatem eſſet adeptus. Quapropter iure merito, pro ſymbolo Summi Pontificis Gregorij XIII. in cuius Inſigni gentilitia figura
C Draconis refulgebat, vſurpari potuiſſet, cum hoc Dicto. FESTINA LENTE. Hoc enim Dictum ſub ſymbolo Cæſaris legitur, in quo anchoræ, & delphini icones conſpiciuntur. *Symbolum Cæſaris.* Propterea quòd hoc ſymbolum integritati, & naturæ tanti Principis congruebat, qui populos ſumma prudentia, ſapientia, & intellectus velocitate regebat.

Rationes igitur, Draconem hunc bipedem ex prædicto congreſſu proſiliiſſe demonſtrantes, ſunt quidem probabiles, non autem tanquam concludentes admitti poſſunt. Primò, quia licèt hoc animal, iuxta dorſum, figuram teſtudinis æmulari videatur, nihilominus, ſi quiſpiam tergus Draconis diligenter intueatur, illud ſquamoſum, more piſcium, non autem cortice tectum, ritu teſtudinis, obſeruabit. *Dorſum huius Draconis quale.* Præterquamquòd pedes teſtudinis, ad modum lacertorum, quinq; digitis integrantur: cum tamen noſter Draco pedes digitis tantùm quatuor refertos habuerit. Deinde hic Draco ex congreſſu teſtudinis, & viperæ naſci haudquaquam potuit: propterea quòd animantia, ob antipathiam quamdam, inter ſe diſſentientia, ſimul permiſceri poſſe non eſt veriſimile. Narrat enim Plinius teſtudines cum ſerpentibus præliaturas, herba cunila ſe prius mu- *L. 20. c. 16.*
D nire, ne fortè venenum circa dentes viperinos deliteſcens ſibimetipſis noceat: hac de re vnicuiq; innoteſcit teſtudines, & viperas permiſceri minimè poſſe. His addamus teſtudines ad congreſſum cum vipera ineptas eſſe, quia teſtudines, more quadrupedum, mare ſuperueniente, permiſcentur; & præcipuè cum omnibus liquidò conſtet teſtudines inter animantes quadrupedes ouiparas à nobis alias collocatas fuiſſe. *Teſtudinũ congreſſus qualis.* Et viciſſim manifeſtatum fuit in primo libro, capite ſecundo, viperas mutuo complexu, ob corporis longitudinem, congredi. *Figura lacertorum ſimilis eſt formæ anguium.* Præterquamquòd teſtudo genitali duro, & ferè oſſeo referta eſt, quod ad congreſſum Serpentum penitùs ineptum eſſe creditur.

Cum igitur congreſſus teſtudinis, & viperæ confutatus fuerit: reliquum eſt, vt meditemur, num ex permixtione lacerati viridis, & viperæ tanquam commodiori, dimanare potuerit. Etenim hic lacertus maximam cum Serpentibus habet conuenientiam, quia cortice licèt molliori tegatur, tamen lingua longa, & bifida, quaſi Serpentina eſt præditus. Demùm ſi pedes lacerti demantur, omnia eius membra Serpentibus poſtea aſſimilantur: quemadmodum in hiſtoria lacertarum explanatum fuit. Idcircò complexu

Digitized by Google

non diſſimili, & lacerti, & ſerpentes coire videntur. Idque pluries confirmauit Plinius E
aſſeuerans in lacertis, veluti in beſtijs pedes non habentibus, eundem celebrari congreſſum. Prædictis addamus oculatam fidem: cum circa finem Menſis Martij, lacerti complicati, ventribus iunctis, caudis, & reliquo corpore intortis, more Serpentum, obſeruentur. Immò additur maxima ouorum lacertorum, & anguium ſimilitudo, quæ ſub terra condita ſua ſponte aperiuntur, catuliq; veluti ex aliorum ouis ſerpentum egrediuntur. Ad finem lacerti naturam anguium induentes, brumali tempore, ſubterraneos meatus ingrediuntur, & frigus vitantes occultatur. Quamobrem probabile videtur viperam cum his lacertis congredi potuiſſe; idq; nobis mag is inſinuat viridis color huius Draconis, quem in ſquamis paſſim repræſentat.

Oua lacertorum ouis ſerpentinis ſimilia sũt.

Cæterùm, vt veritatem fateamur, neq; hanc bipedes huiuſce Draconis originem concedere poſſumus, & præſertim quoniam lacertus viridis, cum ſerpentibus acriter præliatur: quapropter in hiſtoria Quadrupedum digitatorum ophiomacus fuit appellatus. Inſuper hic lacertus annumeratur eorum animalium gregi, qui homines mirandum in modum diligit: idcircò vbicumq; fuerit homo, ibi quoq; lacertorum copia congregatur, qui, erecto capite, faciem hominis intuentur, & viciſſim lacerti ab hominibus impunè pertractantur, & ſi ori admoueantur libenter ſaliuam humanam lambunt. Et, quod maiori dignum eſt admiratione, lacertus viridis homini dormienti aſſiſtens, ſi anguium inſidias animaduerterit, per collum, & faciem dormientis circumcurſitat, donec excitetur. Quare homo expergefactus, conſpecto lacerto, aliquem ſerpentem in inſidijs morari coniectatur. Quamobrem, ob maximam antipathiam inter viperas, & lacertos virides, horum animalium permixtionem explodimus. F

Lacertus viridis, cũ ſerpentibus præliatur.

Lacertus aſsiſtit homini dormienti.

Iterum vir acri ingenio præditus ambigere poſſet, an hic Draco bipes ex congreſſu ranæ, & viperæ ortus fuerit: ſiquidem aliquæ ſunt ranæ, quæ ex coitu, aliquæ verò, quæ ex putri materia generantur. Idq; magis id poſſet ſibi perſuadere: cum pedes huius Draconis figuram pedum ranarum æmulentur. Neq; hæc opinio nobis poteſt arridere, non ſolum quia pedes huius Draconis pedibus poſterioribus ranæ ſint diſſimiles; nam ranæ, anſerum ritu, ſunt ſteganopodes; pedes enim membrana quadam interſtinctos habent, vt facilius natare valeant: verumetiam quia viperæ in montibus, & nemoribus, ranæ verò in lacunis, & paludibus ſtabulantur. Et quamuis potuerit ingenioſus vir replicare hunc Draconem ex copula ranæ rubetæ, ſeu bufonis, & viperæ profiliiſſe, quæ ambo animalia in iiſdem cryptis ſæpè verſantur: nihilominus hanc non commendamus ſententiam: tum quia rubetas ex putri tantũ materia gigni aliàs declaratum fuit: tum etiam quia quadrupedum, & anguium copula eſt ineptiſſima: veluti paulò ante de copula teſtudinis, & viperæ fuit expoſitum. Niſi velimus ridiculam nonnullorum amplecti opinionem, qui voluerunt hunc Draconem olim fuiſſe viperam, quæ bufonem deglutiuerit, cuius duo pedes per aluum viperinam exerti ita coaluerint, vt deinceps vipera Draconis bipedis formam induerit. G

Congreſſus ranæ, & viperæ.

Permixtio rubetæ, & viperæ.

AN EX PVTRI MATERIA GENITVS. H

POSTREMO loco remanet ponderandum, num hic Draco bipes ex putri materia originem traxerit: cum ex congreſſu diuerſorum animalium generari minimè poſſe probatum fuerit. Et potiſſimum cum animalia non modò exanguia, verum quoq; ſanguinea ex putrida materia interdum producantur. In primis cunctis liquidò conſtare opinamur, in mari Oceano Hiberniæ, & Scotiæ, à facultate forſan aquę innata, Berniclas aues, ſiue Brantas, ob putridam malorum nauium materiam, breuiſſimo temporis ſpatio generari. Quandoquidem ex contabulatis nauium putreſcentibus fungi quidam erumpunt, qui paulatim in figuras auium abeunt. Immò & alij referunt in Scotia circa arborum litoralium caudices quoſdam oriri fungos, qui paulò poſt integram auis formam adipiſcuntur: Roſtro enim aliquantiſper pendent, deinde in

Bernicla aues ex putri materia genitæ.

A in aquam decidunt, & more aliorum animalium, vitam participant. Harum autem auium icones liberalitate clariſſimi viri Ioannis Brancionis Michlenienſis, ex Brabantia habuimus.

Item in cauitatibus ſaxorum, & in terræ penetralibus ranæ venenatæ procreantur, quæ ſtatim atque in lucem emergunt, turgent, & paulò poſt pereunt. Tales ranæ frequenter in Gallia propè Toloſam, in ſaxo arenario rubro maculis diſtincto reperiuntur, ex quo molæ parari ſolent. Quid mirum è nonnè intra etiam dura ſaxa balani quidam oſtreacei, dactili marini nuncupati, ad mare propè Anconam gignuntur, quos vulgus balaros appellat. Diodorus quoq; ſcripſit, poſt inundationem Nili, fœtus diuerſorum animalium, ob putredinem, obſeruari ſolere: nam recedente aqua, ex limo terræ radijs ſolaribus areſacto, variæ animalium ſpecies prodeunt. Immò tantùm abeſt, vt animalia ex putredine generari non poſſint, vt potius cuncta mundi animantia eodem modo produci queant.

Dactyli marini qui.
Lib. 1. ca. 2.

Etenim multi Aſtrologi in hanc vſque deſcenderunt ſententiam, vt aſſeuerauerint, B animantes etiam ex ſemine generari ſolitas, vi aſtrorum in ſublunaria agentium, ex putredine quoque produci poſſe: cum hæc inferiora, pro varia rerum generatione, ab aſtris in dies præparentur. Hanc opinionem ſecutus eſſe videtur Auicennas, dum aliquam differentiam inter creantem, & diſponentem formas collocauit: idcircò hæc verba protulit: quando materia rationem ſeminis ſubiens congruentem adepta eſt diſpoſitionem; tunc vi ſtellarum, & Solis formam induit; ſicq; idem Animal ab eodem agente, non autem ab eodem diſponente, ex ſemine, & ſine ſemine, in lucem prodire poſſe tradit.

An idē animal, ſeu vnumquodq; animal ex materia putri generari poſſit.

Hæc igitur diſpoſitio fortaſſis eo tempore fuit in aliqua conſtellatione agente, & operante, quando hic Draco bipes genitus fuit. Hæc autem opinio ab Auerroe refellitur: quandoquidem aliud eſſet agens, & aliud generans formam, & generatum non eſſet vnum in actu. Conſequens eſt manifeſtum, quoniam veluti actio agentis debet ad ens actu terminare: ita actio diſpoſitoris pariter ad ens actu terminare debet; alioquin ambæ eſſent otioſæ. Quamobrem cum ſint duæ actiones, generatum etiam in actu C duplex eſſet. Hinc ratio Auicennæ falſitatem effugere non poteſt. Dicendum igitur eſt, ad generationem animalium ex putri materia prodeuntium, ſolem, & aſtra tanquam cauſam vniuerſalem; putredinem verò tanquam particularem, & ſubeuntem vicem ſeminis concurrere.

Putredo quomodo cōcurrat ad generationem.

Modò ambiget aliquis, ſi indubitatum eſt, hunc Draconem bipedem tum ex putri materia, tum ex ſemine indiſcriminatim gigni potuiſſe, an eſſet eiuſdem ſpeciei iudicandus. Id negandum eſſe arbitramur: quandoquidem mus ex putrefactione natus, & mus ex ſemine genitus non ſunt ijdem ſpecie, ſed ad idem genus iure optimo reducuntur. Præterea Sueſſanus, & multi alij animalia perfecta ex putredine ortum trahere negant; quę ſententia à veritate remota eſſe videtur: cum experientia cōſtet Berniclas aues ex putri materia prodeuntes perfecta eſſe animalia, cum quinq; ſenſibus integrentur: immò ranæ illę foſſiles perfectionem animantium ſunt adeptæ, & tamen ex putredine originem ducunt.

Berniclæ aues ſunt animalia perfecta.

Reſtat conſiderandum, cur in Italia, elapſis annis Dracones huius generis ex putri D materia geniti, & viſi non fuerint: ideò poſſumus aſſeuerare, genitos quidem, ſed nō obſeruatos fuiſſe. Præterquamquòd materia nonniſi determinato aliquo tempore alicuius conſtellationis, ad putredinem diſponitur, & præparatur. In prædictorum confirmationem, in medium afferre poſſumus anguillam animal perfectum non ſolum ex putri materia generari, ſed etiam in illa nullum prorſus ſexum obſeruari, vt Ariſtoteles aſſeuerantius dixit. Idemtem in noſtro Dracone bipede obſeruatum fuit: nam quamuis hic Draco magno capite refertus eſſet, quæ prærogatiua mari potius, quàm fœminæ competere ſolet: quemadmodum etiam in anguillis intuemur, quarum aliæ maiorem capitis figuram repræſentant: nihilominus Philoſophus hanc magni, vel parui capitis anguillarum obſeruationem non ad ſexum, ſed ad ſpeciem ſpectare retulit.

Li. 1. de gener. Anim. cap. 18.

Inſuper anguilla non generat; nam ſi generaret, oua aliqua in vtero geſtaret, quod falſum ſemper comperimus. Et quamuis in anguillarum anatome, nonnulli lumbrici, veluti quædam capillamenta in ventriculo harum beſtiarum reperta ſint: attamen hęc fœturę primordia minimè fuiſſe eſt credendum; quoniam hęc in parte coctioni, &

Anguillæ ſexu non diſtinguuntur.

non generationi deſtinata erant:ventriculus enim eſt pars, in qua cibaria, non autem E
vbi fętus conficiantur. Immò ſi anguillæ ſexu ab inuicem diſtinguerentur, proculdu-
biò earum aliqua ouis referta eſſet, & fœmina potiſſimum meatus ſeminales patentes
haberet: hoc tamen per anatomen veritati refragatur; ſiquidem Philoſophus anguillas
tantummodo, inter animalia ſanguinea, ſine ſemine, & ouatione naſci tradidit.

Ariſtoteles non nouit generationem omniũ animalium.

Hoc autem Ariſtotelis aſſertum non eſſe ſimpliciter verum atteſtatur: nam Berni-
clæ aues, & hic Draco bipes fuerunt, animalia ſanguine prædita, & tamen, ſecundùm
aliquos, ſine ſemine, ex putrida materia prodierunt. Cæterùm partes Ariſtotelis tueri
poterimus, ſi dixerimus animantes tantummodò aquatiles ab Ariſtotele intellectas fuiſ-
ſe: deinde addemus, quòd Ariſtoteles de illis tantùm animalibus verba faciebat, quæ il-
lis fuerunt cognita; ſed prædictæ aues, veluti, & ranæ in cauitatibus ſaxorum ortæ illi
fuerunt incognitæ: quapropter horum animantium generationem haudquaquàm nouit.

Lib. 2. mag. nat. c. 4.

Generatio anguillarũ quo artificio paretur.

Itaq; anguillas ex putri materia dimanantes inde cognoſcimus, quoniam ſtagna per
aliquod temporis ſpatium exſiccata, nulliſq; animalibus prorſus ſcatentia, denuò aquis
repleta pluuijs anguillas produxerunt. Immò compertum eſt ex equo mortuo in lacu- F
na iniecto innumerabilles anguillas paulò poſt prodijſſe. Idquoq; in aliorum etiam ani-
malium cadaueribus in paludes proiectis obſeruare licet. Ioannes Baptiſta Porta fate-
tur ſe nouiſſe amicum, qui ligneis vaſis aqua plenis, algis, & quibuſdam alijs fluminum
herbis inciſis, & lapidum pondere oppreſſis, ſub dio, paucis diebus anguillas generabat.
Plinius verò anguillas hoc modo gigini aſſerit, nimirum anguillis ad ſcopulos attritis,
quoniam illa ſtrigmenta viueſcunt. At Oppianus, contra Philoſophi opinionem, an-
guillas concumbere, ſic decantauit.

Anguillæ ſpiris, multoq; volumine nixæ
Concumbunt, lentor deſtillat corpore toto;
Qui ſpumæ ſimilis bibula celatur arena,
Accipit hunc cænum, quid enim fæcundius illo;
Concipit accepto, naſcuntur lubrica terga;
Flexibus innumeris anguilla in littore reptant.

Anguillarũ duplex genus.

Alberti opinio fuit, anguillas pluuio tantùm tempore, oua in gutturæ habere, qui errat G
proculdubiò refellendus eſt: poſteaquàm anatome conſtat, nulla prorſus oua in anguil-
lis inueniri. Rondeletius partes generationi deſtinatas in anguillis eſſe, conſequenterq;
congredi, & oua in eis procreari ſcripſit, ſed poſtea has partes pinguedine obtutas non
apparere diuulgauit. Quamobrem, in hac difficultate, duplex anguillarum genus eſſe
ſtatuendum erit: cum aliæ ex putredine naſcantur, vt Ariſtoteli placuit, aliæ verò ex
congreſſu, vt Oppianus decantauit.

Itaq; animalia ex putrida materia reſultantia, & vtrumq; ſexum participantia con-
gredi poſſe affirmamus, & aliquid ex illis gigni, ex illo poſtea, iuxta doctrinam Ariſto-
telis, nihil amplius procreari poterit. Vnde noſter Draco bipes, ſi in eo ſexu fuiſſet,
aliquod, nempè vermiculum generaſſet ſed ex illo poſtea nihil prorſus fuiſſet genitum.
Hinc igitur eliciendum eſt Draconem hunc virtute ſtellarum, ex materia præparata, &
diſpoſita gigni potuiſſe.

Clarus.

Aliqui in præſentia controuerſiam faciunt, an animalia ex putredine prodeuntia,
vel per ſe, caſu genità fuerint. Ideò Aueroes inter Philoſophos, animata ex putri ma- H
teria emergentia caſu haudquaquam genita eſſe voluit, his potiſſimum motus rationi-
bus. Prima eſt hæc. Nulla ſpecies fit caſu animalia exputrefactione genita ſunt ſpecies.
vt Berniclæ aues quædam ranæ, mures, & anguillæ: quare concludendum eſt, has ani-
mantes, caſu, in lucem minimè proſilijſſe. Maior propoſitio huius argumenti meridia-
no iubare clarior eſſe videtur, quoniam Natura omnes ſpecies per ſe, & non per acci-
dens procreat. Deinde ab Aueroe additur alia ratio, quæ eſt hæc. Quod à Natura deter-
minato fit tempore, illud caſu genitum eſſe non poteſt, ſed animal ex putri materia
productum, tempore determinato in lucem venit, ergo non poterimus aſſerere animailia
ex putredine naſcentia, caſu fieri. Maiorem propoſitionem huius rationis cunctis pa-
tentem eſſe arbitramur: cum Ariſtoteles caſum à cauſa determinata non fieri ſtatuerit.
Minor quoq; propoſitio probationis indigere non videtur, ſiquidem generans materiam
ſibimet appropinquantem diſponit, formamque de eius potentia educit: quamobrem
id à deſignata cauſa, veluti à determinata conſtellatione producitur.

An animalia ex putri vel per ſe, vel caſu generentur.

Secunda ratio Auerois.

L. 2. Phyſ.

Loco cit.

Tertiò,

A Tertiò, quòd producitur in pluribus, caſu genitum eſſe non dicitur, veluti Philoſophorum Princeps in Phyſicis docuit. Sed animalia ex putrefactione generabilia in pluribus generantur: quemadmodum in vermibus, & muſcis conſtat: ergo animalia, quorum origo è putri pendet materia, caſu non generantur. Demùm, quod poteſt Agens minoris, poteſt & Agens maioris virtutis producere, dummodò cauſam, & proportionem ſuper effectum poſſideant: ſed Agens particulare, nempè mus generans, per ſe murem procreare poteſt; ergo cœlum Agens vniuerſale, & maioris virtutis, per ſe murem generare poterit; conſequenterque tale animal caſu non erit genitum. In minori propoſitione huius argumenti dicebatur, dummodo Agens cauſam, & proportionem habeat, propter animalia perfecta, in quorum productione cauſa, & proportio cœlo non ineſt, niſi Agente particulari concurrente: quoniam non ſolus Sol hominem, vel Leonem, ſed vna cum homine, vel Leone producit.

Agens vniuerſale, & Agens particulare quid.

Antequam rationem eorum, qui genita ex putri materia, tutantur, caſu eſſe generata, refellantur: neceſſe eſt, vt nonnulla, iuxta mentem Diui Thomæ, in medium afferantur. Primò notandum eſt generata ex putredine, bifariam conſiderari poſſe, quo-
B niam ad diuerſa comparata, & per ſe, & per accidens genita eſſe traduntur: quemadmodum ſanitas per frictionem in corpus humanum introducta: ſiquidem hæc valetudo, ratione fricantis, per accidens introducitur, quia non ſanitatem introducere, ſed fricando pruritum tantummodo pellere nititur. At ſi comparetur ad virtutem animal regentem, id fit per ſe à virtute regente animal, dum calor frictione excitatus deperditam reſtituit valetudinem. Pariter de animali ex putri materia genito idem erit dicendum: etenim ſi conſideretur ratione putridi caloris, nemini dubium eſt, quòd caſu generatur, cum ille calor extrahens humiditatem, animalis productionem non reſpicit. Sin ad virtutem cœleſtem vniuerſum gubernantem dirigamus animum, videbimus illud animal per ſe produci: quoniam vis cœleſtis omnes formas de potentia materiæ educere nititur. Ideoq; illas producit formas, quas ex ſe producere poteſt: ſed quoniam materia aliquorum, nempè animalium perfectorum maiori indiget præparatione, & diſpoſitione, quàm virtus ſyderum præſtare poſſit: propterea nō immediatè om-
C nes formas producit.

Genita ex putri materia bifariã conſyderãtur.

Cæleſtis vis qualis ſit.

Quare ſi conſideretur generatio ex putri materia, vel huius Draconis bipedis, vel Berniclarum auium in mari Oceano genitarum, dicendum erit, per ſe generati, licèt, ratione putredinis, caſu genita eſſe videantur. Præterquamquod in materia putrida aliquod proportione reſpondens ſemini reperitur, in quo virtus ſimilis ſemini conſeruatur. His notatis, facilis patebit reſponſio afferenda rationibus in oppoſitum paulò ante allatis.

Itaq;, quando in maiori propoſitione primi argumenti dicebatur nullam ſpeciem caſu fieri: hoc aſſertum ſimpliciter verum eſſe non affirmamus: nam reſpiciendo cauſam vniuerſalem, nempè cœlum, per ſe, & non caſu fiunt. Sin reſpiciamus calorem in putridam agentem materiam, caſu fieri dicuntur. Præterea, quando in minori propoſitione ſecundi argumenti pronunciabatur animal à putredine prodiens, tempore determinato generari; conſequenterque caſu non fieri: Reſpondendum eſt, verum eſſe non fieri per accidens, ratione virtutis cœleſtis mundum ſublunarem regentis, ſed ſolùm
D ratione caloris in putrem materiam agentis, caſu produci. Tertio argumento, in quo diuulgabimus productum in pluribus, non fieri caſu; reſpondendum eſt, verum eſſe non fieri caſu, ratione cœli operantis, nil tamen repugnat caſu fieri, ratione caloris putridæ materiæ, qui Agentis particularis vices ſubit. Tandem quartò, & poſtremò argumento eamdem competere reſponſionem opinamur.

Ratione cæleſtis virtutis res per ſe fiunt.

Quæritur in præſentia, an cuncta animalia ex ſemine producta, ſine ſemine poſſint procreari. Deinde ſi producta ſine ſemine, cum cæteris eiuſdem ſpeciei eſſe poſſint. Prima opinio fuit Auicennæ, & Alberti, qui cuncta animalia, tàm perfecta, quàm imperfecta vtroq; modo produci poſſe voluerūt. Prima igitur Auicennæ ratio eſt hæc. Homines, poſt diluuium, virtute, & determinato ſtellarum aſpectu, ex terra geniti ſunt; quoniam quòd poteſt virtus inferior, poteſt etiam ſuperior, & amplius: ſed Agens particulare, vt homo, licèt ſit virtutis inferioris, hominem generare poteſt, & equus equum; ergo multò magis id à Cœlo præſtari poſſe affirmat.

Opinio Auicennæ circa productionem per ſe, & per accidens.

Secundum argumentum, ex mente Auicennæ, eſt tale. Cœleſtia corpora, iuxta

varios, & determinatos aſpectus producunt inferiora; ergo iuxta āſpectum vel magis, E vel minus nobilem, animal etiam magis, vel minus nobile procreabunt. Ideoq; veluti propter aſpectum ignobilem, aliquandò animal imperſectum, vt rana generatur: ita ratione nobilis aſpectus, animal perfectum veluti Leo producetur, & deniq; propter aſpectum nobiliſſimum homo.

Rationes Auicennæ explodũtur

Cæterùm rationes Auicennæ nullius valoris eſſe videntur: proptereaquòd virtus cæleſtium, & ſublunarium ita ſimul iungi debent, vt ambæ copulatæ ad generationem concurrant: cum altera ſine altera perfectas animantes procreare nequeat. Deinde aduertendum eſt cœlum, nonniſi per ſecundas cauſas, nihil in mundo inferiori generare: quapropter homo ſine cœlo hominem generare nequit; nec cœlum ſine homine tanquam Agente particulari id præſtat.

Nonnulli, ad infringendam Auicennæ ſententiam, monimentis mandarunt non ſolum animalia perfecta, ſed etiam imperfecta, abſq; ſemine, produci minimè poſſe: quoniam vnumquodq; in Naturalibus, à ſibi ſimili neceſſariò generari arbitrati ſunt. Hæc tamen propoſitio ſenſui, & experientiæ refragatur: cum ex cadauere gigni animalia F videamus, quæ cum illo nullam præ ſe ferunt ſimilitudinem, & in quo nullum præceſſit ſemen: niſi velimus aſſerere putridam illam materiam vices ſeminis ſubire. Præter hæc ex Piloſophorum doctrina, hoc pro comperto habetur, quòd aliqua animalia, veluti, & plantæ ex ſemine, & ex putri materia producuntur.

Opinio Scoti circa productionem animalium ex putri materia.

An verò animalia prodeuntia ex putri materia ſint eiuſdem ſpeciei cum illis, quæ ex ſemine ortum trahunt, hoc non caret difficultate. Quandoquidem Scotus Excellentiſſimi vir ingenij, vnà cum multis alijs viris eruditis, hęc animalia eſſe eiuſdem ſpeciei opinatus eſt tali fretus ratione. Animalia tam ex ſpermate, quam ex putredine producta, eumdem motum, & conſimiles operationes exercent, necnon ijſdem prerogatiuis gaudent: ergo eiuſdem ſpeciei eſſe ſtatuendum eſt. Idq; quod de animantibus aſſeritur, de plantis quoq; pronunciare neceſſe eſt. Conſequens huius argumenti luce clarius eſſe videtur, quia in Naturalibus, vnitatem, vel diſtinctionem ſpecificam ex proprijs accidentibus, affectibus, & effectibus Philoſophi ſemper venantur.

Animalia ex ſemine, & ſine ſemine orta non ſunt eiuſdem ſpeciei.

Cæterùm nos non ita facilè adducemur, vt huic ſuccinamus ſentẽtiæ: quandoquidem G animalia ex ſemine dimanantia, & ſine ſemine in lucem prodeuntia eiuſdem ſpeciei eſſe minimè credimus. Et quamuis mures ex putrida orti materia, eodem modo ſaltent, & rodant: nihilominus ad eamdem ſpeciem eos referre non audemus, quoniam gaudebunt poſtea alijs effectibus à ſua forma ſpecifica proſilientibus: cum nos lateant multæ proprietates particulares, quæ diuerſam ſpeciem arguunt: veluti perſpicuum, & exploratum eſt in quibuſdam anguillis, quarum aliæ ex putredine, alię ex ſemine procreantur, & tamen ad diuerſas ſpecies reducuntur.

Hic draco an ex putri materia.

Modò ad rem noſtram reuertentes, Draconem hunc bipedem ex putredine gigni potuiſſe non negamus: cum hoc rationi, & veritati reclamare non videatur. Etenim Aelianus in primis hanc ſententiam fouere videtur, dum ex putrida hominis medulla Dracones produci poſſe retulit. Plinius ab hac opinione non recedit, dum circa initia belli Marſici, ab ancilla quadam ſerpentem editum fuiſſe pronuntiauit, quem more vermium, ex putrida materia natum eſſe non dubitabat. Immò intelleximus, quod H olim, dum cuiuſdam nobilis puellę diris cruciatibus mortuæ à Chirurgis cauſam incogniti morbi, & mortis perſcrutantibus venter incideretur, duo ſerpentes in externati putredine prodierunt. Legimus, quoq; menſe quinctili anni quinquageſimi primi ſupra milleſimum, & quingenteſimum in Hungaria, iuxta flumen Theiſum id accidiſſe, vt in aluis multorum, ſerpentes, & lacerti naturalibus ſimiles generarentur: hinc ſæuiſſimis doloribus obortis, patientes ſuccumbebant; itaut multitudo hominum ter mille circiter, hac affectione perijſſe traderetur. Quocirca nos eadem ratione moti generationem huius bipedis Draconis ex putredine prodeuntem quodammodo amplecti poterimus.

Hic generationis modus non cõceditur.

Sed, vt veritatem fateamur, neq; huic opinioni adhærendum eſt: nam ſi ex putri ortus eſſet materia, hoc in loco, vel alibi determinato quodam tempore, alij huic conſimiles Dracones viſi eſſent, cum in cæteris animalibus ex putredine genitis id contigere ſoleat. At cum nullibi talis ſpecies in proprijs indiuiduis relucere viſa ſit: propterea neq; hunc generationis modum concedimus. Immò cum nudius tertius iconem huius

Dra-

A Draconis clariſſimo viro Pompeio Bologneto in patrio Bononienſi Gymnaſio Medicinæ ordinariæ profeſſori, & Philoſopho eximio oſtenderemus: ipſe quoq; ſtatim in hanc venit ſententiam, ex putredine hunc Draconem non prodijſſe: propterea quòd plures huius generis animantes aliquo tempore conſpicerentur.

Hactenus varios explicauimus modos, quibus aliquis probabilibus motus rationibus Draconis noſtri bipedis generationem inſinuare poterat. Sed cum nec aliunde hùc migraſſe, nec cum pluuia decidiſſe, nec ex congreſſu animalium diuerſæ ſpeciei dimanaſſe, neq; ex putri materia genitum eſſe fuiſſe, lateq; probatum fuerit. Supereſt tandem vt noſtram aperiamus ſententiam. Ideò ſtatim atq; in Muſæo Illuſtriſſimi Senatus Bononienſis, hanc Draconis bipedis in Agro Bononienſi capti iconem inuenimus, & diligenter conſpicati, illicò hunc in genere anguium monſtroſè genitum fuiſſe ſuſpicati ſumus. Quare cum hanc iconem Excellentiſſimus vir Ioannes Auguſtinus Cucchius Chirurgiæ in Patrio Bononienſi Gymnaſio profeſſor, necnon Anatomicus inſignis, & inter celeberrimos Medicos non infimus animaduerteret, abſq; vlla difficul- *Noſtra opinio circa generationem huius draconis.*

B tate, & ipſe in noſtram venit ſententiam, hunc Draconem, in genere ſerpentum monſtriferum fuiſſe. Idq; ob raritatem ſtabilire poſſumus: cum neq; ante, neq; poſt inuentionem huius beſtiæ alia conſimilis Fera in tota Europa viſa fuerit. Hæc autem opinio Ariſtotelis doctrinæ eſt conformis: nam ſcriptis mandauit in generatione Serpentum raros contingere errores: hac de cauſa in hoc Ferarum genere rara producuntur monſtra; redditq; rationem, quoniam angues formam vteri valdè longam habent, & oua ſubinde non aceruatim deſcendunt, veluti in gallinis euenit. Quamobrem geminus fœtus in ouis anguium rarus eſſe perhibetur: ſicuti viciſſim in ouis gallinarum fœtum geminum, & monſtroſum, frequentiorem conſpicari licet. De Serpente bicipite monſtroſo actum fuit in primo capite primi libri. Tricipitem quoq; anguem in montibus Pyreneis interfectum fuiſſe Arnoldus tradit. Solus Apollonius, in hiſtorijs, ſerpentis bipedis meminit, qui ritu Crocodili gradiebatur. Præterea ſi lector ad deſcriptionem huius noſtri Draconis bipedis ſuperius recitatam confugiat, magis, atq; magis hanc beſtiam monſtriferam fuiſſe affirmabit: cum duos tantum pedes à ſe inui- *Lib. 4. de gen. anim.* *Anguis triceps vbi viſus.*

C cem per ſex digitos diſtinctos tali ordine habuerit, vt dexter caudæ proximior, ſiniſter verò capiti eſſet propinquior.

Quare cum id quoq; à nobis narratum fuerit Clariſſimo viro Sebaſtiano Regulo, in patrio Bononienſi Gymnaſio, Philoſophiæ profeſſori ordinario, qui iam prælectionum quadrageſimum attingit annum: Monſtrum hoc Serpentinum ex ouo enormis molis natum eſſe ſtatuit; ideoq; à natura, ob materię abundantiam, medium corporis, angunt craſſamentum, cum binis pedibus perperam locatis, tamquam duabus ſuperfluæ materiæ appendicibus, eſſe procreatum philoſophatus eſt.

Vnde quemadmodum, in genere Serpentum, monſtra ſunt rariſſima, vt paulò ante fuit exaratum; vice verſa in gallinacea familia, propter alatas rationes, monſtra frequentiſſima contingunt; inter quæ memorandus fuit ille gallus Draconis cauda inſignis, quem viuum in aula Sereniſſimi Magni Hetruriæ Ducis, Franciſci Medicei obſeruauimus: viris enim magnanimis terrifico ſuo aſpectu timorem incutiebat. Caput non criſta carnea, vt in vulgaribus gallis ornabatur, nec paleæ erant carneæ, ſed vtræq; ex *Gallus monſtroſus cauda draconis.*

D plumis conſtabant conos galeæ militum æmulantibus. Habebat in fronte duas pennas, ſeu potius pennarum calamos (erant enim nudæ) ſurrectos, ſeù duo cornua; item binos alios ab vtraq; parte roſtri propè nares, ſed qui in extremitate plumas tenuiſſimas ritu ferarum edebant, necnon, & alium in ceruice, quia principio huiuſmodi ſetis erat exornatus. Color totius corporis ferè ſubfuſcus, ſed radices pennarum erant albæ, pennæ verò ita erant conſtitutæ, vt veluti ſquamas æmularentur, propè vropygium, qua cauda exigit, tuberculum erat rotundum, & ſubalbidum. Cauda non more auium ex plumis conſtabat, ſed carnoſa, ritu caudæ quadrupedum, & pilis nuda erat, quæ in extremitate floccum gerebat candicantem; cauda ſubcerulea; tibiæ velut ocreis erant indutæ.

Duo inſuper in hac beſtia erant animaduerſione digna, primum, & præcipuum erat, quòd alarum pennæ contrario, quam in alijs, modo collocabantur, nam pars illarum prona, quæ ex naturæ præſcripto in alijs interius vergit, in hoc exterior conſpiciebatur; itaut tota ala penitus inuerſa videretur. Alterum notatu dignum in hoc monſtro *Duo erant admiranda in gallo monſtroſo.*

erat,

erat, quod ceruicis plumæ capur verſus, ciri inſtar, erigebantur, quorſum etiam tota E
cauda attolli conſpiciebatur. Iconem huius monſtri pagina 62. dabit, quam lector adi-
re poterit, vt diligenter contempletur, an in genere gallinaceo hic gallus, an in gene-
re Serpentum noſter Draco bipes magis ſit memorandus, & admirandus.

DE DRACONIBVS ALATIS.
Cap. VI.

SYNONIMA.

QVONIAM ſuperius in capite primo huius ſecundi Libri, Dracones
alatos in aliqua terrarum orbis regione diuagari retulimus: ideò poſt F
aliorum Draconum examen, libuit etiam annectere, quid de huiuſmo-
di alatis beſtijs ſentiendum eſſet. Modò, ante differentiarum Rubri-
cam, varias afferremus nomenclaturas. Cardanus, ex mente nonnul-
lorum, hos Dracones angues aligeros nuncupatos fuiſſe teſtatur. Vir-
gilius eos appellat angues ſtridentibus alis, dum canit.

Angues aligeri qui.
L.7.Aenei.

Illa autem attollit ſtridentes anguibus alas.

Ouidius quoq; multis in locis, ſed potiſſimùm libro ſeptimo Metamorphoſeos, hos Dra-
cones, pennatos angues nominauit, vbi meminit Medeæ, quæ Pelia iugulato Draconum
alatorum ope, per aerem vecta fuiſſe dicebatur, his verſibus.

Plura locaturo cum vrbis guttura Colchis
Abſtulit, & calidis laniatum merſit in vndis,
Quæ niſi pennatis Serpentibus iſſet in auras,
Non exempta foret pœna: fugit alta, ſuperq;
Pelion vmbroſum &c. G

Immò Lucanus, & ipſe has beſtias, ſerpentes volucres cognominauit, vbi de quadam
muliere venefica mortuum, per necyomantiam, excitante ſic canebat.

L.6. Pharſal.

Non Arabum volucer ſerpens innataq; rubris
Aequoribus cuſtos pretioſæ vipera conchæ,
Aut viuentis adhuc Lybi. æ membrana Ceraſtæ.

Deniq; Altararat nonnulli volunt eſſe nomenclaturam arabicam, qua Draco volans
ſignificatur.

DIFFERENTIÆ.

AMMIANVS Marcellinus Dracones alatos fabuloſos eſſe opinatur, & eò ma-
gis ſuam roborat ſententiam, quoniam fama rerum nouitates augeri ſoleat. H
Hinc Poetæ Triptolemum in curru à Draconibus alatis tracto per aerem pro-
greſſum fuiſſe promulgarunt. Verùm aduertendum eſt, quòd aſſertum Ammiani Mar-
cellini non tantùm antiquis repugnat authoribus, ſed etiam experientiæ reclamat: quan-
doquidem hac ætate certò certius eſt in Aethiopia Dracones alis refertos ſtabulari; quã-
uis poſtea Triptolemum ab alatis Draconibus vectum poetæ commenti ſint. Immo ad
maiorem huius ſententiæ confirmationem, nobis relatum fuit à viris fide dignis, in loco
Agri Piſtorienſis *Coſtone* nuncupato, magnum viſum fuiſſe Draconem, cuius alæ mul-
tis intertextæ neruis ad cubitum longæ, & latæ erant: beſtia duobus nitebatur pedibus
breuibus, munitis vnguibus, quaſi aquilinis. Totum animal ſquamis tegebatur, rictu
magnis dentibus armato, & auribus, ad inſtar vrſi piloſis. Quamobrem lector hinc
coniectabit hanc beſtiam Draconibus Aethiopicis fuiſſe ſimilem: veluti in fine huius Ru-
bricæ intueri poterit.

Dracones alati repe-riuntur.

Inſuper Iſidorus ſcriptis mandauit ſerpentes alatos Arabiæ Sirenes nũcupari, illoſq;
potius

Digitized by Google

A potius volare, quàm currere, & eorum virus tanti valoris eſſe celebrauit, vt morſum
potius interitus, quàm dolor concomitetur. Quapropter circa notitiam Sirenum parumper digredi neceſſe erit. Itaq; pleriq; authorum Sirenem monſtri marini genus fuiſſe prædicant, ita nuncupatum ἀπὸ τῆς σειρᾶς, nempè à catena, quia hæc monſtra ſuauitate cantus tranſeuntes veluti quadam ligaros catena in naufragium pellicerẽt. Quamuis alij à verbo hæbraico, *Sar*. deriuent, quod canere ſignificar. Alioquin σειρὴν eſt Inſecti genus api non diſſimile, de quo Ariſtoteles, & Plinius egerunt. Aliter in Lexicis græcolatinis exponitur quædam auis canora, Gallis, *Seren*, forraſſis, quaſi Sirena dicta auiũ, vt noſtra fert opinio, ſit Achanthis Ariſtotelis, quam vocem Theodorus Gaza Spinum, & Ligurinum expoſuit.

Sirenum natura, & mores.

Siren auis canora.

Sirenæ igitur, vt conſtet in poetarum fabulis, tres puellæ fuiſſe perhibentur (quamuis ab alijs quatuor, & ab alijs quinq, conſtituantur) nimirum Parthenope, Leucoſia, & Ligia, Acheloi fluminis, & Calliopes muſæ filiæ: harum vna voce, altera tibijs, alia lyra canebat, & primùm iuxta Pelorum, poſtea in Capreis inſulis habitarunt, quæ al-
B lectos ſuo cantu in naufragia deducere ferebantur. Quoad figuram, Grammatici græci à pectore ad ſuperiora effigiem paſſeris, in reliqua corporis parte, formam virginis eis attribuebant. Ouidius tamen totum oppoſitum ſentire videtur, dum canit hunc in modum.

Sirenæ quot fuerint.

Locus Sirenarum.

——— vobis Acheloides vndæ
Pluma, pedeſq; auium, cum virginis ora geratis.

Claudianus eleganter has puellas volucres eſſe ſtatuit his verſibus.

Dulce malum pelago Siren, volucreſq; puellæ,
Scylleos inter fremitus, auidamq; Charybdin,
Muſica ſaxa fretis habitabant dulcia monſtra,
Blanda pericla maris: terror quoq; gratus in vndis
Delatis licet huc incumberet aura carinis
Impleſſentq. ſinus venti de puppe ferentes.
Figebat vox vna ratem: nec tendere certum
Delectabat iter reditus odiumq; iuuabat:
C *Nec dolor vllus erat, mortem dabat ipſa voluptas.*

Deſcriptio Sirenarũ.

Boccacius eamdem ſecutus ſententiam, corpus virgineum vmbelico tenus, & pedes gallinaceos in Sirenibus deſcribebat. Alij quoq; authores Sirenis ad vmbilicũ, vſq; figuram proceræ mulieris horrendæ faciei, longiſſimiſq; capillis aſſignabant, & reliquam corporis partem aquilinam demonſtrabant, illiſq; caudas veluti piſcium addebant, quibus tanquam remigijs ad natandum, has beſtias vti affirmabant. Immò cum fœtibus in vlnis aliquando conſpici promulgabant: idcircò prænauigantes eorum impetum, atq; ferociam timentes, eis lagenam proijcere dicebant; qua cum, illis diu ludentibus, nautæ illæſi tranſire tradebantur. Quamuis alij retulerint nauigantes Sirenum cantu in ſomnum prolapſos, ab illis poſtea dilaniati; quapropter nautę, obturatis diligenter auribus, hoc incommodum euitare didicerunt.

Sirenarũ figura ſecundum Boccacium.

Quare cõſtare videtur poſtremam Sirenum partem perperam à Nuperis fuiſſe delineatam, dum eam piſciformem deſcribunt; quæ figura Nereidibus potius, quàm
D Sirenis aſſignabatur. Idq; inde factum eſſe coniectamus: poſteaquàm Sirenas monſtra maris eſſe conſtituerint; Iuxta illud.

Nereidũ figura qualis

Monſtra maris Sirenes erant, quæ voce canora
Quaslibet admiſſas detinuere rates.

Hinc Orpheus, in Argonauticis, coram Sirenibus harmonicum edens ſonum introducitur, cuius dulciſoni cantu Sirenas inuidia ductas in mare ſe præcipites dediſſe, & in petras ingentes tranſmutatas fuiſſe prodiderunt.

Hæc autem Sirenum doctrina omni ex parte fabuloſa eſſe non videtur: quoniam Fulgoſius, ex Plinio, tradidit Galliarum Legatum Auguſto Cæſari ſcripſiſſe, multas Nereides, & Sirenas, ea, qua pinguntur, forma mortuas in litore compertas fuiſſe: cum tamen in noſtris plinianis codicibus, hæc Sirenum mentio non legatur. Rurſus ex eodem Fulgoſio, Nympharum marinarum corpora humanis, præter cutem, ſimilia viſa ſunt: ſiquidem cutis corium anguillæ æmulabatur: Immò, Phoca imperante, Nymphæ marinæ humanam ferè repræſentantes effigiem in Inſulis Cycladibus appa-

Nympha marina.

rue-

Digitized by Google

fuerunt. Præterea Philippus Archidux Auſtriæ, Anno Domini quadrageſimo octauo E
ſupra milleſimum, & quingenteſimum, Genuam, ſpectaculi gratia, Sirenam mortuam
ſecum duxiſſe fertur. Meminimus etiam legiſſe in Nauigatione cuiuſdam Amburgen-

Sirena mortua vbi viſa.

ſis, quòd anno noſtræ ſalutis quadrageſimo nono ſupra milleſimũ, & quingenteſimum,
è Luſitania, Meridiem verſus, in Orbe nouo, piſces tam mares, quàm fœminas humana
facie, cauda oblonga, ſquamis more piſcium obſita, cruribus breuibus iuxta caudam

Monſtrum marinum vbi viſum. Virgo marina, quæ.

prominentibus viſi fuerunt. His addunt recentiores quidam monſtrum marinum
olim fuiſſe deprehenſum, quod Germanicè Ein Iijn nominabatur, magnitudine ouis,
facie virginea, reliquo corpore in piſcem terminante; hoc, ſereno tantùm tempore ap-
parere, & ingruente tempeſtate, in cauitatibus ſcopulorum latibulari affirmarũt. Item,
in oris Saxoniæ, monſtrum nomine *Meermed*, vel *Seemed* viſum fuiſſe multi ſcribũt, quod
vocabulum virginem marinam ſignificat. Præterquamquòd Plato, etiam in Sympoſio
Sirenum meminit.

Nonnulli tamen hiſtoriographi monimentis mandarunt, quædam auium genera
iucunditate cantus, nulla comparatione, egregia, in India nidulari, quæ Sirenas nomi- F
nari, Plinius, & Aelianus diuulgarunt. At Suidas voluit Sirenas dicendas eſſe quaſ-
dam maris anguſtias, vel voragines inter duos eminentes colles exiſtentes, veluti cir-

Voragines maris quales.

ca Syrtes, vbi tumuli arenarum ſub aquis occultantur: quãdoquidem in hac maris an-
guſtia, vndæ inter ſcopulos agitatæ, & compreſſæ quemdam veluti argutum, & ſua-
uem ſonum edunt, & prǽternauigantes abſorbent.

Sunt qui exiſtimarunt Sirenas eſſe loca caua, ex quibus continuus egreditur ſpiri-
tus, qui per fiſtulas ab incolis appoſitas exceptus, tam gratum, & iucundum emittit ſo-
num, vt tranſeũtes in admirationem trahat. Xenophon autem fuit huius opinionis, Si-
renes eſſe nuncupandos illos, qui celeberrima virorum inſignium encomia recitabãt:
vnde, apud Homerum, Sirenæ, laudes Vlyſſis totius Græciæ ornamenti, canere finge-
bantur. Deniq; iuxta Seruij ſententiam Sirenæ meretrices fuerunt, quæ tranſeuntes,
quoniam deducebant ad egeſtatem, fictæ ſunt inferre naufragia.

Species draconũ, quæ.

His notatis de Sirenis, quæ ad genus Draconum minimè referri poſſunt: verorum
Draconum ſpecies ad duas præcipuas reducemus: nam alij ſunt alati, alij verò alis ca- G
rent. Quamuis inter Dracones alatos, qui pedibus careant eſſe perhibeantur, & vice
verſa alati cum quatuor pedibus aliquando videantur: Geſnerus enim tradit, Anno
Domini quadrageſimo tertio, ſupra milleſimum, & quingenteſimum, ſe intellexiſſe
aliud Draconis genus in finibus Germaniæ propè Stiriam apparuiſſe, quod pedes mo-
re lacertorum, & alas ritu veſpertilionum habebat, morſu immedicabili. Idq; Froſcho-
nerus ex bibliopola Stirio narrabat. Propterea in gratiam Lectoris hic datur Draco
alatus apos, necnon Draco alatus cum pedibus.

DESCRIPTIO.

IVLIVS Cæſar Scaliger genus ſerpentum ferum aliquando deſcribens, longitu-
dinem quatuor pedum, & craſſitudinem humani brachij illi aſſignabat, & de la- H
teribus alas cartilagineas pendere ſignificabat. Idcircò Herodotus huic Draco-

Lib. 3. Miſcel. cap. 1.

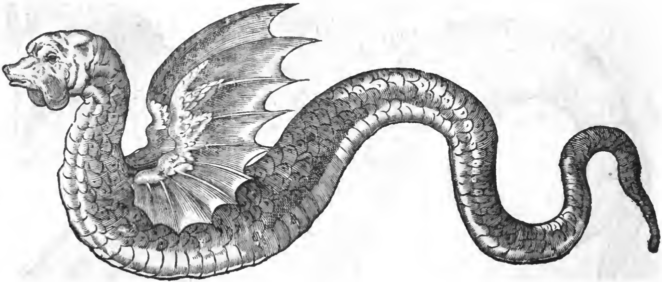
num generi figuram Hydrarum, & alas glabras, necnon alis veſpertilionum ſimiles at-
tribuebat. Idq; verum eſſe inde eluteſcit; quoniam (referente Brodeo) ad inuictiſſimum
Franciſcum Galliarum Regem alatus Draco fuit delatus, ab agricola apud Sanctones
ligone occiſus: hunc multi viri ſpectatæ fidei vidiſſe teſtati ſunt, & ex regionibus tran-
ſmarinis, adiuuante vento, in eam prouinciam migraſſe cogitarunt. Alioquin Gallia
hoc Ferarum genere caret.

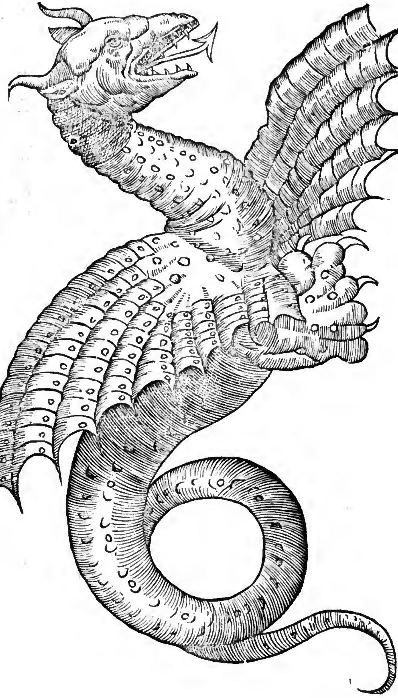
L. 7. de rer. var. ca. 29.

Cardanus quoq; dum Lutetiæ verſaretur, Dracones alatos, apud Gulielmum mu-
ſicum, numero quinq; conſpicatus eſt. Erant autem bipedes, aliſq; tam exiguis prædi-
ti, vt vix volare poſſe credendum eſſet. Caput capiti Serpentino aſſimilabatur, colore
lurido, plumis, & pillis nullis, magnitudine cuniculi (loquendo tamen de maiori.) Has
beſtias ex India delatas vulgus Dracones appellabat. Præterea erant tam diligenter
exſiccati, vt viui prorſus eſſe viderentur. Neq; Cardanus hos Dracones commenti-

tios

Draco alatus Apes ex Greuino.

Draconis Alati figura ex Pareo.

A ritios eſſe exiſtimauit: ſiquidem diuerſis temporibus, ſemper eadem inſigniti forma per nauras tranſmiſſi fuerunt.

His addenda eſt authoritas Bellonij, qui in ſuis obſeruationibus, integra Draconum alatorum cadauera diligentiſſimè condita ſe vidiſſe narrat; & de eorum genere eſſe tradit, qui ex Arabia in Aegyptum aduolant. Erant autem (vt ipſe refert) circa aluum craſſi, duobus pedibus, & alis totidem, more veſpertilionum, integrati, cum anguina cauda. Hæc deſcriptio à veritate aliena eſſe non videtur: ſiquidem olim à Gabriele Barbaro communicata fuit icon Draconis Aethiopici ad viuum depicti Doctiſſimo Viro Vlyſſi Aldrouando, quæ optimè iconi Bellonij in obſeruationibus orientalibus exhibiti reſpondebar. Item anno ſalutis noſtræ quinquageſimo primo ſupra ſeſquimilleſimum, a Franciſco Centenſi verus Draco Aethiopicus exſiccatus Clariſſimo Vlyſſi Aldrouando dono fuit datus, qui prorſus Draconem Bellonij repræſentabat: præterquam quòd in dorſo quinq; tubercula prominentia, & conſpicua habebat, quæ in Dracone Bellonij deſiderantur; binis pedibus vngue armatis, & totidem auriculis erat refertus.
B Totus ſquamis viridibus, & ſubnigricantibus ornabatur. Inſuper alas ad volandum idoneas geſtabat, cauda longa, & flexuoſa, ſubluteis ſquamis tecta, quales in ventre, & gula refulgebant. Os dentibus acutis muniebatur. Pars inferior capitis verſus auriculas erat plana. Oculi pupilla nigra erat cum circulo ſemiluteo. Demum nares binæ, & apertæ conſpiciebantur. Idcircò hic duas damus icones.

Dracones alatos quis viderit.

Draco alatus Bononiæ viſus.

NATVRA, ET LOCVS.

DRACO alatus cum Aquila, & Elephanto præliari traditur: veluti ſuperius in capite primo huius libri fusè, latèque exaratum fuit. Pugna igitur, quam exercet cum Aquila, eleganter exprimitur à Nicandro: quemadmodum il-
C la, quam init cum Elephanto, doctè à Plinio deſcribitur. Praterea Dracones alati per Africam volando, ingentes beſtias, veluti tauros, cauda, ad necem vſq; verberant; neque Elephantos miræ magnitudinis veneno interficiunt: quandoquidem, præter venenum, in afferenda nece, ſatis virium poſsidere feruntur. Idcircò Lucanus huc reſpiciens canebat.

Lib. 8. natur. hiſt.

L. 9. Pharſal.

Rumpitis ingentes amplexi verbere tauros,
Nec tutus ſpatio eſt elephas, datis omnia letho
Nec vobis opus eſt ad noxia fata veneno.

Si locum natalem meditemur, tales Feras in Arabia potiſſimum verſari comperiemus: proptereaquòd Aelianus ab ibidibus nigris peſtilentes Serpentum alarorum cateruas ex Arabia intra limites Ægyptios aduolantes interfici, atq; conſumi diuulgauit. Quamuis alij tradiderint, quòd aduentante Vere, Feræ alatę huius generis in Ægyptum initio volare conantur, ſed ibides occurrentes ad planitiei ingreſſum, tranſitum omni conatu impediunt. Quapropter Arabiæ locus eſt ad Butum vrbem, vbi oſsa, & ſpinæ innume-
D rabiles horum Draconum ab ibidibus caſorum conſpiciuntur: cum prædictæ aues peſtem ab Ægypto auertant, dum alatos Dracones ex vaſtitate Lybiæ inuectos abſumũt. Ideò Cicero has Feras ex Lybia diſcedere ſcripſit; cum cæteri authores ex Arabia aduolare retulerint.

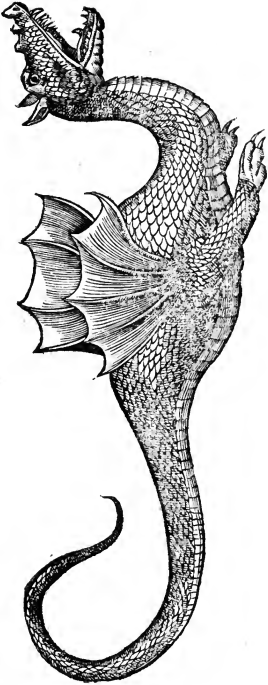
Draconum alatorũ locus.

Li. 1. de nat. Deor.

Solinus enim circa paludes Arabicas Serpentum alatorum examina conſtituit, quorum virus ita exitiale prædicat, vt morſum ante mors, quam dolor inſequatur; quamuis poſtea horum agmina ab Ibidibus deuorentur. Immò, ex ſententia Herodoti, tales Feræ circa arbores thuriferas Arabiæ diuagantur, neq; alio præſidio, niſi fumo ſtyracis à prædictis plantis arceri poſſunt. Vnde Plinius, iuxta aliquorum mentem, Dracones aligeros circa paludes, vbi naſcitur caſſia, collocauit, ſicque difficilem huius aromatis collectionem reddebant, vt pretium illius augere poſſent. Lucanus quoq; ſermonem habens de venefica defunctum per necyomantiam excitante, anguium alatorum in Arabica verſantium regione meminit.

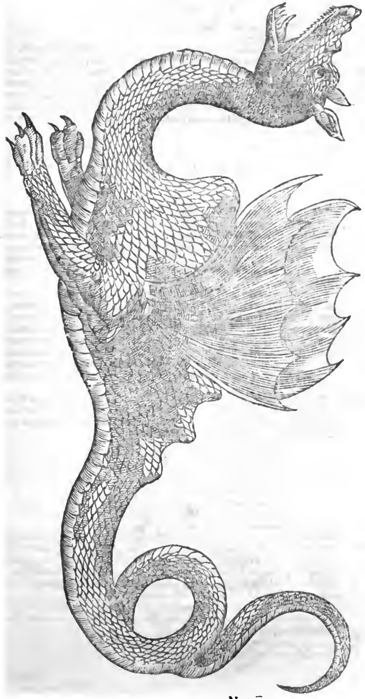
L. 9. Pharſal.

Digitized by Google

Draco Æthiopicus.

Digitized by Google

Draco alter Aethiopicus mas cum eminentijs dorſi.

Digitized by Google

Non arabum volucer Serpens, innataq; rubris
Aequoribus &c. E

Lib.1.de hiſt.An. Cap.5.

Ariſtoteles verò Dracones bipedes, & aligeros circa Aethiopiam volare narrauit. Cæterùm, cum hæc animalia orientali plaga delectentur, in antris, ob æſtum Solis, diù morantur: raró enim nonniſi in locis calidioribus inueniuntur. Hinc Megaſthenes (tradente Aeliano) alatos Serpentes in India etiam generari prodidit, vbi noctu tantummodo moleſti eſſe feruntur; cum eorum lotij contactus partes animalium putrefaciat. Denique ex Scaligero, mons regnum Narſingæ diuidens à Malabaris, multas alit Feras, inter quas aligeri Dracones recenſentur, qui afflatu propiùs accedentes interimunt.

MORALIA.

F

Triplex cõcupiſcentia.

CVM ſuperiùs, occaſione Draconis alati, Sirenum mores ponderati fuerint: non ab re in præſentia eſſe arbitramur, quid Sirenæ in morali doctrina ſignificent, exarare. Tres igitur Sirenæ olim fuiſſe perhibentur, quæ triplicem concupiſcentiam, nimirum carnem, mundum, & Dæmonem, ex mente authorum moralium denotant. Harum igitur cantricum iucundæ cantilenæ ſunt blandæ ad mundana gaudia hortationes; inſtrumenta verò muſica, quibus vtuntur, deliciæ, honores, & diuitiæ eſſe feruntur.

Dæmon prima ſiren.

Itaq; prodit in arenam prima Sirena, nempè Dæmon, arreptoq; muſico inſtrumento, ſcilicet cunctis immodici honoris titulis, & eminentijs, inſolentem ſuperbiæ cantum effundit, vt effrenem animis nobilibus arrogantiam competere demonſtret. Secunda Siren, nimirum caro, proprio inſtrumento, nempè vtens voluptate, homines ad cœnas inſigni magnificentia, ingentiq; epularum apparatu inſtructiſſimas inuitat, conſequenterq; ad luxum incitat. Iuxta illud. *Edamus, & bibamus, cras enim moriemur.* Tertia denium Siren, ideſt mundus, inſtrumento diuitiarum ſumpto, rationem auaritiæ intonat, vt homines per vndas calamitoſæ huius vitæ nauigantes multiplici ſoporatos crimine ad inopiam virtutum deducat. G

Caro ſecunda ſiren.

Mundus tertia ſiren.

Diabolus ſiren.

Modò ſeorſim nos melius contemplari decet, quomodò Dæmon, & cætera vitia Sirenis aſſimilentur. In primis ſe ſe offert Diabolus, qui Sirenam imitatus, viro in naui alicuius virtutis ſedenti, ſemper naufragium machinatur. Ideò ad euitandum hoc periculum, infraſcripta carmina memoriæ mandanda eſſent.

Semina cum quadam Chriſtus tibi mittit ab alto,
Hæc tibi ne rapiat miluus ab ore, caue,
Peruigil excubias agita, nam peruigil hoſtis
Excubat, vt rapiat munera miſſa tibi.
Vt genuiſſe marem te perſpicit, illicò currit
Vt necet hunc Phary gens truculenta ducis.
Natus vt eſt in te Chriſtus; Rex impius ipſum H
Protinus horrenda tollere morte cupit.

Hæreticus ſiren.

Hæreticus quoq; diabolicæ naturæ particeps, & ritu ſirenum, homines in cymba fidei, vel ordinis religioſi, per mare pænitentiæ ad æternam fælicitatem properantes, falſis dogmatibus ſoporare conatur, vt illi à naue fidei per hęreſim, vel à ſtatu religioſi ordinis, per Apoſtaſiam, vel à cymba gratiæ, per lethalia crimina, ad litus mundanæ nequitiæ deducãtur. Quamobrem de Hęreticis hęc ſcribuntur ab Apoſtolo ad Romanos. Per dulces ſermones, & benedictiones innocentium mentes decipiuntur.

Cap:16.

Item voracitas, & nimius delicatorum ciborum appetitus, tanquam Siren, nempè vorago maris copiam eduliorum abſorbet, & tandem animam ſuffocat, atq; perdit. Quare Fauſtus ſic canebat-

Crapula quid præſtet.

Sint ignota licet magni patrimonia Craſſi,
Immenſa abſumunt alta barathra gulæ.

Idcircò

A Idcircò optima de cauſa, de homine crapulam exhalante poterimus infraſcriptum octaſtichon pronunciare.

Qui ventrem tantùm curas, pro numine ventrem
Cenſet, datq; animæ pabula nulla ſuæ.
Pythonici ritu, qui verba ex ventre profundit,
Suſq; velut viuit, ſus moriturq; velut.
Truncus is, horrendumq; humano in corpore monſtrum eſt,
Prorſus ad immanes dignus abire Feras.
Vt breuiter dicam (quale inter ſydera quoddam
Nomen habet) dici debet hic Acephalos.

Quapropter homo voracitati deditus in periculis vitiorum innumeris verſari creditur, iuxta illud.

Paupertatis onus vix ganeo præterit ille,
Noctes atq; dies qui bibit, atq; vorat:
B *Illius ingluuies, crapula, immoderata voluptas*
Rerum, animæ interitum, corporis atq; facit.

Id autem ſtabilire videtur Plautus in Muſtelaria, quando ſcripſit.

Aedes plenas eſſe conuiuarum, & mulierum miſerum eſt opus.

Præter hæc, mulieres venalem formam paſſim exhibentes Sirenum mores imitãtur, dum ſuis cantibus, & nutibus, iuuenes in delicijs ſoporant: ipſoſq; de naui diuitiarum ad litus ſiccum egeſtatis perducunt, & tandem ipſos fama, honore, atq; vita priuant; audiamus Plautum id mirificè explicantem his verbis.

Meretrices Sirenis aſſimilantur.

Meretrix meum herum miſerum ſuis blanditijs intulit in
Pauperiem, priuauit bonis, luce, honore, atq; amicis.

Summis igitur rationibus Hugo promulgabat hæc verba. In fauo mellis duo ſunt, nempè mel, & cera; in facie meretricis pariter duo, decor, & gratia, nimirum pulchritudo oris, & dulcedo ſermonis conſpiciuntur. Cera ſuccendit ignem, mel præbet dulcedinem: ſic meretricia pulchritudo igne libidinis inflammat carnem, & blandimento lenocinantis ſermonis ſubuertit mentem. Quamobrem poterimus non iniuria vnà cum
C Fauſto hanc germanam decantare veritatem.

Non ſcortum eſt aliud, niſi blanda, & ſubdola Siren,
Quæ trahit humanum ſub vada cæca genus.

Itaq; homines in hoc caſu Vlyſſem imitari debent, qui, vt legitur in hiſtorijs, loca Sirenarum, obturatis auribus, tutò pertranſiuit. Vnde non immeritò ſcripſit Amos, *Aufer à me tumultum carminum tuorum, cantica lyra tua non audiam.* Immò id eleganter expreſſit Diuus Hieronymus in Prologo, dum dixit. Nos autem ad patriam properantes lethiferas Sirenum cantilenas, ſurdis auribus, tranſeamus. Quamuis alij ſatiùs eſſe exiſtiment, conſpecto periculo, confeſtim recedendum eſſe: quoniam libidinem longè certiùs fuga, quàm dimicatione vinci poſſe opinantur. Ideòq; ad rem non iniucundum octaſtichon pigebit exarare.

Modus euitandi pericula Sirenarum.
Cap. 5.

In reliquis vitijs ſequitur victoria pugnam.
Vincitur at celeri ſæua libido fuga.
D *Regius huic ceſſit vates, huic filius, atq;*
Huic Samſom fortis vir pius, & ſapiens:
His cum nec ſophia, nec ſis pietate, nec æquis
Viribus, arripies, ſi ſapis ipſe, fugam.
Nemo etenim, niſi qui metuet, fugietq; periclum,
Tutus ab hac poterit viuere peſte diu.

Hanc ſententiam veram eſſe nihil diffitetur Propertius: quandoquidem & ipſe cecinit hunc in modum.

Longum iter ad doctas proficiſci cogor Athenas,
Vt me longa graui ſoluat amore via.

Tandem per Sirenes poſſumus intelligere quaſcumq; voluptates, quæ blandis, & mellitis præſtigijs, cunctos per mare huius vitæ nauigantes ad naufragium trahere conantur. Quapropter Virgilius ſcopulos Sirenarum deſcribens multa defunctorum oſſa memorauit his verſibus.

Voluptates dicuntur Sirenæ.

Iamq;

Lib. 7. Aeneid.

Iamq́; adeo ſcopulos Sirenum aduecta ſubibat E
Difficiles quondam, multorumq́; oſsibus albos.

Nec præter rationem: propterea quod Poeta his verbis oſtendebat ruinam, & mortem, quæ laſciuas cogitationes, & voluptates per Sirenes deſignatas concomitari ſolent, hinc canebat quidam hunc in modum.

Cur ò mortales patimur non cognita Priſcis
Vlcera? cur peſtes, mortis & omne genus?
Cur homicidia tot, ſaui cur arma Gradiui
Iamq́; diu exanguem gens miſeranda famem?
In promptu cauſa eſt, ſpreta virtute, voluptas
Regnat in orbe nocens, & vitioſa Venus.

Illi igitur facillimè ſuperabunt voluptates, qui exemplo Vlyſsis, animæ facultates, & ſenſuũ inſtrumenta diuinis actionibus, veluti quadã cera aures referſerint: hac enim ratione iucundos voluptatum cantus ſentientes, ſentire non videbuntur. Hic etiam recenſendi ſunt amici Sirenum naturam æmulantes, qui nonniſi hypocriſi ſtudent, & apud amicos ſemper aliquid fingunt; idq; præſtare ſolent, vt ex amicitia aliquod emolumentum haurire poſſint. Immò quemadmodum Sirenes naufragos deuorant: ita amici ſimulati aliorum carnes, nempè ſubſtantiam, & diuitias ad proprium trahunt commodum. Huius rei figura in ſacris paginis fuit Dalida, quæ tanquam Siren vafra Samſonem ſoporauit, vt illum radere, & rodere poſſet. Quocirca ſapienter canebat ille. F

Hypocritæ Sirenæ dicuntur.

Sed genus eſt varium, quod ſi audibus inficit orbem
Falſus amor fallit multorum credula corda,
Nempè latens geſtat ſub lingua ſæpè venenum.

Prædictis addamus tanquam coronidem multitudinem hominum, qui immoderatè honores appetunt: ſiquidem Ambitioſi ſirenas imitati, blandis ſermonibus, & iucũdis adulationum cantibus alios decipiunt; vt ab eis ad ſummum dignitatum faſtigium eleuentur; in quo ſtatim atq; conſtituti fuerint, cæteros aſpernantur, & occidunt. Huius exemplũ ſacra demonſtrauit pagina in Abimelech filio Gedeonis ſpurio, qui ſuauiſsimis verborum præſtigijs, atq; vaframentis vſus, tandem regiam dignitatem eſt conſecutus: at confeſtim, mutatis moribus, ſuos ſeptuaginta fratres interemit. Præterquamquòd ambitioſus tanquam formoſa ſiren à cunctis diligi, & honorari deſiderat recordatus illius carminis Iuuenalis. G

Ambitioſi dicuntur Sirenæ.

Satyr. 1.

At pulchrum eſt digito monſtrari; & dicier, hic eſt.

Immò homines ambitione tumidi aliquando ita ſe ſe efferunt, vt neglecto hominum fætu, Deorum partum ſibi arrogent, dum ſibi perſuadent neceſſarium eſſe, vt cæteri homines eis æternos decernant honores. Id tamen ſolis Dijs competere Euripedes in Hyppolito pronunciauit.

Ενεστι γαρ δὴ κ' ἀν θεῶν γενει τόδε
Τιμωμενοι χαιρουσιν ἀνθ ὠπων ὑπὸ.
Ineſt enim ſanè Deorum generi hoc
Honore af[illegible] ci gaudent ab hominibus.

Demùm vt noſtra hæc hiſtoria veritatis ſcopum attingat: notandum eſt, quòd Sirenæ mendacij ſymbolum præſeferunt: cum ſcripſerit Theognis, Principium mendacij nonnihil gratię participare, ſed circa finem turpe lucrum. Idq; in Sirenibus manifeſtarium euaſit. At viciſsim Muſæ veritatis vexillum repræſentant: vnde Pythagoras hanc ſententiam pronunciare ſolebat, μουσας σειρηνων ἡγεισθαι, nimirum Muſæ Sirenibus ſunt præferendæ. Hoc autem proferendum eſt, quotieſcumque ſimplex veritas iucundis, ſed pernicioſis ſermonibus eſt anteponenda. Sed aduertendum eſt, quod veritas eſt huius conditionis, vt eam ſemper Inimicitiæ perſequantur: quemadmodum per adulationem, amicitiæ pernicioſæ comparatur: libenter enim quod delectat audimus, & offendit tantùm quod nolumus. Hinc optimo iure canebat quidam. H

Syren eſt ſymbolum mendacij.

Qui vult eſſe veritatis
Cultor, & beatitatis,
Semper hic aduerſitatis
Sentiet obſtacula.

Nihi-

A Nihilominus ſacræ adhærentes paginæ, facere non poſſumus quin aſſeramus. *Omnes populi clamauerunt, & dixerunt. Magna eſt veritas, & præualet.* Præterquamquòd Pſalmographus aſſeuerantius dixit in Pſalmo decimo ſexto ſupra centeſimum. *Veritas Domini manet in æternum.* Veritas igitur nunquam ſilentio eſt inuoluenda, iuxta illud. *Eſdr. c. 4.*

Quiſquis amore, metu, pretio, atque fauore minuſuè
Non loquitur verùm, ſed benè facta ſilet.
Qui populo vt placeat, ſupplantat vera palato,
Hic Antichriſti curſor amicus erit.

LIBRI SECVNDI FINIS.

Digitized by Google

INDEX

RERVM, ET VERBORVM

Nec non diuerſarum linguarum locupletiſsimus.

A

ABides quid 278.c.
Abſyuthium arcet angues 28.c.
Abrotonum ſugat angues 28.e.
Abortiui incommodi figura 150.f.
Abortus cauſa 240.f.
Aconiti remedium 43.c.
Aconitum reſiſtit venenis 137.c.
Aconitum cur lethale 123.d.
Acorus. 44.g.
Aceti tepidi embrocha vbi conueniat 325.d.
Acetum cur ſanet morſus 203 a.b.
Acetum in morſu viperæ. 138. e.
Aceti virtus in morſu Aſpidum 203.a.
Accipenſer piſcis 265.d.
Accipitres expugnant Ceraſtes 178.g.
Acontiæ æquiuoca 252.g. Synonima, & etymum. 253.a. Differentia 253. d. Mores 254 g. Icones 255. 256 Locus 257.d. Moralia 258.e. Signa, & remedia veneni 258. b. Vſus in medicina 259.a.
Acontias herba 252.g.
Acontia haſta 252.g.
Acontia ſtella 252.e.
Acontiæ color qualis 253.d.
Acontias Geſneri 253. d.
Acontiæ alterius deſcriptio 254.f.
Acontias Bellonij 255.
Acontias alter 256.
Acus piſcis Ariſtotelis 297.a.
Achillinorum mentio 86.e.
Adamas veneno reſiſtit 142.f.
Adulteri aſſimilantur beſtijs 153. b.
Adulterij ſimulacrum 102.f.
Adulteri ſupplitium 241.b
Ægypti Elati filij mors qualis 37. d.
Aeoli Thebarum regis fabula 334.f.
Aetatis ſimulacrum 376. e.
Aetatis hieroglyphicum 77.d.
Æſculapius ſub ſpecie Serpentis cultus 99.a.
Aeſculapij icon qualis 351.c.
Aeſculapij ſimulacrum destructum 100. e.
Aeſculapij ſimulacrum multiplex 224 g.
Aeſculapij ſtatua vbi 103.d.
Aer igneus vbi ſit 220.f.
Aeternitatis hieroglyphicum 374.b.
Afis quid ſit 111. a.
Africæ ſimulacrum 154 b.
Afrodius quid ſit 180.g.
Agarico gentes Agariæ vtuntur 44 g.
Agens vniuerſale, & particulare quid 413.a.
Agricolæ dementati ob necem aſpidis hiſtoria 209.b.
Alopecia 3.a.
Alopeciæ remedia 105.b. 159.d.
Alius peccat, alius plectitur 81.c.
Alexandri magni matris ſomnium. 97.a.
Alciſmus animal 237. a.
Alcibiadium quæ planta 137.c. 144.f.
Albuminis oui virtus 185.c.
Allium Serpentibus inuiſum 28.e.
Allij mira vis 24.g.
Ampeloproſſum 44.g.
Ambroſia antidotus 45.e.
Amoris quatuor ſymbola 345.e.
Amoris laſciui hieroglyphicum 79. a.
Amor cauſa omnium 345 b.
Amputatio partis in morſu viperæ 136.g.
Amatoriam vulnus qua figura notetur 150.g.
Amantes cur fatui 227.b.
Ambitioſi cur ſirenæ dicti 426.g.
Ammon Abbas duos ſerpentes habuit 90.e.
Ammoditis æquiuoca 167.c. Etymum, & ſynonima 167.d. forma, & deſcriptio 168.b. Icon 169. Natura, & locus 170.e. Signa, & remedia veneni 170.g.
Ammodites quomodo viperæ ſimilis 160.e.
Ammodites piſcis 167 e.
Ammodites quare cornutus 168.g.
Ammobates 163 f.
Ammobatæ non ſunt Libyes 306.f.
Amphisbæna æquiuoca 236. g. Synonyma, & etymum 236.b. Deſcriptio 237.b. Icon 237.

Locus, & mores 239. d. Signa, & remedia veneni 240 g. Hieroglyphica 241. b. Moralia 241. d. vſus in varijs 242. b.
Amphisbaena piſcis 236. g.
Amphiſilena animal 237. a.
Amphisbaenae opinio ex Matthiolo 237. d.
Amphisbaena opinio ſecundum Heſychium 237. d.
Amphisbaena marina vbi capiatur 238. f.
Amphisbaenas cur caecutiat 238 g.
Amphisbaena greſſus qualis 238. g.
Amphisbaena deſcriptio ex Nicandro 238. b.
Amphisbaenae vigilantia 240 e.
Amphicephalon animal 236 b.
Ames quid ſit 306. g.
Anagyrus Nicandri 35. e.
Anagallis 44 g.
Anchuſa anguibus inuiſa 27. d. 137. b.
Anchuſa ſpecies quaedam dicitur Serpentina 50. e.
Andrias quid ſit 260. f.
Andrius quid 278. e.
Ancilla ſpiritu Pythonis agitata. 377. a.
Anguillarum generatio artificioſa 412. f.
Anguillarum natura qualis 401 f.
Anguillarum duplex genus 412. f.
Anguillae terreſtres Americanorum 307. d.
Anguillae hiſtoria ſcitu digna 28. g.
Anguillae etymum 49. b.
Anguillae, & Serpentis apologus 68. b.
Anguillae Serpentibus amicae 28 g.
Anguillae ſexu non diſtinguuntur 411. d.
Anima peccantis dicitur Serpens 71 e.
Animal rarum Tapia viſum 409 a.
Animal quodcumq; an gigni poſſit ex putri materia 411. b.
Animal ſine pedibus gradiens quale 92. d.
Animal quale deglubitum viuat 92 f.
Animal tetracephalon 338. e.
Animal bucculentum quale 268. g.
Animal quadraginta quatuor vocatum 303. e.
Animal viſu, & tactu nocens 369. b.
Animal Baſiliſco congener 312. f.
Animalia ouipara quali cute tegantur. 8. g.
Animalia ex putri nata vbi 378. g.
Animalia ex putri an caſu gignuntur. 412. b.
Animalia ictu viperae pereuntia 133. d.
Animalia longae vitae quae 156. b.
Animalia ex ſemine, & ſine orta, an eiuſdem ſpeciei 414. g.
Animi elegantia cum pulchritudine corporis copulanda 293 c.
Anger quid ſit 215. d.
Anginae remedia 155. d.
Angoris ſimulacrum 103. b.
Anguiculus 49. a.
Anguis triceps vbi viſus 415 b.
Anguis Aeſculapij aequiuoca 268. g. Synonima & etymum 268. b. Differentia 269. d. Icones 270. 271. Sceleton 273. Deſcriptio 272. f. Anatomica 272. g. Natura, & locus 272. b. Simulacra 272. g. Moralia 274. b.
Anguis Aeſculapij vulgaris icon 270.
Anguis nigri Aeſculapij icon 271.
Anguis Aeſculapij ſceleton longum 272. b.
Anguis Aeſculapij morſus incommoda 274. e.
Anguis Aeſculapij odor gratus 274. e.
Anguis generis promiſcui 3. d.
Anguis etymum 3 d.
Anguis cur Pſyllis populis non nocent 25. a.
Anguigena qui 24 b.
Anguitenens qui 53. b.
Angues cornuti qui 173. a.
Anguium Septentrionalium proprietas 263. b.
Angues innocui vbi 269. a.
Angues aligeri qui 416. f.
Angues pennati 416. f.
Anguium genus prolificum 395. e.
Antidotus Heraclidis 45. e.
Antidotus ex terra lemnia 45. e.
Antidotus Eupatoris ex ſcinco 45. e.
Antidotus Aelij Galli 45. e.
Antidotus Democratis 45. e.
Antidotus Adriani ad ictus venenatos 45. d.
Antidotus Apollodori 138. f.
Antidotus ruſtici medici 138. e.
Antidotus Auicennae 138. g.
Antidotus Galli 138 g.
Antidotus Antipatri quae ſimplicia recipiat 203. d
Antidotus noua ad morſum aſpidum 204. b.
Antichriſtus aſſimilatur Baſiliſco 372. b.
Antichriſtus per Ceraſtem ſignificatur 179. d.
Antonini Pij moneta 337 a.
Antonij Mirâdula Canonici regularis mentio 368 f.
Anthropophagi populi vbi 359. d.
Anni hieroglyphicum 341. d.
Apeſantis mors qualis 37. d.
Aphui animal quale 408. g.
Aprocamelus animal quale 408 b.
Anni temporum ſimulacra quatuor 352. e.
Aparine qualis planta 125 d.
Aparine ad quid valeat 44. g.
Apes vt ad alueria reuertantur quid agendum 108 e.
Apum virtus 45 b.
Apollinis ſimulacrum cum Serpente 98. b.
Apollinis pulchra ſtatua vbi 103 c.
Apollo Draconis Inſignia reportat 351. a.
Apollo cur Pythius dictus 380. e.
Appetitus humani ſimulacrum 102. g.
Appetitus vt excitetur quid praeſtandum 225. e.
Appetitus difficultas enodanda 227. b.

Appe-

INDEX.

Aquila odit Serpentem 25.a.
Aquilæ, & Draconis diſſenſus 223.b.
Aqua commendatur in ictu Serpentum 32.b.
Aqua quinta eſſentiæ Matthioli 45.d.
Aqua viperarum veneno reſiſtens 140.g.
Aqua viperarum alia 162.e f.
Aqua circulatoris cuiuſdam 204.b.
Aquæ marinæ virtus 205 b.
Ariſtolochiæ mentio 252 c.
Ariſtolochiæ mentio 137.b.
Ariſtolochia rotunda anguibus reſiſtit 32.f.
Ariſtolochia longa ad quid 44.g
Ariſtoteles non nouit generationem omnium animalium 412.e.
Arges Serpens 4. g.
Argoli ſerpentes qui 306.f.
Armene animal 362 g.
Armilla 3 a.
Arnei, & anguis antipathia 27 e.
Arneus piſcis 301.e. 312.g.
Argentum viuum in congregandis ſerpentibus adhibetur 33.a.
Argenti viui natura 44.e
Arbores ad ictus ſerpentum 44 f.
Arborum glandiferarum vis 264.b.
Ara cum Serpente quid ſignificet 86 f.
Araldus Noruegianus Draconem necat 335.e.
Araxa meretrix quomodo figurata 150.f.
Ari radix aduerſatur aſpidi 200.b.
Ari ſpecies quinq; 328.f.
Ariſari ſpecies duæ 228.f.
Aracis ſerpens 248.g.
Aſellus quid ſit 302 g.
Aſini pulmo ad quid 31.e.
Aſiæ icon cum ſerpentibus 100.b.
Aſphodellus arefactus ad quid 178.e. 185.c.
Aſpidis æquiuoca 192. b. Synonima, & etymum 193. b. Differentiæ 193. d. Deſcriptio 195. c. Icones 196. 197. Natura, & mores 198. f. Locus 199. d. Antipathia, & ſympathia 200. g. Veneni ſigna 201 b. Veneni medela 202. g. Epitheta 205. e. Denominata 206. f. Myſtica, & allegorica 206 g. Moralia 207 b. Hiſtorica 209. a. Prouerbia 209. d. Miracula 210. g. Hieroglyphica 210 g. Emblemata 211. a. Phrenoſchemata 211. d. Simulacra 212. f. Vſus in cibis 203. b. Vſus in medicina, & in varijs 213. c.
Aſpis ſurda quæ. 6 b.
Aſpis cornuta quæ 168. g.
Aſpidis Bellonij icon 169. a.
Aſpis inſula 192. b.
Aſpis ſcutum ſignificat 192. b.
Aſpis promontorium 192. b.
Aſpis Vrbs 193. a.
Aſpis athaes 193 c.
Aſpidis ſpecies tres ſecundum Galenum 194 e.
Aſpidum ſubercula qualia 198. a.
Aſpidum color qualis 194. f.
Aſpis chelidonia cuius ſit longitudinis 194 f.
Aſpis tabifica qualis ſerpens 190. b.
Aſpis cherſea quæ 194. f.
Aſpis acontias 253. b.
Aſpis Ptyas quæ 194 f.
Aſpis hæmorrhois 180. f.
Aſpidis ſpecierum etyma 194 b.
Aſpides noſtrates vbi 195 b.
Aſpidum dentes quales 195 c.
Aſpidis deſcriptio ſecundum Nicandrum 195. d.
Aſpidis ſpecies quædam colore ſubuiridi 197. a.
Aſpidis nonniſi aſſociata egreditur 198 g.
Aſpis cur viſum habeat imbecillum 198. g.
Aſpis auditum habet vigilem 198. g.
Aſpidis vulnus quando lethalius 199. a.
Aſpis Aegypto magis familiaris 200 f.
Aſpis cur dicatur ſurda 205. c.
Aſpis cur dicatur ſomnifica 205. d.
Aſpis cur dicatur ſicca 206 e.
Aſpidis morſus prouerbium 209. d.
Aſpis à vipera prouerbium 210. e.
Aſpis obturans aures quid ſignificet 211. d.
Aſpidum oua qualia 199 d.
Aſpides non ſunt in Gallia 199. d.
Aſpides delectentur regione calida 199. d.
Aſpidum vſus in ſupplicijs 213. d.
Aſpidum locus ex mente Veterum 210. f.
Aſpidum generatio apud Aegyptios 209. b.
Aſpides quomodo condiantur 213 b
Aſpidibus populi familiares qui 201. a.
Aſpidiſcos quid ſit 206. f.
Aſpidas vocabant campos 206 f.
Aſter atticus 44. g.
Aſtrologi taxantur 227 d.
Aſtrologiam quis Græcos docuerit 332. g.
Aſtrotes lapis qualis 229 b.
Athenienſium rex quis primus 80. g.
Auis pugnax quæ. 496. e.
Auis ſimilis merulæ ex putri materia genita 18. f.
Auis ſana quæ 88 e.
Aues migratoriæ quæ 407 f.
Aues vt pennas mutent quid agendum 107. a.
Auari ſerpentibus ſimiles 75 b. c.
Auari ſitis demonſtratur 383. e.
Auari hominis conditiones 224 e.
Auari hieroglyphicum 77. d
Auarus æmulatur aſpidem 207. e.
Auarus vocatur Draco 343. a.
Auarus aſſimilatur api 383. d.
Auri cupiditas infinita 382 f.
Aurium affectarium remedia 105. d.
Aulieus demorſus à vipera 134. e.

INDEX.

Auicepſ demorſus à Dipſade 228.g.
Auicennæ opinio circa productionẽ animaliũ 413.d.

B

B *Accharis* 44.b.
Balſamum radicale quale. 12.e.
Balſamum ad ictus Serpentum 44.f.
Babiloniæ muri ex qua materia constructi 34.f.
Baron Serpens 269.b.
Baſiliſci Aequiuoca 361.a. *Synonima, & Etymum* 362.e. *Differentia.* 362.b. *Icon* 363.d. *Deſcriptio* 364.e. *Greſſus, & Locus* 365.c. *Antipathia* 365.d. *Icon alia* 366. *Generatio* 367.b. *Natura* 369.b. *Veneni ſigna* 371.c. *Remedia veneni* 372.e. *Allegorica, & Moralia* 372.b. *Miracula* 374.e. *Hieroglyphica* 374.g. *Phrenoſchemata* 374.b. *Simulacra* 375.d. *Vſus* 376.f.
Baſiliſcus Numeriani filius 361.b.
Baſiliſcus Verenæ frater ibidem.
Baſiliſcus Rex Romanorum ibidem.
Baſiliſcus Epiſcopus in Ponto ibidem.
Baſiliſcus piſcis 361.e.
Baſiliſcus ſtella. ibidem.
Baſiliſcus minor quid ſit. ibidem.
Baſiliſcus bombardæ ſpecies 361.d.
Baſiliſci ſyluestris origo 363.a.
Baſiliſci ſyluestris deſcriptio 365.a.
Baſiliſci Greuini icon 366.
Baſiliſci cadauer cur in tẽplis ſuſpenderetur 367.a.
Baſiliſci ſimulacrum apud Aegyptios quomodo fingeretur 375.c.
Baſiliſcus ſyluestris in Saxonia 363.b.
Baſiliſcus viuens in ſolitudine Africæ 363.d.
Baſiliſcus ex raia effictus 364.f.
Baſiliſcus Romæ necatur 374.f.
Baſiliſcus Chymiſtarum quid ſit 53.d.
Bdelium 45.d.
Bellua Lernæ quæ 386.g.
Benanetis mors qualis 37.d.
Berniclæ aues quomodo generentur 410.b.
Berniclæ aues ſunt animalia perfecta 411.c.
Beſtia polycephalos 387.b.
Betula folia vbi non deponat 22.f. 263.c.
Betonica anguibus inimica 27.d.
Biboues comparantur Dipſadi 224.f.
Bibacis hominis hieroglyphicum 229.b.
Bicipitiſ hieroglyphicum 241.b.
Biſtorta Loniceri quæ 49.d.
Biſtorta Herbariorum 137.c.
Bitumen 45.b.
Bitumen ad Serpentes valet 34.e.
Blattaria 44.h.
Boa ſerpens 266.g. 279.b.
Boa vernacula quæ 279.b.
Boa tumoris genus 295.a.
Boa magnus ſerpens 295.d.
Boa morbi genus 294.b. 295.a.
Boua quid ſit 295.b.
Boa æquiuoca 294.b. *Synonima, & Etymum* 295.b. *Natura* 295.d.
Boues, vt toto anno valeant 107.e.
Boues timore Draconis correpti 402.f.
Bombarda ænigma 361.d.
Boncompagna familia mentio 349.a.
Bononiæ Ciuitas paris bona 350.g.
Braſſica vis 137.c.
Bruta à viperis denominata 143.d.
Bryinus quid 259.d.
Bryoniæ mentio 44.b. *Et virtus* 137.c.
Bryonia vbi dicatur colubrina 50.f.
Bufonis lapis quomodo venenum detegat 142.f.
Bufo cauda anguina 61.d. 64.a.
Burgheſia familiæ mentio 350.f.
Butriſa quid ſit 306.g.

C

C *Alx cum oleo vbi conueniat* 283.d.
Calabricus ſerpens qualis 277.c.
Cadmi fabula 333.c.
Cadmus cum Hermione in anguem mutatus 66.e.
Cadmi ſocij à Serpente necati 95.b.
Caduceus Mercurij cur ſerpentibus inſignitus 68.e.
Caduceus Mercurij in quibus monetis fuerit vſus 86.c.
Caduceus in manu ſimulacri quid ſignificet 86.f.
Calamenthi tres ſpecies 35.a.
Callionymus piſcis 167.c.
Calumnia ſimulacrum 375 d.
Canopus gubernator nauis Menelai quomodo perierit 37.d.
Canobus quis 183.b.
Cathartica medicamenta quando adhibenda 41.d.
Cappris nomina 50.f.
Capparim odio habent ſerpentes 27 d.
Capræ multæ partes medentur ictib. ſerpentum 43.b.
Capræ nigræ lac medetur morſui ſerpentum 43.b.
Caprea demorſa à vipera quomodo liberata 36.g.
Caprifici virtus 45.b.
Caprillum ſtercus ad quid 137.b. 139.a.
Caprimulga Serpens 266.g.
Carthamus 45 b.
Catuli Serpentini qui 49.b.
Canis rabidi remeata ad ictum viperæ valent 136.e.
Cane peius & angue prouerbium 83.c.
Caudei populi qui 104.c.
Canes Draconem necant 335.d.
Cantabrica vbi dicatur ſerpentina 50.e.

Cantbri

Digitized by Google

INDEX.

Cancri fluuiatilis virtus 137.a.
Carbonarius Serpens 287.d.
Caro cur dicatur Siren 424.f.
Carnium pluuia 409.c.
Caſus nonnullorum, qui demorſi a vipera interierunt 132.e.f.
Caſtitatis ſimulacrum 101.b.
Caſtoream cum vino ad quid 178.f.
Cauſticum ex vipera 159.d.
Cauſos Serpens 214.b. 216.e.
Cauſidici aſſimilantur ſerpentibus 275.a.
Capanei Inſigne 399.e.
Cæſaris ſymbolum 409.b.
Cæſaris Dict. III. numiſma 337.b.
Cæciliæ æquiuoca 243.c. *Synonima, & etymum* 244.e. *Differentiæ, & deſcriptio* 244.g. *Icones* 245. *Natura, & mores* 246.f. *Vſus in medicina* 246.g.
Cæcilia nomen proprium mulierum 243.c.
Cæcilia familia quæ. ibidem.
Cæcilia Imperati quod genus animalis. ibidem.
Cæcilia marina 243.d.
Cæcilia oppidum Hiſpaniæ 243.c.
Cæcilia aquatica an detur 244.g.
Cæcilia vulgaris quæ 245.a.
Cæciliæ color 244.b.
Cæciliæ dentes quales 246.e.
Cæciliæ oculi qui. ibidem.
Cæciliæ greſſus. ibidem.
Cæciliæ partus 246.f.
Cæciliæ morſus remedia 246.g.
Cæcula 244.f.
Cæriala 244.f.
Caſcauella Serpens. 6.a.
Catti pinguedo ad quid 31.c.
Cedriæ virtus 278.f.
Cedrus fugat Serpentes 32.e.
Centaureæ virtus 44.b.
Centaurei felle Hydra necatur 390.f.
Ceraſta qui 171.c.
Ceraſtia 171.e.
Ceraſtia quid 171.b.
Ceraſtis maxillaris mentio 172.g.
Ceraſtibus redundat Africa 176.h.
Ceraſtis temperamentum 176.g.
Ceraſtis greſſus 173.d. 176.f.
Ceraſtes quot habeat cornua 7.c.
Ceraſtis æquiuoca 171.a. *Synonima, & etymum* 171.d. *Differentia* 172.g. *Deſcriptio* 173.b. *Icones* 174. & 175. *Natura, & mores* 176.e. *Locus* 176.b. *Veneni ſigna* 177.b. *Medela* 178.e. *Epitheta* 178.b. *Moralia* 179.a. *Vſus in medicina* 179.c.
Ceraſtis deſcriptio ex Bellonio 173.b
Ceraſtes inſecti genus 171.a.
Ceraſtes nomen promiſcui generis 171.d.
Ceraſtes Cerui epitheton 171.b.
Ceraſtes nomen viri 171.b.
Ceraſtes cometæ ſpecies 171.b.
Ceraſtes piſcis 171.b.
Ceraſtes cur crinalis dicatur 178.b.
Cerſtalis quid 122.e.
Cerui quo tempore non edules 26.f.
Ceruorum duplex genus. ibidem.
Ceruorum multæ partes venenis reſiſtunt 31.b.
Cerui etymum 49.c.
Cerui maris genitale ad quid 137.a.
Cerui coaguli virtus. ibidem.
Ceruonis deſcriptio 266.b
Ceruonis anguis meminit Faloppius 266.g.
Cerati viperini virtus 156.f.
Ceratum viperarum quale 162.e.
Centriaa, ſeu centrites quid 168.e.
Cereris ſimulacrum quomodo fingeretur 358.e.
Cepa colubrina quæ 50.g.
Cepa cum aceto ad quid 138.f.
Cenchri æquiuoca 247.a. *Synonima, & etymum* 247.c. *Deſcriptio* 249.a. *Natura* 249.c. *Icon* 250. *Locus* 251.a. *Veneni ſigna* 251.c. *Medela* 252.e.
Cenchros 247.a.
Cenchris. ibidem.
Cenchrites. ibidem.
Cenchrines. ibidem.
Chenchrias. ibidem.
Cenchrus ſemen 247.b.
Cenchris auis. ibidem.
Cenchrus adamantis genus. ibidem.
Cenchrites gemma. ibidem.
Cenchrites genus herpetum 247.c.
Cenchrus animantes flagellat 249.c.
Cenchri color 249.a.
Cenchri greſſus 249.d.
Cenchris Veterum Bellonij 250.e.
Cenchri morſus generat putredinem 251.d.
Centipeda quid ſit 402.g.
Cecropis filiæ quot fuerint 332.f.
Chamælæa, & chamæleon confunduntur 214.g.
Chamæleontis, & Serpentis inimicitia 27.b.
Chamædrys 44.b.
Chamæpitis 44.b.
Chamæcypariſſus 35.b.
Charitatis ardore homines mouentur 354.e.
Chelidonium 44.b.
Cherſydrus 6.g. 253.b.
Cherſydri ceruix qualis 8.f.
Cherſydal quid 260.f.
Chelydrus animal 260.f.
Cherſydrus ſerpens qualis 277.b.
Cherſydrus Nicandri quid ſit 277.c.
Cherſydrus piſcibus, & ranis veſcitur 279.c.
Cherſydrus Greuini 280.e.

INDEX.

Chriſantemum valentinum dicitur herba Serpentis 50.g.
Chriſtus dicitur virga myſtica 70.e.
Chriſtus Serpens myſticus 70 e.
Chriſtus coluber dictus 70.f.
Chriſtus mortem extinxit 148.g.
Chriſtianæ virginis miraculum 210.f.
Chryſocephalos 362.b.
Cibus Serpentum iuxta opinionem Ariſt. 23.b.
Ciconiæ ſtomachus ad quid 203 b.
Ciconiæ medentur morſui Cenchri 252.f.
Ciconiæ cur odio habeant Serpentes 25.e.
Cimices Serpentibus aduerſantur 200.b.
Cinnabaris Plinij quid ſit 329.b.
Cinnabaris factitia 329.e.
Citri virtus admiranda 203.a.
Clinopodium 44.b.
Cleopatræ interitus qualis 199 a.
Cleopatræ ancillarum nomina 192.b.
Cleopatræ mors cur difficilis cognitu 201.b.
Cleopatræ ſtatua 213. a.
Cœleſtis vis qualis 213.b.
Cocatrix quid ſit 327.d.
Colocaſſia florem, & piſtillum emittit 328.f.
Colocaſſion remedium toxici 392.f.
Colici affectus remedia 105.d.
Color cutis cur in morſu viperæ varius 35.a.
Coluber pro Serpente. 3 .c.
Coluber pro Hydro 3.d.
Coluber Columellæ quid ſit 48.c.
Coluber ſacer qui 193 c.
Coluber Thebanus qui 172.c.
Coluber aquatilis quale animal 277.c.
Colubri etymum 3.c.
Colubri morſus cura 284.f.
Colubra quid ſit 3.d.
Colubræ ventris cacæ quales 3.d.
Colubræ dicebantur Furiæ 48.b.
Colubraria inſula 21.a. 53.a.
Colubriferum monſtrum 49.b.
Colubrina bombardæ ſpecies 53.d.
Collyria cum cinere viperæ 159.d.
Columba viua diſſecta ictui Serpentis conuenit 43.a.
Coniza eſt triplex 35.b.
Confectio Hermetis 46.e.
Concordia ſimulacrum 101.c.
Conſcientia ſimulacrum 101.c.
Contemptus voluptatum 101.d.
Coniungij reuerentia qua 153.a.b.
Contagionis ſimulacrum 376.e.
Conuerſionis ſimulacrum 401.a.
Concupiſcentia quotuplex 324.f.
Coronopus dicitur Serpentina 50. e.
Corona querna cui concederetur 351 e.
Cornua, & vngulæ animalium ad quid 142.e.
Cornu Serpentis virtus 142.g.
Cornu Ceraſ ad quid 45.b.
Cornix ſcorpium prouerbium 83.e.
Cornu capræ, vel damæ ad quid 34.e.
Corui, & Serpentis apologus 69.a.
Cortina tripodis Thebis ex qua materia 107.e.
Corruda 44 b.
Crocodili terreſtris ſtercus ad quid 31.c.
Creta inſula habet viperas 172.b.
Crocis herba 144.e.
Criſtalis quid ſit 172.e.
Crapula fugienda 226.e.
Crapula quid praſtet 424.b.
Cracus Polonorum princeps Draconem interemit 327.a.
Cruciator Serpens qui 215.d.
Cucumis anguinus cur ita dictus 50.f.
Cucurbita anguina qua 50.f.
Cucurbitula an conueniant in ictu ſerpentum 42.e.
Cuminum ſylueſtre 44.b.
Cuſſi Serpentes qui 194.g.
Cuſtodia ſimulacrum quale 358.b.
Cydonia toxici remedia 392.b.
Cyclaminus 44.b.
Cynogloſſa minor qua 44.b.
Cynogloſſa 44.b.
Cyperus 44.b.

D

Dactyli marini qui 411.a.
Dæmon Euam decipiens cur potius Serpentis, quàm Columbæ formam induerit 91.d.
Dæmones omnes cur Serpentes dicti 71.a.
Dæmones Pythones nominantur 340.f.
Dauci virtus 44.b.
Detractores ſimiles aſpidibus 208.e.
Detractores taxantur 227.c.
Detractores cur ſimiles Serpentibus 76.b.
Detractores Pythoni comparantur 384.b.
Delatores ſimiles iaculis 258.e.
Dentes humani ad quid 138.b.
Dentitionis remedium 155.d.
Dendrogalla 260.f.
Deus vltionum quando dictus 352.g.
Deus vocatur Alpha, & Omega 252.e.
Deliaſta qui 380.g.
Demetrij Phalerei mors qualis 33.c.
Democratia ſimulacrum quale 100.b.
Diaboli ſymbolum vipera 146.e.
Diabolus Serpens dicitur 70.b. 72.b.
Diabolus cur appelletur Draco 340.g. 342.e.
Diabolus comparatur ad Dipſadem 207.b.
Diabolus Ceraſti aſſimilatur 179.b.

Dia.

INDEX.

Diabolus comparatur Baſiliſco 373.b.
Diabolus Dipſadi ſimilis 228.e.
Diabolus cur Siren dictus 424.g.
Diademata regum Aegypti qualia 210.g.
Diamaton quid ſit 45.e.
Dictamnum 44.b.
Dictamnum fugat Serpentes 32.e.
Dictamnum album 137.d.
Diacidaes quid ſit 145.b.
Diogenes ſpeculo deꝑctabatur 293.d.
Dipſas diſcrepat à vipera 6.g. 316.g.
Dipſas non eſt in Italia. ibidem.
Dipſas non habet varietatem colorum 217.b.
Dipſas Tantalo ſimilis 217.d.
Dipſas ictu ſitim excitat 219.a.
Dipſadis locus natalis 217.a.
Dipſades verſantur in ſolitudine 217.c.
Dipſadis morſus ſymptomata 219.c.
Dipſadis deſcriptio ex Luciano 220.g.
Dipſadis morſu læſus cur crucietur ſiti 223.c.
Dipſadis morſus reddit hominem ſimilem Hydropico 221.b.
Dipſadis morſus immedicabilis 222.f.
Dipſas eſt terra arida 214.f.
Dipſas ſpinæ genus 214.f.
Dipſades Danai filiæ 214.g.
Dipſadis æquiuoca 214.e. Synonima, & etymum 215.e. Differentia 217.f. Deſcriptio 216.b. Natura 217.c. Icon 218. Locus 220.e. Signa veneni 221.a. Medela 222.f. Mythologica 223.b. Moralia 224.e. Emblemata 228.f. Hieroglyphica 229.b.
Diſcordiæ ſimulacrum 102.f.
Diuitis mendici phrenoſchema 347.d.
Diuretica medicamenta vbi conueniant 222.g. 268.e.
Domus vt Serpentibus plena appareat 18.f. 107.b.
Dolor, inguinum comitatur morſum Ceraſtis 177.c.
Dolorum remedia 242.b.
Draconis æquiuoca 312.f. Synonima, & etymum 314.f. Differentia 317.a. Deſcriptio 319.d. Mores 320.b. Coitus, & partus 321.c. Locus 321.d. Victus 322.g. Antipathia 323.b. Venenum 324.b. Veneni ſigna, & remedia 325.e. Fugandi, & capiendi ratio 326.f. Denominata, & cognominata 327.b. Epitheta 330.g. Fabuloſa 331.a. Prouerbia 334.b. Hiſtorica 335.a. Numiſmata 337.a. Miracula 337.c. Prodigia, & præſagia 339.a. Somnia 339.c. Myſtica, & allegorica 340.e. Hieroglyphica 341.d. Moralia 342.c. Emblemata, & ſymbola 344.e. Phrenoſchemata 346.b. Inſignia militaria, & gentilitia 348.g. Alluſiones ſymbolicæ 350.g. Simulacra 356.e. ſtatuæ 359.b. Vſus in cibis 359.d. Vſus in medicina 360.e. Vſus in varijs 360.g.
Draco pro ſerpente. 4.f.
Draco alatus Bononiæ viſus 421.b.
Draco marinus Plinij 296.f.
Draco nomen proprium virorum 312.f.
Draco grammaticus 312.f.
Draco medicus. ibidem.
Draco piſcis 312.g.
Draco domorum 312.g.
Draco herba 313.a.
Draco arbor. ibidem.
Draco fluuius. ibidem.
Draco vitis. ibidem.
Draco volans 313.a. 313.d.
Draco cæleſtis 313.b.
Draco diabolus 313.c.
Draco chymiſtarum quid ſit 313.c.
Draco mons ibidem.
Draco nomen laquei. ibidem.
Draco nomen fiſtulæ 313.d.
Draco ex luoo, & aquila 317.d.
Draco cur difficulter comprehendi poſſit 320.g.
Draco quando ſibilum emittat 320.b.
Draco ex India delatus 322.e.
Draco ſylueſtris herba 328.e.
Draco hortenſis herba. ibidem.
Draco cur inter duas Vrſas locatus 332.e.
Draco paſtoris nomen 332.g.
Draco lanouinus 333.b.
Draco vi Deiparæ Virginis extinguitur 337.d.
Draco non audet mordere improbos prouerbium 334.b.
Draco Chiorum qualis 335.a.
Draco altorem ſuum tutatur 335.d.
Draco puſionis cuſtos 336.f.
Draco Babyloniorum qualis 337.c.
Draco cur pingatur apud ſimulacrum D. Margaritæ 338.f.
Draco à S. Hilarione necatur 338.f.
Draco præſagit potentiam 339.f.
Draco præſagit dignitates 339.e.
Draco in gemmis cælatus, & per quietem viſus quid indicet 339.d.
Draco conculcans aquas quid denotet 340.f.
Draco vinctus ab Angelo quid indicet 340.g.
Draco Delphicus 377.c.
Draco apteros Gremini 379.a.
Draco Bononienſis quo tempore inuentus 400.e.
Draco Bononienſis fuit tardi motus 405.d.
Draco nunquam viſus in Europa 406.g.
Draco magnus denotat Luciferum 340.e.
Draco magnus mulieri paritura aſſiſtens quid demonſtret 340.g.
Draco ſepticeps in Apocalypſi quid ſignificet 341.b.

Digitized by Google

INDEX.

Draco cum elephante pictus quid deſignet 346.f.
Draco ad fores ialatij 346.b.
Draco cum Aquila ſupra ſphæram 347.d.
Draco pingitur in Inſigni gentilitiu multarum familiarum 348 b.
Draco apud Aegyptios erat hieroglyphicum Regis 351.b.
Draco truncata cauda quid indicet 352.f.
Draco horti Heſperidum quid deſignet 355.a.
Draco viuus vbi coleretur 356.b.
Draco cur addatur ſimulacro Michaelis Archangeli 358.b.
Draco repertus in maceryjs domus diruta 363.b.
Draco ex lupo, & aquila 317.d.
Draco cur difficulter comprehendi poſſit 320.g.
Draco quando ſibilum emittat 320.b.
Draco ex India delatus 322.e.
Draco ſylueſtris herba 328.e.
Draco hortenſis herba ibidem.
Draco cur inter duas Vrſas locatus 332.e.
Draco paſtoris nomen 332.g.
Draco lanonius 333.b.
Draco non audet mordere improbos prouerbium 334.b.
Draco Chiorum qualis 335.a.
Draco altorem ſuum tuatur 335.d.
Draco puſionis cuſtos 336.f.
Draco Babyloniorum qualis 337.c.
Draco vi Deiparæ Virginis extinguitur 337.d.
Draco cur pingatur apud ſimulacrum D.Margaritæ 338 f.
Draco à S.Hilarione necatur 338.f.
Draco præſagit potentiam 339.a.
Draco præſagit dignitates 339.c.
Draco in gemmis cælatus, & per quietem viſus quid indicet 339.d.
Draco conculcans aquas quid denotat. 340.f.
Draco victus ab Angelo quid indicet 340 g.
Draconis, & ſerpentis etymologia eadem 312.b.
Draconis etymum ex Scaligero 314.f.
Draconis inteſtinum longum centum, & viginti pedes 317.c.
Draconis dentium numerus 320.e.
Draconis diſcrimen ratione criſtarum 320.f.
Draconis caudæ ineſt magna vis 320.b.
Draconis partus monſtrificus 321 b.
Draconis morſus qualis 324.b.
Draconis ſanguis lethalis 325.b.
Draconis fel apud Chymiſtas quid 330.e.
Draconis cauda apud Chymiſtas quid 330.f.
Draconis cauda, & caput apud Aſtrologos quid. ibidem.
Draconis fel ſub ſpecie mellis prouerbium 334.b.
Draconis icon aues perterrefacit 336.b.
Draconis Apocalypſis cauda expoſitio allegorica 341.c.
Draconis ſimulacro gemma inſignita 350.e.
Draconis præſagia quæ 350.b.
Draconis figura in Aeolopilis 356.f.
Draconis caput ſub limine 356.g.
Draconis ſimulacrum diabolicum 356.g.
Draconis effigies cum ſimulacro Mineruæ adderetur 357.b.
Draconis icon cur pingeretur cum Aeſculapio 357.c.
Draconis icon cur adderetur ſimulacris Heroum 358.g.
Draconis Bononienſis deſcriptio 402. b.
Draconis Bononienſis pedum ſitus 302. b. *Squamæ quales* 403. c. *Extremitas caudæ qualis. ibidem. Dentes, & oculi quales,* 403. d. *Icon* 404. *Generatio* 405. *An aliunde migrauerit* 406. e. *An cum pluuia deciderit* 407. c. *An ex congreſſu diuerſorum animalium natus* 408. f. *An ex putri materia genitus* 410. b.
Draconis Bononienſis vera generatio 415.a.
Draconis alati icon ex Greuino 419.
Draconis alati figura ex ... erco 420.
Draconis Aethiopici icon 422.
Draconis Aethiopici icon cum eminentijs dorſi 423
Dracones ſunt armillæ 313.d.
Dracones ſimulati ex Rai. 314. e. 315. 316.
Dracones elephantorum interfectores 317.b.
Dracones centum cubitorum vbi. ibidem.
Dracones maximi in Braſilia 317.b.
Dracones vbi adorentur 318.f.
Dracones anſerinis pedibus 318.b.
Dracones aures quis habuerit 321.b.
Dracones habitant deſerta loca 321.d.
Dracones an viuipari, vel ouipari 321.e.
Dracones ſub æquinoctiali verſantur 322.f.
Dracones aliquando venantur aues 322.b.
Dracones montis Atlantici quales 325.a.
Dracones venenati vbi 325.b.
Dracones pugnantes facile capiuntur 426 f.
Dracones extra ciuitatem pelluntur à Mattheo Apoſtolo 338. e.
Dracones ignei in aere viſi 339.b.
Dracones alatos quis viderit 421.b.
Draconum color qualis 317.e.
Draconum palearia quæ 318.d.
Draconum diſcrimen ratione oris 319.d.
Draconum ætas qualis 321.a.
Draconum vrbs quæ 329.d.
Draconum mons 329.d.
Draconum fons vbi 330 e.
Draconum partes medicinæ inſeruiunt 360.e.
Draconum adeps ad quid 360.e.
Draconum oculi ad quid 360.f.
Draconum cor, & hepar ad quid 360.g.
Draconum lapis quid valeat. 360.b.
Draconum alatorum locus 421.c.

Dra-

INDEX.

Draconum alatorum natura 421.d.
Dracunculi piſces qui 327. d.
Dracunculus maior quid ſit, 320.f.
Dracunculus aquaticus ſerrato folio 328.e.
Dracunculus minor quæ planta. ibidem.
Dracunculus morbi ſpecies 328.g.
Dracunculus quid ſit 44.b.
Draconteа ſerpentes necat 27.d.
Draconites gemma 50.b.
Drocoacopedes ſerpentes 318.f.
Dracontides quis 327.b.
Dracontius iudex Campaniæ 327.b.
Dracontius epiſcopus 327.e.
Dracona mulier 327.c.
Dracontion vitis 327.d.
Dracontium triticum 328.e.
Draconon quid ſit. ibidem.
Dracoaarij qui 327.e.348.e.
Draconigena vrbs quæ 328.d.
Draconigenæ qui fuerint 327.c.
Dracontia ficini 329.b.
Dracugna quid ſit 329.c.
Draconus fluuius 330.e.
Drynus quid 6.g.
Dryini cutis qualis 261.b.
Dryini morſus accidentia 263.d.
Dryini vſus in ſacrificijs Bacchi 265.a.
Dryinus Greuini quid ſit 262.e.
Dryini æquiuoca 259.a. *Synonima, & Etymum* 259. d. *Deſcriptio* 261.a. *Natura, & Locus* 26. c. *Icon* 262. *Signa veneni* 263.d. *Medela* 264.b. *Vſus* 265.a.
Durinos quid ſit 306.g.
Dyſenteria remedia 105.d.

E

EBrij quid præſtent in menſa 224.b.
Ebuli radix quid præſtet 32.e.
Echidna nomen æquiuocum 4.f.
Echidna chimeræ mater 108.g.
Echidna nympha ibidem.
Echidna muſæ ſpecies 108.b.
Echidna pro hydra 108. b.109.a.
Echidna etymum 109.d.
Echidnios herba 144.e.
Echidrion quid ſit 144.g.
Echidnon vrbs 144.b.
Echidnia quid ſit 145.c.
Echinus ſerpenti inuiſus 26.b.
Echium cur valeat contra Serpentes 35.b.
Echium paluſtre quid 144.f.
Echion nomen virorum 143.b.
Echion medicamentum 145.a.
Echium herba 144.f.
Echiæ herba 144.g.
Echites gemma 50.g.
Echeon quid ſit 145.a.
Echendra quid ſit 109.a.
Echydrus 278.e.
Elaphis æquiuoca 265.e. *Synonima* 266.e. *Deſcriptio* 206. b. *Icon* 267. *Morſus Medela* 268.e.
Elaps ſerpens 265.e. 266.e.
Elops ſerpens 265. e. 266.e.
Elops piſcis rarus 265.e.
Elops cum Cæcilia confunditur 266.f.
Eloquentiæ ſymbolum fuit orpheus 84.b.
Electionis ſimulacrum 101.e.
Elephanti inimici ſerpentibus 26.e.
Elephantis adeps quid præſtet 31.b.
Elephanti fel ad quid 45 b.
Elephanti cur anguimane dicti 49.b.
Elephanti, & Draconis diſſenſus 324.e.
Elephantbias quid ſit 48.e.
Elephantiaſis cura 157.a.b.c.d.158.e.
Elephantias ſerpens 265.e. 331.b.
Elephaboſcum 44.b. 50.e.
Elixir meſcla tranſmutans 369.a.
Ellebori natura 151.c.
Embolines quid 44.f.
Emplaſtra ad ictus ſerpentum 46.e.
Emplaſtrum ſacrum ad quid 140.e.
Enydrus quid 176. e.
Enula cur ſerpenti inimica 28. e.
Enula cur ſerpentina dicta 50. e.
Epipactis 44.f.
Epilepſia remedia 161.a.
Epirotæ venerantur Pythonem 385.d.
Equus, vt tanquam mortuus humi decumbat 107.a.
Equi ſtranguriæ remedia, ibidem.
Equi vlcerum remedia. ibidem.
Eruca bicunda 60 b.
Eruca cauda anguina 60. b.61.a.
Erucæ oleum ad quid valeat 31.e.
Erica ad quid 44.b.
Erotici affectus medela 227.c.
Eraton quid ſit 306.g.
Erichtonius quis fuerit 332.c.
Eringium 44.b.
Erythrodanum ad quid valeat 35.d.
Eſſentia viperarum 162.c.
Ethnici Dracones dicuntur 341.a.
Erudites interitus 37.a.
Euphorbium 45.b.
Excantationes damnantur 31.a.
Excedra animal 386.g.
Excetra quid ſit ibidem.

Fa.

INDEX.

F

FAcies vt horribilis appareat 107.d.
Facies ne vllam contrahat maculam 105.a.
Fagus viperæ inuiſa 123.b.
Fallacia Draconis nomine notatur 340. b.
Familiæ à Serpentibus cognominatæ 49. a.
Famuſus Serpens 248 g.
Fauſtinæ ſomnium 97.b.
Febrilis calor quo præſidio remittatur 14.g.
Febris, ardens cur morſum viperæ ſequatur 135.a.
Febris quartanæ remedium 161.a.213.e.
Febris mali moris præſidia 161.d.
Feles volantes vbi 318.g.
Felis, & anguis odium 27.a.
Fellis viperæ remedium 140.b.
Fernelij opinio circa carnem viperarum 157. d. 158.e.
Ferula 44.b.
Ferrum quomodo temperetur vt marmor incidat 107.c.
Ferri pluuia vbi contigerit 408.e.
Filix aduerſatur Serpentibus 32.f.
Filius aduerſus matrem conſpirans quomodo pingeretur 150.f.
Fides perſeuerantiam expoſtulat 353.e.
Flos calendulæ nomen a'uis 361.c.
Fœno cur Serpentes delectentur 29.a.
Fœniculum baccatum quid ſit, ibidem.
Fœniculi vis 44.b.
Fœtus ſerpentinus 59 d.
Fœtus mortui eductio 106. e.
Fœneratores viperis ſimiles 148 e.
Fœneratores vocantur Dracones 342.b.
Fœlicitatis ſymbolum quale 355.b.
Formicæ ſua ineſt bilis 83.c.
Fratricidij cauſa quæ 399.b.
Fraudis ſimulacrum 102. e.
Fraxinus ſerpentibus inuiſa 27. c.402.f.
Fraxinus viperæ inimica 123.c. 137.c. 136.b.
Fraxinellæ virtus 137 c.
Fructus arborum an venenari poſſint à Serpentibus 257.b.
Fulmen quid ſit 52.g.
Fulicæ ſanguis ad quid 137 b.
Fungi vbi lethales 132.f.
Furfures medentur morſui viperæ 139.b.
Furiæ infernales quibus appellentur nominibus 48 g.
Furoris implacabilis hieroglyphicum 77.c.
Furoris ſimulacrum quomodo pingatur 212.b.

G

GAgates impedit Serpentum morſum 32.b.
Galbanum fugat Serpentes 32.b.
Galenis quid ſit 145.b.
Gallus, & gallina, qua ratione adhibeantur in ictu Serpentum 43.a.
Gallus cauda anguina 62.a.
Gallus timetur à Baſiliſco 365.d.
Gallus monſtroſus cauda Draconis 415 e.
Gallus gallinaceus an ouum edat 367.c d.
Galli decrepiti ab incubatu vix fuſtibus abiguntur 367.c.
Galli cerebrum ad quid 136.a
Galli fel, & ericus ad quid 137.c.
Gallinæ quomodo carne viperina nutriantur 158. b. 159.a.b.
Gallina viua diſſecta quomodo adhibenda 223. a.
Garamantes populi Libyæ 220.e.
Garamantes homines frugales 220 f.
Genius bonus quomodo pingeretur 85.d.
Gentianæ maioris virtus 44.b.
Geryonis boues 108.b.
Getæ numiſma quale 337 a.
Gigantes cur pingerentur obtortis cruribus 77.a.
Gladiolus 44 b.
Glandium virtus 44 b.
Glandoſa animal 260. f.
Glires quando ſint venenati 132 f.
Gloſſopetra quid ſit 52. f.
Gloſſopetra Tliaij qua 285 b.
Gloſſopetra magna vbi 285 b.
Granitum Syriæ marmoris ſpecies 51.a.
Granatorum radices ad quid 170 g.
Gramen innat demorſus à Dracone 326.e.
Gramina medicata quæ 326.f.
Gratia S. Pauli quæ, & vbi 21.a.
Griphus de ijs, quæ ſunt eadem in cœlo, in terra, & in mari 3.a.
Gryphes odio habent Dracones 324 g.

H

HÆmorrhoidum remedia 105.a.
Hæmorrhoi æquiuoca 179. d. Synonima, & etymum 180. Deſcriptio 181. a. Natura 181. d. Icon 182. Locus 183.d. Signa veneni 184. e. Medela 185.b.
Hæmorrhous, & Hæmorrhois differunt 179.d.
Hæmorrhois venarum genus 179 d.
Hæmorrhous ſignificat mulierem ibidem.
Hæmorrhoi greſſus qualis 181.a.
Hæmorrhoi icta cur ſanguis manet ab omnibus partibus 184.b.

Ha.

Digitized by Google

Hæmą lapathon quid ſit 328.e.
Hæmatiſis animal 362. b.
Hæmus mons cur ita dictus 67.e.
Hæreſis ſimulacrum 103.b.
Hæreſis hydræ comparatur 397.c.
Hæroſicus cur dicatur Siren 424. b.
Hæretici cur ſimiles anguibus 77.b.
Hæreſiarchæ viperis ſimiles 148.e.f.
Halicacabum 45. b.
Halicacabum aduerſatur aſpidi 200.b.
Handrius quid ſit 278.c.
Harmene animal 362.g.
Harpocratis ſimulacrum 100.g.
Haſta regalis quid ſit 35.e.
Hedera, cur angues delectentur 29.a.
Heliochryſos 362. b.
Heliotropij virtus 44. b.
Hemerocallis 45.b.
Herba echidna 35.b.
Herba Balin mira vis. 38.e.
Herba de Corſu quæ 139.b.
Herba natricum quæ 50.b.
Herba indica ad viperas coercendas 130.f.
Herba Serpentum quæ 50.g
Hercules impetum amnis compeſcuit 395.c.
Hercules nec etiam contra duos prouerbium 397. a.
Herculis curſus qualis 59.c.
Herculis imago cum Serpentibus vbi 100.g.
Heſperidum nomina 332.f.
Heſperia puella mors qualis 37 a.
Hirudines conueniunt in ictu Serpentum 42.f.
Hilarius in Gallinaria inſula metam anguibus conſtituit. 89.b.
Hiſtoria ruſtici ab Acontia læſi. 254. e.
Hiſtoria paſtoris percuſſi à iaculo 257.b.
Hiſtoria iuuenis capti deſiderio videndi Draconis 335.b.
Hippobos quid ſit 408 b.
Hippelaphos animal 409.b.
Hœdus in ictu veneni ennuenit 43.b.
Homo mitis, & patiens ſimilis angui Aeſculapij 275.b.
Homo nudus à Serpente timetur 24.g.
Homo ieiunus percuſſus à vipera cur magis patiatur 141.d.
Homicida cur Serpentes dicti. 76.f.
Hominis ſaliua Serpentes necat 24 g.
Hominis crudelis ſigna 24.e.
Hominis iuueneſcentis hieroglyphicum 78.
Homines parui mentis cur ſint fallaces 24. e.
Homines infecundi qui 9 c.
Homines ex ſtirpe D. Pauli 230.f.
Homines ancipites ſimiles, Amphisbænæ. 241 e.
Homines habentes in ventre anguem quomodo liberentur 292.f.
Homines aliqui aſſimilantur Natrici torquatæ. 393.b.
Homines migrantes, & remigrantes qui. 426.
Homines fastoſi ſimiles Natrici torquatæ 293.e.
Homeri poemata litteris aureis exarata vbi 317.c.
Hoſtes clanculary quales 241.d.
Humanæ conditionis deploratio 1 2.a.
Hydri æquiuoca 275.c. Synonima, & etymum 277.a. Differentia, & deſcriptio 278.g. Mores 279.c. Icon 280. Locus 282.f. Signa veneni 282.b. Medela 237.b. Epitheta 274.g. Denominata 285. a. Prouerbia 285.c. Moralia 286. c. Vſus in medicina 286.g.
Hydrus vrbs 276. e.
Hydrus conſtellatio 276. f.
Hydrus Dioſcuridis 277.c.
Hydrus in aquis pulchrior 278.g.
Hydrus magnus qui 279 a.
Hydrus in dolio prouerbium 285.c.
Hydrus marinus genuinus 297.c.
Hydri fabula 276. g.
Hydri Greuini deſcriptio 278 b.
Hydri locus qualis 279. a.
Hydri aquis calidis delectantur 282.g.
Hydri morſus ſymptomata ex Aetio 283. a.
Hydri vulgares innoxij 284.g.
Hydri dentes ad quid 286 g.
Hydri ſyphar 286.f.
Hydri marini ſynonima, & etymum 296.f.
Hydri marini differentia, & deſcriptio 296.g.
Hydri marini icones 298. 299. 300.
Hydri marini magnæ molis vbi 296.g.b.
Hydri marini, & fluuialis differentia 301.b.
Hydrorum iecur ad quid 284.e.
Hydris immitior prouerbium 285.c.
Hydra quod animal 277.b
Hydra pro Hydro fœmina 376.f.
Hydra promontorium. ibidem.
Hydra oppidum. ibidem.
Hydra inſula. ibidem.
Hydra ſydus cæleſte. ibidem.
Hydra multorum capitum fabuloſa 387.e.
Hydra icon Venetijs viſa ibidem.
Hydra fabuloſa vera deſcriptio 387. d.
Hydra fel venenum immedicabile 390 f.
Hydræ interitus qualis 394. g.
Hydra oppidi hiſtoria 395 d.
Hydra ſepticeps Equitis de Corneto 389. a.
Hydra clauæ percutitur 394. g.
Hydra ſepticeps an fictitia 395. a.
Hydra fuit ſophiſta 396.e.
Hydra magis varius prouerbium 396. g.
Hydram ſecas prouerbium 396. h.
Hydram geſtas prouerbium 397.a.
Hydram qui extinxerit 390.f.
Hydræ æquiuoca 386. e. Synonima, & etimum 386.g.

386.g. Forma 386. b. Icones 388. 389. Venenum 390. e. Locus 392 e. Ortus, & interitus 394. e. Praſagia 394. b. Hiſtorica 395. b. Epitheta 396. e. Prouerbia 396. b. Moralia 397.e. Hieroglyphica 399. a. Threnoſchemata 399. c. Simulacra 400. f.
Hydruſa cur dicatur Cyprus 52. b.
Hydropis remedia 287. a.
Hydracia quæ ſint 295. a.
Hyæna ſerpens quid ſit 306. e.
Hypocrita dicatur Sirena 426. f.
Hypocritæ dicuntur ſerpentes 71. d. 77. a.

I

Iaculus ſerpens qui 224. f.
Iaculus ſerpens. vide Aconcia.
Ianus exhibet ſymbolum veri Principis 254. f.
Iberidis virtus 45. b.
Ibis auis qualis 25. d.
Ibides conficiunt Dracones 319. a.
Ichneumon dicitur ophiomacus 49. d.
Ictericia an conſequatur morſum vipera 134. f.
Idolum Mexicanorum quale 100 f.
Ignis cur angui inuiſus 29. f.
Ignis ſacri medela 159. c.
Ilicinus ſerpens 260. f.
Illuuies excreta per vrinam 17. a.
Imperij ſimulacrum 78. g.
Impetiginis remedia 104. g.
Impoſtores cur viperæ dicantur 143. c.
Indus Serpente territus baptizatur 56. e.
Ingratitudinis ſimulacrum 102. g. b.
Ingrati animi vitium quale 153. a. 154. f.
Inedia anguibus competit 22. b.
Inobſequentis ſimulacrum 212. b.
Innatæ ſimulacrum 102. a. 400. b.
Inuidia hieroglyphicum 399. a.
Inuidia aſſimilatur viperæ 152. e.
Inuidia cur anguibus ſimiles 76. g.
Inuidi viperis ſimiles 147. d.
Intelligentia ſimulacrum 101. d.
Inſidiatoris ſimulacrum 102. f.
Inſigne gentilitium Græcia 94. a.
Inſigne gentilitium Mediolani 94. c.
Inſigne gentilitium Gregorij XIII. 340. a.
Inſignium militarium deſcriptio 348. g.
Inſignis militaris, & gentilitij differentia 348. g.
Inſula Tyberina quam formam habuerit 274. f.
Inuſtio laudatur in ictu ſerpentum 42 f.
Ioannitius Abbas ſerpentes inſula in mare præcipitat 88. b.
Ioannis Abbatis miraculum 174. e
Ioannis Auguſtini Cnechij mentio 315. a.
Ioſephi de Sanys pharmacopæi mentio 126. b.
160. g.
Iracundi viperis ſimiles 147. d.
Iracundi remedium 292. b.
Iſidis corona qualis 211. g.
Iſiaca tabula quid repræſentet 212. f.
Iudicis ſimulacrum 101. c.
Iudæi cur progenies viperarum dicantur 146. f. 137. c.
Iulianus Saba in ſolitudine magnum necat Serpentem 89. a.
Iupiter in anguem mutatus 65. a.
Iuniperi baccæ ad quid 137. d.
Iumentorum à viperis demorſorum medela 141. b. c.
Iuſtitia rectæ ſimulacrum 101. c.
Iuris diuini dogmata quis manifeſtet 354. g.
Iuuentus quomodo conſeruetur 159. b. 162. c.

K

Kerſudurus 278. e.
Karmene animal 262. g.

L

Labrum Veneris planta 214. g.
Labula, ſeu anabula quid ſit 32. f.
Lac quomodo ſeruetur ab anguibus intactum 28. e.
Lac Colubri quid ſit 50 f.
Lacerti cur Serpentes dicantur 2. g.
Lacerta chalcidica 186 f.
Lacertorum figura qualis 409. d.
Lacertorum oua qualia 410. e.
Lacertus viridis cum Serpentibus præliatur ibidem.
Lacertus aſſiſtit homini dormienti 410. f.
Laocoontis icon 252. f.
Laocoontis ſtatua vbi 103. e.
Laocoontis filiorum nomina 6. e.
Laodicea ciuitatis Aſiæ mores 208. b.
Lapis ceraunias quid ſit 52. f.
Lapis ſerpentis ad quid 44. e. 140. e.
Lapis hæmatites 140. e.
Lapis Islebanus qui 51. b.
Lapis gagates veneno reſiſtit 142. f.
Lapis ex quo æs conficitur ibidem.
Lapis praſſinus venenum detegit 142. f.
Lapis viperinus qui 144. b.
Lapis piſciformis 51 b. c.
Lapis ouo ſerpentino Plinij ſimilis inuentus in agro Bononienſi 52. e.
Lapis malacenſis qualis 203. c.
Lapis Hiſtricis qualis 203. c.
Lapis genitus in Hydris 281. e.
Lapis hydrinus qualis 285. a.

Lapidis

Digitized by Google

Lapidis ſpecularis conditiones 405.e.
Lapidis Hydrini probitas examinatur 286.b.
Lopidis Hydri generatio 282.e.
Lapidis Hydri extrahendi ratio 281.d.
Lapilli animalium valent contra ſerpentes 142.e.
Lap biati ſerpens 266.e.
Laſciuiacomparotur Scytali 235.a.
Laſciuia quomodo dometur 251.d.
Laſciui comparantur notricibus 286.f.
Laſer quid ſit 36.e.
Laſerpitium quid ſit. ibidem.
Leberis quid ſit 84.e.
Leberide aſperior prouerbium 84.f.
Leberide inanior prouerbium 84.e.
Lebaride cacior prouerbium. ibidem.
Leopardi odor ſerpentes fugat 26.e.
Leontopetalon 44 b.
Leonina pinguedo ad quid 31.b.
Leo ſerpens qui 248.e.
Lemnij opinio circa generationem Baſiliſci 368.b.
Lenones Dracones dicuntur 343.c.
Lepræ remedia 12.e 104.g.105.d.157.b.
Leproſa mulieris caſus 157.b.
Leproſarum liberatorum historia 158.g.b.
Lerna malorum prouerbium 397.b.
Liberi patris ſimulacrum 357.a.
Libidinoſi ſimiles ſerpentibus 75.d.
Libido eſt alterum caput Amphisbenæ 242.f.
Libido cur dicatur ſerpens 71 c.
Libycus vir in morſu Ceraſtis valet 178.g.
Lilij radix ſerpentes fugat 32.e.
Limonium 44.b.
Liquiritia virtus. ibidem.
Lignum colubrinum quale 139.e. 140.e.
Lithiaſis remedia 106.e.
Lituani colebant angues 98.f.
Littera S. quid ſignificet 83.a.
Locuſta quadam ſpecies pugnat cum ſerpente 27.e.
Loripedes qui fuerint 48.b.
Lonchitis aſpera colubrina dicitur 49.d.
Logica ſimulacrum 101.a.
Lumbricorum remedia 161.b.
Lunæ eclipſis opinio Indorum 96 b.
Luna cur dicta Proſerpina 53.b.
Luph ſerpentis quid ſit 49.d.
Lutrix quid ſit 277.c.
Luxurioſus cur Python dicatur 284.g.

M

M*Arſi populi qui* 25 a.
Marſorum natio quomodo ab alijs diſtinguetur 30.f.
Moraſſas quid. 110.e.
Magi ſerpentibus cruciantur 87.d.
Magia cur damnota 31.b.
Maiorana ſylueſtris quid ſit 35.b.
Marubij nigri virtus 45.a.
Mali aurantij vis 45.a.
Martij Imperotoris filia demorſa à Serpente, quo remedio ſanata 46 e.
Mare ſerpentum vbi 53.a.
Mare malorum prouerbium 399.b.
Manichaorum error 73.d.
Maria ſemper Virginis emblema 79.a.
Materia aurea in ſerpentem mutata 90.b.
Maluaſiorum mentio 350 f.
Maleuolentiæ ſimulacrum 375 d.
Meduſæ capilli cur in angues tranſmutati 63.b.
Meduſæ capitis ſtatua vbi 103 d.
Medicorum vigilantia qualis 79.d. 80.e.
Medicamento alterantio in morſu viperæ qualia 136.f.
Medicinæ ſimulacrum 101.a.
Medicamenta chirurgica in morſu viperæ ibid.
Medicamentum ex ficubus, nucibus, & grano ſalis 142.g.
Melitenſis inſula viperis ſcatet 126.b.
Melanurus ſerpens qualis 215.a.
Melanurus piſcis 215.a.
Meliſſæ virtus 139.e.
Melanthij vis 137.d.
Mel oxſiccacum ad quid 170.g.
Megalaua ſerpentes quales 311.c.
Meneſtrati interitus 335.c.
Menta ſaracenica virtus 252.e.
Menſium prouacatio 104.b.
Meribiba, & multibiba 224.f.
Meretrices camparantur Baſiliſco 273.b.
Meretrices ſirenis aſſimilantur 425.b.
Meretrix ſimilis ſerpenti 76.e.
Meretrix comparatur Natrici torquatæ 294.g.
Mercurium Argiphontem quis appellauerit 4.g.
Mercurij virga cur ornata Serpentibus 99.a.
Merces anguina quæ 81 e.
Merguli Serpentes qui 306 f.
Millepeda quid ſit 302.b.
Millepedis rudimentum per vrinam excretum 17.a.
Mithridatico confectio 45.e.
Minerua muſica 357 b.
Minerua cur pingatur cum icone ſerpentis 98.g.
Mineruæ ſimulacrum 353.b.
Mineruæ ſimulacrum ex Pauſania 357.a.
Miſericordiæ genus eſt, ſceleſtos interimere 211.b.
Morbi gallici remedia 105.a. 160.b.
Moſci virtus 141.b.
Morbi articularis cura 159.c.
Monſtra in quibus onimalibus frequentiora 237.e.
Monſtrum marinum vbi viſum 418 e.
Moluri ſerpentes qui 7.a.
Mulier cur viſo ſerpente abortiat 24.f.
Mulieres quandoque ſe. pentem enituntur 58. f.

Digitized by Google

INDEX.

Mulier ſerpentem deglutit, & cū partu egerit 96.e.
Mulier vipera aſſimilatur 146.g.
Mulier improba comparatur aſpidi 209.d. 211.d.
Mulieris improbæ deſcriptio 235.d.
Mulier irata aſſimilatur Myagro 292.g.
Mulierum prudentia qualis eſſe debeat 346.e.
Mulieris pulchritudo qua ratione tutò conſpici poſſit 325.b.
Mulæ veloces in curſu qua 408.g.
Mulus venenatis auxiliatur 43.a.
Mullus piſcis ad quid 226.e.
Muſtela baſiliſcum ſuperat 365.d.
Muſtelæ virtus 137.a.
Muſtelæ cinis ad quid 27.a.
Mundi hieroglyphicum 78 f.
Mundi regimen quomodo à Priſcis deſignaretur 352.b.
Mundus cur dicatur Siren 424.g.
Muſæ ſunt ſymbolum veritatis 426.b.
Murænæ quo artificio capiantur 18.g.
Mures quo artificio congregentur 31.a.
Mures quinam anguibus ſint amici 28.b.
Mures a viperis interimuntur 128.g.
Muria contra ſerpentes adhibetur 33.a.
Muriæ virtus 139.c.
Murrhinum quid ſit 51.b.
Myrica 45 b 137.d.
Myagrum Dioſcoridis quid ſit 187.c.
Myagrus veterum qualis ſerpens 282.d.

N

NAdera 278.e.f.
Napellus vbi pernicioſiſſimus naſcatur 40.(b.
Napellus an ſit toxicum veterum 390.g.
Naſturtium contra Serpentes valet 34.e.
Natrix quid ſit 260 f. 277.b.
Natrix mulier 276.b.
Natrix planta ibidem.
Natrix ſerpens maſculini generis 277.c.
Natrix latinorum quid ſit ibidem.
Natrix domeſtica 279.b.
Natrix vbi ſit magis virulentus 281.c.
Natrix rubetaria qualis 288 g.
Natricis vulgaris æquiuoca 276 g.
Natricis torquatæ æquiuoca, ſynonyma, & etymum 287.c. Differentia, & deſcriptio 288.e. Icones 289 290. Sceleton 291. Locus, & Natura 292.c. Mor lia 292.g
Natrices vbi non interimantur 292.e.
Natricum lingua quid ſit 285.a.
Nepa quid ſit 109.c.
Nepeta anguibus inimica 28.e.
Nerium ad ictus ſerpentum commendatur 43.c.
Nereidum figura 417.e.
Nerophis ſerpens 287.d.
Neruorum nodi quomodo tollantur 159.c.
Nigella aduerſatur ſerpentibus 34 e.
Nitri virtus 45.b.
Nodus Gordianus, ſiue Herculeus, cur dicatur ſerpentinus 54.e.
Numularia dicitur ſerpentaria tertia 50.e.
Nympha marina quæ 417.d.

O

OBtrectatores dicuntur Dracones 343.e.
Obtrectatores Hydræ comparantur 398 e.
Oculi maculis rubentibus infecti, quid ſignificent 117.c.
Oculorum debilitas quomodo tollatur 156.b.
Oculorum albugines quibus præſidijs auferantur 159.c.d.
Oculorum claritas qua ratione comparetur 159.d. 160.e.
Oculorum aſpectus quid præſtet 370.e.
Oculorum intuitus aliquando nocuus 369.c.
Oculorum morbi remedia 105.c.d.
Octauiani Zambeccarij mentio 364.f.
Ocymi virtus 362 b. 45.b.
Odontalgiæ remedia 104 b. 105.c.
Odor fœter aſſignatur Chelydris 260.b. 261.c.
Odoris Dryini qualitas 263.a.
Oleum de ſcorpionibus Matthioli 46.f 140.f.
Oleum de ſerpentibus quomodo paretur 104.g.
Olei diuini compoſitio 46.f.
Olei laurini virtus 139.c.
Olei viperini deſcriptio 161.d.
Oleaſtri bacillus cute Amphisbænæ circumdatus ad quid 243.a.
Omen bonum, vel malum à quibus animalibus præſagiatur 355.d.
Oniſcus quid ſit 302.g.
Oniſci ſunt ſerpentum cibus 22.g.
Onocephali qui 98.f.
Operationis rectæ ſimulacrum 101.c. (d.
Operationes rectæ ſine lumine fidei nihil valēt 353.
Ophis capitis affectio 3.a.
Ophis pericarpium, vel armilla 3.a.
Ophis ornamentum capitis ibidem.
Ophiuſa Rhodus dictus 52.b.
Ophiuſa inſula 21.a. 50 e. 53.a.
Ophiuſa herba quæ 49.d.
Ophiogenes qui 24.b.
Ophiomacus quid 27.b.
Ophiomacus auis ibidem.
Ophiomachus nomen duorum animalium 49.c.
Ophion nomen viri 48.f.
Ophion ſocius Cadmi ibidem.
Ophion gigantis nomen 48.g.

Ophion

Digitized by Google

Ophion animal Ceruo ſimile 49.c.
Ophioneus vates ibidem.
Ophioneus princeps Dæmonum. ibidem.
Ophites qui 48 b.
Ophiophagi populi qui 49.a.
Ophitæ Hæretici qui 49.a.
Ophiomorphi. ibidem.
Ophiogenum quid ſit 50.e.
Ophioſtaphylon quid 50.f.
Ophioglosſum cur lingua ſerpentina dicta. ibidem.
Ophioſcorodon allij ſpecies 50.g.
Ophiocaraellus quid 50 g.h.
Ophites fluuius 53.b.
Ophites gemma 50.g.
Ophites marmoris ſpecies 50.h. 51.a.
Ophiæ locus 52.b.
Ophiaſis qualis affectus 54.c.
Ophionem quem nominauerint Antiqui 98.e.
Ophiocephali qui 98 f.
Ophidion piſcis, & ſerpens 296.f.
Oraculum Delphicum cur aliquando deſertũ 336.g.
Origanum ſerpentes fugat 32.c. 45.a.
Originis occultæ hieroglyphicum 77.c.
Orionis incertitas qualis 37.c.
Oris hieroglyphicum 77 e.
Oreſtes ictu anguis interijt 37 e.
Orontes fluuius 53.b.
Oſcorzones 110.b.
Otalgiæ remedia 286.b.
Oua ſerpentibus grata 23.b.
Ouum galli ſeruatum in Muſæo 368.g.
Ouum ſerpentium Plinij quid 51.a. 52.e.
Ouum galli natum Regij 368 e.
Ouum anguinum ad quid 107 b.
Ouum gallinaceum in ſinu mulieris delatum dedit prolem 367.c.
Oua gallinarum viperis nutritarum ad quid 159.d.
Oua Aſpidis quid ſignificent 206.b.
Oua Struthionum ad quid 217.c.
Oua Aſpidum qualia 367.b.
Oua Ibidum cur paſſim frangantur 367.b.
Oua calore furni dant prolem 367.c.
Oua auium Draconibus grata 343 a.

P

Padera 278.e f.
Pæderotæ angues quales. 5.d.
Pagerina ſerpens 269.b.
Paluſtrena qua ratione extincta fuerit 395.b.
Palea aſculcas varia 425.d.
Paliurus 45 a.
Pallas cur pingatur cum leone Draconis 345.d.
Panis quantitas pro trociſcis viperæ conficiendis 165.c.d.
Panax vbi vtile 178.f.
Panax chironium quale 139.c.
Panni quomodo intacti ſeruentur à tineis 109.c.
Panormitanorum Inſigne 92.b.
Pancratium extra terram floret 23.a.
Panthera Draconibus inimica 324.b.
Papaueris ſemen ad quid 240.b.
Paralyſis remedia 105.a. 156.f.
Pareus à vipera demorſus quomodo curatus 140.f.
Parea ſerpens quæ 268.f.
Pareæ ſerpentis etymologia 268.b. 269.b.
Paroi equi quales 269 a.
Partus difficilis remedia 105.a. 106.e. 156.e.
Partes ſauciæ ab anguibus cur intumeſcant 91.d.
Partis amputatio in morſu Ceraſtis 178.e.
Partis inuſtio in morſu Hæmorrhoi 175.b.
Partis mutilatio vbi conueniat 202.g. 222.f.
Partis vulneratæ exuſtio quando facienda 202.h.
Paulus Apoſtolus à vipera vulneratus 149.d.
Paulus Apoſtolus cur vipera dictus 147.a.
Pauonis caro diu durat 405.b.
Pauo in aſpidem conuerſus 209.c.
Pauo odit ſerpentem & viciſſim 25.c.
Parus ſerpens 7.c.
Peccata dicuntur ſerpentes 71.a. 73 d.
Peccantium, & ſerpentum ſimilitudo 74.c.
Peccati ſimulacrum 101.d.
Peccantes viperas imitantur 146.b.
Peccantes quando debeant imitari viperam 147.b.
Peccantes obſtinati aſſimilantur aſpidibus 207. d.
Peccantes comparantur Baſiliſco 373.b.
Peccantes cur dicantur Dracones 342.g.
Pediculi cur ſerpentes dicantur 2 f.
Pediculorum generatio quando fiat 155.c.
Pericarpium quid ſit 3.a.
Peucedani radix Serpentes fugat 32.c.
Perfoliata 45.a.
Perſonatæ vis 139.c.
Pernicies hieroglyphicum 150 g. 374.g.
Periculi ſimulacrum 154 g.
Peſtis remedia 161.a.b.d. 246.b.
Phariſei cur ſerpentes nominati 2.h.
Phalangites 45.a.
Pharias ſerpens 269.b.
Pharaonis milites cur Dracones dicti 340.f.
Phaeton eſt ſymbolum temeritatis 354.g.
Phinaſtellus ad quid 35.d.
Piſtaciorum vis 45.a.
Pinnotheræ quid 108.f.
Pili cur cadant in morſu ſepis 191.e.
Picalis quid 231.c.
Pindus Draconem in ſolitudine inuentum mitigat 336 e.
Piadi cadauer à Dracone cuſtoditur 336.f.
Piſces locum natalem deſerentes qui 407.b.
Piſcium & Ranarum pluuia 406.c.
Picis virtus 133.c.

INDEX.

Pix in Aegypto laudatur ad morſus ſerpentum 42.f.
Plantæ ſquamoſæ morſibus Serpentum medentur 178.e.
Plantæ aliquæ cur hyeme folia non deponant 12.b.
Platani pillularum vis 45.a.
Planetarum currus a quibus animalibus trahi fingeretur 331.e.
Plumbineuſis ager ope ſuum à ſerpente liberatus 26.b.
Pæonia 45.a.
Polemonium.ibidem.
Porphyrÿ ſerpentis deſcriptio 307.a.
Porphyrius anguis cur non noceat 81.b.
Podagræ remedia 104.g.105.a.
Poma vt flores contineant 107.c.
Porri ſuccus ad quid 137.c.
Portulaca ſyluestris 185.d.
Portulaca vbi conueniat 222.b.
Potus ſerpentum qualis 23.d.
Prudentia quotuplex 13 b.
Prudentia omnia gubernantur 81.a.
Prudentia Draconi attribuitur 351.b.
Prudentia,& fortitudo quid poſſint 354.b.
Princeps oculatus eſſe debet 355.a.
Principis prudentia quomodo denotetur 355.b.
Principis iuſti hieroglyphicum 355.c.
Presteris,& Dipſadis differentia 216.c.
Presteris,& Dipſadis ſymptomata eadem 221.d.
Prester anguis 215.a.
Prester turbo igneus. ibidem.
Prester pars gutturis 215.b.
Proditores cui aſſimilentur 241.d.
Promethei fabula 223.b.
Protheis transfiguratio 343.d.
Pſammodites 167 c.
Pſittacorum ſolertia in nidificando 23.c.
Pſyllorum gens quæ fuerit 24.b.
Pſylli,& Marſi medebantur ictibus Serpentum 41 b.
Ptilothra ex quibus pareutur 304.b.
Ptolomei ſaucÿ ab aſpide curatio 339.d.
Pullus coctus in anguem transmutatur 90.g.
Pulchritudinis fæminea ſimulacrum 399.a.
Pulegium ad morſum viperæ 140.b.
Puellæ demorſa à vipera caſus 136.b.
Pueri demorſi ab aſpide historia 203.a.
Puer aſpidem pertractat illæſus 210.f.
Puſio ictu ſerpentis extinctus reuiuiſcit 88.f.
Putredo quomodo concurrat ad generationem 41 1.e.
Putria quid ſit 87.b.
Pytiocampæ 128.g.
Pythy Draconis æquiuoca 376.g Synonima,& etymum 377.d. Deſcriptio 378.e.Generatio 378.g. Icon 379. Denominata,& cognominata 380.f. Historica 382.b.Adagia 383.a.Moralia 383.d. Simulacra 385 d.
Python virorum nomen 376.g.
Python orator Bizantinus 376.b.
Python nomen Dæmonis.ibidem.
Python nomen locorum 376 b.
Python ſyaus 377.a.b.
Python templum 377.d.381.a.
Python fuit vir cognomento Draco 382.b.
Pythonis relatio habita à quodam Philoſopho 382.b.
Pythia quæ fuerit 356.b.
Pythia ludi erant 381.b.
Pythia,& Delia prouerbium 383.b.
Pythias pro Olympiade vſurpatur 382.e.
Pythias,& Damon 382.g.
Pythoniſſa quæ fuerit 377.a.
Pytho vrbs 377.d.
Pythy Draconis magnitudo,longitudo,& color 378.e.f.
Pythonici qui dicerentur 380.b.
Pythomantis quis 380.b.
Pythies populi 381.a.
Pythiana pocula 381.b.
Pythiopolis vrbs Aſiæ 381.a.
Pythicus agon 381.a.
Pythicus nomos ibidem.
Pythica vociferatio quæ 381.c.
Pythicum carmen quale. ibidem.
Pythaulis. ibidem.
Pythicum studium. ibidem.
Pythius Architectus 382.e.
Pythius argentarius 382.e.
Pythius Iſchonoi filius 382.e.
Pythius medicus apud Galenum. ibidem.
Pythius Lydus. ibidem.
Pythy in templo cacare prouerbium 383 b.
Pythy ſconiectis venisti prouerbium 383.b.

Q

Qualitates ſecundæ quæ 39.b.
Querculus ſerpens, vide Dryinus.
Quercus ſerpentibus aduerſatur 27.d.
Quinta eſſentia Matthioli 305.a.

R

Rabiei remedia 105.a. 106.a.
Radicis ſerpentiformis icon 55.a.
Rana,& vipera congreſſus 410.f.
Rana Aegyptia aſtutia 481.a.
Raphani ſuccus reſiſtit Serpentibus 32.f. 45.a.
Raptores cur dicantur viperæ 147.c.
Regaliolus auis 361.c.

Regu.

INDEX.

Regulus volans 362.g.
Regulus quid ſignificet 361.c.
Reguli filij, & nepotes regum. ibidem.
Regulus auis minima. ibidem.
Regis hieroglyphicum 78.b.
Reginæ Aegypti interitus qualis 112.c.
Regio inacceſſa vbi 220.g.
Religioſi improbi cur viperæ dicti 147.b.
Religio diuina exteras gentes ad ſe trahit 353.a.
Religionis falſæ ſimulacrum 401.b.
Religionem intactam quis ſeruet 352.b.
Retæ ad capiendos angues 29.d.
Rhabarbarum 45.a.
Rhododendrum. ibidem.
Roborea materia impedit generationem Serpentum 32.f.
Rubeta maligna ſpecies 369.d.
Rubeta, & viperæ permixtio 410.g.
Rubiæ virtus 45.a.
Ruta libica ad quid 28.e.
Rutæ virtus 45.a.
Ruta cur viperalis dicta 123.a. 145.a.
Ruta vbi venenata 127.c.

S

SAbina Serpentibus amica 29.b.
Saliua hominis ad quid 130.g.
Sal ammoniacum ad ſerpentes 33.a.
Salacitas icone viperæ indicatur 150.e.
Sales viperæ quales 160.e.f.
Sales theriacales varij 160.f.g.h.
Salis theriacalis virtus 161.a.b.
Salis theriacalis doſis. ibidem.
Salix caſta Nicandri quid ſit 35.a.
Salpæ piſcis conditiones 396.g.
Salus icone viperæ deſignatur 150.e.
Salutis ſimulacrum 101.a.
Salſamenta venenis reſiſtunt 192.g.
Saluia in ſterquilinio poſita ſerpentem generat 18.e.
Sancti calcant angues impune 88.b.
Sanguinarij cur viperæ dicantur 147.e.
Sanguis Draconis herba 318.e.
Sanguinis Draconis adulteratio 329.c.
Sapphirus 45.b.
Saracni currus à quibus animalibus tractus 98.g.
Saurita ſerpentes qui 6.f.
Sauromatæ populi qui, & vnde dicti 143.c.
Saxum ophiogloſſum 52.f.
Scabiei contumacis remedia 162.g.
Scoti opinio circa productionem animalium 414.f.
Scordij vis 45.a.
Scorpio aſſatus ad quid 137.b.
Scorpius, & araneus cur inter ſerpentes reponantur. 2.f.
Scillæ virtus 45.b. 139.d.
Scilla cur extra terram folia, & flores edat 32.a.
Sciſmatici cur ſimiles viperis 148.e.f.
Scorzones 110.b. 111.d.
Scorzonera cur viperaria dicta 144.g.
Scorzonera herba vbi naſcatur 21.c.
Scolopendra marina ſynonima 302.g. *Differentia, & deſcriptio* 303.a. *Natura, & ingenium* 303.d. *Icones* 304.f.g. *Vſus in varijs* 304.b.
Scolopendræ etymum 302.g.
Scolopendræ teter odor 303.d.
Scolopendra hieroglyphicum. ibidem.
Scolopendra marina amethiſtini coloris 305.
Scolopendra qua ratione ab hamo ſe liberet 303.b.
Scytalis æquiuoca 229.d. *Synonima, & etymum* 231.b. *Differentia* 231.d. *Deſcriptio* 232.f. *Icon* 233.a. *Mores* 234.e. *Veneni ſigna, & remedia* 234.g. *Moralia* 235.b. *Phrenoſchemata* 236.e.
Scytalis, & fiſtulæ diſcrimen 229.d.
Scytale flagrum. 230.e.
Scytale ſaccus. ibidem.
Scytale claua 230.e.
Scytale turma equitum ibidem.
Scytale ſex ſignificat 230.f.
Scytale non eſt mus araneus 230.g.
Scytale genus eſt laconicæ epiſtolæ 230.h. 231.
Scytale chalcidica quid ſit 232.e.
Scytale eſt ſimilis Amphisbænæ 232.f.
Scytale an veſcatur fæniculo 234.f.
Scytalis morſus accidentia 234.b.
Scytala inſula 230.b.
Scytalion planta 230.f.
Scytalides apud Galenum quid 230.e.
Scyſeculus 229.d.
Sebaſtiani Regali mentio 415.c.
Selenes herba Plinij 28.e.
Sepis æquiuoca 186.e. *Synonima, & etymum* 187.a. *Differentia* 187.d. *Icones* 188. 189. *Deſcriptio* 189.d. *Natura, & locus* 190.e. *Signa veneni* 191.b. *Medela* 192.f.
Seps dicitur quilibet ſerpens veneficus 186.e.
Seps ſpecies lacertæ 186.g.
Seps & ſalamandra cur ſerpentes dicantur. 2.f.
Seps, & ſepedon an ſynonima 187.b.
Seps infert putredinem morſu 187.b.
Seps, & Ceraſtes an idem 187.c.
Seps fæminini generis quid 186.g.h.
Sepis differentiæ penes caudam 187.d.
Sepis differentia ratione coloris 187.c.
Sepis greſſus qualis 190.g.
Sepis venenum quale 190.b.
Sepis ſerpentis ceruix qualis 8.f.
Sepedones vlcerum ſpecies 186.b.
Serpens Aeſculapij 6.b.
Serpens mas an venenoſior fæmina 7.b.

Digitized by Google

INDEX.

Serpens participium 3.f.
Serpens criſtatus 7.e. 386. b.
Serpens ſydus cæleſte 2.b.
Serpens nomen ſubſtantiuum promiſcui generis. 2.f.
Serpens dicitur homo malignus. ibidem.
Serpens pro quocunq; animali venenato 2.b.
Serpens, anguis, & ophis ſynonima 4.c.
Serpens piſcis 3.a.
Serpens longitudinis iugeri 5.c.
Serpens ſacer 5.b.
Serpens lactis amantiſſimus 22.g.
Serpens quomodo deponat ſpolium 10.b.
Serpens incantationibus capi poſſit 30.c.
Serpens ſpatio ſemeſtris abſq; cibo viuit 22.b.
Serpens ne columbario accedat 31.a.
Serpens animal amminorum 23.c.
Serpens halitu inficit 40.f.
Serpens per haſtã manus percutientis venenum communicat 40.g.
Serpens ictui Serpentis medetur 43.c.
Serpens victoriam prænunciat 57.b.
Serpens luxurians quid ſit 53.d.
Serpens pugnam infælicem præſignificat 56 f.
Serpens repens ſupra galeam quid præſagiat 57.b.
Serpens mortem Sempronij præſagiuit 56 f.
Serpens ab ouo auis emergit 57.c.
Serpens dignitates præſagit 57.d.
Serpens bellum Troianum prænunciauit. 56.f.
Serpens in ſepulchro inuentus 58.b.
Serpens fuit præſagium vaticinij 58.e.
Serpens piloſus 59.d.
Serpens Noruegiæ ſubuerſionem portendit 59.a.
Serpens Chriſti reſurrectionem denotat 70.e.
Serpens in ſaxum mutatus 64.e g.
Serpens Idolatriæ author 70.b.
Serpens æneus in Deſerto quid ſignificet 69.d.
Serpens lacte oblato egreditur à corpore 84 f.
Serpens cur dicatur typus mortis 72.e.
Serpens cicur ſupra vim naturæ 88.b.
Serpens cur virga Aeſculapij amplectatur. 80.e.
Serpens virum quemdam ſtrangulat 90.f.
Serpens furem horti detegit 90.e.
Serpens lancea transfixus quid ſignificet 92.g.
Serpens iuuenem parui pendentem matrem punit 90.g.
Serpens intra herbam figuratus quid deſignet 92.b.
Serpens in medio flammarum pictus quid denotet 92.g.
Serpens radios ſolares intuens quid demonſtret. 93 b.
Serpens cur pingatur in Inſigni Mediolani 94.g.
Serpens inter duo ſaxa effigiatus quid indicet 92.b. 93.a.
Serpens circa fœniculum pictus quid ſignificet 93.e.
Serpens Niliaca quæ 193 .b. 201.c.
Serpens Eleorum hoſtes fugat 96.d.
Serpens æneus à quo contritus 98.e.
Serpens æneus quo tempore cultus 97.d.
Serpens cornutus qui 168.b.
Serpens cur pingatur in ſimulacro Harpocratis 100.g.b.
Serpens piger qui 181 .d.
Serpens Aegyptia quæ 193.b.
Serpens peregrina quæ. ibidem.
Serpens biceps vbi 238.e.
Serpens vrens qui 215.d.
Serpens militaris 248.g.
Serpens lenticularis qui 248.f.
Serpens niger Matthioli 287.d.
Serpens marinus familiaris mari Noruegico 299.a.
Serpens marinus flaui coloris 300.e.
Serpens marinus edulis 302.f.
Serpentis deſcriptio 8.e.
Serpentis cranium quale 8.b.
Serpentis æquiuoca 2.f.
Serpentis etymum 3.b.
Serpentis lingua qualis 8.b.
Serpentis vox qualis 19.b.
Serpentis temperamentum 14.e.f.
Serpentis greſſus 19.d.
Serpentis capiendi, fugandi, & necandi ratio 29.b.
Serpentis os eſt quidam locus 53.a.
Serpentis caput eſt quædam regio 53.a.
Serpentis, & Agricolæ apologus 69.b.
Serpentis bicipitis, donati ab Illuſtriſs. Comite Aldrouando icon 60.e.
Serpentis recordatio ad quid 73.c.
Serpentis ænei virtus ſanandi vnde manauerit 70.f.
Serpentis figura in monumentis cur ſculpta 78.b.
Serpentis caput in manu Iunonis quid ſignificet 85.d.
Serpentis caput fidem Chriſti denotat. 70.g.
Serpentis oculus, adagium 83.d.
Serpentis ictus remedia 105.a.
Serpentis morſum ne quis timeat 104.b.
Serpentis marini mira proprietas 301.c.
Serpentis marini deſcriptio 297.e.
Serpentis rubeſcentis deſcriptio 106.b.
Serpentis Indici fœtus numeroſus 309.a.
Serpentis Braſſiliani proprietas 307.c.
Serpentis Americani icon 308.e.
Serpentis Americani deſcriptio 307.b.
Serpentem in ſinu geſtantes qui fuerint 56.e.
Serpentem fouere prouerbium 83.b.
Serpentes parui vbi 5.b.
Serpentes ſuum regem cognoſcunt. ibidem.
Serpentes magni vbi. ibidem.
Serpentes verſicolores vbi copioſi 6.f.

Ser-

INDEX.

Serpentes aſpectu horribiles 5.c.
Serpentes necare vbi non liceat 6.e.
Serpentes pigmeatis diſtincti 5.d.
Serpentes vbi maximè venenoſi 6.g.
Serpentes maris indigenæ ibidem.
Serpentes magnitudine ſuam 5.d.
Serpentes amphibij 6 g.
Serpentes abundant copia fellis 9.b.
Serpentes cur maxima audacia referti 9.a.
Serpentes quot menſibus deliteſcant 10.g.
Serpentes ratione ouorum, in quo differant à piſcibus, & auibus 10.e.
Serpentes quo tempore venenoſiores 10.b.
Serpentes cur deponant exuuias 11.b.c.d.
Serpentes odore aſpirantes vbi 13 d.
Serpentes frigoris impatientes 10 g.
Serpentes cur non emittant pilos 11.a.
Serpentes cur prudentes dicantur 13.b.
Serpentes quomodo ex putri materia generentur 18.e.
Serpentes quo tempore ſpirent odorem 18.g.
Serpentes ex quibus cadaueribus oriantur 16.f.
Serpentes intra ſaxa inuenti 18.f.
Serpentes cur pedibus careant 20.f.
Serpentes agricolis infeſti vbi 21.c.
Serpentes cur dicantur aſymetri 20.b.
Serpentes quibus in locis non ſint 20.g.
Serpentes infantia necantes 7.d.
Serpentes vbi minus noxij ibidem.
Serpentes audent ceruum aggredi 26.g.
Serpentes vini incontinentis 23.d.
Serpentes à cancris necantur 27.c.
Serpentes cur à cauernis flatu Ceruus extrahantur 26.a.
Serpentes cur carminibus moueantur 31.a.
Serpentes qua ratione tractari poſſint impune 29.c. 40.c.
Serpentes ſaxei vbi 52.e.
Serpentes annonæ caritatem augurantur 56 g.
Serpentes ſerpentibus deſtruuntur 31.d.
Serpentes terrei vbi 52.f.
Serpentes terræmotum præſagiant 57.a.
Serpentes mortem Didij prænunciarunt 58.g.
Serpentes peſtilentiam præcedunt 58.h.
Serpentes volare vbi viſi 58.g.
Serpentes immiſſi in populum Iſraeliticum cur ignei 86.g.h.
Serpentes Aeſculapio dicati 68.f.
Serpentes Magorum an veri 87.a.b.
Serpentes in vrbe capti cur non occiderdi 84.g.
Serpentes cur teſtibus careant 91.c.
Serpentes cur facile caput moueant in partem poſteriorem 91.h.
Serpentes erga homines benigni 95.a.
Serpentes aſperſi aqua frigida cur citò fugiant 91.d.
Serpentes per quietem viſi quid denotent 97.c.
Serpentes ad ſonum muſici inſtrumentis trepudiant 106.e.
Serpentes infantiam cuſtodes vbi 96.f.
Serpentes pingebantur pro reuerentia loci 98.g.
Serpentes à terra aliquando in mare exeunt 302.a.
Serpentes in choreis adhibiti 106.f.
Serpentes moſcati 6.h.
Serpentes frigidi nuncupati qui 307.d.
Serpentes innoxij vbi 6.h. 7.a.
Serpentes ſolo halitu inficientes 7.b.
Serpentes viuipari apud Indos 309.a.
Serpentes odio habent multas aues 25.c.
Serpentum dentes quales 8.f.
Serpentum pulmonis deſcriptio 9.a.
Serpentum coſtæ quot ſint 9.d.
Serpentum venenum vbi deliteſcat 10.f.
Serpentum anatomea 8.b.
Serpentum oſſa qualia 9.d.
Serpentum venenum vbi deliteſcat 10.f.
Serpentum fæces quales 9.d.
Serpentum longæ vitæ cauſa 12.g.
Serpentum cibus hyeme qualis 12.e.
Serpentum multitudo vbi creuerit 16.g.
Serpentum oculorum ſitus 13.a.
Serpentum locus 20.b.
Serpentum coitus, & partus 15.e.
Serpentum antipathia 24.f.
Serpentum victus 22. g.
Serpentum ſympathia 28.f.
Serpentum phyſiognomonica 23.d.
Serpentum ictibus occiſi, & ſaucij qui 36.b.
Serpentum excantatio apud Nigritas 30. g.
Serpentum differentia ratione pabuli 40.b.
Serpentum quædam imagines fugant Serpentes 33 b.
Serpentum ictibus laſi in Syria quid præſtent 46.g.
Serpentum copia necem ſardentiam prædicit 57.b.
Serpentum monſtra 59.b.c.d.
Serpentum prodigia, & præſagia 56.e.
Serpentum epitheta græca, latina 47.b.
Serpentum myſtica, & allegorica 69.b.
Serpentum apologi 68.g h.
Serpentum emblemata, & ſimbola 79.a.
Serpentum moralia 72.f.g.h.
Serpentum prouerbia 83.c.d.
Serpentum hieroglyphica 77.d.
Serpentum miracula 86 g.h. 87.a.b.c.d.
Serpentum numiſmata 84.b.
Serpentum ænigmata 92.c.
Serpentum problemata 91.b.
Serpentum phrenoſchemata 92. g. Inſignia gentilitia, & militaria 94.e. Hiſtorica 95 e. Somnia, eorumq; præſagia 97.a.b.c. Simulacra, & ſtatuæ 97. 98. 99. 100. 101, 102. 103.

Vſus

INDEX.

Vſus in cibis 104.e. *Vſus in medicina* 104.g. 105. & 106. *Vſus in varijs* 106.g. 107.a.
Serpentum lingua cur venenata 91.b.
Serpentum vſus in bello 106.b.
Serpentum morſus cur venenatus 91.c.
Serpentum quinam oua, vel fœtus viuos pariant 112.f.
Serpentum marinorum, & terreſtrium pugna 301.c.
Serpentum exoticorum venenum 307.d.
Serpentum varietas ratione oculorum 7.c.
Serpentum cornua qualia 7.d.
Serpentum caro optima 104.f.
Serpa Serena 248.g.
Serpula quid ſit 3.e.
Serpentini ſpolij vera opinio 12.g.
Serpentiui monſtri effigies 17.b.
Serpentiformis vermis effigies. ibidem.
Serpentinum ouum in ignem proiectum quid præſtet 32.e.
Serpentina caro an venenata 39 d.
Serpentina alembici ſpecies 53.d.
Serpentina herba 45 a.
Serpentina bombardæ ſpecies 53.d.
Serpentina inſtrumentum tormenti manualis 53.d.
Serpentigeri, qui dicerentur 48.b.
Serpentaria maior Herbariorum 49.d.
Serpentina naturæ opinio Ægyptiorum 78.f.
Serpentarius quis 53.b.
Serperaſtra quæ 53.d.
Serpenticida vbi pariatur 100.f.
Serra inuentio 107.a.
Setæ equinæ ſerpentes procreant 18.e.
Sibilus eſt vox æquiuoca 19.b.
Sicalis quid 231.c.
Silphium quid 36.e.
Sinapi viperæ aduerſatur 123.b.
Signa morſus viperæ maris differunt à ſignis morſus fœminæ 135 e.
Signa prognoſtica morſus viperæ 135.d.
Sirſalis quid 172.e.
Simoniæ icon 179.b.
Siſtrum quem ſonum ederet 212 g.
Situla ſerpens 215.c.
Sitis diuturnæ cauſa 217.d.
Simulacrum ſupra ſerpentem ſedens 100.e.
Simulacra cum figuris anguium 274 g.
Siren ſymbolum mendacij 426.b.
Siren mortua vbi viſa 418.e.
Siren auis canora 417.a.
Sirenum natura, & mores 417.a.
Sirenum locus 417.a.
Sirenum deſcriptio 417.b.
Sirenum figura 417.c.
Sirenum periculum quomodo vitandum 425.c.
Sirenas Albertus vocauit Dracones 319.a.
Sirenæ quot fuerint 417.a.
Slaa quid ſit 231.e.d.
Smaragdi virtus contra venena 142.f.
Smaragdus viperæ aduerſatur 123.c.
Smyrnium 45.a.
Smilus arbor 27.d.
Solini erratum in deſcriptione Scytalis 232.b.
Solem venerabantur quidam Priſcorum 351.d.
Solis ſimulacrum quale 100.g.
Solis numnus qualis 151.a.
Somnia terribilia quomodo excitentur 107.d.
Sopor comitatur morſum aſpidis 201.d.
Soſipolis Genius qualis 96.g.
Sparganium 45.b.
Sparta cur dicti Pithij 380.g.
Spolium anguis delatum quid præſtet 57.d.
Spes fallit incautos 82.e.
Sphinx cum ſerpente quid 93.c.
Spectaficus quid ſit 187.c.
Spina ſitiens Plinij 214.f.
Spathiurus ſerpens qui 288.g.
Speculorum vſus in venatione Baſiliſci 372.e.
Squarus ſerpens 260.e.
Squamus ſerpens ibidem.
Stadium quotuplex 381.d.
Statua Draconum in ædificijs 359.b.
Statua ærea Draconis vbi 359.b.
Stagnum ſerpentum vbi 53.a.
Staphiſagria 45.a.
Stellio exuit ſenectutem 12.e.
Sterilitatis remedia 105.b.157.c.
Strumum quid ſit 35.e.
Stromarum remedia 104.b.105.a.c.157.a.159.e.213.d.286 b.
Stirax ad quid 32 f.
Subſtratus plantarum ad quid 34 f.
Suggeſtus coma 3.a.
Sues ſerpentibus cur inuiſi 26.g.
Supplicium parricidarum 106 g.
Supplicium Reorum apud Ægyptios 106.g.
Suphitus quales conueniant in ictu ſerpentum 42.e.
Sulphur 45 b.
Superbus ſerpenti comparatur 64.b.
Surditatis remedia 104.g.
Suffuſionis remedia 156.f 213.c.
Superbus vocatur Draco 343.b.
Superbus comparatur Pythoni 384.e.
Superbus nuncupatur hydra 398 f.
Superbia arrogantia qualis 373.c.
Syphar quid 10 b. 84. f.
Syri dormientes à ſerpentibus non vexantur 24.b.
Symbolum Alciati quale 29.e.
Synon quid 111.a.
Sycomori vis 139.d.

Syri

Digitized by Google

Syri ad Phæ nices prouerbium 249.e.
Symptomata morſus ſpecierum aſpidis 202.e.f.
Symptoma arguens magnum calorem 391.d.

T

Tabidorum cura 161.b.
Talpa qualis 8.f.
Tanariorum mentio 400.g.
Tapetum color qualis 190.f.
Taranta ſerpens 306 f.
Tarantula viua Romam miſſa 22.h.
Tarantula remedium 43.b.
Tauri cornu anguibus reſiſtit 31.c.
Taurinum fel ad quid 45.b.
Taxus arbor valet ad venena 138.e.
Tempus deſignat calamitatem 78.e.
Temporis hieroglyphicum 77.d.
Tephloti, & Tephlini 244.c.
Terra in ictu ſerpentum valet 42.b.
Terra Africa quid præſtet 33.a.
Teſtudinis partus 409.
Teſtudinum ſanguis ad quid 403 c. 137.b.
Teſtudinum, & ſerpentum inimicitia 27.a.
Teſtudinum congreſſus qualis 409.b.
Thair qua vox 113.d. 172.g.
Thebiorum natio qualis 370.g.
Theriaca Zenonis Laodicei 45.c.
Theriaca Philometoris 138 f.
Theriaca adhibetur in remedijs externis 140.f.
Theriaca benedicta quæ 162.e.
Theriaca cæleſtis. ibidem.
Theriaca diateſſeron regia. ibidem.
Theriaca cur abierit in diſſuetudinem 163.a.b.
Theriaca cur admittat viperas 163.c.d.
Theriaca Andromachi 205 b.
Theriaca qua ratione iuuet demorſum à Dipſade 22.g.
Theriaca ad ictus ſerpentum 42.g.
Theriaca Andromaci laudes 222.g.
Theriaca etymum 145.b.
Theriaca vſus olim frequens 162.b.
Theriaca vires quæ, & quot 166 g.
Theriaca optima examen 166.h.
Therionarcha Plinij 28 f.
Theſaurus malorum 397.b.
Thonis quis fuerit 183.d.
Thybrus quid ſit 4.e.
Thyria quid. 111.b.
Thytes quid ſit 51.a.
Tibicinum cantus quid præſtet 140.g.
Tinctura viperarum quæ 162 e.
Tormentilla virtus 45.a. 139.d.
Toxicum Priſcorum quid 390.g.
Toxicum quando vitale appellatum 398.b.
Toxicum Priſcorum quale 132.g.
Toxici etymum 390.b.
Toxici ſigna diagnoſtica 391 c.
Toxici medela 392.f.
Toxici præſidia ex Dioſcoride 393.b.
Tragorigani virtus 138 e.
Triptolemi figura qualis 358.f.
Tribuli terreſtris vis 139.d.
Tribulus herba fugat ſerpentes 32.f.
Trifolium ſerpentibus inimicum 27.d.
Trifolij bituminoſi virtus 139.d.
Triſchalis quid 172.e.
Triſtalis quid ſit. ibidem.
Trochiſci viperini an differant à Trochiſcis Thyri 111.d.
Trochiſci viperæ, qua ratione ſeruentur 165.d.
Trochiſcorum viperæ compoſitio 165.b.c.
Trochiſchorum viperæ difficultas ſoluitur 166.a.b.
Trochilus auis 361.e.
Trophonij antrum vbi 68.f.
Trophonius quis fuerit. ibidem.
Tyberis inundatio 339.b.
Tymbra ad ſerpentes valet 34.e.
Tynni animalia 314.g.
Typhonis origo 66.b. 67.a.
Typhonis deſcriptio 67 c.
Typhonis locus natalis. ibidem.
Typographi comparantur ad Cadmum ſerentem dentes Draconis 333.d.
Tyrannus aſpidi ſimilis 208.f.

V

Vada cæca cur viperæ dicantur 143.a.
Vaſa Antiquorum pro ſeruanda Theriaca, ex qua materia fabrefierent 51.a.
Velleris aurei fabula 332 b.
Venenum deuotat veneficium 38.f.
Venenum ſumitur pro tinctura 38.g.
Venenum naturale quale 58 h.
Venenum in qua parte ſerpentis reſideat 38.b.
Venenum cur aliquando ſerius, & aliquando citius necet 39.b.
Venenum Calligulæ quale 39.c.
Venenum detegitur cornu Ceraſtis 179.c
Venenum exiccans quale 221.h.
Venenum Scytalis quale 234.g.
Venenum Amphiſbænæ quale 240.f.
Venenum Boa quale 296.e.
Venenum Scolopendræ quale 303.d.
Venenum Draconum quale 319.e.
Venenum Baſiliſci, in qua parte reſideat 370.a.
Venenum Baſiliſci penetrat 371.b.

Ve-

Digitized by Google

Venenum Baſiliſci tria ſymptomata comitantur 371.e.
Venenum ſcythicum quale 391.a.
Veneni ſerpentum differentia 38.g.39.e.
Veneni ſerpentini ſigna 40.b.
Veneni ſerpentini medela 41 a.
Veneni ſerpentini rationalia remedia 41.d.
Veneni vera prouidentia 47.a.
Veneni ſepis malitia 192.e.
Veneni Dipſadis qualitas 219.d.
Veneni Hydri natura 281.a.
Venenorum eſus ad quæ aſſueſieri poſſit 46.b.
Venenorum genera quæ 131.a.
Veneficiarum amuletum 376.f.
Venæ ſectio in ictu ſerpentis an conueniat 42.e.
Vena medeu quid ſit 328.b.
Veneris effectus quales 226.g b.
Veneris comparatio ad Dipſadem 226.b. 227.a.
Ventus Praſter vnde dictus 215.b.
Ventorum violentia 407.d.
Ventriculi os cor dicitur 184.g.
Vernatio quid ſit 10.g. 52 g.
Verliana virgo duos habuit ſerpentes 90.e.
Veritati mendatium cedit 353.e.
Vetera menta combuſta fugant ſerpentes 33.a.
Vetularum halitus, & intuitus pernitioſus 369 d.
Viko Epiſcopus horrificum ſerpentem extinguit 89. e.
Vigo Epiſcopus magnum ſerpentem ligat 89.e.
Vigilantia Draconibus attribuitur 320.g.
Viator ſitibundus à Dipſade percuſſus 228.f.
Vinum corruptum quomodo corrigatur 163 d.
Vinum medicatum contra ſerpentes 28.g.
Vini copia quid generet 226.f.
Vini viperini præparatio 162.e.
Vini commoda quæ ſint 226.g.
Vipera Aegypti marmarii ſpecies 51.a. 108.g.
Vipera monoceros vbi 7 c. 168.g.
Vipera ſerpens maris rubri 108.g.
Vipera eſt in deprecatio prouerbium 83.d.
Vipera quaſi viuipara 109.b.
Vipera nomen vnde 108.f
Vipera per excellentiam dicitur ſerpens 109.a.
Vipera piſcis. ibidem.
Vipera cur calida 117.d.
Vipera cancer minimus. ibidem.
Vipera quo tempore gerat vtero 126.b.
Vipera quibus plantis delectetur 122.g.
Vipera montes amat 127.c.
Vipera ex muliere orta 123.d.
Vipera ab hominis ventriculo extracta 130.b.
Vipera incluſa cleſtro 127.e.
Vipera ad morſum viperæ remedium 136. b. 138.b.
Vipera quando lethalior 132.b. 133 a. 128.g.
Vipera S. Charito à morte liberatur 149.d.
Vipera quo remedio necetur ſpatio ſemihoræ 138.b.
Vipera quando pingatur cum Ceruo 150. b.
Vipera in ſupplicio parricidij adhibebatur 150.f.
Vipera bicauda 154. e.
Vipera biceps vbi 154.e.
Vipera quis primus in medicamentis vſus. 162. g.
Vipera vtilis ad propagandam vitam 155. b.
Vipera cornuta Illirica 168 g.
Vipera pro antidotis an mas, vel fœmina eſſe debeat, & ſi fœmina an prægnans 164.f.g.
Vipera preſter 215.c.
Vipera aquatica 108.f. *Synonima* 209. a. *Etymum* 109. b. *Differentia* 111. e. *Deſcriptio* 114. e. *Phyſiognomonica* 117. a. *Mores* 122. e. *Sympathia, & antipathia* 122. g. *Coitus, & partus* 123. d. *Locus* 127. a. *Victus.* 128. g. *Temperamentum.* 129. a. *Capiendi, & fugandi ratio* 130. e. *Venenum* 131. a. *Veneni ſigna* 134. e. *Veneni remedia* 136. e. *Epitheta* 142. b. *Denominata* 143. b. *Moralia* 146. e. *Prouerbia* 149. a. *Hieroglyphica* 150 e. *Numiſmata* 151 a. *Emblemata* 151. e. *Ichnoſchemata.* 155 o. *Monſtra* 154. e. *Simulacra* 154. g. *Vſus in cibis* 155. a. *Vſus in medicina* 155. d. *Vſus in theriaca* 162. b. *Vſus in varijs.* 167. a.
Vipera parua quæ 197 a.
Vipera ſeptenoſa quæ 215.e.
Vipera aquatilis Cardani 277 d.
Vipera coniectores 109.c
Vipera nomine viergiſixus denotatur 109.c.
Vipera color qualis 110 f. 112.g.
Vipera dentium ordo. 118 e.
Vipera dentium numerus 110. g. 117. d. 118. e.
Vipera maris, & fœminæ morſus differentia. 111. e.
Vipera maris deſcriptio 114.e.
Vipera deſcriptio ad mentem Galeni 114.g.
Vipera maris icon 115.
Vipera fœmina icon 116.
Vipera pectus qualis 118.g.
Vipera inteſtina qualia 118.b.
Vipera fœmina genitalia 119.b.
Vipera maris partium internarum icon 120.
Vipera fœminæ partium interanrum icon 121.
Vipera oxor qualis 12 e f.
Vipera, & murena an coeant 122.g.
Vipera, & mulieris grauidæ antiphathia 122.b.
Vipera muribus inuiſa 122.b.
Vipera, & teſtudinis odium 123 b.
Vipera, & oſſifraga dimicatio 123.a.
Vipera partus falſa opinio 125.a.b.c.d.

Digitized by Google

INDEX.

Viperæ, & ſcorpionis diſſenſus 123.b.
Viperæ catulorum numerus 126.g.
Viperæ partus qualis 124.b.
Viperæ catulorum ordo in partu 126.b.
Viperæ ſutura qualis 126.f.
Viperæ, & Picæ pugna 128.b.
Viperæ ictu nanſ agus peris 127.d.
Viperæ potus qualis 128.b.
Viperæ vbi hyeme delitteſcant 128.e.f.
Viperæ virus quale 131.c.
Viperæ oua cur non ſint duri putaminis 129.a.
Viperæ venenum non oritur ab extrinſeco 131.d.
Viperæ fel quando venenoſum 131.c.
Viperæ ictus vbi non lethalis 131.d.
Viperæ morſus lethaliter lædit 131.d. 132.e.
Viperæ caput appenſum ad quid 155.d.
Viperæ carnibus qui veſcantur 155.a.
Viperæ hepar in edulijs 156.e.
Viperæ caro quomodo condienda pro cibis 155.b.
Viperæ oſſa quid præſtent 156.e.
Viperæ pinguedinis præparatio 156.f.
Viperæ carnis virtus 157.a.b.
Viperæ nigriores quæ 161.b.
Viperæ deſectæ pro theriaca, qua ratione dignoſcantur an bonæ ſint 165.a.
Viperæ fel in morbis oculorum 156.e.
Viperæ exta in morſu viperæ laudantur 156.e.
Viperæ ſpolij virtus 156.e.
Viperæ pulueris præparatio 159.c.
Viperæ decoctio ad quid 162.g.
Viperæ cauda, & caput cur abijciatur 164.b.
Viperarum cognitio cur aliquando fuit ignota 163.b.
Viperarum magnitudo qualis 113.a.
Viperarum congreſſus qualis 124.f.
Viperarum capiendarum tempus 164.e.
Viperarum, & murænarum congreſſus an detur 124.g.h.
Viperarum generatio qualis 123.d.
Viperarum eſus cur ſitim generet 129.c.
Viperarum cerebri quantitas 117.d.
Viperarum iecoris figura 118.g.
Viperarum cordis motus 118.g.
Viperarum ſtomachi locus 118.g.
Viperarum partes genitales quales, & quæ 119.a.
Viperarum lumbrici 118.b.
Viperaria quæ, & ad quid 137.c. 144.f.
Viperarius quis 143.b.d.
Vipereum genus quod 143.b.
Viridiſſimus comparatur Smaragdo 146.e.
Virgo marina quæ 418.e.
Viri inuiſti cur Serpentes dicti 72.g.
Viri inobedientis hieroglyphicum 210.b.
Virtutis acquirendæ phrenoſchema 347.a.
Vita quomodo prorogetur 156.g.
Vitam longam, qui duxerint 156.b.
Vitis aduerſatur amphisbanæ 241.a.
Vitis nigra fugat Serpentes 32.f.
Vitex arcet ſerpentes 28.e.
Viticis dantur tres differentiæ 35.a.
Vitrium cum ophite confundit Galenus 51.b.
Vlceris maligni remedia 157.a.
Vlcus ſanatum à ſerpente 95.d.
Vnguentum Circulatorum pro captura viperarum 130.g.
Vnguentum pro manibus ne lædantur à ſerpentibus 29.c.
Vnguentum ad morſus ſerpentum 36.e.
Vnguentum ex viperis 167.b.
Voluptatum contemptus 72.f.
Voluptatem vincere eſt voluptas 82.b.
Voluptas & dolor cur ſimul iungantur 152.g.
Voluptatis laſciuæ deſcriptio 235.b.
Voluptatis laſciuæ comparatio ad meretricem 235.c.
Voluptas ſimilis Amphisbænæ 242.e.
Voluptates dicuntur Sirenæ 425.d.
Vomitus vbi prouocandus 222.b.
Vomitus quando conueniat 268.e.
Voragines maris quales 418.f.
Vranus animal 362.g.
Vrina humanæ virtus 137.b. 43.b.
Vrina impubium ad quid 203.b.
Vrtica ad quid 45.a 34.f.
Vſararij Pythones dicuntur 384.b.
Vtrimque gruda animal 236.b.
Vulpes anguibus amica 28.b.
Vulcani antiſtites ſanabant ſaucios ab anguibus 41.a.
Vulturis iecur ad quid 31.d.
Vultures inimici Serpentibus 25.c.
Vxor mala viperæ comparatur 152.g.

Z

Zopyria antidotus 45.c.
Zoili dicuntur ſerpentes 82.g.

Græ-

Digitized by Google

INDEX

Græca noua, & vetera.

A

Αγκυλομήτης 331. b.
ἄγριος 361. a.
ἀδευκὶς 331. a.
αἱμορρόος 171. d.
αἱμορρόις 179. d.
αἷμα 67. c.
αἱματοπὸς 330. f.
αἱμοβόρος 331. a.
αἱματόβορος 331. a.
αἱματοπότης 331. b.
αἴθοψ 396. f.
αἰνὸς 47. c.
αἴολος 47. b.
αἰολοσκόπος 330. g.
αἰνέμορος 396. f.
ἀκοντιὰς 252. g. 253. a.
ἀκοντίλη 253. a.
ἀκοντίζος 253 a.
ἀλκιβιάδιος 50. c.
αμαιμακετὸς 331. a.
ἄμμος 167 c.
ἀμμοδύτης 167. d.
ἀμμοδύωτης 167. d.
ἀμμοβάτης 167 d. 215. c.
ἀμφισβαίνα 236. b.
αμφίσμαινα 236 b.
ἀμφίσθμαινα 237. a.
ἄποδες 49. c.
αργὰς 4 f. 331. b.
ἀργὴς 4. f.
ἄργης 4. g.
ἀρχέκακος 47. c.
ἀσπὶς 193 b.
ἀσπιδόδηκτος 206 f.
ασπιδότροφος 206. f.

B

Βασιλευς 361. c. 362. e.
βασιλισκο; 362 c.
βλοσυρος 331. a.
βλοσυρωπος 330. g.
βία 295 b.
βριαρος 331. a.
βροτολοιγος 331. a.
βυη 295. a.

γ

γαλέη 145. b.
γηγενὴς 321. b.
γλαυκώψ 47 b. 330. b.
γλαυκωπη. 47 c.
γοργωπος 47. c.

Δ

Δασπλὴς 331. a.
δεινὸς 47. c.
δερὴ 143. a.
δέρκω 314 f.
δηλήμων 47. d.
διακιδιες 145 b.
διφυὴς 80 g.
διψας 214. f 215. c.
διψακος 214. f.
δολιχὸς 47 b.
δόρη 252 g.
δρακος 314 f.
δράκων θαλάσσιος 312. f.
δράκαινα 312 f.
δρακαινιδι 327. d.
δρύινος 259 d.
δρύινα 259. d.
δρῦς 259. d. 260. e.
δυη 295 a.
δύτης 295 c.
δυτικο, 295 c.

E

Εκατογκέφαλος 396. f.
ἔλαφος 49 c.
ἔλαψ 265. d.
ελοψ 265. c.
ἔλωψ 265 d.
ελλοψ 265 d.
ελεφαντιας 331. b.
ἔμβρυα 49 b.
ἔνυδρος 277. a.
ἐνυδρις 277 a.
ἑνιακεφαλος 387. b.
ἑρπετα 2 g 3 b.
ἑρπειν 2 g.
ερπηστη 48 c.
ἑρπιστης 331. a.
ἔχις. 109. a.
ἔχις φονη 142. b. & 331. a.
ἐχιοβολος 142. b.
ἔχιον 50. c. 144. f.
ἐχιεης 144. g.
ἐχεις 143. b.
ἔχιδνα 108. g.
ἔχιδνα μιζοπαρθενος 108. b.

ἔχιδνα-

ἔχιδνα χολόει 143.a.
ἐχίδνιον 143 d.
ἐχιδίδιον 143 d.
ἐχιδριον 144 g.
ἐχιδναῖος 145 a.
ἐχιόδηκτος 145.a.

θ

θαλάσσια 4.b.
θυρίον 111.a.
θηρία 4 e.
θηρία ἰοβόλα 148.b.
θηριακὴ 4.e.
θηριακὴ ἀντίδοτος 4 f.
θηροτρόφος 330 h.
θηροτύπος 331.a.

I

Ιοβόλος 47.d.& 330.h.

κ

κακοῦργος 47.d.
κάλλιπαρνος 268.b.
κάδραμον 252.c.
καρορὺς 277.a.
καῦσος 214 h.
κεγχρία; 168 e. 247.a.
κεγχρίτη; 168.e.247.a.
κέγχρος 247.a.
κεγχρίς 247.a.
κεγχρίνη. ibidem.
κέντρα 168 f.
κεραστὴς 171. b.d.
κηροτρόφος 47.d.
κνώδαλα 4.h.
κολόβη 110 g.
κρανίολος 330. h.
κρατηρος 331.a.
καφίας 244.c.

M

Μελάνουρος 215.c.
μελιτοπαῖος 268.a.
μολυβδὶς 7.b.
μυιοθήρ ἀσπὶς 48.e.
μυιαγρος 292.e.
μυριοκρανος 396.f.

O

Οικουρὸς 331.a.
ὀλκήρης 47.b.
ολοος 47.d 331.a.
ὀλοοφύιον 396.f.

ὑπνίσκος 22.g.
ὄνος 22.g.
ἅπτομαι 4.f.
ὄρμος 231.b.
ὀροφὴ 287.c.
οροφιας ibidem.
οὐλόμενος 331.a.47.d.
ὄφις 2.h.3.a.
ὄφις θαλάσσιος 296.f. 312.g.
ὀφίκρος 330.g.49.c.
ὀφιακος 54.e.
ὀφιοῦχος 53.b.
ὀφίδι 4.f.
ὀφιύδιον 49.a.
ὀφιόνεος 49.b.
ὀφιασις 3 a.
ὀφιοκτόνος 4.g 48.f.
ὀφιοβόλος 48.f.
ὀφιόδηκτος 48 f.
ὀφιογενὴς 48.b.
ὀφιοβόρος 49.a.
ὀφιώδης 49.b.52.e.
ὀφιώπις 49 c.
οφιοφαγος 49.c.
οφιομαχη 49 d.
οφιώδια 52.b.
οφιος κεφαλ. 53.a.
ὀφιοσταφυλη 50 f.

π

παρεία 268.f.h.
παρεία 268.b.
παραμειλικτος 331.a.
πελώριος 331.a.
πεῖρα 381.b.
πελωρὸς 47.c.
πεντηκοντακέφαλος 387.b.
περκνὸς 143.a.
πικρὸς 47 c.
πυοθηρης 108.g.
ποικίλος 47.b 330.g.
ποικιλόδερμος 143.a.
ποικιλονωτος 330.g.
πολυκρανος
πολυκάρηνος 396.f.
πολυθηρας 396.f.
πολυφόνος 396.g.
πουλυκάρηνος 48.e.
πρέσβυς 361.c.
πρηστὴρ 215 h.
πτύαδες 194.h.
πυθων 48.c.377.a.

πυθιὰς βοὴ 381.e.
πυθόμαντις 380.g.
πύθαυλης 380.g.
πυθιονίκης 380.b.
πυθόχρηστος 380.b.
πυθόληπτος ibidem.
πυῤῥίας 48.e.269.a.
πυρφόρος 331.b.
πυρόφορος ibidem.

Ρ

Ρίζα ὀφιώδης 55.a.

Σ

Σαυρὸς 6.f.
σαῦρα 143.e.
σαρκοφάγια 16.b.
σὴψ 187.a.
σηπεδὼν 187.b.
σκολιὸς 47.b.330.g.
σκολόπενδρα θαλαττία 302.g.
σκόλοψ 302.g.
σκυτάλη 230.e. 231.b.
σκυθάλιδι 230.e.
σκυτάλιον 230.f.
σκυτάριον ibidem.
σκυτάριον. ibidem.
σκυτος 231.b.
σμερδαλέος 330.g.
στέαρ ἑρπετῶν 107.a.
σὺφαρ 52.a.
συρικτὴς 331.a.
σωσίπολις 96.g.

Τ

Τετραέλικτος ὄφις 47.b.
τρισσὸς 306.f.
τριττὸς 306.g.
τρόχιλος 361.e.

Υ

ὑδρα 386.g.
ὕδρος 277.a.386.g.
ὑδραλὶς 277.a.

Φ

φιλοσάφυλον 50.f.
φρυγὸς 48.e.

Χ

χελιδονία 194.b.
χέλυδρος 260.c.
χέλυς 260.c.
χερσαία 194.b.
χέρσυδρος 277.a.
χθόνιος ὄφις. 47.c.

Ψ

ψάμμος 167.c.
ψαμμοδύτης 167.d.
ψόλος 143.a.
ψυχρὸς 47.d.

Ω

ὠμηστὴς 47.c.330.b.
ὠοτόκος ὄφις 48.c.

Hebraica.

A

Akſchub 193.a.

B

Betbara 53.a.

C

Charamam 362.b.

L

Leuiathan 4.b.

N

Nachaſch 4.b.

O

Oach 314.g.
Ochim ibidem.

P

Pethen 193.e.362.g.

S

Schephiphon 4.g. 172.e.

T

Thaninim 4.b.314.g.
Thannin ibidem.

Z

Ziphoni 193.a.
Zepha 277.d.

Arabica.

A

Altararat 253.b.416.g.
Albedisimon Perſin 314.g.
Albatraf ibidem.

INDEX.

C

Carnen 314.g.
Cerulli 172.e.
Chafezati 253.b.

G

Geluc 52.b.
Genlut ibidem.
Guaſſenabras 306.g.

H

Haie 4. b.
Hadare. ibidem.
Harem 314.g.
Helſir 187.c.

L

Labane 111,a.

S

Sabrin 180 g.
Sciniar 139.c.
Selſir 187 c.
Semabras 306.g.
Siſcetati 231.c.

V

Veſga 312 g.

Gallica.

B

Baſilic 362.g.

D

Doublemarcheur 237.a.
Dragon 314.b.

O

On ſerpens cornu 172.f.

V

Vn ſerpent 4 b.
Vn aſpic 193.c.
Vne Ceraſte 172.f.
Vipere 111.a.

Hiſpanica.

B

Baſiliſco 362.g.
Bicha 111.a.
Biuora 111.a. 193.c.

C

Corſo 139.b.

D

Dragonera 53.a.

E

Eſcurzo 112.b.

P

Pelle della Culebre 52.b.

S

Scorzone 287.d.
Scorzonera 287.d.
Sierpe 4.b.

Germanica.

B

Baggen 269.b.
Bick natern 287.d.
Blinden ſelycheri 244.f.
Brandiſchlangen 11.b.

E

Ein ſchlang 4.b.
Ein ſchlangen haut 52.b.
Ein Nater ſotter 111.b.
Ein Beſſnater. ibidem.
Ein Gechyrnte ſchlang. 172.f.
Ein ſchlang genannt 193.c.
Ein ſcoffz oden angel ſchlang 257.c.
Ein baggen ſchlang 269.b.
Ein eriz ſchlengle 262.g.
Ein ſlinef ſchlang 260.f.
Ein eyſch ſchlang 260.f.

L

Lindmurm 314.b.

N

Nater 278.e.
Natern 287.d.

V

Viper nater 111.b.

Polonica.

V

Vuodnyunaz 278.e.

Belgica.

S

Schucken 287.d.

Anglica.

S

Sandilz 167.c.
Slau vuorm 244.f.

V

Vuater ader 278.e.

Ind

INDEX.

Indica.

Boiquatrara 306.b.

C

Copaibas 44 f.

P

Picietbl 130.f.

Italica.

A

Aſpide 193.e.
Aſpido tormento 195.a.
Anza 266.g.269.e.

B

Baſiliſco 362.g.
Biſſia 5.a.
Biſſia angela 6.b.269.e.
Biſſa orbala 244.f.
Biſſa bona 269.b.

C

Cecelia 244.f.
Ceraſte 172.f.
Cernone 266 g.
Cernera 266.f.
Ceſia 244.f.
Cuſſo 6.b.

D

Drago 314.b.
Dragone. ibidem.
Duca 361.c.

L

Lucignola 244.f.

M

Magaraſſo 110.g.193.e.
Maraſſo d'acqua 278.e.
Milore 112.g.
Magnanazzo 287.d.

O

Orbiga 244.f.
Orbighina. ibidem.

P

Papazino 361.c.

R

Rubello 295.a.

S

Saettone 253.e.
Sagittari 253.e.
Scorzone 5.a.110.b.
Serpe 5.a.
Serpente. ibidem.

Nomina barbara.

Ageſtim 5.a.
Apartias. ibidem.
Atutſi. ibidem.
Tenſtu. ibidem.
Teſthu. ibidem.

FINIS.

REGISTRVM.

a A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq.

Omnes ſunt Terniones, prẹter a, & Nn, quẹ ſunt Duerniones, & Qq, quẹ eſt fol.

Digitized by Google

G.70.

Digitized by Google